T.me/BirlikTeam

Coğrafi informasiya vasitələri

Coğrafiya elminin inkişafı səyyahlar və tədqiqatçılar. Məhəllin planı

1. Gözəyarı planaalmada hansı ləvazimatlardan istifadə edilir?
A) kompas, çöl pərgarı, hiqrometr, menzula
B) nivelir, hiqrometr, teodolit, qnomon
C) ruletka, menzula, planşet, termometr
D) bussol, teodolit, nivelir, barometr
E) planşet, vizir xətkeşi, kompas, ruletka

2. Miqyassız şərti işarələrlə təsvir olunan coğrafi obyektlər:
A) fabrik, zavod, bataqlıq, çəmən
B) su quyusu, elektrik stansiyası, bağ, çəmən
C) çəmən, bataqlıq, meşə, bağ
D) bağ, məktəb, meşə, çəmən
E) fabrik, dəyirman, su quyusu, bulaq

3. Qütbətrafı ərazilərin məşhur tədqiqatçıları:
A) R. Piri, R. Amundsen, A. Humboldt
B) F. Bellinshauzen, D. Livinqston, R. Skott
C) R. Amundsen, H.Z. Şirvani, C. Kuk
D) R. Amundsen, R. Skott, M. Lazarev
E) R. Amundsen, A. Tasman, A. Nikitin

4. Böyük Coğrafi kəşflər dövrünün səyyahları:
A) X. Kolumb, N. Tusi, V. Qama, D. Livinqston
B) A. Humbolt, T. Xeyerdal, F. Magellan, C. Kuk
C) X. Kolumb, F. Magellan, V. Qama, A. Vespuçi
D) X. Kolumb, F. Magellan, R. Amundsen, A. Humbolt
E) M. Polo, F. Magellan, C. Kuk, R. Skott

5. İlkin coğrafi fikirlərin yarandığı ölkələr:
A) Yaponiya, İspaniya
B) Hindistan, Rusiya
C) Yunanıstan, Misir
D) Çin, Braziliya
E) Yunanıstan, Avstraliya

6. Planda səth sularının axım istiqamətini, yəni meylliyi nəyin vasitəsi ilə təsvir edirlər?
A) izobarla
B) izotermlə
C) izobatla
D) izogiyetlə
E) berqştrixlə

7. Cənub qütbünü ilk fəth etmiş səyyahlar:
A) R. Amundsen, C. Kabot
B) R. Amundsen, R. Skott
C) R. Piri, R. Skott
D) F. Bellinshauzen, M. Lazarev
E) R. Piri, M. Lazarev

8. Turistlər şimal istiqamətində 4 km getdikdən sonra 270° azimutla 4 km də getdilər. Onlar əvvəlki məntəqəyə ən qısa yolla hansı istiqamətdə və azimutla qayıtmalıdırlar?
A) şimal-şərq, 45°
B) cənub-şərq, 135°
C) şimal-qərb, 135°
D) cənub-qərb, 225°
E) şimal-qərb, 275°

9. Turistlər 270° azimutla 3 km, sonra şimal istiqamətində 3 km yol getdilər. Əvvəlki məntəqəyə ən qısa yolla hansı istiqamət və azimutla qayıtmalıdırlar?
A) şimal-şərq, 75°
B) şimal-qərb, 315°
C) cənub-şərq, 150°
D) cənub-qərb, 225°
E) cənub-şərq, 135°

10. Turistlər düşərgədən çıxaraq əvvəl qərb istiqamətində 5 km, sonra 180°-lik azimutla da 5 km hərəkət etdilər. Onlar düşərgəyə ən qısa yolla hansı istiqamət və azimutla qayıtmalıdırlar?
A) şimal-qərb, 315°
B) cənub-şərq, 135°
C) cənub-şərq, 225°
D) şimal-şərq, 45°
E) şimal, 90°

11. *A* məntəqəsinin *B*-dən 1,5 dəfə az yüksəkliyə malik olduğu sxemi müəyyən edin. Nəzərə alın ki, kəsmə yüksəklik 5 m-dir.

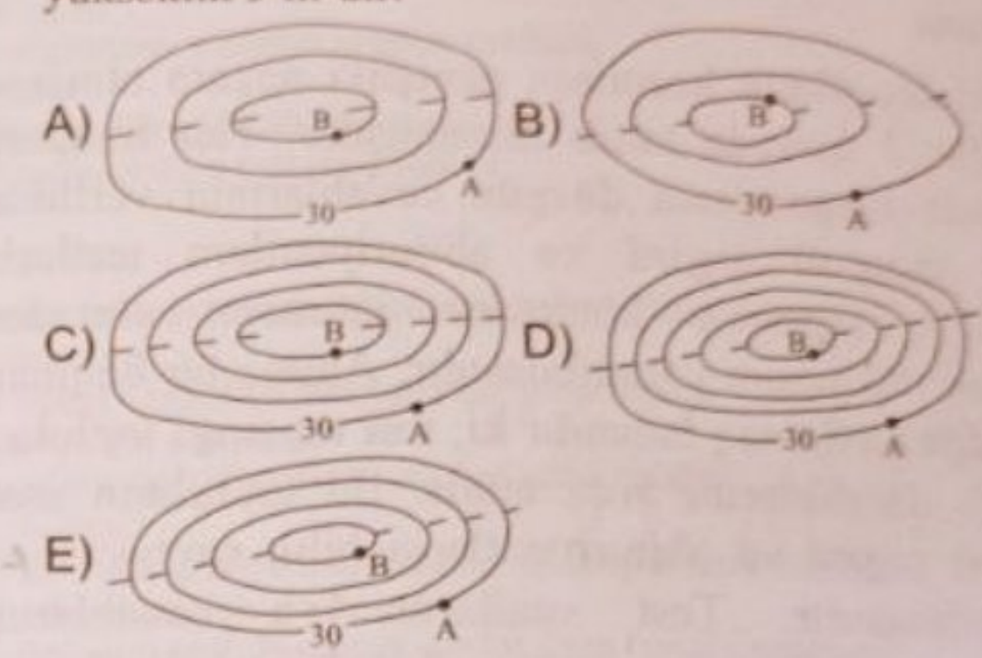

12. *A* məntəqəsinin *B*-dən 1,5 dəfə çox hündürlüyə malik olduğu sxemi tapın. Nəzərə alın ki, kəsmə yüksəklik 5 m-dir.

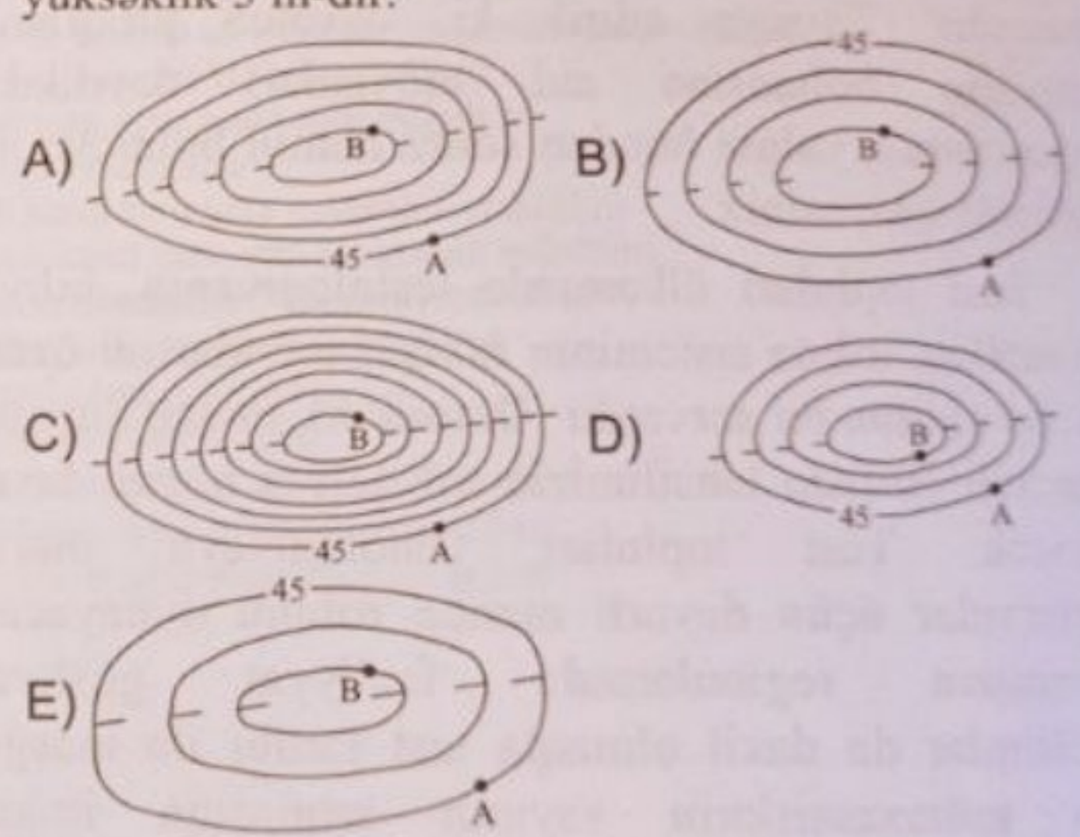

13. Horizontallarla verilmiş relyef formasını və kəsmə yüksəkliyi müəyyən edin.

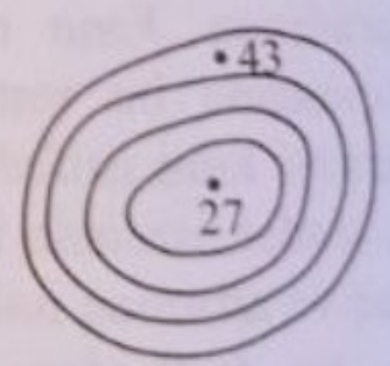

A) çökəklik, 5 m
B) təpə, 8 m
C) çay dərəsi, 6 m
D) yarğan, 15 m
E) karst mağarası, 9 m

T.me/BirlikTeam

14. Horizontallara əsasən dağın dik yamacını və kəsmə yüksəkliyini müəyyən edin.

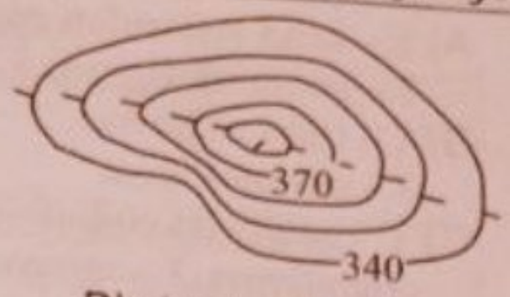

A) şimal-şərq, 10 m
B) şimal, 20 m
C) cənub-qərb, 10 m
D) cənub-şərq, 15 m
E) şimal-qərb, 20 m

15. Cənub qütbündən 90° və 180° meridianlar boyu hərəkət edən müşahidəçi nəticədə hansı istiqamətdə getmiş olar?

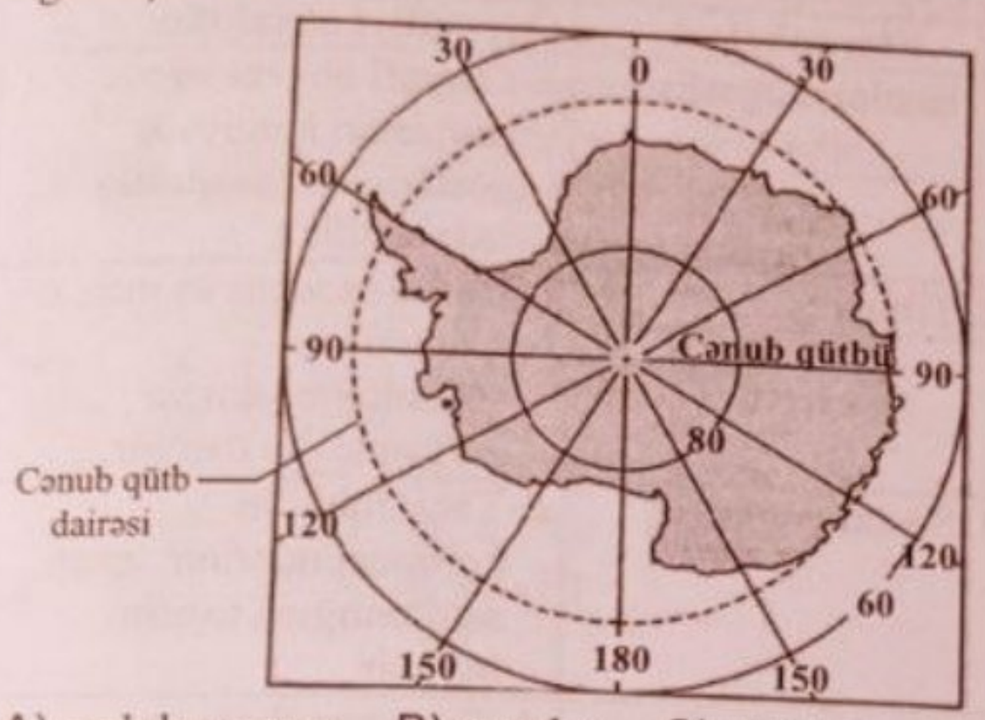

A) qərbdən şərqə
B) cənuba
C) şimala
D) şərqdən qərbə
E) şimal-qərbdən cənub-şərqə

16. Cənub qütbündən 0° və 180° meridianlar boyu hərəkət edən müşahidəçi hansı istiqamətdə getmiş olar?

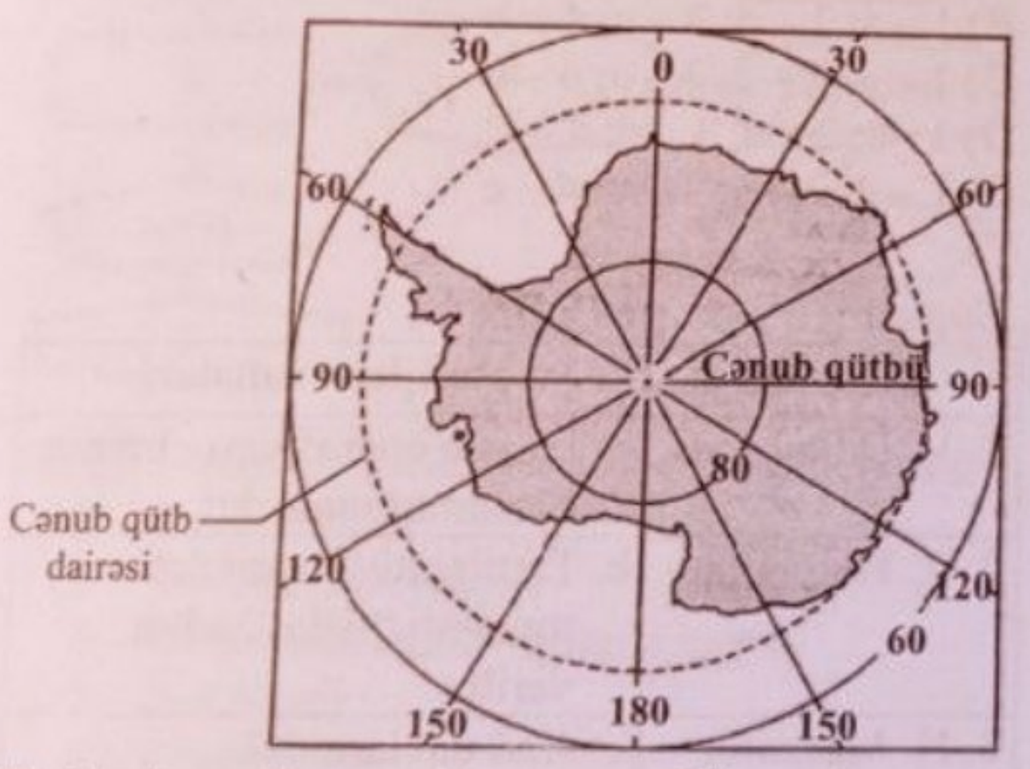

A) şimal-şərqdən cənub-şərqə
B) cənuba
C) şimal-qərbdən cənub-şərqə
D) qərbdən şərqə
E) şimala

17. Xətti miqyası 125 0 125 250 375 500 km olan xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasında məsafə 8 sm-dir. Digər xəritədə bu məntəqələr arasında məsafə 10 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını müəyyən edin.

A) 1:50 000 000
B) 1:25 000 000
C) 1:3 750 000
D) 1:10 000 000
E) 1:8 000 000

18. Yer səthində *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə 2400 km-dir. Bu məsafəni xətti miqyası 200 0 200 400 600 800 km olan xəritədə müəyyən edin.

A) 3 sm
B) 12 sm
C) 8 sm
D) 30 sm
E) 48 sm

19. Miqyasın kiçikdən böyüyə doğru göstərildiyi sıranı müəyyən edin.

A) 1:1 000 000; 1:500 000; 1:20 000; 1:5000
B) 1:5000; 1:20 000; 1:500 000; 1:1 000 000
C) 1:2000; 1:200; 1:5000; 1:1 000 000
D) 1:3 000 000; 1:1000; 1:50 000; 1:100
E) 1:75 000; 1:250 000; 1:500 000; 1:60 000

20. Miqyasın böyükdən kiçiyə doğru göstərildiyi sıranı müəyyən edin.

A) 1:200 000, 1:2 000 000, 1:120 000, 1:20 000
B) 1:100 000, 1:200 000, 1:20 000, 1:2 000 000
C) 1:10 000, 1:5000, 1:1000, 1:1 000 000
D) 1:50 000, 1:150 000, 1:500 000, 1:1 000 000
E) 1:5 000 000, 1:500 000, 1:50 000, 1:5000

21. Planda səth sularının axın istiqamətini müəyyən edir:

A) horizontallar
B) berqştrixlər
C) mütləq hündürlük
D) meridianlar
E) paralellər

22. Miqyası 1:800 000 olan xəritədə iki məntəqə arasında məsafə 7,5 sm-dir. Məntəqələr arasındakı həqiqi məsafə nə qədərdir?

A) 675 km
B) 80 m
C) 60 km
D) 750 km
E) 7,5 km

23. Miqyası 1:500 000 olan xəritədə iki şəhər arasındakı məsafə 45 sm-dir. Bu şəhərlər arasındakı həqiqi məsafə nə qədərdir?

A) 250 km
B) 225 km
C) 2500 km
D) 90 km
E) 450 km

24. Miqyası 1:150 000 olan xəritədə iki şəhər arasında məsafə 15 sm-dir. Bu şəhərlər arasındakı həqiqi məsafə nə qədərdir?

A) 15 km
B) 22,5 km
C) 75 km
D) 45 km
E) 225 km

25. Kəsmə hündürlük adlanır:

A) qapalı horizontalların sayı
B) nöqtənin okean səviyyəsindən hündürlüyü
C) zirvə ilə ətək arasında hündürlük fərqi
D) nivelirlə təyin olunmuş hündürlük
E) iki qonşu horizontal arasında hündürlük fərqi

26. Bakıdan şimal-qərb istiqamətində olan məntəqədən ekvatora doğru ən qısa məsafəni qət etmək üçün tələb olunan azimut:

A) 180°
B) 0°
C) 45°
D) 270°
E) 135°

T.me/BirlikTeam

27. Səyyah Şimal yarımkürəsində hansı azimutla hərəkət etməlidir ki, Qütb ulduzu ondan sol tərəfdə görünsün?
A) 225°
B) 0°
C) 270°
D) 180°
E) 90°

28. Əvvəlcə 0°, sonra isə 90°-lik azimutla bərabər məsafədə hərəkət edən ekspedisiya üzvləri əvvəlki məntəqəyə qısa yolla hansı azimut və istiqamətlə qayıtmalıdırlar?
A) 225°, cənub-şərq
B) 45°, şimal-şərq
C) 180°, qərb
D) 135°, şərq
E) 225°, cənub-qərb

29. Əvvəlcə 90°, sonra isə 180°-lik azimutla bərabər məsafədə hərəkət edən ekspedisiya üzvləri əvvəlki məntəqəyə qısa yolla hansı azimut və istiqamətlə qayıtmalıdırlar?
A) 315°, şərq
B) 45°, şimal-şərq
C) 270°, qərb
D) 315°, şimal-qərb
E) 225°, cənub-qərb

30. Planda təsvir olunan coğrafi obyektlərin mütləq hündürlüklərini müqayisə edin.

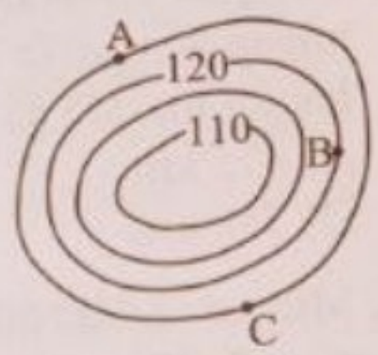

A) *A* və *B* obyektləri *C*-dən alçaqdır.
B) *B* və *C* obyektləri *A*-dan yüksəkdir.
C) *A* və *C* obyektləri *B*-dən yüksəkdir.
D) *A* və *B* obyektləri *C*-dən yüksəkdir.
E) *A*, *B*, *C* obyektlərinin hündürlüyü eynidir.

31. Coğrafiya elmləri sisteminə daxil olan sahələri düzgün qruplaşdırın:

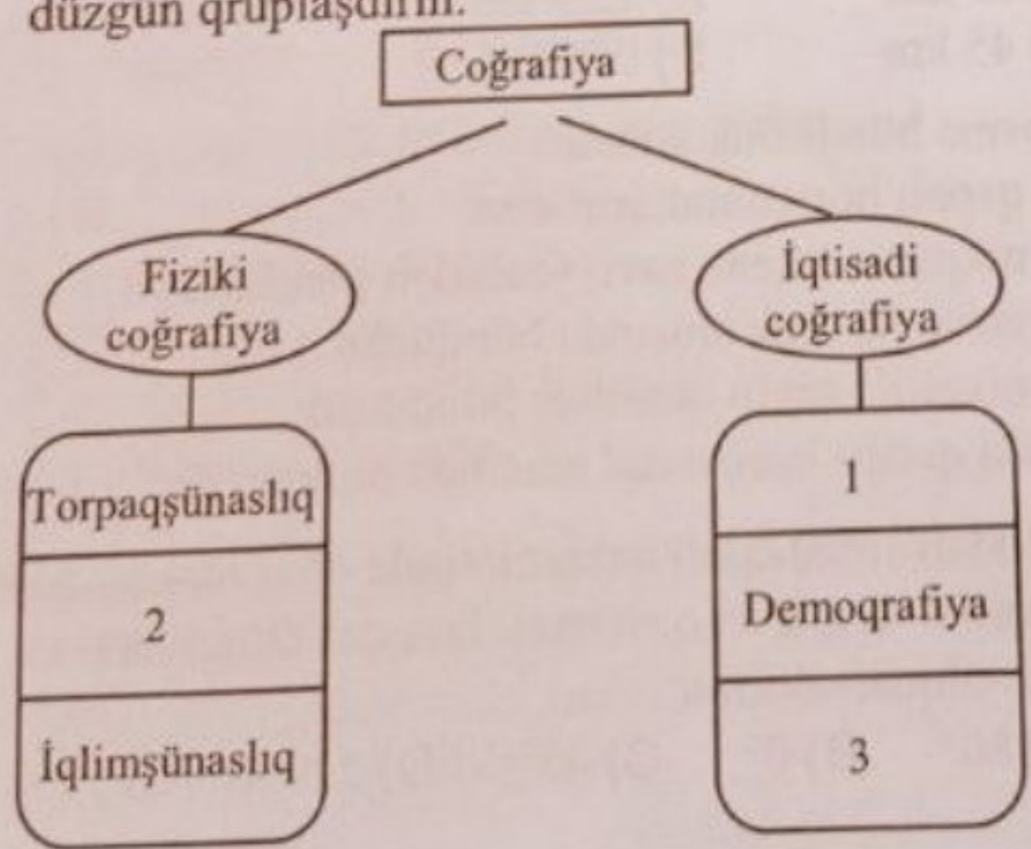

A) 1 – kənd təsərrüfatı coğrafiyası; 2 – geomorfologiya; 3 – tibbi coğrafiya
B) 1 – tibbi coğrafiya, 2 – hidrologiya, 3 – okeanologiya
C) 1 – nəqliyyat coğrafiyası, 2 – şəhərlər coğrafiyası, 3 – sənaye coğrafiyası
D) 1 – siyasi coğrafiya, 2 – riyazi coğrafiya, 3 – landşaftşünaslıq
E) 1 – landşaftşünaslıq, 2 – tibbi coğrafiya, 3 – hidrologiya

32. Uyğunluğu müəyyən edin.

Elm sahələri	Öyrəndiyi obyektlər
1. Ekoloji coğrafiya	a. Coğrafi obyekt və hadisələri kəmiyyət göstəriciləri vasitəsilə tədqiq edir.
2. Tibbi coğrafiya	b. Sosial-mədəni və məişət xidmətinin yüksəldilməsini və yerləşməsini öyrənir.
3. Sosial coğrafiya	c. Təbii mühitin komponentlərinin insan sağlamlığına təsirini öyrənir.
4. Riyazi coğrafiya	d. Təbii tarazlığın qorunması üçün komponentlər arasında qarşılıqlı əlaqələri öyrənir.

A) 1 – d; 2 – c; 3 – b; 4 – a
B) 1 – a; 2 – d; 3 – c; 4 – b
C) 1 – d; 2 – c; 3 – a; 4 – b
D) 1 –b; 2 – a; 3 – d; 4 – c
E) 1 – d; 2 – a; 3 – b; 4 – c

33. Uyğunluğu müəyyən edin.

Alimlər	Tədqiqat sahələri
1. V. Dokuçayev	a. Torpaq coğrafiyası elminin əsasını qoymuşdur.
2. A. Humboldt	b. Tərtib etdiyi xəritələri toplayıb "Atlas" adını verib.
3. H. Merkator	c. And dağlarındakı yüksəklik qurşaqlığını öyrənmişdir.
4. N. Kopernik	d. "Heliosenrik" sistem nəzəriyyəsini irəli sürmüşdür.

A) 1 – d; 2 – a; 3 – b; 4 – c
B) 1 – a; 2 – c; 3 – d; 4 – b
C) 1 – d; 2 – c; 3 – b; 4 – a
D) 1 – b; 2 – a; 3 – c; 4 – d
E) 1 – a; 2 – c; 3 – b; 4 – d

T.me/BirlikTeam

34. Uyğunluğu müəyyən edin.

Coğrafiyanın tədqiqat metodları	**Xüsusiyyətləri**
1. müqayisə	I. Müxtəlif məzmunlu xəritələrin təhlilinə əsaslanır.
2. coğrafi modelləşdirmə	II. Coğrafi obyekt və hadisələrin qrafik, o cümlədən sözlər və simvollarla təsvir edilməsidir.
3. riyazi-statistika	III. Coğrafi obyekt və hadisələrin fərqli və oxşar cəhətlərini təhlil edir.
4. kartoqrafik	IV. Coğrafi obyekt və hadisələrin kəmiyyət göstəriciləri hesablanır.

A) 1 – IV; 2 – II; 3 – I; 4 – III
B) 1 – III; 2 – II; 3 – IV; 4 – I
C) 1 – I; 2 - III; 3 – IV; 4 – II
D) 1 – III; 2 – I; 3 – II; 4 – IV
E) 1 - I; 2 – IV; 3 – II; 4 – III

35. Sxemi tamamlayın:

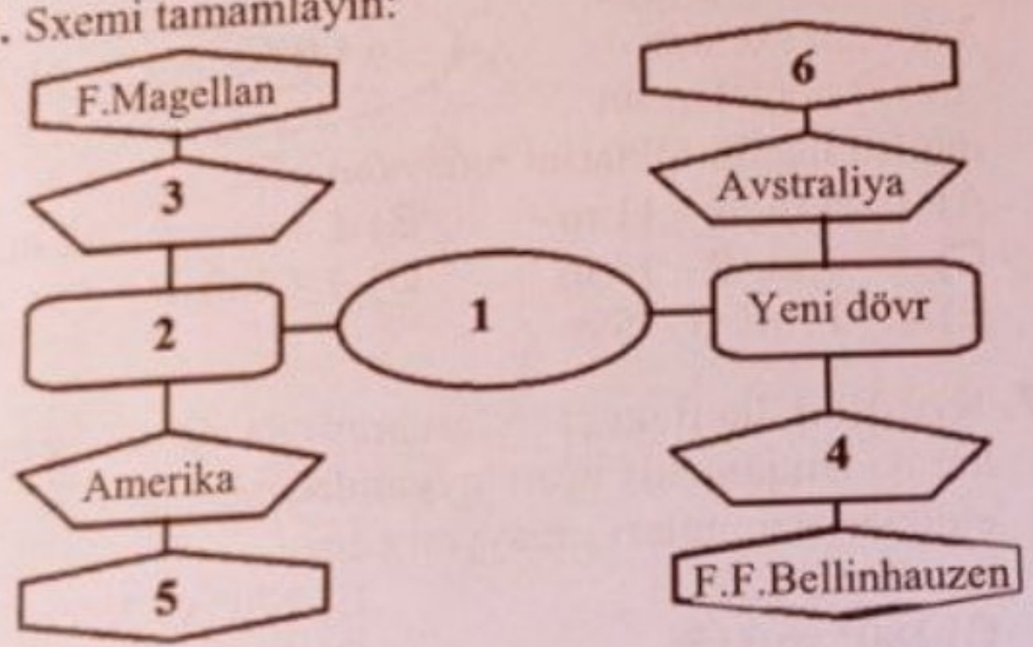

A) 1 – Siyasi xəritənin formalaşma mərhələləri;
2 – Qədim dövr;
3 – İlk Dünya səyahəti;
4 – Hindistana dəniz yolunun kəşfi;
5 – X.Kolumb;
6 – F.Magellan
B) 1 – Coğrafiya elminin inkişaf mərhələləri;
2 – Orta əsrlər dövrü;
3 – Amerikanın kəşfi;
4 – Antarktidanın kəşfi;
5 – A.Vespuççi;
6 – C.Kuk
C) 1 – Siyasi xəritənin formalaşma mərhələləri;
2 – Böyük Coğrafi kəşflər dövrü;
3 – Yerin kürə formasında olmasının sübutu;
4 – Avstraliyanın kəşfi;
5 – X.Kolumb;
6 – F.Magellan
D) 1 – Coğrafiya elminin inkişaf mərhələləri;
2 – Müasir dövr;
3 – "Yeni Dünya"nın kəşfi;
4 – Antarktidanın kəşfi;
5 – C.Kuk;
6 – X.Kolumb
E) 1 – Coğrafiya elminin inkişaf mərhələləri;
2 – Böyük Coğrafi kəşflər dövrü;
3 – İlk Dünya səyahəti;
4 – Antarktidanın kəşfi;
5 – X.Kolumb;
6 – C.Kuk

36. Sxemi tamamlayın:

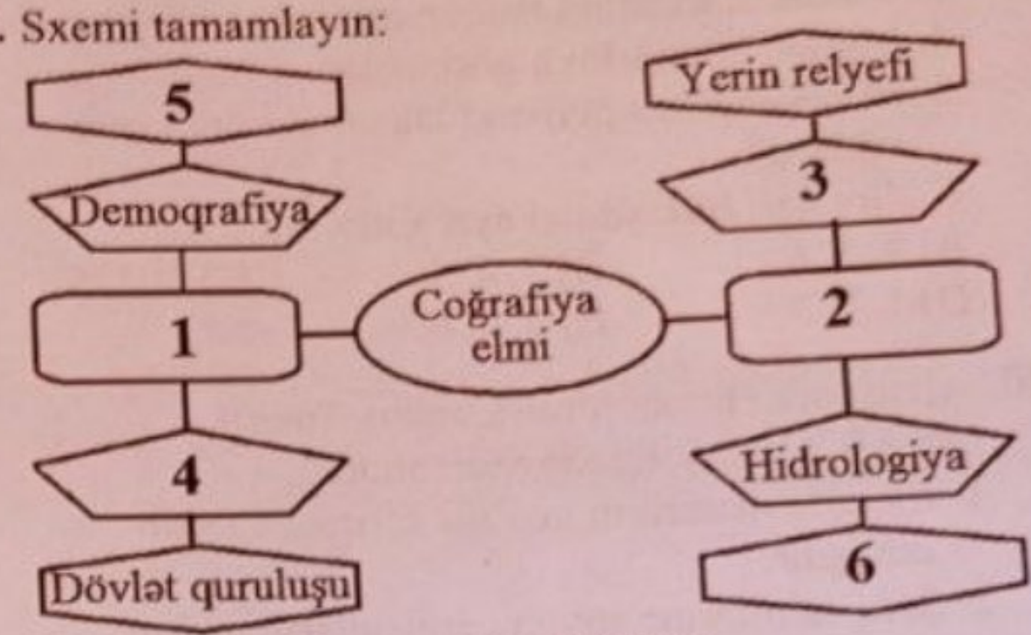

A) 1 – İqtisadi və sosial coğrafiya;
2 – Fiziki coğrafiya; 3 – Geomorfologiya;
4 – Siyasi coğrafiya; 5 – əhali; 6 – quru suları
B) 1 – Fiziki coğrafiya; 2 – İqtisadi və sosial coğrafiya; 3 – Geologiya;
4 – Siyasi coğrafiya; 5 – sənaye;
6 – Dünya okeanı
C) 1 – İqtisadi və sosial coğrafiya; 2 – Kartoqrafiya;
3 – Landşaftşünaslıq; 4 – Tarixi coğrafiya;
5 – dövlət sərhəddi; 6 – daxili sular
D) 1 – Kartoqrafiya; 2 – Fiziki coğrafiya;
3 – Geologiya; 4 – Siyasi coğrafiya;
5 – məskunlaşma formaları; 6 – yeraltı sular
E) 1 – Sənaye coğrafiyası; 2 – Fiziki coğrafiya;
3 – Geomorfologiya; 4 – Hərbi coğrafiya;
5 – demarkasiya xətti; 6 – buzlaqlar

37. *A*, *B* və *C* məntəqələrinin mütləq hündürlüklərini müqayisə edin.

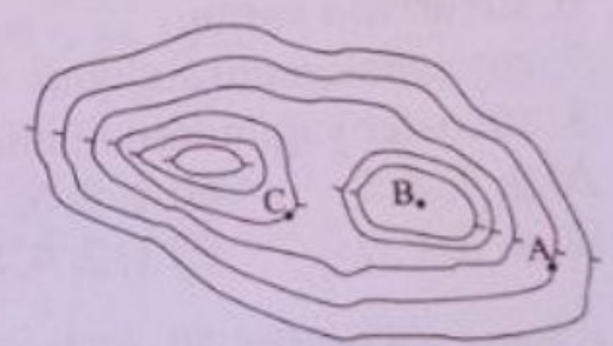

A) $B>C>A$
B) $B<C>A$
C) $B=C<A$
D) $B=C=A$
E) $B<C<A$

T.me/BirlikTeam

38. Düzgün ***olmayan*** ifadəni müəyyən edin.
A) Planda çaylar və yollar xətti şərti işarələrlə göstərilir.
B) Meşə, tarla, çəmən konturlu (sahəvi) şərti işarələrlə göstərilir.
C) Horizontalların yaxın yerləşməsi yamacların dikliyini göstərir.
D) Kompasın əqrəbi şimal maqnit qütbünü göstərir.
E) Dərinliyi eyni olan nöqtələri birləşdirən xətlər izobarlar adlanır.

39. Berqştrixlərə aid olan əlamətləri müəyyən edin:
1. Səth axınlarının istiqamətini göstərirlər.
2. Nisbi hündürlüyü göstərirlər.
3. Yamacın meyillik istiqamətini əks etdirirlər.
4. Mütləq hündürlüyü göstərirlər.
5. Horizontallara perpendikulyar çəkilmiş qısa xətlərdir.
6. Zirvələri birləşdirən əyri xətlərdir.

A) 3, 5, 6 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 4, 6

40. Aleksandr Humboldtun Cənubi Amerika materikinin tədqiqində xidmətləri:
1. İlk dəfə materikin geoloji xəritəsini tərtib etmişdir.
2. Şərq sahillərinə soyuq cərəyanların təsirini öyrənmişdir.
3. Materikdə Anhel şəlaləsini kəşf etmişdir.
4. Bir çox faydalı qazıntı yataqlarını kəşf etmişdir.
5. Qərb sahil rayonlarının iqliminə soyuq cərəyanların təsirini müəyyənləşdirmişdir.
6. And dağlarında yüksəklik qurşaqlığını müəyyən etmişdir.

A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 6 C) 1, 3, 4
D) 1, 5, 6 E) 3, 5, 6

41. Plana görə aşağıdakıları müəyyən etmək olar:
1. coğrafi koordinatları
2. nisbi hündürlüyü
3. mütləq hündürlüyü
4. yamacın istiqamətini
5. süxurların yatım istiqamətini
6. süxurların yaşını
7. çay şəbəkəsinin sıxlığını
8. atmosfer yağıntılarının miqdarını

A) 2, 3, 4, 7 B) 1, 3, 6, 7 C) 3, 5, 6, 8
D) 4, 5, 6, 7 E) 1, 2, 4, 8

42. Kəsmə yüksəkliyi 20 m olarsa, sxemdə verilmiş çökəkliyin dərinliyini müəyyən edin.

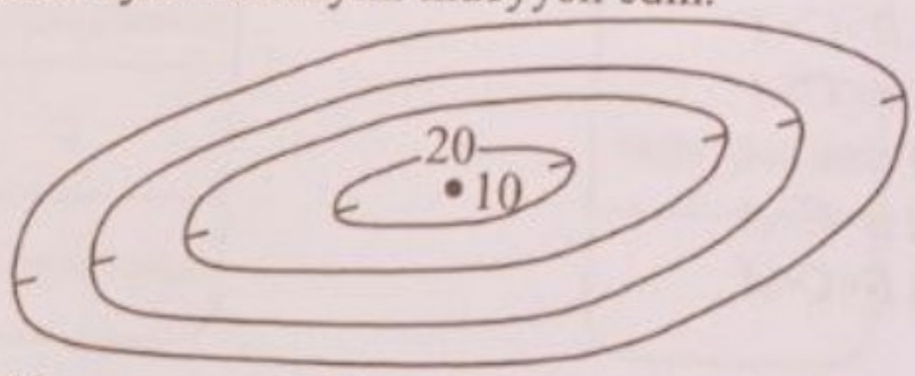

A) 40 m B) 80 m C) 70 m
D) 60 m E) 30 m

43. *A* və *B* nöqtələri arasındakı hündürlük fərqini müəyyən edin.

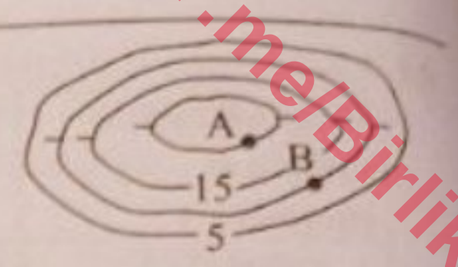

A) 20 m B) 30 m C) 5 m
D) 15 m E) 10 m

44. Kəsmə yüksəkliyi 5 m olan sxemdəki *a* və *b* məntəqələrinin mütləq yüksəkliklərini müəyyən edin.

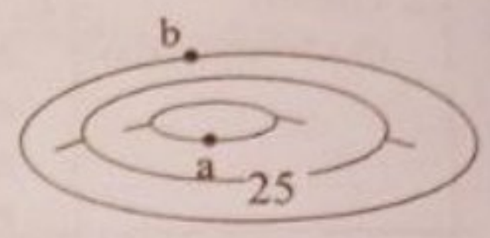

A) a – 25 m; b – 15 m B) a – 35 m; b – 20 m
C) a – 30 m; b – 20 m D) a – 15 m; b – 30 m
E) a – 15 m; b – 35 m

45. Sxemə əsasən, *A* və *B* nöqtələri arasındakı hündürlük fərqini hesablayın:

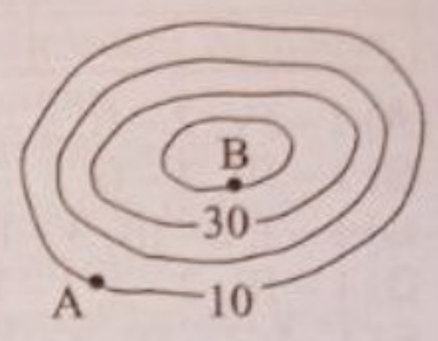

A) 30 m B) 40 m C) 50 m
D) 10 m E) 15 m

46. Kəsmə hündürlüyü 3 m olan sxemdə *A* və *B* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərini müəyyən edin.

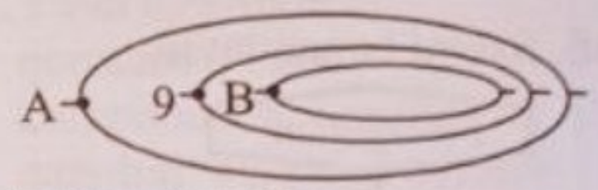

A) *A* – 5 m, *B* – 11 m B) *A* – 6 m, *B* – 12 m
C) *A* – 3 m, *B* – 15 m D) *A* – 3 m, *B* – 5 m
E) *A* – 11 m, *B* – 5 m

47. Nyu-York ilə Bakı şəhərləri arasında müvafiq olaraq hər iki istiqamətdə uçan təyyarələrin hərəkət etdikləri azimutları müəyyən edin.
A) 90° və 125° B) 270° və 360°
C) 180° və 315° D) 135° və 0°
E) 90° və 270°

48. Eyni meridian üzərində yerləşən Ulan-Bator şəhəri 48° şm.e., Cakarta isə 6° c.e-dədir. Ulan-Bator Cakartadan hansı azimutda və istiqamətdə yerləşir?
A) 90° və şərq B) 270° və şərq
C) 0° və şimal D) 90° və qərb
E) 180° və cənub

49. Ankara və Pekin şəhərləri eyni enlikdə yerləşsələr də Ankara 33° ş.u. Pekin isə 117° ş.u. yerləşib. Pekinin Ankaradan hansı azimutda və Ankaranın Pekindən hansı istiqamətdə yerləşdiyini müəyyən edin.
A) 180°, cənub B) 270°, qərb C) 0°, şimal
D) 90°, qərb E) 90°, şərq

T.me/BirlikTeam

50. Miqyası 1:1 250 000 olan birinci xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə 37,5 sm-ə bərabərdir. İkinci xəritədə bu məsafə 75 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını müəyyən edin.

A) 1:750 000 B) 1:6 000 000 C) 1:625 000
D) 1:125 000 E) 1:2 500 000

51. Xəritə üzərində iki məntəqə arasındakı məsafə 14 sm, yer səthində isə bu məsafə 3,5 km-dir. Xəritənin tərtib olunduğu xətti miqyası müəyyən edin.

A) 250 0 250 500 750 1000 m
B) 40 0 40 80 120 160 km
C) 50 0 50 100 150 200 km
D) 25 0 25 50 75 100 m
E) 400 0 400 800 1200 1600 m

52. Miqyası 1:50 000 000 olan qlobusda 12 sm-lik məsafə miqyası 1:30 000 000 olan qlobusda nə qədər olar?

A) 15 sm B) 20 sm C) 25 sm
D) 10 sm E) 30 sm

53. Qatar şimaldan cənuba doğru meridian istiqamətində 1000 km yol getmişdir. Qatarın getdiyi məsafə 1:25 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm-ə bərabər olar?

A) 8 sm B) 5 sm C) 6 sm
D) 7 sm E) 4 sm

54. Miqyası 1 sm-də 300 km olan xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə 12 sm-dir. Miqyası 1 sm-də 40 km olan digər xəritədə bu məntəqələr arasındakı məsafə nə qədər olacaq?

A) 90 sm B) 50 sm C) 75 sm
D) 45 sm E) 95 sm

55. Miqyası 1:2 000 000 olan xəritədə eni 2 sm, uzunluğu isə 4 sm olan ərazinin sahəsini hesablayın.

A) 3200 km^2 B) 120 km^2 C) 160 km^2
D) 320 km^2 E) 40 km^2

56. Miqyası 1:300 000 olan xəritədə iki məntəqə arasındakı məsafə 9 sm, digər xəritədə isə bu məsafə 54 sm-dir. İkinci xəritənin tərtib olunduğu xətti miqyası müəyyən edin.

A) 20 0 20 40 60 80 m
B) 500 0 500 1000 1500 2000 m
C) 5 0 5 10 15 20 km
D) 50 0 50 100 150 200 m
E) 200 0 200 400 600 800 m

57. Kəsmə hündürlüyün 10 m-ə bərabər olduğunu nəzərə alaraq, sxemdə təsvir olunan təpənin ətəyi ilə zirvəsi arasındakı hündürlük fərqini hesablayın.

A) 180 m B) 33 m C) 54 m
D) 66 m E) 43 m

58. Səyyahlar düşərgədən çıxaraq əvvəl cənub istiqamətində 5 km, sonra 90°-lik azimutla 5 km hərəkət etdilər. Onlar geriyə ən qısa yolla hansı azimut və istiqamətlə qayıtmalıdırlar.

A) 315°, şimal-qərb
B) 250°, cənub-qərb
C) 45°, şimal-şərq
D) 180°, cənub
E) 125°, cənub-qərb

59. Miqyası 1:250 000 olan birinci xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə 75 sm-ə bərabərdir. İkinci xəritədə bu məsafə 15 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını müəyyən edin.

A) 1:125 000
B) 1:1 000 000
C) 1:1 750 000
D) 1:1 250 000
E) 1:2 500 000

60. Səyyahlar düşərgədən çıxaraq, əvvəl şərq istiqamətində 10 km, sonra 0°-lik azimutla 10 km hərəkət etdilər. Onlar geriyə ən qısa yolla hansı azimut və istiqamətlə qayıtmalıdırlar?

A) 315°, şimal-qərb B) 250°, cənub-qərb
C) 45°, şərq D) 180°, cənub
E) 225°, cənub-qərb

61. Xəritə üzərində iki məntəqə arasındakı məsafə 3,6 sm. Yer səthində isə bu məsafə 540 km-dir. Xəritənin tərtib olunduğu xətti miqyası müəyyən edin.

A) 50 0 50 100 150 200 km
B) 150 0 150 300 450 600 m
C) 150 0 150 300 450 600 km
D) 15 0 15 30 45 60 m
E) 300 0 300 600 900 1200 m

T.me/BirlikTeam

62. Horizontallarla təsvir edilmiş relyef formasını müəyyən edin.

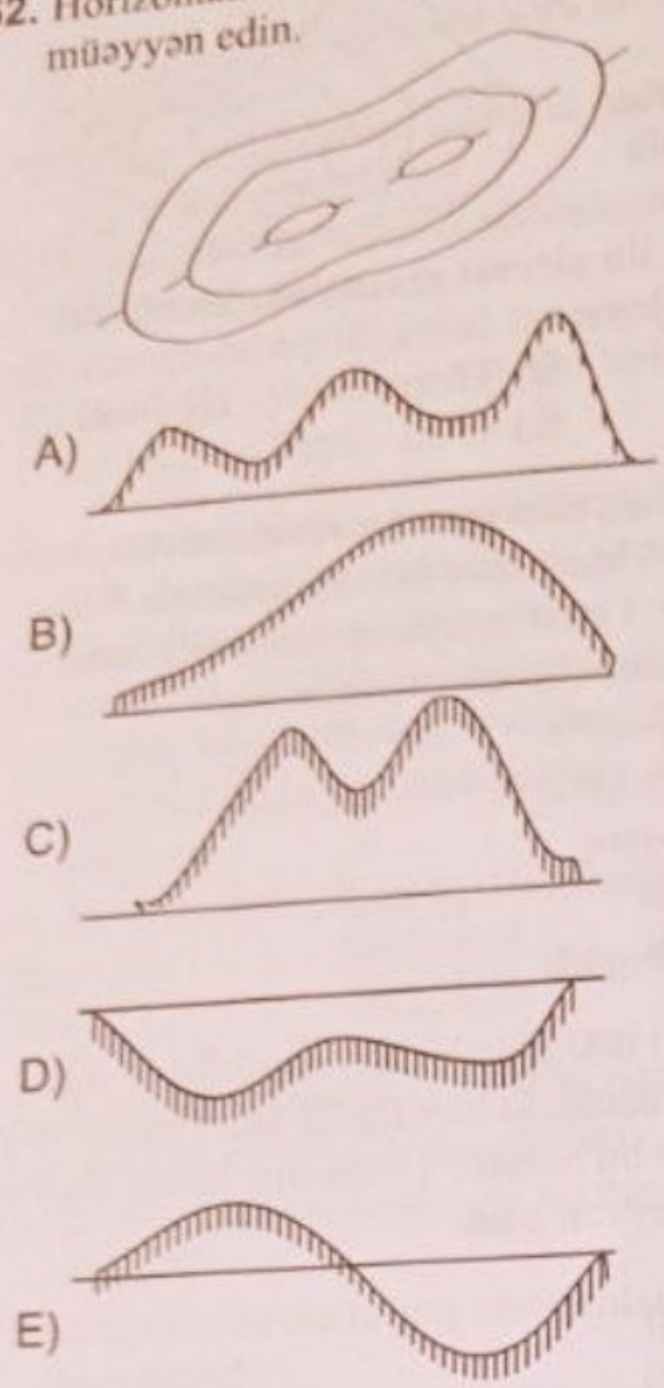

63. Şəkildə təsvir olunan relyef formasına uyğun gələn əlamətləri müəyyən edin.

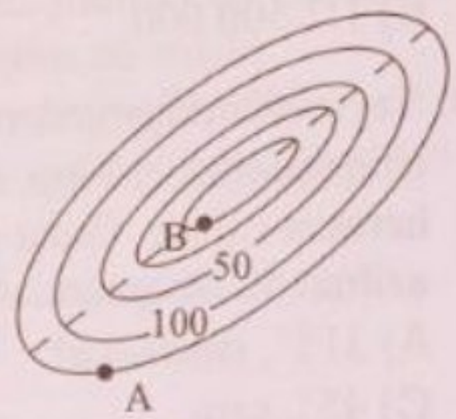

1. Çökəklikdir.
2. Təpədir.
3. Kəsmə hündürlüyü 50 m-dir.
4. A nöqtəsi B nöqtəsindən aşağıda yerləşir.
5. B nöqtəsi ən yüksək hündürlüyə malikdir.

A) 2, 3 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 4 E) 3, 5

64. Şəkildə təsvir olunan relyef formasına uyğun gələn əlamətləri müəyyən edin.

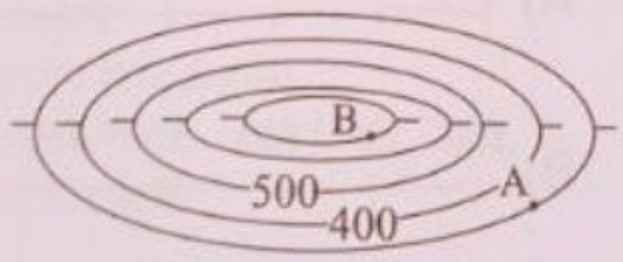

1. Dağdır.
2. Çökəklikdir.
3. Kəsmə hündürlüyü 100 m-dir.
4. B nöqtəsinin hündürlüyü ən azdır.
5. A nöqtəsi ən yüksək hündürlüyə malikdir.

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 5

65. Şəkildə horizontallarla təsvir olunmuş relyef forması üçün səciyyəvi ***olmayan*** cəhətlər:

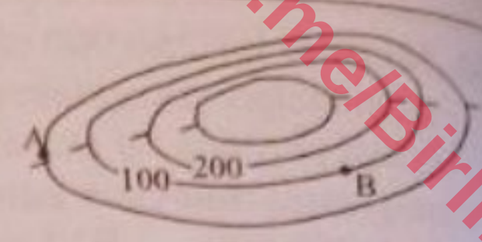

1. Çökəklikdir.
2. Təpədir.
3. Kəsmə yüksəkliyi 100 m-dir.
4. *A* nöqtəsi *B* nöqtəsindən yüksəkdir.
5. Şimal yamacı az meyllidir.
6. Səth suları mərkəzdən kənara doğru axırlar

A) 4, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 3, 5, 6
D) 1, 2, 3 E) 1, 4, 5

66. Relyef formasını və xarici horizontalın mütləq hündürlüyünü hesablayın (kəsmə yüksəklik 20 m-dir).

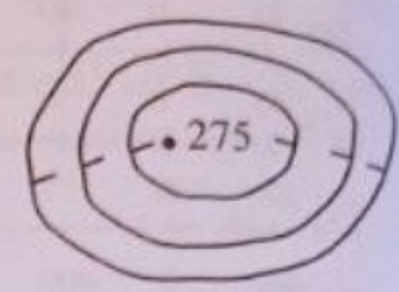

A) dağ, 300 m B) çökəklik, 320 m
C) yarğan, 290 m D) çökəklik, 305 m
E) təpə, 275,4 m

67. Sxemdəki təpənin nisbi hündürlüyünü və ən az meylliyə malik olan yamacını müəyyən edin.

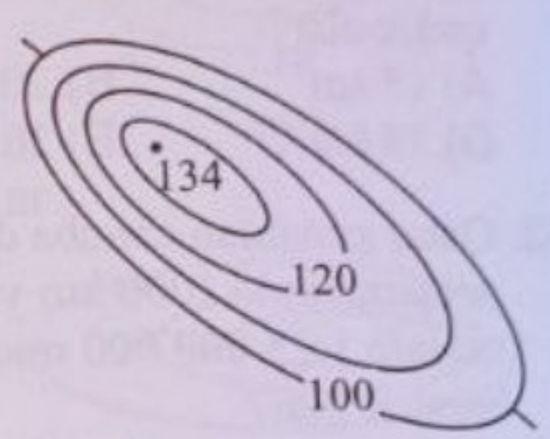

A) 134 m və cənub-şərq B) 34 m və cənub-şərq
C) 24 m və cənub-qərb D) 34 m və şimal-qərb
E) 100 m və cənub-şərq

68. Bakıdan 270° azimutla 4270 km məsafədə yerləşən nöqtənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin (nəzərə alın ki, 40° paraleldə 1°-lik qövsün uzunluğu 85,4 km-dir).

A) 40° şm.e., 51° ş.u. B) 40° şm.e., 0° u.
C) 11° c.e., 50° ş.u. D) 40° şm.e., 101° ş.u.
E) 0° e., 100° q.u.

69. Ekvator üzərində yerləşmiş *A* və *B* nöqtələri arasındakı coğrafi uzunluq fərqi 40°-dir. Miqyası 1:44 000 000 olan xəritədə nöqtələrin arasındakı məsafəni (sm-lə) hesablayın:

A) 22,2 sm B) 8,1 sm C) 10,1 sm
D) 20,6 sm E) 44,4 sm

70. Sxemə əsasən, kəsmə hündürlüyü və *A* və *B* nöqtələri arasında nisbi hündürlüyü müəyyən edin.

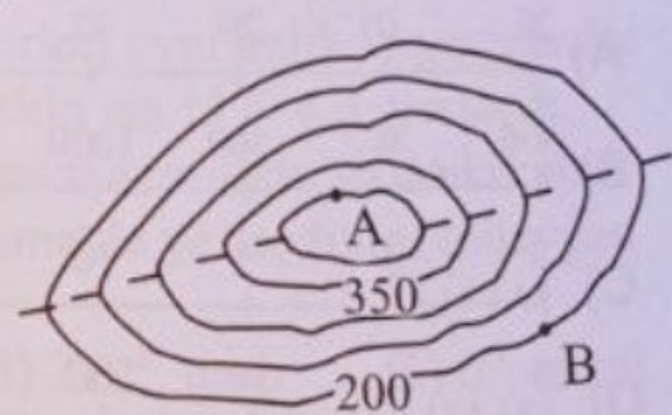

A) 75 m və 325 m B) 25 m və 125 m
C) 50 m və 250 m D) 50 m və 200 m
E) 100 m və 500 m

T.me/BirlikTeam

71. Sxemə əsasən relyef formasını, *A* və *B* nöqtələri arasında nisbi hündürlüyü müəyyən edin.

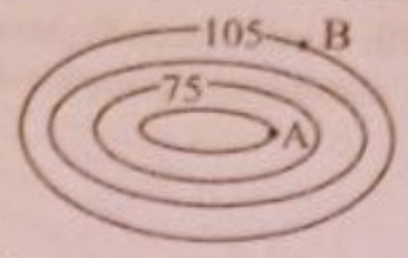

A) çökəklik, 120 m
B) dağ, 30 m
C) təpə, 45 m
D) çökəklik, 45 m
E) yarğan, 45 m

72. Azərbaycandan şimal-şərq, şərq, cənub-qərb, cənub-şərq azimutda yerləşən paytaxt şəhərlərinin müvafiq ardıcıllığı:

A) Moskva, Pekin, Varşava, Riqa
B) Yakutsk, Pekin, Tunis, Sinqapur
C) Nyu-Dehli, Daşkənd, Lissabon, Tallin
D) Ankara, Sofiya, Tunis, Qahirə
E) Tokio, Aşqabad, Dəməşq, Təl-Əviv

73. Məhəllin planı və topoqrafik xəritələrdə istifadə olunan konturlu şərti işarələri müəyyən edin.

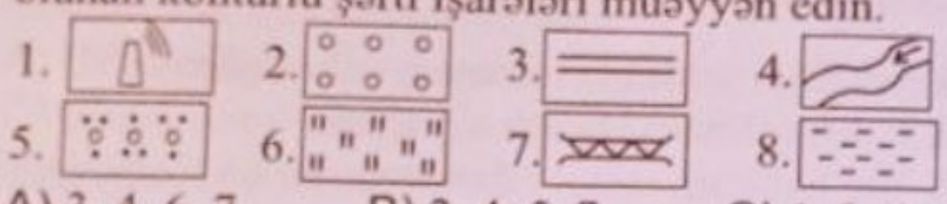

A) 3, 4, 6, 7
B) 2, 4, 5, 7
C) 1, 3, 4, 6
D) 2, 5, 6, 8
E) 1, 3, 6, 8

74. Məhəllin planı və topoqrafik xəritələrdə istifadə olunan miqyassız şərti işarələri müəyyən edin.

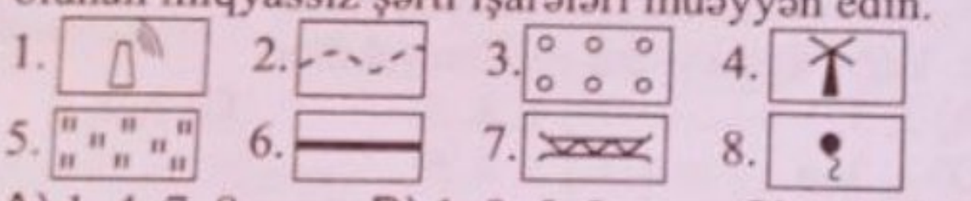

A) 1, 4 ,7, 8
B) 1, 2, 5, 8
C) 2, 3, 5, 7
D) 1, 3, 4, 6
E) 3, 5, 6, 7

75. Sxemdə *N* nöqtəsinin mütləq hündürlüyü 1000 m olarsa, kəsmə yüksəkliyi hesablayın.

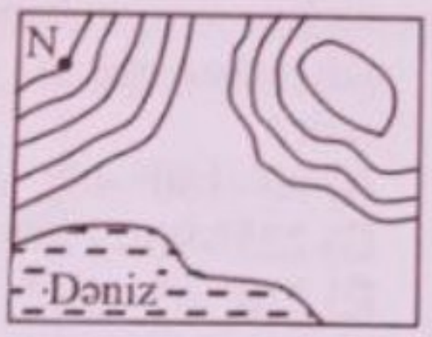

A) 50 m
B) 400 m
C) 200 m
D) 40 m
E) 80 m

76. Sxemə əsasən, *A* nöqtəsinin qonşu horizontallarının mütləq hündürlüklərini hesablayın.

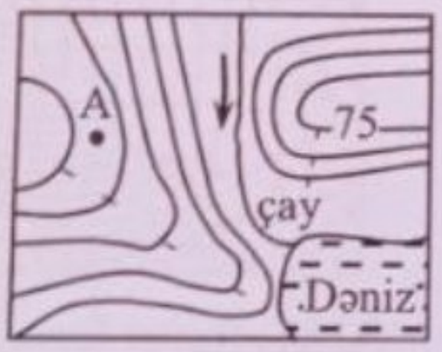

A) 175 – 200
B) 300 – 375
C) 50 – 75
D) 100 – 125
E) 150 – 200

77. *M* məntəqəsindən çıxan turist hər dəfə 20 km olmaqla müvafiq olaraq 135°, 90°, 315° və 270° azimutla hərəkət etmişdir. Onun hərəkət istiqamətinə uyğun gələn sxemi müəyyən edin.

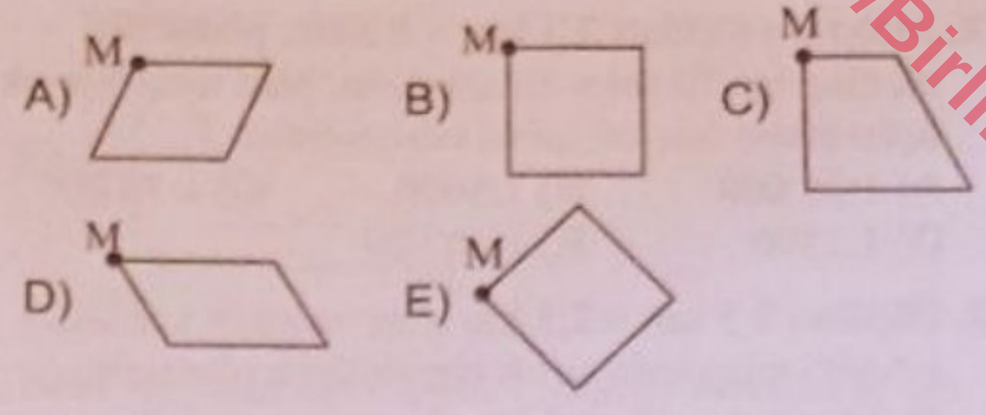

78. Kəsmə yüksəklik 150 m olarsa, *K* və *M* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərini (metrlə) hesablayın.

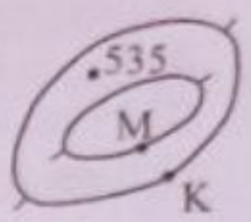

A) *M* – 450; *K* – 450
B) *M* – 450; *K* – 380
C) *M* – 600; *K* – 500
D) *M* – 685; *K* – 385
E) *M* – 600; *K* – 450

79. Kəsmə yüksəklik 150 m olarsa, *K* və *M* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərini hesablayın.

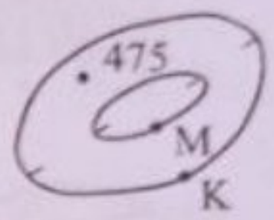

A) *M* – 450; *K* – 600
B) *M* – 325; *K* – 625
C) *M* – 25; *K* – 600
D) *M* – 625; *K* – 325
E) *M* – 600; *K* – 450

80. Birinci sxemə əsasən ikinci sxemin miqyasını müəyyən edin.

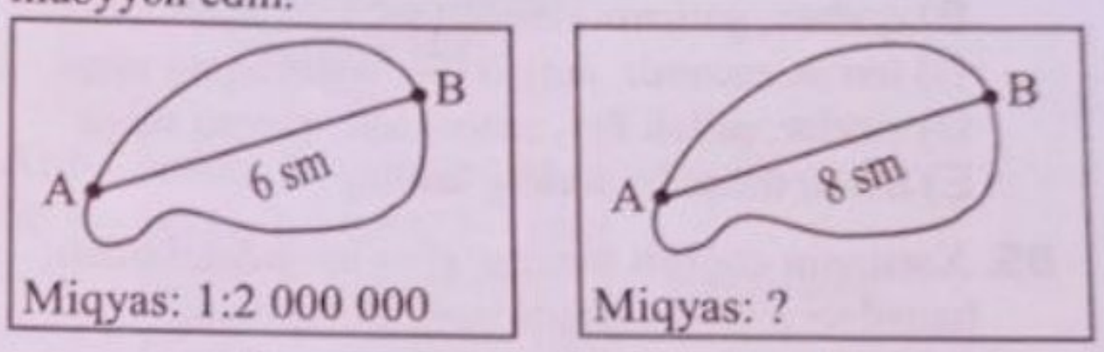

I II

A) 150 0 150 300 450 km
B) 15 0 15 30 45 m
C) 15 0 15 30 45 km
D) 6 0 6 12 18 km
E) 8 0 8 16 24 km

81. Birinci sxemdə *A* və *B* məntəqələri arasında olan məsafəni nəzərə alaraq ikinci sxemin izahlı miqyasını müəyyən edin.

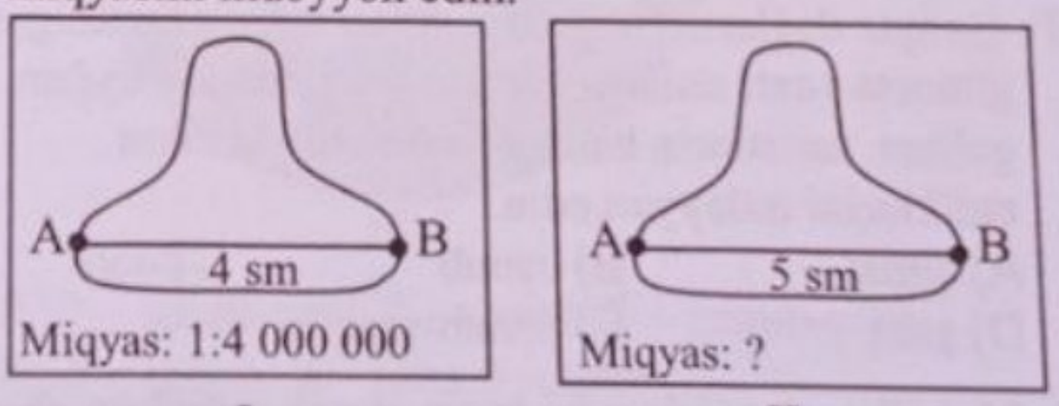

I II

A) 1 sm-də 32 km
B) 1 sm-də 32 m
C) 1 sm-də 320 km
D) 1 sm-də 200 km
E) 1 sm-də 160 km

T.me/BirlikTeam

94. Aşağıdakı sxemdə *A*, *B*, *C* məntəqələrinin hansı yüksəkliklərdə ola biləcəyini müəyyən edin (kəsmə yüksəklik 50 m-dir).

A) A – 310; B – 450; C – 550
B) A – 230; B – 340; C – 570
C) A – 200; B – 250; C – 300
D) A – 220; B – 290; C – 320
E) A – 280; B – 360; C – 400

95. X məntəqəsindən hərəkətə başlayan səyyah şimal istiqamətində 10 km, sonra qərb istiqamətində 10 km, cənuba doğru daha 10 km-də yol gedib hərəkətə başladığı nöqtəyə çatdığını gördü. Səyyah haradan hərəkətə başlamışdır?

A) Ekvatordan
B) Cənub qütbündən
C) Şimal tropikindən
D) Şimal qütbündən
E) Şimal qütb dairəsindən

96. Sxemə əsasən kəsmə yüksəkliyi və dağın nisbi hündürlüyünü hesablayın.

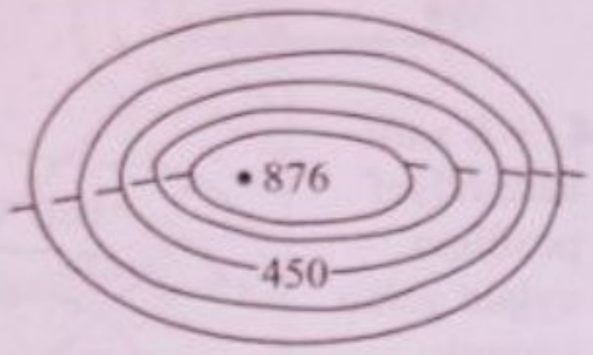

A) 125 m, 726 m
B) 75 m, 376 m
C) 150 m, 726 m
D) 150 m, 576 m
E) 225 m, 546 m

97. Kəsmə yüksəkliyin 25 m olduğunu nəzərə alaraq *AB* xətti üzrə relyefin düzgün profilini müəyyən edin.

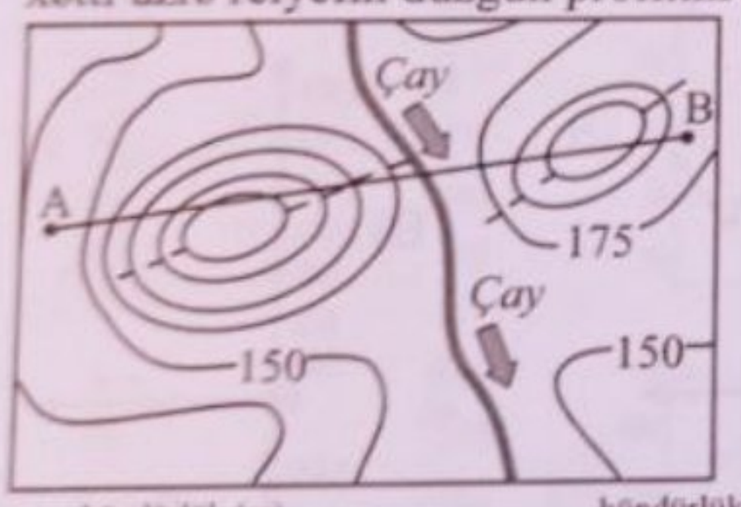

A)
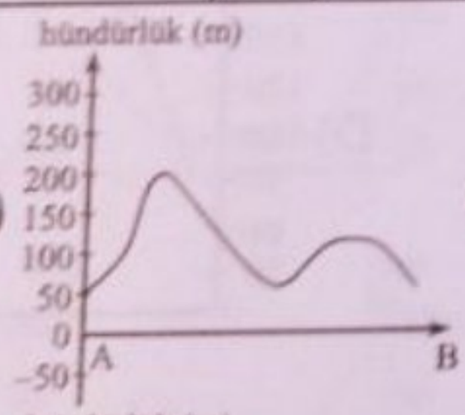

B)
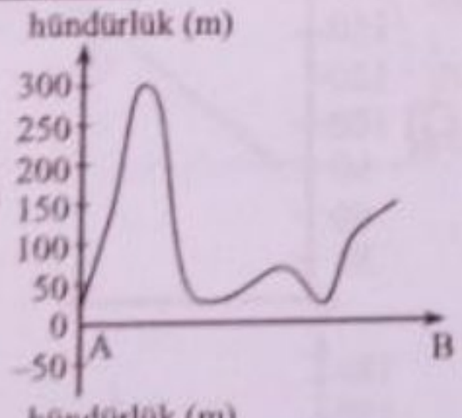

C)
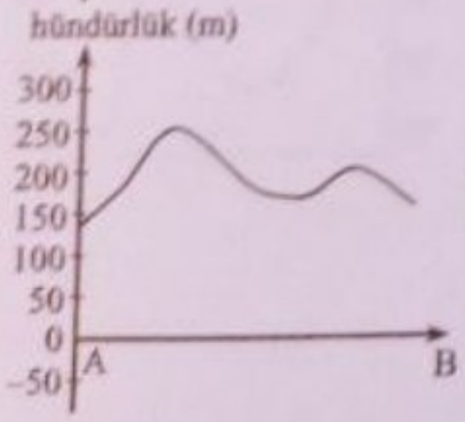

D)
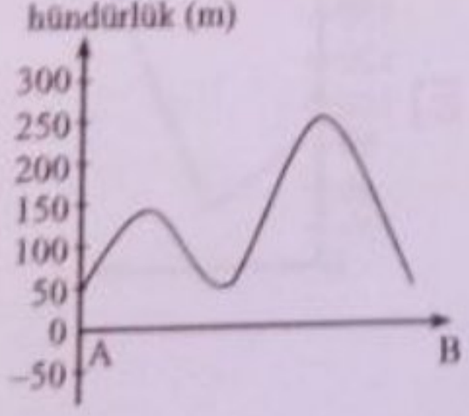

E)
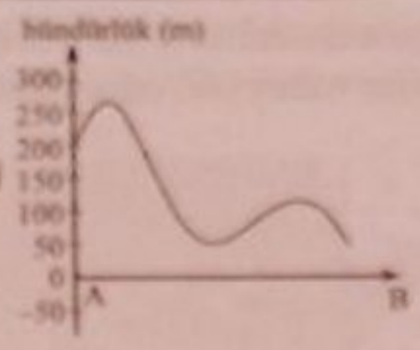

98. Bakı və Pekin eyni coğrafi enlikdə yerləşsələr də, Bakı 50° ş.u. Pekin isə 117° ş.u-dadır. Bakının Pekindən hansı azimutda, Pekinin isə Bakıdan hansı istiqamətdə yerləşdiyini müəyyən edin.

A) 270°; qərb
B) 180°; cənub
C) 90°; şərq
D) 270°; şərq
E) 90°; qərb

99. Xəritə-sxemdəki rəqəmlərə əsasən istiqamətlərin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

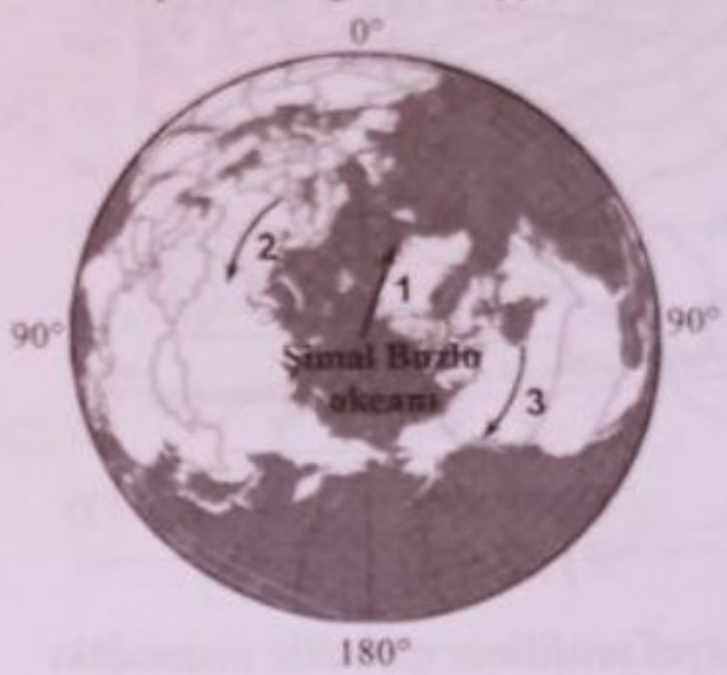

A) 1 – cənub, 2 – cənub-şərq, 3 – cənub-qərb
B) 1 – şimal, 2 – qərb, 3 – şərq
C) 1 – şimal, 2 – cənub-qərb, 3 – cənub-şərq
D) 1 – cənub, 2 – şərq, 3 – qərb
E) 1 – şimal-şərq, 2 – şimal-qərb, 3 – cənub-qərb

100. Xəritə-sxemdəki rəqəmlərə əsasən istiqamətlərin ardıcıllığını müəyyən edin.

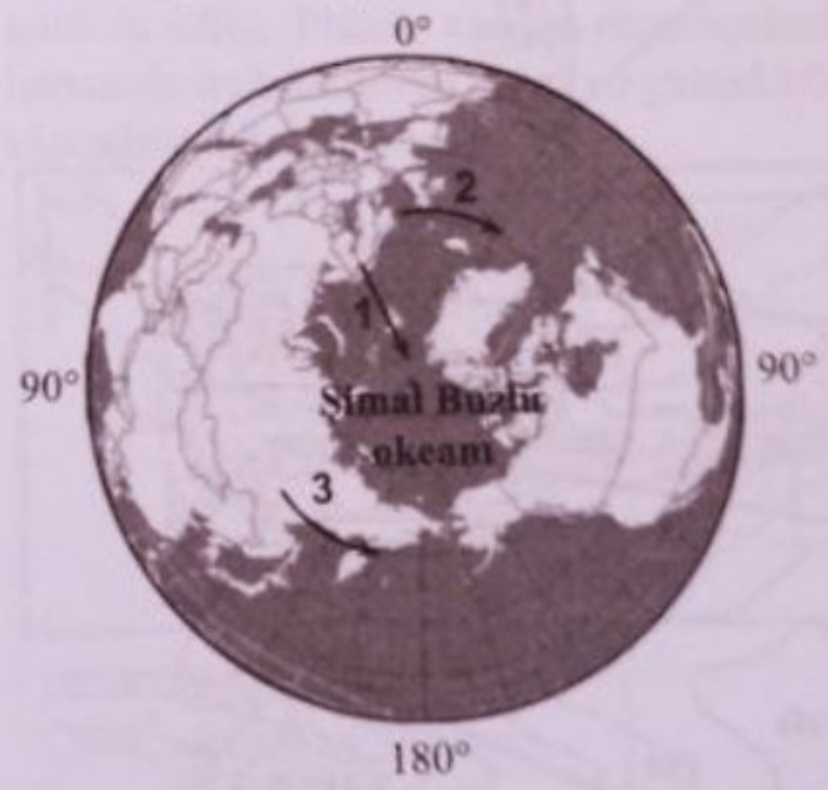

A) 1 – şimal-şərq, 2 – cənub, 3 – cənub-şərq
B) 1 – cənub, 2 – şərq, 3 – qərb
C) 1 – şimal, 2 – şərq, 3 – qərb
D) 1 – cənub-şərq, 2 – şərq, 3 – qərb
E) 1 – şimal, 2 – qərb, 3 – şərq

T.me/BirlikTeam

82. Məhəllin ölçüləri 2,5 km × 2,5 km, planşetin ölçüləri isə 50 sm × 50 sm-dirsə, plan tərtib etmək üçün hansı miqyas qəbul edilməlidir?
A) 1:25 000 B) 1:5000 C) 1:75 000
D) 1:2500 E) 1:10 000

83. Ölçüləri 2,5 km × 2,5 km olan ərazinin xəritəsini 1:5 000 miqyasda tərtib etmək üçün planşetin ölçüləri necə olmalıdır?
A) 50 sm × 50 sm B) 20 sm × 20 sm
C) 75 sm × 75 sm D) 25 sm × 25 sm
E) 5 sm × 5 sm

84. Təsvir edilmiş coğrafi obyekt və hadisələrin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

1) 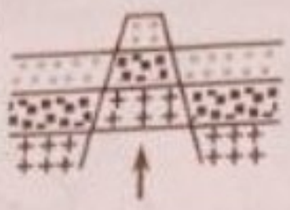
2)
3)

4)

A) horst, meandr, siklon, qarışıq meşə
B) qraben, gətirmə konusu, siklon, meyvə bağı
C) terras, meandr, antisiklon, iynəyarpaq meşə
D) sirklər, pilləli fay, antisiklon, qarışıq meşə
E) horst, meandr, siklon, kolluq

85. Xəritənin coğrafi əsasına görə aşağıdakılardan hansıları müəyyənləşdirmək mümkündür?
1. yaşayış məntəqələri 2. hidroqrafik şəbəkə
3. məsafə 4. miqyas
5. relyef 6. coğrafi koordinatlar
A) 4, 5, 6 B) 1, 2, 5 C) 1, 2, 3
D) 2, 4, 6 E) 3, 4, 5

86. Planda məntəqənin coğrafi koordinatının təyin edilə ***bilməməsinin*** səbəbi:
A) Yer səthinin qabarıqlığının nəzərə alınmaması
B) planda miqyasın böyük olması
C) təhrifin çox olması
D) miqyasın kiçik olması
E) planda dərəcə torunun olmaması

87. Qafqaz dağlarına səyahətə çıxan turistlərin kölgəsi günorta vaxtı onların hərəkət istiqamətinə uyğun gəlirsə, turistlərin hansı istiqamətdə hərəkət etdiklərini müəyyən edin.
A) şimal B) cənub C) qərb
D) şərq E) cənub-şərq

88. Məhəllin planında nəyi təyin etmək mümkün ***deyil***?
A) nisbi hündürlüyü
B) iki məntəqə arasındakı məsafəni
C) ərazinin sahəsini
D) üfüqün cəhətlərini
E) məntəqənin coğrafi koordinatlarını

89. Aydın havada A və B məntəqələrində dayanan müşahidəçilər bir-birini görürlərmi? Nə üçün?

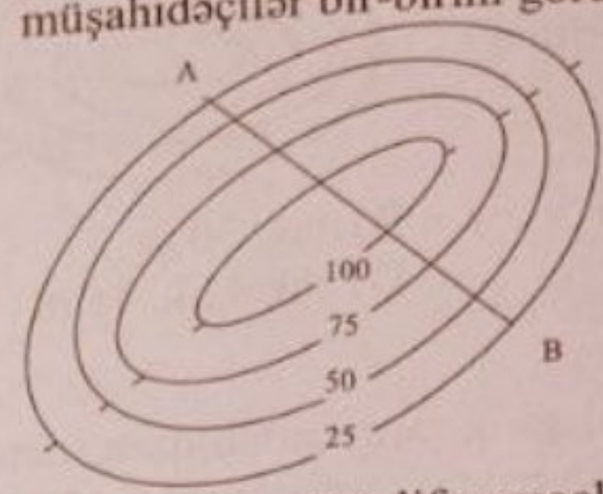

A) Təpənin müxtəlif yamaclarında durduqları üçün görmürlər.
B) Mütləq hündürlükləri eyni olduğuna görə görürlər.
C) Dərənin müxtəlif tərəflərində durduqları üçün görmürlər.
D) Mütləq və nisbi hündürlükləri eyni olduğu üçün görürlər.
E) Eyni yamacda durduqları üçün bir-birini görürlər.

90. Yerin kürə şəklində olmasını sübut edir:
1. F. Magellanın Dünya səyahəti
2. Yer qabığını təşkil edən süxurlar və fəaliyyətdə olan vulkanlar
3. hündürlük artdıqca üfüq dairəsinin genişlənməsi
4. coğrafi obyektlərin mütləq hündürlüklərinin fərqli olması
5. məhəllin planı və aerofotoşəkillər
6. Yerin kosmosdan çəkilən şəkilləri
A) 2, 3, 5 B) 1, 4, 5 C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 6 E) 3, 4, 5

91. Turistin *ABCA* hərəkət marşrutu aşağıda verilən hansı azimutlara uyğun gəlir?

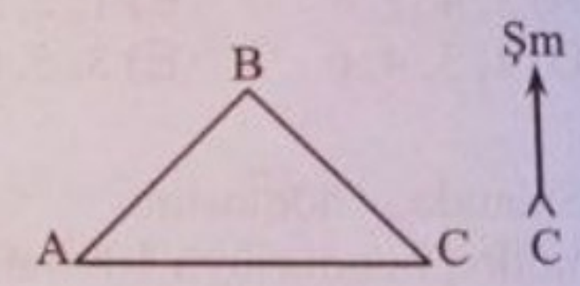

A) 90°-180°-45° B) 90°-315°-225°
C) 225°-90°-270° D) 45°-135°-270°
E) 270°-0° -225°

92. Sxemdə hansı kartoqrafik təsvir üsulu verilmişdir?

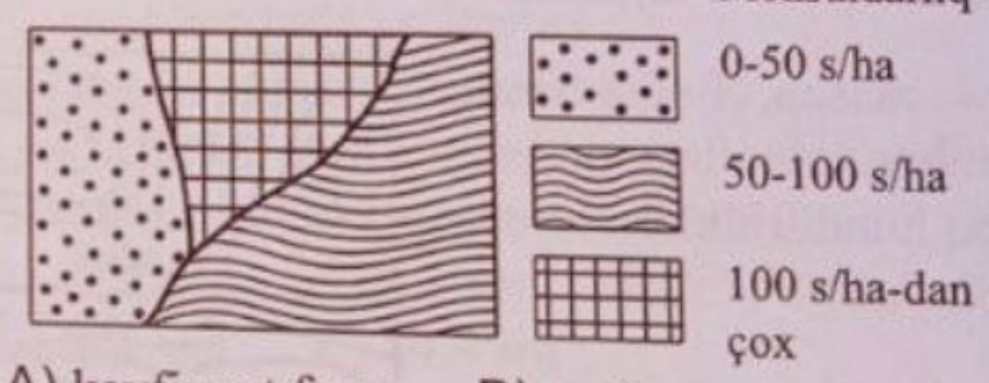

A) keyfiyyət fonu B) xəritə-sxem
C) kartodiaqram D) nöqtələr E) kartoqram

93. Turist ilkin məntəqəyə 225° azimutla qayıtmışdırsa o, hər dəfə eyni məsafələr qət etməklə, əvvəl hansı istiqamətlərlə getməlidir?
1. şimal; qərb 2. şimal; şərq
3. qərb; şimal 4. şərq; cənub
5. şərq; şimal 6. cənub; şərq
A) 4, 6 B) 2, 5 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 1, 5

101. Verilmiş relyef profilinin məhəllin planındakı hansı xəttə uyğun gəldiyini müəyyən edin (kəsmə yüksəklik 2,5 m-dir).

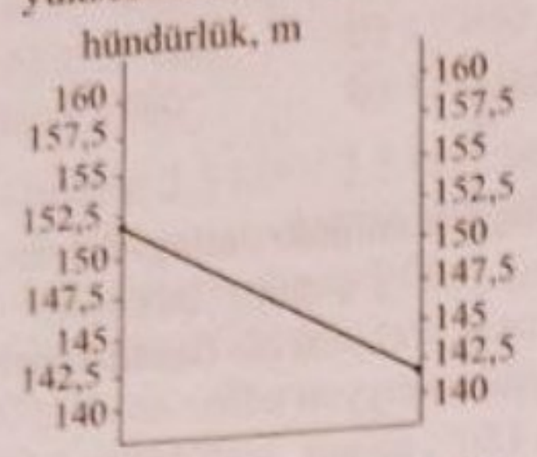

A) $K-S$ B) $M-N$ C) $C-D$
D) $A-B$ E) $E-F$

102. Verilmiş relyef profilinin məhəllin planındakı hansı məntəqələrin hündürlüklərinə uyğun gəldiyini müəyyən edin (kəsmə yüksək 2,5 m-dir).

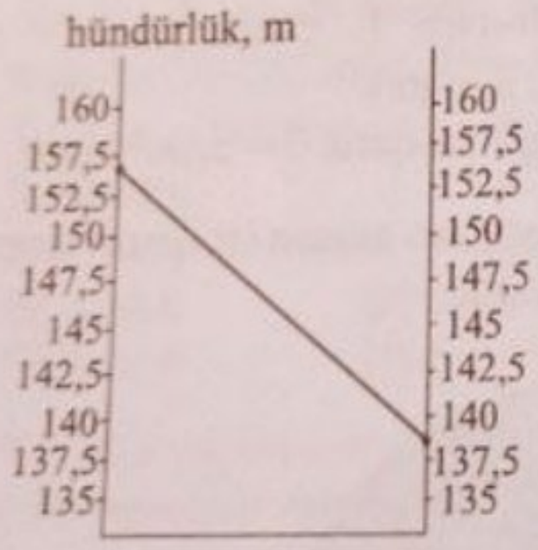

A) $C-D$ B) $E-F$ C) $A-B$
D) $M-N$ E) $K-S$

103. AB xətti üzrə relyef profilinə uyğun gələn variantı müəyyən edin.

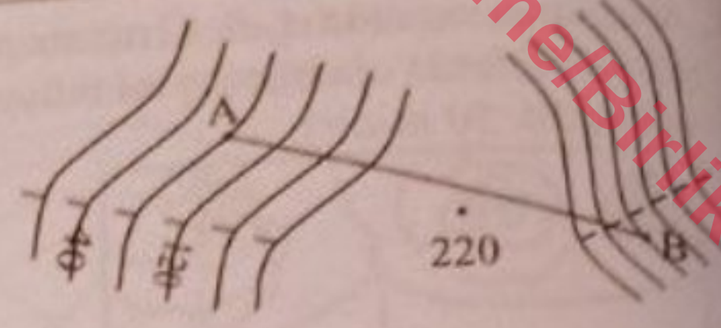

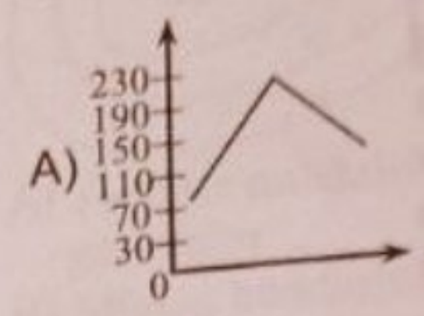

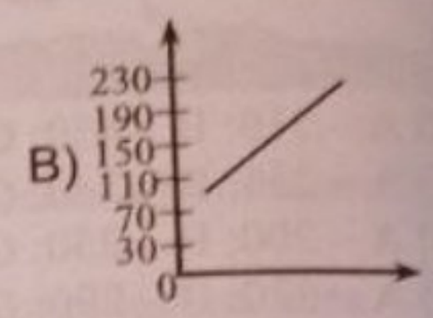

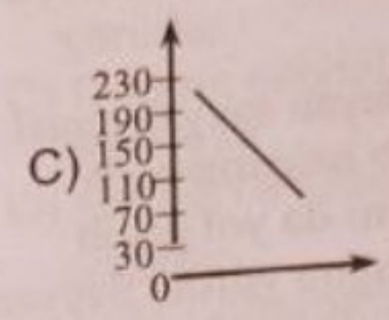

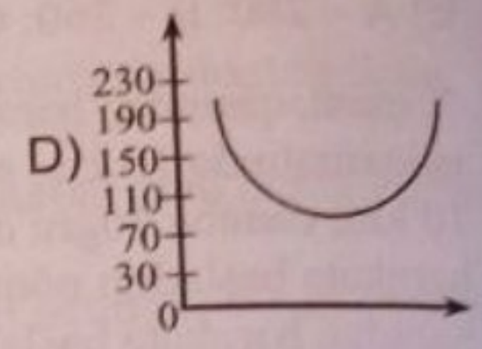

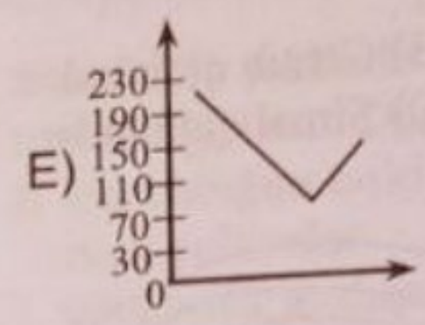

104. A-B xətti üzrə relyef profilinə uyğun gələn variantı müəyyən edin.

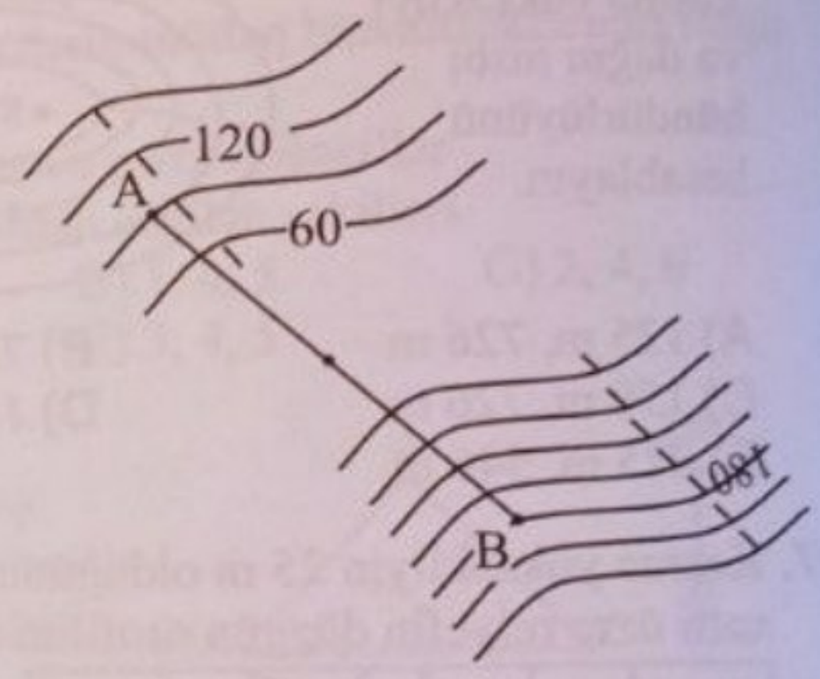

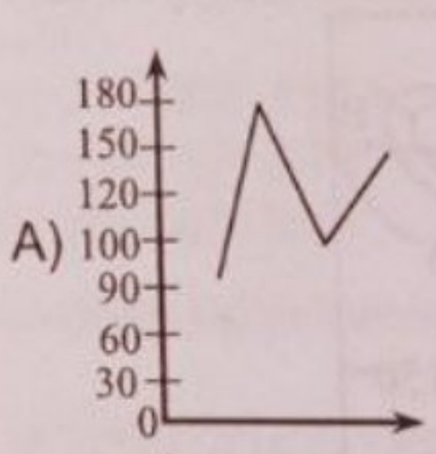

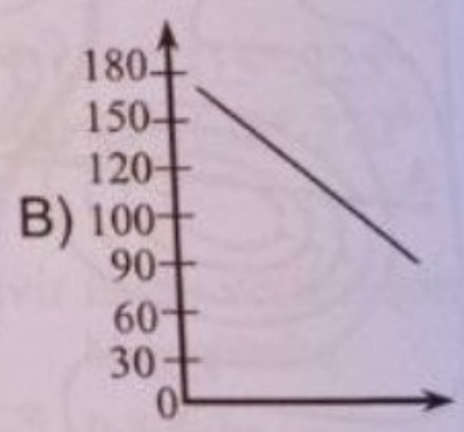

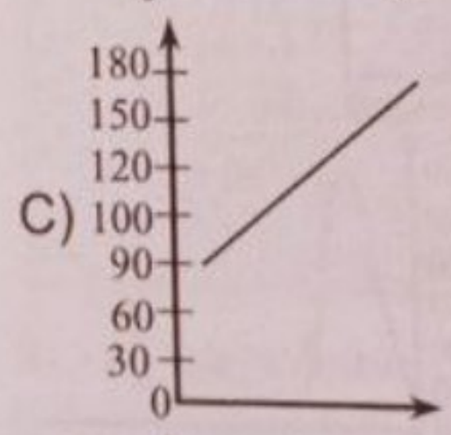

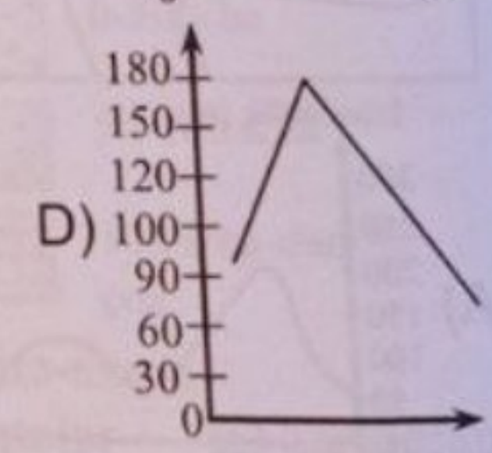

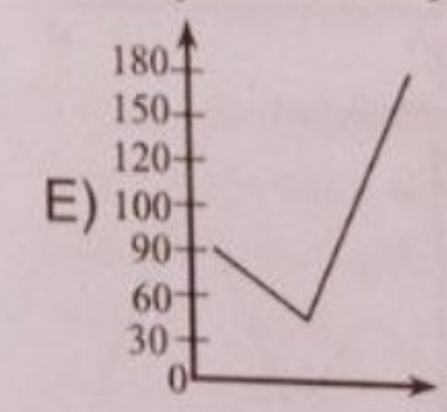

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

105. 30° şm.e. və 50° ş.u. yerləşən məntəqədən verilən azimutlarla hərəkət edən müşahidəçi Qütb ulduzunu özündən müvafiq olaraq hansı tərəfdə görər?

1. 270° 2. 180° 3. 90° 4. 0°

A) 1 – arxada; 2 – solda; 3 – sağda; 4 – qarşıda
B) 1 – solda; 2 – qarşıda ; 3 – sağda; 4 – arxada
C) 1 – qarşıda; 2 – solda; 3 – sağda; 4 – arxada
D) 1 – sağda; 2 – arxada; 3 – solda; 4 – qarşıda
E) 1 – sağda; 2 – arxada; 3 – qarşıda; 4 – solda

106. 50° şm.e. və 70° ş.u. yerləşən məntəqədən verilən azimutlarla hərəkət edən müşahidəçi Qütb ulduzunu özündən müvafiq olaraq hansı tərəfdə görər?

1. 0° 2. 180° 3. 270° 4. 90°

A) 1 – qarşıda; 2 – solda; 3 – sağda; 4 – arxada
B) 1 – solda; 2 – qarşıda; 3 – arxada; 4 – sağda
C) 1 – arxada; 2 – sağda; 3 – qarşıda; 4 – solda
D) 1 – qarşıda; 2 – arxada; 3 – sağda; 4 – solda
E) 1 – sağda; 2 – qarşıda; 3 – arxada; 4 – solda

107. *A-B* xətti üzrə hündürlüyün dəyişməsini düzgün göstərən qrafiki müəyyən edin (kəsmə yüksəklik 5 m-dir).

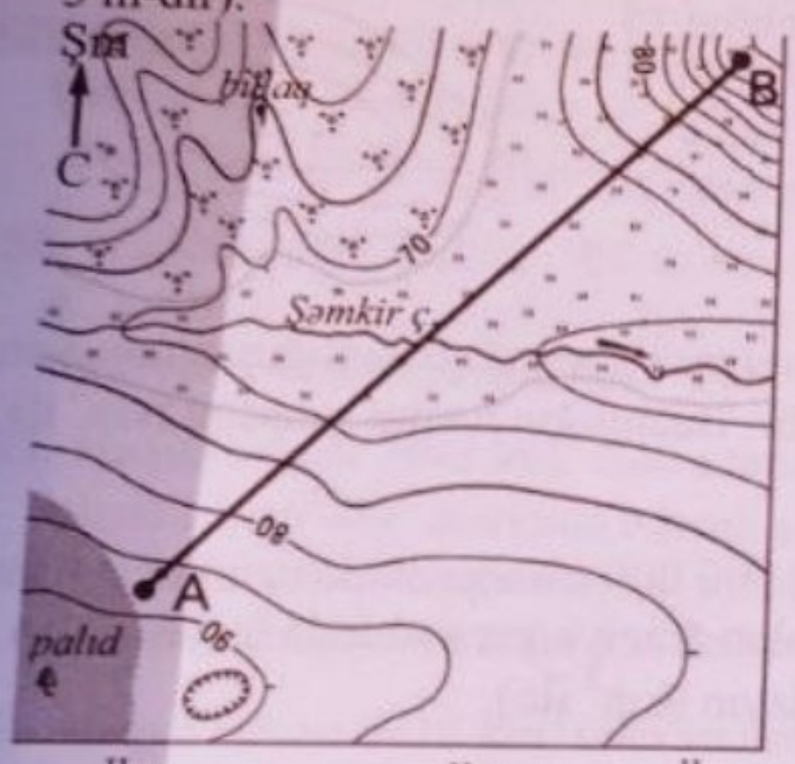

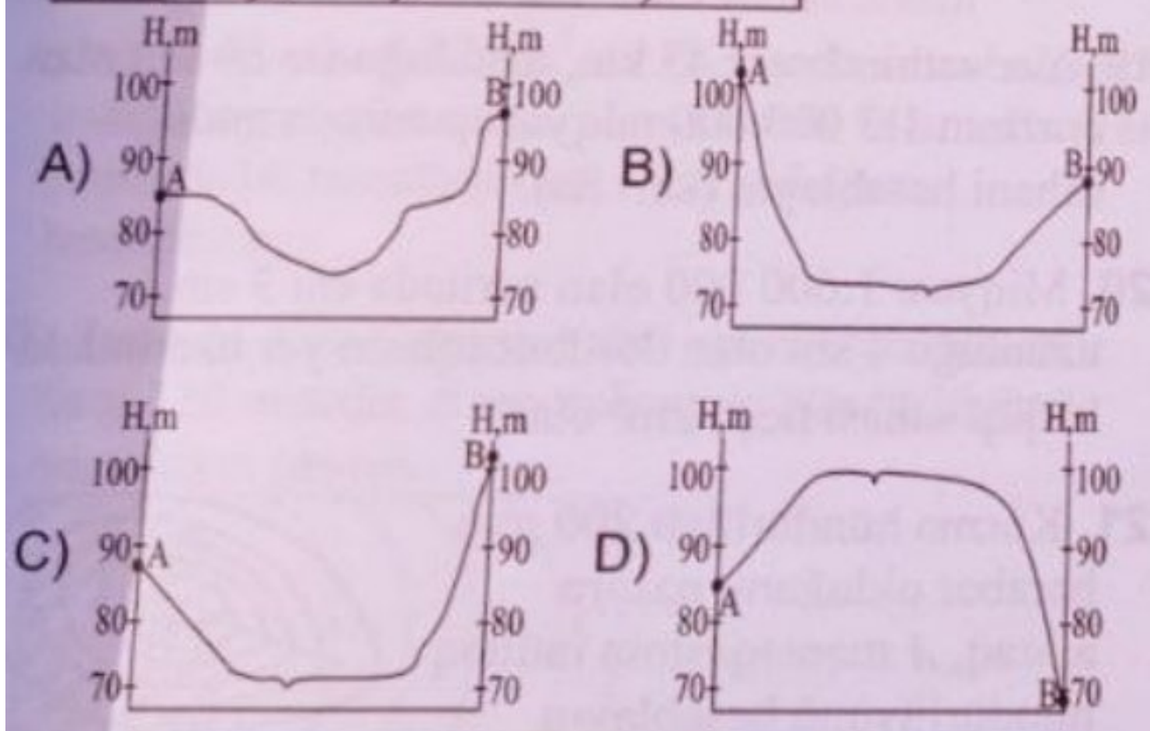

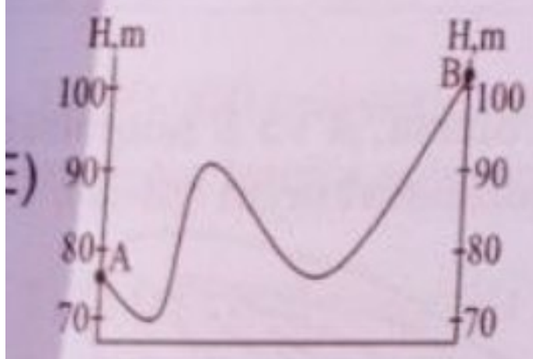

108. *A-B* xətti üzrə hündürlüyün dəyişməsini düzgün göstərən qrafiki müəyyən edin (kəsmə yüksəklik 2,5 m-dir).

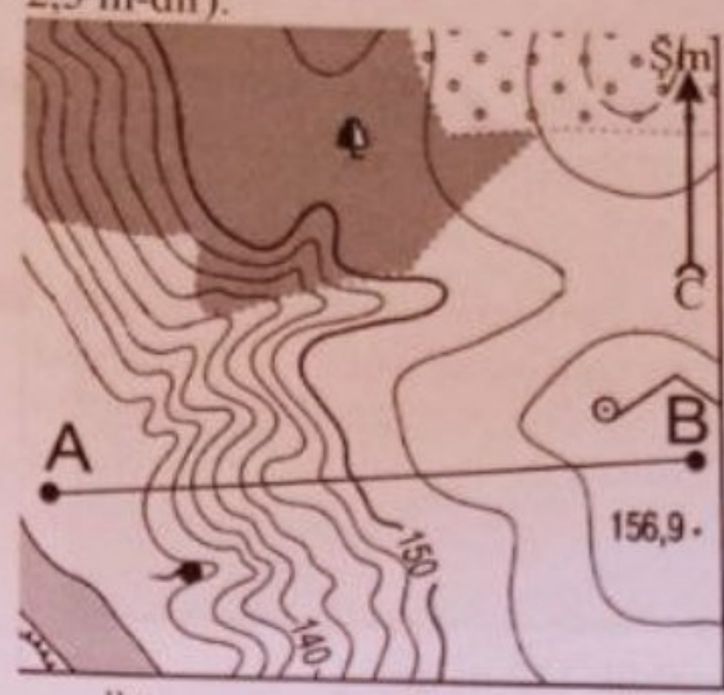

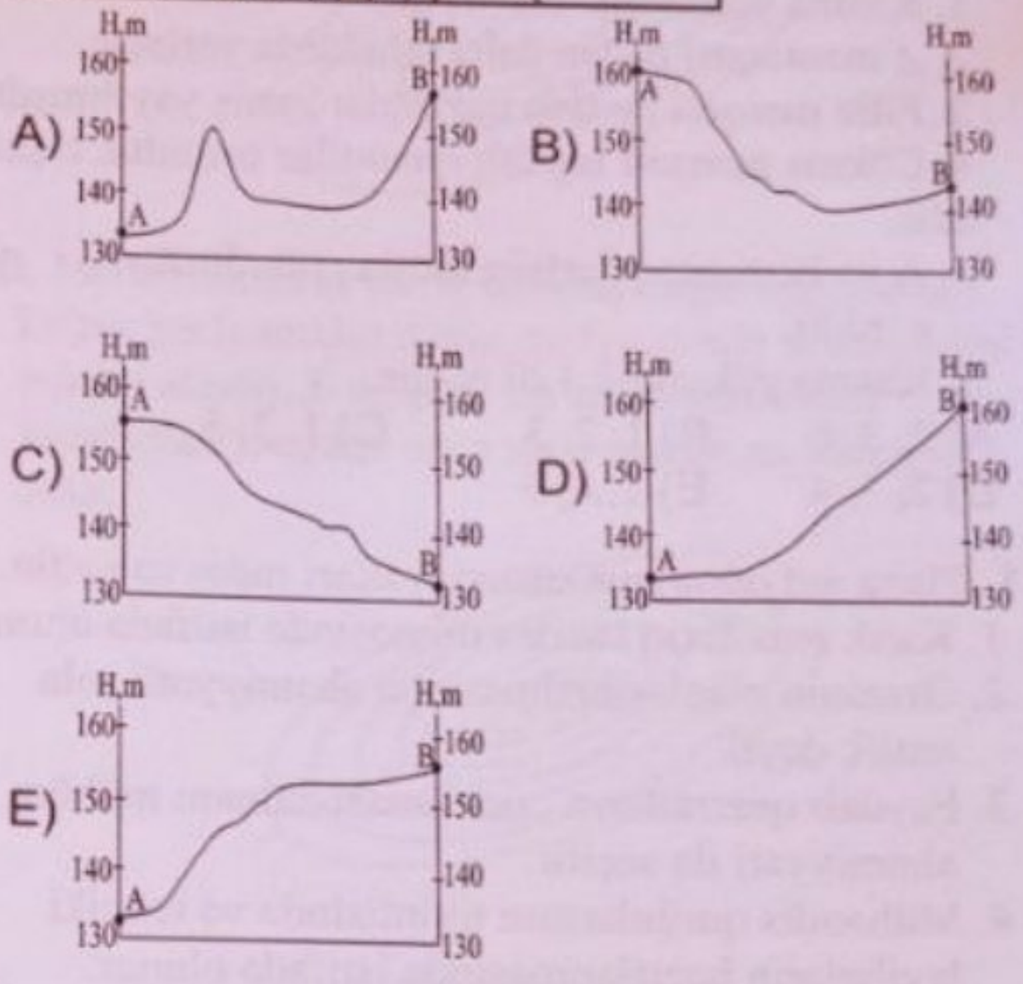

109. Planda dəmir yol xəttinin keçdiyi ərazi göstərilmişdir. Dəmir yolu çəkilərkən qarşıya çıxan maneələri keçmək üçün tunel və ya körpüdən istifadə edilir. Planda verilən məntəqələrdən hansında uyğun olaraq tunel və yaxud körpü olacağını müəyyən edin.

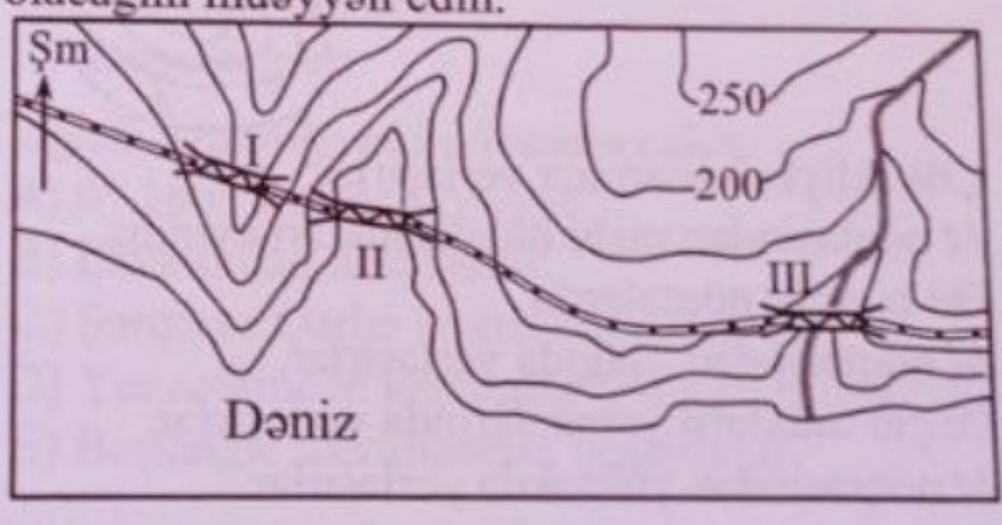

dəmiryolu
körpü və ya tunel

	I	II	III
A)	körpü	tunel	körpü
B)	körpü	tunel	tunel
C)	tunel	körpü	körpü
D)	tunel	körpü	tunel
E)	körpü	körpü	tunel

T.me/BirlikTeam

110. Uyğunluğu müəyyən edin.

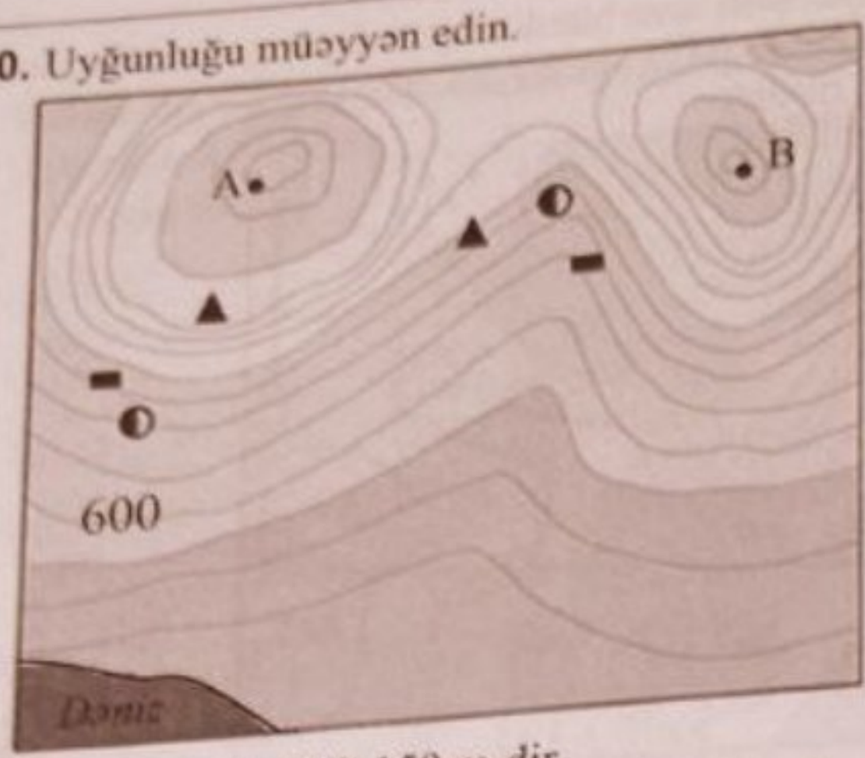

1. Kəsmə yüksəklik 150 m-dir.
2. *A* məntəqəsi *B*-dən daha hündürdə yerləşir.
3. Filiz mənşəli faydalı qazıntılar geniş yayılmışdır.
4. Çökmə mənşəli faydalı qazıntılar üstünlük təşkil edir.
5. A və B məntəqələrinin mütləq hündürlüyü eynidir.
6. Kəsmə yüksəklik 120 m-dir.

A) 2, 3, 6 B) 1, 2, 3 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 4, 5

111. Plana aid ***olmayan*** xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Kiçik ərazilərin təsvir edilməsində istifadə olunur.
2. Ərazinin planlaşdırılmasında əhəmiyyətli rola malik deyil.
3. Faydalı qazıntıların çıxarılması zamanı mühüm əhəmiyyəti ilə seçilir.
4. Mühəndis qurğularının tikintisində və texniki layihələrin hazırlanmasında istifadə olunur.
5. Kiçik miqyasda tərtib olunub,böyük ərazilərin təsvirində istifadə olunur.

112. *A* və *B* nöqtələrinə aid ***olmayan*** əlamətlər:

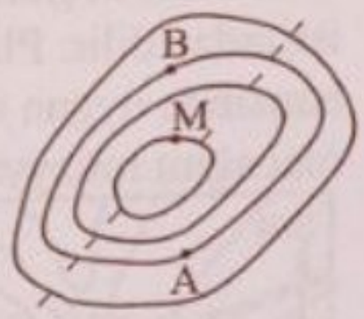

1. Çökəkliyin kənarında yerləşirlər.
2. *M* nöqtəsindən nisbi hündürlükləri eynidir.
3. Ən hündür nöqtələrdir.
4. *M* nöqtəsindən aşağıda yerləşirlər.
5. Dağın müxtəlif yamaclarında yerləşirlər.
6. *M* nöqtəsindən yüksəkdə yerləşirlər.

113. *A* və *B* nöqtələri üçün ümumi əlamətlər:

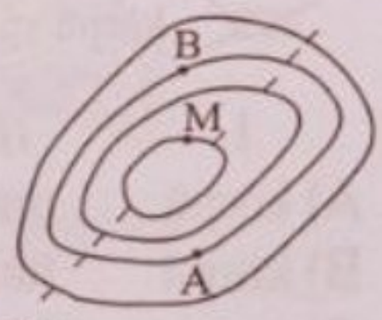

1. Eyni mütləq hündürlüyə malikdirlər.
2. Çökəkliyin dibində yerləşirlər.
3. Dağın eyni yamacında yerləşirlər.
4. *M* nöqtəsindən hündürlük fərqləri eynidir.
5. *M* nöqtəsindən hündürdə yerləşirlər.
6. Dağın müxtəlif yamaclarında yerləşirlər.

114. Təsvir olunan relyef formasına uyğun gələn əlamətləri müəyyən edin.

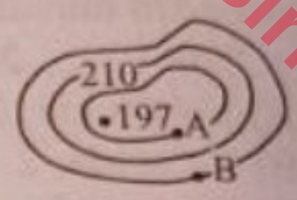

1. Təpədir.
2. Çökəklikdir.
3. *A* nöqtəsi *B* nöqtəsindən yüksəkdir.
4. Səth axınları *A*-dan *B*-yə doğru yönəlir.
5. *B* nöqtəsi *A* nöqtəsindən yüksəkdir.

115. Təsvir olunan relyef formasına uyğun ***gəlməyən*** əlamətləri müəyyən edin.

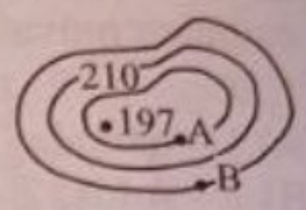

1. Təpədir.
2. Çökəklikdir.
3. *A* nöqtəsi *B* nöqtəsindən yüksəkdir.
4. Səth axınları *A*-dan *B*-yə doğru yönəlir.
5. *B* nöqtəsi *A* nöqtəsindən yüksəkdir.

116. Kəsmə yüksəkliyi 15 m olduğunu bilərək, *K* horizontalının mütləq yüksəkliyini hesablayın (m-lə).

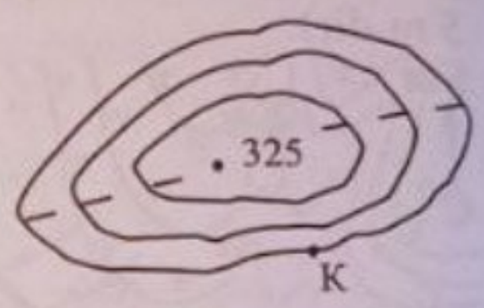

117. 1:600 000 miqyaslı xəritədə bataqlığın uzunu 3 sm, eni isə 2 sm-dir. Bataqlığın həqiqi sahəsini (km^2 ilə) hesablayın.

118. Miqyası 1:2 000 000 olan xəritədə uzunluğu 4 sm, eni isə 3 sm olan əraziyə yer səthində uyğun gələn sahəni hesablayın (km^2 ilə).

119. Yer səthində eni 45 km, uzunluğu isə 60 km olan ərazinin 1:3 000 000 miqyaslı xəritədə tutduğu sahəni hesablayın (sm^2 ilə).

120. Miqyası 1:600 000 olan xəritədə eni 3 sm, uzunluğu 4 sm olan dördbucaqlının yer üzərindəki həqiqi sahəsi neçə km^2 olar?

121. Kəsmə hündürlüyü 200 m-ə bərabər olduğunu nəzərə alaraq, *A* məntəqəsinin mütləq hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

122. Kəsmə hündürlük 50 m olarsa, *A* və *B* nöqtələri arasındakı yüksəklik fərqini hesablayın (m-lə).

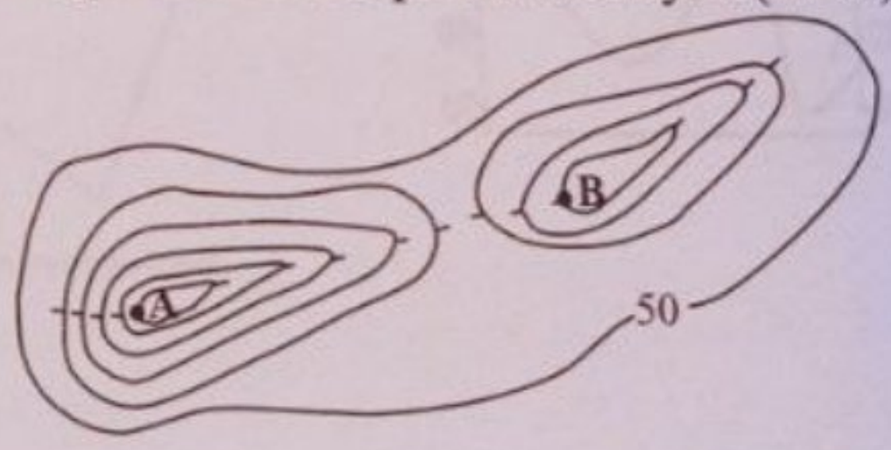

T.me/BirlikTeam

123. Həqiqi sahəsi 12 km^2 olan adanın 1:200 000 miqyaslı xəritədə sahəsini sm^2 ilə hesablayın.

124. Həqiqi sahəsi 144 km^2 olan gölün 1:600 000 miqyaslı xəritədə sahəsini sm^2 ilə hesablayın.

125. Miqyası 1:2 000 000 olan xəritədə uzunluğu 2,5 sm, eni 2 sm olan ərazinin sahəsini km^2 ilə hesablayın.

126. Kəsmə yüksəklik 150 m olarsa, *A* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü (m ilə) hesablayın.

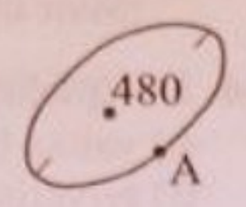

127. Kəsmə yüksəklik 200 m olarsa, *A* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü (m ilə) hesablayın.

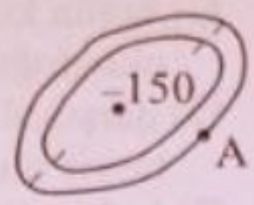

128. Yer səthində eni 30 km və uzunluğu 60 km olan ərazinin 1:3 000 000 miqyaslı xəritədə sahəsini sm^2 ilə hesablayın.

129. Miqyası 1:3 000 000 olan xəritədə uzunluğu 5 sm, eni isə 2 sm olan əraziyə yer səthində uyğun gələn sahəni km^2 ilə hesablayın.

130. Xəritədə horizontallar 500 m-dən bir keçirilərsə, Xəzər dənizi ilə Bazardüzü zirvəsi arasında neçə horizontal keçirmək olar?

131. Həqiqi sahəsi 7942 km^2 olan adanın xəritədəki sahəsi 22 sm^2-dir. Xəritədə adanın şimal ucqar nöqtəsi ilə cənub ucqar nöqtəsi arasındakı məsafə 6 sm-dir. Həqiqi məsafəni km ilə hesablayın.

132. Həqiqi sahəsi 3718 km^2 olan su anbarının xəritədəki sahəsi 22 sm^2-dir. Xəritədə su anbarının qərbindən şərqinə qədər olan məsafə 14 sm-dir. Yer səthində bu məsafənin neçə km olduğunu hesablayın.

133. Sxemdə *A* və *C* məntəqələri arasında hündürlük fərqi 120 metrdir. *B* məntəqəsinin hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

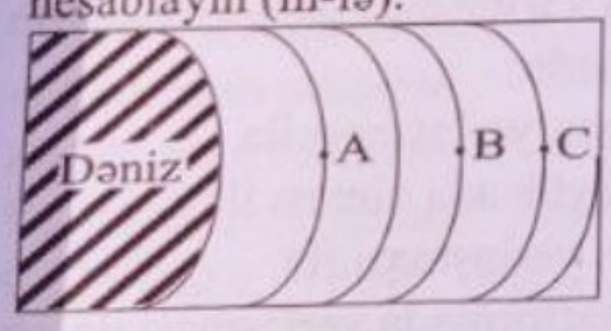

134. 1:800 000 miqyaslı xəritədə 4 sm^2 yer tutan bataqlığın həqiqi sahəsini km^2 ilə hesablayın.

135. 1:22 000 000 miqyaslı xəritədə 3 sm^2 yer tutan adanın həqiqi sahəsini km^2 ilə hesablayın.

136. 1:600 000 miqyaslı xəritədə 4 sm^2 yer tutan su anbarının həqiqi sahəsini km^2 ilə hesablayın.

137. 1:40 000 000 miqyaslı xəritədə 2 sm^2 sahə tutan bataqlıq 1:10 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm^2 olar?

138. 1:40 000 000 miqyaslı xəritədə 2,5 sm^2 sahə tutan bataqlıq 1:10 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm^2 olar?

139. Horizontallarla təsvir edilmiş dağın ətəyindən keçən horizontalın dəniz səviyyəsində yerləşdiyini nəzərə alaraq, *K* nöqtəsi ilə zirvə arasındakı hündürlük fərqinin neçə metr olduğunu müəyyən edin.

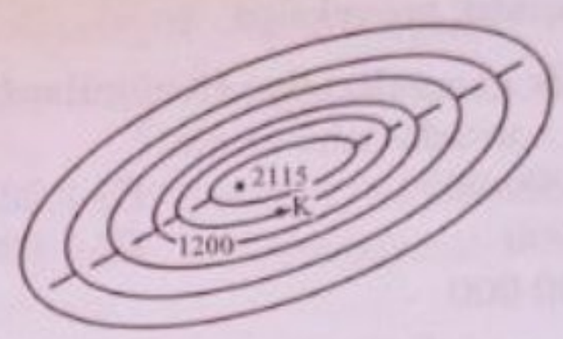

140. Horizontallarla təsvir edilmiş dağın ətəyindən keçən horizontalın dəniz səviyyəsində yerləşdiyini nəzərə alaraq, *K* nöqtəsi ilə zirvə arasındakı hündürlük fərqinin neçə metr olduğunu müəyyən edin.

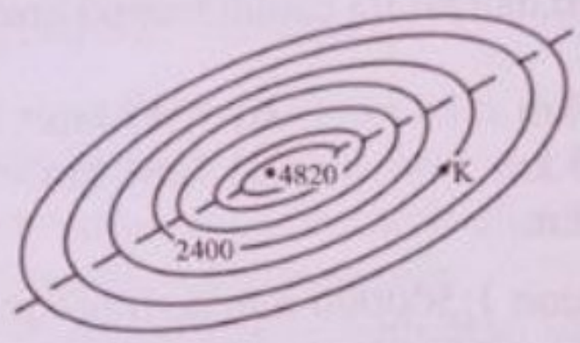

Xəritə və qlobus

1. Qlobusda cəhəti necə müəyyən edirlər?
A) Yerin ölçülərinə görə
B) maqnit qütblərinə görə
C) dərəcə toruna görə
D) şərti işarələrə görə
E) miqyasa görə

2. Coğrafi uzunluğa ***aid olmayan*** cəhət:
A) 0°-180° arasında dəyişir.
B) Ekvatordan hesablanır.
C) Şərqə və Qərbə doğru hesablanır.
D) Yer səthindən keçməklə qütbləri birləşdirir.
E) Başlanğıc meridiandan hesablanır.

3. Xəritələr, əsasən, hansı əlamətlərinə görə qruplaşdırılır?
A) ərazi əhatə etməsinə, məzmununa, miqyasına görə
B) məzmununa, təhriflərə, relyefinə görə
C) miqyasına, məzmununa, coğrafi enliyinə görə
D) ərazi əhatə etməsinə, coğrafi uzunluğuna, miqyasına görə
E) ərazi əhatə etməsinə, təhriflərə, dərəcə toruna görə

T.me/BirlikTeam

4. Müşahidəçi Yer kürəsinin hansı nöqtəsində dayanarsa, bütün ətraf məntəqələr ondan şimalda yerləşər?
A) Ekvatorda
B) Qütb dairəsində
C) Şimal coğrafi qütbündə
D) Cənub coğrafi qütbündə
E) Şimal tropikində

5. Yerin kürəvi səthindən (qlobus) müstəvi səthə (xəritəyə) keçmə üsulu:
A) lay-lay rəngləmə
B) şərti işarələr
C) izoxətlər üsulu
D) kartoqrafik generalizasiya
E) kartoqrafik proyeksiya

6. Kartoqrafik generalizasiya (ümumiləşdirmə) hansı miqyaslı xəritədə daha az olar?
A) 1:50 000 000
B) 1:20 000 000
C) 1:10 000
D) 1:900 000
E) 1:1 000 000

7. Şimal qütb dairəsi ilə cənub qütb dairəsi arasındakı məsafə:
A) 14776,3 km
B) 13346,5 km
C) 12949,3 km
D) 7381,5 km
E) 2608,5 km

8. Şimal qütb dairəsi ilə cənub tropiki arasındakı məsafə:
A) 9999 km
B) 5217 km
C) 14763 km
D) 7381 km
E) 2608 km

9. Azərbaycanın 1:500000 miqyaslı oroqrafik xəritəsinin miqyasına və məzmununa görə hansı xəritə tipinə aid olduğunu müəyyən edin.
A) iri miqyaslı; kompleks xəritə
B) orta miqyaslı; tematik xəritə
C) iri miqyaslı; ümumcoğrafi xəritə
D) orta miqyaslı; kompleks xəritə
E) kiçik miqyaslı; tematik xəritə

10. Azərbaycanın 1:600000 miqyaslı iqlim xəritəsinin miqyasına və məzmununa görə hansı tipə aid olduğunu müəyyən edin.
A) iri miqyaslı; tematik xəritə
B) orta miqyaslı; tematik xəritə
C) orta miqyaslı; kompleks xəritə
D) kiçik miqyaslı; kompleks xəritə
E) kiçik miqyaslı; ümumcoğrafi xəritə

11. Qlobusda Ekvatorun uzunluğu 80 sm-dir. Qlobusun miqyasını hesablayın.
A) 1:30 000 000
B) 1:400 000
C) 1:50 000 000
D) 1:83 000 000
E) 1:40 000 000

12. Xəritədə 0° meridianın uzunluğu 50 sm-dir. Xəritənin miqyasını təyin edin.
A) 1:20 000 000
B) 1:4 000 000
C) 1:80 000 000
D) 1:40 000 000
E) 1:5 000 000

13. Ümumcoğrafi xəritələr adlanır:
A) hidroqrafik şəbəkə və iqlimin təsvir olunduğu xəritələr
B) yalnız bir komponentin təsvir olunduğu xəritələr
C) qarışıqlı əlaqədə olan iki komponentin təsvir olunduğu xəritələr
D) relyef və yaşayış məntəqələrinin təsvir olunduğu xəritələr
E) məhəllin bütün komponentlərinin eyni dərəcədə təsvir olunduğu xəritələr

14. Kompleks xəritələr adlanır:
A) yalnız bir komponentin təsvir olunduğu xəritələr
B) relyefin təsvir olunduğu xəritələr
C) bütün komplekslərin eyni dərəcədə təsvir olunduğu xəritələr
D) qarşılıqlı əlaqədə olan bir neçə komponentin təsvir olunduğu xəritələr
E) hidroqrafik şəbəkə və yaşayış məntəqələrinin təsvir olunduğu xəritələr

15. Coğrafi uzunluq və coğrafi enlik müvafiq olaraq hesablanır:
A) 0° paraleldən və 180°-lik uzunluqdan
B) tropik xəttindən və ekvatordan
C) Ekvatordan və qütblərdən
D) tropik xəttindən və Qrinviç meridianından
E) başlanğıc meridianı və Ekvatordan

16. Coğrafi koordinatları 0° e.; 0° u. olan məntəqənin yerləşdiyi ərazi:
A) London şəhəri
B) Ərəbistan yarımadası
C) Meksika körfəzi
D) Sarqas dənizi
E) Qvineya körfəzi

17. Nə üçün xəritələrdə təhriflər olur?
A) kürə forması müstəvi üzərinə köçürüldüyünə görə
B) meridian və paralellərin çəkilməsinə görə
C) böyük ərazilər təsvir olunduğuna görə
D) miqyas kiçik olduğuna görə
E) relyefin müxtəlifliyinə görə

18. Qrenlandiyanın dünya xəritəsində daha çox təhrifə məruz qalması əlaqədardır:
A) maqnit qütbünə yaxın yerləşməsi ilə
B) sahəsinə görə ən böyük ada olması ilə
C) coğrafi qütbə yaxın yerləşməsi ilə
D) adanın tamamilə platformada yerləşməsi ilə
E) Yerin qütblərdən basıq olması ilə

19. Xəritənin miqyası kiçildikcə ümumiləşdirmə (generalizasiya) necə dəyişir?
A) Azalır.
B) Təsvir mürəkkəbləşir.
C) Artır.
D) Ümumiləşmə olmur.
E) Təsvir dəyişmir.

T.me/BirlikTeam

20. Xəritənin miqyası kiçildikcə məhəldəki obyektlərin təsvir olunma dəqiqliyi necə dəyişir?
A) Artır, çünki məntəqələr arasında məsafə böyüyür.
B) Dəqiqlik artır, çünki obyektlərin miqdarı artır.
C) Obyektlərin ölçüləri daha dəqiq verilir.
D) Heç bir dəyişiklik olmur.
E) Dəqiqlik azalır, çünki daha böyük ərazi təsvir edilir.

21. Aşağıdakı xəritələrin miqyaslarına əsasən tiplərini müəyyən edin.
1. 1:50 000 2. 1:750 000 3. 1:5 000 000
A) 1 – kiçikmiqyaslı; 2 – ortamiqyaslı; 3 – irimiqyaslı
B) 1 – irimiqyaslı; 2. – ortamiqyaslı; 3 – kiçikmiqyaslı
C) 1 – ortamiqyaslı; 2 – ortamiqyaslı; 3 – irimiqyaslı
D) 1 – kiçikmiqyaslı; 2 – irimiqyaslı; 3 – irimiqyaslı
E) 1 – irimiqyaslı; 2 – irimiqyaslı; 3 – ortamiqyaslı

22. Miqyası 1:50 000 000 olan qlobusda 40°-lik paralellə ekvator arasındakı meridian qövsünün uzunluğu neçə sm olar?
A) 11,11 B) 8,88 C) 9,88
D) 10,88 E) 88,8

23. Uyğunluğu müəyyən edin.

Kartoqrafik tədqiqat metodları	Xüsusiyyətləri
1. Qrafik	a. Süxur laylarının yatım formaların təyin olunması üçün istifadə olunur.
2. Vizual	b. Coğrafi hadisə və proseslərin kəmiyyət göstəriciləri hesablanır və ya təyin edilir.
3. Kartometrik	c. Müxtəlif xəritələrdən fiziki, iqtisadi və digər göstəricilər haqqında məlumat əldə olunur.

A) 1 – a; 2 – c; 3 – b B) 1 – c; 2 – a; 3 – b
C) 1 – b; 2 – c; 3 – a D) 1 – b; 2 – a; 3 – c
E) 1 – a; 2 – b; 3 – c

24. Bakının yerləşdiyi en dairəsi və təqribən onunla eyni enlikdə olan şəhərlər:
A) 40° şm.e.; Sidney, Vyana, Berlin, Paris
B) 45° şm.e.; Daşkənd, Kəraçi, Pekin, Vaşinqton
C) 35° şm.e.; Tbilisi, Afina, Roma, San-Fransisko
D) 40° şm.e.; Pekin, Ankara, Madrid, Nyu-York
E) 25° şm.e.; Pxenyan, Nyu-Dehli, Aşqabad, Seul

25. Coğrafi koordinatı 35° şm.e. və 55° ş.u. olan məntəqə Bakı şəhərindən hansı istiqamətdə yerləşmişdir?
A) cənub-qərb B) cənub-şərq C) şimal-qərb
D) şimal-şərq E) şimal

26. Kiyev, Sinqapur, Yakutsk şəhərləri müvafiq olaraq Bakıdan hansı istiqamətdə yerləşirlər?
A) şimal-qərb, cənub-şərq, şimal-şərq
B) şimal, şərq, cənub
C) cənub, cənub-qərb, şimal-qərb
D) şimal-şərq, cənub, şimal
E) şərq, cənub-şərq, cənub-qərb

27. Miqyası 1:120 000 000 olan "Dünyanın torpaq xəritəsi"nin I-miqyasına, II – məzmununa görə xəritələrin hansı tipinə aid olduğunu müəyyən edin.
A) I – orta miqyaslı, II – tematik
B) I – kiçik miqyaslı, II – tematik
C) I – kiçik miqyaslı, II – ümumcoğrafi
D) I – iri miqyaslı, II – ümumcoğrafi
E) I – orta miqyaslı, II – ümumcoğrafi

28. Aşağıdakı xəritələrin miqyaslarına əsasən tiplərini müəyyən edin.
1. 1:100 000 2. 1:600 000 3. 1:5 000 000.
A) 1 – ortamiqyaslı; 2 – ortamiqyaslı; 3 – irimiqyaslı
B) 1 – irimiqyaslı; 2 – ortamiqyaslı; 3 – kiçikmiqyaslı
C) 1 – kiçikmiqyaslı; 2 – irimiqyaslı; 3 – iri miqyaslı
D) 1 – kiçikmiqyaslı; 2 –ortamiqyaslı; 3 – irimiqyaslı
E) 1 – irimiqyaslı; 2 – irimiqyaslı; 3 – ortamiqyaslı

29. Qlobusa aid əlamətləri müəyyən edin.
1. Yerin əyriliyi nəzərə alınmışdır.
2. Coğrafi obyektlər təhrifsiz təsvir olunmuşdur.
3. Coğrafi obyektlər təhriflə verilir.
4. Meridian və paralellərin uzunluqları bərabərdir.
5. Onun bütün hissələrində miqyas eynidir.
6. Yalnız böyük miqyasda hazırlanır.
A) 2, 4, 6 B) 1, 3, 4 C) 3, 5, 6
D) 1, 4, 6 E) 1, 2, 5

30. Miqyası 1:80 000 000 olan birinci xəritədə *A* və *B* nöqtələri arasındakı məsafə 6 sm-dir. ikinci xəritədə isə həmin məsafə 4 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını müəyyən edin.
A) 1:100 000 000 B) 1:160 000 000
C) 1:200 000 000 D) 1:2 000 000
E) 1:120 000 000

31. Əgər Yerin xəyalı oxu orbit müstəvisinə 60° meylli olsaydı, onda Şimal tropik dairəsi və Cənub qütb dairəsi hansı enliklərdən keçərdi?
A) 60° şm.e.; 30° c.e. B) 30° şm.e.; 30° c.e.
C) 30° şm.e.; 60° c.e. D) 10° şm.e.; 30° c.e.
E) 50° şm.e.; 40° c.e.

32. *A*, *B* və *C* məntəqələri arasındakı məsafə 1:20 000 000 miqyaslı xəritədə nə qədərdir?

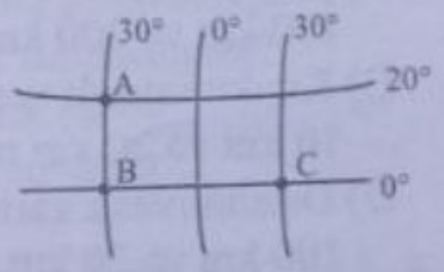

A) 22,2 sm B) 8 sm C) 60 sm
D) 11,1 sm E) 44,4 sm

T.me/BirlikTeam

33. İki şəhər arasındakı məsafənin 1:30 000 000 miqyaslı qlobusda 6 sm olduğunu nəzərə alaraq, həmin məsafənin yer üzərində neçə km olduğunu hesablayın.
A) 2800 km B) 4220 km C) 3630 km
D) 1800 km E) 5600 km

34. Miqyası 1:100 000 olan xəritədə iki şəhər arasında məsafə 5,5 sm-dir. Həqiqi məsafəni müəyyən edin.
A) 5,5 km B) 0,55 km C) 0,5 km
D) 55 km E) 555 km

35. Miqyası 1:500 000 olan xəritədə iki şəhər arasındakı məsafə 35 sm-dir. Bu şəhərlər arasındakı həqiqi məsafə nə qədərdir?
A) 17,5 km B) 250 km C) 2500 km
D) 2,5 km E) 175 km

36. Bakı və Samara eyni coğrafi uzunluqda yerləşsələr də, Bakı 40° şm.e., Samara isə 53° şm.e.-dədir. Samaranın Bakıdan hansı istiqamətdə, Bakının isə Samaradan hansı azimutda yerləşdiyini müəyyən edin.
A) cənub və 360° B) cənub və 180°
C) şimal və 360° D) şimal və 180°
E) şərq və 90°

37. *A*, *B* və *C* məntəqələri arasındakı məsafə xəritə üzərində 22,2 sm-ə bərabər olarsa, xəritənin miqyasını müəyyən edin.

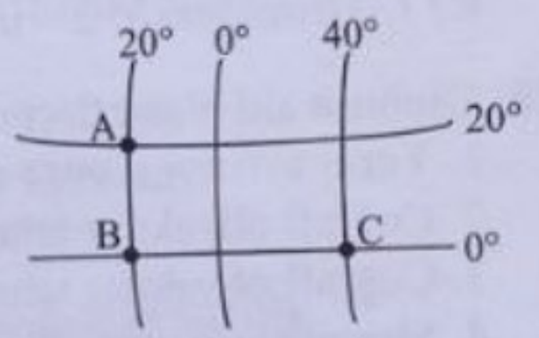

A) 1:5 000 000 B) 1:4 000 000
C) 1:40 000 000 D) 1:22 000 000
E) 1:2 000 000

38. Tripoli şəhərindən (32° şm.e.) Cənub coğrafi qütbünədək olan ən qısa məsafəni (km-lə) müəyyən edin.
A) 10126 km B) 16834 km C) 13542 km
D) 20642 km E) 34243 km

39. Miqyası 1:100 000 olan xəritədə iki məntəqə arasındakı məsafə 10 sm, digər iki məntəqə arasındakı məsafə isə 20 sm-dir. Miqyasına görə həmin xəritə hansı tipə aiddir və bu şəhərlər arasındakı məsafələr nə qədərdir?
A) Böyükmiqyaslı xəritədir, məntəqələr arasında 10 km və 20 km məsafə vardır.
B) Ortamiqyaslı xəritədir, məntəqələr arasında 100 km və 200 km məsafə vardır.
C) Kiçikmiqyaslı xəritədir, məntəqələr arasında 10 km və 20 km məsafə vardır.
D) Ortamiqyaslı xəritədir, məntəqələr arasında 100 km və 20 km məsafə vardır
E) Kiçikmiqyaslı xəritədir, məntəqələr arasında 100 km və 200 km məsafə vardır.

40. İrkutsk (53° şm.e.) və Sinqapur (1° şm.e.) şəhərləri eyni coğrafi uzunluğa malikdir. Sinqapur İrkutsk-dan hansı azimutda, İrkutsk isə Sinqapurdan hansı istiqamətdədir?
A) 180° və şimal B) 270° və qərb
C) 90° və şərq D) 180° və cənub
E) 90° və qərb

41. Qrenlandiya adasının cənub ucqar nöqtəsi ilə (60° şm.e.) Şimal qütbü arasında olan ən qısa məsafə 1:30 000 000 miqyaslı xəritədə nə qədər olar?
A) 99,9 sm B) 111 sm C) 22,2 sm
D) 11,1 sm E) 33,3 sm

42. *A* və *B* məntəqələri arasında məsafə 1:450 000 miqyaslı xəritədə 8 sm, digər xəritədə isə 12 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını və miqyasına görə hansı növünə aid olduğunu müəyyən edin.
A) 1: 600 000, ortamiqyaslı
B) 1: 5 000 000, kiçikmiqyaslı
C) 1: 300 000, ortamiqyaslı
D) 1: 30 000, böyükmiqyaslı
E) 1: 300 000, kiçikmiqyaslı

43. Şimal qütb dairəsi ilə şimal tropiki arasındakı ən qısa məsafə:
A) 2608 km B) 14763 km C) 7381 km
D) 4773 km E) 9990 km

44. Ekvator üzərində 100° ş.u.-dan şərqə doğru 8991 km məsafədə yerləşən nöqtənin coğrafi koordinatını müəyyən edin.
A) ekvator və 19° ş.u. B) ekvator və 1° q.u.
C) ekvator və 1° ş.u. D) ekvator və 181° ş.u.
E) ekvator və 179° q.u.

45. 1:40000000 miqyaslı xəritədə *B* nöqtəsindən keçməklə, *A*-dan *C*-yə qədər olan məsafəni hesablayın

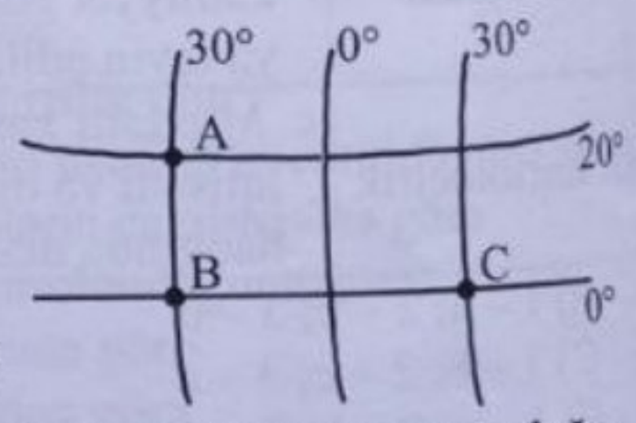

(1°-lik meridian və ekvator qövslərinin uzunluğu təqribən 111 km-dir).
A) 11,1 sm B) 88,8 sm C) 66,6 sm
D) 22,2sm E) 44,4 sm

46. *B* nöqtəsindən keçməklə *A*-dan *C*-yə qədər olan məsafə xəritə üzərində 44,4 sm-ə bərabər olarsa, xəritənin miqyasını hesablayın

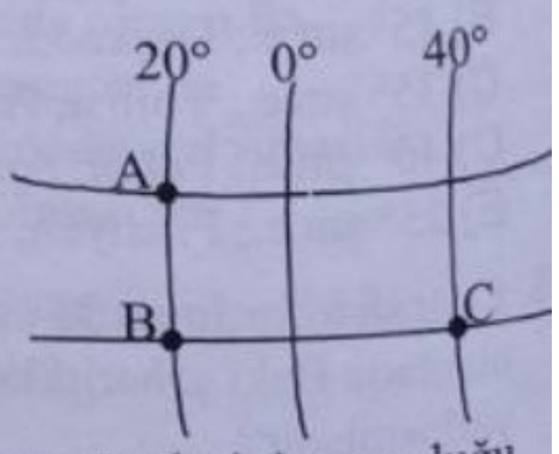

(1°-lik meridian və ekvator qövslərinin uzunluğu təqribən 111 km-dir).
A) 1:4000000 B) 1:20000000
C) 1:44000000 D) 1:22000000
E) 1:40000000

T.me/BirlikTeam

47. Bakıdan 90° azimutla 4270 km məsafədə yerləşən nöqtənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin (nəzərə alın ki 40° paraleldə 1°-lik qövsün uzunluğu təqribən 85,4 km-ə bərabərdir).
A) 40° şm.e., 85° ş.u. B) 40° şm.e., 0° u.
C) 50° şm.e., 101° ş.u. D) 10° c.e., 50° ş.u.
E) 40° şm.e., 100° ş.u.

48. Azərbaycanın xəritəsində eyni meridian üzərində 38° və 41° şm. enlikləri arasındakı məsafə 66,6 sm olarsa, bu xəritənin miqyasını hesablayın.
A) 1:3 000 000 B) 1:350 000 C) 1:300 000
D) 1:500 000 E) 1:5 000 000

49. Kartoqrafik terminlərə aiddir:
1. miqyas 2. dərəcə toru
3. kompas 4. nisbi hündürlük
5. təhriflər 6. nivelir
A) 1, 3, 6 B) 2, 3, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 5 E) 1, 3, 4

50. Kartoqrafik terminlərə aid ***deyil***:
1. miqyas 2. dərəcə toru
3. terras 4. qnamon
5. proyeksiya 6. exolot
A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 5 E) 3, 4, 6

51. 1:3 000 000 miqyaslı xəritədə 0,5° meridian qövsü neçə sm olar?
A) 15 B) 30 C) 18,5
D) 1,85 E) 60

52. 1:250 000 miqyaslı xəritədə 0,5° meridian qövsünün uzunluğu neçə sm-dir?
A) 11,1 B) 22,2 C) 2,2
D) 10,5 E) 5,5

53. Yerin coğrafi qütblərinə aid ***olmayan*** əlamət:
A) Qütblər Ekvatordan eyni məsafədə yerləşir.
B) Bütün meridianlar coğrafi qütblərdə birləşir.
C) Yerin öz oxu ətrafında fırlanması zamanı ən böyük çevrə cızır.
D) Qütblər yerin xəyali fırlanma oxunun səthlə kəsişdiyi nöqtələrdir.
E) Yerin fırlanması zamanı praktik olaraq hərəkətsiz qalan nöqtələrdir.

54. Ekvator üzərində 170° q.u.-dan 7992 km qərbdə yerləşən nöqtənin coğrafi koordinatını müəyyən edin.
A) ekvator və 108° q.u B) ekvator və 42° q.u
C) ekvator və 88° ş.u D) ekvator və 78° q.u
E) ekvator və 118° ş.u

55. 90° şərq uzunluğundan qərbə doğru ekvator boyu 3330 km hərəkət edən tədqiqatçı hansı meridianın üzərində dayanar?
A) 60° q.u. B) 120° q.u. C) 50° q.u.
D) 130° ş.u. E) 60° ş.u.

56. 1:5 000 000 miqyaslı xəritədə 2,5°-lik meridian qövsü neçə sm olar?
A) 5,55 sm B) 2,75 sm C) 6,75 sm
D) 11,1 sm E) 1,37 sm

57. 1:500 000 miqyaslı xəritədə 0,5° meridian qövsünün uzunluğu neçə sm-dir:
A) 11,1 B) 22,2 C) 2,2
D) 10,5 E) 5,5

58. Xəritələrdə Avrasiya materikini ***kəsməyən*** xətlər:
1. Qrinviç meridianı 2. Ekvator
3. 180°-lik meridian 4. Cənub tropiki
5. Cənub qütb dairəsi 6. Şimal tropiki
A) 2, 4, 6 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 5
D) 4, 5, 6 E) 1, 3, 6

59. Xəritələrdə Avrasiya materikini kəsən xətlər:
1. Qrinviç meridianı 2. Cənub qütb dairəsi
3. Şimal qütb dairəsi 4. Cənub tropiki
5. Şimal tropiki 6. 180°-lik meridian
A) 3, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 5, 6
D) 4, 5, 6 E) 2, 4, 6

60. Miqyası 1:50 000 000 olan birinci xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə 82 sm-dir. ikinci xəritədə isə həmin məsafə 205 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını və hansı qrupa aid olduğunu müəyyən edin.
A) 1:25 000 000, orta miqyaslı
B) 1:12 000 000, kiçik miqyaslı
C) 1:160 000 000, orta miqyaslı
D) 1:20 000 000, kiçik miqyaslı
E) 1:100 000 000, kiçik miqyaslı

61. Miqyası 1:50 000 000 olan birinci xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə 152 sm-dir. ikinci xəritədə isə həmin məsafə 304 sm-dir. İkinci xəritənin miqyasını və hansı qrupa aid olduğunu müəyyən edin.
A) 1:15 000 000, orta miqyaslı
B) 1:25 000 000, kiçik miqyaslı
C) 1:30 000 000, kiçik miqyaslı
D) 1:25 000 000, orta miqyaslı
E) 1:250 000, böyük miqyaslı

62. Böyük miqyaslara aid olanları seçin.
1. 1:250 000 2. 1:50 000 3. 1:500 000
4. 1:25 000 5. 1:100 000 6. 1:1 500 000
A) 2, 4, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 5, 6 E) 2, 4, 5

63. Xəritələrin riyazi əsasına görə aşağıdakılardan hansıları müəyyənləşdirmək mümkündür?
1. məsafə 2. hidroqrafik şəbəkə
3. səth örtüyü 4. coğrafi koordinat
5. relyef
A) 1, 4 B) 1, 2 C) 4, 5 D) 3, 5 E) 2, 3

T.me/BirlikTeam

64. Xəritədə hansı təhriflər olur?
A) miqyas, xətt, sahə, hündürlük
B) sahə, məsafə, bucaq, forma
C) kontur, miqyas, xətt, dərinlik
D) şərti işarə, meridian, paralel təhrifləri
E) dərəcə toru, miqyas, horizontallar

65. Ekvatordan qütblərə doğru paralellərin uzunluğunun azalma səbəbi:
A) paralellərin meridianlara perpendikulyar olması
B) paralellərin çevrə formasında olması
C) Yerin Günəş ətrafında fırlanması
D) Yerin qütblərdən basıq olması
E) Yerin kürə formasında olması

66. Ekvatordan qütblərə doğru paralellərin 1°-lik qövsünün uzunluğunun azalma səbəbi:
A) paralellərin çevrə formasında olması
B) paralellərin meridianlarla kəsişməsi
C) Yerin kürə formasında olması
D) Yerin öz xəyali oxu ətrafında hərəkəti
E) Yerin qütblərdən basıq olması

67. Dünyanın fiziki xəritəsində nəyi təyin etmək mümkün ***deyil***?
A) okean cərəyanlarının istiqamətini
B) məntəqənin coğrafi koordinatını
C) Ekvatordan məntəqəyə qədər olan məsafəni
D) məntəqələr arasında yerli vaxt fərqini
E) dağ süxurlarının tərkibini və yaşını

68. İrkutsk şəhərindən (53° şm.e.) Şimal qütbünə qədər olan ən qısa məsafənin təqribən neçə km olduğunu təyin edin.
A) 1012 B) 2064 C) 4683
D) 4107 E) 3424

69. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

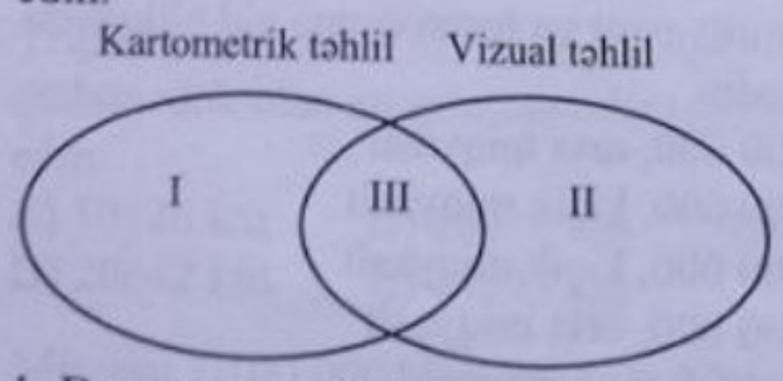

1. Dərəcə toruna görə məsafələr ölçülə bilir.
2. Bitki və heyvanat aləminin müxtəlifliyi təyin edilir.
3. Əhalinin ərazi üzrə yerləşməsi müəyyən edilir.
4. Azimut və istiqamətləri təyin edilir.
5. Kartoqrafik tədqiqat metodudur.
6. Coğrafi xəritələrdən məlumat əldə etmək üçün istifadə edilir.

A) I – 1, 2; II – 3, 4; III – 5
B) I – 3, 5; II – 2; III – 1, 4
C) I – 4, 5; II – 3; III – 1, 2
D) I – 1, 4; II – 2, 3; III – 5, 6
E) I – 3; II – 1, 2; III – 4, 5

70. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

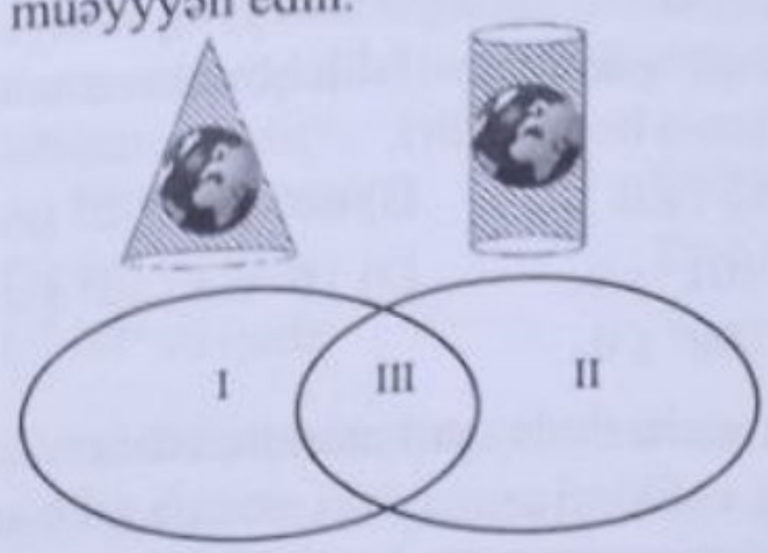

1. Ekvator boyu ərazilərdə təhrif sıfıra bərabər olur.
2. Paralel və meridianlar bir-biri ilə düz bucaq altında kəsişir
3. Paralellər qövsvarı şəkildə təsvir olunur.
4. Toxunma xəttində təhrif olmur.
5. Qütbətrafı və mülayim enliklərdə yerləşən ərazilərin xəritələrin tərtib olunmasında istifadə olunur.

A) I – 3, 5; II – 1, 2; III – 4
B) I – 1, 2; II – 4; III – 3, 5
C) I – 3, 4; II – 2; III – 1, 5
D) I – 5; II – 3, 4; III – 1, 2
E) I – 3; II – 1, 5; III – 2, 4

71. Xəritələrin hamısında təhriflər mövcuddur.Lakin, xəritənin təhriflər olan hissələrində məsafəni hesablamaq üçün xüsusi miqyasdan istifadə edilir.

Verilmiş xəritədə 50°q.u. və 10°ş.u. arasında 30°-lik paralel üzrə məsafə 15 sm-dir. Xəritədə verilmiş bu hissə üçün xüsusi miqyası müəyyən edin (1°=96,5km).

A) 1:29200000 B) 1:35500000
C) 1:38600000 D) 1:33300000
E) 1:40200000

72. Kartoqraf yeni bir tematik xəritə tərtib etmək üçün müxtəlif rəng çalarlarından istifadə edərək, relyefi təsvir etdi.
Xəritənin tərtibində hansı təsvir üsulundan istifadə edildiyini müəyən edin.
A) nöqtələr B) keyfiyyət fonu C) areal
D) hərəkət xətləri E) izoxətlər

73. Cədvəli tamamlayın:

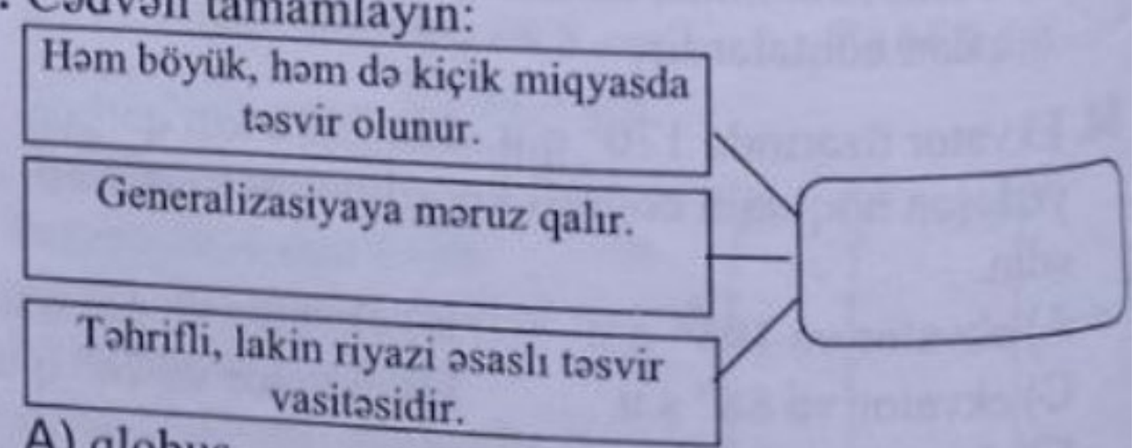

A) qlobus
B) coğrafiya xəritəsi
C) məhəllin planı
D) məhəllin şəkli
E) kosmosdan çəkilmiş şəkil

T.me/BirlikTeam

56. Qış gündönümündə günəş şüalarının daha böyük bucaq altında düşdüyü paytaxtlar:
A) Kanberra, Santyaqo, Brazilia
B) Dehli, Cakarta, Ankara
C) Kanberra, Madrid, Pekin
D) Astana, Pekin, Kanberra
E) Santyaqo, Kanberra, Pekin

57. Sxemlərdə verilmiş günəş şüalarının düşmə bucaqları hansı günə uyğundur?

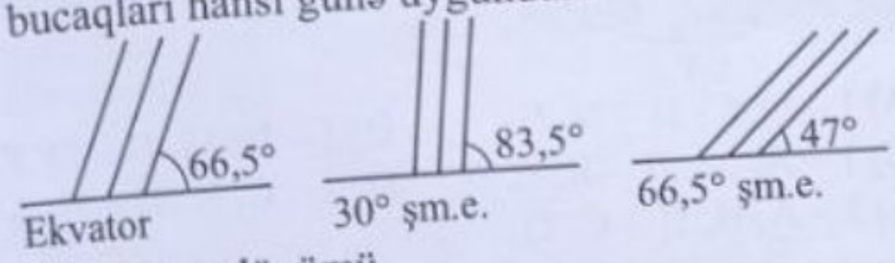

A) yay gündönümü
B) qış gündönümü
C) yaz gecə-gündüz bərabərliyi
D) payız gecə-gündüz bərabərliyi
E) yaz gecə-gündüz bərabərliyi və yay gündönümü

58. Sxemlərdə verilmiş Günəş şüalarının düşmə bucaqları hansı günə uyğundur?

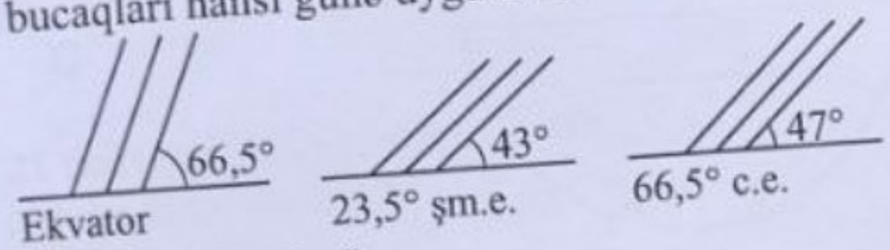

A) qış gündönümü
B) yay gündönümü
C) yaz gecə-gündüz bərabərliyi
D) payız gecə-gündüz bərabərliyi
E) yaz gecə-gündüz bərabərliyi və yay gündönümü

59. Əgər Günəş 10° c.e.-də zenitdə olarsa, 50° c.e.-də dayanan müşahidəçi səhər günəşin hansı istiqamətdən çıxdığını görər?
A) cənub-şərqdən
B) şimal-qərbdən
C) cənub-qərbdən
D) şimaldan
E) şimal-şərqdən

60. Hansı enlikdə qütb ulduzu ***görünmür***?
A) 50° şm.e.
B) 40° şm.e.
C) 50° c.e.
D) Şimal tropikində
E) 30° şm.e.

61. Şimal yarımkürəsində 180° azimutla hərəkət edən turistlər buludsuz havada gecə vaxtı qütb ulduzunu özlərindən hansı tərəfdə görər?
A) arxada
B) qabaqda
C) solda
D) sağda
E) başının üstündə

62. Qütb ulduzunun müşahidə ***olunmadığı*** materiklər:
A) Avstraliya, Şimali Amerika
B) Şimali Amerika, Afrika
C) Cənubi Amerika, Avrasiya
D) Antarktida, Avstraliya
E) Avrasiya, Afrika

63. Həm Şimal, həm də Cənub tropiklərinin kəsdiyi materik:
A) Antarktida
B) Avrasiya
C) Avstraliya
D) Şimali Amerika
E) Afrika

64. 50° şimal paraleli üzrə 90°-lik azimut üzrə hərəkət edən səyyah Qütb ulduzunu özündən hansı tərəfdə görəcək?
A) irəlidə
B) cənubda
C) solda
D) görməyəcək
E) sağında

65. Yay gündönümü günü üçün aşağıdakılardan hansılar səciyyəvidir?
1. Şimal qütb dairəsində qütb gecəsi olur.
2. Günəş Şimal tropiki üzərində zenitdə olur.
3. Günəş Şimal qütb dairəsi üzərində zenitdə olur.
4. Cənub qütb dairəsində qütb gecəsi olur.
A) 2, 3 B) 1, 2 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 1, 4

66. Qış gündönümü günü üçün aşağıdakılardan hansılar səciyyəvidir?
1. Cənub qütb dairəsində qütb gecəsi olur.
2. Günəş Cənub tropiki üzərində zenitdə olur.
3. Günəş Cənub qütb dairəsi üzərində zenitdə olur.
4. Şimal qütb dairəsində qütb gecəsi olur.
A) 1, 4 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 2, 4

67. Günəş 10° şm.e.-də zenitdə olarkən hansı enliklərdə qütb gecələri müşahidə edilər?
1. 80° şm.e. 2. 85° c.e. 3. 70° c.e.
4. 86° c.e. 5. 89° c.e. 6. 75° şm.e.
A) 3, 4, 5 B) 1, 3, 6 C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 5 E) 2, 4, 5

68. Günəş 10° şm.e.-də zenitdə olarkən hansı enliklərdə qütb gündüzləri müşahidə edilər?
1. 87° şm.e. 2. 85° c.e. 3. 66,5° şm.e.
4. 86° c.e. 5. 89° şm.e. 6. 82° şm.e.
A) 3, 4, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 5
D) 2, 4, 6 E) 1, 5, 6

69. İl ərzində Bakı şəhərinə günəş şüalarının ən böyük və ən kiçik düşmə bucağı nə qədərdir?
A) 85° və 25,5°
B) 50° və 73,5°
C) 73,5° və 26,5°
D) 70,5° və 10,5°
E) 50° və 20°

70. Ekvatorda il ərzində günəş şüalarının minimum düşmə bucağı:
A) 90° B) 66,5° C) 60° D) 0° E) 23,5°

71. Yay gündönümündə günəş şüalarının 90° bucaq altında düşdüyü məntəqə ilə Şimal qütb dairəsi arasındakı dərəcə fərqini tapın.
A) 43°
B) 23,5°
C) 40,5°
D) 20°
E) 66,5°

T.me/BirlikTeam

72. Günəşin il boyu günorta vaxtı üfüqdə görünmə xüsusiyyətlərinə görə Eyler-Venn diaqramına əsasən ölkələri müəyyən edin.

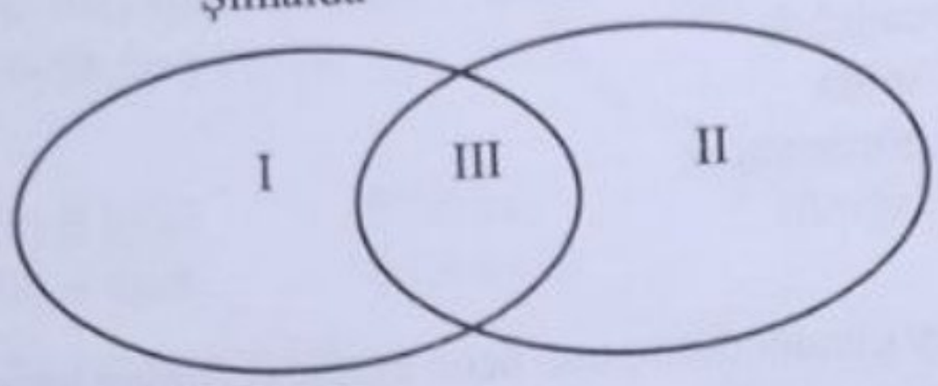

1. Özbəkistan
2. Yeni Zelandiya
3. Uruqvay
4. Kolumbiya
5. Türkiyə
6. Malayziya

A) I – 2, 3; II – 1, 5; III – 4, 6
B) I – 3, 6; II – 1, 4; III – 2, 5
C) I – 1, 2; II – 3, 5; III – 4, 6
D) I – 2, 6; II – 1, 4; III – 3, 5
E) I – 4, 5; II – 1, 2; III – 3, 6

73. Cədvəli tamamlayın:

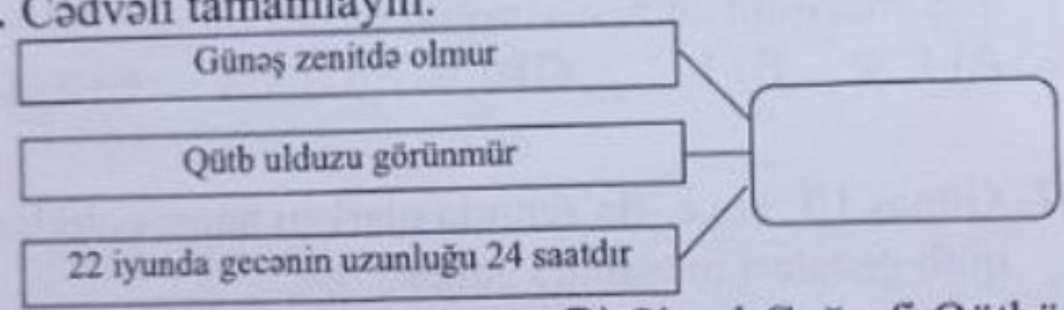

A) Şimal maqnit Qütbü
B) Şimal Coğrafi Qütbü
C) Cənub Coğrafi Qütbü
D) Cənub Qütb dairəsi
E) Şimal Qütb dairəsi

74. Yay gündönümündə Şimal yarımkürəsində Qrinviç meridianı üzərində günəş şüalarının düşmə bucağı 47° olan məntəqədən səyyahlar 0° azimutla 6660 km yol getdilər. Onların çatacağı nöqtənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) 0°, 53,5° ş.u.
B) 36,5° şm.e., 0°
C) 53,5° şm.e., 180°
D) 43° şm.e., 0°
E) 66,5° şm.e., 180°

75. Sankt-Peterburq şəhərində (60°şm.e.) günorta vaxtı günəş şüalarının düşmə bucağı 6,5°-dir. Bu zaman Şimal yarımkürəsində hansı fəslin başlandığını və Günəşin hansı enlikdə zenitdə olduğunu müəyyən edin.

A) yay; 23,5° şm.e.
B) payız; 13,5° c.e.
C) yaz; 15,5° şm.e.
D) qış; 23,5° şm.e.
E) qış; 23,5° c.e.

76. 22 iyunda müvafiq olaraq hansı məntəqələrdə qütb gündüzləri (I) və qütb gecələridir (II) ?

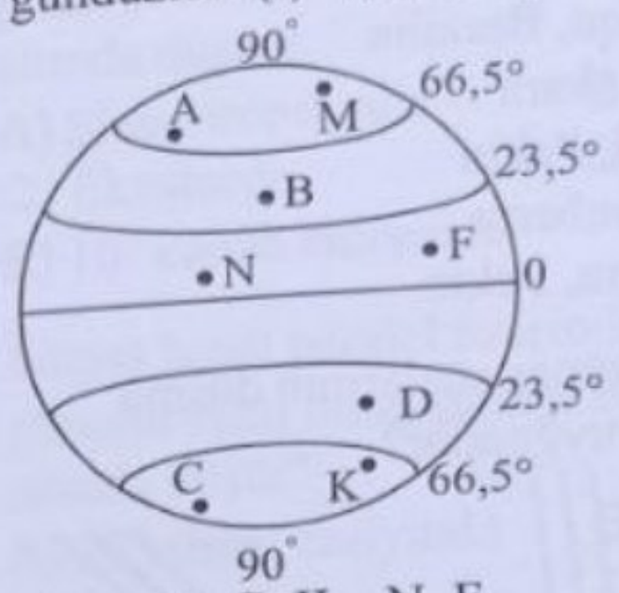

A) I – D, C; II – N, F
B) I – B, M; II – D, K
C) I – A, M; II – K, C
D) I – C, K; II – B, A
E) I – A, B; II – C, D

77. 22 dekabrda müvafiq olaraq hansı məntəqələrdə qütb gündüzləri (I) və qütb gecələridir (II) ?

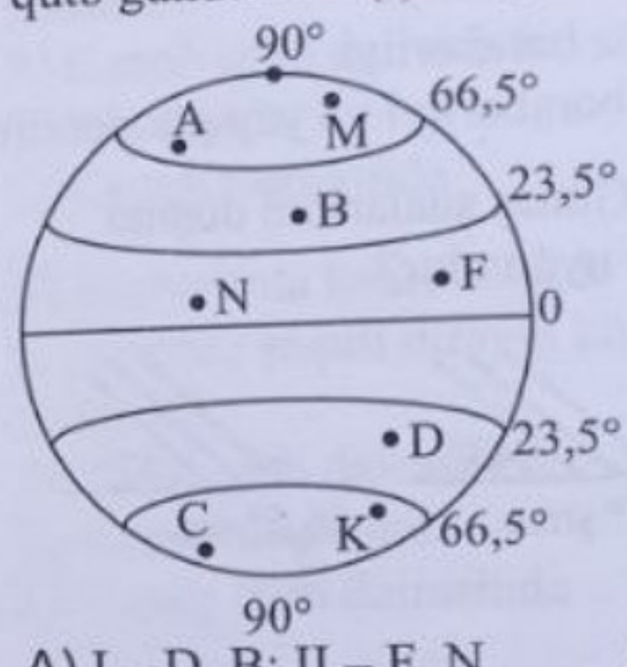

A) I – D, B; II – F, N
B) I – K, C; II – M, A
C) I – C, D; II – K, M
D) I – A, M; II – C, K
E) I – C, K; II – D, N

78. 22 dekabrda günorta vaxtı günəş şüalarının ən böyük bucaq altında göründüyü və bu vaxt qütb gündüzlərinin müşahidə olunduğu müvafiq məntəqələri müəyyən edin.

A) 4 və 1
B) 4 və 5
C) 3 və 2
D) 1 və 5
E) 2 və 3

79. 22 iyunda günorta vaxtı günəş şüalarının ən böyük bucaq altında göründüyü və bu vaxt qütb gündüzlərinin müşahidə olunduğu müvafiq məntəqələri müəyyən edin.

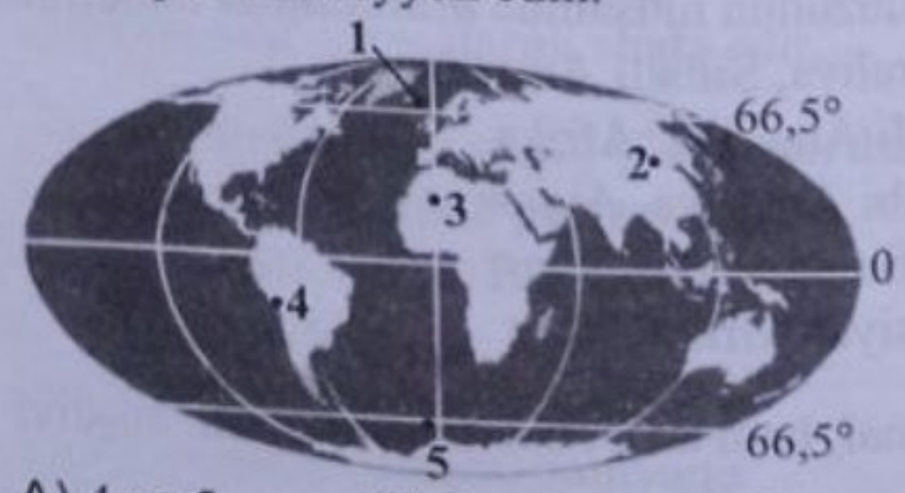

A) 4 və 5
B) 3 və 1
C) 4 və 1
D) 2 və 5
E) 3 və 5

TimeBirlikTeam

80. Günəş 22° cənub enliyi üzərində zenitdədirsə, Bakı şəhərinə günorta vaxtı Günəş şuallarının düşmə bucağını hesablayın.

A) 22° B) 18° C) 38°
D) 28° E) 15°

81. 21 mart tarixində *B* məntəqəsində Günəş zenitdə olduğu vaxt, yerli vaxtı ondan 3 saat irəli olan *A* məntəqəsi üçün Günəşin vəziyyətini göstərən sxemi müəyyən edin.

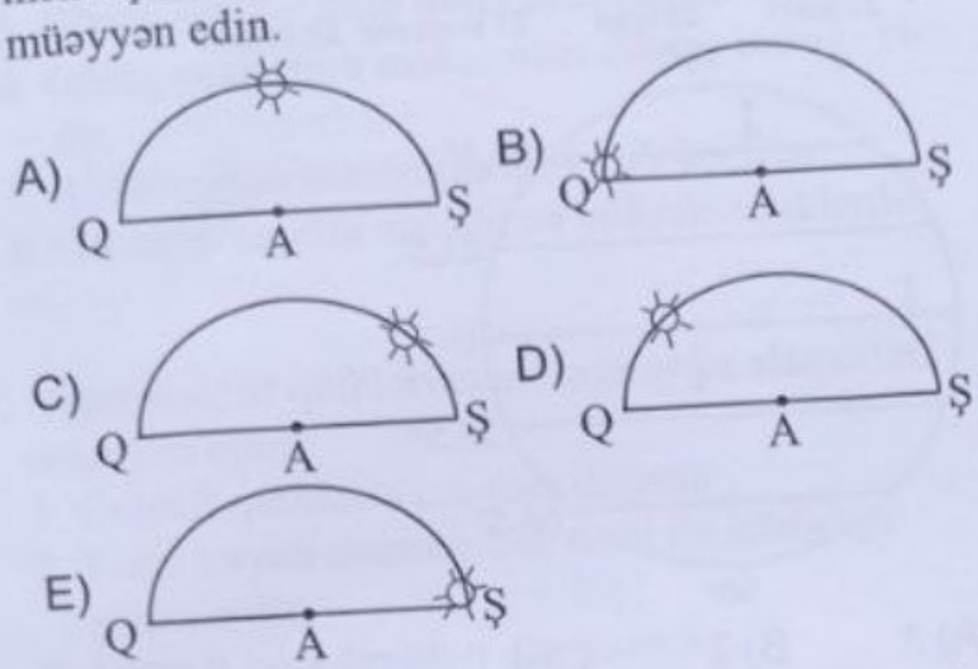

82. 21 mart tarixində *B* məntəqəsində Günəş zenitdə olduğu vaxt, yerli vaxtı ondan 3 saat geridə olan *A* məntəqəsi üçün Günəşin vəziyyətini göstərən sxemi müəyyən edin.

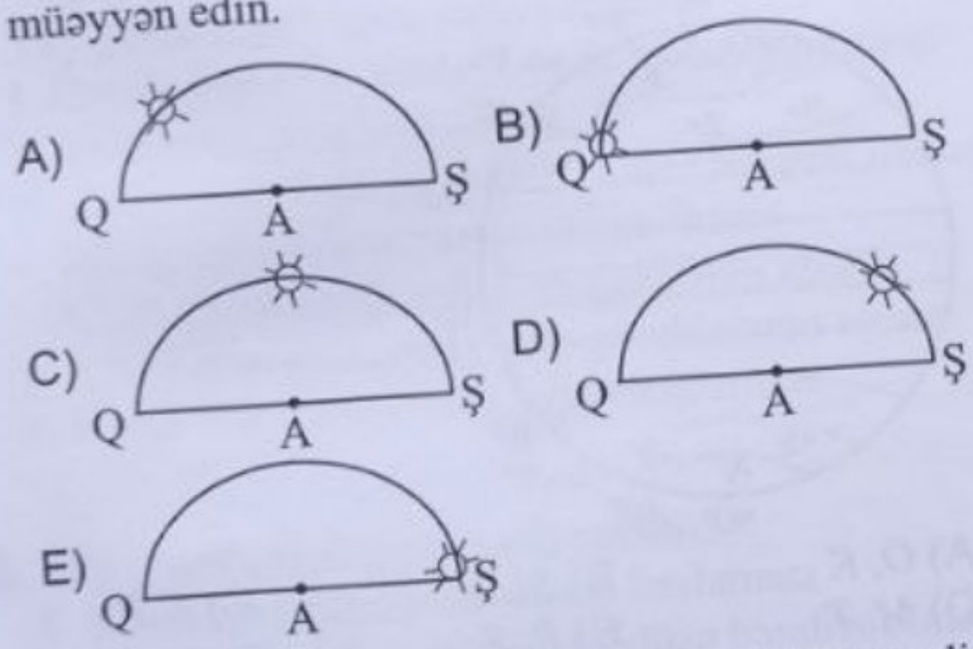

83. Verilən dərəcə toruna əsasən gecə-gündüzün adi növbələşdiyi, fəsillərin zəif müşahidə olunduğu əraziləri müəyyən edin.

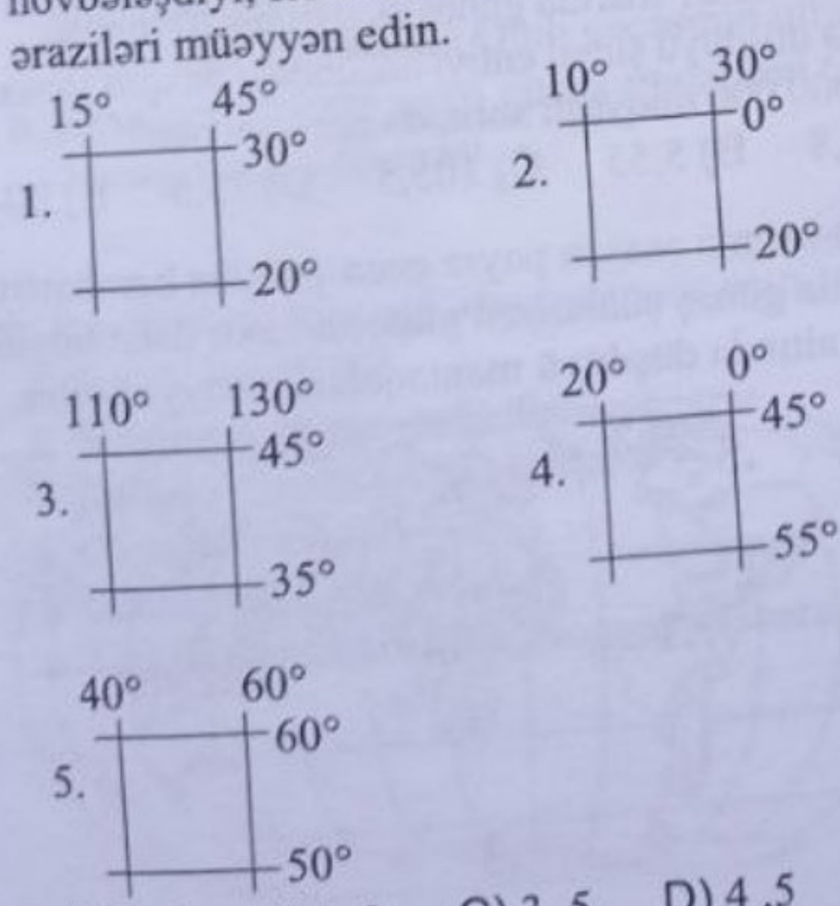

A) 2, 4 B) 1, 2 C) 3 ,5 D) 4 ,5 E) 1, 3

84. Verilən dərəcə toruna əsasən gecə-gündüzün adi növbələşdiyi və fəsillərin aydın müşahidə olunduğu əraziləri müəyyən edin.

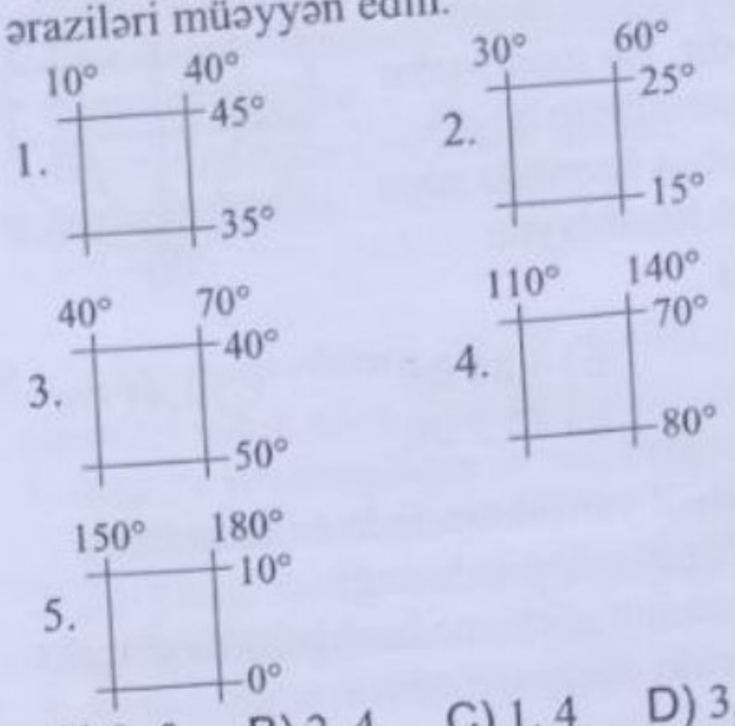

A) 2, 5 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 5 E) 1, 3

85. Yaz gecə-gündüz bərabərliyi günündə coğrafi koordinatları 30° şm.e. və 30° q.u. olan məntəqədə günorta olanda hansı coğrafi uzunluqlarda uyğun olaraq gecəyarı, sübh və axşamçağıdır?

A) 100° q.u.; 150° q.u.; 40° q.u.
B) 150° ş.u.; 120° q.u.; 60° ş.u.
C) 60° q.u.; 150° ş.u.; 120° ş.u.
D) 30° ş.u.; 180° ş.u.; 40° q.u.
E) 100° ş.u.; 180° q.u.; 10° q.u.

86. Yaz gecə-gündüz bərabərliyi günü Bakı şəhərində günorta olduğu zaman uyğun olaraq hansı coğrafi uzunluqlarda gecəyarı, sübh və axşamçağıdır?

A) 130° q.u.; 40° q.u.; 140° ş.u.
B) 130° ş.u.; 40° ş.u.; 140° q.u.
C) 40° q.u.; 140° ş.u.; 130° q.u.
D) 140° ş.u.; 130° q.u.; 40° ş.u.
E) 130° q.u.; 180° u.; 90° q.u.

87. Bakı şəhərində yay gündönümü günü günorta olarsa, verilən əlamətlərin aid olduğu məntəqənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

1. Məntəqədə gecəyarıdır.
2. Qış fəsli başlayır.
3. Ən uzun gecədir.

A) 40° c. e., 130° q. u. B) 60° c. e., 60° q. u.
C) 50° c. e., 50° ş. u. D) 40° şm. e., 130° q. u.
E) 66,5° c. e., 45° ş. u.

88. Sxemə əsasən 5 oktyabrda günorta vaxtı günəş şuallarının düşmə bucağının azalma ardıcıllığını müəyyən edin.

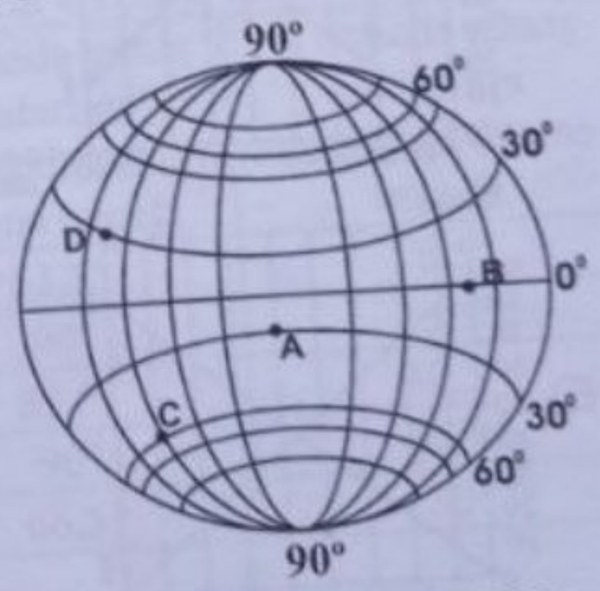

A) BDAC B) ACBD C) BADC
D) DBAC E) CABD

T.me/BirlikTeam

89. Sxemdə verilən *A* və *B* məntəqələrində il ərzində günəş şüalarının minimum düşmə bucağı 60°-dir. Bu məntəqələr arasındakı məsafənin böyük miqyaslı qlobus üzərində neçə sm olduğunu hesablayın: (1°=111 km)

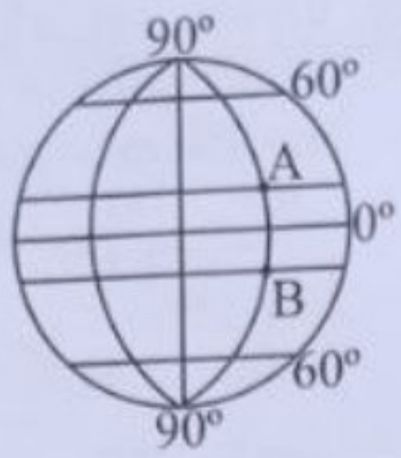

A) 4,44 sm B) 4,81 sm C) 2,41 sm
D) 11,1 sm E) 48,3 sm

90. 22 iyunda Şimal yarımkürəsində enliklər üzrə:
I. Günəş şüalarının düşmə bucağı.
II. Qütb ulduzunun görünmə bucağını düzgün əks etdirən qrafiki müəyyən edin.

A)
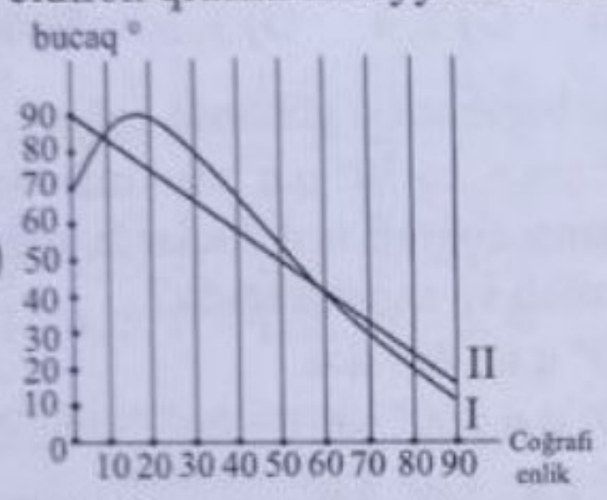

B)
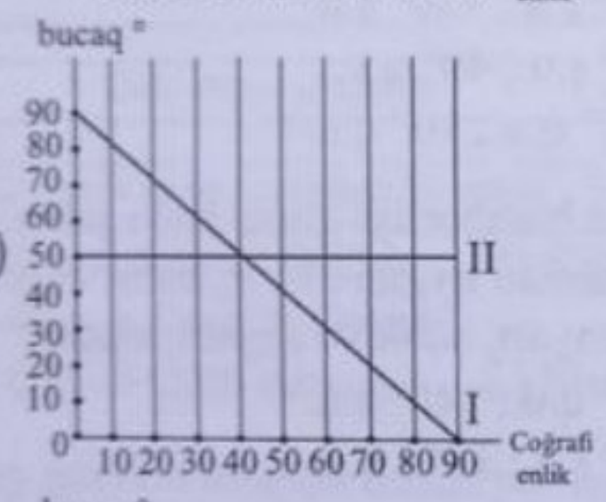

C)
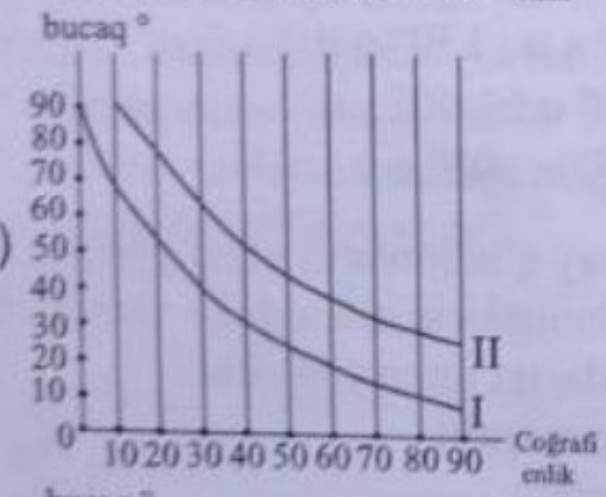

D)
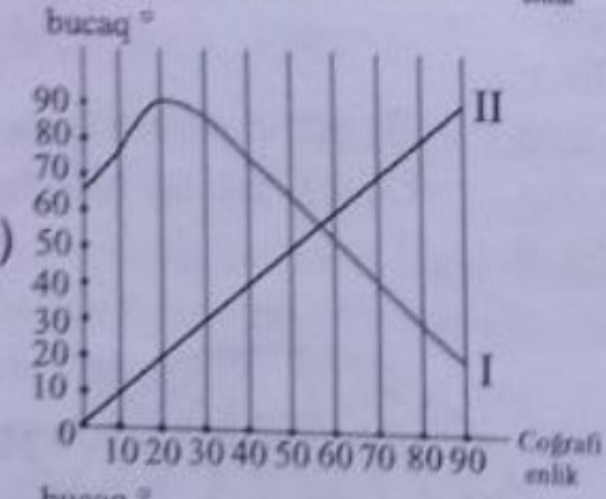

E)
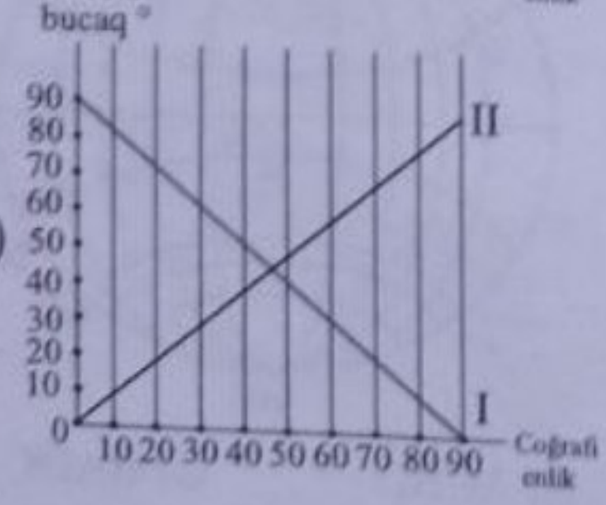

91. Qrafikdə il ərzində günorta vaxtı şaquli dirəyin yaratdığı kölgənin uzunluqları verilmişdir. Bu qrafik sxemdə verilən məntəqələrdən hansına aid edilə bilər?

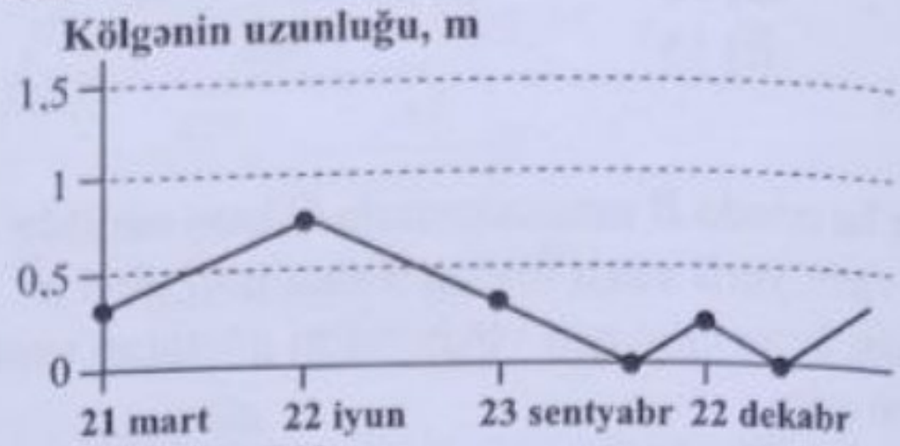

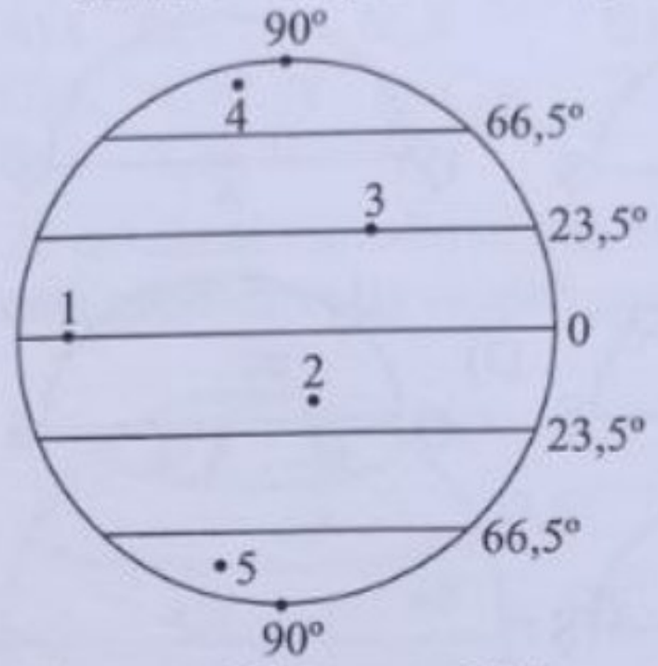

A) 3 B) 2 C) 4 D) 1 E) 5

92. Günəş 10° şimal enliyində zenitdə olarkən Şimal qütb işıqlanma qurşağında qütb gündüzləri müşahidə ***olunmayan*** məntəqələr.

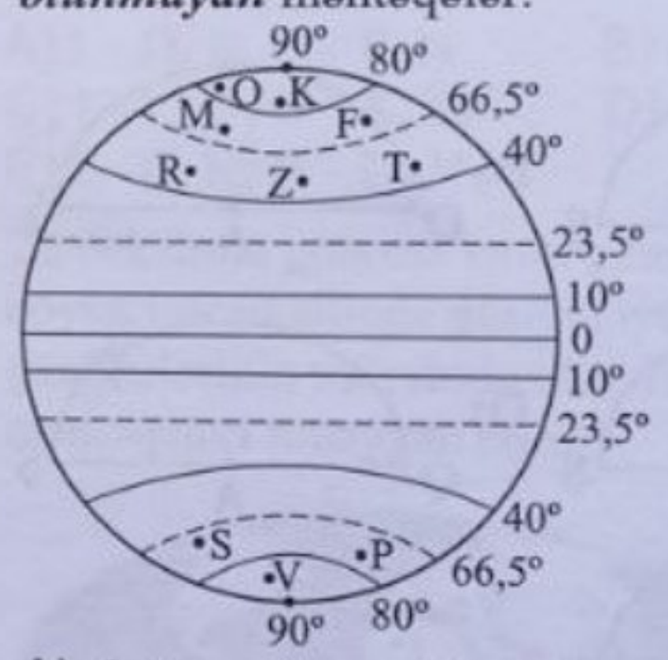

A) *O, K* B) *M, F* C) *T, R*
D) *M, T* E) *R, Z*

93. Qütb ulduzunun 60° bucaq altında göründüyü məntəqə ilə 21 martda günəş şüalarının 20° bucaq altında düşdüyü şimal enliyi arasındakı ən qısa məsafə 1:20 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm olar?

A) 70,8 B) 5,55 C) 105,5 D) 35,5 E) 90

94. Xəritə-sxemə əsasən payız gecə-gündüz bərabərliyi günündə günəş şüalarının günorta vaxtı daha böyük bucaq altında düşdüyü məntəqələri müəyyən edin.

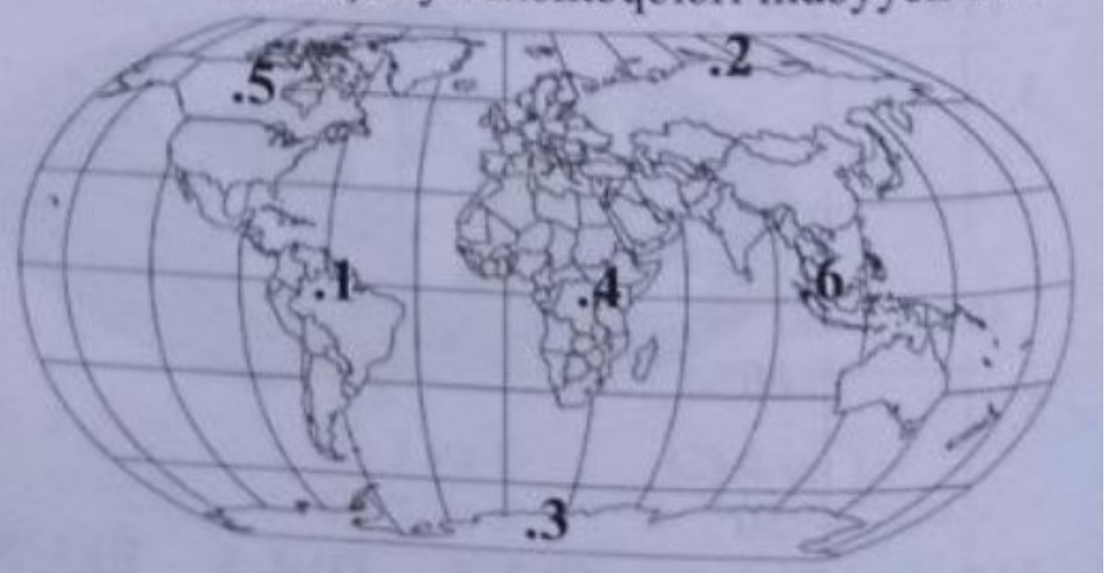

T.me/BirlikTeam

95. Hansı ölkələrdə Günəş ilboyu günorta vaxtı üfüqün cənub tərəfində görünür?
1. Avstraliya 2. Azərbaycan 3. Çili
4. Yaponiya 5. İrlandiya 6. Braziliya

96. Şimal və Cənub tropiklərinə aid ***olmayan*** cəhətləri müəyyən edin.
1. 23,5° enliklərdə yerləşirlər.
2. Bütün il boyu Günəş onların üzərində zenitdə olur.
3. Günəş ildə bir dəfə onlar üzərində zenitdə olur.
4. Günəş şüalarının maksimum düşmə bucağı 80°-dir
5. Bütün cənub materiklərini kəsib keçirlər.
6. Günəşin zenitdə olduğu ən yüksək enliklərdir.

97. Yerin maqnit qütblərinə aid ***olmayan*** əlamətləri müəyyən edin.
1. Coğrafi qütblərlə üst-üstə düşmür .
2. Yerin xəyali oxunun Yer səthi ilə kəsişdiyi nöqtələrdir.
3. Coğrafi koordinatları dəyişkəndir.
4. Bütün meridianlar maqnit qütblərində birləşirlər.
5. Kompasın əqrəbi maqnit qütblərini göstərir.

98. Yay gündönümü üçün səciyyəvidir:
1. Cənub tropikinə günorta vaxtı günəş şüalarının 43° bucaq altında düşməsi
2. Cənub qütbündə gecənin gündüzə bərabər olması
3. Şimal qütbündə qütb gecəsinin olması
4. 66,5° cənub enliyində qütb gecəsinin olması
5. Şimal qütb dairəsində qütb gündüzünün olması
6. Cənub yarımkürəsində yayın başlaması

99. Yay gündönümü üçün səciyyəvidir:
1. Şimal yarımkürəsində yayın başlaması
2. Şimal qütbündə gecənin gündüzə bərabər olması
3. Cənub yarımkürəsində qış fəslinin başlaması
4. Günəşin Ekvator üzərində zenitdə olması
5. Şimal qütb dairəsində Qütb gecəsinin olması
6. Ekvatora günorta vaxtı günəş şüalarının 66,5° bucaq altında düşməsi

100. Daxili planetlərə aid ***olmayan*** əsas əlamətlər:
1. Sıxlığı böyükdür.
2. Nəhəng ölçülərə malikdir.
3. Daha az Günəş istiliyi alırlar.
4. Ölçüləri kiçikdir.
5. Günəşə daha yaxındırlar.
6. Tərkibləri helium və hidrogendən ibarətdir.

101. Daxili planetlərə aid olan əlamətlər:
1. Sıxlıqları böyükdür.
2. Nəhəng ölçülərə malikdir.
3. Tərkiblərində helium və hidrogen var.
4. Ölçüləri kiçikdir.
5. Günəşdən daha çox istilik alırlar.
6. Sıxlıqları azdır.

102. Qədim təsəvvürlərə görə Yerin kürə formasında olmasını sübut edən əlamətləri müəyyən edin.
1. dağlara yaxınlaşdıqca əvvəlcə onların zirvələrinin görünməsi
2. ilin bütün fəsillərində hündür dağların zirvələrinin qarla örtülü olması
3. Ayın səthinə düşən Yerin kölgəsi
4. okeanlarda cərəyanların şimal yarımkürəsində sağa, cənub yarımkürəsində isə sola meyl etmələri
5. Yer səthindən yuxarı qalxdıqca üfüq dairəsinin genişlənməsi
6. Yerin qütblərdə basıq olması

103. Ekvatora xas ***olmayan*** əlamətlər:
1. Ən böyük paraleldir.
2. İlboyu üzərində Günəş zenitdə olur.
3. İldə bir dəfə qütb gündüzü müşahidə edilir.
4. Meridianlarla düz bucaq altında kəsişir.
5. Coğrafi enliklər Ekvatordan başlayaraq hesablanır.
6. Şimal tropik xətti ilə arasındakı məsafə 2800 km-dir.

104. Ekvatora xas olan əlamətlər:
1. İldə bir dəfə qütb gündüzü müşahidə edilir .
2. Şimal tropik xətti ilə arasındakı məsafə 2608,5 km-dir.
3. İlboyu üzərində Günəş zenitdə olur.
4. Meridianlarla düz bucaq altında kəsişir.
5. Fəsillərin növbələşməsi aydın nəzərə çarpır.
6. Coğrafi enliklər Ekvatordan başlayaraq hesablanır.

105. Uyğunluğun düzgün verildiyi sıraları təyin edin:

№	Coğrafi enlik	İl ərzində günəş şüalarının maksimum düşmə bucağı	İl ərzində günəş şüalarının minimum düşmə bucağı
1	50°	63,5°	16,5°
2	0°	90°	23,5°
3	30°	83,5°	36,5°
4	10°	90°	56,5°
5	90°	66,5°	30°

106. Uyğunluğun pozulduğu sıraları müəyyən edin:

№	Coğrafi enlik	İl ərzində günəş şüalarının maksimum düşmə bucağı	İl ərzində günəş şüalarının minimum düşmə bucağı
1	40°	73,5°	26,5°
2	50°	90°	23,5°
3	0°	83,5°	60°
4	10°	80°	10°
5	90°	23,5°	0°

107. Moskva şəhərini Bakı şəhərindən fərqləndirən cəhətlər:
1. Yayda gündüzlər Bakıya nisbətən uzundur.
2. Yerli vaxtı Bakıya nisbətən daha irəlidir.
3. Yerləşdiyi paralel çevrəsinin uzunluğu daha qısadır.
4. Yayda gündüzlər Bakıya nisbətən qısadır.
5. Qışda gecələr Bakıya nisbətən qısadır.
6. Qışda gecələr Bakıya nisbətən daha uzundur.

108. Əgər Yerin xəyali oxu orbit müstəvisinə 60° meyilli olsaydı, aşağıdakı hansı ifadələr doğru olardı?
1. Qütb işıqlanma qurşaqlarının sahəsi artardı.
2. Tropik xətlərinin uzunluğu azalardı.
3. Azərbaycan tropik işıqlanma qurşağında yerləşərdi.
4. Mülayim işıqlanma qurşaqlarının sahəsi artardı.
5. Qütb dairələrinin uzunluğu azalardı.
6. Tropik işıqlanma qurşağının sahəsi artardı.

109. Şimal mülayim işıqlanma qurşağının cənub sərhədi və Cənub mülayim işıqlanma qurşağının şimal sərhədi üçün oxşar cəhətləri müəyyən edin.
1. Günəş zenitdə olmur.
2. Günəş ildə bir dəfə zenitdə olur.
3. Qalxan hava axınları səciyyəvidir.
4. Enən hava axınları hakimdir.
5. Mülayim iqlim qurşağında yerləşirlər.
6. Ekvatordan eyni məsafədə yerləşir.

110. Yer kürəsinin sxemdəki vəziyyətinə uyğun olan əlamətləri müəyyən edin.

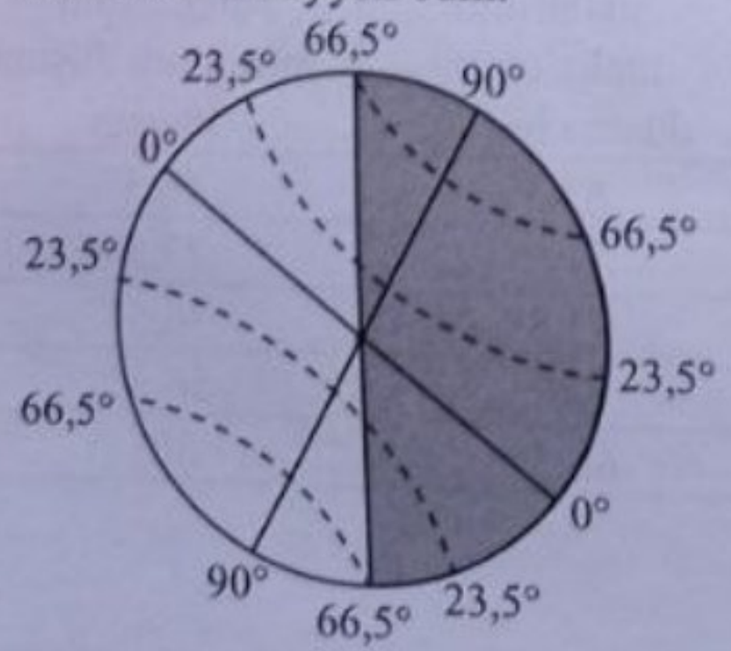

1. Cənub yarımkürəsində yay fəsli başlanır.
2. Şimal yarımkürəsi Günəşə doğru çevrilmişdir.
3. Şimal yarımkürəsində ən uzun gündüz və ən qısa gecədir.
4. 23,5° cənub enliyində yerləşən coğrafi obyektlərin günorta vaxtı kölgəsi olmur.
5. Cənub yarımkürəsində ən uzun gündüz və ən qısa gecədir.
6. Şimal yarımkürəsində yay fəsli başlanır.

111. Yer kürəsinin sxemdəki vəziyyətinə uyğun ***olmayan*** əlamətləri müəyyən edin.

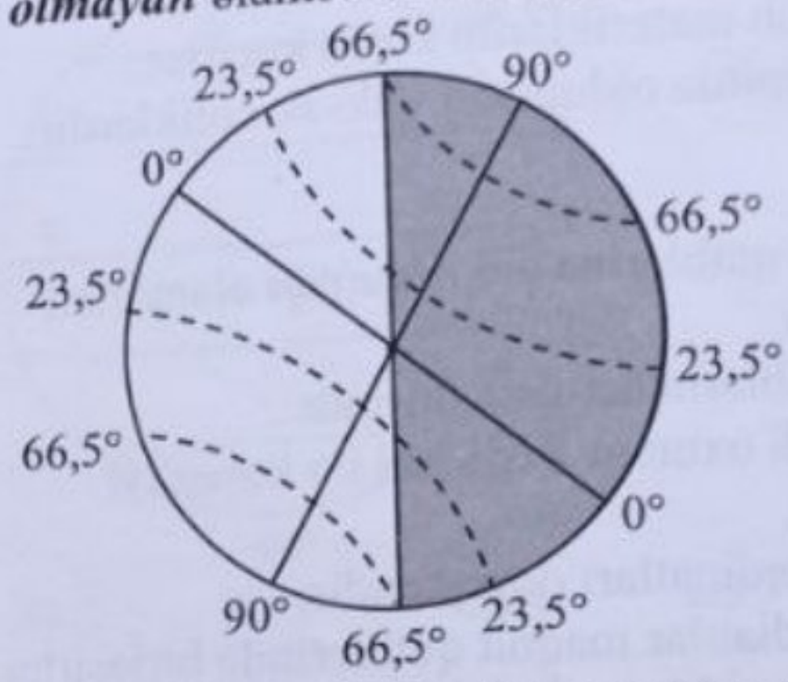

1. Cənub yarımkürəsində ən uzun gündüz və ən qısa gecədir.
2. Şimal yarımkürəsində ən uzun gündüz və ən qısa gecədir.
3. 23,5° cənub enliyində yerləşən coğrafi obyektlərin günorta vaxtı kölgəsi olmur.
4. Şimal yarımkürəsi Günəşə doğru çevrilmişdir.
5. Cənub yarımkürəsində yay fəsli başlanır.
6. Şimal yarımkürəsində yay fəsli başlanır.

112. 22 dekabrda günorta vaxtı 60° şimal enliyində yerləşən şəhərə günəş şüaları hansı bucaq altında düşür?

113. 22 dekabrda, günorta vaxtı Şimal tropikinə günəş şüaları hansı bucaq altında düşür?

114. Günəş şüalarının yaz gecə-gündüz bərabərliyi gün günorta vaxtı 60° bucaq altında düşdüyü şimal və cənub məntəqələri arasındakı ən qısa məsafə 1:30 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm olar? (1°-lik meridian qövsünün uzunluğu = 111 km)

115. Günəş şüalarının payız gecə-gündüz bərabərliyi günü günorta vaxtı 50° bucaq altında düşdüyü şim və cənub məntəqələri arasında ən qısa məsafə 1:40 000 000 xəritədə neçə sm olar? (1°-lik meridian qövsünün uzunluğu = 111 km)

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

116. Yaz gecə-gündüz bərabərliyi günü günorta vaxtı günəş şüalarının Şimal yarımkürəsində 70° və Cənub yarımkürəsində 40° bucaq altında düşdüyü enliklər arasında ən qısa məsafəni km ilə müəyyən edin. (1°-lik meridian qövsünün uzunluğu = 111 km)

117. Yay gündönümü günü günorta vaxtı Cənub yarımkürəsində günəş şüalarının 23,5° bucaq altında göründüyü enliklə Bakı şəhəri arasında ən qısa məsafəni km ilə müəyyən edin. (1°-lik meridian qövsünün uzunluğu = 111 km)

118. Yay gündönümündə günorta vaxtı 6° c.e.-də yerləşən Cakarta şəhəri ilə Pekin şəhərinə (40° şm.e.) günəş şüalarının düşmə bucağı arasındakı fərqi hesablayın.

119. Qış gündönümündə günorta vaxtı 20° şm.e.-də yerləşən Mumbay şəhəri ilə Buenos-Ayres şəhərinə (40° c.e.) günəş şüalarının düşmə bucağı arasındakı fərqi hesablayın.

120. Bakıda günəş şüalarının düşmə bucağının və Qütb ulduzunun görünmə bucaqları bərabər olduğu vaxt 33° cənub enliyinə günəş şüalarının düşmə bucağını hesablayın.

121. Sxemə əsasən Günəşin zenitdə olduğu 50° s.u-da yerləşən məntəqə ilə Bakı arasındakı məsafəni km ilə hesablayın (1°=111 km).

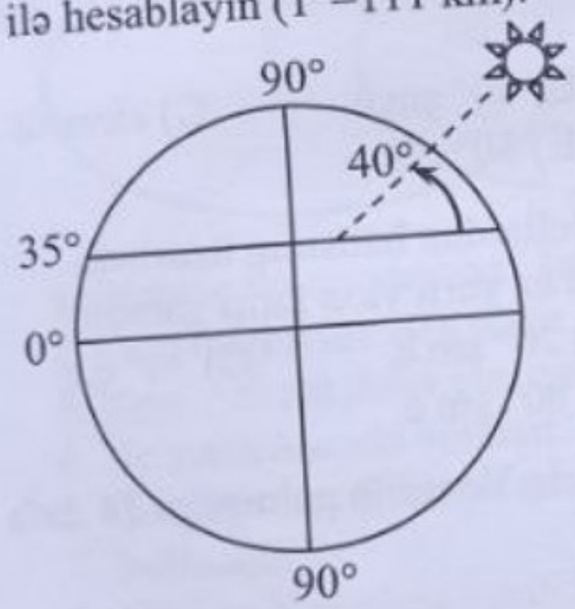

122. Sxemə əsasən Günəşin zenitdə olduğu 50° ş.u-da yerləşən məntəqə ilə Bakı arasındakı məsafəni km ilə hesablayın (1°=111 km).

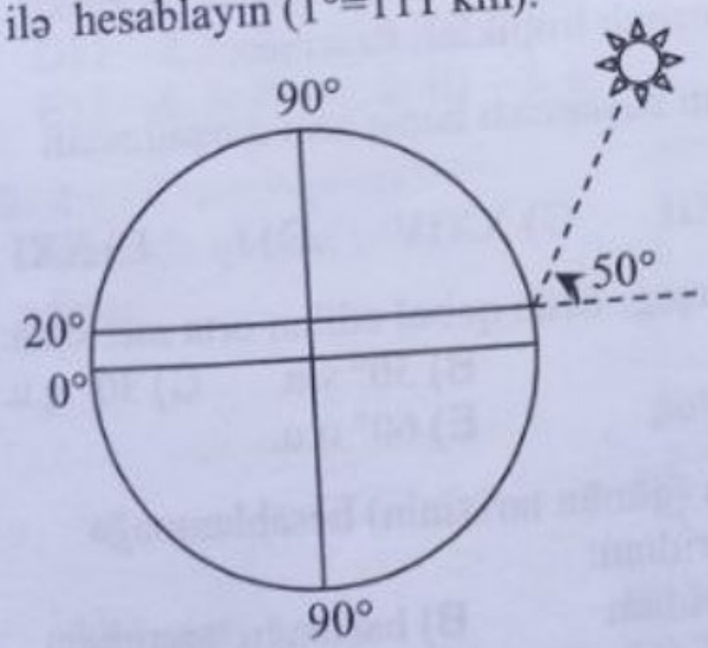

123. 60° şm.e., 50°ş.u.-da yerləşən Sankt-Peterburq şəhərində günorta vaxtı günəş şüalarının düşmə bucağı 24° olduğu vaxt Bakı şəhərində günəş şüalarının düşmə bucağını hesablayın.

124. 56° şimal enliyində günorta vaxtı günəş şüalarının düşmə bucağı 54° olarsa, 52° cənub enliyinə bu vaxt günəş şüalarının düşmə bucağını hesablayın.

125. 42° şimal enliyində günorta vaxtı günəş şüalarının düşmə bucağı 60° olarsa, bu vaxt 42° cənub enliyində günəş şüalarının düşmə bucağını hesablayın.

126. Mərkəzi 50° şm.e.-də yerləşən düzənliyin səthi cənuba doğru 21,5° meyillidir. Qış gündönümündə həmin düzənliyə günorta vaxtı günəş şüalarının düşmə bucağını hesablayın.

127. 30° c.e.-də yerləşən düzənliyin səthi cənuba doğru 18,5° meyillidir. Yay gündönümündə günorta vaxtı həmin düzənliyə günəş şüalarının düşmə bucağını hesablayın.

128. Sxemə əsasən Günəşin zenitdə olduğu 50° ş.u-da yerləşən məntəqə ilə Bakı şəhəri arasındakı məsafəni km ilə hesablayın (1°=111 km).

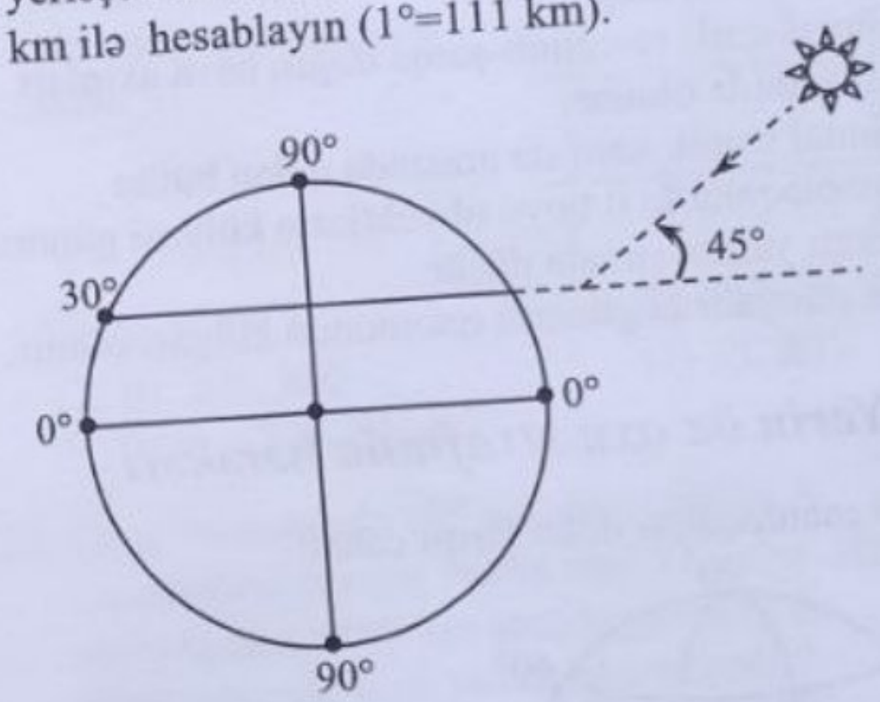

129. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

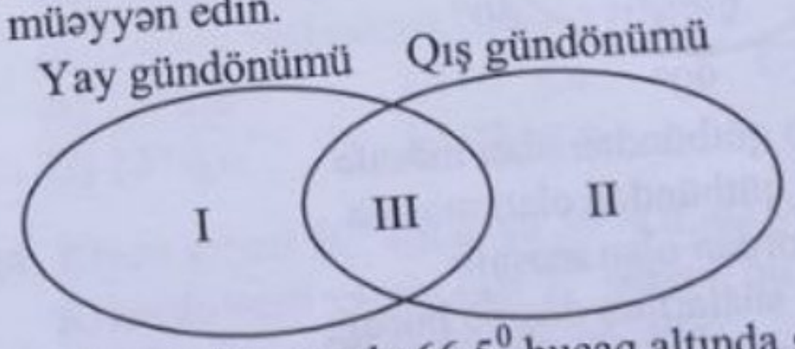

a. Günəş Ekvatorda $66,5^0$ bucaq altında görünür.
b. Şimal Qütb dairəsində qütb gündüzüdür.
c. Şimal Qütb dairəsində qütb gecəsidir.
d. Bakıda gündüzlər gecədən qısadır.
e. Londonda gündüzlər gecədən uzundur.

T.me/BirlikTeam

130. Uyğunluğu müəyyən edin.
Payız gecə-gündüz bərabərliyi günü Kolombo şəhərində (8° şm.e., 81° ş.u.) səhərdir, bu zaman verilmiş coğrafi uzunluqlarda sutkanın hansı vaxtları olar?

1. Axşamdır
2. Günortadır
3. Gecəyarıdır

a. 99° ş.u.
b. 131° q.u.
c. 171° ş.u.
d. 99° q.u.
e. 9° q.u.

131. Uyğunluğu müəyyən edin.

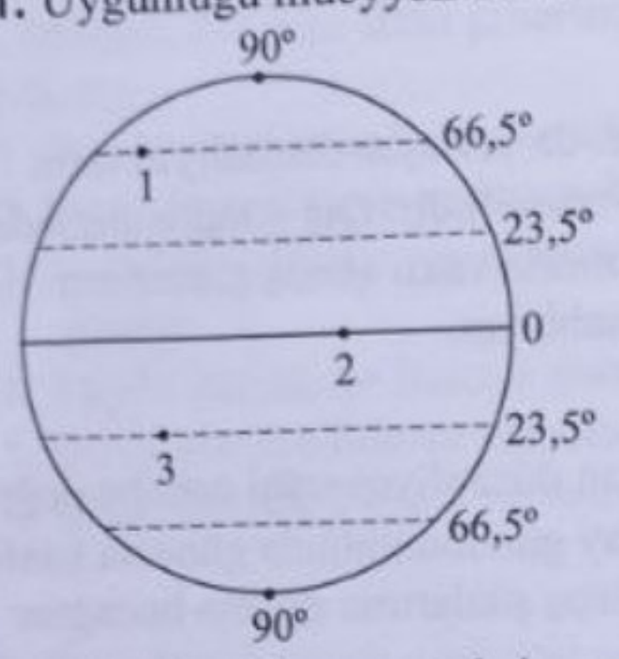

a. Günəş şüalarının maksimum düşmə bucağı ilə Qütb ulduzunun görünmə bucağı bərabərdir.
b. Yer kürəsinin öz oxu ətrafında fırlanma sürəti daha yüksəkdir.
c. Şimal-qərb və cənub-şərqə doğru hava axınları müşahidə olunur.
d. Şimal tropik xətti ilə arasında qalan bütün məntəqələrdə il boyu obyektlərin kölgəsi günorta vaxtı yalnız şimala düşür.
e. 23 sentyabrda günorta qnomonun kölgəsi olmur.

Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti

1. *A* və *B* məntəqələri üçün fərqli cəhət:

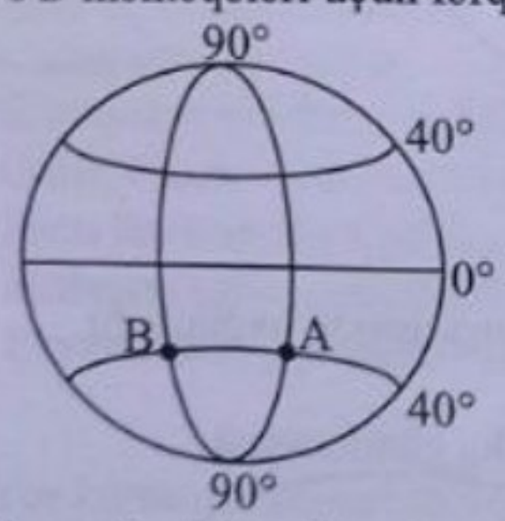

A) cənub qütbündən olan məsafə
B) şimal qütbündən olan məsafə
C) ekvatordan olan məsafə
D) günəş şüalarının düşmə bucağı
E) yerli vaxt

2. Bütün saat qurşaqlarında yerləşən materik:
A) Afrika
B) Avrasiya
C) Şimali Amerika
D) Cənubi Amerika
E) Antarktida

3. Aralarındakı məsafənin bir-neçə 100 kilometr olmasına baxmayaraq, iki müxtəlif şəhər arasında saat fərqinin ***olmamasının*** səbəbi:
A) Eyni meridian üzərində yerləşirlər.
B) Qonşu meridianlar üzərində yerləşirlər.
C) Eyni yarımkürədə yerləşirlər.
D) Eyni paralel üzərində yerləşirlər.
E) Hər ikisi Ekvator üzərində yerləşirlər.

4. Londondan 5000 km məsafədə yerləşməsinə baxmayaraq *A* məntəqəsində yerli vaxtın Qrinviç vaxtı ilə eyni olmasının səbəbi:
A) Ekvatordan eyni məsafədə yerləşməsi
B) eyni paralel üzərində yerləşməsi
C) eyni meridian üzərində yerləşməsi
D) eyni yarımkürədə yerləşməsi
E) Günəş şüalarının düşmə bucağının eyni olması

5. XVI saat qurşağı üçün qəbul edilən orta meridian:
A) 120° q.u. B) 165° q.u. C) 140° q.u.
D) 160° q.u. E) 120° ş.u.

6. XI saat qurşağı üçün qəbul edilən orta meridian:
A) 165° q.u. B) 165° ş.u. C) 90° ş.u.
D) 120° q.u. E) 120° ş.u.

7. XIII saat qurşağı üçün qəbul edilən orta meridian:
A) 165° ş.u. B) 165° q.u. C) 130° q.u.
D) 175° ş.u. E) 130° ş.u.

8. Hansı paralel üzərində 222 km məsafə daha çox yerli vaxt fərqi yaradır?
A) 66° şm.e. B) 80° şm.e. C) ekvator
D) 10° şm.e. E) 50° c.e.

9. Aşağıda verilən paralellərdən hansının üzərində 222 km məsafə daha az yerli vaxt fərqi yaradır?
A) Ekvator B) 20° şm.e. C) 30° c.e.
D) 75° şm.e. E) 80° şm.e.

10. Yerin hansı nöqtəsində Yeni ilin gəlməsini 24 dəfə qeyd etmək olar?
A) Ekvatorda
B) coğrafi qütbdə
C) 180° uzunluğunda
D) başlanğıc meridianı ilə 180° uzunluq arasında
E) şimal və cənub tropikləri üzərində

11. Yeni sutkanın başlaması hansı saat qurşağından hesablanır?
A) 0 B) XII C) XXIV D) I E) XXI

12. XXII saat qurşağı üçün qəbul edilən orta meridian
A) 120° q.u. B) 30° ş.u. C) 30° q.
D) 180° uzunluq E) 60° q.u.

13. Yeni sutkanın (günün tarixinin) hesablanmağa başlandığı meridian:
A) 45°-lik meridian
B) başlanğıc meridian
C) Ekvator
D) 180°-lik meridian
E) 90°-lik meridian

T.me/BirlikTeam

14. Şimal Qütb qurşağında yerləşən adalar:
A) İslandiya, İrlandiya, Novaya Zemlya
B) Şpisbergen, Frans-İosif Torpağı, Elsmir
C) Vrangel, Nyu Faundlend, Baffin Torpağı
D) Şimal Torpağı, Kuril, Qrenlandiya
E) Frans-İosif Torpağı, Aleut, Şpitsbergen

15. Yerin öz oxu ətrafında fırlanmasının coğrafi nəticələri:
A) havanın temperaturunun sutkalıq gedişi, gecə və gündüzün növbələşməsi
B) sutkanın dəyişməsi, mussonlar, brizlər, çayların rejimi
C) qabarma və çəkilmə, mussonlar, havanın temperaturunun aylar üzrə dəyişməsi
D) gecə və gündüzün növbələşməsi, fəsillərin dəyişməsi, daimi küləklərin yaranması
E) çayların rejimi, temperaturun illik gedişi, atmosferin ümumi sirkulyasiyası

16. Yer kürəsi 2 saat 40 dəqiqə ərzində öz oxu ətrafında neçə dərəcə dönür?
A) 60° B) 24° C) 45°
D) 40° E) 23,5°

17. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

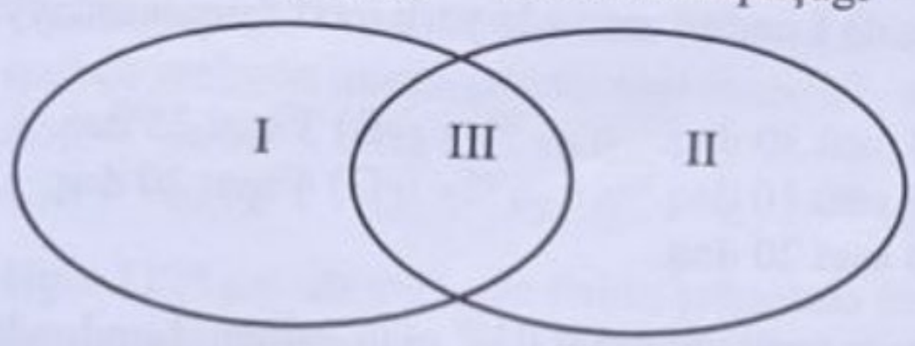

1. Qrinviç ilə qurşaq vaxt fərqi eynidir.
2. Orta meridianı 90 ş.u.-na uyğun gəlir.
3. Yeni sutkanı daha gec qarşılayır.
4. Üç yarımkürədə yerləşir.
5. Qurşaq vaxtı Bakının qurşaq vaxtından 3 saat irəlidədir.
6. ABŞ və Kanadanı kəsib keçir.

A) I – 2, 6; II – 1, 4; III – 3, 5
B) I – 3, 6; II – 1, 4; III – 2, 5
C) I – 1, 2; II – 3, 5; III – 4, 6
D) I – 2, 5; II – 3, 6; III – 1, 4
E) I – 4, 5; II – 1, 2; III – 3, 6

18. *A* və *B* məntəqələri arasında qurşaq vaxtı fərqi:

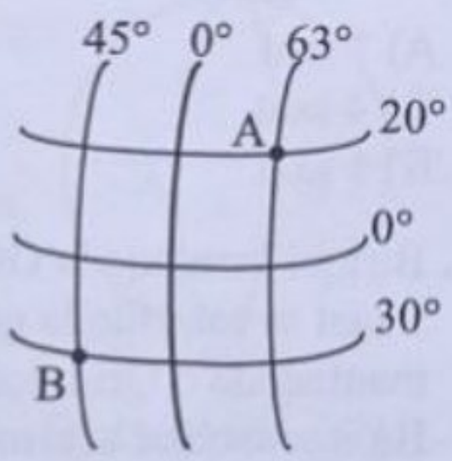

A) 4 saat B) 1 saat
C) 2 saat D) 7 saat
E) 3 saat

19. Vaxt fərqi 120 dəqiqə olan *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafəni hesablayın.

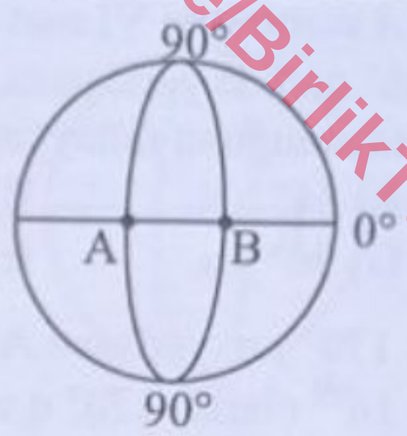

A) 3339 km B) 4556 km C) 6365 km
D) 6668 km E) 11222 km

20. *A* və *B* məntəqələri arasındakı yerli vaxt fərqini hesablayın.

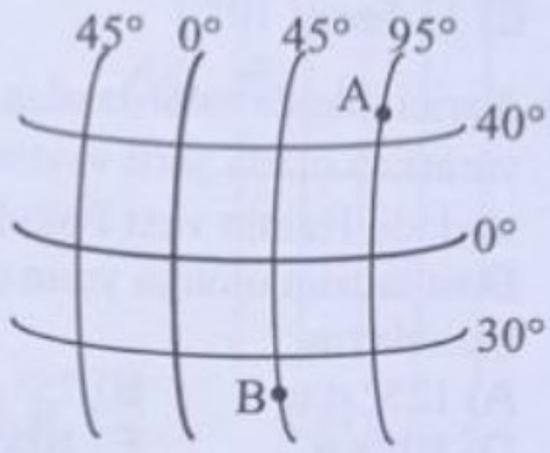

A) 2 saat 30 dəqiqə B) 5 saat 20 dəqiqə
C) 7 saat 30 dəqiqə D) 2 saat 10 dəqiqə
E) 3 saat 20 dəqiqə

21. *A*, *B*, *C* məntəqələrinin müvafiq olaraq hansı saat qurşağında yerləşdiyini müəyyən edin.

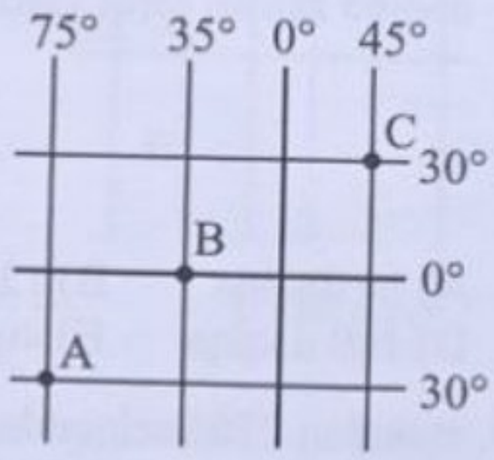

A) V, II, III B) XIX, II, III
C) III, XII, XX D) VI, XIV, III
E) XIX, XXII, III

22. Ekvator üzərində 60° ş.u.-da yerləşən A məntəqəsində yerli vaxtla saat 13^{00}-dur. Həmin məntəqədən 9990 km şərqdə yerləşən B məntəqəsində yerli vaxtla saat neçədir?
A) 23^{00} B) 15^{00} C) 9^{00} D) 19^{00} E) 11^{00}

23. Bakıda yerli vaxtla saat 20:12-dir. Digər şəhərdə isə saat 14:00. Bu şəhərin hansı coğrafi uzunluq dairəsində yerləşdiyini müəyyən edin.
A) 73° ş.u. B) 63° ş.u. C) 42° ş.u.
D) 13° q.u. E) 43° q.u.

24. Kiyev şəhəri 50° şm.e. və 30° ş.u.-da yerləşir. Kiyevdə yerli vaxtla saat 7^{00} olarsa, bu vaxt Londonda yerli vaxtla saat neçədir?
A) 14^{00} B) 17^{00} C) 3^{00} D) 12^{00} E) 5^{00}

25. Meridian istiqamətində şimaldan cənuba doğru hərəkət edən qatar 7 saat yol getmişdir. Bu müddət ərzində Yer kürəsi qərbdən şərqə neçə dərəcə dönər?
A) 105° B) 0° C) 60° D) 50° E) 75°

T.me/BirlikTeam

26. *A* məntəqəsi VI saat qurşağının orta meridianından 6° qərbdə yerləşərsə, məntəqənin coğrafi uzunluğunu müəyyən edin.
A) 84° q.u. B) 96° q.u. C) 84° ş.u.
D) 96° ş.u. E) 72° ş.u.

27. 170° ş.u. yerləşən A məntəqəsində 13 fevral saat 16^{00} olarsa, 170° q.u. yerləşən B məntəqəsində bu zaman hansı gün və saat neçə olar?
A) 12 fevral 22^{40} B) 11 fevral 22^{40}
C) 13 fevral 17^{20} D) 12 fevral 17^{20}
E) 13 fevral 19^{20}

28. Xarici ölkədə səfərdə olan dostunuz sizə zəng vurarkən orada yerli vaxtın saat 14^{30} olduğunu söylədi. Həmin vaxt Bakıda saat 22^{50} idi. Dostunuzun olduğu yerin coğrafi uzunluğunu hesablayın.
A) 125° q.u. B) 75° q.u. C) 125° ş.u.
D) 80° ş.u. E) 105° q.u.

29. Bir-birindən 4452 km məsafədə yerləşən, *A* və *B* məntəqələri ararsında neçə dəqiqə zaman fərqi vardır?

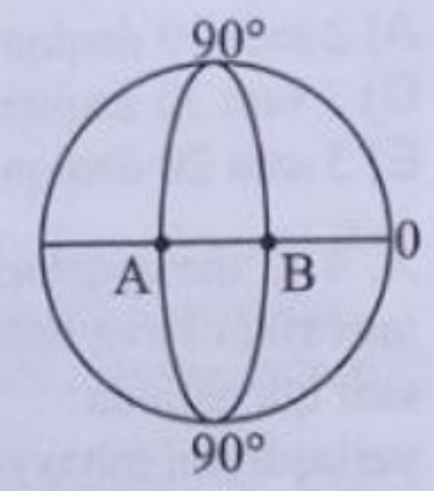

A) 80 dəqiqə B) 120 dəqiqə C) 200 dəqiqə
D) 160 dəqiqə E) 40 dəqiqə

30. Bakıdan 270° azimutda yerləşən və Bakı ilə yerli vaxt fərqi 6 saat 52 dəqiqə olan məntəqə hansı saat qurşağında yerləşir?
A) X B) XI C) XX D) XXI E) XIX

31. Bakıda yerli vaxtla saat 07^{00} olarsa, ondan 2989 km şərqdə yerləşən məntəqədə yerli vaxtla saat neçə olar? (40° paraleldə 1° qövsün uzunluğu 85,4 km-dir.)
A) 09^{20} B) 08^{48} C) 10^{27}
D) 07^{22} E) 10^{48}

32. Bakıda yerli vaxtla saat 18:32-dir. Digər şəhərdə isə saat 11:00 dir. Bu şəhərin hansı coğrafi uzunluq dairəsində yerləşdiyini müəyyən edin.
A) 112° ş.u. B) 63° ş.u. C) 63° q.u.
D) 113° q.u. E) 163° ş.u.

33. Əgər 117° ş.u-da yerləşən Pekin şəhərində yerli vaxtla saat 12^{00} olarsa, bu vaxt London şəhərində yerli vaxtı hesablayın.
A) 02^{20} B) 04^{48} C) 19^{00}
D) 16^{20} E) 04^{12}

34. XXIV saat qurşağı üçün qəbul edilən orta meridian:
A) 15° ş.u. B) 0° C) 24° ş.u.
D) 180° E) 15° q.u.

35. 28° ş.u. yerləşən İstanbul şəhərində Günəş yerli vaxtla səhər saat 6^{10}-da çıxır. Bu zaman eyni paraleldə və 4° q.u. yerləşən Madrid şəhərində vaxtla saat neçə olar?
A) 10^{00} B) 04^{02} C) 5^{40} D) 7^{14} E) [illegible]

36. Ekvator üzərində yerləşən, aralarında yerli vaxt fərqi 12 dəqiqə olan iki şəhəri bir-birindən xəritədə 66,6 sm-lik məsafə ayırır. Bu xəritənin miqyasını müəyyən edin.
A) 1:500 000 B) 1:30 000 C) 1:200 000
D) 1:60 000 E) 1:25 000

37. *A* və *B* məntəqələrinin hansı saat qurşaqlarında yerləşdiyini müəyyən edin.

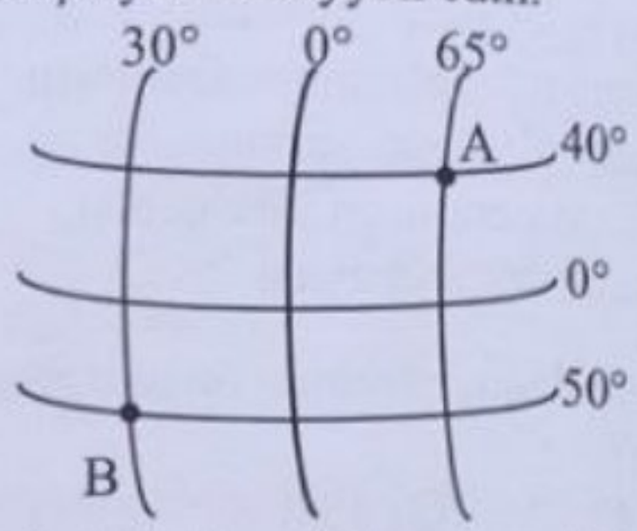

A) *A* – VI, *B* – XXI B) *A* – V, *B* – XXIV
C) *A* – II, *B* – XX D) *A* – IV, *B* – XXII
E) *A* – IV, *B* – II

38. London 0° meridianda, Bakı isə 50° ş.u. yerləşir. Bakı ilə London arasında yerli vaxt fərqini müəyyən edin.
A) 3 saat 30 dəq. B) 3 saat 35 dəq.
C) 3 saat 10 dəq. D) 4 saat 20 dəq.
E) 3 saat 20 dəq.

39. Bakıda yerli vaxt saat 02^{20} olan zaman. London yerli vaxtı hesablayın.
A) gecə saat 04^{00} B) bir gün irəli, 11^{00}
C) bir gün geri, 11^{00} D) gündüz saat 14^{00}
E) bir gün geri 23^{00}

40. *A* və *B* məntəqələri arasındakı qurşaq vaxt fərqini müəyyən edin.

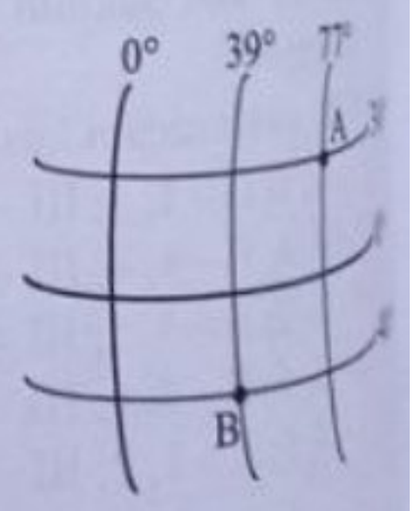

A) 7 saat B) 3 saat
C) 4 saat D) 2 saat
E) 1 saat

41. Birinci məntəqədə Günəş Qrinviç meridianından 5 saat əvvəl üfüqdə göründüyü halda, ikinci məntəqədə o Qrinviçdəkindən 3 saat gec görünür. Bu məntəqələr arasındakı coğrafi uzunluq fərqini hesablayın.
A) 175° B) 80° C) 50° D) 100° E) 12

T.me/BirlikTeam

42. Bakıdan saat 12:00-da uçan təyyarənin 3 saatdan sonra yerə endiyi məntəqədə saat 12:00-dır. Bu məntəqənin yerləşdiyi saat qurşağını təyin edin.
A) 0 B) III C) VI D) IV E) IX

43. Müşahidəçinin Bakı şəhərindən 0° azimutla 4440 km yol gedərək çatacağı məntəqənin coğrafi koordinatlarını və yerləşdiyi saat qurşağını müəyyən edin:
A) 40° şm.e., 5° ş.u. və II
B) 80° şm.e., 40° ş.u. və V
C) 80° şm.e., 50° ş.u. və III
D) 60° şm.e., 50° ş.u. və I
E) 80° şm.e., 40° ş.u. və IV

44. Bakıda yerli vaxtla saat 4^{28}-dir. Ondan cənub-qərbdə yerləşən, yay gündönümündə günəş şüalarının günorta 36,5° bucaq altında düşdüyü *A* məntəqəsində isə saat 20^{36}-dir. *A* məntəqəsinin yerləşdiyi saat qurşağını və onun coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.
A) VIII; 30° şm.e.; 118° q.u.
B) XIX; 77° şm.e.; 88° q.u.
C) XX; 40° şm.e.; 118° q.u.
D) V; 35° c.e.; 68° ş.u.
E) XIX; 30° c.e.; 68° q.u.

45. Bakıda saat 10^{00}-dur. Bəs ondan 75° şərqdə və 75° qərbdə yerləşən məntəqələrdə saat neçədir?
A) 14^{00} və 06^{00} B) 15^{00} və 05^{00}
C) 17^{00} və 12^{00} D) 5^{00} və 16^{00} E) 16^{00} və 04^{00}

46. Əgər 117° ş.u.-da yerləşən Pekin şəhərində yerli vaxtla saat 10^{00} -dursa, bu vaxt London və Bakı şəhərlərində yerli vaxtla saat neçə olar?
A) 02^{12} və 05^{32} B) 04^{48} və 03^{20}
C) 19^{00} və 16^{00} D) 16^{20} və 13^{20}
E) 17^{48} və 21^{08}

47. Coğrafi koordinatları 58° şm.e. və 132° q.u. olan *A* məntəqəsində yerli vaxtla saat 13^{40}-dır. Bu zaman 31° şm.e və 7° q.u.-da yerləşən *B* məntəqəsində yerli vaxtı hesablayın.
A) 20:40 B) 22:00 C) 15:28
D) 22:40 E) 01:48

48. Vaxt fərqi 1 saat 20 dəqiqə olan *A* və *B* məntəqələri arasında məsafə xəritə üzərində 22,2 sm olarsa, xəritənin miqyasını müəyyən edin.

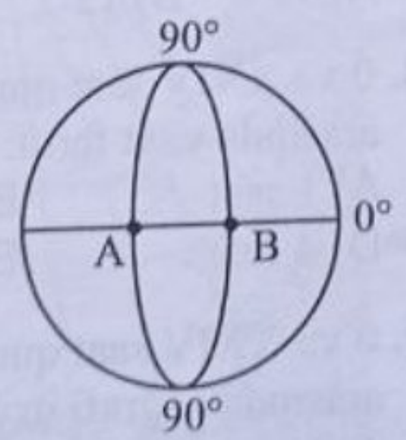

A) 1: 150 000 000 B) 1: 10 000 000
C) 1: 3 000 000 D) 1: 22 000 000
E) 1: 100 000

49. Vaxt fərqi 2 saat 40 dəqiqə olan *A* və *B* məntəqələri arasında məsafə 1:20000000 miqyaslı xəritədə nə qədərdir?

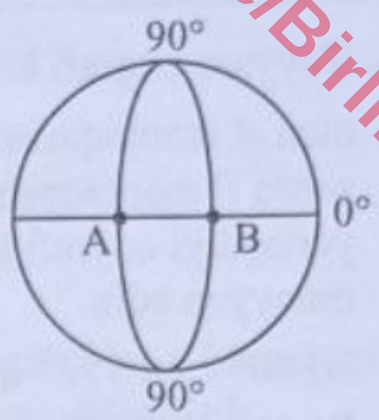

A) 33,3 sm B) 11,1 sm C) 40,4 sm
D) 22,2 sm E) 2,22 sm

50. Yerli və qurşaq vaxtları üst-üstə ***düşməyən*** məntəqələr:

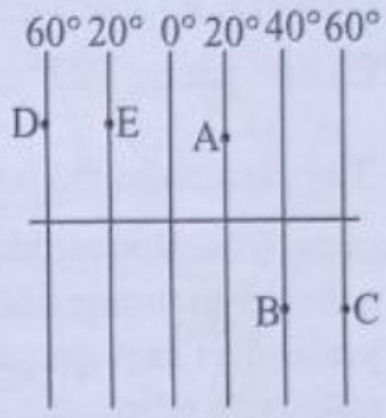

A) *D, B, C* B) *A, B, C* C) *D, E, A*
D) *A, B, D* E) *E, A, B*

51. Yerli və qurşaq vaxtları eyni olan məntəqələr:

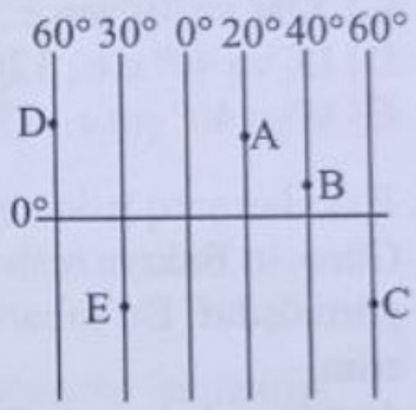

A) *D, E, C* B) *A, B, D* C) *D, E, A*
D) *A, B, C* E) *C, B, E*

52. Yeni sutkanın başlanmasını eyni vaxtda qarşılayan ölkələr:
A) Ukrayna, Albaniya, Norveç, Belçika
B) İsveç, Fransa, İspaniya, İslandiya
C) Ukrayna, Böyük Britaniya, Finlandiya, Belarus
D) Portuqaliya, Almaniya, İsveç, Bolqarıstan
E) İsveç, Polşa, Macarıstan, Albaniya

53. *A* məntəqəsinin coğrafi koordinatları 42° şm.e. və 54° ş.u., *B* məntəqəsinin isə 33° c.e. və 16° q.u.-dur. Bu məntəqələrin hansı saat qurşağında yerləşdiyini və onlar arasındakı yerli vaxt fərqini müəyyən edin.
A) *A* – IV, *B* – XXIII; 4 saat 40 dəq.
B) *A* – III, *B* – XXIV; 4 saat 40 dəq.
C) *A* – IV, *B* – XXII; 7 saat 40 dəq.
D) *A* – III, *B* – I; 1 saat 30 dəq.
E) *A* – IV, *B* – XXIII; 5 saat 50 dəq.

54. *A* məntəqəsinin coğrafi koordinatları 64° şm.e.; 81° ş.u., *B* məntəqəsinin isə 10° c.e.; 24° q.u.-dur. Bu məntəqələrin hansı saat qurşağında yerləşdiyini və onlar arasındakı qurşaq vaxt fərqini müəyyən edin.
A) *A* – V, *B* – XXIII; 3 saat
B) *A* – V, *B* – XXIII; 5 saat
C) *A* – III, *B* – XXIV; 3 saat
D) *A* – VI, *B* – XXI; 9 saat
E) *A* – V, *B* – XXII; 7 saat

T.me/BirlikTeam

55. Təyyarə coğrafi koordinatları 40° c.e. və 143° ş.u. olan *A* məntəqəsindən 90° azimutla, 90° uçduqdan sonra *B* məntəqəsində yerə enmişdir. *B* məntəqəsinin yerləşdiyi coğrafi koordinatlarını və saat qurşağını müəyyən edin.

A) 40° c.e.; 157° q.u. və XX
B) 40° c.e.; 37° q.u. və XXI
C) 40° şm.e.; 173°q.u. və XVI
D) 40° c.e.; 127° q.u. və XVI
E) 40° şm.e.; 127° q.u. və XVI

56. Təyyarə coğrafi koordinatları 40° c.e. və 142° ş.u. olan *A* məntəqəsindən 90° azimutla, 90° uçduqdan sonra *B* məntəqəsində yerə enmişdir. *B* məntəqəsinin yerləşdiyi saat qurşağını və coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) XV və 40° c.e., 128° q.u.
B) XI və 40° c.e., 130° ş.u.
C) XIV və 40° şm.e., 155° q.u.
D) IX və 40° c.e., 128° ş.u.
E) V və 40° şm.e., 130° q.u.

57. Bakıdan şərq istiqamətində yerləşən şəhərdə səyyah Günəşin Bakıya nisbətən 5 saat tez çıxdığını görmüşdür. Bu şəhərin coğrafi uzunluğunu təyin edin.

A) 25° q.u. B) 90° ş.u. C) 70° ş.u.
D) 100° ş.u. E) 125° ş.u.

58. Müşahidəçi *A* şəhərində Günəşin Bakıya nisbətən 5 saat 20 dəq. gec çıxdığını görmüşdür. Bu məntəqənin coğrafi uzunluğunu müəyyən edin.

A) 80° ş.u. B) 30° q.u. C) 30° ş.u.
D) 50° q.u. E) 130° ş.u.

59. Ekvator üzərində yerləşən, aralarında yerli vaxt fərqi 36 dəqiqə olan məntəqələr arasında məsafə xəritədə 33,3 sm-dir. Xəritənin miqyasını müəyyən edin:

A) 1:33 000 000 B) 1:3 000 000
C) 1:9 000 000 D) 1:99 000 000
E) 1:11 000 000

60. Ekvator üzərində yerləşən, aralarında yerli vaxt fərqi 32 dəqiqə olan məntəqələr arasındakı məsafə 1:2 000 000 miqyaslı xəritə üzərində nə qədər olar?

A) 2,22 sm B) 20,5 sm C) 22,2 sm
D) 44,4 sm E) 32 sm

61. Bakıda 1 yanvar yerli vaxtla saat 3^{20} -dir. Bu zaman 50° qərb uzunluğunda hansı gün və yerli vaxtla saat neçədir?

A) 1 yanvar, 6^{40} B) 1 yanvar, 20^{40}
C) 31 dekabr, 20^{40} D) 31 dekabr, 23^{20}
E) 31 dekabr, 3^{20}

62. Bakının qurşaq və yerli vaxtları arasındakı fərqi müəyyən edin.

A) 20 dəqiqə B) 3 saat 20 dəqiqə
C) 40 dəqiqə D) 50 dəqiqə E) 3 saat

63. Londonun qurşaq vaxtı onun yerli vaxtından nə qədər fərqlənir?

A) 24 saat B) 3 saat 20 dəqiqə C) 0 dəqiqə
D) 1 saat E) 50 dəqiqə

64. Şimal yarımkürəsində II saat qurşağının orta meridianından 40° paralel boyu, 270° azimutla, 8540 km məsafədə yerləşən məntəqənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) 40° şm.e., 100° q.u. B) 40° c.e., 85° q.u.
C) 40° şm.e., 130° ş.u. D) 40° şm.e., 70° q.u.
E) 40° c.e., 70° q.u.

65. Şimal yarımkürəsində XXII saat qurşağının orta meridianından 40° paralel boyu, 90° azimutla, 8540 km məsafədə yerləşən məntəqənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) 40° c.e., 130° q.u. B) 40° şm.e., 70° ş.u.
C) 40° şm.e., 100° ş.u. D) 40° şm.e., 85° ş.u.
E) 40° c.e., 100° q.u.

66. Xəritə-sxemdə verilmiş *A* məntəqəsində yerli vaxtla saat 12^{00}-dır. Bu vaxt müvafiq olaraq *B* və *C* məntəqələrindəki yerli vaxtlı hesablayın.

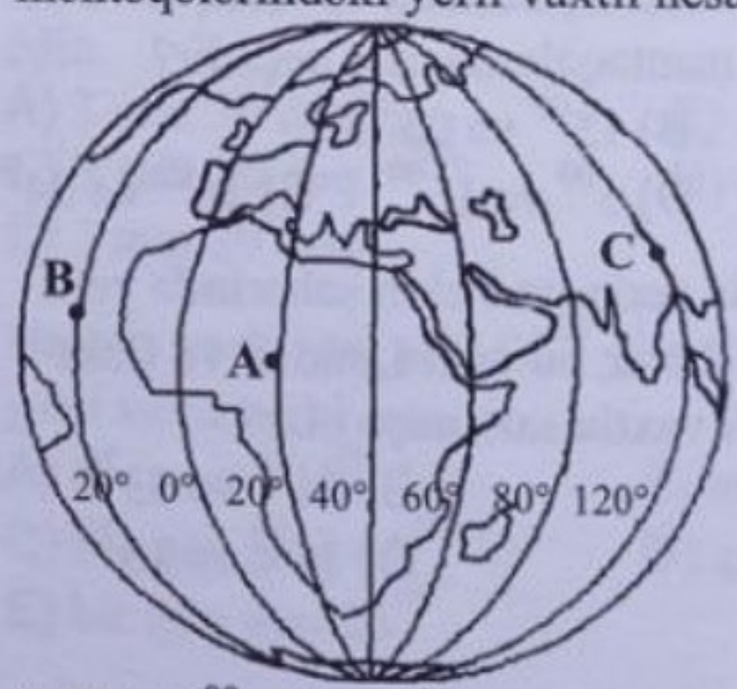

A) B – 9^{00}, C – 18^{00} B) B – 18^{40}, C – 9^{20}
C) B – 14^{40}, C – 5^{20} D) B – 9^{20}, C – 18^{40}
E) B – 6^{00}, C – 9^{00}

67. XII və XXIV saat qurşaqlarının orta meridianları arasında dərəcə fərqi:

A) 90° B) 12° C) 180° D) 120° E) 150°

68. 0 və XXIV saat qurşaqlarının orta meridianları arasında vaxt fərqi:

A) 1 saat B) 0 saat C) 23 saat
D) 4 saat E) 12 saat

69. 0 və XXIV saat qurşaqlarının orta meridianları arasında coğrafi uzunluq fərqi:

A) 0° B) 240° C) 300° D) 15° E) 180

70. XII və XXII saat qurşaqlarının orta meridianları arasında ən az coğrafi uzunluq fərqi:

A) 60° B) 210° C) 120° D) 180° E) 15

DMI NOTE 9
QUAD CAMERA

T.me/BirlikTeam

71. I və XXIII saat qurşaqlarının orta meridianları arasında ən az coğrafi uzunluq fərqi:
A) 330° B) 120° C) 15° D) 60° E) 30°

72. Yer kürəsinin öz oxu ətrafında 150° dönməsi üçün nə qədər vaxt lazımdır?
A) 45 saat B) 1 saat C) 15 saat
D) 10 saat E) 16 saat

73. III saat qurşağının orta meridianı ilə Bakı şəhəri arasındakı zaman fərqini müəyyən edin.
A) 40 dəq. B) 1 saat 20 dəq. C) 10 dəq.
D) 20 dəq. E) 60 dəq.

74. Ərazilərində ən çox və ən az saat qurşaqları olan müvafiq materiklər:
A) Avrasiya, Afrika
B) Antarktida, Avstraliya
C) Şimali Amerika, Avstraliya
D) Afrika, Avrasiya
E) Avstraliya, Cənubi Amerika

75. Ölkə ərazisinin qərbdən şərqə doğru böyük məsafədə uzanması səbəb ola bilər:
A) ölkə daxilində saat qurşaqlarının çox olmasına
B) iqlim qurşaqlarının çox olmasına
C) daha çox təbii zonaların yerləşməsinə
D) yağıntıların bərabər paylanmasına
E) əhalinin daha sıx yerləşməsinə

76. *A* məntəqəsi V saat qurşağının orta meridianından 9° şərqdə yerləşərsə, məntəqənin coğrafi uzunluğunu və saat qurşağını müəyyən edin.
A) 96° ş.u.; VI B) 96° q.u.; XVII
C) 84° q.u.; XVII D) 84° ş.u.; VI
E) 12° ş.u.; I

77. Bakıdan 90° azimutda yerləşən və Bakı ilə yerli vaxt fərqi 3 saat 40 dəqiqə olan məntəqə hansı saat qurşağında yerləşmişdir?
A) VII B) IX C) I D) V E) XXI

78. Xəritə-sxem üzərində verilən şəhərlərin hansılarında yerli vaxtla qurşaq vaxtı üst-üstə düşür?

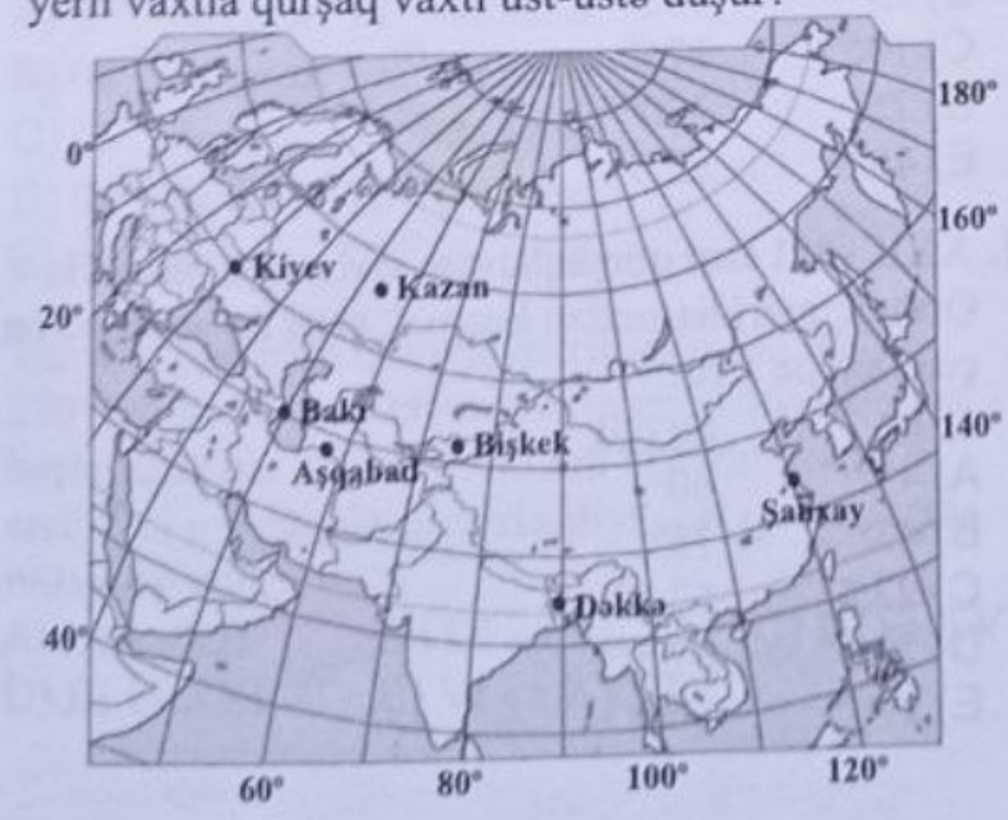

A) Dəkkə, Kazan, Kiyev
B) Bakı, Kazan, Kiyev
C) Bişkek, Aşqabad, Şanxay
D) Bişkek, Bakı, Dəkkə
E) Kiyev, Dəkkə, Şanxay

79. Xəritə-sxem üzərində verilən şəhərlərin hansılarında yerli vaxtla qurşaq vaxtı üst-üstə ***düşmür***?

A) Dəkkə, Aşqabad, Şanxay
B) Bakı, Kiyev, Aşqabad
C) Kazan, Bakı, Bişkek
D) Bişkek, Kiyev, Bakı
E) Dəkkə, Kazan, Şanxay

80. Aşağıdakı sxemdə şimal mülayim işıqlanma qurşağında şaquli vəziyyətdə yerləşdirilmiş cismin 21 mart tarixində müəyyən saatlardakı kölgəsi göstərilmişdir. Sxemə əsasən, kölgənin *A* vəziyyətində saat neçə ola bilər?

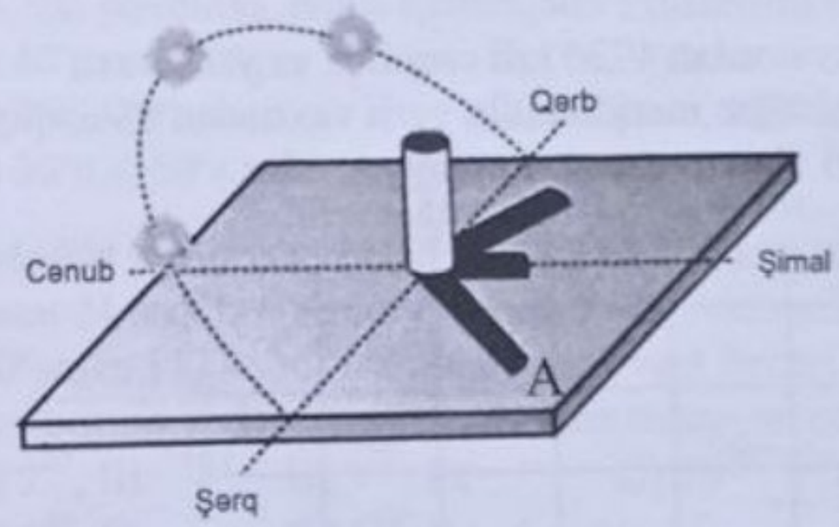

A) 16:00 B) 06:00 C) 12:00
D) 10:00 E) 21:00

81. Yer kürəsi öz oxu ətrafında qərbdən şərqə 24 saat müddətində tam dövr edir . Nəticədə hər biri 15°-dən ibarət olan 24 saat qurşağı ayrılır. Mətndə verilənlərə aşağıdakı ifadələrdən hansını aid etmək olar?
A) Saat qurşaqlarının sırası şərqə doğru artır.
B) Qütblərə doğru günəş şüalarının düşmə bucağı azalır.
C) Küləklər ancaq şərqə doğru əsir.
D) Yerdə maqnit sahəsi yaranır.
E) Gecələr uzanır.

T.me/BirlikTeam

82. Yeni sutkanın başlanmasını eyni vaxtda qarşılayan ölkələr:

A) Rusiya, Azərbaycan, Hindistan
B) Finlandiya, Ukrayna, Misir
C) Gürcüstan, Özbəkistan, İtaliya
D) Yaponiya, Koreya, Türkiyə
E) AFR, Ukrayna, Monqolustan

83. *A* məntəqəsində gecənin uzunluğu 14 saat 40 dəqiqə olarsa, müvafiq olaraq Günəşin çıxma və batma vaxtlarını müəyyən edin.

A) 06:20 və 18:20
B) 04:10 və 22:10
C) 07:20 və 16:40
D) 10:10 və 22:10
E) 04:20 və 19:20

84. *A* nöqtəsində 23 sentyabr saat 18:00 olarsa, bu zaman günorta vaxtı günəş şüalarının 55° bucaq altında düşdüyü məntəqənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) 25° şm.e.,90° ş.u.
B) 35° c.e .,75° q.u.
C) 45° şm.e.,105° ş.u.
D) 35° şm.e., 90° q.u.
E) 55° şm.e.,45° q.u.

85. Ekvatordan 1776 km cənubda və yerli vaxtı başlanğıc meridianının yerli vaxtından 68 dəqiqə geri olan məntəqəni müəyyən edin.

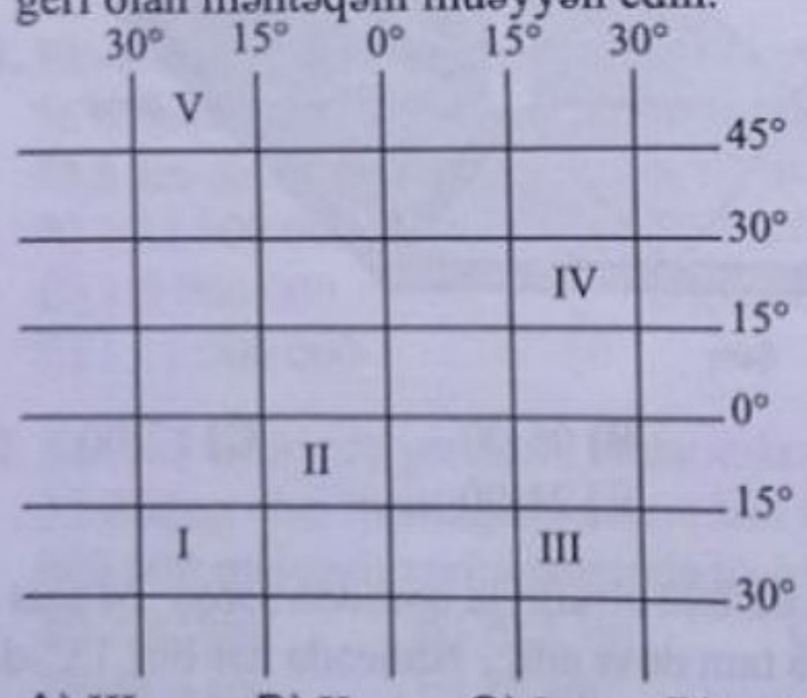

A) III B) II C) I D) IV E) V

86. Birinci məntəqədə Günəş Qrinviç meridianından 4 saat əvvəl üfüqdə göründüyü halda, ikinci məntəqədə Qrinviçdəkindən 1 saat gec görünür. Bu məntəqələr arasındakı coğrafi uzunluq fərqini müəyyən edin.

A) 75° B) 50° C) 25° D) 100° E) 125°

87. Verilmiş qrafikə əsasən düzgün cavabı müəyyən edin.

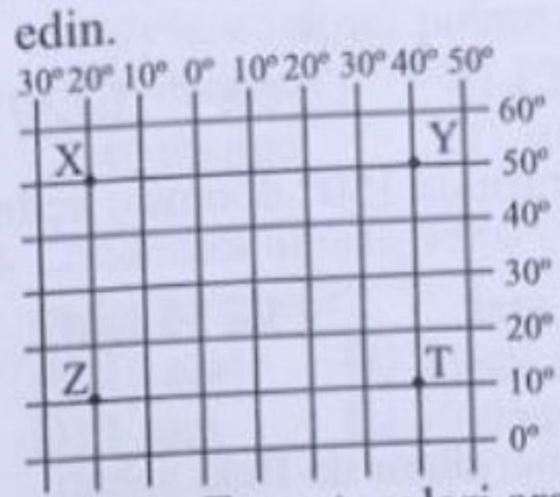

A) *Z* və *T* məntəqələri arasındakı yerli vaxt fərqi, *X* və *Y* məntəqələri arasındakı vaxt fərqindən daha çoxdur.
B) *X* və *Y* məntəqələri arasındakı ən qısa məsafə 6660 km-dir.
C) *Z* və *T* məntəqələrinin yerləşdiyi paralel *X* və *Y* məntəqələrinin yerləşdiyi paralelə nisbətən daha uzundur.
D) Məntəqələr birlikdə iki yarımkürədə yerləşirlər.
E) *X* məntəqəsi XXII saat qurşağında, *Y* məntəqəsi III saat qurşağında yerləşir.

88. *A* məntəqəsi II saat qurşağının orta meridianından 12° qərbdə, *B* məntəqəsi isə *A* məntəqəsindən şərqdə 160 dəqiqə vaxt fərqində yerləşir. *A* və *B* məntəqələrinin yerləşdiyi müvafiq saat qurşaqlarını müəyyən edin.

A) I, IV B) I, III C) 0, IV
D) 0, XXII E) I, V

89. *A* məntəqəsi XXI saat qurşağının orta meridianından 11° qərbdə, *B* məntəqəsi isə *A* məntəqəsindən şərqdə 220 dəqiqə vaxt fərqində yerləşir. *A* və *B* məntəqələrinin yerləşdiyi müvafiq saat qurşaqlarını müəyyən edin.

A) XXII, I B) XX, XVI C) XX, XXIV
D) XXII, XXIII E) XIX, 0

90. XXI və III saat qurşaqlarının sərhədləri arasında Qrinviç meridianından keçmək şərti ilə ən az və ən çox dərəcə fərqini müəyyən edin.

	ən az	*ən çox*
A)	45°	75°
B)	75°	105°
C)	105°	175°
D)	75°	300°
E)	45°	82,5°

91. XXII və II saat qurşaqlarının sərhədləri arasında Qrinviç meridianından keçmək şərti ilə ən az və ən çox dərəcə fərqi:

	ən az	*ən çox*
A)	45°	60°
B)	45°	75°
C)	22,5°	67,5°
D)	22,5°	37,5°
E)	270°	300°

T.me/BirlikTeam

92. Yer kürəsi öz oxu ətrafında 1 saatda 10° dönsəydi, onda Yer kürəsində neçə saat qurşağı olardı və Bakı neçənci saat qurşağında yerləşərdi?
A) 48 və V B) 24 və III C) 36 və V
D) 48 və II E) 36 və VI

93. Yer kürəsi öz oxu ətrafında 1 saatda 30° dönsəydi, onda Yer kürəsində neçə saat qurşağı olardı və Bakı neçənci saat qurşağında yerləşərdi?
A) 48 və VII B) 24 və III C) 12 və V
D) 12 və II E) 48 və IV

94. Başlanğıc meridiandan I müşahidəçi 90° azimutla 60°, II müşahidəçi 270° azimutla 75° yol getdi. Müşahidəçilərin çatdıqları məntəqələrin yerləşdikləri saat qurşaqlarını və onlar arasındakı qurşaq vaxtı fərqini hesablayın.
A) IV, V – 9 saat B) IV, XIX – 9 saat
C) VI, IV – 10 saat D) IX, V – 14 saat
E) V, XI – 4 saat

95. Başlanğıc meridiandan I müşahidəçi 270° azimutla 90°, II müşahidəçi 90° azimutla 105° yol getdi. Müşahidəçilərin çatdıqları məntəqələrin yerləşdikləri saat qurşaqlarını və onlar arasındakı yerli vaxt fərqini hesablayın.
A) XIX, VI – 11 saat B) XVIII, VII – 13 saat
C) XXII, IV – 6 saat D) IX, XX – 5 saat
E) XXIII, IX – 10 saat

96. Bakıda saat 12^{00}-dır. Həmin gün gündüzün uzunluğu 9 saat 36 dəqiqə olarsa, Günəş Bakıda saat neçədə çıxar və neçədə batar?
A) 07^{12}-də çıxar, 17^{48}-də batar
B) 06^{12}-də çıxar, 18^{12}-də batar
C) 05^{12}-də çıxar, 17^{48}-də batar
D) 07^{12}-də çıxar, 16^{48}-də batar
E) 04^{12}-də çıxar, 16^{12}-də batar

97. Bakıda saat 12^{00}-dır. Həmin gün gündüzün uzunluğu 10 saat 46 dəqiqə olarsa, Günəş Bakıda neçədə çıxar və neçədə batar?
A) 07^{20}-də çıxar, 18^{42}-də batar
B) 06^{10}-də çıxar, 17^{00}-da batar
C) 06^{37}-da çıxar, 17^{23}-də batar
D) 06^{37}-də çıxar, 18^{23}-də batar
E) 07^{37}-də çıxar, 17^{23}-də batar

98. Ekvator üzərində Qrinviç meridianından 90° və 270° azimutla uçan təyyarələrin çıxış nöqtəsindən başlayaraq hər birinin 9990 km uçduqdan sonra endikləri məntəqələrin yerləşdiyi saat qurşaqlarını müəyyən edin.
A) IX və XII B) IX və VI C) IX və XV
D) III və XXI E) VI və XVIII

99. Ekvator üzərində 180°-lik meridiandan 90° və 270° azimutla uçan təyyarələrin çıxış nöqtəsindən başlayaraq hər birinin 9990 km uçduqdan sonra endikləri məntəqələrin yerləşdiyi saat qurşaqlarını müəyyən edin.
A) III və XXI B) IX və VI C) XV və IX
D) XVIII və VI E) IX və XII

100. 23 sentyabrda *A* məntəqəsində Günəş 06^{15}-də çıxır, *B* məntəqəsində isə Günəş *A* məntəqəsinin yerli vaxtına görə 19^{10}-da batır. Bu məntəqələr arasındakı yerli vaxt fərqini müəyyən edin.
A) 1 saat 10 dəqiqə B) 1 saat 40 dəqiqə
C) 45 dəqiqə D) 55 dəqiqə
E) 30 dəqiqə

101. 23 sentyabrda *A* məntəqəsində Günəş 06^{20}-də çıxır, *B* məntəqəsində isə Günəş *A* məntəqəsinin yerli vaxtına görə 19^{45}-də batır. Bu məntəqələr arasındakı yerli vaxt fərqini tapın.
A) 48 dəqiqə
B) 1 saat 20 dəqiqə
C) 85 dəqiqə
D) 5 saat 20 dəqiqə
E) 30 dəqiqə

102. Qrinviç meridianı üzərində 5°şm.e.-də cismin kölgəsi yoxdursa, hansı məntəqədə gecə yarısı olar?
A) 5°şm.e, 180° B) ekvator, 50°q.u
C) 40°şm.e, 40°ş.u D) 5°c.e, 90°ş.u
E) 30°şm.e, 90°ş.u

103. 21 martda Qrinviç meridianı üzərində cismin kölgəsi yoxdursa, hansı məntəqədə axşamüstü olar?
A) 40°şm.e, 90°q.u B) 0°e, 90°ş.u
C) 0°e, 180° D) 30°şm.e, 120°q.u
E) 30°c.e, 50°ş.u

104. Madrid şəhərinə nisbətən (40° şm.e., 4° q.u.) Günəşin 2 saat 24 dəqiqə tez çıxdığı məntəqə ilə Pekin şəhəri (40°şm.e; 117 ° ş.u.) arasındakı yerli vaxt fərqini və bu məntəqənin yerləşdiyi saat qurşağını müəyyən edin.
A) 7^{20}; III B) 9^{00}; IX C) 10^{00}; VIII
D) 5^{40}; V E) 5^{40}; II

105. *A* və *B* məntəqələrini fərqləndirən cəhətlər:
1. coğrafi uzunluqları
2. qütblərdən məsafələri
3. istilik qurşaqları
4. yerli vaxtları
5. təzyiqi qurşaqları
6. coğrafi koordinatları

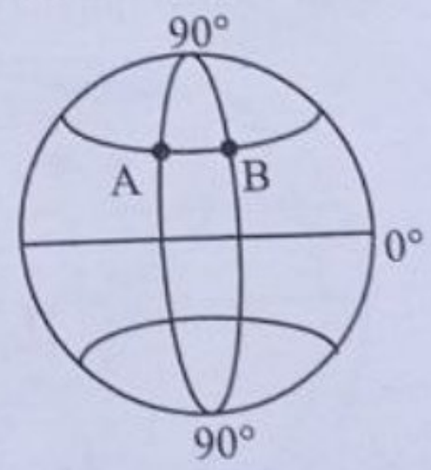

T.me/BirlikTeam

106. *A* və *B* məntəqələrini fərqləndirən cəhətlər:

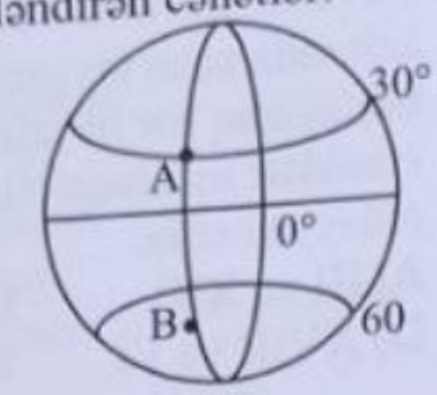

1. Qütblərdən olan məsafə
2. İqlim qurşaqları
3. Saat qurşaqları
4. Bakı şəhərindən olan coğrafi uzunluq fərqi
5. Təzyiq qurşaqları
6. Coğrafi uzunluqları

107. Azərbaycanda 1 yanvar saat 0:30-dur. Aşağıdakı hansı ölkələrdə hələ yeni ili qarşılamağa hazırlaşırlar:

1. Qazaxıstan 2. İspaniya
3. Böyük Britaniya 4. Yaponiya
5. Çin 6. Kuba

108. Azərbaycanda 31 dekabr saat 22:00-dır. Hansı ölkələrdə yeni ili artıq qarşılamışlar?

1. Yaponiya 2. Monqolustan
3. Türkiyə 4. Çin
5. Fransa 6. Belorus

109. Yerli və qurşaq vaxtları üst-üstə düşən coğrafi uzunluqları müəyyən edin.

1. 90° ş.u. 2. 52° ş.u.
3. 98° q.u. 4. 105° q.u.
5. 135° ş.u. 6. 109° q.u.

110. Yerli və qurşaq vaxtları üst-üstə ***düşməyən*** coğrafi uzunluqları müəyyən edin.

1. 75° ş.u. 2. 52° ş.u.
3. 98° q.u. 4. 105° q.u.
5. 135° ş.u. 6. 119° q.u.

111. İlboyu gecə ilə gündüzlərin uzunluqları arasında daha az vaxt fərqi olan şəhərlər:

1. Manila 2. Reykyavik
3. Moskva 4. Kolombo
5. Sinqapur 6. Buenos-Ayres

112. Xəritə-sxemə əsasən yeni sutkanın başlanmasını eyni vaxtda qarşılayan ölkələri müəyyən edin.

113. Xəritə-sxemə əsasən hansı məntəqələr yeni sutkanın başlanmasına görə daha çox fərqlənir?

114. Qütb gecə və gündüzlərinin müşahidə ***olunmadığı*** ölkələri müəyyən edin.

1. İsveçrə 2. Rusiya
3. Kanada 4. Yeni Zelandiya
5. ABŞ 6. Monqolustan
7. Argentina 8. Finlandiya

115. Qütb gecə və gündüzlərinin müşahidə olunduğu ölkələri müəyyən edin.

1. İsveç 2. Argentina
3. İrlandiya 4. Yeni Zelandiya
5. ABŞ 6. Norveç
7. Uruqvay 8. Finlandiya

116. V saat qurşağının orta meridianına aid olan xüsusiyyətlər:

1. Qrinviç meridianından qərbdə yerləşir.
2. Uzunluğu Ekvatordan çoxdur.
3. Bütün məntəqələrində yerli vaxt eynidir.
4. 360°-lik çevrədir.
5. Ekvatoru düz bucaq altında kəsir.
6. Bakı ilə arasında yerli vaxt fərqi 1 saat 40 dəq-dir.

117. XX saat qurşağının orta meridianına aid olan xüsusiyyətlər:

1. Bakıdan şərqdə yerləşir.
2. 60° qərb uzunluğunda yerləşir.
3. Üzərində yerləşən bütün məntəqələrdə qurşaq vaxtı eynidir.
4. Ən uzun meridiandır.
5. Bakı ilə arasında qurşaq vaxt fərqi 7 saatdır.
6. 60° şərq uzunluğunda yerləşir.

118. Bakıdan əvvəlcə 0° azimutla 5550 km, sonra 180° azimutla 7770 km hərəkət etsək, çatacağımız məntəqəyə aid xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Şimal və Qərb yarımkürələrində yerləşir.
2. Yerli vaxtı Bakı ilə eynidir.
3. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
4. Qış gündönümündə, günorta vaxtı şaquli cismin kölgəsi şimala yönəlir.
5. Bakıya nisbətən başlanğıc meridiana yaxındır.
6. Günəş ildə iki dəfə zenitdə olur.

T.me/BirlikTeam

119. Bakıdan əvvəlcə 0° azimutla 5550 km, sonra 180° azimutla 4440 km hərəkət etsək, çatacağımız məntəqəyə aid xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. Şimal və Qərb yarımkürələrində yerləşir.
2. Yerli vaxtı Bakıdan irəlidir.
3. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
4. Günəş şüalarının maksimum düşmə bucağı 63,5° -dir.
5. Bakıya nisbətən başlanğıc meridiana daha yaxındır.
6. Günəş ildə iki dəfə zenitdə olur.

120. Günəşin zenitdə olduğu zaman Qrinviç meridianı üzərində Qvineya körfəzindən çıxan müşahidəçilərdən biri A məntəqəsinə, digəri isə B məntəqəsinə çatdı. A məntəqəsində olan müşahidəçi yerli vaxtla saat 16:00 olduğunu bildirdi, B məntəqəsində olan müşahidəçi isə səhəri yenicə qarşıladığını bildirdi.
Mətnin məzmunu ilə bağlı ***yanlış*** olan xüsusiyyətləri seçin:
1. Hər iki müşahidəçinin olduğu məntəqələrin yerli vaxtı eynidir.
2. A məntəqəsi Bakı şəhərindən şərqdə yerləşə bilər.
3. B məntəqəsin yerli vaxtı A məntəqəsinin yerli vaxtına nisbətən geridir.
4. A məntəqəsi B məntəqəsindən qərbdə yerləşir.
5. Qrinviç meridianına nəzərən hər iki məntəqənin yerli vaxtı eyni olmaya bilər.
6. B məntəqəsində olan müşahidəçi yeni ili daha tez qarşılayar.

121. 40° paralel boyunca *A* məntəqəsi IV saat qurşağının orta meridianından 100° qərbdə, B məntəqəsi isə XX saat qurşağının orta meridianından 100° şərqdə yerləşir. Bu məntəqələr arasındakı məsafənin miqyası 1:10 000 000 olan xəritədə neçə sm olduğunu hesablayın.

122. Pekin şəhərinin (40° şm.e.; 117° ş.u.) Yerin xəyali oxu ətrafında orta fırlanma sürətini hesablayın.

123. Madrid şəhərinin (40°şm.e, 4°q.u)Yerin xəyali oxu ətrafında orta fırlanma sürətini hesablayın.

124. XII və XVIII saat qurşaqlarının orta meridianları arasındakı məsafə ekvator üzərində neçə km olar? (1°=111,3)

125. I və XXIV saat qurşaqlarının orta meridianları arasındakı məsafə Ekvator üzərində neçə km olar? (1°=111,3)

126. Bakı şəhərində 01 yanvar saat 05^{32}-dir. Bu zaman Bakı ilə eyni enlikdə yerləşən *A* məntəqəsində 31 dekabr saat 22^{52}-dir. Bu məntəqələr arasındakı ən qısa məsafəni km ilə hesablayın.

127. *A* məntəqəsində 31 dekabr saat 21^{30}-dur. Bakı şəhərində isə 01 yanvar saat 02^{50}-dir. Eyni enlikdə yerləşən bu məntəqələr arasındakı ən qısa məsafəni km ilə hesablayın.

T.me/BirlikTeam

Yerin yaranması və inkişafı. Litosfer

Yerin planetar və geoloji inkişafı

1. Fanerozoy eonuna aid olan geoloji eralar:
A) arxey, proterozoy, mezozoy
B) paleozoy, mezozoy, kaynozoy
C) proterozoy, arxey, kaynozoy
D) trias, yura, təbaşir
E) paleozoy, neogen, antropogen

2. Yerin planetar inkişaf mərhələsinin "Ay erası" xarakterizə olunur:
A) materik tipli yer qabığının yaranması ilə
B) kütləvi lava püskürmələri ilə
C) platformaların əmələ gəlməsi ilə
D) okean tipli yer qabığın yaranması ilə
E) litosfer tavalarının toqquşması və uzaqlaşması ilə

3. A. Vegenerin nəzəriyyəsinə görə, ilk yaranan quru adlanır?
A) Pantalassa B) Hondvana C) Lavrasiya
D) Pangeya E) Atlantida

4. İnsanın əmələ gəldiyi geoloji era və dövr:
A) paleozoy, devon B) kaynozoy, paleogen
C) mezozoy, neogen D) kaynozoy, antropogen
E) paleozoy, paleogen

5. Qədim platformaların əmələ gəldiyi eralar:
A) Arxey, Proterozoy B) Paleozoy, Mezozoy
C) Mezozoy, Proterozoy D) Arxey, Kaynozoy
E) Proterozoy, Kaynozoy

6. Şimali Amerikanın və Avrasiyanın şimalında çoxillik donuşluğun yarandığı era və dövr:
A) Arxey, Neogen dövrü
B) Kaynozoy, IV dövr
C) Paleozoy, IV dövr
D) Mezozoy, Paleogen dövrü
E) Protorezoy, Silur dövrü

7. Kaynozoy erasına aid olan geoloji dövrlərin qədimdən cavana doğru ardıcıllığını müəyyən edin.
1. Antropogen 2. Təbaşir 3. Paleogen
4. Trias 5. Neogen
A) 3, 5, 1 B) 4, 2, 1 C) 1, 5, 3
D) 3, 4, 2 E) 5, 2, 4

8. Hansı geoloji eralarda havada sərbəst oksigen çox az olmuşdur?
A) bütün geoloji eralarda
B) arxey və proterozoyda
C) mezozoy və kaynozoyda
D) kaynozoy və arxeydə
E) arxey və mezozoyda

9. Geoloji dövrləri nisbi yaşlarına görə qədimdən başlayaraq ardıcıl düzülüşünü müəyyən edin.
1. Paleogen
2. Trias
3. IV dövr
4. Kembri
A) 4, 2, 1, 3 B) 4, 3, 1, 2 C) 1, 3, 4, 2
D) 3, 1, 2, 4 E) 2, 4, 3, 1

10. Yerin inkişafının ilk mərhələlərindən fərqli olaraq hazırda kütləvi vulkan püskürmələrinin müşahidə ***olunmamasının*** səbəbi:
A) təbiətə antropogen təsirin güclənməsi
B) litosfer tavalarının hərəkətinin sabitləşməsi
C) Yer qabığının qalınlığının daha da nazikləşməsi və dərin çatların yaranması
D) bərk və qalın yer qabığının formalaşması
E) Nüvənin soyuması və maqmanın əmələ gəlməməsi

11. Geoloji dövrləri yaşlarına görə qədimdən başlayaraq ardıcıl düzülüşünü müəyyən edin.
1. daş kömür
2. təbaşir
3. neogen
4. paleogen
A) 1, 2, 4, 3 B) 2, 3, 4, 1 C) 3, 2, 1, 4
D) 1, 4, 3, 2 E) 4, 3, 2, 1

12. Kaynozoy erasında baş verən ən mühüm hadisələr:
A) Hersin dağəmələgəlməsi, Sakit okeanın kiçilməsi
B) Pangeyanın parçalanması, buzlaşma
C) Alp dağəmələgəlməsi, buzlaşma
D) Alp dağəmələgəlməsi, nəhəng sürünənlərin meydana gəlməsi
E) Kimmeri dağəmələgəlməsi, insanın yaranması

13. Hansı geoloji eralarda atmosferdə sərbəst oksigen daha çox olmuşdur?
A) arxey və proterozoyda
B) arxey və trias
C) mezozoy və kaynozoy
D) proterozoy və kaynozoyda
E) paleozoy və paleogen

14. Kriptozoy və ya kembriyəqədərki dövr "gizli həyat çağı" adlandırılır. Bunun səbəbi:
A) Yer kürəsində insanın hələ yaranmaması.
B) Bu dövrdə intensiv vulkan püskürmələrinin olmasıdır.
C) Yer qabığının hələ formalaşmamasıdır.
D) Bu yaşlı süxurlarda çökmə süxurlar üstün olmuşdur.
E) Bu dövrün süxurlarında canlı orqanizm qalıqlarının aşkar edilməməsidir.

T.me/BirlikTeam

15. Yerin geoloji inkişafı ilə bağlı hansı ifadələr doğru *deyil*?

1. Üzvi mənşəli çökmə süxurlar biogen mərhələdə yaranmışdır.
2. Daha qədim süxurlarda tapılan canlı orqanizm qalıqları mürəkkəb quruluşa malikdir.
3. Cavan platformaların bünövrəsi Kembriyəqədərki dövrdə formalaşmışdır.
4. Materik tipli yer qabığı okean tipli yer qabığından daha qalındır.
5. Paleozoy erası iki qırışıqlıq mərhələsindən ibarətdir.
6. Baykal qırışıqlığı üç eranı əhatə edir.

A) 2, 3, 4 B) 2, 4, 6 C) 2, 3, 5
D) 1, 4, 6 E) 1, 5, 6

16. Geoloji ardıcıllığı tamamlayın.

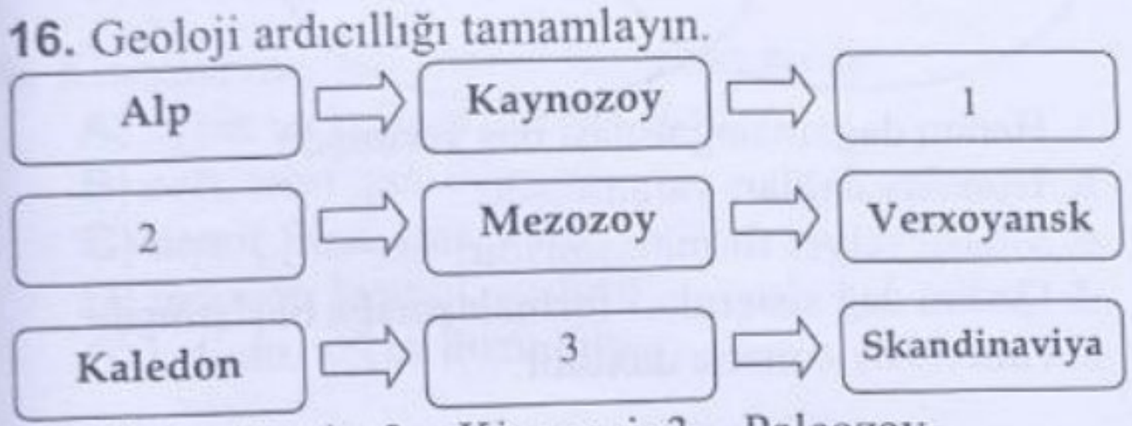

A) 1 – Pamir; 2 – Kimmeri; 3 – Paleozoy
B) 1 – Qafqaz; 2 – Baykal; 3 – Paleozoy
C) 1 – Kap; 2 – Hertsin; 3 – Arxey
D) 1 – Appalaç; 2 – Kaledon; 3 – Kaynozoy
E) 1 – Alp; 2 – Kimmeri; 3 – Mezozoy

17. Eyler-Ven diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

Kaynozoy erası Mezozoy erası

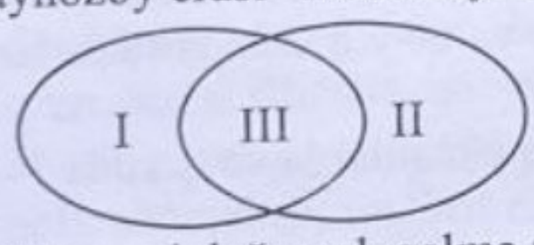

1. Kimmeri dağəmələgəlmə mərhələsi baş vermişdir.
2. Fanerozoy eonunun erasıdır.
3. Tetis okeanı parçalanmışdır.
4. IV dövr buzlaşması baş vermişidir.
5. Qədim sürünənlər yayılmışdır.
6. Üç geoloji dövrə bölünür.

A) I - 3, 5; II – 1, 6; III - 2, 4
B) I - 3, 4; II – 1, 5; III - 2, 6
C) I - 3, 6; II – 2, 4; III - 1, 5
D) I - 1, 4; II – 2, 3; III - 5, 6
E) I - 1, 4; II – 5, 6 III - 2, 3

18. Verilən xüsusiyyətlərin aid olduğu geoloji eranı müəyyən edin.

– Lavrasiya və Hondvana parçalanaraq müasir materiklər yarandı.
– Pantalass müasir okeanlara bölündü.
– Kordilyer dağlarının şərq hissəsi formalaşmışdır.

A) Paleozoy B) Kaynozoy C) Proterozoy
D) Arxey E) Mezozoy

19. Yerin planetar inkişaf mərhələsində baş vermiş hadisələrin ardıcıllığının pozulduğu sıranı müəyyən edin.

1.	qaz və toz dumanlarının birləşməsi→	asteroidlərin yaranması→	Yerin soyuq planet kimi formalaşması
2.	Yerin planet kimi formalaşması→	Yer daxilində temperaturun artması→	Ay erası
3.	Ay erası→	ilkin atmosfer→	ilkin okean
4.	Ay erası→	ilkin Yer qabığı→	ilkin okean
5.	Ay erası→	ilkin okean→	Yer daxilində temperaturun artması

A) 2 B) 1 C) 3 D) 5 E) 4

20. Sxemi tamamlayın:

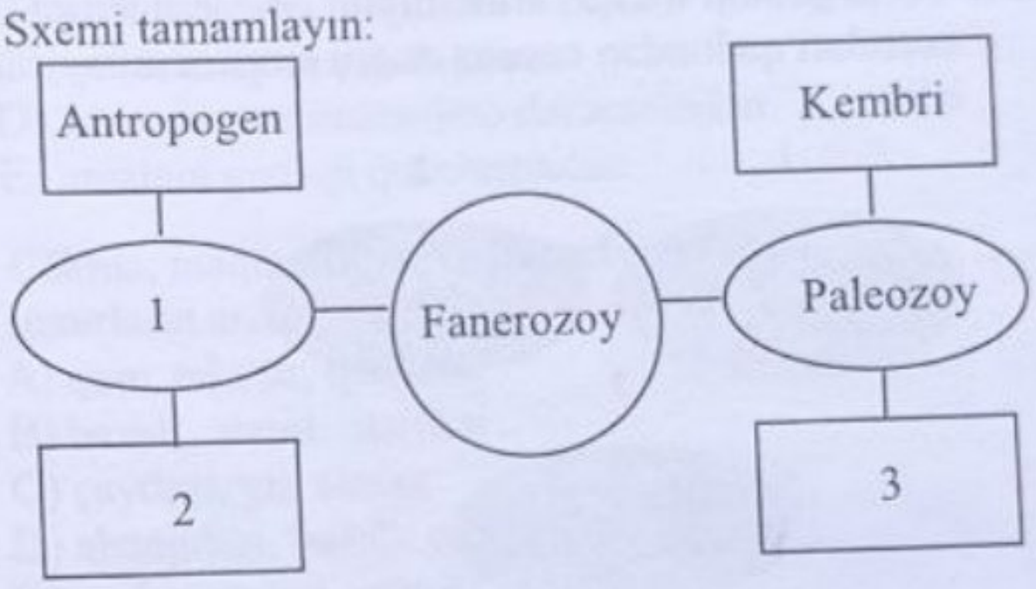

A) 1 – Baykal; 2 – Yura; 3 – Daş kömür (Karbon)
B) 1 – Kaledon; 2 – Neogen; 3 – Hersin
C) 1 – Alp; 2 – Mezozoy; 3 – Antropogen
D) 1 – Kaynozoy; 2 – Paleogen; 3 – Devon
E) 1 – Kimmeri; 2 – Paleogen; 3 – Kaledon

21. Yerin planetar inkişaf mərhələsində baş vermiş hadisələrin ardıcıllığının pozulduğu sıranı müəyyən edin.

1	Ay erası →	ilkin yer qabığı →	ilkin okean
2	Yerin planet kimi formalaşması →	Yer daxilində temperaturun artmas →	Ay erası
3	Ay erası →	ilkin atmosfer →	ilkin okean
4	Ay erası →	ilkin okean →	ilkin atmosfer
5	qaz və toz dumanlığının birləşməsi →	asteroid kütlələrinin yaranması →	Yerin soyuq planet kimi formalaşması

A) 4 B) 2 C) 1 D) 5 E) 3

T.me/BirlikTeam

22. Yerin planetar inkişaf mərhələsi üçün səciyyəvidir:
1. Müasir cavan dağlar yaranmışdır.
2. Kütləvi lava püskürmələri baş vermişdir.
3. İri neft və qaz yataqları yaranmışdır.
4. İlkin yer qabığı yaranmışdır.
5. Kimmeri dağəmələgəlmə mərhələsi baş vermişdir.
6. İlkin atmosfer yaranmışdır.

23. Yerin planetar inkişaf mərhələsi üçün səciyyəvidir:
1. Materik tipli yer qabığı əmələ gəlmişdir.
2. Pantalas okeanı yaranmışdır.
3. İri neft və qaz yataqları yaranmışdır.
4. Yer səthinə kütləvi yağışlar yağmışdır.
5. Radioaktiv parçalanma nəticəsində mantiya maddələrinin əriməsi baş vermişdir.
6. Kaledon və Hersin dağəmələgəlmə mərhələləri olmuşdur.

24. Yerin geoloji inkişaf ardıcıllığını göstərən xəritə-sxemləri qədimdən cavana doğru sırasını müəyyən edin.

1

2

3

25. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

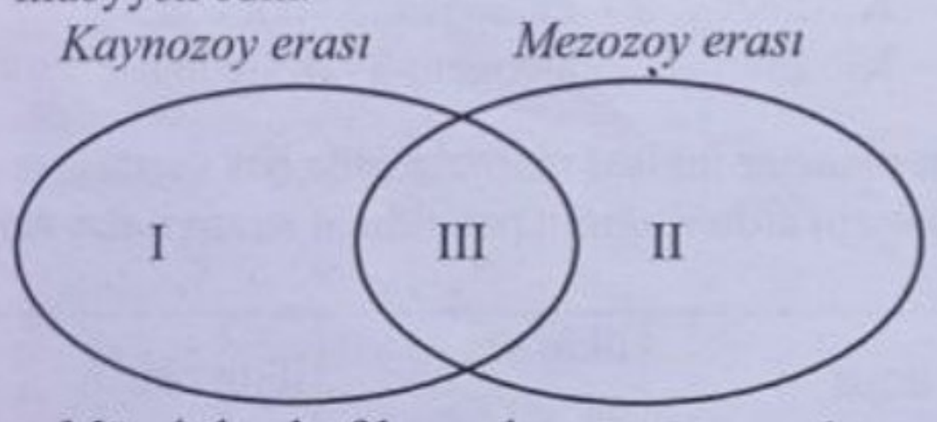

a. Müasir landşaftlar və insan yaranmışdır.
b. Trias, Yura, Təbaşir dövrlərinə bölünür.
c. Himalay, Pamir, Qafqaz dağları yaranmışdır.
d. Fanerozoy eonuna daxildir.
e. Kimmeri qırışıqlığı baş vermişdir.

26. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

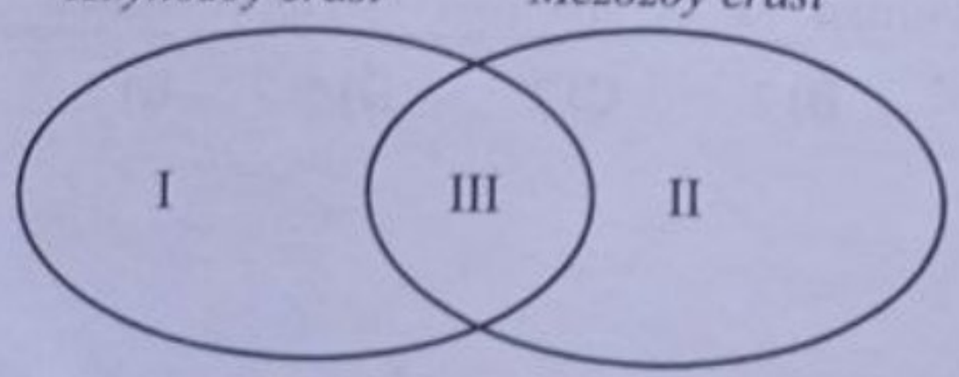

a. Paleogen, Neogen, Antropogen dövrlərinə bölünür.
b. Verxoyansk, Çerski, Kunlun dağ sistemi yaranmışdır.
c. Muradxanlı və Mollakənd neft yataqları formalaşmışdır.
d. Şimali Amerika və Avrasiyada dağlar yaranmışdır.
e. IV dövr buzlaşması baş vermişdir.

27. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

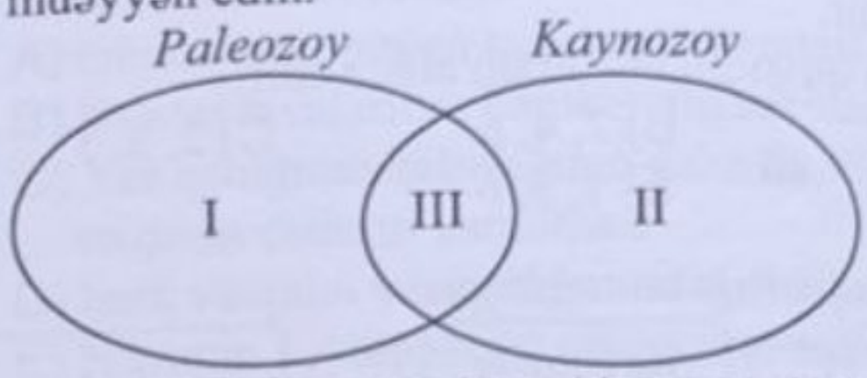

a. Hersin dağəmələgəlməsi baş vermişdir.
b. Himalay dağları yaranmışdır.
c. Müasir relyef formalaşmışdır.
d. Qədim dağ sistemləri formalaşmağa başlamışdır.
e. Fanerozoy eonuna daxildir.

Yerin daxili quruluşu. Yer qabığını təşkil edən süxur və minerallar

1. Maqmatik süxurlar yaranırlar:
A) maqmanin yer qabığında və səthdə soyuması nəticəsində
B) üzvi maddələrin daşlaşması nəticəsində
C) yüksək temperatur və təzyiq altında süxurların dəyişilməsi ilə
D) süxurların aşınaraq okeanlarda və quruda çökməsi nəticəsində
E) suda müxtəlif kimyəvi maddələrin həll olması nəticəsində

2. Süxurların nisbi yaşını necə müəyyən edirlər?
A) metamorfik süxurların nisbətinə və kristallaşmasına görə
B) süxurlarin tərkibindəki radioaktiv elementlərin parçalanma müddətinə görə
C) dərinlik sularının yerləşməsi və kimyəvi tərkibinə görə
D) süxurlarin yatım ardıcıllığına və daşlaşmış bitki və heyvan qalıqlarına görə
E) çökmə süxurların fiziki xassələri və kimyəvi tərkibinə görə

3. Karst proseslərinin intensiv inkişaf etdiyi süxurlar:
A) qum, daş kömür
B) əhəngdaşı, gips
C) bazalt, qum
D) travertin, kvarsit
E) əhəngdaşı, qranit

T.me/BirlikTeam

74. Silindrik proyeksiyalı xəritədə ərazisi ən az təhrif olan materik və bunun səbəbi:

A) Antarktida; qütb ətrafında yerləşməsi
B) Avrasiya; ən böyük materik olması
C) Afrika; Ekvator ətrafında daha geniş sahə tutması
D) Avstraliya; ən kiçik materik olması
E) Cənubi Amerika; üç yarımkürədə yerləşməsi

75. Sxemə əsasən *A* və *B* məntəqələri arasında məsafənin 1:2 500 000 miqyaslı xəritədə neçə santimetr olduğunu hesablayın:

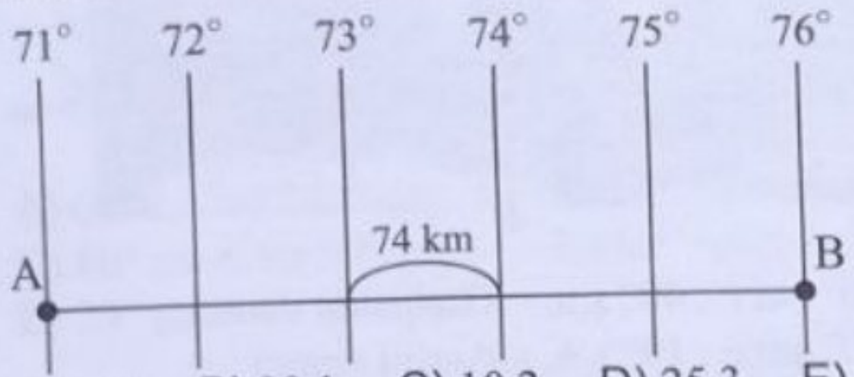

A) 14,8 B) 30,1 C) 10,2 D) 25,3 E) 13,9

76. Topoqrafik xəritə-sxemdə təsvir olunmuş ərazi üçün doğrudur:

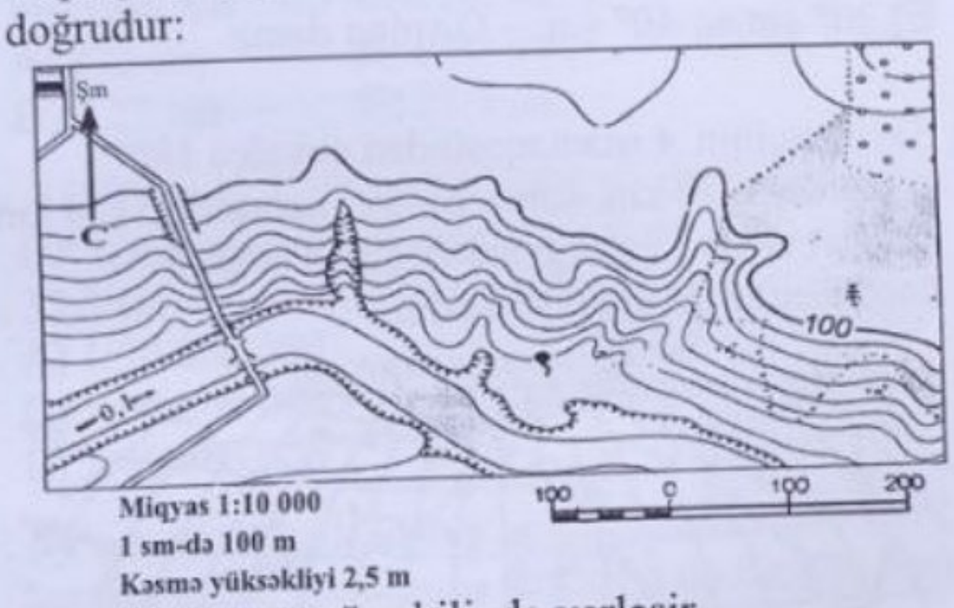

1. Bulaq çayın sağ sahilində yerləşir.
2. Ərazinin cənubundan axan çay sıldırımlı sahilə malikdir.
3. Ərazinin qərbində meşə və kolluqlara rast gəlinir.
4. Çay yatağından şimala doğru əvvəlcə meyilliyin artması, sonra azalması müşahidə edilir.
5. Ərazinin şimal-qərbində meyvə bağları salınmışdır.
6. Çayın sol sahili boyu inkişafda olan yarğanlar müşahidə olunur.

A) 1, 3, 5 B) 2, 5, 6 C) 3, 5, 6
D) 2, 4, 6 E) 1, 2, 4

77. Səyyahlar Bakı şəhərindən 180° azimutla hərəkət edərək 7881 km-lik məsafəni qət etdilər. Onların çatacaqları nöqtənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) 71° c.e., 50° ş.u. B) 40° şm.e., 121° ş.u.
C) 31° c.e., 50° ş.u. D) 40° şm.e., 21° q.u.
E) 31° c.e., 50° q.u.

78. Miqyası 1:22 000 000 olan xəritədə iki şəhər arasındakı məsafə 10 sm, digər iki şəhər arasındakı məsafə isə 15 sm-dir. Miqyasına görə həmin xəritə hansı tipə mənsubdur və bu şəhərlər arasındakı həqiqi məsafələr nə qədərdir?

A) Kiçikmiqyaslı xəritədir, şəhərlər arasında 2200 km və 3300 km məsafə vardır.
B) Ortamiqyaslı xəritədir, şəhərlər arasında 2200 km və 3100 km məsafə vardır.
C) İrimiqyaslı xəritədir, şəhərlər arasında 220 km və 310 km məsafə vardır.
D) Kiçikmiqyaslı xəritədir, şəhərlər arasında 220 km və 310 km məsafə vardır.
E) İrimiqyaslı xəritədir, şəhərlər arasında 2200 km və 3300 km məsafə vardır.

79. *A* nöqtəsindən hərəkət edən gəmi əvvəlcə 270° azimutla 3330 km, sonra isə 0° azimutla 6660 km üzmüşdür. Gəminin çatdığı məntəqənin koordinatlarını müəyyən edin.

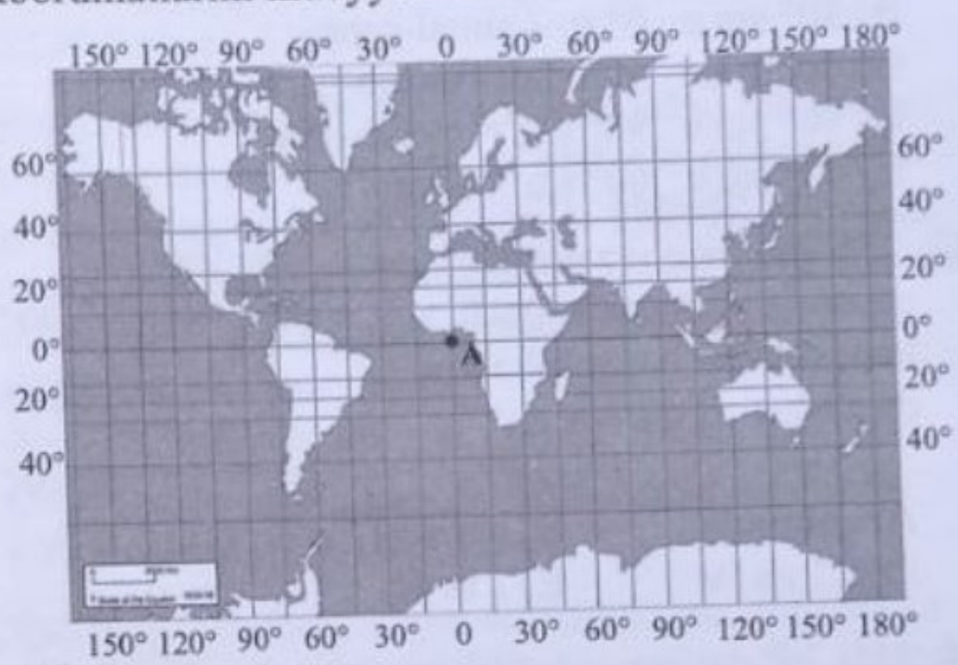

A) 60° şm.e., 40° q.u.
B) 40° şm.e., 30° ş.u.
C) 60° c.e., 20° ş.u.
D) 20° şm.e., 60° q.u.
E) 60° şm.e., 30° q.u.

80. *A* nöqtəsindən hərəkət edən gəmi əvvəlcə 270° azimutla 3330 km, sonra 0° azimutla 4440 km üzmüşdür. Gəminin çatdığı məntəqənin koordinatlarını müəyyən edin.

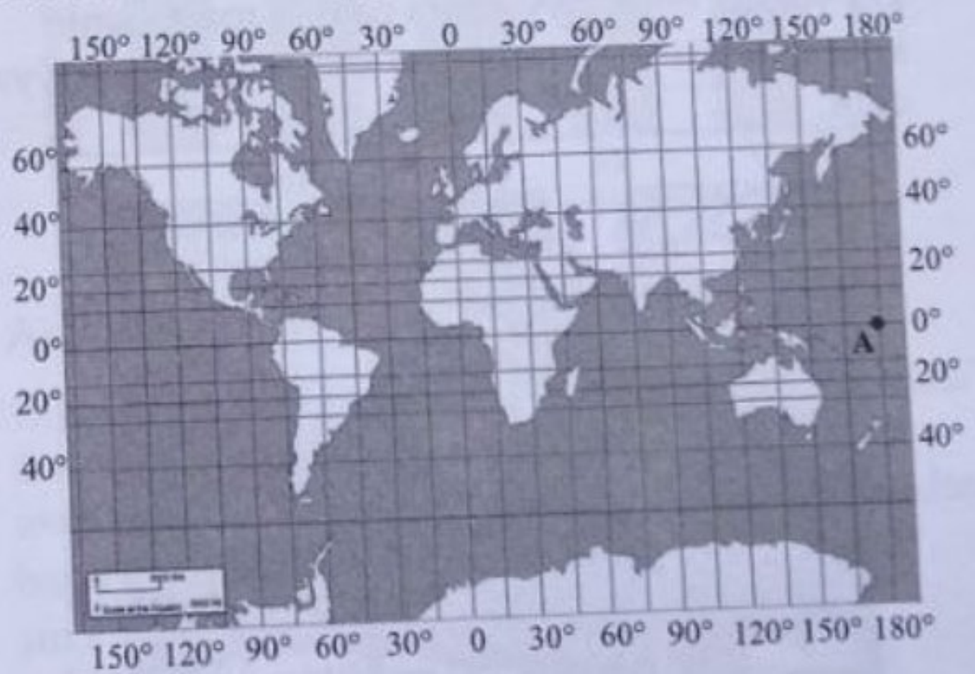

A) 40° c.e., 140° ş.u.
B) 40° şm.e., 150° q.u.
C) 0° enlik, 180° ş.u.
D) 20° şm.e., 160° ş.u.
E) 40° şm.e., 150° ş.u.

T.me/BirlikTeam

81. Bakıdan 180° azimutla 50°, sonra 90° azimutla 30° gedən müşahidəçinin çatdığı məntəqənin coğrafi koordinatlarını və Bakının həmin məntəqədən hansı istiqamətdə yerləşdiyini müəyyən edin.

A) 40° c.e., 30° ş.u. – şimal-şərq
B) 10° c.e., 80° ş.u. – şimal-qərb
C) 40° şm.e., 60° ş.u. – şimal-şərq
D) 0° şm.e., 50° q.u. – cənub-qərb
E) 10° şm.e., 40° ş.u. – şimal-qərb

82. Bakıdan 270° azimutla 40°, sonra 180° azimutla 30° gedən müşahidəçinin çatdığı məntəqənin coğrafi koordinatlarını və onun Bakıdan hansı istiqamətdə olduğunu müəyyən edin.

A) 10° c.e 40° q.u. – cənub-qərb
B) 30° şm.e 0° u. – şimal-şərq
C) 10° şm.e 10° ş.u. – cənub-qərb
D) 30° şm.e 90° ş.u. – cənub-şərq
E) 40° şm.e 60° ş.u. – şərq

83. 25°-36° şm.e. və 46°-56° ş.u. arasında yerləşən coğrafi koordinatlar hansı sahələrə düşür?

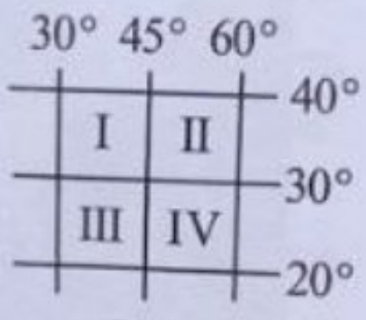

A) yalnız II B) yalnız I C) II və IV
D) III və IV E) I və II

84. 25°- 36° c.e. və 46°- 56° q.u. arasında yerləşən coğrafi koordinatlar hansı sahələrə düşür?

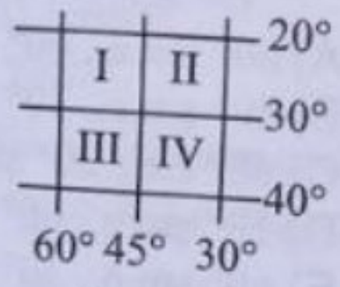

A) I və III B) yalnız II C) II və IV
D) yalnız I E) III və IV

85. Xəritə-sxemdə verilmiş *A* nöqtəsindən əvvəlcə 270° azimutla 50° getdikdən sonra, 180° azimutla 2220 km yol qət edən təyyarənin çatdığı məntəqənin koordinatlarını və yerləşdiyi su hövzəsini müəyyən edin.

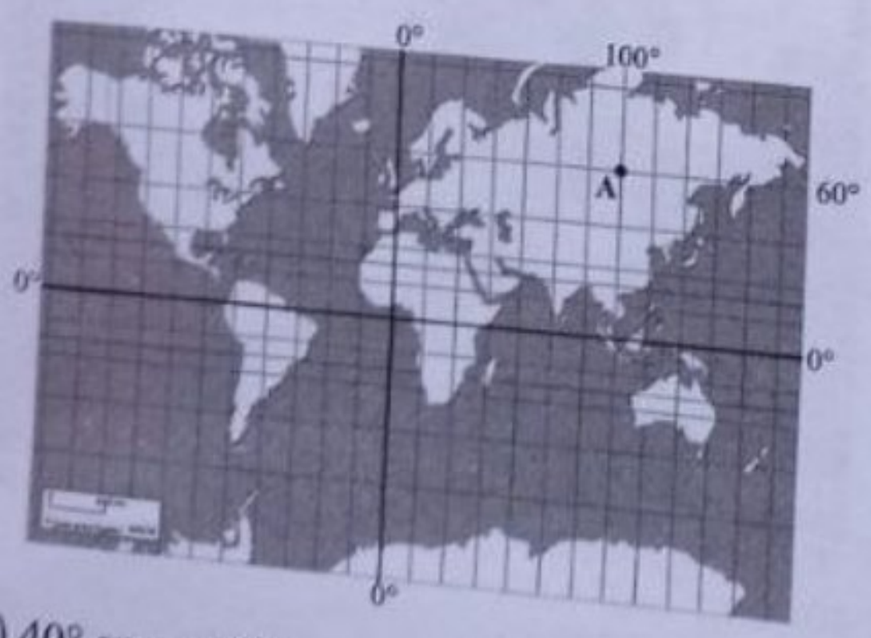

A) 40° şm.e.; 50° ş.u. – Xəzər dənizi
B) 20° şm.e.; 50° ş.u. – Qırmızı dəniz
C) 40° şm.e.; 60° q.u. – Sarqas dənizi
D) 40° şm.e.; 20° ş.u. – Aralıq dənizi
E) 20° şm.e.; 60° ş.u. – İran körfəzi

86. Xəritə-sxemdə verilmiş *A* nöqtəsindən əvvəlcə 270° azimutla 90° getdikdən sonra, 180° azimutla 2220 km yol qət edən təyyarənin çatdığı ərazinin koordinatlarını və yerləşdiyi su hövzəsini müəyyən edin.

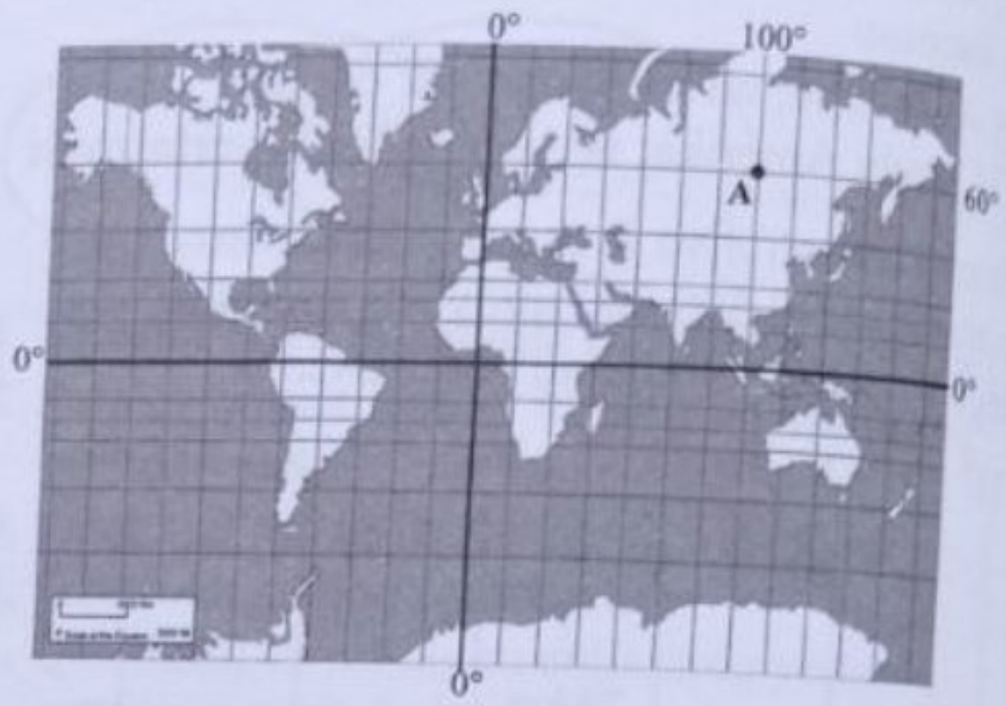

A) 10° şm.e.; 40° ş.u. – Ərəbistan dənizi
B) 40° şm.e.; 10° ş.u. – Aralıq dənizi
C) 60° şm.e.; 10° ş.u. – Baltik dənizi
D) 40° şm.e.; 50° ş.u. – Xəzər dənizi
E) 20° şm.e.; 40° ş.u. – Qırmızı dəniz

87. Səyahətçinin *A* məntəqəsindən əvvəlcə 180° azimutla 2220 km, sonra isə 90° azimutla 5124 km hərəkət edərək çatdığı məntəqənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

A) 20° şm.e. və 120° ş.u.
B) 40° şm.e. və 120° ş.u.
C) 40° şm.e. və 106° ş.u.
D) 20° şm.e. və 14° ş.u.
E) 20° şm.e. və 120° q.u.

T.me/BirlikTeam

88. Səyahətçinin *A* məntəqəsindən əvvəlcə 270° azimutla 5124 km, sonra isə 0° azimutla 2220 km hərəkət edərək çatdığı məntəqənin coğrafi koordinatlarını müəyyən edin.

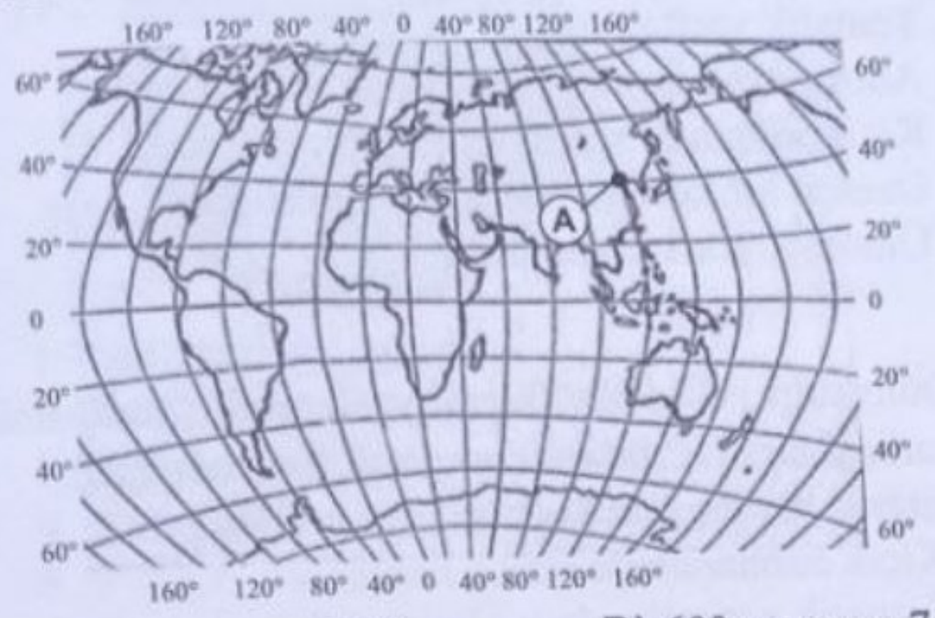

A) 60° c.e. və 160° q.u. B) 60° şm.e. və 74° ş.u.
C) 80° şm.e. və 50° ş.u. D) 60° şm.e. və 60° ş.u.
E) 20° şm.e. və 50° q.u.

89. *A* (70° şm.e., 40° ş.u) və *B* (70° şm.e., 140° q.u.) məntəqələri arasında ən qısa məsafə 1:20 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm olar?
A) 222 sm B) 22,2 sm C) 31,7 sm
D) 2,22 sm E) 21,1 sm

90. *A* (50° şm.e. 120° ş.u.) məntəqəsi ilə *B* (70° şm.e. 60° q.u.) arasında ən qısa məsafə xəritə üzərində 33,3 sm olarsa, xəritənin miqyasını hesablayın.
A) 1:50 000 000 B) 1:27 000 000
C) 1:30 000 000 D) 1:20 000 000
E) 1:41 000 000

91. 54°c.e. və 38° ş.u.-dan 0°-lik azimutla 2775 km hərəkət etsək, çatdığımız məntəqə ilə cənub tropik xətti arasında qalan ən qısa məsafəni və həmin məntəqənin Qvineya körfəzindən hansı istiqamətdə yerləşdiyini hesablayın.
A) 3221 km; Şm – Ş B) 190,5 km; Ş
C) 611 km; C – Ş D) 222 km; Şm – Q
E) 722 km; Şm

92. 42°şm.e. və 32° ş.u.-dan 180°-lik azimutla 2775 km hərəkət etsək, çatdığımız məntəqə ilə şimal tropik xətti arasında qalan ən qısa məsafəni və həmin məntəqənin Qvineya körfəzindən hansı istiqamətdə yerləşdiyini hesablayın.
A) 4462 km; Q B) 277 km; Ş
C) 3330 km; C – Q D) 722 km; Şm – Ş
E) 1889 km; Şm – Q

93. Coğrafi koordinatları 62° c.e. və 62° q.u. olan məntəqədən Yerin mərkəzindən keçməklə xəyali ox keçirilərsə, onun digər ucu hansı coğrafi koordinatlara malik məntəqədən çıxar?
A) 62° şm.e. və 118° ş.u.
B) 62° c.e. və 118° q.u.
C) 62° c.e. və 28° ş.u.
D) 28° şm.e. və 28° ş.u.
E) 28° şm.e. və 118° ş.u.

94. Coğrafi koordinatları 73° şm. e. və 73° q.u. olan məntəqədən Yerin mərkəzindən keçməklə xəyali ox keçirilərsə, onun digər ucu hansı coğrafi koordinatlara malik məntəqədən çıxar?
A) 73° şm. e. və 73° ş. u. B) 73° c. e. və 107° ş. u.
C) 17° c. e. və 107° ş. u. D) 73° c. e. və 73° ş. u.
E) 17° şm. e. və 107° ş. u.

95. Bakı şəhəri ilə 12 saat yerli vaxt fərqi olan və 40° şm.e-də yerləşən məntəqədən eyni meridian çevrəsi üzərində əvvəlcə 0°-lik sonra isə 180°-lik azimutla 11100 km məsafə qət edən təyyarənin çatacağı coğrafi koordinatları müəyyən edin.
A) 50° şm.e., 50° ş.u. B) 40 ° şm.e., 130° q.u.
C) 50 ° şm.e., 50° q.u. D) 40° şm.e., 50° ş.u.
E) 50 ° şm.e., 130° ş.u.

96. Bakı şəhəri ilə 180°-lik coğrafi uzunluq fərqinə malik və onunla eyni enlikdə yerləşən məntəqədən yola çıxaraq əvvəlcə 0° sonra isə 180°-lik azimutla eyni meridian çevrəsi üzərində 11100 km məsafə qət edən təyyarənin çatacağı coğrafi koordinatları müəyyən edin.
A) 50° şm.e., 50° ş.u. B) 40° şm.e., 130° ş.u.
C) 20° şm.e., 50° ş.u. D) 40° şm.e., 50° ş.u.
E) 50° şm.e., 130° q.u.

97. Qrafikdə beş fərqli çayın xəritədəki uzunluqları və aid olduqları xəritələrin miqyası verilmişdir. Həqiqi uzunluğu daha çox olan çayı müəyyən edin.

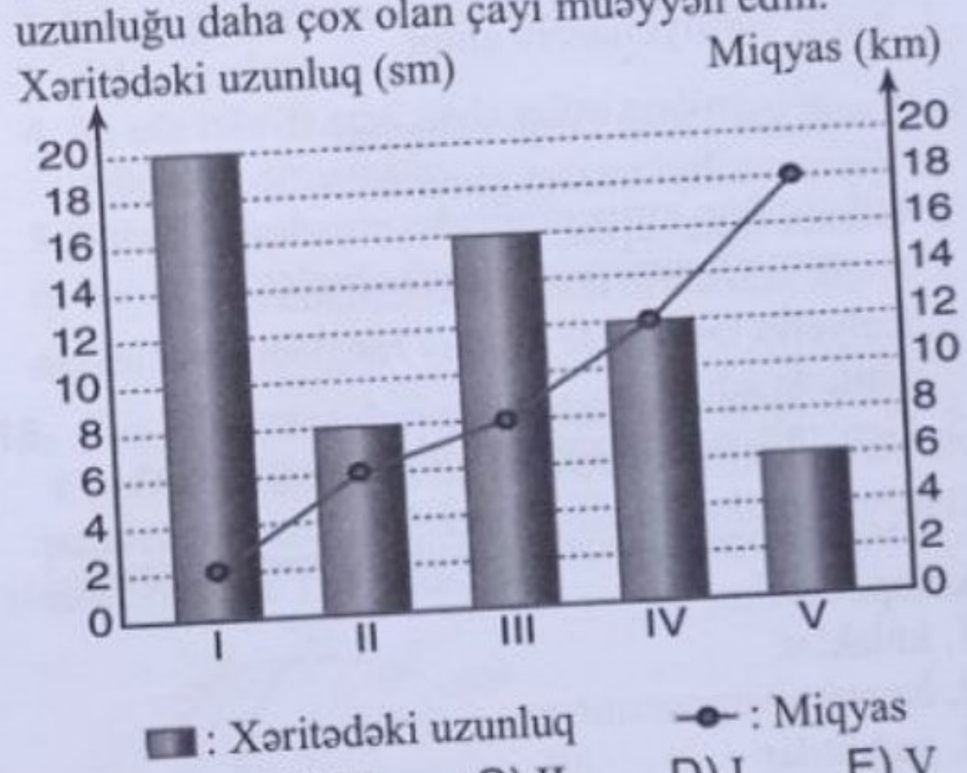

A) IV B) III C) II D) I E) V

98. Müəllim dərsdə şagirdlərə "Dünyanın fiziki xəritəsi" üzrə qiyabi səyahətə çıxmağı tapşırır. Şagirdlərin əsas işi isə 40° şm.e 50° ş.u-da yerləşən məntəqədən başlayaraq və ondan 135° azimutda yerləşən 20° şm.e 80° ş.u-da yerləşən məntəqəyədək rast gəldikləri düzənlikləri tapmaq idi. Şagirdlərin rast gəldikləri düzənlikləri müəyyən edin.
1. Meksika yaylası 2. İran yaylası
3. Qərbi Sibir ovalığı 4. Hind-Qanq ovalığı
5. Padan ovalığı 6. Dekan yaylası
A) 1, 4, 6 B) 2, 4, 6 C) 2, 3, 6
D) 2, 3, 5 E) 1, 4, 5

T.me/BirlikTeam

9. Sxemdə verilən materikləri, okeanları və boğazı müvafiq ardıcıllıqla müəyyən edin.

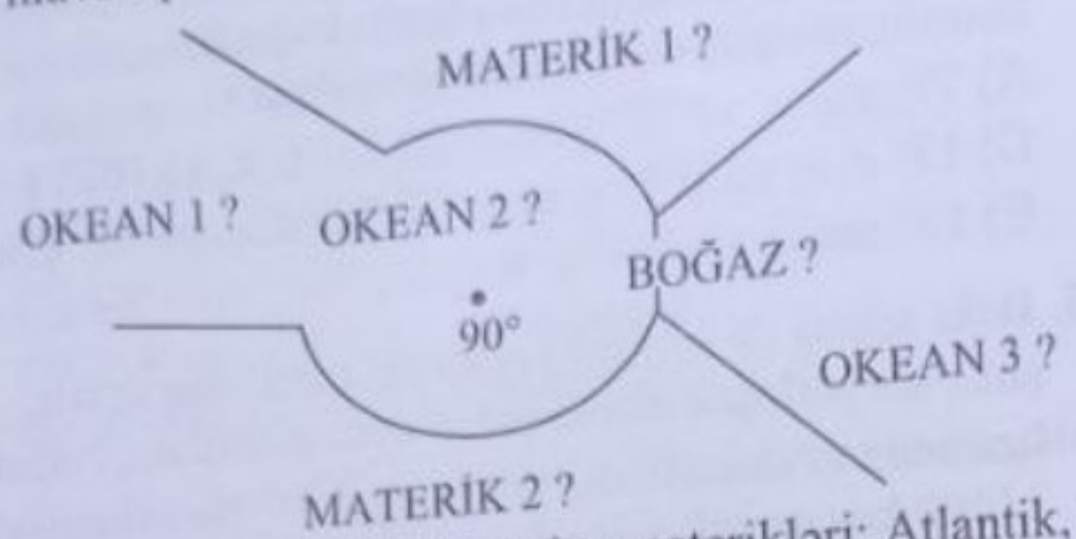

A) Şimali Amerika, Avrasiya materikləri; Atlantik, Şimal Buzlu okean, Sakit okean; Beringq boğazı
B) Afrika, Avstraliya materikləri; Atlantik, Hind, Şimal Buzlu okean; Malakka boğazı
C) Antarktida, Avrasiya materikləri; Sakit, Hind, Şimal Buzlu okean; Danimarka boğazı
D) Cənubi Amerika, Şimali Amerika materikləri; Sakit, Atlantik, Hind okeanı; Florida boğazı
E) Antarktida, Cənubi Amerika materikləri; Sakit, Hind, Atlantik okeanı; Dreyk boğazı

100. Kiçik miqyaslı dünya xəritəsinin qlobusdan fərqli cəhətləri:
1. Coğrafi koordinatları hesablamaq mümkündür.
2. Təsvirində kartoqrafik proyeksiyalardan istifadə edilir.
3. Müstəvi üzərində təsvirdir.
4. Dərəcə toruna malikdir.
5. Yerin əyriliyi nəzərə alınır.

101. Planın xəritədən fərqli cəhətləri:
1. Yerin əyriliyi nəzərə alınmır.
2. Dərəcə toru verilir.
3. Kiçik ərazilərin təsvirində istifadə edilir.
4. Relyefin təsvirində lay-lay rəngləmə üsulundan istifadə edilir.
5. Generalizasiya daha çox olur.

102. Xəritədə hərəkət xətləri üsulu ilə təsvir olunan komponentlər:
1. küləklər
2. havanın temperaturu
3. yağıntılar
4. yük daşımaları
5. okean cərəyanları
6. mütləq hündürlük

103. Xəritədə hərəkət xətləri ilə təsvir olunan komponentlər:
1. mütləq hündürlük
2. bitki örtüyü
3. iqlim qurşaqları
4. küləklər
5. okean cərəyanları
6. boru kəmərləri

104. Dünyanın 1:80 000 000 miqyaslı torpaq xəritəsini Azərbaycanın 1:2 500 000 miqyaslı ordoqrafik xəritəsi ilə oxşar cəhətləri:
1. Kiçik əraziləri əhatə edirlər.
2. Tematik xəritələrdir.
3. Antropogen komponent təsvir edilmişdir.
4. Kiçik miqyaslı xəritələrdir.
5. Əsasən bir komponent təsvir edilmişdir.
6. Ümumcoğrafi xəritələrdir.

105. Dünyanın 1:80 000 000 miqyaslı torpaq xəritəsinin Azərbaycanın 1:500 000 miqyaslı ümumcoğrafi xəritəsindən fərqli cəhətləri:
1. Kiçik ərazini əhatə edir.
2. Tematik xəritədir.
3. Təbii və antropogen komplekslər təsvir edilmişdir.
4. Daha böyük əraziləri əhatə edir.
5. Yer səthinin təhrifsiz təsviridir.
6. Kiçik miqyaslı xəritədir.

106. Miqyası 1:100 000 olan xəritə üçün səciyyəvi ***olmayan*** xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. Nisbətən dəqiq ölçü işləri aparmaq mümkündür.
2. Generalizasiya daha çox olar.
3. Daha böyük ərazilər təsvir olunur.
4. Təhriflər daha az olar.
5. Materik və okeanların xəritəsi təsvir olunur.
6. Relyef horizontallarla təsvir olunur.

107. *X* və *Y* məntəqələrinə aid olan xüsusiyyətlər:

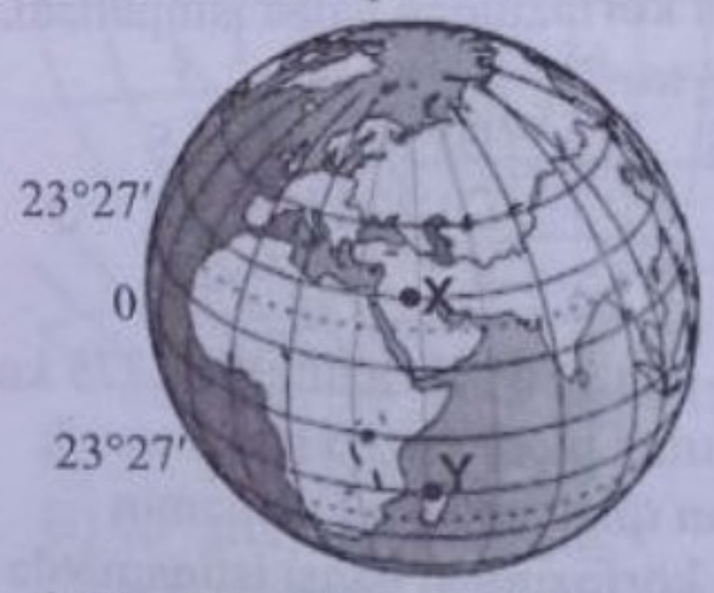

1. Yerli vaxtları eynidir.
2. Şimal qütbündən məsafələri eynidir.
3. Şərq yarımkürəsində yerləşirlər.
4. Qərb yarımkürəsində yerləşirlər.
5. *X* məntəqəsi *Y*-ə nəzərən şimalda və 0° azimutda yerləşir.
6. *Y* məntəqəsi *X*-ə nəzərən şimalda və 180° azimutda yerləşir.

T.me/BirlikTeam

108. *A* və *B* məntəqələrinə aid olan xüsusiyyətlər:

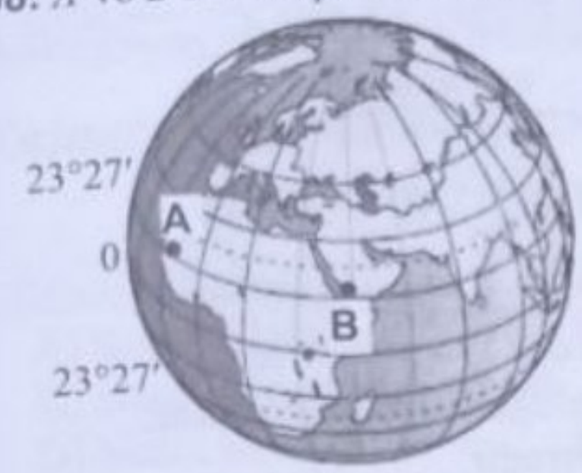

1. Yerli vaxtları eynidir.
2. Şimal qütbündən məsafəsi eynidir.
3. Biri şərq, biri qərb yarımkürəsində yerləşir.
4. *A* nöqtəsi *B* nöqtəsinə nisbətən şərqdə yerləşir.
5. 0°-lik meridiandan məsafələri eynidir.
6. Eyni paralel üzərində yerləşirlər.

109. Göstərilən əlamətlərdən hansılar tematik xəritələrə aiddir?
1. Onlarda bir mövzu təsvir olunur.
2. Təbii komponent daha ətraflı təsvir olunur.
3. Ayrı-ayrı ölkələr təsvir olunur.
4. Topoqrafik xəritələr bu qrupa aiddir.
5. İqlim qurşaqları xəritələri bu qrupa daxil edilir.

110. *A* və *B* məntəqələrinə aid olan xüsusiyyətlər:

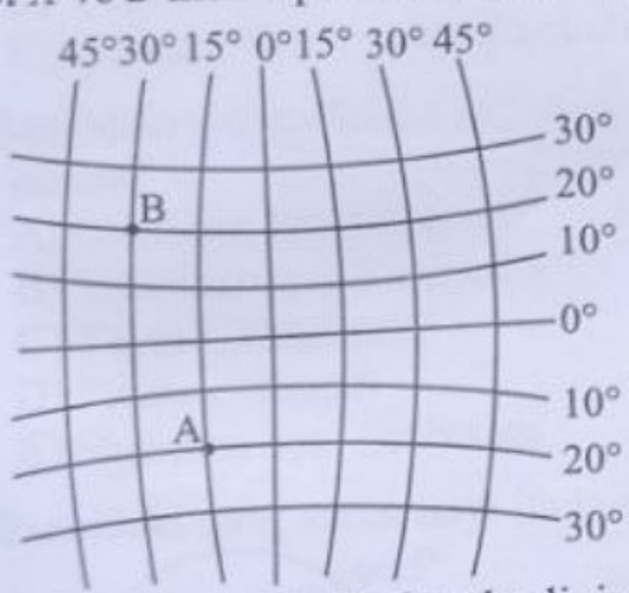

1. Yaz gecə-gündüz bərabərliyi günü günəşin düşmə bucağı eyni olur.
2. Qış gündönümü günündə bərabər miqdarda istilik alırlar.
3. Ekvatordan məsafələri eynidir.
4. Yerli vaxt fərqləri 1 saatdır.
5. Cənub qütbündən olan məsafələri eynidir.
6. Yerli vaxt fərqləri 45 dəqiqədir.

111. Konus proyeksiyalarına aid olan xüsusiyyətlər:
1. Ekvator xəttində təhriflər sıfıra bərabər olur.
2. Meridian və paralellər bir-biri ilə düz bucaq altında kəsişir.
3. Paralellər qövsvari formada, meridianlar isə bir nöqtədən çıxan xətlər kimi təsvir olunur.
4. Toxunma paralelləri boyunca təhriflər olmur.
5. Ekvatora yaxın ərazilərin xəritəsinin tərtibi üçün daha məqsədəuyğundur.
6. Qütbətrafı ərazilərin xəritəsinin tərtibi üçün daha məqsədəuyğundur.

112. Silindrik proyeksiyalara aid olan xüsusiyyətlər:
1. Qütbətrafı rayonlarda təhrif olmur.
2. Meridian və paralellər bir-biri ilə düz bucaq altında kəsişir.
3. Qlobus Ekvator boyu silindrə toxunur.
4. Bu proyeksiyada meridian və paralellər qövsvari formada təsvir edilir.
5. Ekvatordan qütblərə doğru təhriflər artır.
6. İstənilən paralel boyu təhrif sıfıra bərabər olur.

113. Kartoqrafik proyeksiyaların yaratdığı mənfi əlamətlər:
1. silindrik proyeksiyada yüksək enliklərin böyük təhriflə verilməsi
2. silindrik proyeksiyada alçaq enliklərin təhriflə verilməsi
3. bütün proyeksiyalarda forma və uzunluq təhrifinin qalması
4. azimutal proyeksiyada müstəviyə toxunan nöqtənin təhrifli verilməsi
5. miqyas kiçildikcə təhrifin artması
6. miqyas böyüdükcə təhrifin artması

114. Kartoqrafik proyeksiyaların nöqsanlı cəhətləri:
1. Yerin müstəvi üzərində təsvir olunması
2. silindrik proyeksiyada qütbə yaxın enliklərdə təhrifin daha çox olması
3. konus proyeksiyasında orta enliklərdə təhrifin daha az olması
4. iki cür təhrifi eyni anda sıfıra endirməyin mümkün olmaması
5. bucaq və sahənin təhrifinin sıfıra endirilə bilməsi
6. bütün xəritələrdə forma təhrifinin qalması

115. *A* və *D* məntəqələri arasındakı məsafəni *A – B – C – D* xətti üzrə km ilə hesablayın (Ekvatorun 1°-lik paralel çərvəsi 111,3 km, 1°-lik meridian qövsünün uzunluğu isə 111,1 km-dir).

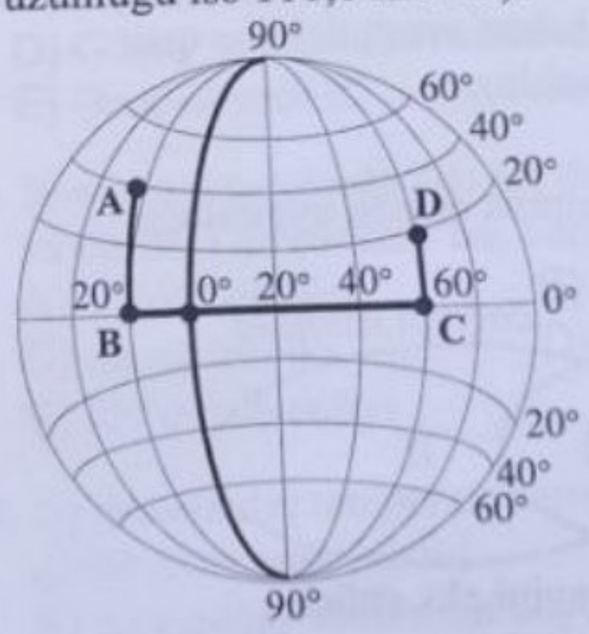

T.me/BirlikTeam

6. *A* və *D* məntəqələri arasındakı məsafəni *A – B – C – D* xətti üzrə km ilə hesablayın (Ekvatorun 1°-lik paralel çərvəsi 111,3 km, 1°-lik meridian qövsünün uzunluğu isə 111,1 km-dir).

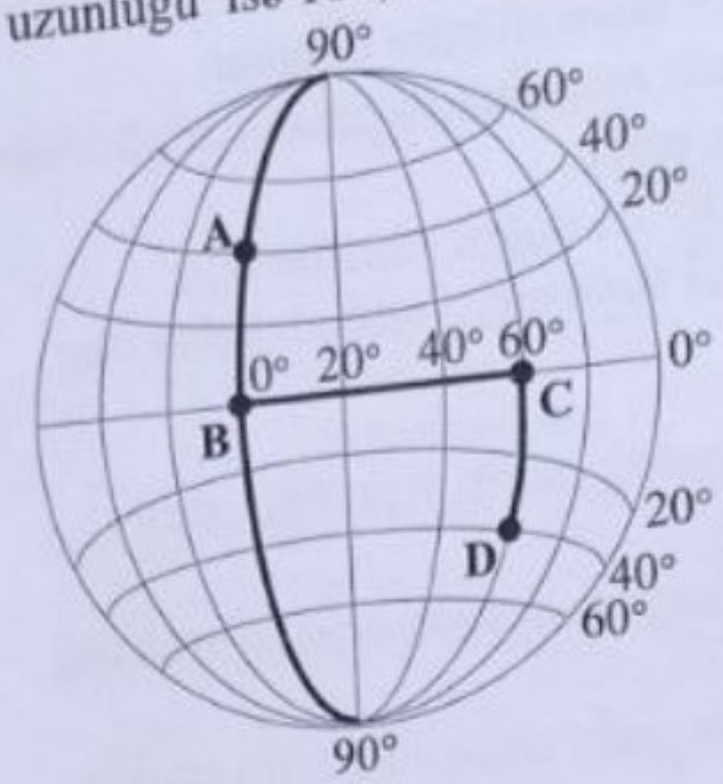

117. Miqyası 1:50 000 000 olan qlobus üzərində 40° şm. e. ilə Şimal qütbü arasındakı ən qısa məsafəni sm ilə hesablayın (sm ilə).

118. Sxemə əsasən əkinə yararlı torpaq sahəsi 1,6 km^2 genişləndirilərsə, əkin sahəsinin neçə faiz artacağını hesablayın.

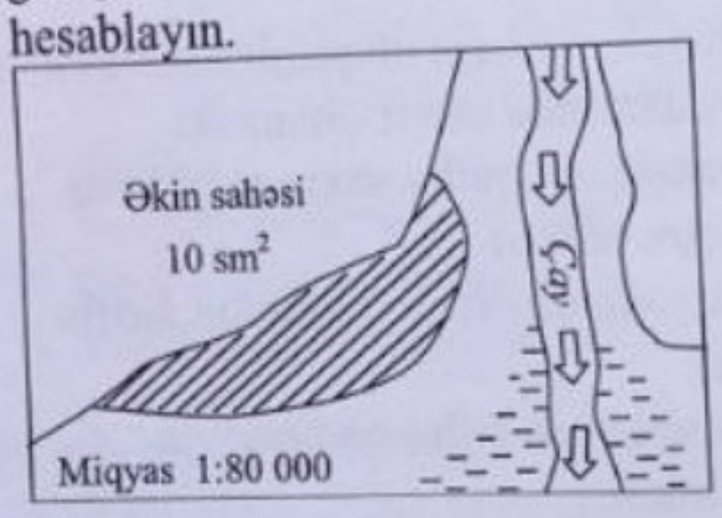

119. Ekvator üzərində aralarındakı dərəcə fərqi 5° olan *A* və *B* məntəqələri arasındakı məsafə xəritədə 22,2 sm olarsa, sahəsi 1562,5 km^2 olan meşənin həmin xəritədəki sahəsini sm^2 ilə hesablayın (1°=111 km).

120. Coğrafi koordinatları 130° q.u. və 40° şm.e. olan *A* məntəqəsi ilə Bakı şəhəri arasındakı ən qısa məsafəni km ilə hesablayın.

121. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

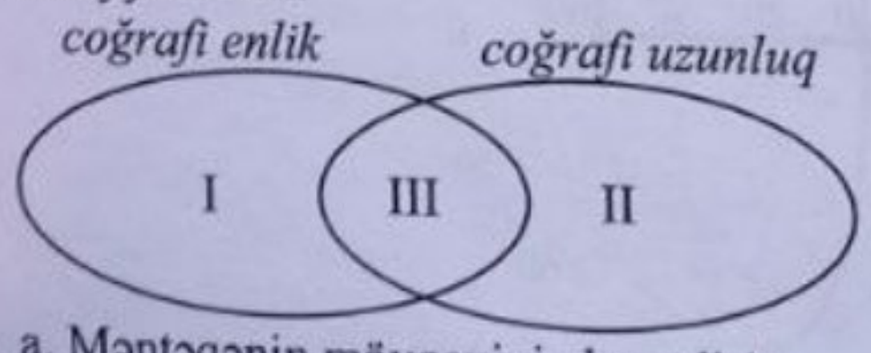

a. Məntəqənin mövqeyini əks etdirir.
b. $0^0 – 90^0$ arasında hesablanır.
c. Qrinviçdən hesablanır.
d. $0^0 – 180^0$ arasında dəyişir.
e. Coğrafi koordinatı əks etdirir.

122. Eyler-Venn diaqramına əsasən, uyğunluğu müəyyən edin.

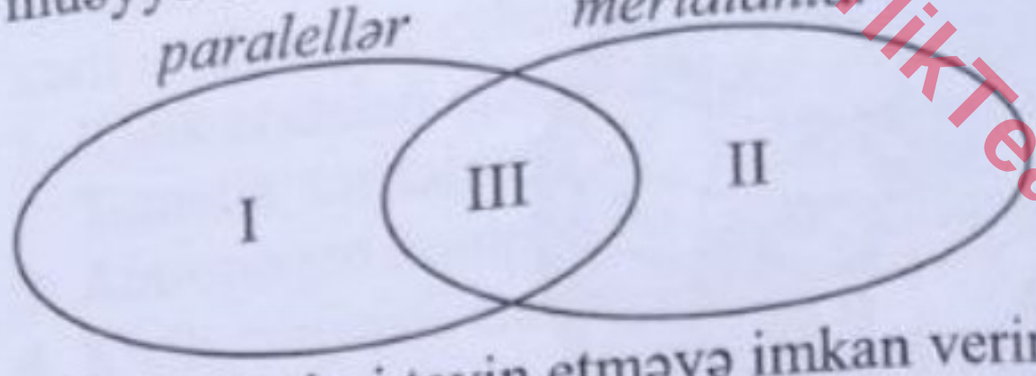

a. İstiqamətləri təyin etməyə imkan verir.
b. 1^0-lik qövsün uzunluğu hər yerdə eynidir.
c. Formasına görə çevrədir.
d. Ayrı-ayrı enliklərdə 1^0-nin uzunluğu müxt
e. Coğrafi qütbləri birləşdirir.

123. Eyler-Venn diaqramına əsasən, uyğunluğu müəyyən edin.

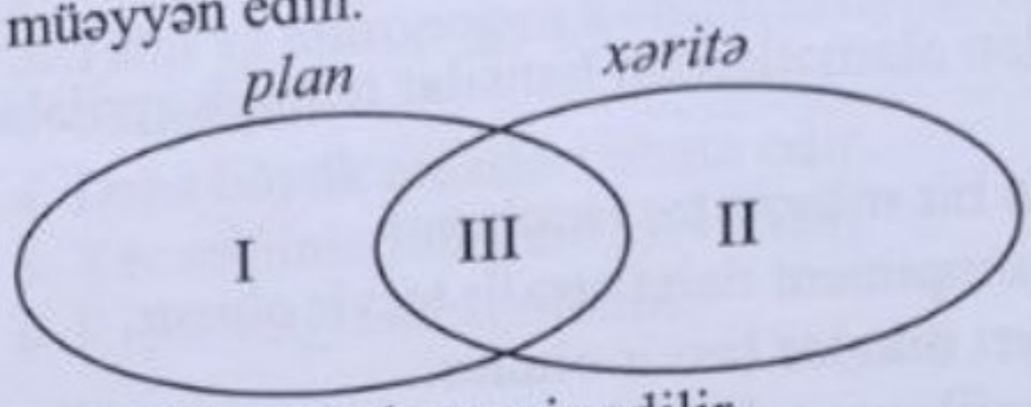

a. Şərti işarələrlə təsvir edilir.
b. Məhəllin 1:10000 böyük miqyaslı təsviri
c. Daha böyük ərazilərin təsviridir.
d. Generalizasiyaya daha çox məruz qalır.
e. Miqyasdan istifadə olunur.

T.me/BirlikTeam

Kainat. Yer Günəş sistemində

Kainat və Günəş sistemi. Planetlər. Yerin Günəş ətrafında hərəkəti

1. Günəşin zenitdə müşahidə edildiyi yarımadalar:
A) Somali, Labrador
B) Malakka, Somali
C) Hindistan, Skandinaviya
D) Malakka, Taymır
E) Ərəbistan, Kola

2. Tropikləri digər paralellərdən fərqləndirən xüsusiyyət:
A) Onların üzərində ildə 2 dəfə Günəş zenitdə olur.
B) Onların üzərində ildə 1 dəfə Günəş zenitdə olur.
C) Onların üzərində hər fəsildə 1 dəfə Günəş zenitdə olur.
D) Onların üzərinə günəş şüaları il boyu perpendikulyar düşür.
E) Onların üzərində hər fəsildə 2 dəfə Günəş zenitdə olur.

3. Günəş sisteminin xarici planetlər qrupu:
A) Merkuri, Venera, Yer, Mars
B) Mars, Merkuri, Neptun, Neptun
C) Venera, Mars, Uran, Yer
D) Yupiter, Uran, Neptun, Saturn
E) Merkuri, Yer, Saturn, Uran

4. Aşağıdakı yarımadaların hansılarında Günəş zenitdə ***olmur***?
A) Labrador, Hind-Çin
B) Skandinaviya, Kamçatka
C) Taymır, Hindistan
D) Pireney, Somali
E) Skandinaviya, Ərəbistan

5. Sxemdəki qırıq xətlər nəyi ifadə edir?

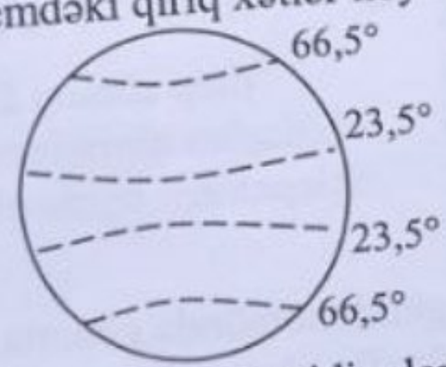

A) paralel və meridianları
B) qütb dairələri və tropikləri
C) Qrinviç meridianı və ekvatoru
D) qütbləri və ekvatoru
E) şimal və cənub yarımkürələrini

6. Yerin Günəş ətrafında fırlanması ilə bağlı olan coğrafi prosesləri müəyyən edin.
A) brizlər, mussonlar, fəsillərin dəyişməsi
B) gecə-gündüzün növbələşməsi, yağıntıların il ərzində paylanması
C) fəsillərin dəyişməsi, temperaturun illik gedişi
D) çayların səviyyəsinin il ərzində dəyişməsi, brizlər, qabarma-çəkilmə
E) temperaturun sutkalıq və illik gedişi, gecə-gündüzün və fəsillərin dəyişməsi

7. 23 sentyabr günü üçün səciyyəvi olan coğrafi əlamət:
A) Cənub yarımkürəsi Günəşdən daha çox işıqlanır.
B) Şimal yarımkürəsi Günəşdən daha çox işıq alır.
C) Şimal və Cənub yarımkürələri bərabər işıqlanır.
D) Şimal və Cənub tropiklərində günəş şüalarının düşmə bucağı 90° olur.
E) Cənub və Şimal qütblərində qütb gecələri başlayır.

8. 21 mart günü üçün səciyyəvi olan coğrafi əlamət:
A) Şimal yarımkürəsi daha çox işıqlanır.
B) Cənub yarımkürəsi daha çox işıqlanır.
C) Şimal və Cənub yarımkürələri bərabər işıqlanır.
D) Şimal və Cənub qütblərində qütb gündüzləri başlayır.
E) Şimal və cənub tropiklərində günəş şüalarının düşmə bucağı 90° olur.

9. Yerin hansı işıqlanma qurşaqları var?
A) ekvatorial, subekvatorial və soyuq qurşaqlar
B) ekvatorial, mülayim və soyuq qurşaqlar
C) tropik, mülayim və soyuq qurşaqlar
D) tropik, mülayim və qütb qurşaqları
E) isti, mülayim və soyuq qurşaqlar

10. İlboyu günəş şüalarının düşmə bucağının 66,5°-dən kiçik ***olmadığı*** coğrafi enlik:
A) 10° şm.e.
B) 23,5° şm.e.
C) 23,5° c.e.
D) 0°-enlik
E) 15° c.e.

11. İlboyu günəş şüalarının düşmə bucağının 23,5°-dən böyük ***olmadığı*** coğrafi enlik:
A) 66,5° c.e.
B) 23,5° c.e.
C) 66,5° şm.e.
D) 90° enlik
E) 76,5° c.e.

12. Bakı şəhəri yerləşdiyi coğrafi koordinatların tam əksində yerləşsə idi, aşağıdakılardan hansı müşahidə olunar?
A) Ən uzun gündüz 22 dekabrda müşahidə olunar.
B) Ən soyuq günlər yanvar ayında olar.
C) Payız fəsli 23 sentyabrda başlayar.
D) Günəş zenitdə 22 iyunda olar.
E) Ən qısa gecə 22 sentyabrda olar.

13. Hansı məntəqələrdə ildə bir dəfə Günəşin çıxması və bir dəfə də batması baş verir:
A) coğrafi qütblər
B) cənub qütb dairəsi
C) cənub tropiki
D) şimal qütb dairəsi
E) 45° cənub enliyi

14. Ayda sutkalıq temperatur amplitudasının 300°C-yə qədər olmasının səbəbi:
A) Aya günəş şüalarının böyük bucaq altında düşməsi
B) Ayın ətrafında sıx atmosfer təbəqəsinin olmaması
C) Ayda kristallik süxurların geniş ərazi tutması
D) Ayda atmosferin hidrogen və neon qazlarından ibarət olması
E) Ayın Yerdən çox kiçik olması

T.me/BirlikTeam

Günəş şüaları əraziyə hansı bucaq altında düşərsə, daha çox istilik alar?

1. 30° 2. 38° 3. 42°
4. 45° 5. 60° 6. 82°
7. 75°

A) 1, 2, 5 B) 3, 4, 7 C) 1, 3, 5
D) 5, 6, 7 E) 2, 4, 6

16. Günəş şüaları əraziyə hansı bucaq altında düşərsə, daha az istilik alar?

1. 30° 2. 38° 3. 42°
4. 85° 5. 60° 6. 82°
7. 75°

A) 1, 5, 6 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 3
D) 3, 6, 7 E) 4, 6, 7

17. Londondan hansı istiqamətlərdə yerləşən məntəqələrdə Günəş zenitdə ola ***bilməz***:

A) cənub və şimal-qərb B) şimal və şimal-şərq
C) şərq və cənub-şərq D) qərb və cənub-qərb
E) cənub və şimal-şərq

18. Varşavadan hansı istiqamətdə yerləşən məntəqələrdə Günəş zenitdə ola ***bilməz***:

A) şərq və cənub-şərq B) cənub və şimal-qərb
C) şimal və şimal-şərq D) qərb və cənub-qərb
E) cənub və şimal-şərq

19. Qütb gündüzlərinin və gecələrinin ən çox davam etdiyi enliklər:

A) 80° enliklər B) 66,5° enliklər
C) 70° enliklər D) 90° enliklər
E) maqnit qütbləri

20. Günəş 22° c.e.-də zenitdə olarkən, 79° şm.e.-də müşahidə olunur:

A) Günəş şüaları üfüqdə 57° bucaq altında görünür.
B) Qütb gündüzləri müşahidə olunur.
C) Günəş üfüqdə daha böyük bucaqda görünür.
D) Qütb gecələri müşahidə olunur.
E) Gecə-gündüz bərabərliyi müşahidə olunur.

21. Cənub yarımkürəsində yayın dekabr-fevral aylarında olmasının səbəbi:

A) həmin aylarda Günəş şüalarının düşmə bucağının böyüklüyü
B) Cənub qütbünün daha çox basıq olması
C) Yerlə Günəş arasında məsafənin daha qısa olması
D) Cənub yarımkürəsində okeanın daha çox sahə tutması
E) isti Cənub Passat cərəyanın təsiri

22. 21 martdan başlayaraq hansı məntəqədə qütb gündüzləri müşahidə olunur?

A) Cənub maqnit qütbündə
B) Cənub qütbündə
C) Şimal qütb dairəsində
D) Şimal qütbündə
E) Şimal tropik dairəsində

23. 23 sentyabrdan başlayaraq hansı məntəqədə qütb gecələri müşahidə olunur?

A) Şimal tropik dairəsində
B) Şimal qütbündə
C) Cənub tropik dairəsində
D) Cənub qütbündə
E) Cənub maqnit qütbündə

24. Yay gündönümündə günorta vaxtı Bakı şəhərinə günəş şüaları hansı bucaq altında düşər?

A) 106,5° B) 90° C) 73,5°
D) 60,5° E) 26,5°

25. Qış gündönümü günü Günəşin zenitdə olduğu enliklə Bakı şəhəri arasındakı ən qısa məsafə nə qədərdir?

A) 8070 km B) 7048,5 km C) 5550 km
D) 6048,5 km E) 4440,5 km

26. Yaz gecə-gündüz bərabərliyi günü Günəşin zenitdə olduğu məntəqə ilə Bakı şəhəri arasında ən qısa məsafə nə qədərdir?

A) 4444 km B) 1831 km C) 2351 km
D) 5550 km E) 9990 km

27. Xəritə-sxemə əsasən yay gündönümündə günorta vaxtı Günəş şüalarının müvafiq olaraq daha böyük (I) və daha kiçik (II) bucaq altında düşdüyü məntəqələri müəyyən edin.

A) I – 2, 4, 6; II – 1, 3, 5
B) I – 1, 3, 5; II – 2, 4, 6
C) I – 1, 4, 5; II – 2, 3, 6
D) I – 2, 5, 6; II – 1, 3, 4
E) I – 3, 5, 6; II – 1, 2, 4

28. Xəritə-sxemə əsasən qış gündönümündə günorta vaxtı Günəş şüalarının müvafiq olaraq daha böyük (I) və daha kiçik (II) bucaq altında düşdüyü məntəqələri müəyyən edin.

A) I – 3, 4, 6; II – 1, 2, 5
B) I – 2, 4, 6 ; II – 1, 3, 5
C) I – 2, 3, 5; II – 1, 4, 6
D) I – 1, 4, 6; II – 2, 3, 5
E) I – 1, 3, 5; II – 2, 4, 6

T.me/BirlikTeam

29. Günəş şüalarının yaz gecə-gündüz bərabərliyi günü günorta vaxtı 60° bucaq altında düşdüyü şimal və cənub məntəqələri arasındakı ən qısa məsafə 1:20 000 000 miqyaslı xəritədə nə qədərdir?

A) 11,1 sm B) 22,2 sm C) 33,3 sm
D) 20,5 sm E) 66,6 sm

30. Yerin Günəş ətrafında hərəkətinin coğrafi nəticələri:

1. fəsillərin yaranması
2. gecə-gündüzün növbələşməsi
3. gecə-gündüzün müxtəlif uzunluqları
4. ildə iki dəfə şimal və cənub yarımkürələrinin bərabər işıqlanması
5. istiliyin il boyu bərabər paylanması

A) 1, 4 B) 2, 4 C) 3, 5 D) 1, 5 E) 2, 3

31. Ölkələr qrupundan hansında Günəş il boyu günorta vaxtı üfüqün şimal tərəfində görünür.

1. Monqolustan 2. Argentina 3. Yeni Zelandiya
4. Uruqvay 5. Meksika 6. Misir

A) 2, 3, 4 B) 1, 3, 5 C) 1, 5, 6
D) 1, 2, 4 E) 2, 4, 6

32. Günorta vaxtı Günəşin il ərzində 1 dəfə zenitdə olduğu paralellər:

A) 66,5° şm.e., 66,5° c.e.
B) 66,5° c.e., 90° şm.e.
C) 13,5° şm.e., 13,5° c.e.
D) 33,5° şm.e., 33,5° c.e.
E) 23,5° şm.e., 23,5° c.e.

33. Aşağıdakılardan hansılar qış gündönümü günü üçün doğrudur?

1. Günəş ekvatorda zenitdə olur.
2. Günəş cənub tropiki üzərində zenitdə olur.
3. Günəş şimal tropiki üzərində zenitdə olur.
4. Cənub qütb dairəsində qütb gündüzü olur.

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 3

34. 22 iyunda qütb gecələrinin müşahidə olunduğu məntəqələr:

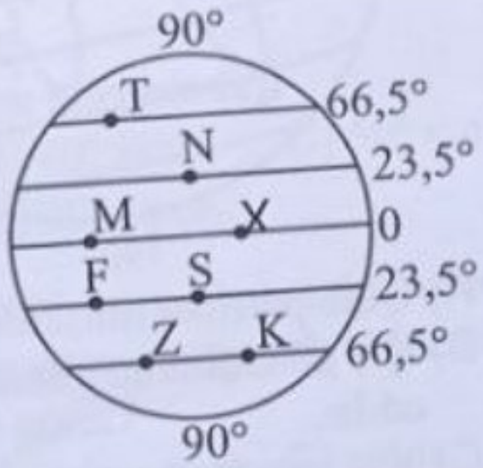

A) *Z, K* B) *X, N* C) *N, T* D) *S, K* E) *N, M*

35. 21 mart tarixində günəş şüalarının düşmə bucağının tədricən azaldığı istiqamət.

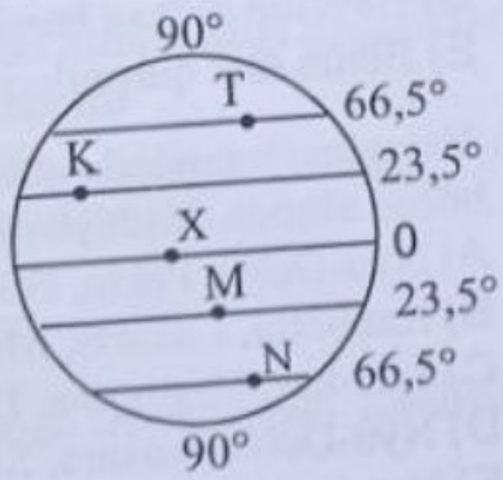

A) *X→N→K* B) *M→X→K* C) *N→K→M*
D) *X→M→N* E) *T→K→X*

36. Sxemdəki məntəqələrin hansılarının üzərində Günəş ildə iki dəfə zenitdə olur?

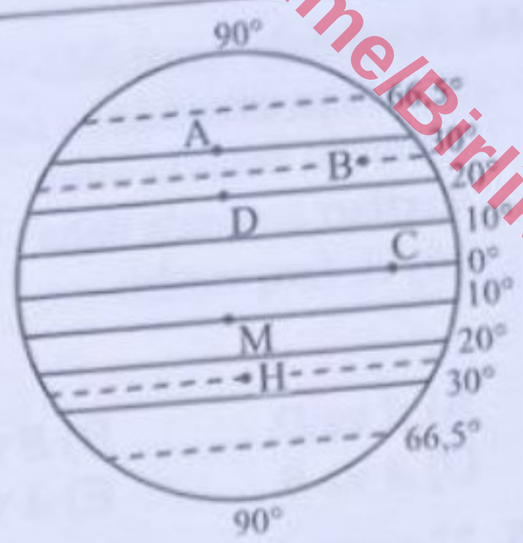

A) *A, C, H* B) *M, C, D* C) *B, C, H*
D) *A, D, M* E) *A, B, D*

37. Yay gündönümü günü aşağıdakı coğrafi enliklərdən hansında gündüzün uzunluğu daha çox olar?

A) 15° şm.e. B) 60° şm.e. C) 25° c.e.
D) ekvator E) 40° c.e.

38. Hansı məntəqələrdə mövsümi fəsli dəyişkənlik müşahidə ***edilmir***?

1. 4° şm.e., 14° ş.u. 2. 35° şm.e., 50° ş.u.
3. 85° şm.e., 90° ş.u. 4. 40° c.e., 65° q.u.
5. 40° şm.e., 73° q.u.

A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 3, 5 E) 2, 5

39. Yay gündönümündə aşağıdakı məntəqələrin hansılarında günəş şüalarının günorta vaxtı düşmə bucağı daha böyük olar:

1. 30° şm.e. 2. 30° c.e. 3. 20° şm.e.
4. 20° c.e. 5. 25° şm.e. 6. 25° c.e.

A) 3, 5, 6 B) 2, 4, 6 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 3, 5

40. Hansı məntəqələrdə mövsümi fəsli dəyişkənliyi daha aydın müşahidə edilir?

1. 3° c.e.; 10° ş.u. 2. 3° şm.e.; 10° q.u.
3. 35° şm.e.; 58° ş.u. 4. 82° şm.e.; 50° ş.u.
5. 55° şm.e.; 20° ş.u.

A) 1, 3 B) 3, 5 C) 2, 4 D) 1, 4 E) 1, 5

41. Qış gündönümündə aşağıdakı məntəqələrin hansılarında günəş şüalarının günorta vaxtı düşmə bucağı daha böyük olar:

1. 40° şm.e. 2. 30° c.e. 3. 30° şm.e.
4. 25° c.e. 5. 50° şm.e. 6. 40° c.e.

A) 2, 3, 6 B) 1, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 4, 6

42. 23 sentyabrda günorta vaxtı günəş şüalarının 70° bucaq altında düşdüyü məntəqədən Ekvatora qədər olan ən qısa məsafə nə qədərdir?

A) 4400 km B) 1110 km C) 7770 km
D) 2220 km E) 33320 km

43. 30° şm.e-də yerləşən Lxasa şəhərinə günorta vaxtı günəş şüalarının düşdüyü ən böyük və ən kiçik bucaqları müəyyən edin.

A) 53,5° və 6,5° B) 60° və 23,5°
C) 83,5° və 36,5° D) 46,5° və 30°
E) 66,5° və 23,5°

T.me/BirlikTeam

44. Aşağıdakı hansı iki məntəqə üzərində Günəşin zenitdə olma vaxtları arasında daha böyük fərq vardır.

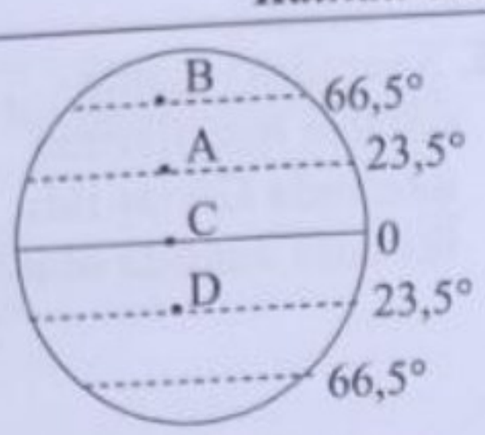

A) *B* və *D* B) *B* və *C* C) *C* və *D*
D) *A* və *B* E) *A* və *D*

45. 23 sentyabrda günəş şüalarının düşmə bucağının tədricən artdığı istiqamət:

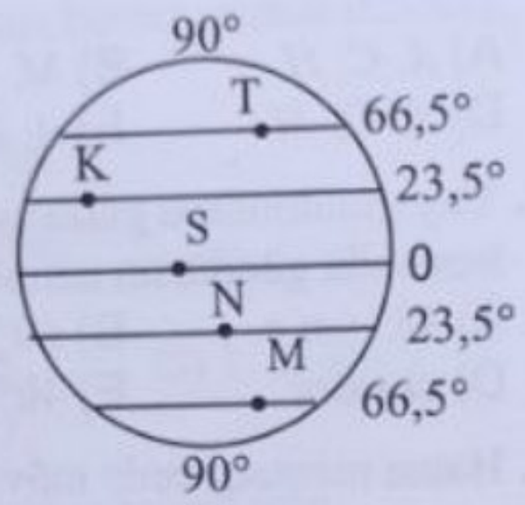

A) $M \to N \to S$ B) $T \to S \to K$ C) $N \to T \to M$
D) $S \to K \to N$ E) $N \to T \to S$

46. Aşağıdakı enliklərdə yerləşən, eyni coğrafi uzunluğa malik olan, Günəşin zenitdə ola bildiyi hansı məntəqələr arasında məsafə daha qısa olar?
A) 23,5° şm.e. – 10° şm.e.
B) 23,5° şm.e. – 23,5° c.e.
C) 23,5° şm.e. – 10° c.e.
D) 20° c.e. – 20° şm.e.
E) 23,5° c.e. – 0°

47. Aşağıdakı enliklərdə yerləşən, eyni coğrafi uzunluğa malik olan, Günəşin zenitdə ola bildiyi hansı məntəqələr arasında məsafə daha böyükdür?
A) 16,5° şm.e. – 16,5° c.e.
B) 15° şm.e. – 15° c.e.
C) 10° şm.e. – 20° şm.e.
D) 20° c.e. – 20° şm.e.
E) 23,5° şm.e. – 23,5° c.e.

48. Hansı məntəqələrdə ildə iki dəfə günorta vaxtı obyektlərin kölgəsi itir?

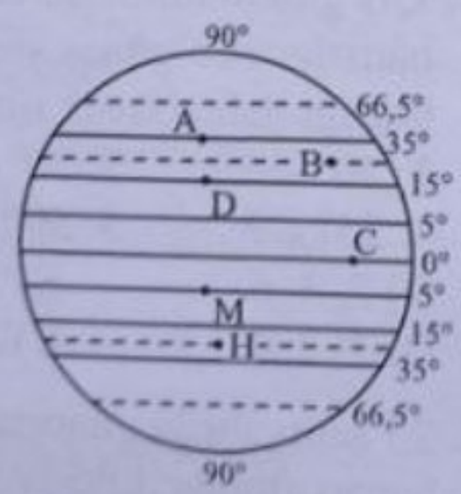

A) *A, D, M* B) *A, C, H* C) *B, C, H*
D) *M, C, D* E) *A, B, D*

49. Sxemdə verilən hansı məntəqələrin üzərində Günəş zenitdə ***olmur***?

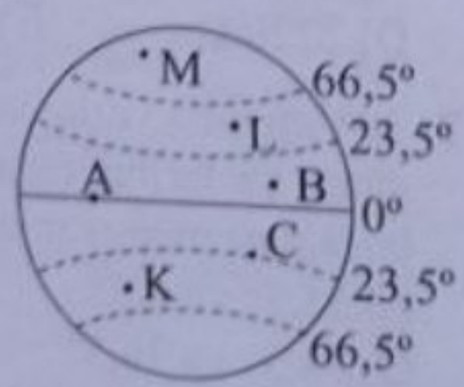

A) *M, C, K* B) *A, B, L* C) *M, L, K*
D) *B, C, A* E) *C, K, L*

50. Günəş hansı paralel üzərində zenitdə olduğu zaman, günorta vaxtı onun şüaları Bakı şəhərinə 26,5° bucaq altında düşür?
A) Şimal tropikində B) 10° şimal enliyində
C) Ekvatorda D) Cənub tropikində
E) 10° cənub enliyində

51. Günəş hansı paralel üzərində zenitdə olduğu zaman, günorta vaxtı onun şüaları Bakı şəhərinə 73,5° bucaq altında düşür?
A) 20° şimal enliyində B) Cənub tropikində
C) Ekvatorda D) 20° cənub enliyində
E) Şimal tropikində

52. 22 dekabrda hansı enlikdə Günəş çıxdığı vaxt Yerə basdırılmış şaquli dirəyin kölgəsi 270° azimutu göstərər?
A) Cənub qütb dairəsində B) Şimal tropikində
C) Ekvatorda D) 40° şm. enliyində
E) Cənub tropikində

53. 23 sentyabrda hansı enlikdə Günəş batdığı vaxt Yerə basdırılmış şaquli dirəyin kölgəsi 90° azimutu göstərər?
A) Şimal qütb dairəsində B) Şimal tropikində
C) Cənub tropikində D) Ekvatorda
E) Cənub qütb dairəsində

54. Xəritə-sxemdə qeyd olunmuş (▬) əraziyə aid ***olmayan*** əlamət:

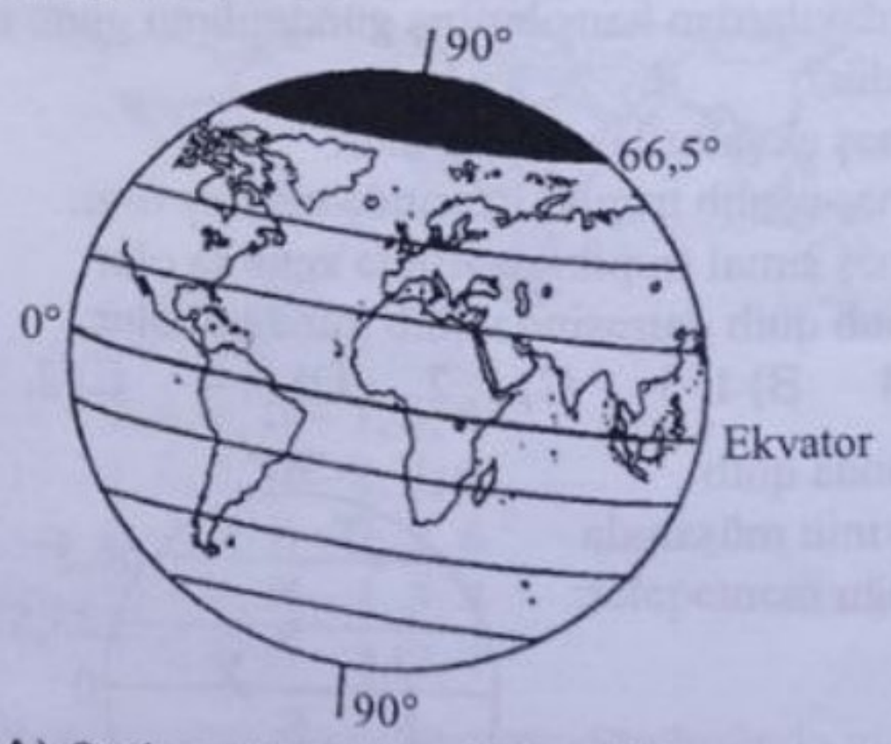

A) Qütb parıltısı müşahidə edilir.
B) Qış gündönümü günü qütb gecələri müşahidə edilir.
C) Yay gündönümü günü qütb gündüzləri müşahidə edilir.
D) Havanın qalxan hərəkəti üstünlük təşkil edir
E) Bütün saat qurşaqlarını əhatə edir.

55. Yay gündönümündə günəş şüalarının daha böyük bucaq altında düşdüyü paytaxtlar:
A) Nyu-Dehli, Pekin, Buenos-Ayres
B) Kanberra, Cakarta, Madrid
C) Karakas, Vaşinqton, Daşkənd
D) Nyu-Dehli, Ankara, Santyaqo
E) Havana, Dəkkə, Qahirə

T.me/BirlikTeam

4. Maqmatizm nədir ?
A) Maqmanın yer daxilində soyuyub metomorfizləşməsidir.
B) Nüvənin birbaşa yer səthinə çıxmasıdır.
C) Yer səthində ani titrəyişi əks etdirən prosesdir.
D) Dağların endogen qüvvələrin təsiri ilə yenidən qalxmasıdır.
E) Maqmanın yer səthinə doğru hərəkəti ilə bağlı proseslərin cəmidir.

5. Qeyri-üzvü çökmə süxurlara aiddir:
A) çaydaşı, lil, qranit, daş kömür
B) qum, torf, almaz, qrafit
C) qum, çaydaşı, gil, çınqıl
D) gips, xörək duzu, neft, apatit
E) torf, qum, çaydaşı, qonur kömür

6. Kimyəvi mənşəli çökmə süxurlara aiddir:
A) xörək və kalium duzları, torf
B) neft, təbii qaz, dolomit
C) dəmir filizi, mis, xörək duzu
D) mərmər, kvarsit, fosforit
E) kalium, xörək duzu, gips

7. Qırıntı mənşəli çökmə süxurlara aiddir:
A) çınqıl, qranit, tabaşir, mərmər
B) qum, gil, əhəngdaşı, çaydaşı
C) çaydaşı, tuf, qneys, torf
D) gil, dolomit, torf, kvarsit
E) çaydaşı, qum, gil, çınqıl

8. Çökmə mənşəli faydalı qazıntılar:
A) mis, dəmir, daş kömür
B) daş kömür, dəmir filizi, duz
C) qum, metal filizləri, qneys
D) alunit, pemza, yanar şist
E) neft, əhəngdaşı, fosforit

9. Üzvi mənşəli faydalı qazıntılar:
A) daş kömür, xörək duzu, mərmər, boksit
B) təbii qaz, fosforit, əhəngdaşı, qranit
C) neft, daş kömür, torf, yanar şist
D) torf, yanar şist, mis, kvarsit
E) qonur kömür, qneys, qrafit, nikel

10. Qeyri-filiz faydalı qazıntılar
A) duz, alunit, mərmər
B) əhəngdaşı, duz, gips
C) tikinti daşı, molibden, volfram
D) qumdaşı, qızıl, təbaşir
E) neft, qalay, molibden

11. Okean tipli yer qabığının maksimal qalınlığı müşahidə olunur:
A) materik dayazlığında (şelfdə)
B) dərin okean çökəkliklərində (novlarda)
C) materik yamacı düzənliklərində
D) orta okean dağ silsilələrində
E) abissal düzənliklərdə

12. Okean tipli yer qabığının minimal qalınlığı müşahidə olunur:
A) materik yamacı düzənliklərində
B) orta okean dağ silsilələrində
C) materik dayazlığında (şelfdə)
D) dərin okean çökəkliklərində (novlarda)
E) abissal düzənliklərdə

13. Adaların materik mənşəli olmasını müəyyən edən əsas amil:
A) qranit qata malik olması
B) litosfer tavalarının sərhədindən uzaqda yerləşmələri
C) litosfer tavalarının sərhədində yerləşmələri
D) vulkanizm proseslərinin geniş yayılması
E) mürəkkəb relyefə malik olması

14. Faydalı qazıntı yataqlarının yerləşməsi asılıdır:
A) ərazinin seysmiklik dərəcəsindən
B) süxurların qalınlığından
C) ərazinin iqlim şəraitindən
D) ərazinin mənimsənilmə dərəcəsindən
E) ərazinin geoloji quruluşundan

15. Çökmə, maqmatik və metamorfik mənşəli süxurların ardıcıl verildiyi sıranı müəyyən edin.
A) qum, təbaşir, qneys
B) bazalt, qranit, mərmər
C) çaydaşı, gil, almaz
D) əhəngdaşı, bazalt, mərmər
E) torf, qumdaşı, qranit

16. Müvafiq olaraq qırıntı, kimyəvi, üzvi mənşəli süxurları müəyyən edin.
A) kalium duzu, çaydaşı, qranit
B) çınqıl, xörək duzu, daş kömür
C) bazalt, əhəngdaşı, neft
D) çınqıl, gips, qumdaşı
E) mərmər, qranit, daş kömür

17. Metamorfik süxurların yaranmasının səbəbi:
A) Maqmanın yer səthinə yaxın soyuması
B) Yüksək temperatur və təzyiq altında süxurların dəyişilməsi
C) Maqmanın yer səthində soyuması
D) Süxurların aşınaraq tərkibinin dəyişməsi
E) Çökmə süxurların kimyəvi dəyişməsi

18. Kimyəvi çökmə süxurlar əmələ gəlirlər:
A) suda həll olmuş maddələrin çökməsindən
B) bazaltın parçalanmasından
C) neft və qazın daha çox istifadəsindən
D) daş kömür və torfun kipləşməsindən
E) maqmatik süxurların metamorfizləşməsindən

T.me/BirlikTeam

19. Qədim dağlıq ərazilərdə zəngin filiz faydalı qazıntı ehtiyatlarının olmaları əlaqədardır:
A) aşınma nəticəsində kristallik maqmatik süxurların səthə çıxması ilə
B) müasir vulkanizm proseslərinin intensivliyi ilə
C) akkumulyasiya proseslərinin üstün inkişafı ilə
D) qədim dağlar daha qalın çökmə süxurlarla örtülüdür
E) qədim dağlar yeni tektonik təsirə daha çox məruz qalırlar

20. Düzgün olan ifadəni seçin.
A) Neft hasilatının çox hissəsi Qərbi Avropa ölkələrinin payına düşür.
B) Kömür ehtiyatlarının əsas hissəsi Cənub yarımkürəsində yerləşmişdir.
C) Neft, təbii qaz, daş kömür – bərpa olunan təbii ehtiyatlardır.
D) Daş kömür, neft və təbii qaz çökmə mənşəyə malikdirlər.
E) Yanar şistlərin ən böyük yataqları Azərbaycandadır.

21. Metamorfik süxurlar:
A) qranit, qumdaşı, almaz
B) mərmər, bazalt, əhəngdaşı
C) qranit, mərmər, çaydaşı
D) mərmər, kvarsit, qneys
E) çaydaşı, vulkan tufu, almaz

22. Maqmatik mənşəli süxurlar:
A) əhəngdaşı, təbaşir, gips
B) qranit, gil, manqan
C) qum, kvarsit, bazalt
D) dəmir, mis, nikel
E) qneys, dəmir, mərmər

23. Yer qabığında üstünlük təşkil edən süxurlar:
A) qırıntı mənşəli çökmə
B) maqmatik
C) metamorfik
D) üzvi mənşəli çökmə
E) kimyəvi mənşəli çökmə

24. Filiz faydalı qazıntılarının verildiyi sıranı müəyyən edin.
A) əhəng daşı, qalay, gips
B) dəmir, mis, polimetal
C) dəmir, duz, yanar şist
D) polimetal, gips, neft
E) mis, xörək duzu, təbii qaz

25. Sxemə əsasən süxurların yatım ardıcıllığına görə nisbi yaşının azalan sırasını müəyyən edin.

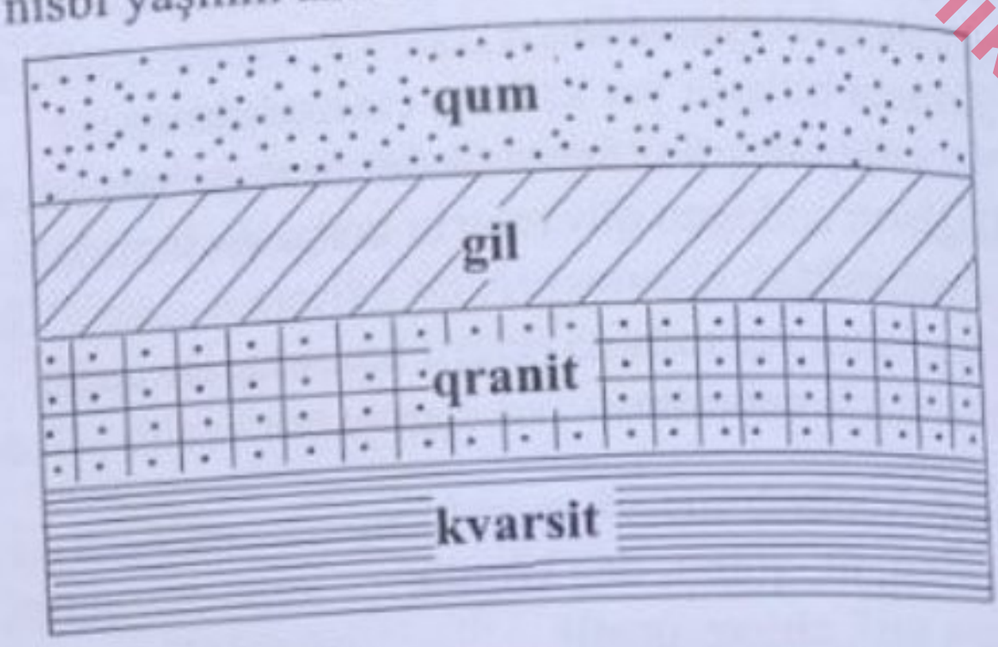

A) kvarist, qranit, gil, qum
B) qum, gil, qranit, kvarsit
C) kvarsit, qranit, qum, gil
D) qum, qranit, gil, kvarsit
E) gil, qum, qranit, kvarsit

26. Uyğun bəndi müəyyən edin.

Maqmatik və çökmə süxurlar		*Metomorfik süxurlar*
gil	⇨	1
2	⇨	qneys
əhəngdaşı	⇨	3

A) qumdaşı, gilli şist, kvarsit
B) qranit, fillit, qneys
C) qranit, gilli şist, qrafit
D) mərmər, qızıl, yanar şist
E) gilli şist, qranit, mərmər

27. Süxurlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.
I. Kimyəvi
II. Qırıntı
III. Üzvi
1. qum
2. gips
3. daş duz
4. çınqıl
5. torf
6. daş kömür
A) I – 1, 3; II – 2, 6; III – 4, 5
B) I – 2, 5; II – 1, 4; III – 3, 6
C) I – 3, 4; II – 1, 2; III – 5, 6
D) I – 5, 6; II – 3, 4; III – 1, 2
E) I –2, 3; II – 1, 4; III – 5, 6

28. Süxu
A) sü
B) s
p
C) s
c
D)
E)

29. Ef
şə
A)
B
C
D
E

30. (
2

31

MI NOTE 9
AD CAMERA

T.me/BirlikTeam

28. Süxurların mütləq yaşı müəyyən edilir:
A) süxurlarin yatım formalarına görə
B) süxurlarin tərkibindəki radioaktiv elementlərin parçalanma müddətinə görə
C) süxurlarin tərkibindəki daşlaşmış orqanizm qalıqlarına görə
D) süxurlarin üzərində bitki və heyvan izlərinə görə
E) süxurlarda baş verən yerdəyişmə vaxtına görə

29. Effuziv mənşəli maqmatik süxurların əmələ gəldiyi şərait:
A) vulkan püskürməsi zaman lavanın səthə çıxması
B) zəlzələ baş verən zaman süxurların parçalanması
C) tektonik qalxma və enmə
D) sürətli fiziki aşınmanın baş verməsi
E) maqmanın Yer səthinə çatmamış soyuması

30. Cənubi Afrikanın filiz mənşəli faydalı qazıntıları ilə zəngin olmasının səbəbi:
A) çökmə süxurların geniş yayılması
B) ərazinin çox hissəsinin tropik iqlim qurşağında yerləşməsi
C) maqmatik süxurların üstünlük təşkil etməsi
D) cavan dağların geniş sahə tutması
E) fəaliyyətdə olan vulkanların çox olması

31. Göstərilmiş məntəqələrin hansılarında fiziki aşınma daha zəif müşahidə olunur?

A) 2, 3, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 6
D) 4, 5, 6 E) 1, 2, 4

32. Göstərilmiş məntəqələrin hansılarında intensiv fiziki aşınma müşahidə olunur?

A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 6
D) 1, 5, 6 E) 1, 2, 4

33. Litosferi əmələ gətirən təbəqələr:
1. Yer qabığı
2. Aşağı mantiya
3. Üst mantiya
4. Nüvə

A) 2, 3 B) 1, 2 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 3, 4

34. Yerin nüvəsində hansı elementlər üstünlük təşkil edir?
1. silisium
2. maqnezium
3. dəmir
4. nikel
5. kalsium

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 5

35. Cədvələ əsasən süxurların mənşələrinə görə düzgün ***verilmədiyi*** sıranı müəyyən edin.

1	qırıntı çökmə	çaydaşı, qum, çınqıl
2	kimyəvi çökmə	gips, xörək duzu, dolomit
3	üzvi çökmə	torf, neft, təbii qaz
4	metamorfik	kvarsit, qneys, almaz
5	intruziv maqmatik	qranit, pemza, bazalt

A) 3 B) 4 C) 5 D) 1 E) 2

36. Düzgün verilmiş səbəb-nəticə əlaqələrini müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
1.	Yerin daxilində radioaktiv elementlərin parçalanması	Yüksək temperaturun yaranmasına səbəb olmuşdur.
2.	Qumdaşı yüksək temperatur nəticəsində	Mərmərə çevrilir.
3.	Astenosfer üzərində maddələrin yerdəyişməsi	Litosfer tavalarının hərəkətinə səbəb olur.
4.	Qranit qatı olmadığı üçün	Okean yer qabığı daha nazikdir.
5.	Yer qabığı və üst mantiya birləşərək	Daha hərəkətli astenosfer qatının yaranmasına səbəb olmuşdur.
6.	Arxey və Proterozoy eralarında canlı orqanizmlər aşkarlanmadığı üçün	Fanerozoy eonuna aid edilir.

37. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Geotermik pillənin kiçik olduğu ərazilər	a. La-Plata ovalığı
2. Geotermik pillənin böyük olduğu ərazilər	b. Meksika yaylası
	c. İran yaylası
	d. Orta Sibir yaylası
	e. Hindiquş dağları

T.me/BirlikTeam

38. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. kimyəvi çökmə süxurlar	a. qranit və qneys
2. effuziv maqmatik süxurlar	b. xörək duzu və gips
3. metamorfik süxurlar	c. bazalt və vulkan şüşəsi
	d. almaz və qneys
	e. kvarsit və mərmər

Litosfer tavaları. Platforma və geosinklinallar. Vulkan və zəlzələlər

1. Zəlzələnin episentri:
A) dağıntıların ən az olduğu sahə
B) zəlzələ əlamətlərinin müşahidə edildiyi sahə
C) Yerin daxilində zəlzələlərin yarandığı sahə
D) zəif təkanların müşahidə edildiyi sahə
E) Yer səthində ən güclü təkanların müşahidə edildiyi sahə

2. Dörd yarımkürədə yerləşən litosfer tavaları:
A) Şimali Amerika, Afrika
B) Afrika, Sakit okean
C) Afrika, Antarktida
D) Cənubi Amerika, Sakit okean
E) Sakit okean, Antarktida

3. Cənub yarımkürəsində yerləşən vulkanlar:
A) Vezuvi, Etna, Krakatau
B) Etna, Çimboraso, Hekla
C) Fudziyama, Hekla, Krakatau
D) Kotopaxi, Kilimancaro, Erebus
E) Vezuvi, Kilimancaro, Fudziyama

4. Cavan platformaları müəyyən edin.
A) Qərbi Sibir, Turan
B) Sibir, Şərqi Avropa
C) Turan, Şərqi Avropa
D) Hindistan, Braziliya
E) Afrika-Ərəbistan, Sibir

5. Şimal yarımkürəsində yerləşən vulkanlar:
A) Fudziyama, Orisaba, Kilimancaro
B) Kamerun, Krakatau, Erebus
C) Kilimancaro, Etna, Kotopaxi
D) Erebus, Krakatau, Hekla
E) Vezuvi, Hekla, Fudziyama

6. Zəlzələlər yer qabığının hansı sahələrində daha çox baş verir?
A) qədim dağlarda
B) litosfer tavalarının mərkəzlərində
C) akkumulyativ düzənliklərdə
D) cavan dağlarda
E) qədim platformalarda

7. Seysmik qurşaqların müvafiq gəldiyi sahələr:
A) geniş düzənliklər və qədim dağlar
B) qədim platformaların enmə zonaları
C) platformaların mərkəz hissələri
D) litosfer tavalarının toqquşma və aralanma zonaları
E) litosfer tavalarının mərkəz hissələri

8. Qədim platformalarda filiz faydalı qazıntılarının olmasının səbəbi:
A) seysmik hadisələrin baş verməməsi
B) vulkan və zəlzələlərin olmaması
C) çökmə mənşəli üzvü süxurların çox olması
D) kristalik bünövrənin səthə yaxın yerləşməsi
E) tektonik hərəkətlərin intensiv olması

9. Platformalara aid olan əlamət:
A) Səthləri əsasən çökmə süxurlarla örtülmüşdür.
B) Hündür dağlıq relyef üstünlük təşkil edir.
C) Əsasən Kaynozoy erasında yaranıb.
D) Zəlzələlər tez-tez baş verir.
E) Güclü vulkan püskürmələri müşahidə edilir.

10. Yer kürəsinin fəal seysmik zonaları:
A) Alp-Himalay və Sakit okean odlu qövsü
B) Ural dağları və Şərqi Çin düzənliyi
C) Cənubi Afrika və Hind-Qanq ovalığı
D) Qazaxıstan xırda təpəliyi və Qərbi Sibir
E) Amazon ovalığı və Kap dağları

11. Geosinklinal adlanır:
A) Platformaların qalxan hissələri
B) Yer qabığının çökmə süxurlarla örtülü olmayan düzən sahələri
C) Yer qabığının cavan və mütəhərrik sahələri
D) Litosferin nisbətən sabit və möhkəm sahələri
E) Yer qabığının ən sabit sahələri

12. Qalxan (sipər) adlanır:
A) platformaların çökmə süxurlarla örtülmüş çökəklikləri
B) platformalarda kristallik bünövrənin yer səthə çıxdığı hissələr
C) litosfer tavalarının sərhədində yerləşən okean novları
D) seysmik sahələrdə yerləşən tektonik çat zon
E) platformaların fəal seysmik zonaları

13. Krater adlanır:
A) yerin daxilində yeraltı təkanların baş verdiy
B) maqmanın yer səthinə doğru hərəkət etdiyi
C) zəlzələnin təzahür etdiyi yerüstü məntəqə
D) vulkan konusunun zirvəsindəki qıfşəkilli çökəklik
E) vulkan konusunun yamacı

T.me/BirlikTeam

14. Vulkanizm adlanır:
A) Qədim dağların yenidən fəallaşmasıdır.
B) Maqmanın yer qabığı daxilində soyumasıdır.
C) Püskürmə materiallarının səthdə yaratdığı çökəklikdir.
D) Püskürmə materiallarının səthdə yaratdığı təpələrdir.
E) Maqmanin püskürərək yer səthinə çıxmasıdır.

15. Palçıq vulkanları ən çox müşahidə edilir:
A) əsasən neftli-qazlı sahələrdə
B) maqmatik süxurların üstünlük təşkil etdiyi sahələrdə
C) metamorfik süxurların geniş yayıldığı sahələrdə
D) platformanın qalxan sahələrində
E) əsasən qədim qırışıqlıq zonalarında

16. Seysmik proseslərin çox zəif baş verdiyi regionlar:
A) Qırmızı dəniz, Labrador yarımadası, Aralıq dənizi
B) Şərqi Afrika və Braziliya yaylaları, And dağları
C) Labrador yarımadası, Braziliya yaylası, Avstraliya
D) Qrenlandiya, Böyük Səhra, İslandiya
E) Antarktida, Qərbi Sibir düzənliyi, Kordilyer dağları

17. Yer kürəsinin fəal seysmik zonaları:
A) Qazaxıstan xırda təpəliyi, Qərbi Sibir, Skandinaviya
B) Alp-Himalay, Orta Dunay ovalığı, Ural dağları
C) İslandiya, Şimali Afrika, Mesopotamiya ovalığı
D) Kordilyer-And, Alp-Himalay, Sakit okean "Odlu qurşağı"
E) And dağları, Amazon ovalığı, Pamir dağları

18. Sakit okean seysmik qurşağında yerləşən adalar:
A) Madaqaskar, Azor, Yava
B) Yapon, Kuril, Yeni Zelandiya
C) Filippin, Baffin Torpağı, Saxalin
D) Kalimantan, Şpisbergen, Tasmaniya
E) Böyük Britaniya, Kuba, Filippin

19. Yer kürəsinin seysmik cəhətdən daha fəal əraziləri:
A) Şərqi Afrika yaylası, Antarktida, Skandinaviya
B) Havay adaları, Qərbi Avstraliya, Şimali Asiya
C) Amerikanın qərb sahilləri, Cənubi Avropa, Himalay dağları
D) Yapon adaları, Şərqi Avstraliya, And dağları
E) Şərqi Asiya, Qərbi Sibir, Apennin yarımadası

20. Litosfer tavalarının üfüqi yerdəyişməsi nəticəsində hal-hazırda sahəsini genişləndirən su hövzələri:
A) Hind okeanı və Aralıq dənizi
B) Sakit okean, Aralıq dənizi
C) Şimal Buzlu okeanı, Yapon dənizi
D) Sakit və Şimal Buzlu okeanları
E) Atlantik və Hind okeanları

21. Litosfer tavalarının sərhədlərində yaranır:
A) qırışıq dağlar, qədim yaylalar
B) qırışıq dağlar, dərin okean çökəklikləri (novlar)
C) orta okean sıra dağları, şahid dağlar
D) qədim dağlar, dərin okean novları
E) orta okean sıra dağları, abissal düzənliklər

22. Zəlzələlərin tez-tez müşahidə olunduğu ölkələr:
A) Peru, Filippin, Finlandiya, Argentina
B) Yaponiya, ABŞ, Vyetnam, Belarus
C) Filippin, Kanada, Niderland, Polşa
D) Çili, Meksika, Yaponiya, Tacikistan
E) Meksika, Çad, Nepal, Latviya

23. Zəlzələlərin müşahidə ***olunmadığı*** ölkələr:
A) Meksika, AFR, Yeni Zelandiya, İrlandiya
B) Nepal, Malayziya, Braziliya, Danimarka
C) İtaliya, Əlcəzair, Polşa, Meksika
D) İran, Hindistan, Belarus, Avstraliya
E) Norveç, Avstraliya, İrlandiya, Belçika

24. Seysmik qurşaqlarda yerləşən ölkələr:
A) İrlandiya, İndoneziya, Liviya
B) İtaliya, Finlandiya, Yeni Zelandiya
C) Danimarka, İsveçrə, Macarıstan
D) Peru, Türkiyə, Azərbaycan
E) Mərakeş, Belçika, Uruqvay

25. Platformalara aid olan əlamətlər:
A) Kristallik bünövrəyə malikdir; səthləri əsasən çökmə süxurlarla örtülmüş olur.
B) Hündür dağlıq relyef üstünlük təşkil edir; filiz faydalı qazıntılarla zəngindir.
C) Əsasən Kaynozoy erasında yaranmışlar; çökmə süxurlarla örtülüdür.
D) Zəlzələlər tez-tez olur; qədim geoloji tarixə malikdir.
E) Güclü vulkan püskürmələri müşahidə edilir; tavaların sərhədinə uyğun gəlir.

26. Platformanın əsas əlamətləri hansılardır?
A) Mütəhərrikdir, bünövrəsi çox dərindədir, Paleozoy yaşlı süxurlardan təşkil olunmuşdur.
B) Bünövrəsi kristallik süxurlardan təşkil olunmuşdur, sabitdir, səthi əsasən çökmə süxurlarla örtülmüşdür.
C) Mütəhərrikdir, kiçik və ensiz əraziləri əhatə edir, bünövrəsi kristallik süxurlardan təşkil olunmuşdur.
D) İntensiv tektonik hərəkətlərin müşahidə edildiyi, sönmüş vulkanları olan hamar sahələrdir.
E) Bünövrəsi maqmatik süxurlardan təşkil olunmuşdur, seysmik cəhətdən fəal, hamar ərazilərdir.

T.me/BirlikTeam

27. Qədim platformalara aid olan əlamətlər:
1. Kristallik bünövrələri Mezozoy erasında yaranmışdır.
2. Səthində əsasən düzənliklər formalaşır.
3. Filiz faydalı qazıntılar səthə yaxın yerləşir.
4. Fəal seysmik qurşaqda yerləşir.
5. Kristallik bünövrə və çökmə süxur örtüyündən ibarətdir.
6. Maqmatik süxurlar çökmə süxurun üzərində yerləşir.

A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 3, 5
D) 2, 5, 6 E) 3, 4, 6

28. Şərqi Avropa, Avstraliya və Mərkəzi düzənliklərdə vulkanların ***olmamasının*** səbəbi:
A) Geosinklinal sahələrdir.
B) Qranit qatı çox qalındır.
C) Kristallik bünövrə yoxdur.
D) Qədim platforma sahələridir.
E) Tavaların sərhədində yerləşirlər.

29. Vulkan püskürmələrinə yer qabığının hansı hissələrində rast ***gəlinmir***?
A) litosfer tavalarının daha qədim, mərkəzi hissələrində
B) adalar qövsündə və hündür dağlarda
C) dərinsulu okean çökəkliklərində
D) cavan dağlarda və rift zonasında
E) litosfer tavalarının sərhəddində

30. Vulkanik mənşəli İslandiya adasını Kuril adalarından fərqləndirən əsas cəhət:
A) Şimal və Şərq yarımkürələrində yerləşir.
B) Materik tavalarının toqquşmasından əmələ gəlib.
C) Materik və okean tavalarının toqquşma zonasında yaranıb.
D) Okean tavalarının toqquşma sərhədinə uyğun gəlir.
E) Tavaların bir-birindən uzaqlaşma zonasında əmələ gəlib.

31. Quruda və okeanın dibində sıra dağların əmələ gəlməsinin əsas səbəbi:
A) platformaların tədricən əyilmələri
B) platformalarının tədricən qalxması
C) xarici qüvvələrin dağıdıcı təsiri
D) xarici qüvvələrin yaradıcı təsiri
E) litosfer tavalarının üfüqi hərəkəti

32. Zəlzələ və vulkanların baş verməsi ehtimalı çox olan yarımada və adalar:
A) Somali, İslandiya, Böyük Britaniya
B) Kalimantan, Florida, Kola
C) Madaqaskar, Ərəbistan, Kamçatka
D) Koreya, İrlandiya, Taymır
E) Kamçatka, Yava, Yeni Zelandiya

33. Sakit okean "Odlu qurşağında" yerləşən vulkanlar qrupunu müəyyən edin.
A) Müqəddəs Yelena, Hekla
B) Klyuçi Sopkası, Fudziyama
C) Hekla, Fudziyama
D) Vezuvi, San-Pedro
E) Kilimancaro, Krakatau

34. Avrasiya materiki hansı iri platformalardan ibarətdir?
A) Turan, Hindistan, Alp-Himalay
B) Sibir, Hindistan, Himalay
C) Ərəbistan, Şərqi Avropa, Qafqaz
D) Cənubi Çin, Sibir, Kamçatka
E) Sibir, Şərqi Avropa, Ərəbistan

35. Sxemdə litosfer tavalarının hansı vəziyyəti təsvir olunmuşdur?

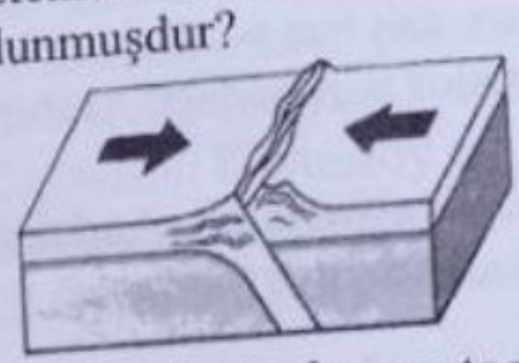

A) materik tavalarının toqquşması
B) okean və materik tavalarının toqquşması
C) okean tavalarının toqquşması
D) divergent sərhəd
E) rift zonası

36. Sxemdə litosfer tavalarının hansı vəziyyəti təsvir olunmuşdur?

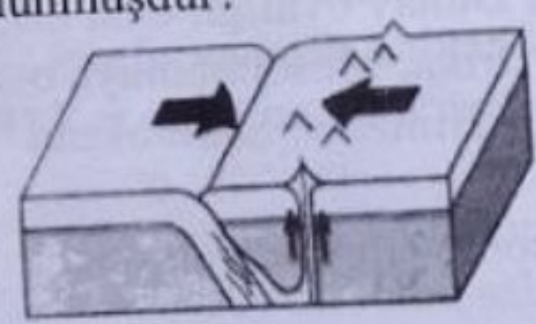

A) iki okean tavasının toqquşması
B) okean və materik tavalarının toqquşması
C) iki materik tavasının toqquşması
D) geosinklinalın platformaya çevrilməsi
E) rift dərəsinin yaranması

37. Düzgün ***olmayan*** ifadəni müəyyən edin.
A) Mis, qızıl, dəmir filizləri maqmatik mənşəlidir.
B) Zəlzələ, vulkan, tektonik qalxmalar tavaların sərhəddində baş verir.
C) Torf, yanar şist, xörək duzu, qranit maqmatik mənşəlidir.
D) Kür-Araz, Padan, Kolxida ovalıqları geosinklinal ərazidə yerləşir.
E) Daş kömür, neft, gil çökmə mənşəlidir.

38. Cavan platformalar üzərində yerləşən böyük düzənliklər:
A) Mesopotamiya, Orta Sibir
B) Kolxida, Mərkəzi düzənliklər
C) Braziliya, Orta Sibir,
D) Dekan, Kür-Araz
E) Turan, Qərbi Sibir

39. Litosfe
relyef
A) qır
B) ger
C) ək
D) ok
E) sı

40. Qeyz
A) M
B) S
C) K
D) K
E) A

41. Qe
A)
B)
C)
D)
E)

42. E
m

T.me/BirlikTeam

39. Litosfer tavalarının qədim sahələrinə uyğun gələn relyef formaları:
A) qırışıq dağlar, yaylalar
B) geniş düzənliklər, şahid dağlar
C) okean çökəklikləri, rift dərələri
D) okean yatağı düzənliklər, materik yamacı
E) sıra dağlar, yaylalar

40. Qeyzerlərin geniş yayıldığı ərazilər:
A) Meksika yaylası, Zond adaları, Böyük Britaniya
B) Skandinaviya, Mesopotamiya, İslandiya
C) Kamçatka, Şimali Afrika, İrlandiya
D) Kamçatka, İslandiya, Yeni Zelandiya
E) And, Mesopotamiya, Appalaç

41. Qeyzerlərin ***yayılmadığı*** ərazilər:
A) İsveç, Argentina, İslandiya
B) Avstraliya, Braziliya, Belarus
C) İndoneziya, Yaponiya, Böyük Britaniya
D) Yaponiya, Avstraliya, Finlandiya
E) Meksika, İtaliya, İsveç

42. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

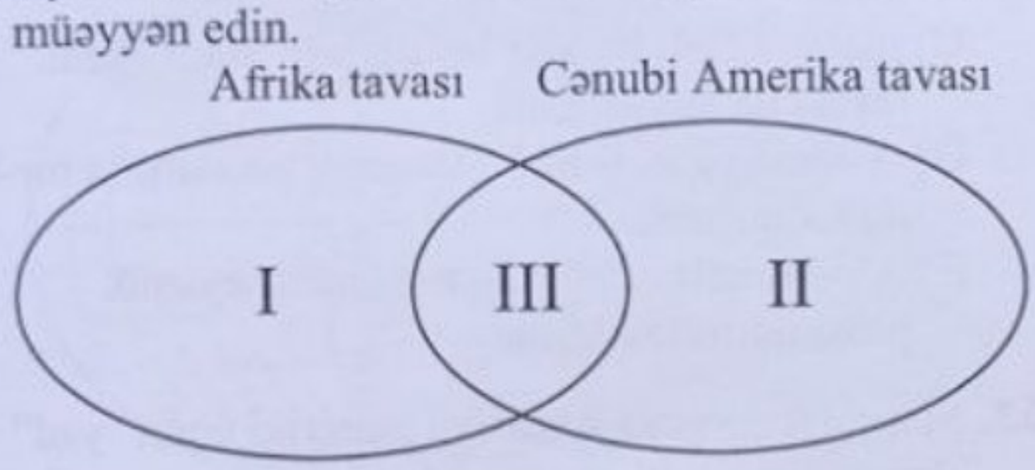

1. Dörd yarımkürədə yerləşir.
2. Qərb hissəsi okean tipli litosfer tavası ilə toqquşma zonasındadır.
3. Atlantik okeanının genişlənməsində iştirak edir.
4. Hondvana qurusunun tərkibinə daxil olmuşlar.
5. Şərqində tektonik çat yerləşir.
6. Ətrafında kiçik litosfer tavaları mövcuddur.

A) I – 1, 5; II – 2, 6; III – 3, 4
B) I – 1, 5; II – 3, 6; III – 2, 4
C) I – 3, 4; II – 2, 6; III – 1, 5
D) I – 2, 4; II – 3, 5; III – 1, 6
E) I – 1, 5; II – 3, 4; III – 2, 6

43. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

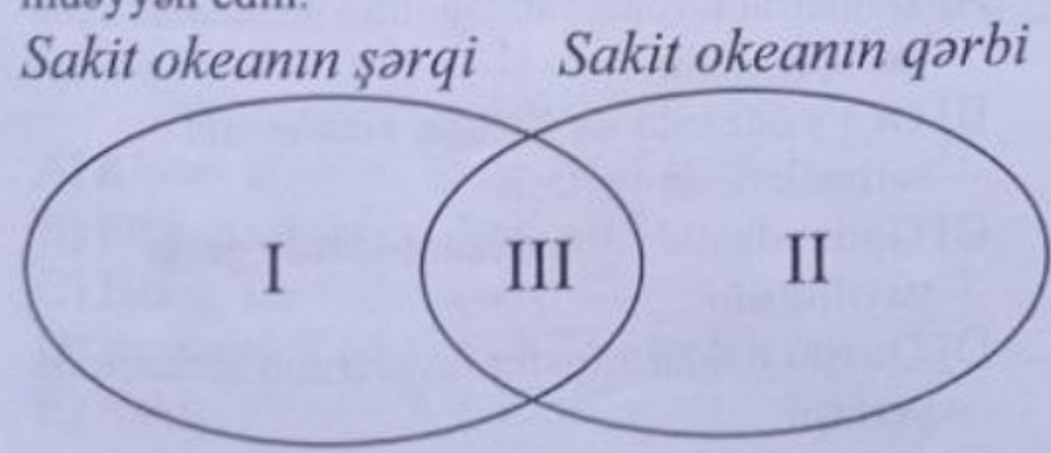

1. Yüksək seysmiklik, aktiv vulkanizm özünü göstərir.
2. Subduksiya zonası hesab olunur.
3. Sıra dağlar tam zolaq şəklində uzanır.
4. Çoxsaylı adalar qövsü yaranır.
5. Dünyanın ən dərin çökəkliyi yerləşir.
6. Naska, Kokos kimi kiçik litosfer tavaları ilə sərhəd zonasındadır.

A) I – 4, 6; II – 3, 5; III – 1, 2
B) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4, 6
C) I – 2, 6; II – 1, 4; III – 3, 5
D) I – 3, 6; II – 4, 5; III – 1, 2
E) I – 3, 5; II – 1, 6; III – 2, 4

44. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

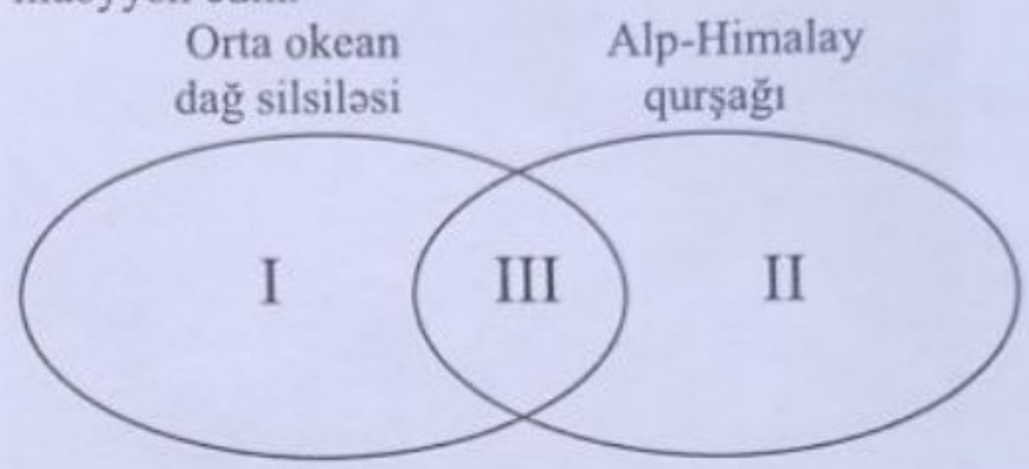

1. Materik tavalarının toqquşma zonasında yerləşir.
2. Seysmik cəhətdən fəal zona hesab olunur.
3. Nəhəng morfostruktur relyef formasıdır.
4. Litosfer tavalarının divergent sərhədlərində formalaşır.
5. Bəzən suyun üzərinə çıxaraq vulkanik adaları əmələ gətirir.
6. Denudasiyaya daha çox məruz qalır.

A) I – 4, 5; II – 1, 6; III – 2, 3
B) I – 2, 3; II – 4, 5; III – 1, 6
C) I – 1, 4; II – 5, 6; III – 2, 3
D) I – 2, 6; II – 3, 5; III – 1, 3
E) I – 3, 5; II – 1, 2; III – 4, 6

45. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

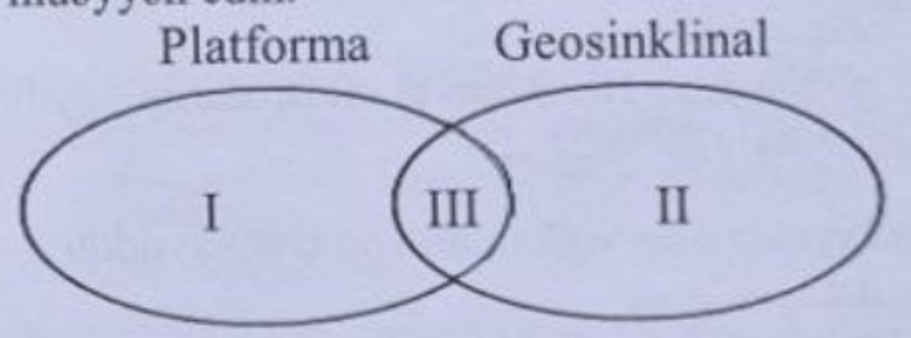

1. Litosfer tavalarının sərhədində yerləşir.
2. Litosfer tavalarının mərkəzində yerləşir.
3. Süxurların üfüqi yatım forması geniş yayılıb.
4. Cavan dağlıq ərazilərə və novlara uyğun gəlir.
5. Qalxma və enmələrə məruz qalır.

A) I – 2, 3; II – 1, 4; III – 5
B) I – 1, 4; II – 2, 5; III – 3
C) I – 2, 5; II – 1, 3; III – 4
D) I – 5; II – 2, 4; III – 1, 3
E) I – 3; II – 1, 5; III – 2, 4

T.me/BirlikTeam

46. Xəritə sxemə əsasən vulkanlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

1 – Hekla 2 – Vezuvi 3 – Etna

A) 1 – a; 2 – b; 3 – c
B) 1 – c; 2 – a; 3 – b
C) 1 – c; 2 – b; 3 – a
D) 1 – b; 2 – a; 3 – c
E) 1 – a; 2 – c; 3 –b

47. Himalay dağları əmələ gəlmişdir:
A) Şərqi Avropa ilə Orta Sibir platformalarının sərhəddində
B) Hind-Avstraliya və Afrika litosfer tavalarının bir-birindən uzaqlaşması nəticəsində
C) Avrasiya və Sakit okean litosfer tavalarının kənarında
D) Avrasiya ilə Hind-Avstraliya litosfer tavalarının toqquşması nəticəsində
E) Ərəbistan və Hindistan platformalarının əyilmə sahəsində

48. Fəaliyyətdə olan vulkanların ən çox yayıldığı ərazilər:
A) Böyük Qafqaz, Böyük Səhra, Himalay
B) Kordilyer, İslandiya, Viktoriya səhrası
C) Asiyanın Sakit okean sahilləri, Cənubi Avropa, And dağları
D) Brazililya yaylası, And dağları, Appenin yarımadası
E) İslandiya, Pireney yarımadası, Qərbi Sibir düzənliyi

49. Fəaliyyətdə olan vulkanların mövcud ***olmadığı*** ərazilər:
1. Ural dağları 2. Böyük Səhra
3. And dağları 4. Zond adaları
5. Mərkəzi Amerika 6. Qərbi Avstraliya

A) 1, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 4, 6
D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 6

50. Qövsvari adalar qrupu harada əmələ gəlir?
A) materik və okean tipli litosfer tavalarının toqquşma zonalarında
B) okean tipli litosfer tavalarının toqquşma zonalarında
C) okean tipli litosfer tavalarının bir-birindən uzaqlaşma zonalarında
D) Avrasiyanın Simal Buzlu okeanı sahillərində
E) Antarktida ilə Sakit okean tavalarının toqquşma zonasında

51. Orta okean dağ silsilələrinin yaranma səbəbi:
A) geosinklinallarin platformalara çevrilməsi
B) materik və okean tipli tavaların toqquşması
C) materik tavalarının toqquşması
D) Dünya okeanının səviyyəsinin düşməsi
E) okean tavalarının bir-birindən uzaqlaşmaları

52. Müasir geoloji dövrdə Sakit okeanın sahəsinin tədricən kiçilməsinin səbəbi:
A) orta okean sıra dağlarının intensiv inkişafı
B) Antarktida və Şimal buzlu okeanı tavalarının təsiri
C) materik tipli litosfer tavalarının Sakit okean tavası ilə toqquşması
D) Avstraliya və Şimali Amerika tavalarının bir-bir ilə toqquşması
E) Alp-Himalay dağlıq qurşağında seysmik proseslərin fəallaşması

53. Mənşələrinə görə Avrasiya materiki üçün "yad" olan qədim platformalar qrupunu müəyyən edin.
1. Şərqi Avropa 2. Sibir 3. Çin- Koreya
4. Cənubi Çin 5. Hindistan 6. Ərəbistan

A) 2, 5 B) 2, 4 C) 5, 6 D) 4, 6 E) 1, 3

54. Zəlzələlərin demək olar ki, baş ***vermədiyi*** sahələri müəyyən edin.
A) Qırmızı dəniz, İran yaylası, Rusiya platforması
B) Qərbi Sibir ovalığı, Braziliya yaylası, Avstraliya
C) Qrenlandiya, Avstraliya, İslandiya
D) Şərqi Afrika, Braziliya yaylası, Atlas dağları
E) Antarktida, Qərbi Sibir ovalığı, Cənubi Avropa

55. Yer qabığının qanunauyğunluqlarından birinə müvafiq olan ifadəni müəyyən edin.
A) Dağlarda torpaq əmələgəlmə prosesləri daha intensiv gedir.
B) Geniş düzənliklər litosfer tavalarının sərhədlərində yerləşir.
C) Göllər denudasion düzənliklərdə geniş yayılmışdır.
D) Qırışıq dağlar litosfer tavalarının sərhədində yerləşir.
E) Cavan dağlarda seysmik hadisələr zəif gedir.

T.me/BirlikTeam

56. Yer qabığının qanunauyğunluqlarından birinə müvafiq olan ifadəni müəyyən edin.
A) Cavan dağlar platformalarda yerləşir.
B) Geniş düzənliklər, əsasən, platformalara uyğun gəlir.
C) Düzənliklər əsasən litosfer tavalarının sərhədlərində yerləşir.
D) Torpaq əmələgəlmə prosesləri dağlıq rayonlarda daha sürətli gedir.
E) Qədim dağlar litosfer tavalarının sərhədində yerləşir.

57. Litosfer tavalarının konvergent sərhədlərində yerləşən fəaliyyətdə olan vulkanlar:
A) Fudziyama, Elbrus, Çimboraso, Vezuvi
B) Orisabo, Taxumulko, Etna, Krakatau
C) Kotopaxi, Kazbek, Ruis, Fudziyama
D) Orisabo, Erebus, Hekla, Çimboraso
E) Reynir, Şasta, Kazbek, Böyük İşıqlı

58. Rəqəmlərə uyğun gələn vulkanların müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

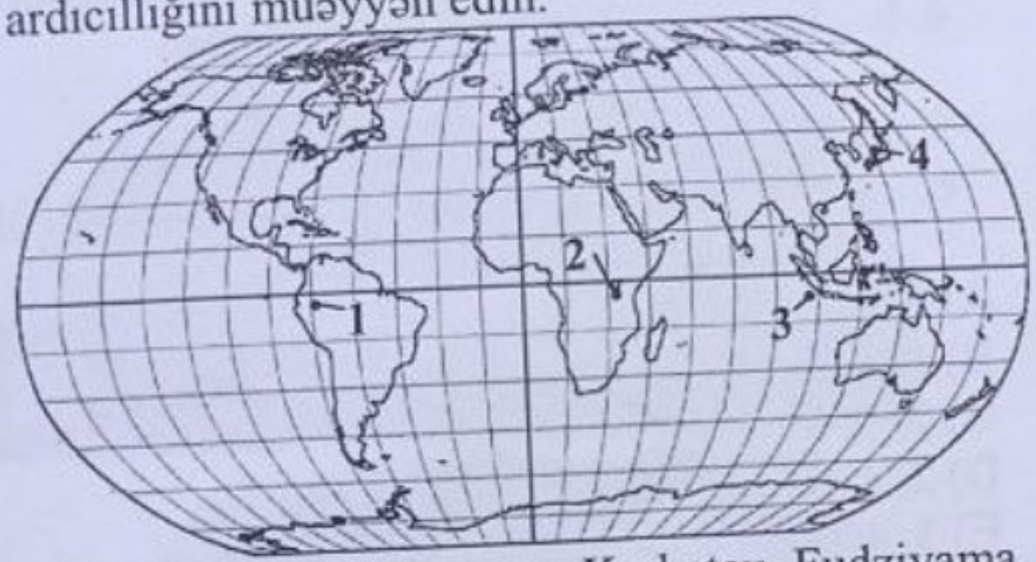

A) Kotopaxi, Kilimancaro, Krakatau, Fudziyama
B) Taxumulko, Kamerun, Kilauea, Klyuçi Sopka
C) San-Pedro, Kilimancaro, Hekla, Fudziyama
D) Orisabo, Kamerun, Erebus, Etna
E) Kotopaxi, Şasta, Krakatau, Ruis

59. Rəqəmlərə uyğun gələn vulkanların müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

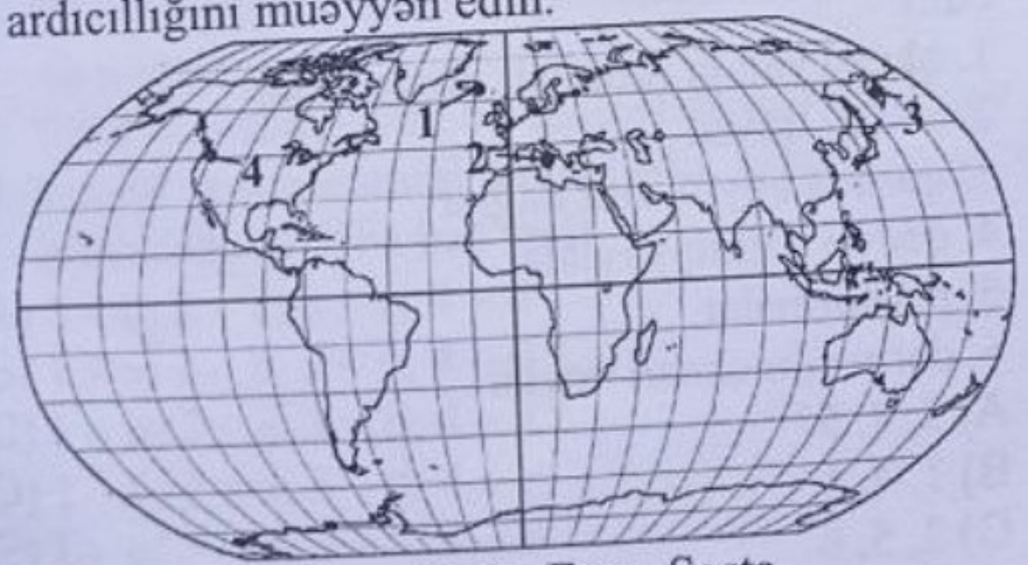

A) Klyuçi Sopkası, Ruis, Etna, Şasta
B) Etna, Fudziyama, Şasta, Ruis
C) Hekla, Etna, Kotopaxi, Vezuvi
D) Krakatau, Fudziyama, Hekla, Ruis
E) Hekla, Vezuvi, Klyuçi Sopkası, Şasta

60. Qədim platformalar üzərində yerləşən böyük düzənliklər:
A) Qərbi Sibir düzənliyi, Orta Sibir yaylası, Anadolu yaylası, Qobi yaylası
B) Kür-Araz və Missisipi ovalıqları, Efiopiya yaylası, Turan ovalığı
C) Mərkəzi düzənliklər, Orta Sibir yaylası, Amazon ovalığı, Böyük Çin düzənliyi
D) Böyük düzənliklər, Qarabağ vulkanik və Tibet yaylaları, Orta Dunay ovalığı
E) Xəzərsahili ovalıq, İran yaylası, Kolorado yaylası, Kür-Araz ovalığı

61. Platformalarda yerləşən məntəqələri müəyyən edin.

A) 2, 4, 5, 8
B) 1, 3, 5, 7
C) 1, 3, 6, 8
D) 2, 3, 6, 7
E) 1, 3, 4, 7

62. Geosinklinal qurşaqlarda yerləşən məntəqələri müəyyən edin.

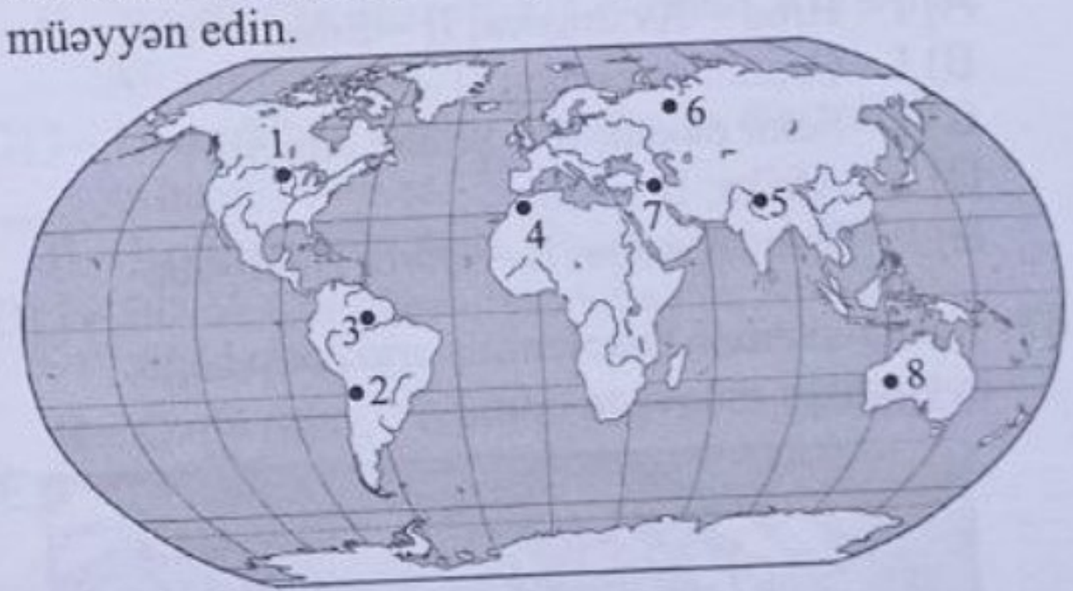

A) 2, 4, 5, 7
B) 1, 2, 5, 8
C) 2, 3, 6, 7
D) 3, 4, 6, 8
E) 1, 3, 5, 6

63. Vulkanın elementlərini müəyyən edin.
1. karst 2. meandr 3. krater
4. lava 5. hiposentr 6. boğaz
7. moren
A) 4, 5, 7
B) 1, 2, 5
C) 3, 4, 6
D) 1, 3, 7
E) 2, 5, 6

T.me/BirlikTeam

64. Sahələri tədricən kiçilən okeanları müəyyən edin.
1. Sakit okean
2. Atlantik okeanı
3. Hind okeanı
4. Şimal Buzlu okean

A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 2, 4

65. Sönmüş vulkanlara aiddir:
1. Şahdağ
2. Böyük Kirs
3. Qızılboğaz
4. Dəlidağ
5. Böyük İşıqlı
6. Gamışdağ

A) 3, 4, 5
B) 1, 3, 5
C) 1, 2, 6
D) 3, 4, 6
E) 2, 4, 5

66. Sxemdə göstərilən dağların yaranmasına səbəb olan litosfer tavalarını müəyyən edin.

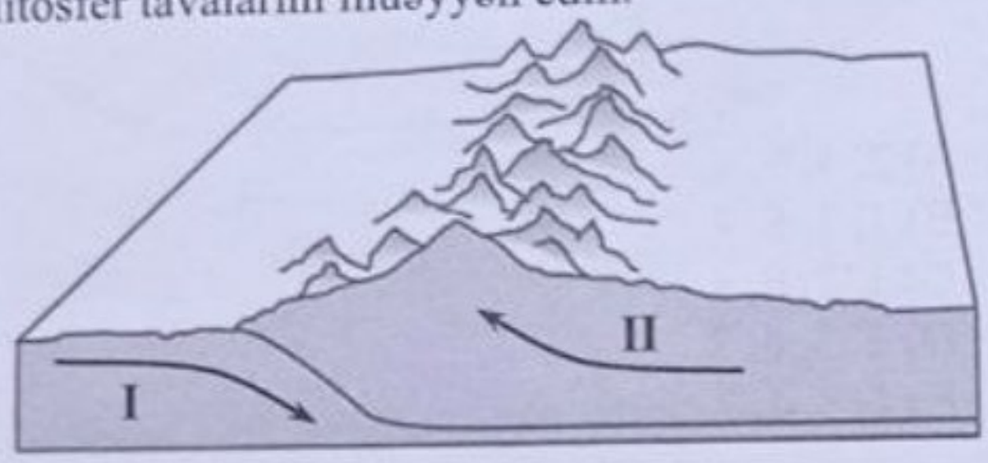

A) I – Hind – Avstraliya; II – Sibir
B) I – Cənubi Amerika; II – Naska
C) I – Sakit okean; II – Şimali Amerika
D) I – Afrika; II – Sibir
E) I – Şərqi Avropa; II – Qərbi Hindistan

67. Xəritə-sxemdə işarələnmiş ərazilərlə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

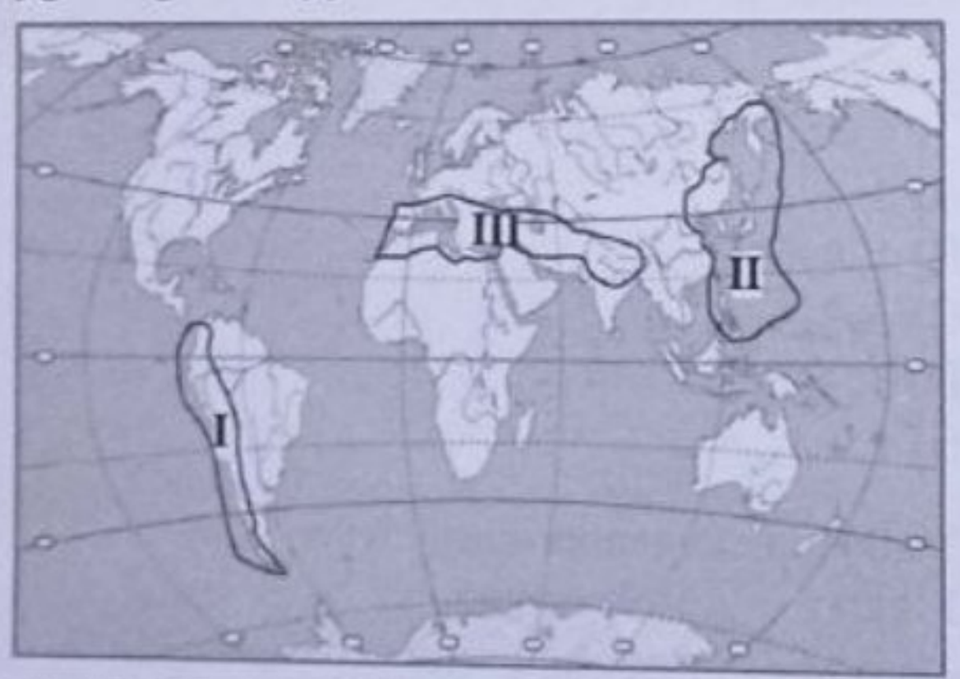

1. Sakit okeanın qərb seysmik zonasını əhatə edir.
2. İki materik tavasının toqquşma zonasında yerləşir.
3. Materik və okean tavalarının toqquşma zonasında nəhəng dağ silsilələri yaranır.
4. Çoxsaylı adalar qövsü var.
5. Naska və Cənubi Amerika tavalarının toqquşma zonasında yerləşir.
6. Digər geosinklinal qurşaqlara nəzərən fəaliyyətdə olan vulkanlar daha azdır.

A) I – 1, 5; II – 3, 4; III – 2, 6
B) I – 3, 5; II – 1, 4; III – 2, 6
C) I – 4, 6; II – 1, 2; III – 3, 5
D) I – 3, 5; II – 2, 6; III – 1, 4
E) I – 2, 5; II – 3, 4; III – 1, 6

68. Platformanın quruluş sxeminə əsasən doğru *olmayanları* müəyyən edin.

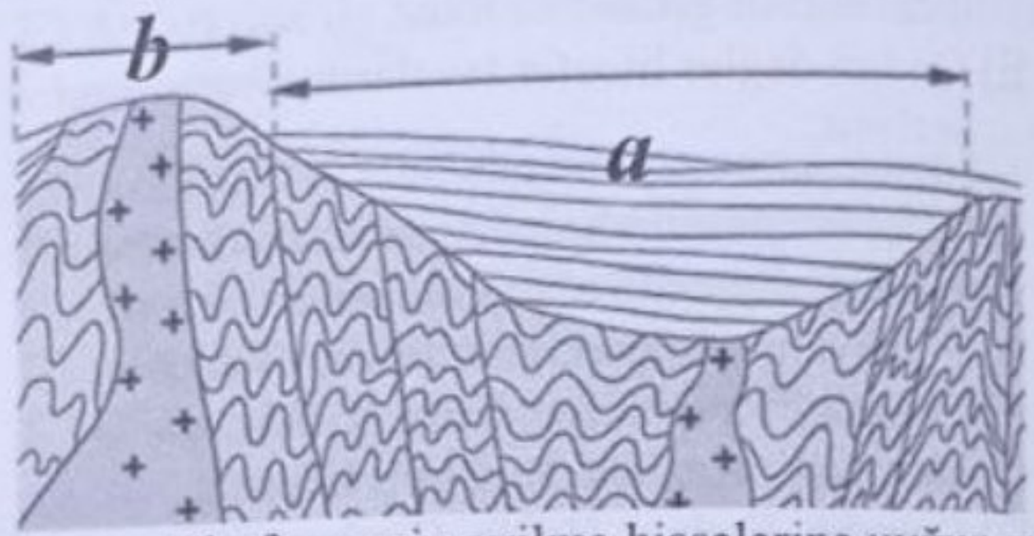

1. a – Platformanin əyilmə hissələrinə uyğun gəlir
2. b – Platformanin qalxanı olduğundan zəngin da kömür yataqlarına rast gəlinir.
3. b – Kristallik bünövrədən təşkil olunmuşdur.
4. b – Fəal seysmik qurşaq olduğundan dağəmələgəlmə prosesi davam edir.
5. a – Qalın çökmə süxur qatına malikdir.
6. a – Platformanın əyilmiş hissəsində nazik çökm süxurların toplandığı yerdir.

A) 1, 2, 3
B) 1, 3, 5
C) 2, 5, 6
D) 2, 4, 6
E) 3, 4, 6

69. *Yerin geoloji inkişaf dövründə okean və quru sahələrinin yerləşdiyi ərazilər və tutduğu sahələr daim dəyişmişdir. Ona görə ki, Litosfer parçalar-tavalar formasında mantiyanın üzərində daimi olaraq müxtəlif istiqamətlərdə hərəkət edir.*
Mətnə əsasən yaranan relyef formalarını müəyyən edin.
1. okean yatağı (abissal) düzənliklər
2. adalar qövsü
3. quruda böyük sıra dağlar
4. qədim dağlıq yaylalar
5. platformalar
6. dərinsulu okean novları

A) 3, 4, 5
B) 1, 4, 5
C) 2, 5, 6
D) 2, 3, 6
E) 1, 2, 3

T.me/BirlikTeam

70. Şəkil-sxemə əsasən geosinklinalın inkişaf mərhələlərinə aid uyğunluğu müəyyən edin.

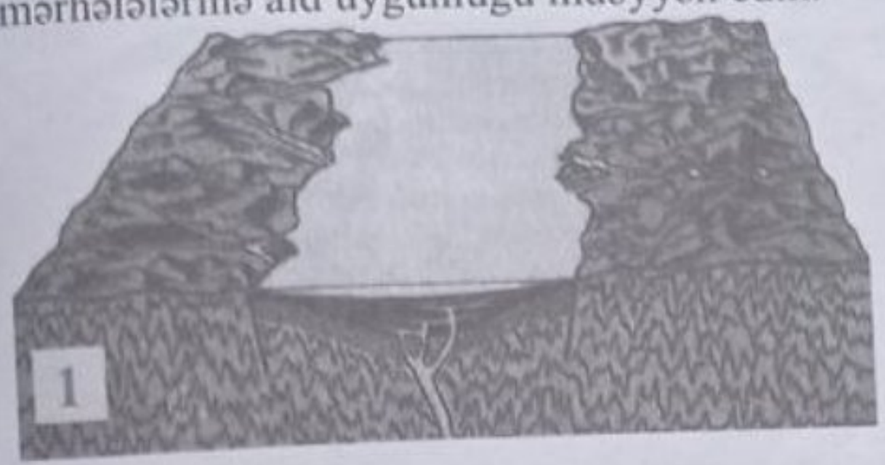

a. Daxili proseslər zəifləyir.
b. Yer qabığının enməsi dağəmələgəlmə prosesləri ilə əvəz olunur.
c. Yer qabığının böyük bir hissəsi enməyə başlayır.
d. Yer qabığının enməsi davam edir, lakin ayrı-ayrı hissələrdə qalxma baş verir.

A) 1 – d; 2 – c; 3 – a; 4 – b
B) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d
C) 1 – d; 2 – c; 3 – b; 4 – a
D) 1 – b; 2 – a; 3 – d; 4 – c
E) 1 – c; 2 – d; 3 – b; 4 – a

71. Radio ilə xəbər verildi ki, ölkənin sahillərində təxminən 24 saat sonra təbii fəlakət baş verəcəkdir. Bu vaxt ərzində əhalinin sahillərə yaxın ərazilərdən köçürülməsi, limanlarda dayanan gəmilərin açıq okeana çıxarılması barədə tapşırıq verildi. Mətndə hansı təbiət hadisəsi ilə bağlı xəbardarlıq edilmişdir?

A) "dreyf" axınları
B) vulkan
C) qabarma və çəkilmə
D) antisiklon
E) sunami

72. Litosfer tavalarının konvergent sərhədlərinə uyğun gələn adalar:

A) Yava, Sumatra, Azor, Seyşel
B) Haiti, İslandiya, Marian (Mariya), Seyşel
C) Azor, İslandiya, Şri-Lanka, Kuril
D) Marian (Mariya), Antil, Kanar, Komor
E) Kuril, Yeni Zelandiya, Yapon, Aleut

73. Litosfer tavalarının konvergent sərhədlərində yerləşən fəaliyyətdə olan vulkanlar:

A) Etna, Fudziyama, Vezuvi, Krakatau
B) Fudziyama, Elbrus, Çimboraso, Etna
C) Kotopaxi, Kazbek, San-Pedro, Torağay
D) Orisaba, Erebus, Hekla, Kotopaxi
E) Mauna-Loa, Kilimancaro, Kazbek, Böyük İşıqlı

74. Litosfer tavalarının konvergent sərhədlərində yerləşən sönmüş vulkanlar:

A) Fudziyama, Aso, Dəlidağ, Hekla
B) Etna, Vezuvi, Kazbek, Qızılboğaz
C) Elbrus, Kazbek, Qızılboğaz, Böyük İşıqlı
D) Çimboraso, Dəlidağ, Kilimancaro, Krakatau
E) Klyuçi Sopkası, Qızılboğaz, Etna, Vezuvi

75. Platforma (I) və geosinklinallarda (II) yerləşən müvafiq düzənlikləri müəyyən edin.

A) I – Hind-Çin, Şərqi Sibir, Samur-Dəvəçi, Kür-Araz
II – Lənkəran, Kolorado, Dekan, Missisipi
B) I –Kolxida, Padan(Po), Qərbi Sibir, Turan
II – Böyük Çin düzənliyi, Kolorado, Kür-Araz, Almaniya-Polşa
C) I – Qərbi Sibir, Turan, Böyük Çin düzənliyi, Almaniya-Polşa
II – Kolxida, Kür-Araz, Padan (Po), Lənkəran
D) I – Böyük Çin düzənliyi, Amazon, Kolxida, Padan (Po)
II – Qərbi Sibir, Turan, Lənkəran, Nallarbor
E) I – Nallarbor, Böyük Çin düzənliyi, Kür-Araz, Kolorado
II – Qərbi Sibir, Turan, Kolxida, Padan (Po)

76. Platforma (I) və geosinklinallarda (II) yerləşən müvafiq yaylaları müəyyən edin.

A) I – Dekan, Braziliya, Anadolu, İran
II – Meksika, Orta Sibir, Qarabağ, Böyük hövzə
B) I – Orta Sibir, Əhəqqar, Tibesti, Dekan
II – Meksika, Anadolu, Qarabağ, Böyük Hövzə
C) I – Şimali Afrika, Meksika, Anadolu, Efiopiya
II – Orta Sibir, Əhəqqar, Tibesti, Darfur
D) I – Orta Sibir, Darfur, Efiopiya, Qarabağ
II – Əhəqqar, Tibesti, Anadolu, Tibet
E) I – Dekan, Meksika, Braziliya, Pataqoniya
II – Qviana, Tibesti, Qarabağ, Böyük Hövzə

Uyğunluğu müəyyən edin.
I. qraben
II. antiklinal
III. terraslar

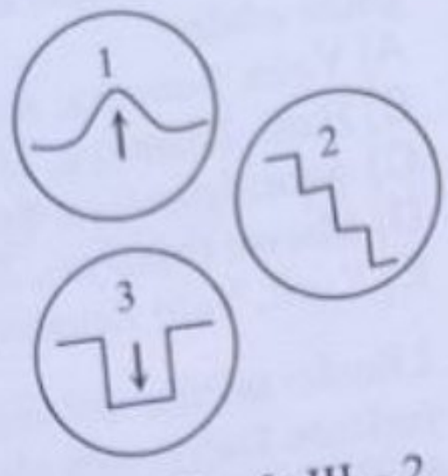

A) I – 1; II – 2; III – 3
B) I – 1; II – 3; III – 2
C) I – 3; II – 2; III – 1
D) I – 3; II – 1; III – 2
E) I – 2; II – 1; III – 3

78. Uyğunluğu müəyyən edin.
I. sinklinal
II. horst
III. rift dərəsi

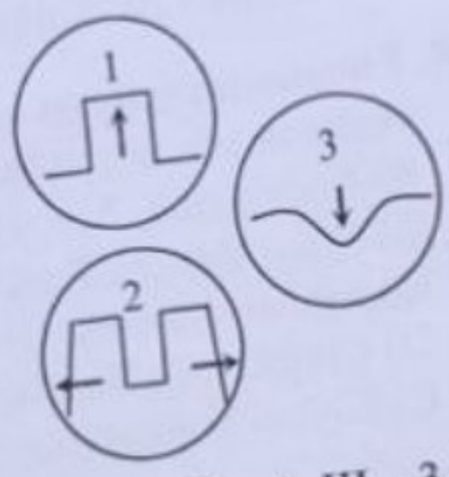

A) I – 2, II – 3, III – 1
B) I – 2, II – 1, III – 3
C) I – 1, II – 2, III – 3
D) I – 1, II – 3, III – 2
E) I – 3, II – 1, III – 2

79. Seysmikliyin zəif (1) və güclü olduğu (2) ərazilərdə yerləşən paytaxt şəhərləri:
A) 1. Bakı, Daşkənd, Ulan-Bator, Pekin, Cakarta
2. Sofiya, Roma, Madrid, Düşənbə, Minsk
B) 1. Moskva, Oslo, La-Pas, Paris, Afina
2. Varşava, Berlin, Tokio, Manila, Kanberra
C) 1. Oslo, Varşava, Brazilia, Kanberra, London
2. Santyaqo, La-Pas, Tokio, Mexiko, Manila
D) 1. Cakarta, Katmandu, Kabil, Tehran, Tbilisi
2. Vilnüs, Riqa, Stokholm, Oslo, Dehli
E) 1. Minsk, Praqa, Paris, Dublin, Ankara
2. Santyaqo, Lima, Bratislava, Mexiko, Kanberra

80. Xəritə-sxemə əsasən konvergent sərhədlərdə yerləşən vulkanları müəyyən edin.

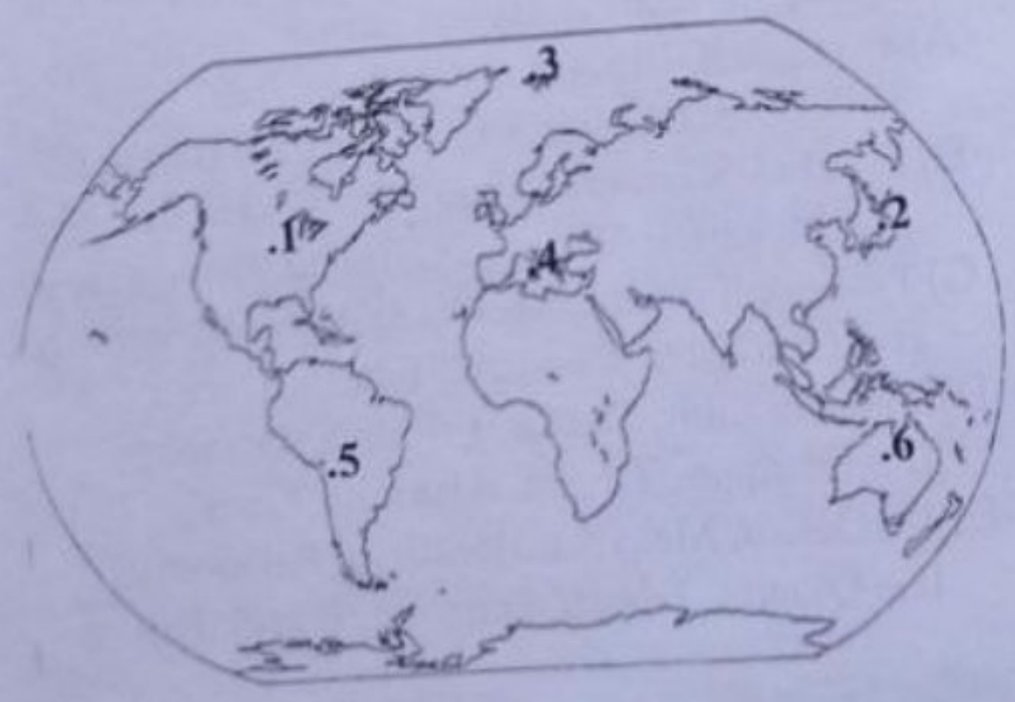

81. Xəritə-sxemə əsasən geosinklinal sahələrdə yerləşən mənteqələri müəyyən edin.

82. Avstraliya materikinin qədim platformadan təşkil olmasının nəticələri:
1. düzənlik relyefinin üstün olması
2. zəlzələlərin baş verməməsi
3. bitki örtüyünün zəngin olması
4. filiz faydalı qazıntılarının zənginliyi
5. relyefində cavan dağların üstün olması
6. çay şəbəkəsinin sıxlığının az olması

83. Fəal seysmikliyə malik olan adaları müəyyən edin.
1. Baffin Torpağı 2. Havay 3. Yava
4. Tasman 5. İrlandiya 6. Yapon

84. Fəal seysmikliyə malik olan adaları müəyyən edin.
1. Yapon
2. Yeni Torpaq
3. Azor
4. Madaqaskar
5. Sicilya
6. Nyufaundlend

85. İslandiya və Yapon adalarına aid olan oxşar xüsusiyyətlər:
1. Litosfer tavalarının sərhədində yerləşirlər.
2. Platformanın kənarında yerləşirlər.
3. Geotermal enerjidən istifadə olunur.
4. Seysmik cəhətdən sabitdirlər.
5. Qranit qata malikdirlər.
6. Şimal yarımkürəsində yerləşirlər.

86. Uyğunluq pozulmuşdur:

1.	Qərbi Sibir	akkumulyativ düzənlik	cavan platforma	ovalıq
2.	Tibesti	şahid dağlar	qədim platforma	yüksək-lik
3.	Amazon	akkumulyativ düzənlik	cavan platforma	ovalıq
4.	Turan	akkumulyativ düzənlik	cavan platforma	ovalıq
5.	Kür-Araz	allüvial düzənlik	geosinklinal	ovalıq

87. Uyğunluq pozulm

1.	Orta Sibir	denud düzən
2.	İran	denu
3.	Mesopo-tamiya	allü dü
4.	Kür-Araz	A y d
5.	Braziliya	

88. Düzgün sa

S
1. Azərbayc sahədə y
2. Tektonik zonaları
3. Avrasiy Avstral toqquş
4. Subdik
5. Yerin temp

89. Hans
səciy

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

87. Uyğunluq pozulmuşdur:

1.	Orta Sibir	denudasion düzənlik	qədim platforma	hündürlüyü 500 m-dən çoxdur
2.	İran	denudasion düzənlik	geosinklinal	hündürlüyü 500 m-dən çoxdur
3.	Mesopotamiya	allüvial düzənlik	qədim platforma	hündürlüyü 200 m-dən azdır
4.	Kür-Araz	Akkumulyativ düzənlik	cavan platforma	hündürlüyü 200 m-ə qədərdir
5.	Braziliya	denudasion düzənlik	geosinklinal	hündürlüyü 500 m-dən çoxdur

88. Düzgün səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
1. Azərbaycan geosinklinal sahədə yerləşdiyi üçün	Geotermik pillə böyükdür.
2. Tektonik sınma zonalarında	Mineral və termal bulaqlara rast gəlinir.
3. Avrasiya və Hind-Avstraliya tavalarının toqquşması nəticəsində	Qafqaz dağları yaranır.
4. Subdiksiya prosesi	Rift dərəsi yaranır
5. Yerin daxilindəki yüksək temperatur və təzyiq	Metamorfik süxurlar yaranır.

89. Hansı ölkələr üçün neotektonik hərəkətlər səciyyəvidir?

90. Şəkil-sxemdə təsvir edilmiş proses nəticəsində yaranan dağ sistemində yerləşən vulkanları müəyyən edin.

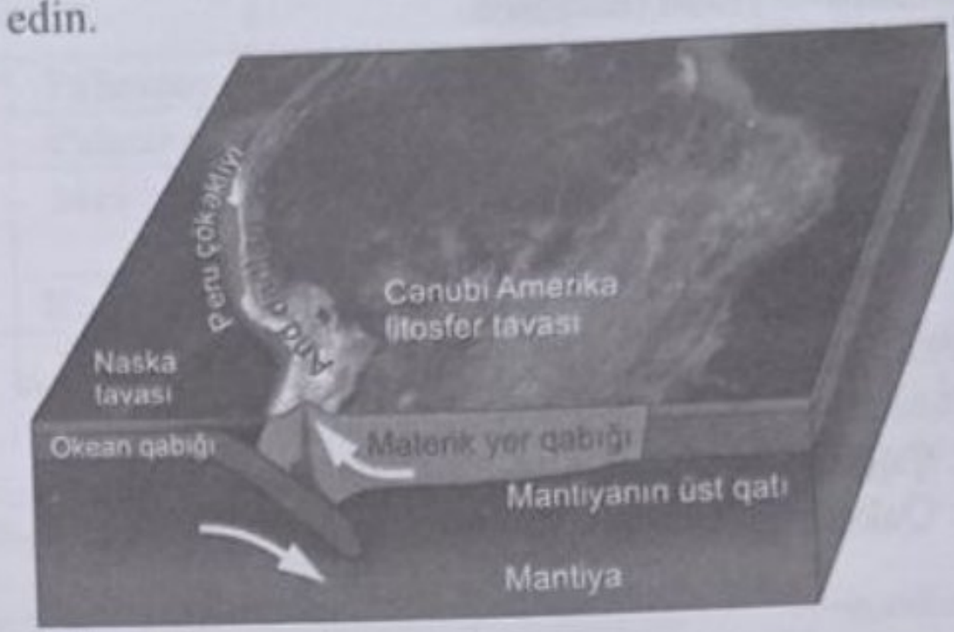

1. Krakatau
2. San-Pedro
3. Elbrus
4. Lyulyaylyako
5. Vezuvi
6. Kotopaxi

91. Eyler-Venn diaqramina əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

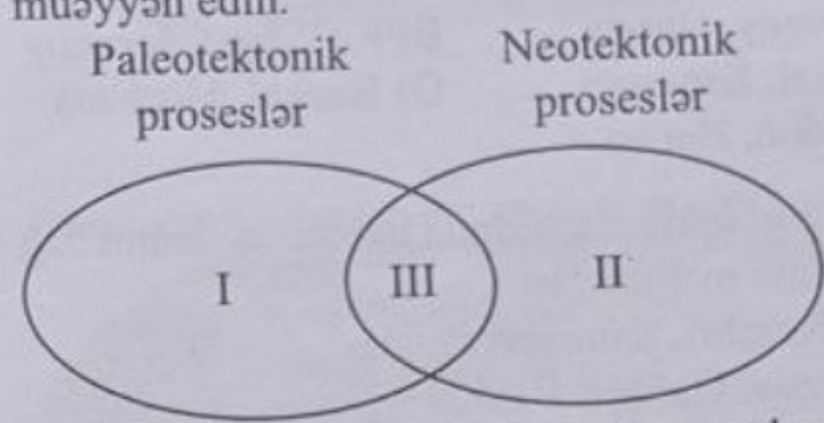

a. Kaynozoy erasında baş verən proseslərdir.
b. Bu hərəkətlər hazırda kataklizmlərə səbəb olur.
c. Litosfer tavalarının üfüqi və şaquli hərəkətləri ilə müşahidə olunur.
d. Qədimdə baş vermiş tektonik proseslərdir.
e. Bu proseslər nəticəsində yaranan ərazilər hazırda platformalara çevrilmişdir.

92. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Konvergent sərhədlər
2. Divergent sərhədlər

T.me/BirlikTeam

93. Qədim platformalar (1) və geosinklinallar (2) üzərindəki düzənliklər:
a. Şərqi Avropa düzənliyi
b. Kür-Araz ovalığı
c. Turan ovalığı
d. Qərbi Avstraliya yaylası
e. Meksika yaylası

94. Platformaların çökən (1) və qalxan (2) sahələrində yaranma ehtimalı çox olan faydalı qazıntı yataqları:

1. Çökən	a. neft və təbii qaz
2. Qalxan	b. dəmir filizi və mis
	c. təbaşir və xörək duzu
	d. qurğuşun və sink
	e. polimetal filizləri və qonur kömür

Dağəmələgəlmə mərhələləri

1. Paleozoy erasında baş verən əsas dağəmələgəlmə mərhələləri:
A) Mezozoy, Hersin
B) Kaledon, Mezozoy
C) Baykal, Kimmeri
D) Baykal, Mezozoy
E) Kaledon, Hersin

2. Yerin geoloji inkişaf tarixində baş verən qədim dağ əmələgəlmə mərhələləri:
A) Alp, Kembri, Kimmeri
B) Mezozoy, Qafqaz, Baykal
C) Baykal, Sakit okean, Antropogen
D) Baykal, Kaledon, Hersin
E) Hersin, Kaledon, Arxey

3. Alp dağəmələgəlməsinin baş verdiyi geoloji dövrləri müəyyən edin.
A) Paleogen, Neogen, Antropogen
B) Trias, Yura, Paleogen
C) Kembri, Tabaşir, Antropogen
D) Ordovik, Silur , Paleogen
E) Perm, Daş kömür, IV dövr

4. Alp dağəmələgəlməsində yaranan dağlar:
A) Karpat, Atlas, Pamir, And
B) Kap, Ural, Krım, Qafqaz
C) Tyan-Şan, Sayan, Karpat, Böyük Suayrıcı
D) Qafqaz, Ural, Alp, Appalaç
E) Appalaç, Skandinaviya, Pireney, And

5. Kopetdağ silsiləsinin fəal seysmikliyi bağlıdır:
A) yenidən dağəmələgəlmə proseslərinin fəallaşması ilə
B) Alp qırışıqlığı dövründə yaranması ilə
C) qədim qırışıqlığa məruz qalması ilə
D) Kimmeri qırışılığında yaranması ilə
E) tavaların sərhədindən uzaqda yerləşməsi ilə

6. Yenidən fəallaşmış qədim dağ sistemləri:
A) Böyük Suayırıcı, Ural, Sayan
B) Tyan-Şan, Appalaç, Atlas
C) Tyan-Şan, Altay, Sayan
D) Böyük Xinqan, Skandinaviya, Altay
E) Kap, Ural, Karpat

7. Ən qədim dağəmələgəlmə mərhələsi:
A) Hersin
B) Mezozoy
C) Baykal
D) Kimmeri
E) Kaledon

8. Hersin dağəmələgəlməsi hansı geoloji erada baş vermişdir?
A) Tabaşir
B) Paleozoy
C) Mezozoy
D) Proterozoy
E) Paleogen

9. Yerin geoloji inkişaf tarixində baş vermiş ən mühü dağəmələgəlmə mərhələləri:
A) Baykal, Hersin, Kaledon, Neogen, Proterozoy
B) Kaledon, Baykal, Arxey, Alp, Silur
C) Arxey, Kaledon, Paleozoy, Yura, Paleogen
D) Baykal, Kaledon, Hersin, Mezozoy, Alp
E) Mezozoy, Alp, Devon, Kaynozoy, Kembri

10. Tyan-Şan, Altay və Sayan dağlarının geoloji cəhətdən qədim olmalarına baxmayaraq hündür olmalarının səbəbi:
A) IV dövr buzlaşmasına məruz qalmamaları
B) Mezozoy qırışıqlığı zamanı yaranmaları
C) güclü parçalanmaya məruz qalmamaları
D) denudasıya və aşınma proseslərinə zəif məruz qalmaları
E) Alp qırışıqlığında yenidən fəallaşmaları

11. Tyan-Şan dağlarının geoloji cəhətdən qədim olmasına baxmayaraq burada seysmik hərəkətlərin müşahidə olunmasının səbəbi:
A) Alp dağəmələgəlməsində yenidən qalxmaya məruz qalması
B) fəal antropogen təsirə məruz qalması
C) okean və materik tipli litosfer tavalarının sərhədində yerləşməsi
D) mütləq hündürlüyünün az olması
E) qədim platformanın mərkəzində yerləşməsi

12. Mezozoy erasında yaranan dağlar:
A) Pamir, Karpat
B) Kordilyer, Qafqaz
C) And, Skandinaviya
D) Verxoyansk, Çerski
E) Skandinaviya, Atlas

13. Kaledon və Hersin dağəmələgəlmə mərhələləri hansı geoloji eranı əhatə edir?
A) Kaynozoy
B) Paleozoy
C) Mezozoy
D) Arxey
E) Proterozoy

T.me/BirlikTeam

14. Hansı dağ silsilələri Alp qırışıqlığı zamanı əmələ gəlmişdir?
A) Ural, And, Himalay, Kap
B) Tyan-Şan, And, Altay, Appalaç
C) Krım, Ural, Qafqaz, Skandinaviya
D) Altay, Appalaç, Kap, Qafqaz
E) Krım, Kopetdağ, And, Atlas

15. Alp dağlarına aid xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. Qədim qırışıq-faylı dağlardır.
2. Kaynozoy erasında əmələ gəlmişdir.
3. Baykal qırışıqlığına aiddir.
4. Avropanın ən uca zirvəsi burada yüksəlir.
5. Atlantik və Şimal Buzlu okeanları arasında suayırıcıdır.
6. Dağ turizmi güclü inkişaf etmişdir.

A) 2, 3, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 6
D) 1, 4, 6 E) 2, 4, 5

16. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə uyğun olaraq göstərilmiş dağ sistemlərinin qırışıqlıq mərhələlərini müəyyən edin.

A) 1 – Kimmeri, 2 – Kaledon, 3 – Hersin
B) 1 – Kaledon, 2 –Baykal, 3 – Kimmeri
C) 1 – Kimmeri, 2 –Hersin, 3 – Alp
D) 1 – Baykal, 2 – Alp, 3 – Mezozoy
E) 1 – Mezozoy, 2 – Kaledon, 3 – Hersin

17. Düzgün ardıcıllığı müəyyən edin.

№	Era	Qırışıqlıq	Dağ və ya dağlıq qurşaq	Yerləşdiyi materik
1.	Mezozoy	Kimmeri	Verxoyansk	Avrasiya
2.	Kaynozoy	Alp	Appalaç	Şimali Amerika
3.	Paleozoy	Kaledon	Atlas	Afrika
4.	Paleozoy	Hersin	And	Cənubi Amerika
5.	Kaynozoy	Alp	Pamir	Avrasiya

A) 2, 3 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 4, 5 E) 1, 5

18. Düzgün ardıcıllığı müəyyən edin.

№	Era	Qırışıqlıq	Dağ və ya dağlıq qurşaq	Yerləşdiyi materik
1.	Paleozoy	Kaledon	Altay	Afrika
2.	Paleozoy	Hersin	Ural	Avrasiya
3.	Mezozoy	Kimmeri	Appalaç	Şimali Amerika
4.	Kaynozoy	Alp	Atlas	Afrika
5.	Mezozoy	Kaledon	And	Cənubi Amerika

A) 2, 5 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 1, 2

19. Xəritə-sxemə əsasən qədim dağları müəyyən edin.

20. Xəritə-sxemə əsasən əsərnı dağları müəyyən edin.

21. Kaledon-Hersin qırışıqlığı qurşağında yaranan dağları müəyyən edin.

T.me/BirlikTeam

22. Uyğunluq pozulmuşdur:

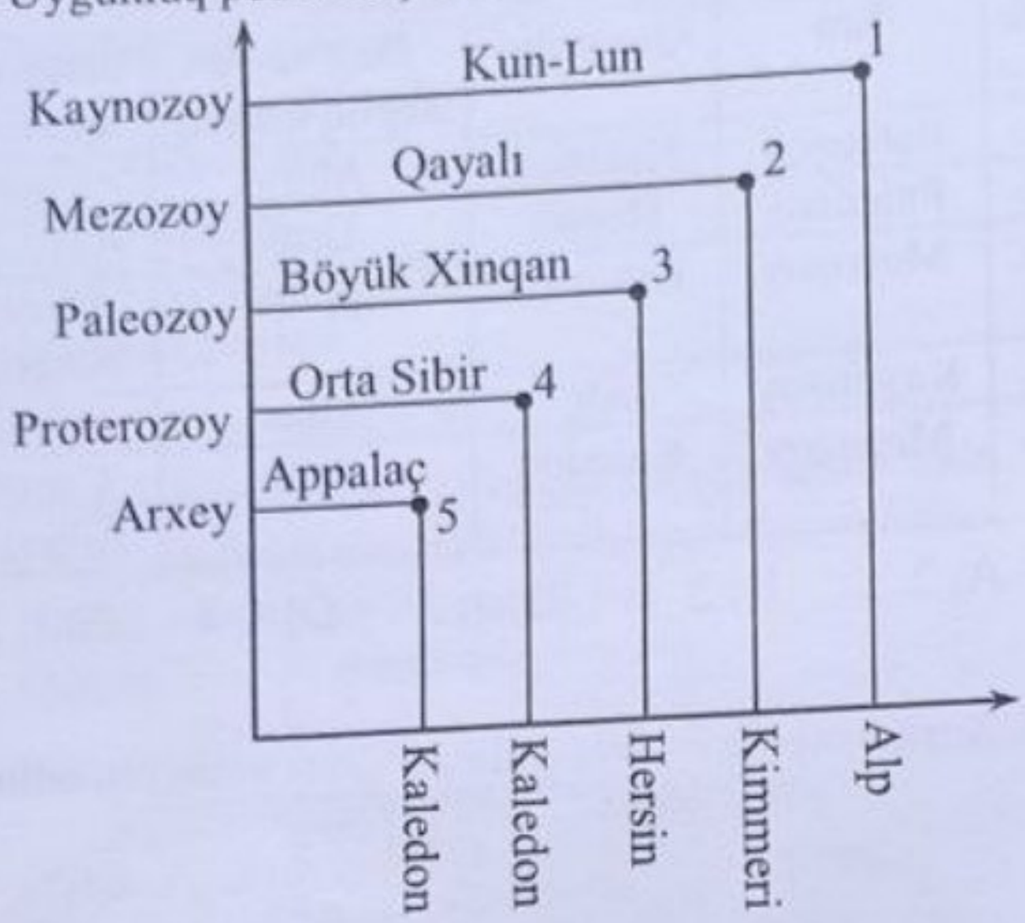

23. Uyğunluq pozulmuşdur:

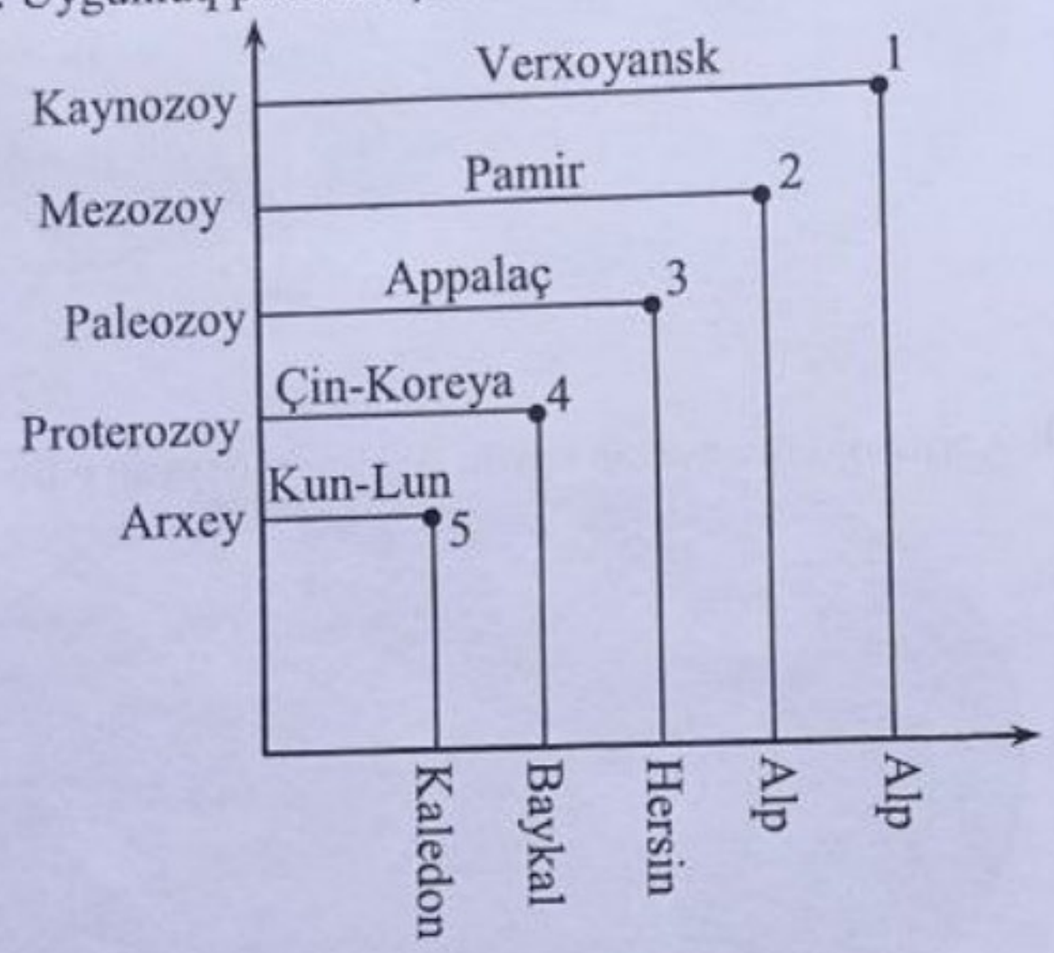

24. Paleozoy erasındakı qırışıqlıqlara aid olmayan dağ sistemlərini müəyyən edin.

25. Paleozoy (1) və Kaynozoy (2) eralarında baş v
uyğun coğrafi hadisələr:

a. Appalaç və Ural dağları əmələ gəlmişdir.
b. Son buzlaşma baş vermişdir.
c. Hersin qırışıqlığı baş vermişdir.
d. Verxoyansk və Kunlun dağları əmələ gəlmi
e. Alp dağəmələgəlməsi baş vermişdir.

T.me/BirlikTeam

Azərbaycanın geoloji quruluşu və mineral ehtiyatları

Azərbaycanın geoloji quruluşu

1. Kür-Araz ovalığında filiz faydalı qazıntıların ***olmamasının*** səbəbi:
A) çökmə süxurların üstün olması
B) düzən relyefin üstün olması
C) vulkanik süxurların geniş yayılması
D) metamorfik süxurların üstünlük təşkil etməsi
E) qədim süxurların yayılması

2. Azərbaycan Respublikasının ərazisində hansı eranın çöküntüləri daha az yayılmışdır?
A) Proterozoy B) Kaynozoy C) Mezozoy
D) Arxey E) Paleozoy

3. Kiçik Qafqaz dağlarına aid olan xüsusiyyət:
A) Zəngin daş kömür ehtiyatları vardır.
B) Qədim dağlardır.
C) Zirvələri qar xəttindən yüksəkdə yerləşir.
D) Zəngin filiz faydalı qazıntılara malikdir.
E) Çökmə süxurlar üstündür.

4. Azərbaycanda Böyük və Kiçik Qafqaz dağ sistemləri üçün ümumi ***olmayan*** xüsusiyyət:
A) Vulkanik süxurlar geniş yayılmışdır.
B) Cavan dağlardır.
C) Polimetal filiz yataqlarına malikdirlər.
D) Geniş meşə massivləri vardır.
E) Dəmyə əkinçiliyi üçün şərait vardır.

5. Palçıq vulkanları Azərbaycanın hansı ərazilərində daha çox yayılmışdır?
A) Naxçıvan və Kür-Araz ovalığı
B) Kiçik Qafqaz və Abşeron-Qobustan
C) Kür-Araz ovalığı və Qarabağ düzü
D) Ceyrançöl-Acınohur və Şirvan düzü
E) Abşeron-Qobustan və Cənub-Şərqi Şirvan

6. Böyük Qafqaz tektonik zonasına daxil olan ərazilər:
1. Samur-Dəvəçi ovalığı
2. Ləngəbiz silsiləsi
3. Qobustan
4. Cənub-Şərqi Şirvan
5. Yan silsilə
6. Ceyrançöl-Acınohur alçaq dağlığı
A) 1, 4, 6 B) 1, 2, 6 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 3, 6

7. Kür çökəkliyi tektonik zonasına daxil olan ərazilər:
1. Gəncə-Qazax düzü
2. Talış dağları
3. Ceyrançöl-Acınohur alçaq dağlığı
4. Samur-Dəvəçi ovalığı
5. Cənub-Şərqi Şirvan düzü
6. Şollar düzü
A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 4, 6 E) 1, 3, 5

8. Daha fəal seysmik əraziləri müəyyən edin.

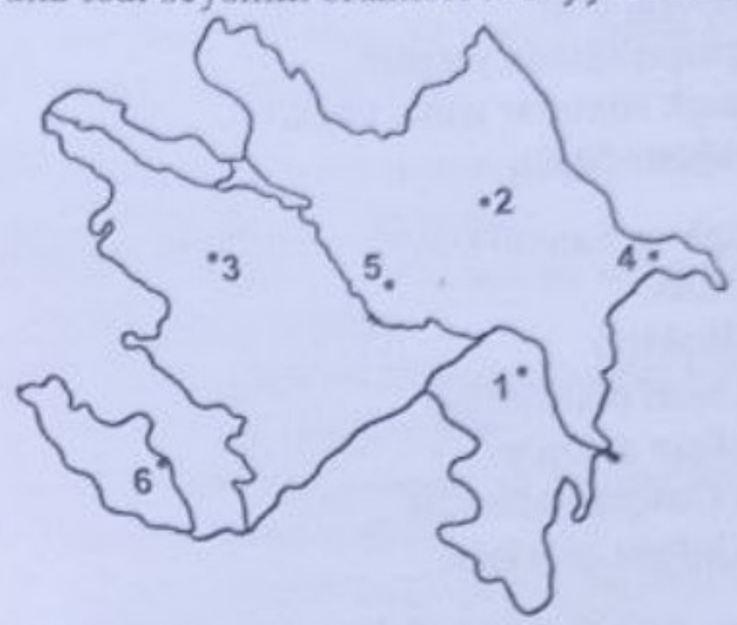

A) 2, 3, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 5 E) 1, 4, 6

9. Kaynozoy yaşlı çökmə süxurların yayıldığı əraziləri müəyyən edin.

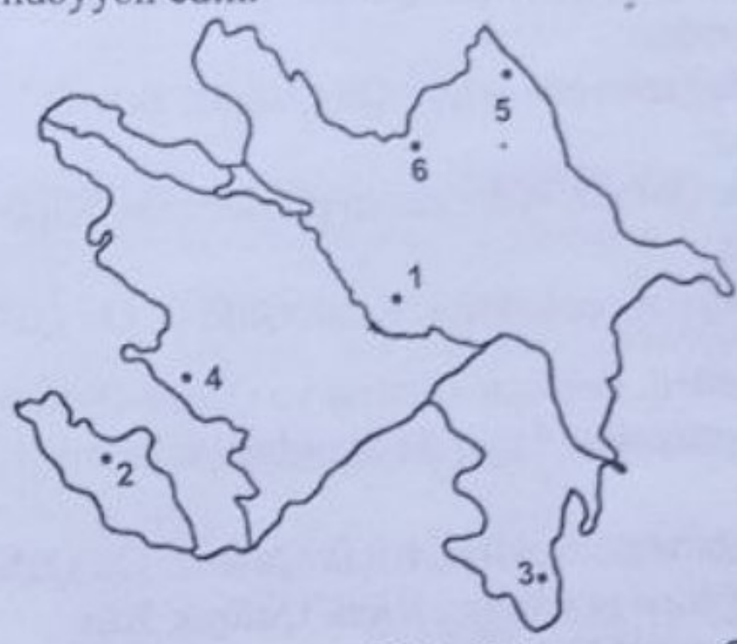

A) 2, 3, 6 B) 1, 3, 5 C) 1, 2, 4
D) 3, 4, 5 E) 2, 4, 6

10. Azərbaycan Respublikası ərazisinin fəal geosinklinal qurşaqda yerləşməsinin nəticələri:
1. Fəal seysmikliyə malikdir.
2. Relyefdə denudasion düzənliklər üstündür.
3. Relyefin hündürlük amplitudu azdır.
4. Cavan dağlar formalaşır.
5. Şaquli zonallıq aydın nəzərə çarpır.
6. Quru subtropik iqlim formalaşır.
A) 1, 3, 5 B) 1, 3, 6 C) 2, 4, 6
D) 1, 4, 5 E) 2, 4, 5

11. Azərbaycan Respublikası ərazisinin platforma üzərində ***yerləşməməsinin*** nəticələri:
1. Seysmik cəhətdən sabitdir.
2. Relyef mürəkkəbdir.
3. Tez-tez zəlzələlər baş verir.
4. Dağlarda çökmə mənşəli zəngin faydalı qazıntılar yerləşir.
5. Hündürlük qurşaqları əmələ gəlir.
6. İqlim kəskin kontinentaldır.
A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 6 C) 2, 3, 5
D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 6

T.me/BirlikTeam

12. Talış və Baş Qafqaz silsilələrinin ümumi ***olmayan*** cəhəti:
A) Meşələr geniş yayılıb.
B) Cavan dağlardır.
C) Alp qırışıqlığında yaranıb.
D) Vulkanik süxurlar geniş yayılıb.
E) Bol yağıntı düşür.

13. Şollar düzü və Samur-Dəvəçi ovalığının yerləşdiyi tektonik zona:
A) Kür çökəkliyi
B) Araz cavan platforması
C) Ön Qafqaz çökməsi
D) Böyük Qafqaz qalxması
E) Kiçik Qafqaz qalxması

14. Qanıx-Əyriçay çökəkliyi, Talış dağları və Yan silsilənin uyğun olaraq yerləşdiyi tektonik zonalar:
A) Kür dağarası çökəkliyi, Kiçik Qafqaz, Böyük Qafqaz
B) Böyük Qafqaz, Kiçik Qafqaz, Araz cavan platforması
C) Kür dağarası çökəkliyi, Ön Qafqaz, Böyük Qafqaz
D) Böyük Qafqaz, Araz cavan platforması, Kiçik Qafqaz
E) Kür dağarası çökəkliyi, Kiçik Qafqaz, Ön Qafqaz

15. Qarabağ düzü, Peştəsər silsiləsi və Qanıx-Əyriçay vadisinin müvafiq olaraq daxil olduğu tektonik zonalar:
A) Kür dağarası çökəkliyi, Kiçik Qafqaz, Ön Qafqaz
B) Kür dağarası çökəkliyi, Kiçik Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi
C) Kiçik Qafqaz, Kiçik Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi
D) Kiçik Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi, Böyük Qafqaz
E) Kiçik Qafqaz, Böyük Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi

16. Azərbaycanda tektonik sınma zonalarına aid olan əsas xüsusiyyətlər:
1. Dağ yamacları dikdir.
2. Tektonik proseslər intensiv gedir.
3. Çökmə süxurların qalınlığı çoxdur.
4. Tektonik proseslər zəif gedir.
5. Termal və mineral sular səthə çıxır.
A) 1, 2, 3 B) 1, 4, 5 C) 1, 2, 5
D) 2, 3, 4 E) 3, 4, 5

17. Azərbaycanda tektonik sınma zonalarına aid ***olmayan*** xüsusiyyətlər:
1. Dağ yamacları dikdir.
2. Tektonik proseslər intensiv gedir.
3. Çökmə süxurların qalınlığı çoxdur.
4. Tektonik proseslər zəif gedir.
5. Fəaliyyətdə olan vulkanlar mövcuddur.
A) 1, 2, 5 B) 1, 3, 5 C) 1, 2, 4
D) 3, 4, 5 E) 2, 3, 4

18. Böyük Qafqaz fiziki-coğrafi vilayətində hansı geoloji dövrdə yaranmış süxurlara rast gəlinmir:
A) Paleogen B) Yura C) Təbaşir
D) Trias E) Neogen

19. Qafqaz dağlarının əmələ gəldiyi qırışıqlıq:
A) Mezozoy B) Alp C) Baykal
D) Kaledon E) Hertsin

20. Kiçik Qafqaz dağlarının Böyük Qafqazdan fərqli xüsusiyyətləri:
1. vulkanik süxurların üstün olması
2. meşə massivlərinin daha çox olması
3. daha qədim süxurların səthə çıxması
4. qeyri-filiz faydalı qazıntılarının bolluğu
5. zirvələrinin çox hündür olması
6. filiz mənşəli faydalı qazıntıların zənginliyi
A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 6 E) 4, 5, 6

21. Azərbaycanda Böyük və Kiçik Qafqaz dağları üçün ümumi ***olmayan*** cəhət:
A) geniş meşə massivlərinin olması
B) Mezozoy yaşlı süxurların yayılması
C) effuziv süxurların geniş ərazidə yayılması
D) ərazilərində dağ qaratorpaqlarının yayılması
E) subalp və alp çəmənliklərinin yayılması

22. Azərbaycan ərazisində sürüşmələrin daha geniş yayıldığı ərazilər:
A) Yan silsilə və Ceyrançöl alçaqdağlığı
B) Dərələyəz silsiləsi və Acınohur öndağlığı
C) Baş Suayrıcı və Yan silsilələr
D) Zəngəzur silsiləsi və Lənqəbiz silsilələri
E) Qarabağ silsiləsi və Vulkanik yayla

23. Respublikamızda tektonik sınma zonalarına xas olan əsas xüsusiyyətlər:
1. Dağ yamacları dikdir.
2. Tektonik proseslər intensiv gedir.
3. Qalın çökmə süxurları toplanır.
4. Hamar düzənliklər yerləşir.
5. Termal və mineral sular səthə çıxır.
A) 3, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 5
D) 1, 4, 5 E) 1, 2, 5

24. Respublikamızda süxurların yayılma xüsusiyyətlərini müəyyən edin.
1. Böyük və Kiçik Qafqazda mezozoy erasının süxurları üstünlük təşkil edir.
2. Qusar maili düzənliyində vulkanik süxurlar üstünlük təşkil edir.
3. Talış və Acınohur-Ceyrançöl ön dağlıq zonasında arxey erasının süxurları geniş yayılmışdır.
4. Xəzər dənizinin sahillərində Dördüncü dövrün maqmatik süxurları yayılmışdır.
5. Kür-Araz ovalığı və onu əhatə edən alçaq dağlıq ərazilərdə kaynazoy erasının bütün dövrlərinə aid süxurlar üstünlük təşkil edir.
A) 2, 5 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 1, 5

25. Azərbay
daha gen
1. Kür-A
2. Samu
3. Qanx
A) 3, 4,
D) 1, 2,

26. Sürüşm
respubl
yayılm
A) yera
şərq
B) iqli
dağ
C) atm
Na
D) to
şər
E) aş
Na

27. Azər
əraz
1. K
2. A
3. T
4. S
5. C
6. Z
A)

28. Ki
zo
ar
A)
B
C
D
E

29.

T.me/BirlikTeam

25. Azərbaycan ərazisində IV dövr çökmə süxurlarının daha geniş yayıldığı ərazilər:
1. Kür-Araz ovalığı
2. Zəngəzur silsiləsi
3. Samur-Dəvəçi ovalığı
4. Peştəsər silsiləsi
5. Lənkəran ovalığı
6. Sədərək düzü

A) 3, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 6 E) 4, 5, 6

26. Sürüşmə prosesi əsasən hansı amillə bağlıdır və respublikamızın hansı hissələrində daha geniş yayılmışdır?
A) yeraltı sularla; Böyük Qafqazın cənub və şimal-şərq yamaclarında
B) iqlimlə; Acınohur-Ceyrançöl öndağlığı və Talış dağlarında
C) atmosfer təzyiqi və havanın temperaturu ilə; Naxçıvan və Gəncə-Qazax maili düzənliklərində
D) torpaq və bitki örtüyü ilə; Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacında və Talış dağlarında
E) aşınma ilə; Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacı, Naxçıvanda

27. Azərbaycanda qədim süxurların səthə çıxdığı əraziləri müəyyən edin.
1. Kür-Araz ovalığı
2. Acınohur alçaq dağlığı
3. Talış dağları
4. Sədərək qalxması
5. Qarabağ vulkanik yaylası
6. Zəyəmçay hövzəsi

A) 2, 3 B) 4, 6 C) 1, 3 D) 1, 2 E) 1, 5

28. Kiçik Qafqaz, Böyük Qafqaz və Kür tektonik zonalarına uyğun gələn relyef vahidlərinin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Murovdağ silsiləsi, Qobustan alçaq dağlığı, Arazyanı düzənliyi
B) Qarabağ silsiləsi, Yan silsiləsi, Şollar düzü
C) Şərqi Göyçə dağları, Qusar maili düzənliyi, Qarabağ düzü
D) Talış dağları, Qanıx-Əyriçay çökəkliyi, Şirvan düzü
E) Murovdağ silsiləsi, Qobustan alçaq dağlığı, Qanıx-Əyriçay çökəkliyi

29. Kiçik Qafqaz, Böyük Qafqaz və Kür tektonik zonalarına uyğun gələn relyef vahidlərinin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Talış dağları, Ceyrançöl-Acınohur, Şirvan düzü
B) Şahdağ silsiləsi, Nialdağ silsiləsi, Ceyrançöl-Acınohur
C) Murovdağ silsiləsi, Qanıx-Əyriçay, Qarabağ düzü
D) Şahdağ silsiləsi, Qovdağ silsiləsi, Yaycı düzü
E) Qarabağ vulkanik yaylası, Qanıx-Əyriçay, Qarayazı düzü

30. Bir-birindən tektonik sınmalarla ayrılan ərazilər:
A) Gəncə-Qazax və Qarabağ düzü
B) Cənub-Şərqi Şirvan və Salyan düzü
C) Şirvan və Qarabağ düzü
D) Abşeron-Qobustan və Cənub-Şərqi Şirvan
E) Muğan və Salyan düzü

31. Respublikamızın ərazisinin geoloji inkişafı üçün səciyyəvi ***olmayan*** əlamətlər:
1. Kiçik Qafqaz tektonik zonası sayca daha çox təbii vilayəti əhatə edir.
2. IV dövrə aid olan effuziv süxurlar bütün təbii vilayətlərdə yayılmışdır.
3. Böyük Qafqazın cənub-şərqində Paleozoy yaşlı süxurlara rast gəlinir.
4. Litosfer tavalarının konvergent sərhədində yerləşməsi ərazinin fəal seysmikliyinə səbəb olur.
5. Neogen dövrünün çöküntüləri, əsasən alçaq dağlıqda yayılmışdır.
6. Ən qədim süxurlar Lənkəran ovalığında daha çox yayılıb.

A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 4
D) 3, 5, 6 E) 1, 3, 5

32. Ceyrançöl-Acınohur alçaqdağlığı, Zəngəzur dağları və Şollar düzünün müvafiq olaraq aid olduğu tektonik zonalar:
A) Kiçik Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi, Ön Qafqaz çökməsi
B) Kiçik Qafqaz, Böyük Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi
C) Kiçik Qafqaz, Kiçik Qafqaz, Kür dağarası çökəkliyi
D) Kür dağarası çökəkliyi, Kiçik Qafqaz, Ön Qafqaz
E) Böyük Qafqaz, Kiçik Qafqaz, Ön Qafqaz çökməsi

33. Xəritə-sxemdə hansı geoloji era (I) və dövrün (II) süxurlarının yayıldığı ərazilər təsvir olunmuşdur?

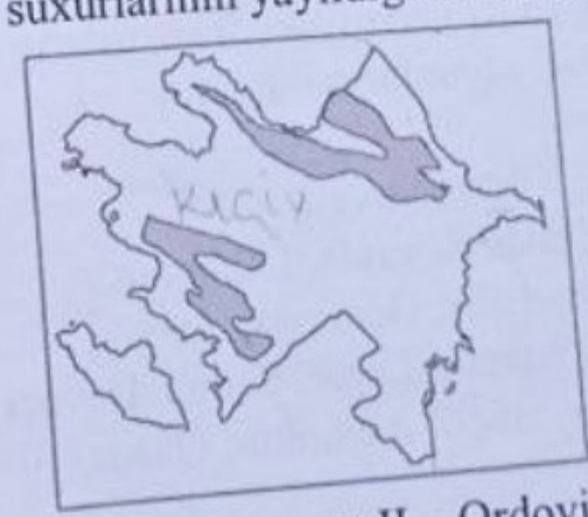

A) I – Mezozoy; II – Ordovik
B) I – Kaynozoy; II – Paleogen
C) I – Arxey; II – Silur
D) I – Mezozoy; II – Təbaşir
E) I – Paleozoy; II – Kembri

T.me/BirlikTeam

34. Böyük Qafqaz dağlarında mütləq hündürlüklə süxurların geoloji yaşı arasında əlaqə:

A) 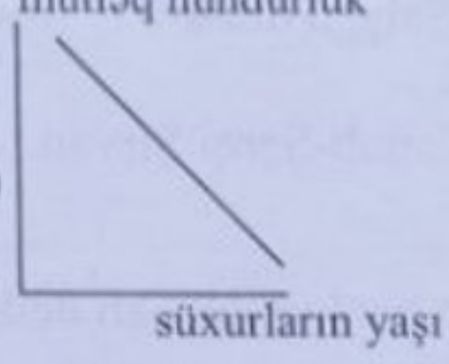

B) 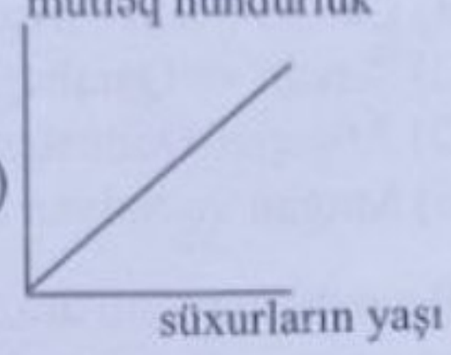

C) 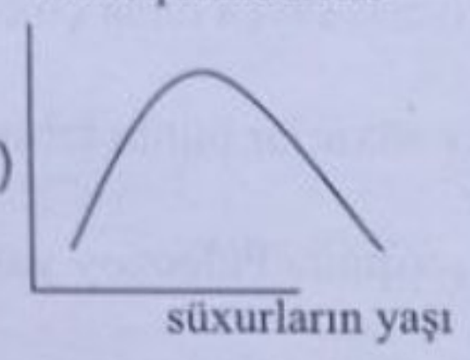

D) 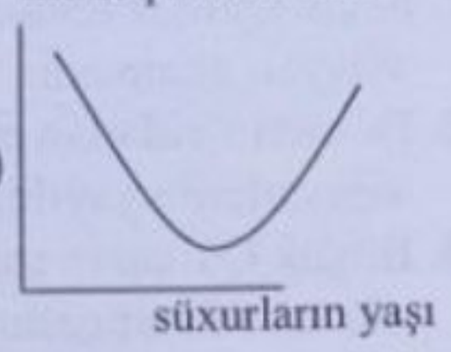

E) 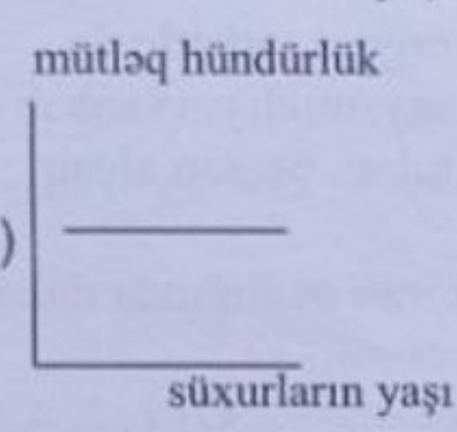

35. Azərbaycanda Yura yaşlı süxurların yayıldığı ərazilərə uyğun gələn ekzogen relyef formaları:
A) abrazion düzənliklər
B) gətirmə konusları
C) arid-denudasion
D) allüvial-prolüvial düzənliklər
E) nival-buzlaq

36. Azərbaycan Respublikasında ən qədim süxurlar hansı tektonik zonada mövcud olur?
A) Ön Qafqaz çökməsi
B) Kiçik Qafqaz tektonik qalxması
C) Böyük Qafqaz qalxması
D) Kür dağarası çökməsi
E) Araz cavan platforması

37. Paleozoy, Mezozoy və Kaynozoy yaşlı süxurların yayıldığı fiziki-coğrafi rayonların müvafiq ardıcıllığı:
A) Gəncə, Kür-Araz, Küdrü-Şirvan
B) Zaqatala-Lahıc, Vulkanik yayla, Lənkəran
C) Abşeron-Qobustan, Talış, Qanıx-Əyriçay
D) Günnüt-Qapıcıq, Zaqatala-Lahıc, Samur-Dəvəçi
E) Zaqatala-Lahıc, Ceyrançöl-Acınohur, Qazax-Qarabağ

38. Paleozoy, Təbaşir və Neogen yaşlı süxurların yayıldığı fiziki-coğrafi rayonların müvafiq ardıcıllığı:
A) Gəncə, Qobustan-Abşeron, Samur-Dəvəçi
B) Günnüt-Qapıcıq, Talış, Qanıx-Əyriçay
C) Gəncə, Qonaqkənd, Acınohur-Ceyrançöl
D) Zaqatala-Lahıc, Lənkəran, Şərur-Ordubad
E) Qazax-Qarabağ, Acınohur-Ceyrançöl, Kür-Araz

39. Eyler – Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

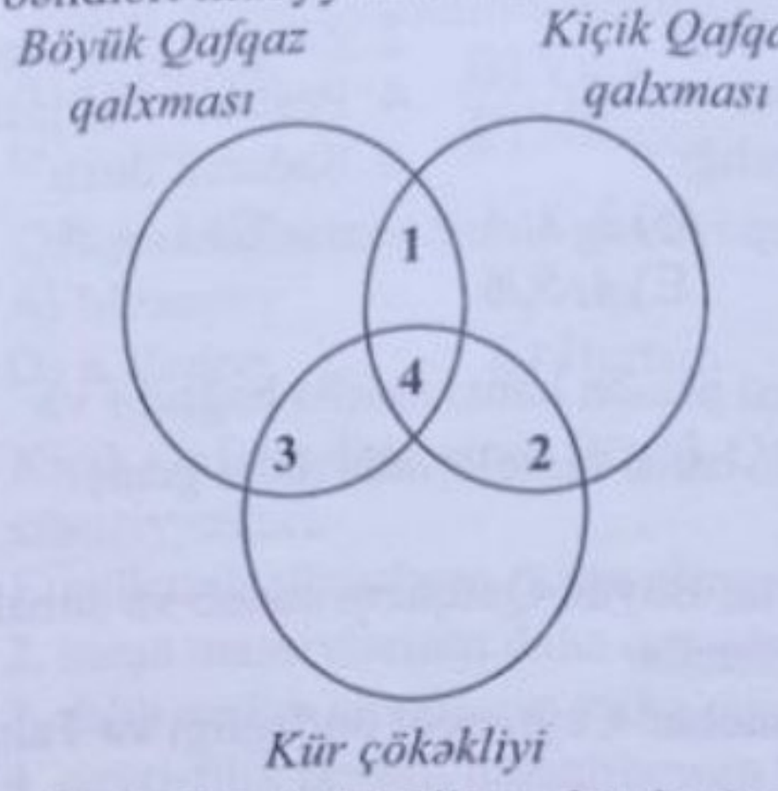

a. Sərhədləri tektonik qırılmalar boyu keçir.
b. Mezozoy erasının süxurları yayılmışdır.
c. Ərazisindən Tərtərçay axır.
d. Seysmik cəhətdən aktiv ərazilər deyil.
e. Palçıq vulkanları yayılmışdır.
A) 1 – b; 2 – c; 3 – e; 4 – a
B) 1 – c; 2 – a; 3 – d; 4 – b
C) 1 – b; 2 – c; 3 – d; 4 – a
D) 1 – a; 2 – b; 3 – e; 4 – c
E) 1 – c; 2 – e; 3 – a; 4 – b

40. Xəritə-sxemdə rəqəmlərlə verilən məntəqələr üçün səciyyəvi olan süxurları geoloji yaşının artması ardıcıllığını müəyyən edin.

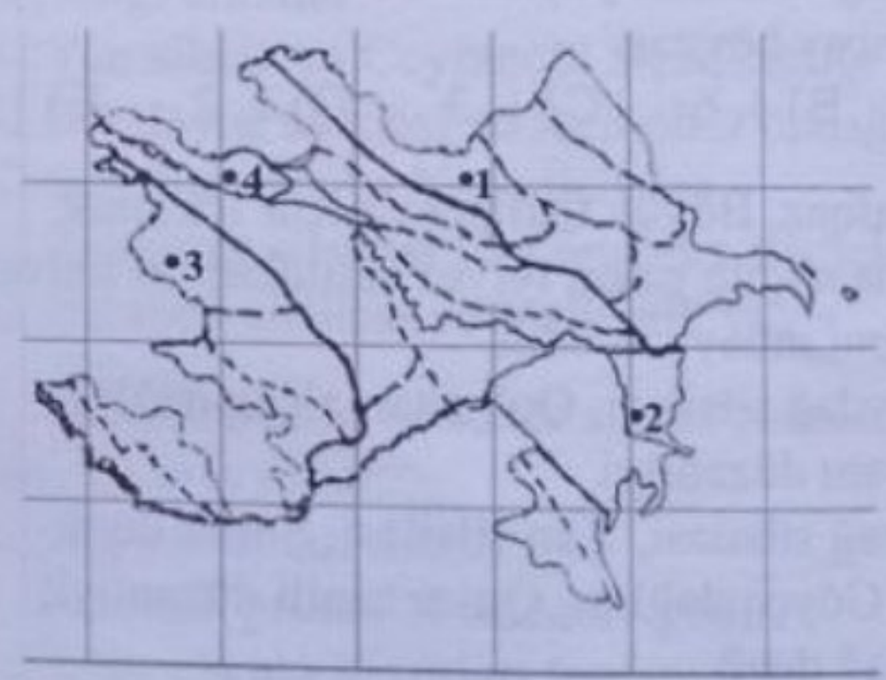

A) 2, 4, 1, 3
B) 3, 1, 4, 2
C) 2, 1, 4, 3
D) 2, 4, 3, 1
E) 1, 3, 4, 2

41. Kür-Araz ovalığının yerində geniş düzənlik yaranmış və ərazi müasir xarici görünüşünü almışdır:
A) Mezozoyun əvvəlində
B) Kaynozoyun sonunda
C) Kaynozoyun əvvəlində
D) Paleozoyun sonunda
E) Proterozoyun əvvəlində

T.me/BirlikTeam

42. Eyler-Venn diaqramına əsasən, uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

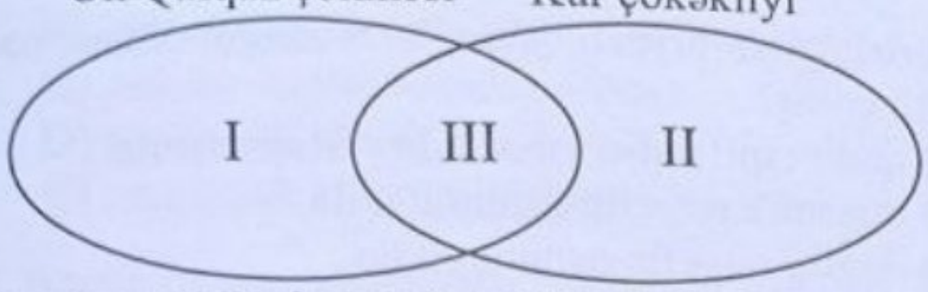

1. Geosinklinal qurşağın tektonik əyilmə zonalarında yerləşir.
2. Ərazisində palçıq vulkanlarına rast gəlinir.
3. Ərazisinə daha çox fiziki-coğrafi rayonlar daxildir.
4. Turizm-rekreasiya komplekslərinə daha çox rast gəlinir.
5. Samur-Dəvəçi ovalığının uyğun gəldiyi tektonik zonadır.
6. Səthi Kaynozoy erasının süxurları ilə örtülmüşdür.

A) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4, 6
B) I – 4, 5; II – 1, 3 III – 2, 6
C) I – 1, 2; II – 5, 6 III – 3, 4
D) I – 2, 5; II – 3, 4; III – 1, 6
E) I – 4, 5; II – 2, 3; III – 1,6

43. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

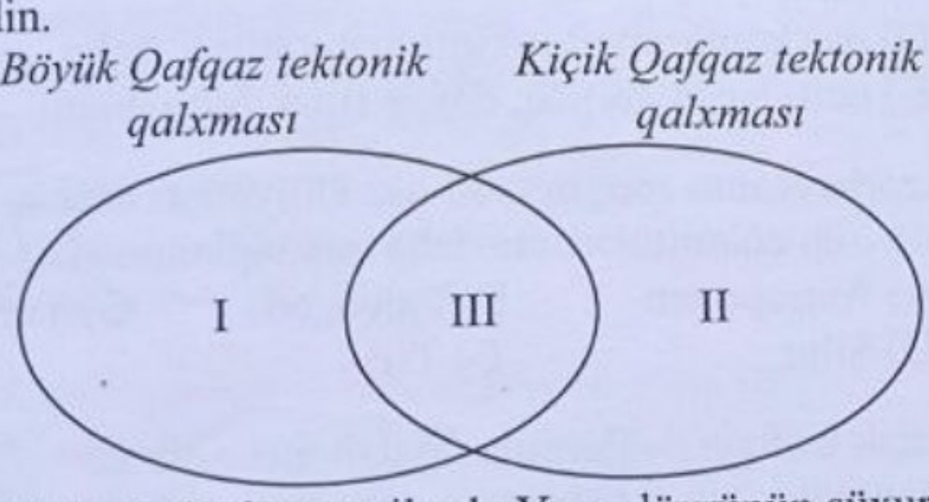

1. Yüksək dağlıq ərazilərdə Yura dövrünün süxurları üstünlük təşkil edir.
2. Ərazisində psevdovulkanlar püskürür.
3. Ən qədim süxurlar burada tapılmışdır.
4. Ərazisində sönmüş vulkanlar mövcuddur.
5. Fəal seysmik zonaya aiddir.
6. Tektonik qalxmanın davamı Xəzər dənizindən keçərək Türkmənistana qədər uzanır.

A) I – 2, 6; II – 3, 4; III – 1, 5
B) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4, 6
C) I – 3, 4; II – 1, 6; III – 2, 5
D) I – 1, 5; II – 2, 4; III – 3, 6
E) I – 5, 6; II – 1, 2; III – 3, 4

44. Ən qədim dağ süxurlarının yayıldığı əraziləri müəyyən edin.

45. Ən cavan çökmə süxurlarının yayıldığı əraziləri müəyyən edin.

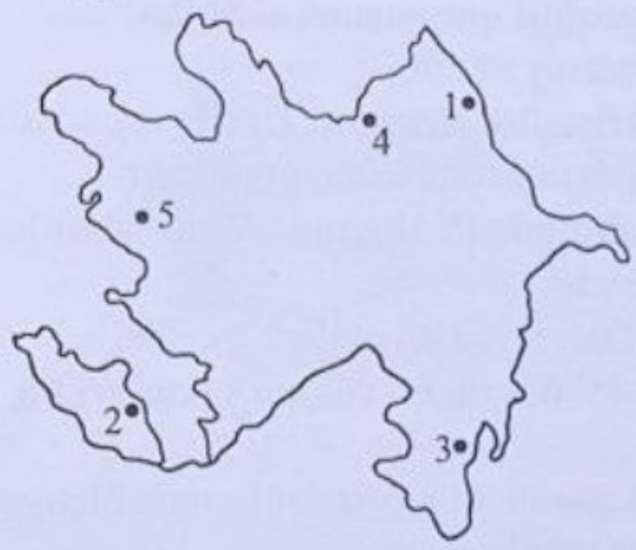

46. Azərbaycanda hansı geoloji dövrlərə aid çöküntülər daha geniş yayılmışdır?

1. Devon
2. Paleogen
3. Yura
4. Daş kömür
5. Kembri
6. Təbaşir

47. Azərbaycanda hansı geoloji dövrlərə aid çöküntülər daha az yayılmışdır?

1. Perm
2. Paleogen
3. Yura
4. Daş kömür
5. Təbaşir
6. Devon

48. Yura dövrünə aid süxurların yayıldığı əraziləri müəyyən edin.

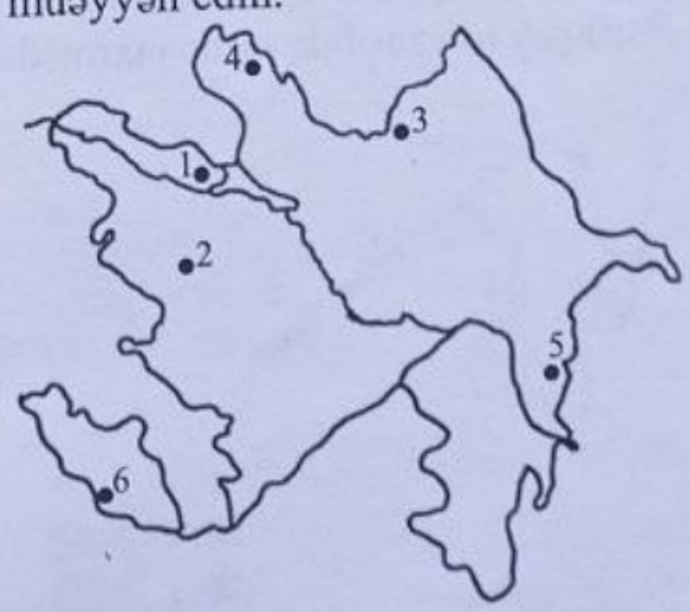

T.me/BirlikTeam

49. Yura dövrünə aid çökmə süxurların *olmadığı* ərazilər müəyyən edin.

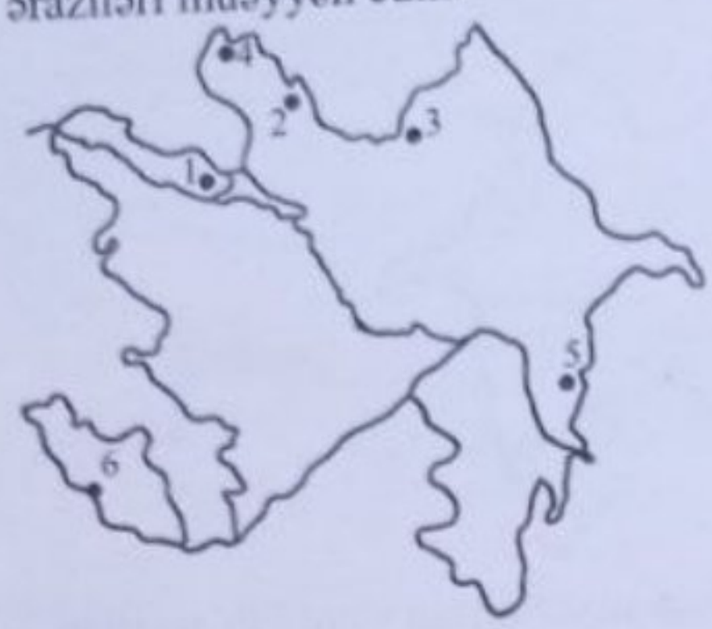

50. Azərbaycanın geoloji quruluşuna aid olan xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Paleozoyun kristallik süxurları Dərələyəz silsiləsi və Sədərək qalxmasında səthə çıxmışdır.
2. Kür-Araz ovalığında IV dövrün çökmə süxurları geniş yayılmışdır.
3. Zəngəzur və Dərələyəz silsilələri, əsasən, Kaynozoyun IV dövrünün çökmə süxurları ilə örtülmüşdür.
4. Acınohur və Ceyrançöl alçaq dağlarında Neogen yaşlı süxurları yayılmışdır.
5. Böyük və Kiçik Qafqaz dağlarında Kaynozoy yaşlı vulkanik süxurlara rast gəlinir.
6. Talış dağlarında Paleozoy yaşlı maqmatik süxurlar yayılmışdır.

51. Azərbaycanın geoloji quruluşuna aid olan xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Böyük və Kiçik Qafqaz dağları Mezozoyun Yura və Təbaşir yaşlı süxurları ilə örtülmüşdür.
2. Yan silsilədə Alt və Üst Paleozoyun kristallik süxurları səthə çıxmışdır.
3. IV dövrün vulkanik süxurları əsasən Qarabağ yaylasında geniş yayılmışdır.
4. IV dövrün çökmə süxurları Samur-Dəvəçi və Lənkəran ovalıqlarında üstünlük təşkil edir.
5. Qanıx-Əyriçayda Təbaşir yaşlı süxurlar geniş yayılmışdır.
6. Alt Paleozoyun vulkanogen-çökmə süxurları Zəyəmçay-Əsrikçay hövzəsində səthə çıxmışdır.

Azərbaycanın mineral ehtiyatları

1. Azərbaycanın faydalı qazıntılarla zəngin olması nə izah edilir?
A) qədim qırışıqlıq sahəsində yerləşməsi ilə
B) düzənlik relyefin üstünlüyü ilə
C) dağlıq relyefin üstünlüyü ilə
D) palçıq vulkanlarının geniş yayılması ilə
E) geoloji quruluşun mürəkkəbliyi ilə

2. Respublikamızda ehtiyatları nisbətən az olan təbii ehtiyatlar:
A) torpaq, iqlim, mineral, aqroiqlim
B) şirin su, torpaq, meşə, yanar şist
C) meşə, su, günəş enerjisi, neft
D) iqlim, su, yanacaq, torpaq
E) geotermal, meşə, mineral su, təbii qaz

3. Respublikamızın iqtisadi cəhətdən daha əhəmiyyətli təbii ehtiyatları:
A) neft, təbii qaz, əlvan və qara metal filizləri, aqroiqlim, torpaq
B) neft, təbii qaz, metal, daş kömür, tikinti materialları
C) əlvan metallar, meşə, aqroiqlim, mineral sular, balıq
D) daş kömür, neft, tikinti materialları, balıq, meşə
E) neft, meşə, torpaq, dəmir filizi, hidroenerji

4. Azərbaycanın zəngin təbii qaz ehtiyatları əsasən hansı dövrün çöküntülərində daha çox toplanmışdır?
A) Antropogen B) Paleogen C) Yura
D) Silur E) Trias

5. Kiçik Qafqaz dağlarında faydalı qazıntıların zənginliyinin səbəbi:
A) dağlıq relyefə malik olması
B) maqmatik süxurların geniş yayılması
C) çökmə süxurların qalın olması
D) cavan dağlıq ərazi olması
E) denudasiya proseslərinin üstün olması

6. Azərbaycanda xörək duzu ehtiyatlarının yerləşdiyi ərazilər:
A) Abşeron və Lənkəran
B) Naxçıvan və Abşeron
C) Dağlıq Şirvan və Abşeron
D) Naxçıvan və Lənkəran
E) Kiçik Qafqaz və Naxçıvan

7. Azərbaycanda qızıl ehtiyatı aşkar edilən inzibati rayonlar:
A) Qazax, Şabran
B) Kəlbəcər, Samux
C) Quba, Xocavənd
D) Kəlbəcər, Zəngilan
E) Zəngilan, Oğuz

T.me/BirlikTeam

8. Kiçik Qafqazda filiz faydalı qazıntıların geniş yayılmasının səbəbi:
A) ərazinin kəskin parçalanması
B) qalın çöküntü örtüyünün mövcudluğu
C) yüksək dağlıq relyefin olması
D) maqmatik süxurların az olması
E) maqmatik süxurların geniş yayılması

9. Böyük Qafqaz dağlarında Kiçik Qafqaza nisbətən filiz faydalı qazıntıların az olmasının səbəbi:
A) Kiçik Qafqazda çökmə mənşəli süxurların daha geniş yayılması
B) Böyük Qafqazın daha qədim dağ süxurlarından təşkil olunması
C) Böyük Qafqazda tektonik proseslərin üstünlüyü
D) Böyük Qafqazda çökmə mənşəli süxurların üstünlük təşkil etməsi
E) Böyük Qafqaz dağlarının daha çox parçalanması

10. Respublikamızın əsas polimetal filiz yataqları:
A) Daşkəsən, İstisu, Gümüşlü
B) Gümüşlü, Mehmana, Filizçay
C) Gümüşlü, Qonaqkənd, Xaltan
D) Zəylik, Filizçay, Mişovdağ
E) İlisu, Parağaçay, Mehmana

11. Daşkəsən, Gümüşlü, Zəylik yataqlarına müvafiq olaraq uyğun gələn faydalı qazıntılar:
A) dəmir filizi, polimetal, alunit
B) daş kömür, neft, təbii qaz
C) mis, qonur kömür, dəmir filizi
D) qızıl, molibden, apatit
E) neft, mis, daş kömür

12. Azərbaycanda zəngin olan təbii resurslar:
A) neft, təbii qaz, alunit, mineral sular
B) neft, təbii qaz, daş kömür, torf
C) qonur kömür, mərmər, alunit
D) təbii qaz, polimetal filizləri, meşə
E) neft, yanar şist, torf, qranit

13. Xəzərdə xarici şirkətlərin birgə istismar etdikləri yataqların hansında daha zəngin təbii qaz ehtiyatları vardır?
A) Mollakənd B) Şahdəniz C) Çıraq
D) Günəşli E) Azəri

14. Respublikamızın əsas polimetal filiz yataqları:
A) Gümüşlü, Mehmana, Filizçay
B) Gümüşlü, Qonaqkənd, Xaltan
C) Zəylik, Filizçay, Qalaaltı
D) İlisu, Parağaçay, Daşkəsən
E) Daşkəsən, İstisu, Şorbulaq

15. Azərbaycan Respublikasında faydalı qazıntılara uyğun olan yataqların müvafiq sırası:

1. Polimetal	a. Hacıvəlli
2. Kvars qumu	b. Mehmana
3. Civə	c. Daş Salahlı
4. Bentonit gili	d. Ağyataq

A) 1 – d, 2 – a, 3 – c, 4 – b
B) 1 – c, 2 – b, 3 – d, 4 – a
C) 1 – a, 2 – d, 3 – b, 4 – c
D) 1 – b, 2 – a, 3 – d, 4 – c
E) 1 – b, 2 – d, 3 – a, 4 – c

16. Respublikamızın ərazisində olan faydalı qazıntını, onun yerləşdiyi yatağın adını və iqtisadi-coğrafi rayonu müvafiq olaraq müəyyən edin.

1	▲	Zəylik	Gəncə-Qazax
2	●	Zəylik	Yuxarı Qarabağ
3	◐	Filizçay	Şəki-Zaqatala
4	▲	Siyəzən	Abşeron
5	◐	Gümüşlü	Yuxarı Qarabağ
6	▲	Daşkəsən	Gəncə-Qazax

A) 3, 5 B) 2, 6 C) 3, 6 D) 4, 6 E) 1, 3

17. Respublikamızın ərazisində olan faydalı qazıntını, onun yerləşdiyi yatağı və fiziki-coğrafi rayonu müvafiq olaraq müəyyən edin.

1	●	Zəylik	Qazax-Qarabağ
2	▲	Daşkəsən	Gəncə
3	▲	Çıraq	Kür-Araz
4	◐	Filizçay	Qonaqkənd
5	◐	Gümüşlü	Günnüt-Qapıcıq
6	▲	Daşkəsən	Qazax-Qarabağ

A) 1, 3 B) 1, 4 C) 2, 6 D) 3, 5 E) 2, 5

18. Xəritə-sxemə əsasən polimetal filiz yataqlarına uyğun gələn məntəqələri müəyyən edin.

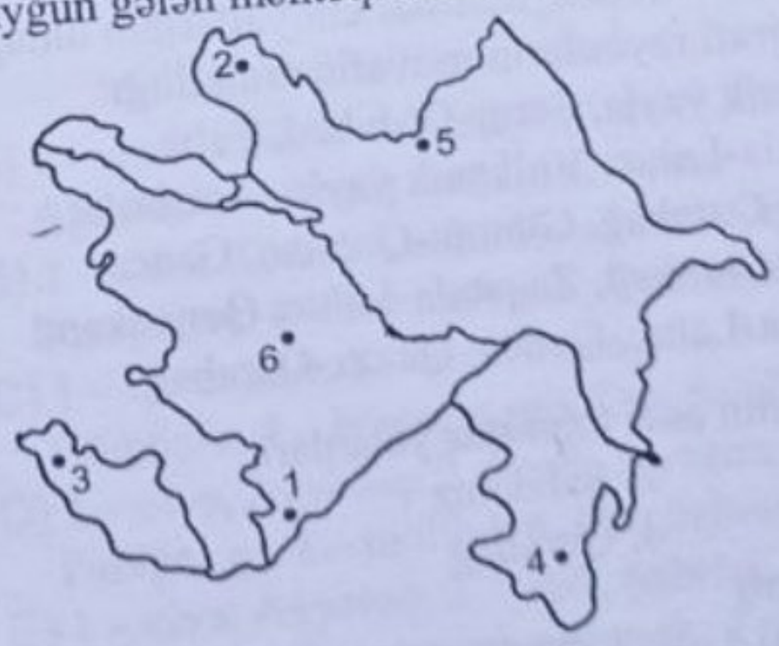

A) 2, 4, 6
B) 1, 2, 5
C) 2, 3, 6
D) 1, 4, 5
E) 1, 3, 5

T.me/BilikTeam

19. Xəritə-sxemə əsasən mərmər yataqlarına uyğun gələn məntəqələri müəyyən edin.

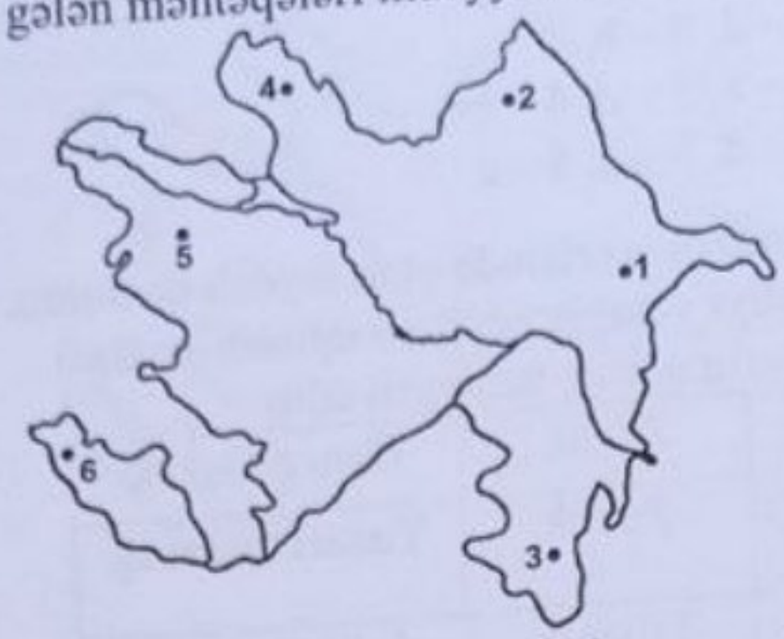

A) 3, 4, 5 B) 1, 5, 6 C) 2, 3, 4
D) 2, 5, 6 E) 1, 2, 4

20. Daş duz, neft və civə yataqlarının yerləşdiyi əraziləri müvafiq olaraq müəyyən edin.

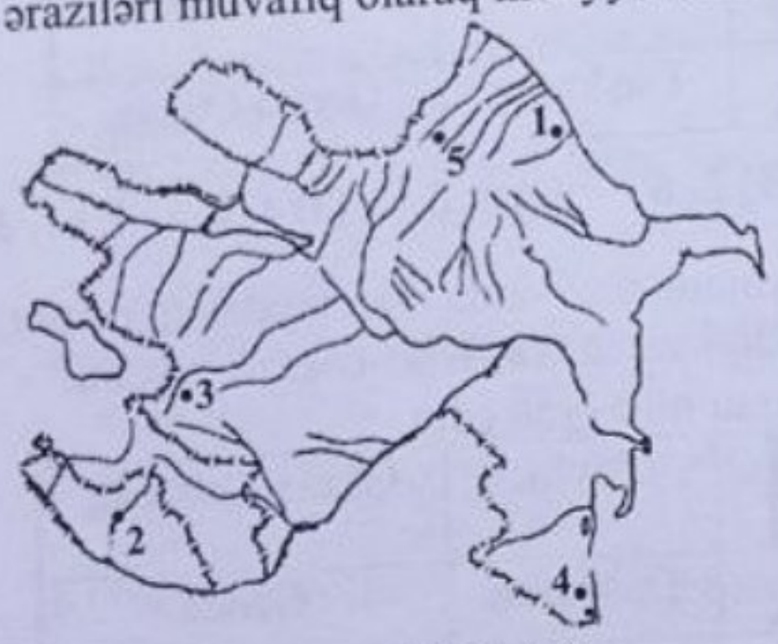

A) 2, 1, 3 B) 1, 4, 3 C) 2, 1, 5
D) 3, 2, 4 E) 4, 5, 3

21. Polimetal, civə, alunit ehtiyatlarının olduğu fiziki-coğrafi rayonların müvafiq ardıcıllığı:
A) Günnüt-Qapıcıq, Gəncə, Talış
B) Lənkəran, Qonaqkənd, Şərur-Ordubad
C) Zaqatala-Lahıc, Vulkanik yayla, Gəncə
D) Vulkanik yayla, Abşeron-Qobustan, Ceyrançöl-Acınohur
E) Zaqatala-Lahıc, Qonaqkənd, Mərkəzi Aran

22. Polimetal, molibden, mərmər ehtiyatlarının olduğu fiziki-coğrafi rayonların müvafiq ardıcıllığı:
A) Vulkanik yayla, Şərur-Ordubad, Talış
B) Zaqatala-Lahıc, Vulkanik yayla, Arazboyu
C) Dağlıq Qarabağ, Günnüt-Qapıcıq, Gəncə
D) Dağlıq Qarabağ, Zaqatala-Lahıc, Qonaqkənd
E) Zaqatala-Lahıc, Gəncə, Qazax-Qarabağ

23. Azərbaycanın əsas təbii qaz yataqları:
1. Çovdar 2. Şahdəniz
3. Günəşli 4. Qaradağ
5. Muradxanlı
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 2, 5 D) 1, 5 E) 1, 4

24. Azərbaycanın əsas neft yataqları:
1. Günəşli 2. Şahdəniz
3. Ümid 4. Çıraq
5. Qaradağ
A) 2, 3 B) 1, 4 C) 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 5

25. Cədvəli tamamlayın.

Təbii ehtiyatlar	Yataqlar	İnzibati rayonlar
	I	Laçın
II	Göydərə	Kəlbəcər
	Diaxçay	III

	I	II	III
A) Ağyataq			Culfa
B) Narzanlı			Şərur
C) Gilgəzçay			Ordubad
D) Şorbulaq			Ordubad
E) Vejnəli			Şərur

26. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndlər müəyyən edin.

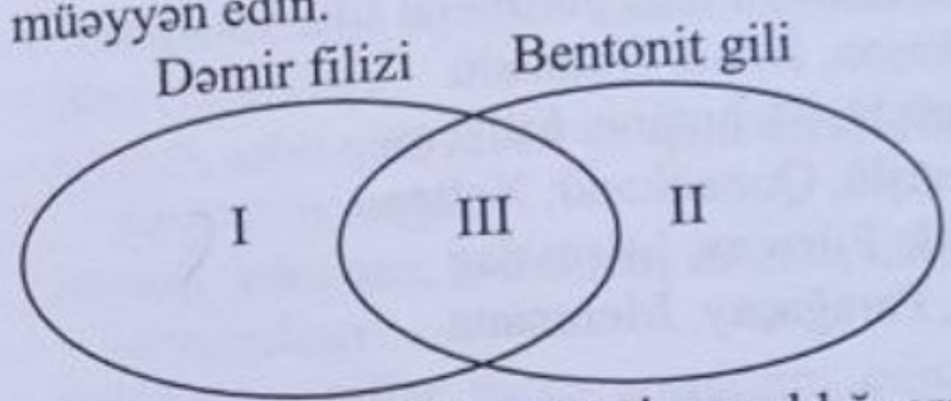

1. Maqmatik süxurların geniş yayıldığı ərazidə formalaşır.
2. Qara metallurgiyada istifadə olunur.
3. Odadavamlı metaltökmə qəliblərinin hazırlanmasında istifadə olunur.
4. Daşkəsən filizsaflaşdırma zavodunu xammalla təmin edir.
5. Bu xammal ehtiyatı respublikamızın qərb rayonlarında cəmlənmişdir.
6. Daş Salahlı yatağında hasil olunur.

	I	II	III
A)	3, 6	1, 4	2, 5
B)	1, 3	2, 4	5, 6
C)	1, 4	3, 6	2, 5
D)	3, 4	1, 2	5, 6
E)	2, 6	1, 4	3, 5

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

Qaz yataqları

1. Quruda ***2. Dənizdə***

a. Qaradağ-Qobustan
b. Ümid
c. Abşeron
d. Gürgan-Zirə

A) 1 – a, b; 2 – c, d B) 1 – a, d; 2 – b
C) 1 – b, c; 2 – a, d D) 1 – a, c; 2 – b
E) 1 – b, d; 2 – a, c

T.me/BirlikTeam

28. Sxemə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

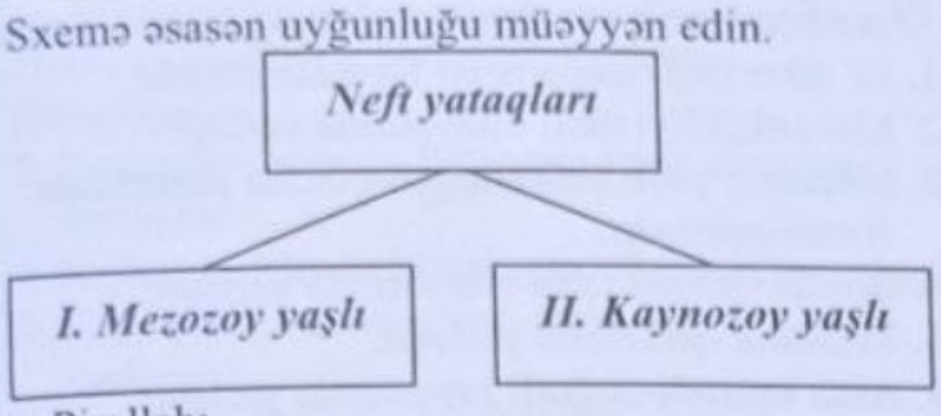

a. Pirallahı
b. Mollakənd
c. Bibiheybət
d. Muradxanlı

A) I – a, d; II – b, c
B) I – a, c; II – b, d
C) I – b, d; II – a, c
D) I – b, c; II – a, d
E) I – c, d; II – a, b

29. Uyğunluğu müəyyən edin.

A) I – Şabran; II – Şuşa; III – Qəbələ
B) I – Bakı; II – Kəlbəcər; III – Lənkəran
C) I – Naxçıvan; II – Lənkəran; III – Quba
D) I – Bakı; II – Masallı; III – Qax
E) I – Abşeron; II – Şuşa; III – Quba

30. Uyğunluğu müəyyən edin.

A) I – Kəlbəcər; II – Siyəzən; III – Şuşa
B) I – Naxçıvan; II – Şabran; III – Abşeron
C) I – Şuşa; II – Abşeron; III – Şabran
D) I – Culfa; II – Siyəzən; III – Kəlbəcər
E) I – Masallı; II – Quba; III – Bakı

31. Rəqəmlərə uyğun faydalı qazıntıları və onların yerləşdiyi əraziləri müəyyən edin.

A) 1 – qızıl, Kəlbəcər; 2 – polimetal, Naxçıvan; 3 – dəmir filizi, Siyəzən; 4 – qaz, Abşeron
B) 1 – polimetal, Kəlbəcər; 2 – neft, Abşeron; 3 – polimetal, Naxçıvan; 4 – qaz, Aran
C) 1 – qızıl, Kəlbəcər; 2 – polimetal, Balakən; 3 – neft, Siyəzən; 4 – qaz, Abşeron
D) 2 – qızıl, Zaqatala, 1 – polimetal, Naxçıvan; 3 – neft, Şabran; 4 – dəmir filizi, Abşeron
E) 3 – neft, Siyəzən; 4 – qaz, Abşeron; 1 – civə, Kəlbəcər; 2 – mis, Zaqatala

32. Rəqəmlərə uyğun faydalı qazıntıların adını və onların yerləşdiyi əraziləri müəyyən edin.

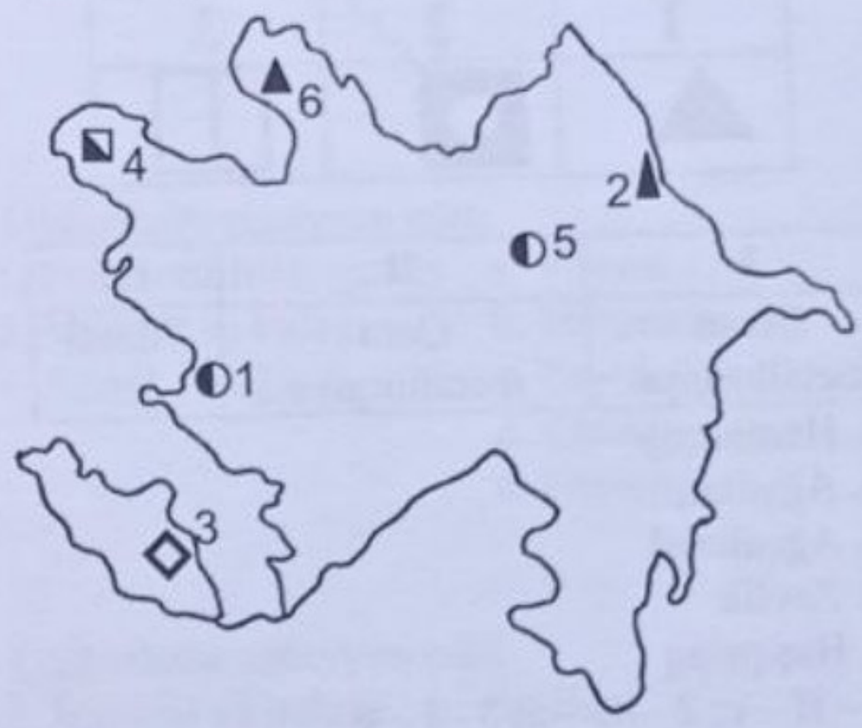

A) 1 – qızıl, Zod; 6 – dəmir, Filizçay; 3 – molibden, Ağdərə; 4 –sement xammalı, Tovuz
B) 1 – qızıl, Zod; 2 – neft, Siyəzən; 3 – molibden, Parağaçay; 4 – bentonit gili, Daş Salahlı
C) 1 – qızıl, Zod; 5 – qızıl, İsmayıllı; 3 – molibden, Gümüşlü; 4 – bentonit gili, Daş Salahlı
D) 1 – civə, Ağyataq; 2 – neft, Siyəzən; 6 – dəmir, Parağaçay; 4 – molibden, Daş Salahlı
E) 1 – civə, Ağyataq; 2 – neft, Şabran; 3 – civə, Parağaçay; 4 – sement xammalı, Tovuz

T.me/BirlikTeam

33. Rəqəmlərə müvafiq faydalı qazıntı yataqlarını müəyyən edin.

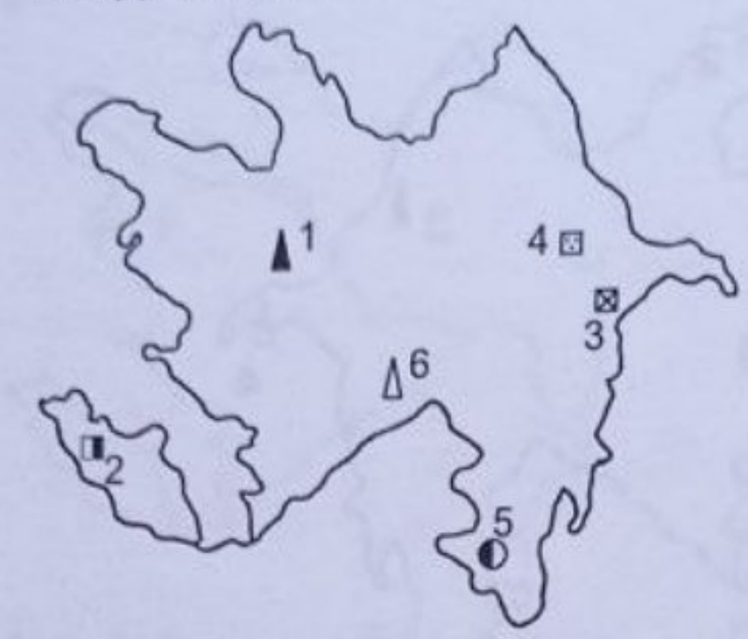

A) 1 – neft, Mollakənd; 2 – daş duz, Nehrəm; 3 – sement, İsmayıllı; 5 – uran, Talış
B) 2 – molibden, Parağaçay; 3 – əhəngdaşı, Qobustan; 5 – qızıl, Zod; 6 – qaz, Muradxanlı
C) 1 – neft, Naftalan; 2 – travertin, Şahtaxtı; 3 – əhəngdaşı, Qobustan; 4 – kvars qumu, Hacıvəlli
D) 2 – travertin, Şahtaxtı; 4 – əhəngdaşı, Abşeron; 5 – mis, Talış; 6 – qaz, Mollakənd
E) 1 – neft, Naftalan; 2 – mərmər, Şahtaxtı; 4 – gips, Ağcakənd; 6 – neft, Muradxanlı

34. Şərti işarələrə uyğun gələn faydalı qazıntı yataqları və onların istifadə edildiyi sənaye sahəsi:

1	2	3
▲	●	▯▯

I	II	III
Əlvan metallurgiya	Qara metallurgiya	Tikinti

a. Hamançay
b. Ağyataq
c. Ağcakənd
d. Zəylik
e. Başqışlaq

A) 1 – II – c; 2 –III – a; 3 –I – e
B) 1 – I – a; 2 – III – e; 3 –II – d
C) 1 – I – a; 2 – II – b; 3 –III – c
D) 1 – II – a; 2 – I – d; 3 – III – c
E) 1 – III – e; 2 – I – d; 3 – II – b

35. Respublikamızın dağlıq sahələrində yayılan faydalı qazıntılar:
1. Neft 2. Qızıl 3. Alunit
4. Dəmir filizi 5. Daş kömür 6. Təbii qaz

36. Respublikamızın düzənliklərində yayılan faydalı qazıntılar:
1. Neft 2. Polimetal 3. Mis
4. Dəmir filizi 5. Çökmə duz 6. Təbii qaz

37. Muradxanlı neft yatağının səciyyəvi xüsusiyyətl
1. IV dövr yaşlı süxurlarda formalaşmışdır.
2. Kür çökəkliyi təbii vilayətində yerləşir.
3. Mezozoy yaşlı vulkanogen-çökmə süxurlarda formalaşmışdır.
4. Böyük Qafqaz təbii vilayətində yerləşir.
5. Tektonik qalxmada yerləşir.
6. Aran iqtisadi-coğrafi rayonunda yerləşir.

38. Mollakənd neft yatağının səciyyəvi xüsusiyyətla
1. IV dövr yaşlı süxurlarda formalaşması
2. Kür çökəkliyi təbii vilayətində yerləşməsi
3. Mezozoy yaşlı süxurlarda formalaşması
4. üzvi mənşəli süxurlarda formalaşması
5. Arxey yaşlı süxurlarda rast gəlinməsi
6. tektonik çökmə zonasında yerləşməsi

39. Xəritə-sxemdə molibden, alunit, gips yataqların rəqəmlərə uyğun olan müvafiq sırası:

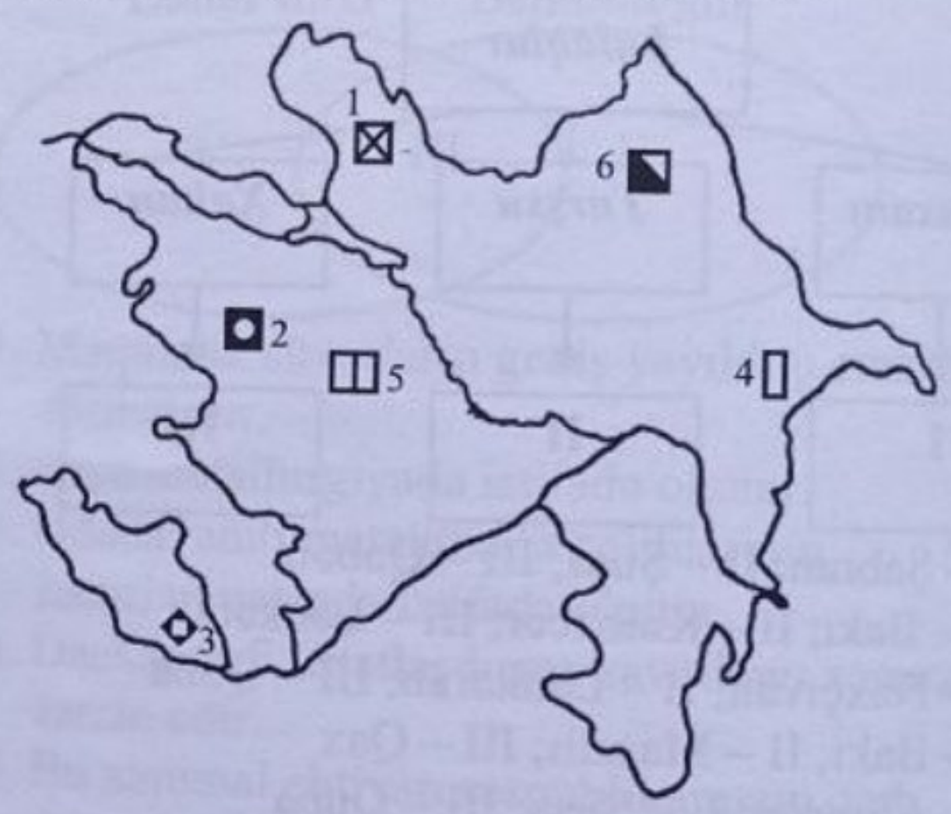

40. Orta Araz təbii vilayətinin faydalı qazıntıları:
1. Molibden 2. Dəmir 3. Travertin
4. Barit 5. Polimetal 6. Yanar şist

41. Böyük Qafqaz təbii vilayətinin faydalı qazıntıları:
1. Yanar şist
2. Civə
3. Polimetal
4. Təbii qaz
5. Molibden

42. Cədvələ əsasən doğru uyğunluğun verildiyi sıraları müəyyən edin.

	Mineral bulaq	Yerləşdiyi tektonik zona
1.	Badamlı	Araz cavan platforması
2.	Turşsu	Kiçik Qafqaz qalxması
3.	İlisu	Böyük Qafqaz qalxması
4.	Ərkivan	Ön Qafqaz
5.	Şırlan	Kür dağarası çökməsi
6.	Xaltan	Böyük Qafqaz qalxması

43. Di
xü
1.
2.
3.
4.
5.
6.

44. Ş
m
ca
1.
2.
3.
4
5
6

45. T
f
1
2

46.

47.

T.me/BirlikTeam

43. Diaxçay molibden yatağının səciyyəvi xüsusiyyətləri:
1. Yerləşdiyi ərazidə Paleogen yaşlı süxurlar üstündür.
2. Naxçıvan MR-in Dərələyəz silsiləsində yerləşir.
3. Yayı quraq keçən soyuq iqlim tipi daxilində yerləşir.
4. Qara metallurgiya üçün xammal verir.
5. Naxçıvan MR-in Zəngəzur silsiləsində yerləşir.
6. Araz cavan platformasında yerləşir.

44. Şıx mineral bulağının yerləşdiyi ərazinin Şırlan mineral bulağının yerləşdiyi ərazidən fərqli cəhətləri:
1. Tektonik qalxma zonasında yerləşir.
2. Qışı soyuq keçən yarımsəhra və quru çöl iqlim tipi yayılan ərazidə yerləşir.
3. Mülayim-isti iqlim şəraitində yerləşir.
4. Qışı mülayim keçən yarımsəhra və quru çöl iqlim tipi şəraitində yerləşir.
5. Böyük Qafqaz təbii vilayətinə aiddir.
6. Yarımada ərazisində yerləşir.

45. Turşsu mineral bulağının Şıx mineral bulağından fərqli cəhətləri:
1. tektonik qalxma zonasında yerləşməsi
2. qonur və qəhvəyi meşə torpaqlarının yayıldığı ərazidə olması
3. mülayim-isti iqlim şəraitində yerləşməsi
4. müalicəvi əhəmiyyətə malik olması
5. maqmatik süxurların yayıldığı təbii vilayətdə yerləşməsi
6. Böyük Qafqaz təbii vilayətində yerləşməsi

46. Zəylik alunit yatağının səciyyəvi xüsusiyyətləri:
1. Qara metallurgiya üçün xammal verir.
2. Yüngül əlvan metallurgiya üçün xammal verir.
3. Ağır əlvan metallurgiya üçün xammal verir.
4. Kiçik Qafqazın cənub-şərq yamacında yerləşir.
5. Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacında yerləşir.
6. Daşkəsən inzibati rayonu ərazisində yerləşir.

47. Çovdar barit yatağının səciyyəvi xüsusiyyətləri:
1. Qara metallurgiya üçün xammal verir.
2. Neft hasilatında istifadə olunan xammal verir.
3. Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacında yerləşir.
4. Tektonik qalxma zonasında yerləşir.
5. Kiçik Qafqazın cənub-şərq yamacında yerləşir.
6. Filiz faydalı qazıntıdır.

48. Xəritə-sxemə əsasən mərmər, perlit, molibden və əhəng daşı yataqlarının düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.

49. Xəritə-sxemə əsasən civə, gips, travertin və bentonit gili yataqlarının düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.

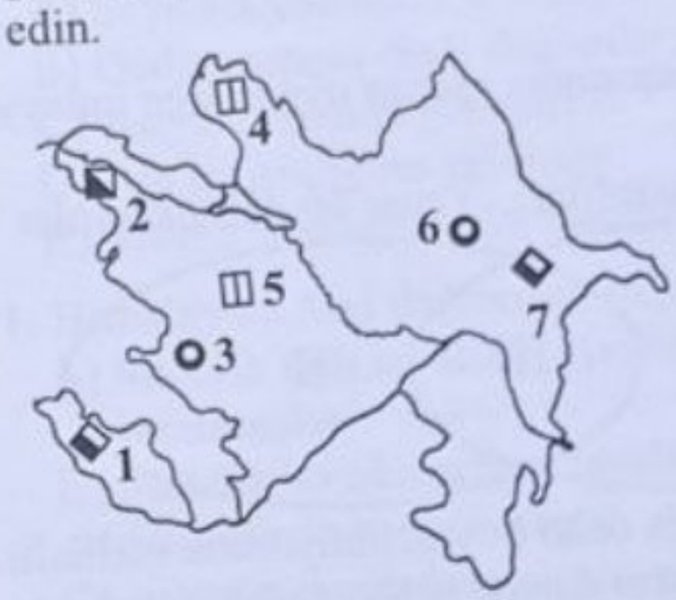

50. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Polimetal filizi yatağı	a. Vayxır
2. Mineral su bulağı	b. Mehmana
3. Alunit yatağı	c. Zəylik
	d. Cimi
	e. Filizçay

51. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Mineral su bulağı	a. İlisu
2. Molibden yatağı	b. Ağyataq
3. Civə yatağı	c. Parağaçay
	d. Darıdağ
	e. Şorbulaq

52. Uyğunluğu müəyyən edin.

İnzibati rayonlar	*Faydalı qazıntılar*
1. Daşkəsən	a. Mərmər
2. Kəlbəcər	b. Travertin
	c. Bentonit gili
	d. Civə
	e. Dəmir filizi

T.me/BirlikTeam

53. Uyğunluğu müəyyən edin.

İnzibati rayonlar	*Faydalı qazıntılar*
1. Gədəbəy 2. Şərur	a. Mis b. Polimetal c. Mərmər d. Molibden e. Qızıl

54. Uyğunluğu müəyyən edin.

Faydalı qazıntılar	*Yataqlar*
1. Civə 2. Mərmər 3. Gips	a. Ağyataq b. Ağcakənd c. Daş Salahlı d. Narzanlı e. Quba

55. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

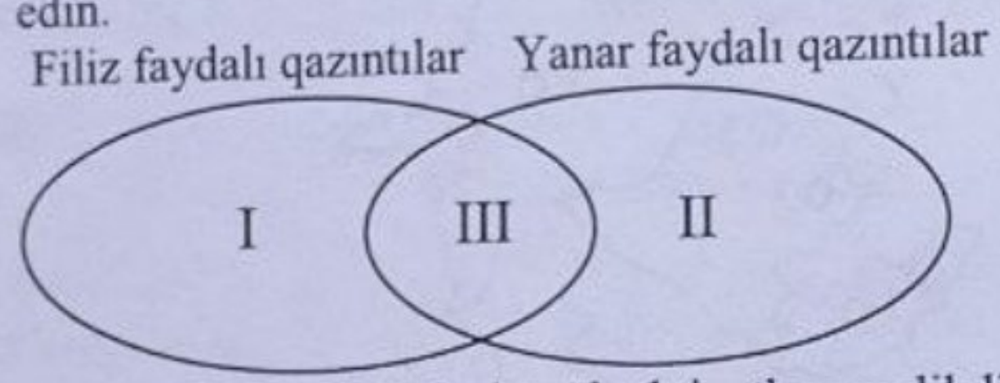

a. Kiçik Qafqazda daha böyük ehtiyatlara malikdir.
b. çökmə süxurların daha çox toplandığı sahələrdə yaranır.
c. yaranması geoloji quruluşun xüsusiyyətləri ilə bağlıdır.
d. Azərbaycanın ixrac istiqamətində ən çox gəlir gətirən sahəsidir.
e. maqmatik süxurların geniş yayıldığı sahələrdə daha çox rast gəlinir.

56. Şərti işarələrə uyğun gələn faydalı qazıntı yataqları:

1. 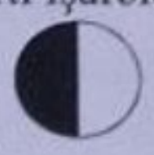 2. 3. 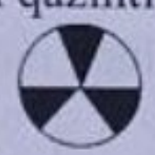

a. Qoşa, Vejnəli
b. Mehmana, Filizçay
c. Şorbulaq, Levçay
d. Zod, Qızılbulaq
e. Kasdağ, Mazımçay

57. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. filiz faydalı qazıntılar
2. yanacaq faydalı qazıntılar

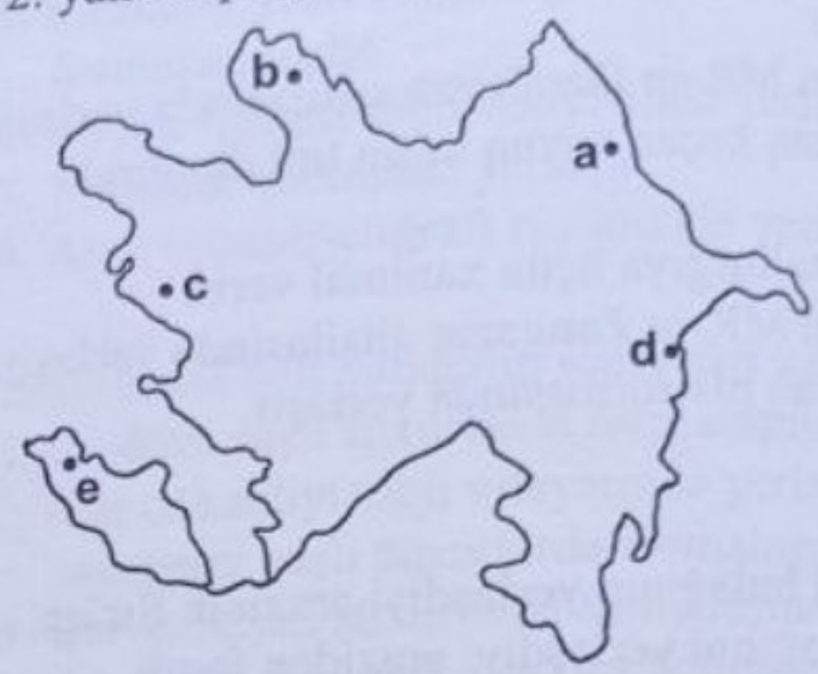

58. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Azərbaycanda ehtiyatı az olan, tükənən və bərpa olunan sərvətlər
2. Azərbaycanda ehtiyatı məhdud olan, tükənən və bərpa olunmayan sərvətlər
3. Azərbaycanda ehtiyatı çox olan tükənməyən sərvətlər

a. Torpaq
b. Civə
c. Meşə
d. Külək
e. Qızıl

59. Uyğunluğu müəyyən edin.

Faydalı qazıntılar	*Yataqlar*
1. Bentonit gili 2. Travertin 3. Mərmər	a. Ağcakənd b. Daş Salahlı c. Kəlbəcər d. Daşkəsən e. Şahtaxtı

60. Uyğunluğu müəyyən edin.

Mineral bulaqlar	*İnzibati rayonlar*
1. Şırlan 2. Badamlı 3. İstisu	a. Şabran b. Kəlbəcər c. Şahbuz d. Şuşa e. Göyçay

61. Uyğunluğu müəyyən edin.

Mineral bulaqlar	*İnzibati rayonlar*
1. Şırlan 2. İstisu 3. Qalaaltı	a. Şabran b. Quba c. Ordubad d. Kəlbəcər e. Şuşa

T.me/BirlikTeam

Yer səthinin relyefi

Endogen proseslər və relyef (Morfostrukturlar)

1. Yaylalar verilmiş sıranı göstərin.
A) Amazon, Braziliya, Somali
B) Qərbi Sibir, La-Plata, Anadolu
C) Şərqi Avropa, Efiopiya, Turan
D) Orta Sibir, Braziliya, Dekan
E) Mesopotamiya, Dekan, Orta Sibir

2. Qədim faylı dağlara aiddirlər:
A) And, Tyan-Şan, Ural
B) Kap, Əjdaha, Appalaç
C) And, Ural, Qafqaz
D) Ural, Himalay, Pamir
E) Karpat, Himalay, Atlas

3. Ən iri relyef formaları yaranır:
A) süxurların gündüz qızması, gecə soyuması nəticəsində
B) küləyin və axar suların fəaliyyəti ilə
C) üzvü aşınma nəticəsində
D) endogen qüvvələrin təsiri nəticəsində
E) günəş enerjisinin və insanların fəaliyyəti nəticəsində

4. Ərazilərinin xeyli hissəsi Dünya okeanı səviyyəsindən aşağıda yerləşən ovalıqlar:
A) Qərbi Sibir, Mesopotamiya
B) Xəzəryanı, Kür-Araz
C) La-Plata, Şərqi Avropa
D) Şimali Almaniya, Xəzəryanı
E) Turan, Kür-Araz

5. Seysmik qurşaqlarda yerləşən dağlıq yaylalar:
A) Dekan, Efiopiya, Mərkəzi düzənliklər
B) Tibet, Əhəqqar, Braziliya
C) Meksika, İran, Anadolu
D) Meksika, Orta Sibir, Qarabağ silsiləsi
E) Böyük Hövzə, Qviana, Ərəbistan

6. Mütləq hündürlüyünün azalmasına görə dağların düzgün yazılmış sırasını müəyyən edin.
1. Qafqaz 2. Appalaç 3. Alp 4. And
A) 4, 2, 3, 1 B) 1, 3, 4, 2 C) 3, 2, 1, 4
D) 4, 1, 2, 3 E) 4, 1, 3, 2

7. Orta Sibir, Dekan, Əhəqqar, Qviana coğrafi adlarını birləşdirən ümumi cəhət:
A) Seysmik cəhətdən fəaldırlar.
B) Ovalıqlardır.
C) Şərq yarımkürəsində yerləşirlər.
D) Yaylalardır.
E) Yüksəkliklərdir.

8. Şərqi Afrika, Tibet, Meksika coğrafi obyektləri üçün ümumi əlamət:
A) Dağlıq yaylalardır.
B) Akkumulyativ düzənliklərdir.
C) Eyni adlı dövlətlərə mənsubdurlar.
D) Tektonik cəhətdən sabit sahələrdir.
E) Platforma üzərində yerləşirlər.

9. Kordilyer və And dağlarının oxşar cəhətləri:
A) Hersin qırışıqlığına aid dağlardır.
B) İnkişaf etmiş ölkələrin ərazisində yerləşirlər.
C) Şərq yamacları tədricən geniş düzənliklərlə əvəz olunur.
D) Ən hündür zirvələrinin mütləq hündürlüyü eynidir.
E) Üzvi mənşəli faydalı qazıntılarla zəngindirlər.

10. Alp, Karpat, Krım dağlarının oxşar cəhətləri:
A) Seysmik cəhətdən fəal deyillər.
B) Qədim qırışıq-faylı dağlardır.
C) Asiya qitəsində yerləşirlər.
D) Alp qırışıqlığına aiddirlər.
E) Mezozoy erasında formalaşıblar.

11. Himalay və And dağlarının oxşar əlamətləri:
A) Materik tipli tavaların ayrılması nəticəsində yaranmışlar.
B) Materik və okean tipli tavaların toqquşması nəticəsində yaranmışlar.
C) Litosfer tavalarının toqquşması nəticəsində yaranmışlar.
D) Vulkanların fəaliyyəti nəticəsində yaranmışlar.
E) Materik tipli tavaların toqquşması nəticəsində əmələ gəlmişlər.

12. Litosfer tavalarının sərhədlərinə uyğun gələn relyef formaları:
A) cavan dağlar, qədim platformalar
B) yaylalar, abissal düzənliklər
C) qırışıq-faylı dağlar, materik yamacı
D) orta okean dağ silsiləsi, yaylalar
E) cavan dağlar, orta okean dağ silsiləsi

13. Dünya okeanında müvafiq olaraq mənfi və müsbət relyef formaları:
A) adalar və novlar B) vulkanlar və adalar
C) novlar və körfəzlər D) novlar və adalar
E) abissal düzənliklər və rift dərələri

14. Şərq yarımkürəsində yerləşən qədim dağ sistemi və yaylanı müvafiq olaraq müəyyən edin:
A) Appalaç, Qviana B) Ural, Orta Sibir
C) Tyan-Şan, Turan D) Alp, Orta Sibir
E) Pamir, Dekan

15. Cavan qırışıq dağlara aiddirlər:
A) And, Pamir, Atlas
B) Altay, Appalaç, Himalay
C) Kordilyer, Altay, Tyan-Şan
D) Kap, Himalay, Böyük Suayırıcı silsilə
E) Sayan, Qafqaz, Ural

T.me/BirlikTeam

16. Qədim dağlar üçün səciyyəvi olan xüsusiyyət:
A) Seysmik hərəkətlər intensivdir.
B) Şiş uclu zirvələrə malikdir.
C) Faydalı qazıntılar azdır.
D) Denudasiya nəticəsində daha çox parçalanmışdır.
E) Akkumulyasiya prosesi daha sürətlə baş verir.

17. Orta Sibir, Dekan, Əhəqqar, Qviana coğrafi adlarını nə birləşdirir?
A) Yaylalardır və Şimal yarımkürəsində yerləşirlər.
B) Ovalıqlardır və neft-qaz ehtiyatları ilə zəngindirlər.
C) Yüksəkliklərdir və Şərq yarımkürəsində yerləşirlər.
D) Daimi qar və buzlaqları olan yaylalardır.
E) Geosinklinal sahələrdə yerləşən dağlardır.

18. Ural, Skandinaviya, Kap dağlarının oxşar cəhətləri:
1. Alp qırışıqlığına aiddirlər.
2. Qədim faylı dağlardır.
3. Dünyanın ən hündür dağlarıdır.
4. Şərq yarımkürəsində yerləşirlər.
5. Müasir litosfer tavalarının sərhədlərində yerləşirlər.
A) 2, 5 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 4 E) 1, 2

19. Sxemdə süxur laylarının hansı yatım forması təsvir olunmuşdur?

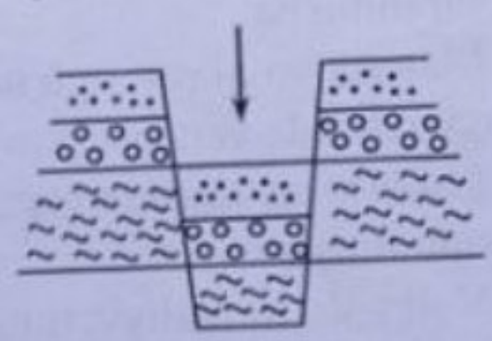

A) antiklinal B) horst C) antikliz
D) qraben E) sinklinal

20. Sxemdə verilən sadə qırışıqlıq formalarını müəyyən edin.

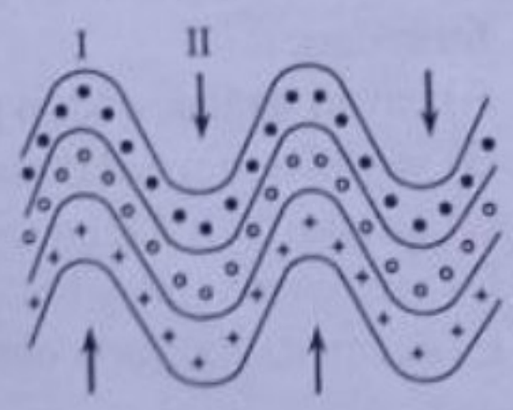

A) I – sinklinal; II – horst
B) I – qraben; II – meandr
C) I – antiklinal; II – sinklinal
D) I – platforma; II – fay
E) I – antiklinal; II – qraben

21. Böyük Suayrıcı, Appalaç və Kap dağlarında qar xəttinin ***olmamasının*** səbəbi:
A) materiklərin şərq hissələrində yerləşmələri
B) tropik qurşaqda yerləşmələri
C) səhra landşaftının geniş yayılması
D) rütubətlilik əmsalının 1-dən az olması
E) mütləq hündürlüklərinin az olması

22. Alp-Himalay qurşağına daxil olan dağ silsilələri:
A) Pireney, Alp, Pamir, Karpat, Qafqaz
B) Alp, Karpat, Ural, Pireney, Qafqaz
C) Qafqaz, Karpat, Tyan-Şan, Appalaç, Ural
D) Karpat, Krım, Skandinaviya , Altay, Sayan
E) Alp, Altay, Sayan, And, Qafqaz

23. Qədim dağlar qrupunu müəyyən edin.
A) Böyük Suayrıcı silsiləsi, Ural, Skandinaviya, Appalaç
B) Ural, Alp, Karpat, And
C) Baykal, Ural, Qafqaz, Tyan-Şan
D) Tyan-Şan, Ural, Alp, Kordilyer
E) Ural, Pamir, Himalay, Skandinaviya

24. Şimal və Cənub tropikləri arasında yerləşən yaylalar:
A) Böyük Düzənliklər, Ərəbistan, Şərqi Afrika
B) Braziliya, Orta Sibir, Əhəqqar
C) Dekan, Efiopiya, Qviana
D) Qviana, Kolorado, İran
E) Meksika, Pataqoniya, Anadolu

25. Uyğunluğu müəyyən edin.

I. platforma	1. Orta Sibir yaylası
II. qədim qırışıqlıq	2. Ural dağları
III. cavan qırışıqlıq	3. Himalay dağları

A) I – 1; II – 3; III – 2 B) I – 2, II – 3, III – 1
C) I – 1; II – 2; III – 3 D) I – 2; II – 1; III – 3
E) I – 3; II – 2; III – 1

26. Yer qabığına aid düzgün coğrafi qanunauyğunluğu müəyyən edin.
A) cavan dağların platformalarda yerləşməsi
B) düzənliklərin, əsasən, litosfer tavaları sərhədində yerləşməsi
C) torpaq əmələgəlmənin dağlıq ərazilərdə daha sürətli olması
D) göllərin horstlar üzərində yaranması
E) geniş düzənliklərin əsasən platformalara uyğun gəlməsi

27. Yer qabığının qanunauyğunluqlarından birinə uyğun gələn ifadəni müəyyən edin.
A) düzənliklərin seysmik zonalarda daha geniş sahə tutması
B) göllərin horstlar üzərində yaranması
C) uca dağlarda torpaq əmələgəlmənin daha intensiv olması
D) geniş düzənliklərin litosfer tavaları sərhədlərində yerləşməsi
E) uca qırışıq dağların litosfer tavalarının sərhədində yerləşməsi

28. Fəal seysmikliyə malik və fəaliyyətdə olan vulkanların müşahidə olunduğu dağları müəyyən edin.

1	Skandinaviya	Kordilyer	Altay
2	Qafqaz	Alp	Verxoyansk
3	Pamir	Appalaç	Qafqaz
4	And	Kordilyer	Apennin
5	Kordilyer	Appalaç	Kap

A) 3 B) 5 C) 1 D) 2 E) 4

T.me/BirlikTeam

29. Fəal seysmikliyə malik, lakin fəaliyyətdə olan vulkanların müşahidə ***olunmadığı*** dağları müəyyən edin.

1	Qafqaz	And	Appalaç
2	Ural	Alp	Karpat
3	Qafqaz	Pamir	Himalay
4	And	Kordilyer	Himalay
5	Pireney	Apennin	And

A) 4 B) 1 C) 3 D) 2 E) 5

30. Okean dibində daha geniş sahə tutan relyef forması:
A) abissal düzənliklər
B) orta okean dağ silsilələri
C) dərin novlar
D) materik yamacı
E) materik dayazlığı

31. Ərazisində əsasən 1 – ovalıqların, 2 – dağların, 3 – yaylaların geniş sahə tutduğu ölkələrin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Peru, Macarıstan, Çin
B) İran, Türkmənistan, Almaniya
C) Meksika, Suriya, Böyük Britaniya
D) Braziliya, Nepal, Türkiyə
E) Yaponiya, Fransa, Böyük Britaniya

32. Ərazisində əsasən 1 – ovalıqların, 2 – dağların, 3 – yaylaların geniş sahə tutduğu ölkələrin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Tacikistan, Braziliya, Estoniya
B) Braziliya, Rusiya, Ukrayna
C) Estoniya, Belarus, Azərbaycan
D) Azərbaycan, Polşa, Efiopiya
E) Polşa, Tacikistan, Efiopiya

33. Mütləq hündürlüklərinin artmasına görə dağların düzgün sırası:
A) Alp, And, Kordilyer, Pamir, Qafqaz
B) Alp, Qafqaz, And, Pamir, Karakorum
C) Pamir, Hindiquş, Kordilyer, Alp, And
D) Atlas, Qafqaz, And, Pamir, Kordilyer
E) And, Pamir, Qafqaz, Alp, Himalay

34. Mütləq hündürlüklərinin azalmasına görə dağların düzgün sırası:
A) Karakorum, Tyan-Şan, And, Qafqaz, Altay
B) Alp, Qafqaz, And, Kordilyer, Ural
C) Himalay, Pamir, Qafqaz, Karpat, Kordilyer
D) Pamir, Tyan-Şan, Appalaç, Ural, And
E) Atlas, And, Ural, Alp, Sayan, Altay

35. Vulkan mənşəli dağlar:
1. Elbrus
2. Comolunqma
3. Monblan
4. Kilimancaro
5. Vezuvi

A) 2, 3, 4 B) 1, 4, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 4, 5

36. Mütləq hündürlüklərinə görə düzənliklər hansı qruplara bölünür?
1. yayla
2. terraslar
3. dağarası
4. yüksəklik
5. vadi
6. ovalıq

A) 1, 4, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 4, 5, 6

37. Verilən əlamətlərin hansı relyef formalarına aid olduğunu müəyyən edin.
1. Əsasən, platformanın əyilmə sahələrində yerləşirlər.
2. Çökmə süxurların qalınlığı çoxdur.
3. Əsasən, arid iqlim şəraitinə malikdirlər.

A) Qobi, Böyük düzənliklər, Təklə-Məkan
B) Nallarbor, Kalaxari, Mesopotamiya ovalığı
C) La-Plata ovalığı, Konqo çökəkliyi, Hind-Qanq ovalığı
D) Amazon ovalığı, Qərbi Sibir, Kolarado yaylası
E) Qərbi Sibir ovalığı, Mesopotamiya ovalığı, Orinoko ovalığı

38. Okean dibinin relyef formalarına aid xüsusiyyətləri müəyyən edin.

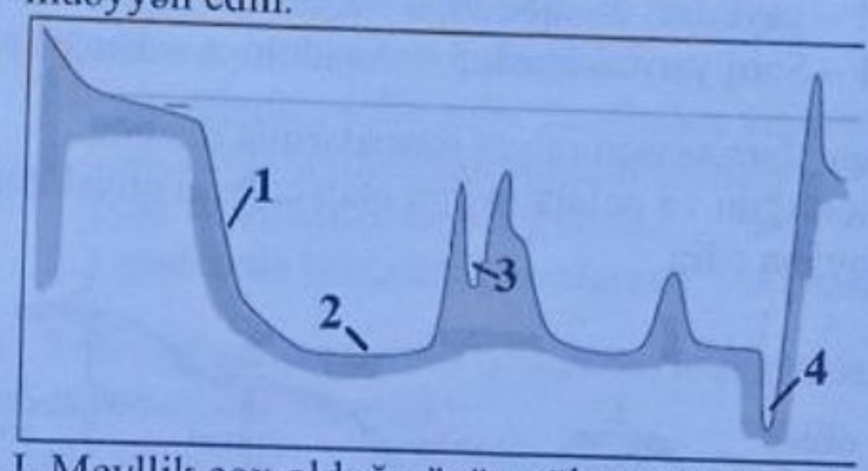

I. Meyllik çox olduğu üçün çökmə süxur qatı nazikdir.
II. Konvergent zonalarda ensiz və dərin novlardır.
III. Okean dibinin əsas hissəsini tutur, səthi hamar düzənliklərdir.
IV. Okean yer qabığına malik litosfer tavalarının sərhədləri boyu yerləşir.

A) I - 1; II - 4; III - 2; IV - 3
B) I - 1; II - 3; III - 4; IV - 2
C) I - 3; II - 2; III - 1; IV - 4
D) I - 2; II - 3; III - 1; IV - 4
E) I - 4; II - 1; III - 2; IV - 3

39. Klasteri tamamlayın:

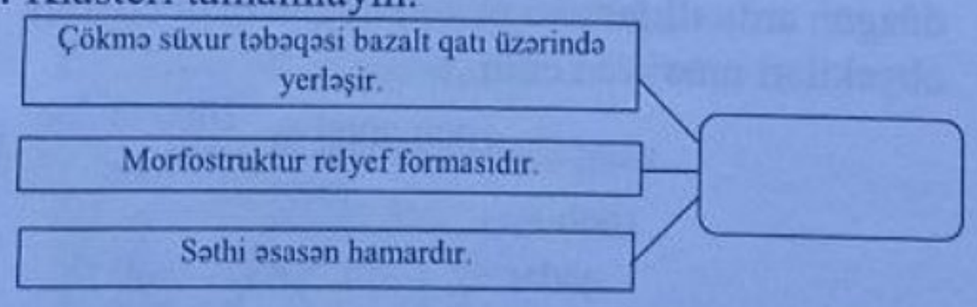

A) ovalıq B) abissal düzənlik C) yayla
D) şelf zonası E) materik yamacı

T.me/BirlikTeam

40. Sxemi tamamlayın:

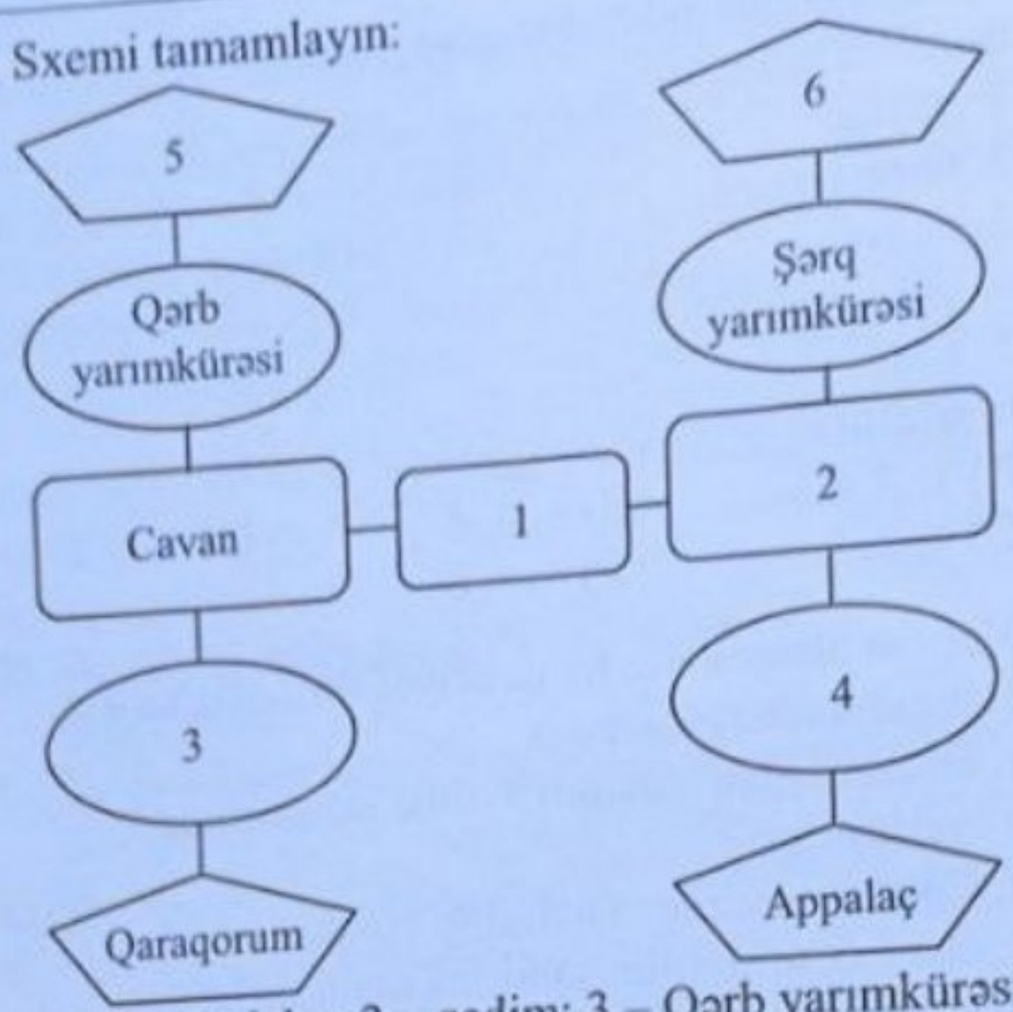

A) 1 – yaylalar; 2 – qədim; 3 – Qərb yarımkürəsi; 4 – Şərq yarımkürəsi; 5 – Kordilyer; 6 – Tibet
B) 1 – dağlar; 2 – qədim; 3 – Şərq yarımkürəsi; 4 – Qərb yarımkürəsi; 5 – And; 6 – Böyük Suayrıcı
C) 1 – düzənliklər; 2 – ovalıq; 3 – Şərq yarımkürəsi; 4 – Qərb yarımkürəsi; 5 – Anadolu; 6 – İran
D) 1 – dağlar; 2 – cavan; 3 – Qərb yarımkürəsi; 4 – Şərq yarımkürəsi; 5 – Atlas; 6 – Tyan-Şan
E) 1 – yaylalar; 2 – qədim; 3 – Qərb yarımkürəsi; 4 – Şərq yarımkürəsi; 5 – Anadolu; 6 – Braziliya

41. Rəqəmlərə əsasən relyef formalarının düzgün ardıcıllığını və onlara uyğun olan coğrafi obyektləri müəyyən edin.

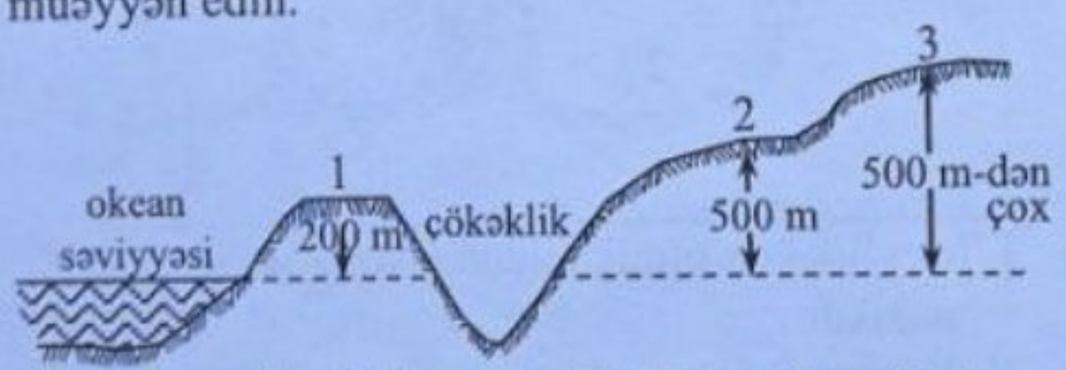

A) ovalıq, yüksəklik, yayla; La-Plata, Orta Rusiya, Qviana
B) düzənlik, yayla, ovalıq; Qərbi Sibir, Hind-Qanq, Xəzərsahili
C) ovalıq, yayla, yüksəklik; La-Plata, Anadolu, Volqaboyu
D) yayla, yüksəklik, ovalıq; Qviana, Volqaboyu, Turan
E) çökəklik, yayla, ovalıq; Turfan, İran, Qərbi Sibir

42. Sxemdəki rəqəmlərə uyğun relyef formalarının düzgün ardıcıllığını və onlara uyğun olan coğrafi obyektləri müəyyən edin.

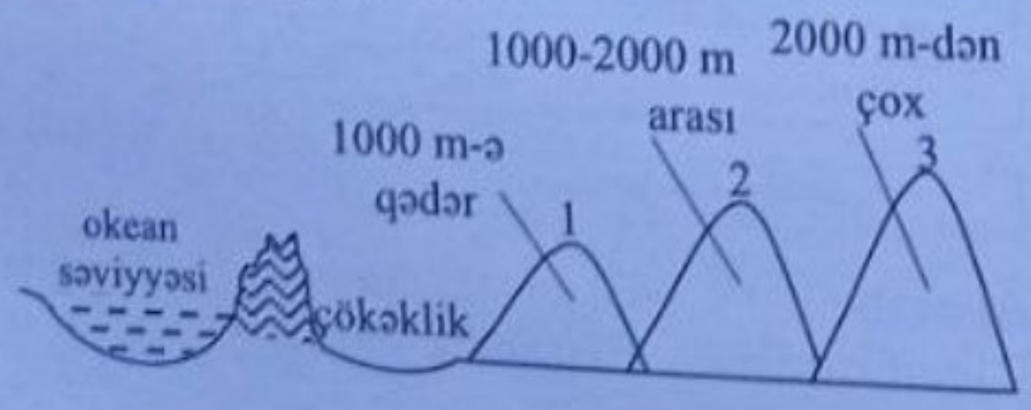

A) ovalıq, yüksəklik, alçaq dağlıq; Xəzərsahili, Sibir, Karpat
B) ovalıq, yüksəklik, yayla; Turan, Volqaboyu
C) alçaq dağlıq, orta dağlıq, yüksək dağlıq; Tan, Ural, Karpat
D) orta dağlıq, yüksək dağlıq, yüksəklik; Bozdağ, Karpat, Pireney
E) alçaq dağlıq, yayla, yüksək dağlıq; Ural, Tib, And

43. Böyüklüyünə görə relyef formalarını qruplaşdır

1. Planetar	a. Baş Suayrıcı silsiləsi
2. Meqa	b. Kordilyer dağları
3. Makro	c. And-Kordilyer sistemi
4. Mikro	d. Yarğanlar, qobular

A) 1 – c; 2 – b; 3 – a; 4 – d
B) 1 – b; 2 – d; 3 – a; 4 – c
C) 1 – d; 2 – b; 3 – a; 4 – c
D) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d
E) 1 – c; 2 – a; 3 – d; 4 – b

44. Orta okean sıra dağları və okean novları üçün ümumi əlamətlər:
1. Bazalt qatına malikdirlər.
2. Divergent zonada yaranmışlar.
3. Litosfer tavalarının üfüqi hərəkəti nəticəsində yaranmışlar.
4. Konvergent zonada yaranmışlar.
5. Seysmik qurşaqlardır.
6. Əsasən okeanların mərkəz hissəsində yerləşir

45. Şelf zonası ilə abissal düzənliklərin ümumi əlamətlər:
1. Okean dibi relyef formasıdır.
2. Bazalt qatına malikdir.
3. Qranit qatına malikdir.
4. Okean tipli yer qabığına malikdir.
5. Çökmə süxur qatı vardır.
6. Zəngin üzvü aləmə malikdir.

46. Morfostrukturları müəyyən edin.

1. vulkan konusları	2. karst mağaraları
3. dyunlar və barxanlar	4. dağlar
5. dərinsulu novlar	

47. Uyğunluğu müəyyən edin.

	Neotektonik proseslər davam edir.	*Paleotektonik proseslər baş vermişdir.*
1.	Mərkəzi düzənlik	Yeni Zelandiya a
2.	Kamçatka yarımadası	Orta Sibir yay
3.	Atakama səhrası	Padan ovalığ
4.	Meksika yaylası	Madaqaskar a
5.	Böyük Suayrıcı dağlar	Appalaç dağl
6.	Anadolu yaylası	Novaya Zemlya

T.me/BirlikTeam

48. Qonşu ölkələr arasında təbii sərhəd rolunu oynayan dağ silsilələri:
1. Appalaç 2. Qafqaz 3. Verxoyansk
4. Kap 5. Alp 6. Kopetdağ

49. Qonşu ölkələr arasında təbii sərhəd rolunu ***oynamayan*** dağ silsilələri:
1. Kopetdağ 2. Verxoyansk 3. Alp
4. Qafqaz 5. Appalaç 6. Kap

50. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

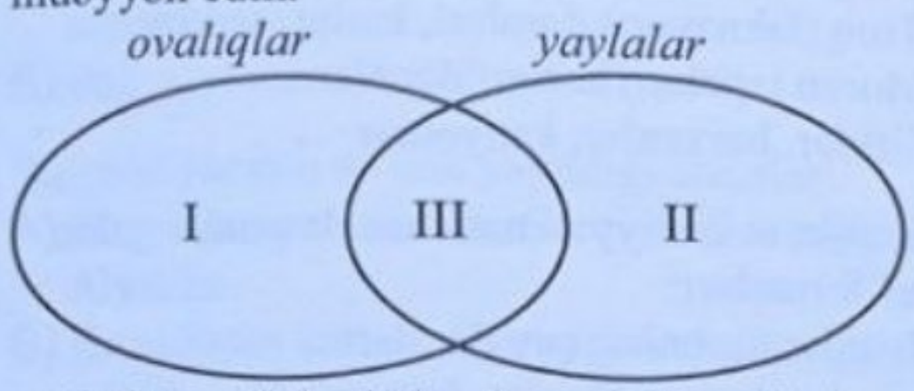

a. Fiziki xəritələrdə lay-lay rəngləmə üsulu və izohipslərlə təsvir edilir.
b. Denudasion mənşəli düzənliklərdir.
c. Mütləq hündürlüyü 500 m-dən çox olan düzənliklərdir.
d. Amazon, Kür-Araz bu düzənliklərə aiddir.
e. Əsasən yanacaq faydalı qazıntılar yayılmışdır.

51. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

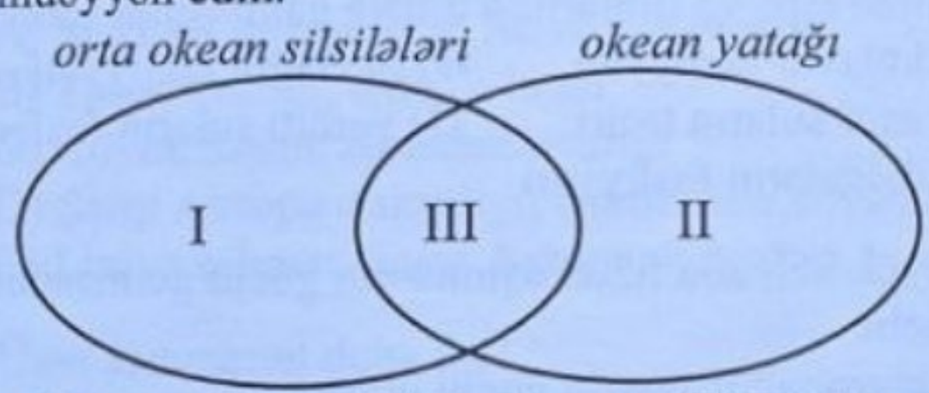

a. Bəzən adalar şəklində okean səthinə çıxır.
b. Okean tipli yer qabığına malikdir.
c. Litosfer tavalarının divergent sahələrində yaranır.
d. Səthi hamar olub okean dibinin əsas hissəsini tutur.
e. Abissal düzənliklər də deyilir.

52. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

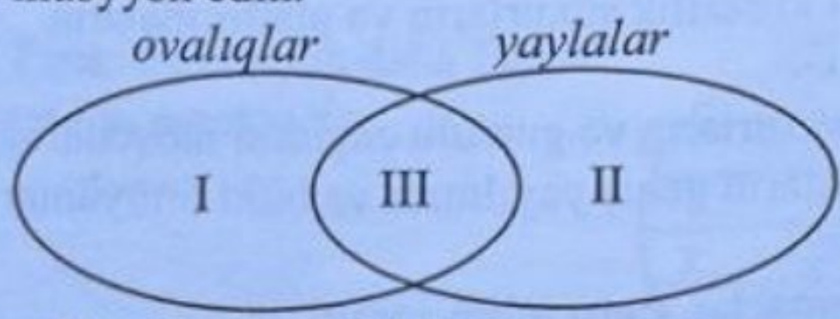

a. Qranit qata malikdir.
b. Çökmə süxur qatı nisbətən nazikdir.
c. Əsasən akkumulyasiya nəticəsində yaranır.
d. Üzvi mənşəli faydalı qazıntılar üstünlük təşkil edir.
e. Filiz faydalı qazıntılara rast gəlinir.

Ekzogen proseslər və relyef (Morfoskulpturlar)

1. Akkumulyativ düzənlikləri yaradan əsas amillər:
A) denudasiya, eroziya, tektonik hərəkətlər
B) aşınma, palçıq vulkanların fəaliyyəti, intensiv əyilmə
C) külək, dalğa, tektonik sıxılma
D) axar sular, külək, buzlaqlar
E) yalnız endogen proseslər

2. Süxurların fiziki aşınması harada daha sürətlə baş verər?
A) meşə zonasında
B) tayqada
C) ekvatorda
D) tropik səhralarda
E) tundrada

3. Akkumulyasiya nədir?
A) dağ yamaclarında torpaqların yuyulması
B) süxurların gətirilib çökdürülməsi
C) çayın öz dərəsini dərinləşdirməsi
D) süxurların parçalanması və yuyulması
E) dağ yamaclarının parcalanması

4. Karst prosesləri dedikdə nə başa düşülür:
A) barxanlarin əmələ gəlməsi
B) süxurlarin yeraltı sular tərəfindən yuyulması
C) torpaqlarin məhsuldarlığının artması
D) kar və sirklərin əmələ gəlməsi
E) qayalarda kristallik süxurların səthə çıxması

5. Relyefin yaranmasında qədim buzlaqların daha çox rol oynadığı düzənlik:
A) Amazon B) Missisipi C) Xəzəryanı
D) Turan E) Şərqi Avropa

6. Ovalıqlar verilən cavabı göstərin:
A) La-Plata, Mesopotamiya, Tibet
B) Mesopotamiya, Dekan, Anadolu
C) Qərbi Sibir, Orta Sibir, Turan
D) Qərbi Sibir, Mesopotamiya, Amazon
E) Şərqi Avropa, Qərbi Sibir, Efiopiya

7. Səhralar üçün səciyyəvi olan relyef formaları:
A) yarğanlar, qobular, karlar
B) qobular, kanyonlar, troq dərələri
C) dyunlar, barxanlar, qum tirələri
D) yarğanlar, subasar, barxanlar
E) barxanlar, dyunlar, çay deltaları

8. Moren təpə və tirələri əmələ gəlir:
A) yeraltı suların fəaliyyəti ilə
B) axar suların təsiri ilə
C) küləyin fəaliyyəti ilə
D) buzlaqların fəaliyyəti ilə
E) müvəqqəti axarların təsiri ilə

T.me/BirlikTeam

9. Karst proseslərinin intensiv inkişaf etdiyi süxurlar:
A) əhəngdaşı, almaz, qrafit
B) qum, kvarsit, təbaşir
C) bazalt, tabaşir, əhəngdaşı
D) travertin, mərmər, xörək duzu
E) əhəngdaşı, gips, dolomit

10. Abraziya adlanır:
A) su hövzələrində su səthinin sakit vəziyyəti
B) su hövzələri sahillərində dalğaların dağıdıcı fəaliyyəti
C) çayın öz yatağını genişləndirməsi
D) süxurların yuyulması, yonularaq cilalanması
E) dağ süxurlarının parçalanması və kimyəvi aşınması

11. Eroziya adlanır:
A) süxurların bir yerdən başqa yerə aparılması
B) süxurların parçalanması və dağılması
C) süxurların bitki köklərinin təsiri ilə parçalanması
D) denudasiya zamanı süxurların bir yerə çökdürülməsi
E) su hövzələri sahilində dalğaların dağıdıcı fəaliyyəti

12. Mütləq hündürlüklərinə görə düzənliklərin düzgün təsnifatını müəyyən edin.
A) ovalıqlar – hündürlüyü 200 m-ə qədər; yüksəkliklər – hündürlüyü 200 m-dən 1000 m-ə qədər; yaylalar – hündürlüyü 1000 m-dən artıq
B) ovalıqlar – hündürlüyü 200 m-ə qədər; yüksəkliklər – hündürlüyü 200 m-dən 500 m-ə qədər; yaylalar – hündürlüyü 500 m-dən artıq
C) ovalıqlar – hündürlüyü 250 m-ə qədər; yüksəkliklər – hündürlüyü 250 m-dən 1000 m-ə qədər; yaylalar – hündürlüyü 1000 m-dən artıq
D) ovalıqlar – hündürlüyü 300 m-ə qədər; yüksəkliklər – hündürlüyü 500 m-ə qədər; yaylalar – hündürlüyü 500 m-dən artıq
E) ovalıqlar – hündürlüyü 200 m-ə qədər; yüksəkliklər – hündürlüyü 800 m-ə qədər; yaylalar – hündürlüyü 800 m-dən artıq

13. Mütləq hündürlüklərinə görə dağların düzgün təsnifatını müəyyən edin.
A) alçaq dağlar – hündürlüyü 1000 m-ə qədər; orta hündürlüklü dağlar – hündürlüyü 1000 m-dən 5000 m-ə qədər; yüksək dağlar – hündürlüyü 5000 m-dən artıq.
B) alçaq dağlar – hündürlüyü 1000 m-ə qədər; orta hündürlüklü dağlar – hündürlüyü 1000-dən 3000 m-ə qədər; yüksək dağlar – hündürlüyü 3000 m-dən artıq;
C) alçaq dağlar – hündürlüyü 1000 m-dən az; orta hündürlüklü dağlar – hündürlüyü 2000 m-ə qədər; yüksək dağlar – hündürlüyü 2000 m-dən artıq
D) Alçaq dağlar – hündürlüyü 2000 m-ə qədər; dağlar – hündürlüyü 2000-4000 m arasında; yüksək dağlar – hündürlüyü 4000 m-dən artıq
E) Alçaq dağlar – hündürlüyü 1500 m-ə qədər; hündürlüklü dağlar – hündürlüyü 1500-2500 m arasında; yüksək dağlar – hündürlüyü 2500 m-dən artıq

14. Buzlaqların fəaliyyəti nəticəsində əmələ gələn relyef formaları:
A) Çay dərələri, gətirmə konusları, sirklər
B) Yarğanlar, deltalar, troq (təknəvarı) dərələri
C) Troq (təknəvarı) dərələri, karlar, sirklər
D) Moren təpələri, karlar, dyunlar
E) Sirklər, barxanlar, kanyonlar

15. Axar suların fəaliyyəti nəticəsində əmələ gələn relyef formaları:
A) dyunlar, qobular, çay dərələri
B) çay dərələri, yarğanlar, barxanlar
C) gətirmə konusları, estuarilər, çay deltaları
D) moren tirələri, qobular, çay dərələri
E) dyunlar, axmazlar, terraslar

16. Allüvial düzənliklərinin yaranmasının səbəbi:
A) abraziya
B) denudasiya prosesi
C) ekzarasiya
D) süxurların aşınması
E) çay çöküntülərinin toplanması

17. Moren təpə və tirələrinin əmələ gəlməsinin səbəbi:
A) küləyin fəaliyyəti
B) buzlağın fəaliyyəti
C) axar suların təsiri
D) yeraltı suların fəaliyyəti
E) dalğaların fəaliyyəti

18. Böyük Səhrada fiziki aşınmanın güclü getməsinin səbəbi:
A) antropogen təsirin güclü olması
B) qədim kristallik bünövrəyə malik olması
C) sutkalıq temperatur amplitudunun böyük olması
D) Aralıq dənizindən gələn hava axınları
E) isti okean cərəyanlarının təsiri

19. Kanyonların əmələ gəlməsi üçün zəruri olan şərait
A) relyefin çox meylliliyi və asan yuyulan süxurlar üstünlük təşkil etməsi
B) qədim kristallik süxurların və platformaların olması
C) bərk süxurların və gursulu çayların mövcudluğu
D) buzlaqların geniş yayılması və bitki örtüyünün kasıblığı
E) dik yamaclar, quru iqlim şəraiti

20. Buzlaq relyef formaları:
A) təknəvari (troq) dərələr, tirələr, yarğanlar
B) morenlər, təpələr, meandrlar
C) sirklər, terraslar, sürüşmələr
D) təknəvari (troq) dərələr, yaylalar, ovalıqlar
E) təknəvari (troq) dərələr, karlar, sirklər

T.me/BirlikTeam

21. Akkumulyativ relyef formaları:
A) meandrlar, ovalıqlar, sirklər
B) yarğan, təknəvari (troq) dərələr, terraslar
C) delta, gətirmə konusu, moren təpələri
D) yaylalar, delta, sürüşmələr
E) gətirmə konusu, terraslar, yarğanlar

22. Ekzarasiya adlanır:
A) buzlaqların dağıdıcı fəaliyyəti
B) dəniz sahillərində dalğaların dağıdıcı fəaliyyəti
C) süxurların yeraltı sular tərəfindən həll edilməsi
D) vulkan zamanı buz parçalarının ətrafa səpələnməsi
E) dağ çaylarının dağıdıcı fəaliyyəti

23. Su eroziyasının ən çox yayıldığı ərazilər:
A) Ərəbistan yarımadası, Şərqi Afrika yaylası, Alyaska
B) Kanadanın şimalı, Mərkəzi Amerika, Şimali Afrika
C) Mərkəzi Avstraliya, La-Plata ovalığı, Skandinaviya
D) Cənub-Şərqi Asiya, Konqo və Amazon çayları hövzələri
E) Cənub-Şərqi Asiya, Turan ovalığı, Amazon çayı hövzəsi

24. Deflyasiya və ekzarasiya nəticəsində yaranan relyef formalarının müvafiq olaraq yayıldığı ərazilər:
A) Mərkəzi düzənliklər, Missisipi ovalığı
B) Turan ovalığı, Qobi səhrası
C) Böyük Səhra, Amazon ovalığı
D) Şərqi Avropa düzənliyi, Qərbi Sibir ovalığı
E) Liviya səhrası, Şərqi Avropa düzənliyi

25. Üzvi aşınmanın daha fəal getdiyi məntəqələr:

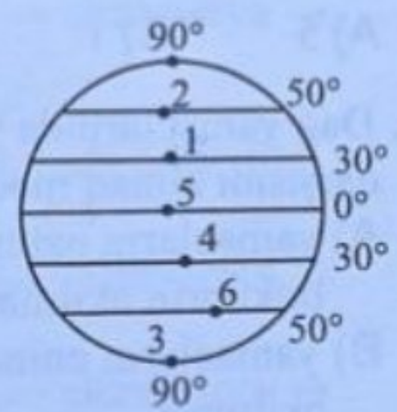

A) 1, 2, 4 B) 2, 5, 6 C) 3, 5, 6
D) 2, 3, 4 E) 1, 5, 6

26. Fiziki aşınmanın daha fəal getdiyi məntəqələr:

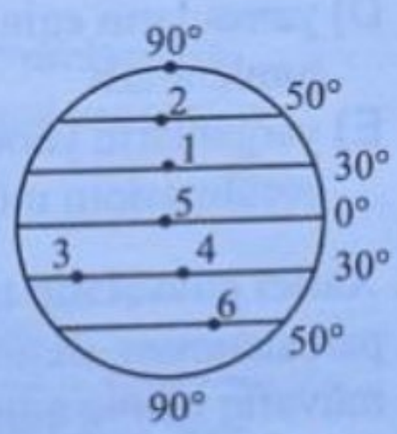

A) 1, 3, 4 B) 1, 4, 6 C) 1, 3, 5
D) 2, 5, 6 E) 2, 3, 4

27. Ekzogen mənşəli relyef formaları:
A) dyun, kanyon, yarğan, delta
B) kanyon, karst, nov, qırışıq dağlar
C) kar, moren, sinklinallar, atoll
D) qraben, rift dərələri, dyun, yarğan
E) morenlər, okean novları, dərələr, krater

28. Ekzogen mənşəli relyef formaları:
A) kanyon, krater, sirk, nov
B) moren tirələri, gətirmə konusları, dyun, kar
C) dərələr, atollar, sinklinallar, yarğanlar
D) gətirmə konusları, delta, kaldera, dyun
E) mərcan adaları, antiklinallar, yarğanlar, riflər

29. Küləyin dağıdıcı fəaliyyəti adlanır:
A) akkumulyasiya B) abraziya C) ekzarasiya
D) deflyasiya E) səhralaşma

30. Aşınma məhsullarının bir yerdən başqa yerə aparılması adlanır:
A) karst B) intruziv proses
C) denudasiya D) ekzarasiya E) abraziya

31. Süxurların xarici qüvvələrin təsiri altında parçalanması prosesi adlanır:
A) akkumulyasiya B) denudasiya
C) maqmatizm D) dağılma və toplanma
E) aşınma

32. Geomorfoloji xəritədə təsvir olunur:
A) geofiziki proseslər
B) yağıntıların paylanması C) geoloji hadisələr
D) relyef formaları E) torpaq tipləri

33. Hansı ərazi üçün "şahid" dağlar daha çox səciyyəvidir:
A) Böyük Səhra B) Qərbi Sibir ovalığı
C) Amazon ovalığı D) Mesopotamiya ovalığı
E) Orta okean dağ silsilələri

34. Yarğanın inkişafının son mərhələsində yaranır:
A) qobu B) troq dərələri C) çay dərəsi
D) meandr E) astana

35. Platformalara uyğun gələn, hamar relyefə malik olan, səthi qalın çökmə süxurlarla örtülmüş relyef forması:
A) abissal düzənliklər
B) yaylalar
C) abrazion düzənliklər
D) denudasiya düzənlikləri
E) ovalıqlar

36. Yarğanlara aid olan əlamətləri müəyyən edin.
1. Rütubətli iqlim şəraitində formalaşır.
2. Müvəqqəti axarların dağıdıcı fəaliyyəti nəticəsində formalaşırlar.
3. Daimi axarların yaradıcı fəaliyyəti nəticəsində əmələ gəlirlər.
4. Dağ yamaclarında (meyilli sahələrdə) daha sürətlə inkişaf edirlər.
5. Endogen mənşəli relyef formalarıdır.
6. İnkişafının son mərhələsində qobulara çevrilirlər.
A) 3, 4, 6 B) 1, 3, 5 C) 1, 5, 6
D) 2, 3, 5 E) 2, 4, 6

T.me/BirlikTeam

37. Ekzarasiya nəticəsində əmələ gələn relyef formaları:
A) moren təpələri, meandrlar, dyunlar
B) çay dərələri, gətirmə konusları, kanyonlar
C) yarganlar, deltalar, mağaralar
D) troq dərələri, karlar, sirklər
E) sirklər, barxanlar, qobular

38. Sürüşməyə qarşı aparılan əsas mübarizə tədbirləri:
1. rekultivasiya aparılması
2. drenaj sisteminin yaradılması
3. dəmyə əkinçiliyinin inkişaf etdirilməsi
4. meşə salınması
5. növbəli əkin sisteminə keçilməsi
A) 1, 5 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 2, 4 E) 1, 3

39. Sürüşmə hadisəsini yaradan əsas amillər:
1. çaylarda şəlalələrin olması
2. yeraltı suların səviyyəsi
3. atmosfer yağıntılarının miqdarı
4. səthin meylliyinin çox olması
5. bitkilər aləminin növ tərkibi
6. süxurların yaşı
A) 2, 4, 6 B) 2, 3, 4 C) 4, 5, 6
D) 1, 3, 5 E) 1, 3, 4

40. Relyefin əmələ gəlməsinə təsir edən xarici amillərə aiddir:
1. yer qabığında dərinlikdən asılı olaraq temperaturun dəyişməsi
2. sutkalıq temperatur amplitudası
3. antropogen amillər
4. səth sularının fəaliyyəti
5. litosfer tavaların hərəkəti
A) 1, 2, 3 B) 1, 2, 5 C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 4

41. Relyef formalarını mənşələrinə görə qruplaşdırın:
I. morfostrukturlar
II. morfoskulpturlar
1. yarğanlar
2. qırışıq dağlar
3. çay dərəsi
4. dağarası çökəkliklər
5. orta okean silsilələri
6. moren tirələri
A) I – 2, 4, 5; II – 1, 3, 6
B) I – 1, 4, 6; II – 2, 3, 5
C) I – 2, 4, 6; II – 1, 3, 5
D) I – 1, 2, 5; II – 3, 4, 6
E) I – 3, 4, 5; II – 1, 2, 6

42. Akkumulyativ relyef formalarına uyğun gələnləri müəyyən edin.
1. yarğan 2. deltalar
3. kanyonlar 4. moren tirələri
5. gətirmə konusu 6. karst mağaraları
A) 1, 4, 5 B) 3, 4, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 5, 6

43. Uyğunluğu müəyyən edin.
I. külək
II. buzlaq
1. yarğan, qobular
2. barxan, dyunlar
3. sirklər, troq dərələri
A) I – 2; II – 3 B) I – 2; II – 1 C) I – 3; II
D) I – 1; II – 2 E) I – 1; II – 3

44. Uyğunluğu müəyyən edin.
I. axar sular
II. küləklər
1. barxanlar
2. yarğanlar
3. moren tirələri
4. dyunlar
5. gətirmə konusları
A) I – 2, 3; II – 1, 3 B) I – 1, 4; II – 3, 5
C) I – 1, 2; II – 3, 4 D) I – 2, 4; II – 2, 5
E) I – 2, 5; II – 1, 4

45. Yeraltı suların əmələ gətirdiyi relyef formaları:
A) sürüşmələr, kanyonlar, mağaralar
B) mağaralar, axmazlar, meandrlar
C) karst mağaraları, sürüşmələr
D) sürüşmələr, qobular, yarğanlar
E) mağaralar, karst qıfları, terraslar

46. Cədvələ əsasən fiziki aşınmanın daha sürətlə getdi məntəqəni müəyyən edin.

məntəqə	*gecə (t)*	*gündüz (t)*
1	19°C	23°C
2	17°C	20°C
3	3°C	30°C
4	15°C	18°C
5	4°C	10°C

A) 5 B) 1 C) 4 D) 3 E) 2

47. Dağ yamaclarında yarğanların yaranmasının qarşısını almaq məqsədi ilə görülən tədbirlər:
A) yamacların uzununa şumlanması və mədəni bitkilərin əkilməsi
B) yamacların eninə şumlanması, ağac və kolların əkilməsi
C) torpaqların yuyulması, birillik ot bitkilərinin əkilməsi
D) yamacların eninə və uzununa dördbucaq şəklinə şumlanması
E) yarğanların yaranmasına qarşı tədbirlərin görülməsinin mümkün olmaması

48. Xarici qüvvələrin təsiri nəticəsində süxurların parçalanması, daşınması və çökdürülməsi prosesi müvafiq olaraq adlanır:
A) aşınma, akkumulyasiya, denudasiya
B) aşınma, denudasiya, akkumulyasiya
C) aşınma, ekzarasiya, denudasiya
D) akkumulyasiya, denudasiya, abraziya
E) denudasiya, akkumulyasiya, eroziya

49. Aşınma,
proseslə
A) Vulk
B) Daxi
C) Əkea
D) Dağ
E) Xari

50. Fiziki
yaylala
A) Ort
B) Qa
C) Br
D) Qo
E) Əl

51. Külə
A) Ş
y
B) Ş
C) C
A
D)
E)

52. Ha
po
A)
B
C
D
E

53.

NOTE 9
D CAMERA

T.me/BirlikTeam

49. Aşınma, akkumulyasiya, denudasiya və eroziya proseslərinin ümumi əlaməti:
A) Vulkan püskürmələri nəticəsində yaranırlar.
B) Daxili qüvvələrin dağıdıcı təsirindən yaranırlar.
C) Okean dibində gedən endogen proseslərdir.
D) Daimi küləklərin üstün təsirindən yaranırlar.
E) Xarici qüvvələrin təsirindən yaranırlar.

50. Fiziki aşınmanın daha fəal baş verdiyi dağlıq yaylalar:
A) Orta Sibir, Dekan, Amazon
B) Qarabağ, Braziliya, Qərbi Sibir
C) Braziliya, Mərkəzi düzənlik, Qanıx-Əyriçay
D) Qobi, Efiopiya, Orinoko
E) Əhəqqar, Tibesti, Qobi

51. Külək eroziyasının ən çox yayıldığı ərazilər:
A) Şimali Afrika, Turan ovalığı, Ərəbistan yarımadası
B) Şərqi Asiya, Ərəbistan yarımadası, Tibet
C) Cənub-Şərqi Asiya, Cənubi Afrika, Şimali Avropa
D) Şimali Afrika, Qərbi Sibir, Mesopotomiya
E) Turan ovalığı, Pataqoniya, Orta Dunay

52. Hansı təbiət hadisələrinin inkişafında ardıcıllıq pozulmuşdur?
A) litosfer tavalarının toqquşması → seysmik proseslər → zəlzələlər
B) vulkan püskürməsi → lavanın səthə tökülməsi → effuziv süxurların yaranması
C) quraq iqlim → sutkalıq temperatur amplitudu → fiziki aşınma
D) aşınma → denudasiya → akkumulyasiya
E) moren tirələrinin yaranması → ekzarasiya → sirklərin yaranması

53. Hansı təbiət hadisələrinin inkişafında ardıcıllıq düzgün verilmişdir?
A) litosfer tavalarının toqquşması → seysmik proseslər → zəlzələlər
B) moren tirələrinin yaranması → ekzarasiya → sirklərin yaranması
C) barxanların yaranması → deflyasiya → qum tirələrinin yaranması
D) denudasiya → aşınma → akkumlyasiya
E) mağaraların yaranması → karst prosesi → bataqlıqların yaranması

54. Uyğunluğu müəyyən edin.

A)
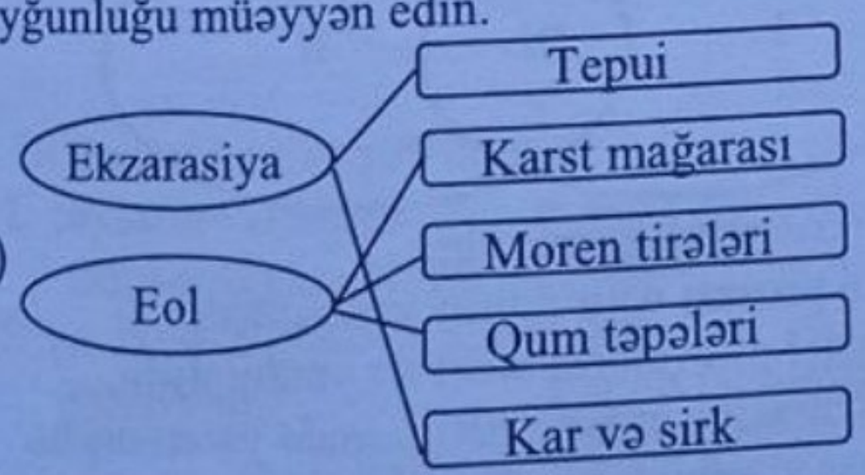

B)

C)

D)
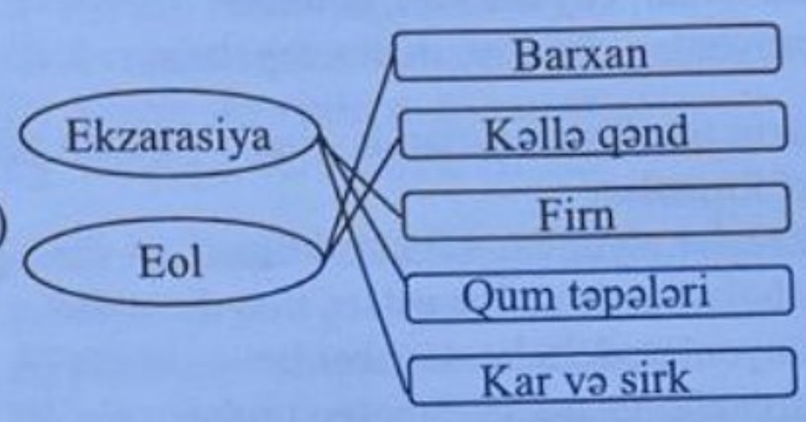

E)
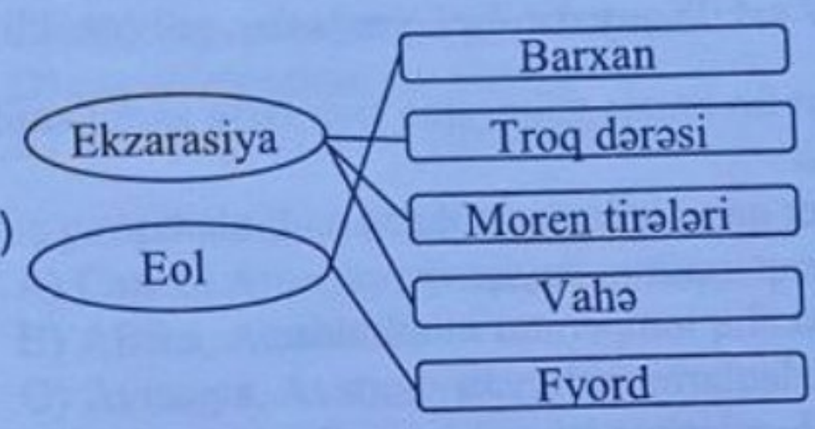

55. Arid denudasion relyef:
A) Quru və isti iqlim şəraitində yaranan, kəskin parçalanmış relyefdir.
B) Arid iqlimli ərazilərdə hamar, zəif parçalanmış düzənliklərdir.
C) Rütubətli iqlimə malik ovalıqlar üçün səciyyəvi morfoskulpturlardır.
D) İsti və quru iqlim şəraitində yaranan morfostrukturlardır.
E) Quru və isti iqlimə malik ərazilərdə yeraltı suların təsiri ilə yaranan relyef formasıdır.

56. Akkumulyasiya proseslərinin üstün olduğu relyef formalarını müəyyən edin.

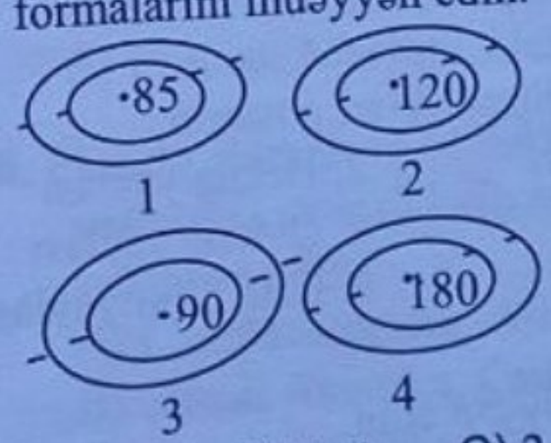

A) 3, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 4

T.me/BirlikTeam

57. Denudasiya proseslərinin üstün olduğu relyef formalarını müəyyən edin.

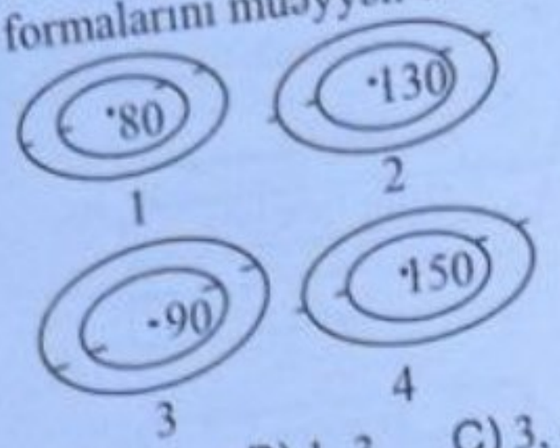

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 1, 4

58. Qabarıq morfostrukturlar daxilində yaranan çökək relyef formaları:
A) troq dərələri, gətirmə konusları, meandrlar
B) yarğanlar, kanyonlar, troq dərələri
C) yarğanlar, deltalar, moren tirələri
D) barxanlar, çay dərələri, deltalar
E) kanyonlar, dyunlar, moren təpələri

59. Qabarıq morfostrukturlar daxilində yaranan çökək relyef formaları:
A) terraslar, dyunlar, göl çökəklikləri
B) qobular, gətirmə konusları, troq dərələri
C) kanyonlar, deltalar, terrikonlar
D) yarğanlar, barxanlar, moren tirələri
E) V şəkilli çay dərələri, yarğanlar, göl çökəklikləri

60. Relyefin əmələ gəlməsinə təsir edən xarici amillərə aiddir:
1. Yer qabığında dərinlikdən asılı olaraq temperaturun dəyişməsi
2. sutkalıq temperatur amplitudası
3. buzlaqlarin fəaliyyəti
4. səth sularının işi
5. litosfer tavaların hərəkəti

61. Çökmə süxurları əmələ gətirən amillər:
1. buzlaqların fəaliyyəti
2. çayların dağıdıcı və yaradıcı fəaliyyəti
3. çayların rejiminin dəyişməsi
4. sutkalıq temperatur amplitudası
5. seysmik dalğalar

62. Denudasiya mənşəli düzənlikləri göstərin.
1. Meksika yaylası 2. Hind-Qanq ovalığı
3. Mesopotamiya ovalığı 4. Braziliya yaylası
5. Orta Sibir yaylası 6. Amazon ovalığı

63. Denudasiya mənşəli düzənlikləri göstərin.
1. Böyük Çin düzənliyi 2. Dekan yaylası
3. Mərkəzi düzənlik 4. Qviana yaylası
5. Orinoko ovalığı 6. Orta Sibir yaylası

64. Morfoskulpturları müəyyən edin.
1. vulkan 2. barxan
3. kanyon 4. nov
5. yarğan

65. Xarici (ekzogen) qüvvələrin təsiri ilə yaranan formaları:
1. faylar, sinklinallar
2. barxan, gətirmə konusları
3. qobu, fyord
4. dyunlar, antiklinallar
5. troq dərələri, yarğanlar
6. karstlar, vulkanlar

66. Akkumulyativ düzənlikləri müəyyən edin.

67. Denudasion düzənlikləri müəyyən edin.

68. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

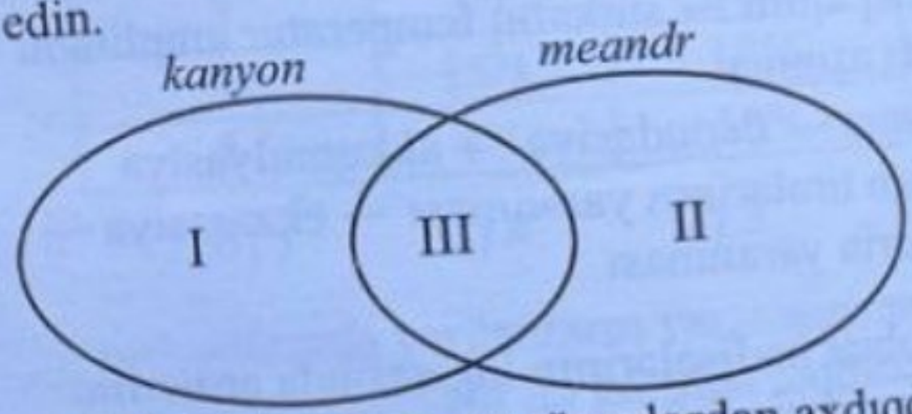

a. Dağ çayları yumşaq süxurlardan axdıqda yaranır
b. Çay özünə yeni yataq yaratdıqda axmaz göl çevrilir.
c. Eroziya prosesi nəticəsində yaranır.
d. Ensiz və dərin olur.
e. Enli və dayaz olur.

69. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

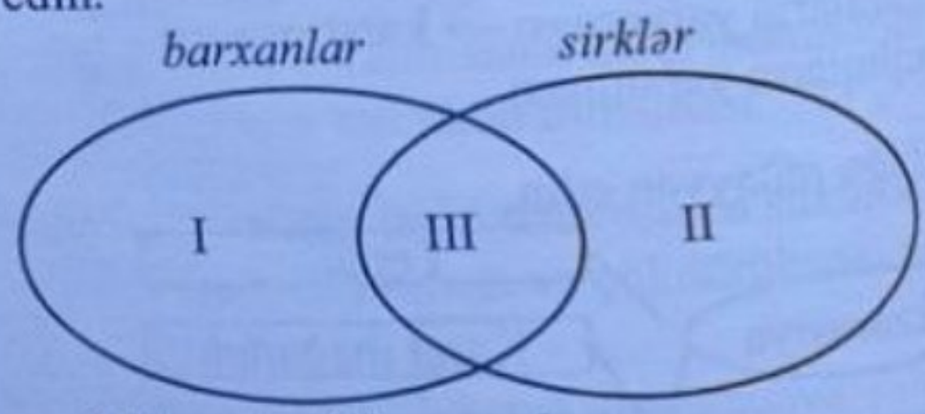

a. Mikrorelyef formasıdır.
b. Eol prosesi nəticəsində yaranmışdır.
c. Xarici qüvvələrin təsiri ilə yaranmışdır.
d. Ekzarasiya prosesi nəticəsində yaranmışdır.
e. Əsasən səhralarda formalaşır.

70. Eyler-
edin.
mor
a. Ek
b. Ye
c. Da
d. Er
e. Ə

71. Uyğ
1. m
2. m

72. U
1.
2.

73.

74

7

T.me/BirlikTeam

70. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

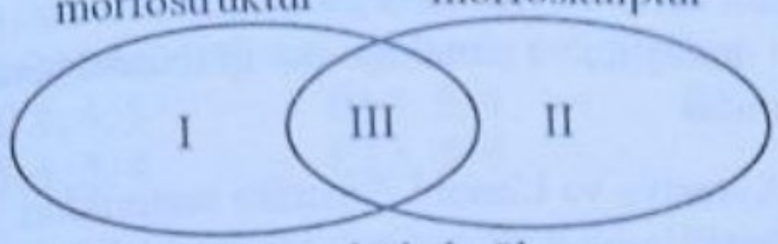

a. Ekzogen proseslərlə bağlı yaranır.
b. Yer səthinin əsas relyef formalarıdır.
c. Daxili və xarici proseslər nəticəsində yaranır.
d. Endogen proseslərlə bağlı yaranır.
e. Əsasən, mikrorelyef formaları hesab olunur.

71. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. morfostrukturlar
2. morfoskulpturlar

a. yarğanlar
b. qırışıq dağlar
c. sürüşmələr
d. dağarası çökəkliklər
e. moren tirələri

72. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. ekzogen
2. endogen

a. abrazion terras
b. okean novları
c. gətirmə konusları
d. qobular
e. vulkan kraterləri

73. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. kanyon
2. troq dərəsi
3. mağara

a. karst
b. eol
c. eroziya
d. abraziya
e. ekzarasiya

74. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. dyun
2. mağara
3. sirk

a. karst
b. eol
c. ekzarasiya
d. abraziya
e. eroziya

75. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. çayların dağıdıcı fəaliyyəti
2. çayların yaradıcı (toplayıcı) fəaliyyəti

a. astana
b. gətirmə konusu
c. şəlalə
d. delta
e. karst mağarası

76. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. çayların yaradıcı (toplayıcı) fəaliyyəti
2. çayların dağıdıcı fəaliyyəti

a. kanyon
b. delta
c. kar
d. allüvial düzənlik
e. meandr

77. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. ekzarasiya
2. çay eroziyası
3. karst prosesi

a. mağaralar
b. terraslar
c. təknəvari dərələr
d. abrazion sahillər
e. kanyonlar

Materiklərin fiziki-coğrafi mövqeyi, relyefi

1. Mütləq hündürlüklərinin azalma ardıcıllığına görə materiklərin düzgün sırasını müəyyən edin.
A) Avstraliya, Avrasiya, Afrika
B) Afrika, Avrasiya, Avstraliya
C) Avrasiya, Afrika, Avstraliya
D) Afrika, Avstraliya, Avrasiya
E) Avrasiya, Avstraliya, Afrika

2. Şimali Afrikada düzənliklərin geniş yer tutmasının səbəbi:
A) platformanın geniş ərazi tutması
B) ərazini təşkil edən süxurların müxtəlifliyi
C) endogen proseslərin güclü olması
D) çay şəbəkəsinin sıx olması
E) antropogen təsirin çox olması

3. Üç yarımkürədə yerləşmiş materiklər:
A) Cənubi Amerika, Şimali Amerika
B) Afrika, Antarktida
C) Avrasiya, Avstraliya
D) Antarktida, Cənubi Amerika
E) Afrika, Şimali Amerika

4. Avstraliya materiki üçün səciyyəvi ***olmayan*** relyef formaları:
1. dyunlar
2. quru çay dərələri
3. moren təpələri
4. qum təpələri
5. sirklər

A) 1, 4 B) 2, 5 C) 3, 5 D) 1, 2 E) 2, 4

5. Cənubi Amerikanın ucqar nöqtələri:
A) Qalyinas, Parinyas, Almadi, Horn
B) Parinyas, Kabu-Branku, Qalinas, Frouerd
C) Horn, Qalyinas, Piay, Parinyas
D) Kabu-Branku, Merçison, İynə, Roka
E) Qalinas, Maryato, Uels şahzadəsi, Piay

6. Florida, Somali və Malakka yarımadalarının yerləşdiyi materiklərin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Cənubi Amerika, Afrika, Antarktida
B) Şimali Amerika, Cənubi Amerika, Afrika
C) Şimali Amerika, Afrika, Avrasiya
D) Avrasiya, Avstraliya, Cənubi Amerika
E) Avstraliya, Afrika, Avrasiya

T.me/BirlikTeam

7. Cənubi Amerikada ovalıqlar yerləşirlər:
A) litosfer tavalarının toqquşma sərhədində
B) platformaların çökmə sahələrində
C) kristallik bünövrənin üzə çıxdığı sahələrdə
D) platformanın qalxan sahələrində
E) okean qabığına malik litosfer tavasının kənarlarında

8. Cənubi Amerikanı Afrika və Avstraliya materiklərindən fərqləndirən cəhət:
A) cənub tropikinin materiki kəsməsi
B) səhraların çox az sahə tutması
C) sahillərini 2 okeanın sularının yuması
D) subekvatorial və tropik qurşaqların olması
E) Hondvanın tərkib hissəsi olması

9. Kamçatka, Apennin və Kiçik Asiya yarımadalarının oxşar cəhəti:
A) İqlimi çox sərtdir.
B) Asiya qitəsində yerləşir.
C) Tektonik cəhətdən fəal zonada yerləşirlər.
D) Sahilləri buz bağlayır.
E) Avropa qitəsində yerləşir.

10. Materiklərin ucqar cənub nöqtələri:
A) Cənub-Şərq, Maryato, Piay
B) Çelyuskin, Roka, İynə
C) İynə, Maryato, Almadi
D) Piay, Qalyinas, Sent Çarlz
E) Maryato, Roka, İynə

11. Materiklərin ucqar şimal nöqtələri:
A) Çelyuskin, Bayron, Roka
B) Çelyuskin, Maryato, Dejnyov
C) Roka, Piay, Ras-Xafun
D) Ben-Sekka, Maryato, Piay
E) York, Çelyuskin, Merçison

12. Avstraliyanın şimal-şərqində iri liman şəhərlərinin ***olmamasının*** səbəbi:
A) sahil sularının qış aylarında donması
B) sahillərin seysmik qurşaqda yerləşməsi
C) materik sahilində vulkanik mənşəli adaların yayılması
D) Böyük Sədd rifinin olması
E) aysberqlərin gəmilərin hərəkətinə mane olması

13. Şimali Amerika düzənliklərini Cənubi Amerika düzənliklərindən fərqləndirən cəhət:
A) buzlaq mənşəli relyef formalarının üstünlük təşkil etməsi
B) əsasən qədim platforma üzərində yerləşmələri
C) akkumulyativ və denudasion mənşəli olmaları
D) Qərb tərəfdən uca dağlarla əhatə olunmaları
E) iri çay dərələri ilə parçalanmaları

14. Şimali Amerikanın şimal hissəsində qədim dövr buzlaşmasının olduğunu sübut edir:
A) qar xəttinin daha hündürdən keçməsi
B) seysmik cəhətdən fəal olması
C) səthində moren təpələri və göl çökəkliklərinin olması
D) səthinin dərin kanyonlarla parçalanması
E) daimi donuşluq və şimal maqnit qütbünün yerləşməsi

15. Afrika, Avrasiya və Cənubi Amerika materiklərinin ərazisində yerləşən dağların müvafiq ardıcıllığı:
A) Alp, Pireney, Appalaç
B) And, Kap, Kordilyer
C) Ural, Böyük Suayırıcı, Himalay
D) Himalay, Appalaç, Əjdaha
E) Atlas, Pamir, And

16. Afrika və Cənubi Amerika materiklərinin relyefin ümumi cəhəti:
A) düzənliklərin geniş ərazi tutması
B) buzlaq relyef formalarının geniş yayılması
C) dağlıq relyefin üstünlüyü
D) qədim dağların geniş yayılması
E) eol relyef formalarının geniş yayılması

17. Ucqar şimal nöqtələri Cənub yarımkürəsində yerləşən materiklər:
A) Avstraliya, Cənubi Amerika
B) Afrika, Avstraliya
C) Cənubi Amerika, Antarktida
D) Avstraliya, Antarktida
E) Avstraliya, Avrasiya

18. Ucqar cənub nöqtələri Şimal yarımkürəsində yerləşən materiklər:
A) Avrasiya, Cənubi Amerika
B) Şimali Amerika, Afrika
C) Avrasiya, Avstraliya
D) Şimali Amerika, Avrasiya
E) Antarktida, Afrika

19. Afrika materikinin relyefinə xas olan xüsusiyyət
1. Dağların əksəriyyəti Alp qırışıqlığına aiddir.
2. Dağların çoxu qədim olduğundan çox dağılm
3. Materikdə yaylalar çoxdur.
4. Quruda ən böyük tektonik çat Afrikanın şərqindədir.
5. Afrikanın hər yerində tez-tez zəlzələlər baş
6. Şimalında maqmatik süxurlar üstünlük təşk
7. Şimalında çökmə mənşəli süxurlar üstünlü edir.

A) 1, 2, 4, 6 B) 2, 3, 4, 7 C) 4, 5,
D) 1, 3, 5, 7 E) 3, 4, 5, 6

20. Afrika materikini Avstraliyadan fərqləndirə əlamət:
A) sahil xətlərinin zəif parçalanması
B) Hind okeanı sahillərində yerləşməsi
C) cənub tropik xəttinin kəsib keçməsi
D) tropik qurşağın geniş sahə tutması
E) ekvatorial qurşağın geniş sahəni əhatə e

21. A
ya
1.
4.
A
D

22. C
t
A
I

23.

2

T.me/BirlikTeam

21. Afrika materikinin şimalında yerləşən dağ və yaylalar:
1. Atlas 2. Efiopiya 3. Kap
4. Əjdaha 5. Əhaggar 6. Konqo
A) 2, 4, 5 B) 1, 2, 5 C) 3, 5, 6
D) 1, 3, 4 E) 1, 2, 6

22. Cənubi Amerikadakı Orinoko və La-Plata ovalıqları tektonik cəhətdən hansı sahələrə uyğun gəlir?
A) okean qabığı tavasının kənarlarına
B) platformanın qalxan sahələrinə
C) litosfer tavalarının sərhəd zonalarına
D) kristallik bünövrənin üzə çıxdığı sahələrə
E) platformanın əyilmə sahələrinə

23. Cənubi Amerikadakı Braziliya və Qviana yaylaları tektonik cəhətdən hansı sahələrə uyğun gəlirlər?
A) platformanın əyilmə sahələrinə
B) platformanın qalxan sahələrinə
C) cavan qırışıqlıq zonasına
D) litosfer tavalarının sərhəd zonalarına
E) çökmə sürxurlarının daha çox toplandığı zonalara

24. Şimali Amerika materiki üçün səciyyəvi ***olmayan*** xüsusiyyət:
A) Üç yarımkürədə yerləşir.
B) Şimal hissəsindən qütb dairəsi keçir.
C) Digər materiklərə nisbətən daha çox şimala uzanır.
D) Şimal və qərb yarımkürələrində yerləşir.
E) Üç okeanla əhatə olunur.

25. Asiyanın yarımadaları:
A) Yamal, Koreya, Kamçatka
B) Yutlandiya, Apennin, Abşeron
C) Kiçik Asiya, Kola, Yamal
D) Hind-Çin, Kamçatka, Krım
E) Pireney, Ərəbistan, Hind-Çin

26. Avropanın yarımadaları:
A) Taymır, Hind-Çin, Yamal
B) Pireney, Ərəbistan, Balkan
C) Apennin, Koreya, Yutlandiya
D) Krım, Pireney, Kola
E) Yamal, Çukot, Krım

27. Avrasiyanın yarımadaları:
A) Ərəbistan, Labrador, Hindistan
B) York, Ərəbistan, Malakka
C) Malakka, Balkan, Hind-Çin
D) Hind-Çin, Yukatan, Skandinaviya
E) Pireney, Skandinaviya, Arnemlend

28. Avrasiyanın Sakit okean sahillərində yerləşən yarımadaları:
A) Taymır, Malakka, Yamal
B) Alyaska, Çukot, Kamçatka
C) Kamçatka, Kaliforniya, Koreya
D) Hind-Çin, Malakka, Kamçatka
E) Arnemlend, Hind-Çin, Çukot

29. Avropa ərazisində yerləşən vulkanlar:
A) Etna, Orisaba, Krakatau
B) Etna, Vezuvi, Erebus
C) Hekla, Fudziyama, Vezuvi
D) Hekla, Etna, Vezuvi
E) Klyuçi Sopkası, Klimancaro, Vezuvi

30. And-Kordilyer qurşağında yerləşən dağ zirvələri:
A) Mak-Kinli, Monblan, Tubkal
B) Kotopaxi, Erebus, Kostyuşko
C) Akonkaqua, Kotopaxi, Kilimancaro
D) Orisaba, Mitçell, Şasta
E) Kolima, Kotopaxi, San-Pedro

31. Alp-Himalay qurşağında yerləşən dağ zirvələri:
A) Elburs, Dəmavənd, Fudziyama
B) Elburs, Qələbə piki, Orisaba
C) Ağrı dağ, Elbrus, Klyuçi Sopkası
D) Comolunqma, Kotopaxi, Monblan
E) Konqur, Monblan, Dəmavənd

32. Afrika və Avrasiya materiklərinin coğrafi mövqeyi üçün ümumi xüsusiyyət:
A) Bütün okeanlarla əhatə olunmuşlar.
B) Cənub yarımkürəsində yerləşirlər.
C) Şimal tropik xətti ilə kəsişirlər.
D) Ekvator xətti ilə kəsişirlər.
E) 180°-lik meridianla kəsişirlər.

33. Afrika və Avrasiya materiklərinin coğrafi mövqeyi üçün ümumi ***olmayan*** xüsusiyyət:
A) Sahələrinin əsas hissəsi şərq yarımkürəsində yerləşir.
B) Alp qırışıqlığı zamanı yaranan dağ silsilələri vardır.
C) Sahillərini Aralıq dənizinin suları yuyur.
D) Başlanğıc meridianla kəsişirlər.
E) Sahil xətləri çox parçalanmışdır.

34. Ucqar nöqtələri 2 yarımkürədə yerləşən materiklər:
A) Avrasiya, Cənubi Amerika
B) Avstraliya, Şimali Amerika
C) Cənubi Amerika, Afrika
D) Avstraliya, Afrika
E) Şimali Amerika, Cənubi Amerika

35. Avropanın gölləri:
A) Oneqa, Urmiya, Tuz
B) Balaton, Cenevrə,Xubsuqul
C) Balaton, Oneqa, Venern
D) Venern, İssık-Kul, Lobnor
E) Rudolf, Cenevrə, Lobnor

36. Verilən əlamətlərin aid olduğu arxipelaq:
1. Atlantik okeanda yerləşir.
2. Mərkəzi Amerikaya aiddir.
3. Geosinklinal zonada yerləşir.
A) Folklend B) Havay C) Antil
D) İslandiya E) Azor

T.me/BirliKTeam

37. Ucqar şərq və qərb nöqtələri Qərb yarımkürəsində, ərazisinin böyük hissəsi isə Şərq yarımkürəsində yerləşən materik:
A) Avrasiya B) Antarktida C) Afrika
D) Avstraliya E) Şimali Amerika

38. Avropa ilə Asiya qitələrinin sərhədində yerləşən dağlar:
A) Krım B) Ural C) Karpat
D) Altay E) Sayan

39. Ucqar nöqtələri dörd yarımkürədə yerləşən materik:
A) Antarktida B) Şimali Amerika C) Afrika
D) Avrasiya E) Avstraliya

40. Afrikada yerləşən dağlar:
A) Himalay, Atlas, Kap
B) Atlas, Kap, Əjdaha
C) Appalaç, Kap, Pamir
D) And, Atlas, Tyan-Şan
E) Kordilyer, Altay, Əjdaha

41. Afrikanın səhraları:
A) Liviya, Böyük Səhra, Qaraqum
B) Böyük Səhra, Kalaxari, Qobi
C) Kalahari, Atakama, Böyük Səhra
D) Namib, Tar, Atakama
E) Namib, Böyük Səhra, Liviya

42. Ərazisində dünyanın ən böyük və ən isti səhrası olan materik:
A) Avstraliya B) Avrasiya
C) Şimali Amerika D) Cənubi Amerika
E) Afrika

43. Afrikanın cənubunda yerləşən dağlar:
A) Kap, Əjdaha B) Kap, Kamerun
C) Əhaqqar, Tibesti D) Atlas, Kalahari
E) Əjdaha, Darfur

44. Rusiya ərazisində yerləşən dağlar qrupu:
A) Kunlun, Çerski, Sayan
B) Pamir, Altay, Karpat
C) Tyan-Şan, Altay, Verxoyansk
D) Kopetdağ, Pamir, Altay
E) Ural, Qafqaz, Sayan

45. Avrasiya materikinin Qərb yarımkürəsində yerləşən coğrafi obyektlərini müəyyən edin.
A) İslandiya, Yutlandiya yarımadası
B) İrlandiya, Kola yarımadası
C) Apennin, Çukot dənizi
D) İrlandiya, Dejnyov burnu
E) Kuril adaları, Piay burnu

46. Qərbi Sibir və Şərqi Avropa düzənliklərini ayıran dağ sistemi:
A) Altay B) Karpat C) Sayan
D) Pamir E) Ural

47. Avrasiya və Şimali Amerikanın sahil xəttinin səciyyəvi xüsusiyyəti:
A) arxipelaqların olmaması
B) sahil xətlərinin zəif parçalanması
C) çoxsaylı mərcan adalarının olması
D) çoxsaylı ada və yarımadaların olması
E) vulkan mənşəli adaların olmaması

48. Materiklərin mütləq maksimum hündürlüklərinin azalmasına görə ardıcıl verildiyi sıranı müəyyən edin.
1. Avrasiya 2. Afrika
3. Şimali Amerika 4. Cənubi Amerika
5. Antarktida 6. Avstraliya
A) 1, 4, 3, 2, 5, 6 B) 1, 4, 6, 2, 5, 3
C) 1, 3, 2, 5, 4, 6 D) 1, 2, 3, 4, 5, 6
E) 1, 4, 2, 3, 6, 5

49. Avstraliyanın müasir zəlzələ və vulkan ***baş verməyən*** yeganə materik olmasının səbəbi:
A) litosfer tavalarının toqquşma zonasından uzaq yerləşməsi
B) materikin digər quru sahələrindən təcrid olunması
C) materikdə qədim dağların çox olması
D) litosfer tavalarının divergent sərhədlərində yerləşməsi
E) əsasən bərk və kristallik süxurlardan təşkil olunması

50. Avstraliyada düzənlik relyefinin geniş sahə tutmasının səbəbi:
A) materikin əsasını qədim platformadan ibarət olması
B) digər materiklərdən kənarda yerləşməsi
C) materikin bütünlüklə qalın çökmə süxurlarla örtülməsi
D) materikin filiz və qeyri-filiz yataqları ilə zənginliyi
E) vaxtilə Hondvananın tərkibində olması

51. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

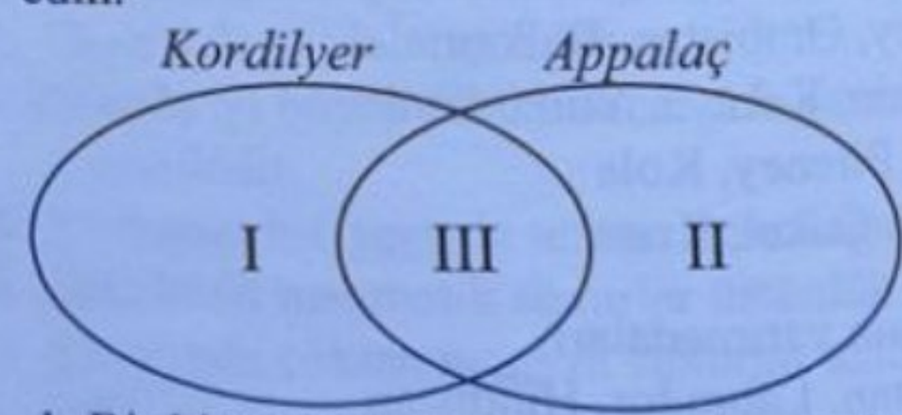

1. Bir hissəsi Kaynozoy erasında əmələ gəlmişdir.
2. Ən hündür zirvəsi Mitçeldir.
3. Paleozoy erasında formalaşıb.
4. Ən hündür zirvəsi Mak-Kinli dağıdır.
5. Meridianal istiqamətdə uzanır.
6. Filiz faydalı qazıntılarına malikdir.

A) I – 1, 4; II – 2, 3; III – 5, 6
B) I – 1, 2; II – 3, 5; III – 4, 6
C) I – 4, 5; II – 3, 6; III – 1, 2
D) I – 2, 5; II – 1, 3; III – 4, 6
E) I – 3, 6; II – 2, 4; III – 1, 5

T.me/BirlikTeam

52. Şimali Amerikada təbii sərhəd rolunu oynayan su obyektləri:
A) Missisipi, Kolorado, Rio-Qrande, Eri, Ontario
B) Yuxarı, Huron, Rio-Qrande, Eri, Müq.Lavrenti
C) Yuxarı, Miçiqan, Huron, Ontario, Makkenzi
D) Kolumbiya, Makkenzi, Kolorado, Missisipi, Niaqara
E) Kolorada, Yuxarı, Rio-Qrande, Niaqara, Miçiqan

53. Afrika, Avstraliya və Cənubi Amerika materiklərinin coğrafi mövqeyinin ümumi cəhətləri:
1. Ərazilərindən cənub tropiki keçir.
2. İki okeanla əhatə olunmuşlar.
3. Ən geniş hissələrindən ekvator keçir.
4. Cənub hissələri mülayim iqlim qurşağında yerləşir.
5. Qərb sahillərindən soyuq cərəyanlar keçir.
6. Ərazilərinin böyük hissəsini səhralar təşkil edir.
A) 3, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 5
D) 1, 4, 5 E) 1, 5, 6

54. Avstraliya və Antarktida materiklərinin fərqli əlamətləri:
1. Hondvananın tərkib hissələri olmuşlar.
2. Sutkalıq temperatur amplitudu böyükdür.
3. Atmosfer yağıntıları az düşür.
4. Qütb gecələri müşahidə olunur.
5. Quru sərhədləri yoxdur.
6. İki okeanla əhatələnib.
A) 2, 3, 6 B) 1, 5, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 4, 6

55. Qərbi Sibir ovalığından 180°, 225° və 270° azimutda yerləşən ovalıqların müvafiq ardıcıllığı:
A) Amazon, Orinoko, Xəzəryanı
B) Kür-Araz, Mesopotamiya, Almaniya-Polşa
C) Mərkəzi düzənliklər, Turan, Amazon
D) Hind-Qanq, Mesopotamiya, Almaniya-Polşa
E) Şimali Sibir, Orta Dunay, Hind-Qanq

56. Uyğunluğu müəyyən edin.

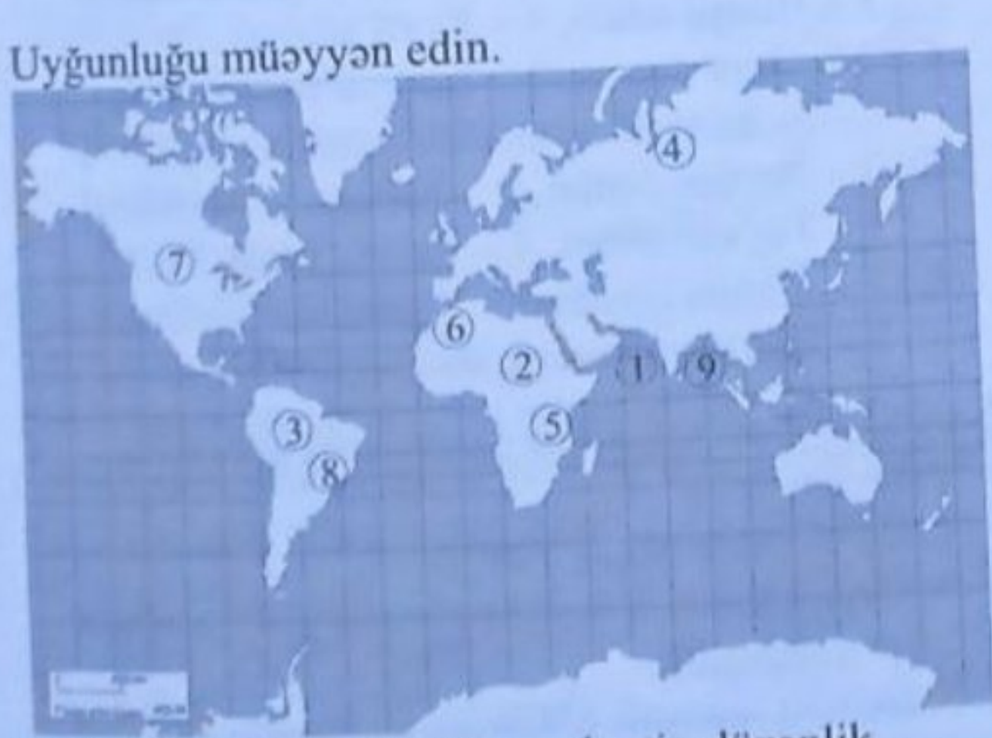

I. Cənubi Amerikada akkumulyativ düzənlik
II. Afrikanın tektonik sınması
III. Afrikada iki litosfer tavasının toqquşmasından yaranan dağ
IV. Cənubi Amerikada ən böyük yayla

A) I – 4; II – 9; III – 6; IV – 7
B) I – 2; II – 8; III – 2; IV – 1
C) I – 3; II – 9; III – 5; IV – 3
D) I – 2; II – 3; III – 5; IV – 8
E) I – 3; II – 5; III – 6; IV – 8

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

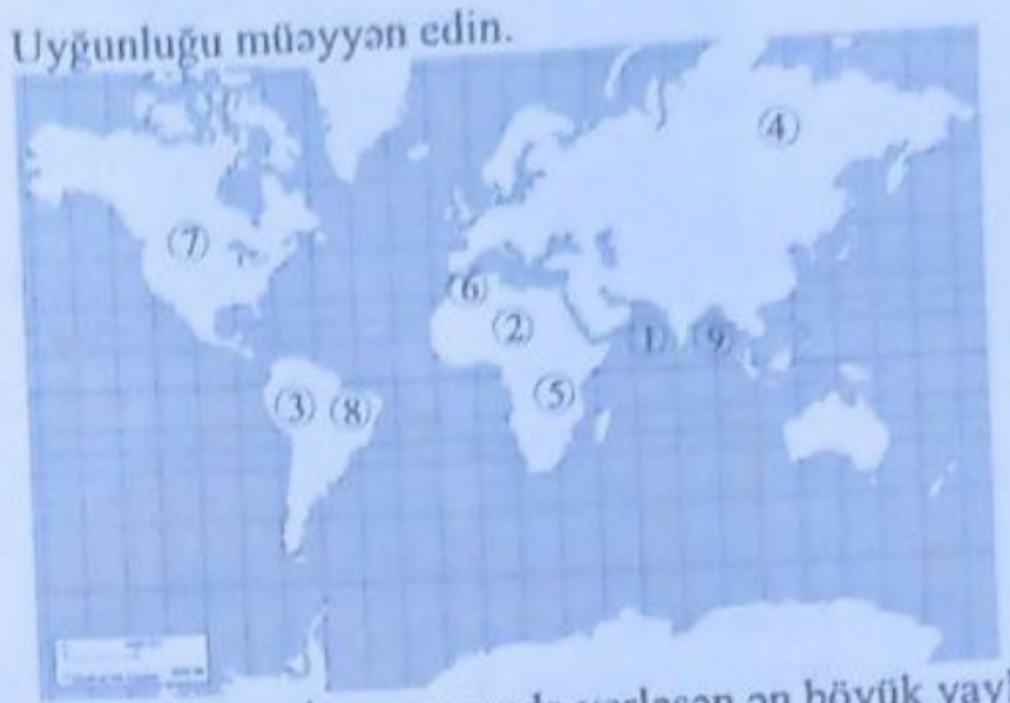

I. daimi donuşluq zonasında yerləşən ən böyük yayla
II. dünyanın ən böyük səhrası
III. materikin ən hündür zirvəsi
IV. dünyanın ən böyük körfəzi
A) I – 2; II – 4; III – 7; IV – 8
B) I – 1; II – 2; III – 3; IV – 4
C) I – 4; II – 2; III – 5; IV – 9
D) I – 3; II – 5; III – 6; IV – 7
E) I – 4; II – 6; III – 7; IV – 8

58. Xəritə-sxemdəki rəqəmlərə uyğun olan əraziləri müəyyən edin.

A) 1 – La-Plata ovalığı, 2 – Braziliya yaylası, 3 – Amazon ovalığı, 4 – Qviana yaylası
B) 1 – La-Plata ovalığı, 2 – Amazon ovalığı, 3 – Braziliya yaylası, 4 – Qviana yaylası
C) 1 – Pataqoniya, 2 – Amazon ovalığı, 3 – Braziliya yaylası, 4 – Orinoko ovalığı
D) 1 – La-Plata ovalığı, 2 – Amazon ovalığı, 3 – Qviana yaylası, 4 – Braziliya yaylası
E) 1 – Pataqoniya, 2 – Qviana yaylası, 3 – Braziliya yaylası, 4 – Orinoko ovalığı

T.me/BirlikTeam

9. Xəritə-sxemdəki rəqəmlərə uyğun olan əraziləri müəyyən edin.

A) 1 – Pataqoniya, 2 – La-Plata ovalığı, 3 – Braziliya yaylası, 4 – Orinoko ovalığı
B) 1 – And, 2 – Orinoko ovalığı, 3 – La-Plata ovalığı, 4 – Braziliya yaylası
C) 1 – La-Plata ovalığı, 2 – Amazon ovalığı, 3 – Pataqoniya, 4 – Braziliya yaylası
D) 1 – La-Plata ovalığı, 2 – Orinoko ovalığı, 3 – Pataqoniya, 4 – Braziliya yaylası
E) 1 – La-Plata ovalığı, 2 – Orinoko ovalığı, 3 – Pataqoniya, 4 – Amazon ovalığı

60. Avstraliya materikinə aid olan əlamətlər:
1. Çayları bolsuludur.
2. Dağ buzlaqları yoxdur.
3. Ən rütubətli materikdir.
4. İki yarımkürədə yerləşir.
5. Sahilləri çox parçalanmışdır.
6. Zəlzələlər və fəaliyyətdə olan vulkanlar yoxdur.

A) 1, 4, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 6 E) 2, 4, 6

61. Antarktika və Arktikanın oxşar xüsusiyyətləri:
1. Ərazilərində Yerin maqnit və coğrafi qütbləri yerləşir.
2. Avrasiya və Şimali Amerika materikləri ilə əhatə olunublar.
3. Ərazilərini bütün meridianlar kəsir.
4. Bu ərazidə ən uzun qütb gecə və gündüzləri müşahidə edilir.
5. Mərkəzi hissəsində materik yerləşir.

A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 5 C) 1, 3, 4
D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 4

62. Antarktika və Arktikanın oxşar xüsusiyyətləri:
1. Üç yarımkürədə yerləşirlər.
2. Mütləq hündürlüyü çox olan quru sahəsinin geniş ərazi əhatə edirlər.
3. Yüksək təzyiq qurşağında yerləşirlər.
4. Avrasiya və Şimali Amerika materikləri ilə əhatə olunublar.
5. Qütbətrafı sahələrdə yerləşirlər.

A) 2, 4, 5 B) 1, 4, 5 C) 1, 2, 3
D) 1, 3, 5 E) 2, 3, 4

63. Müvafiq olaraq rəqəmlərlə göstərilən coğrafi obyektləri müəyyən edin.

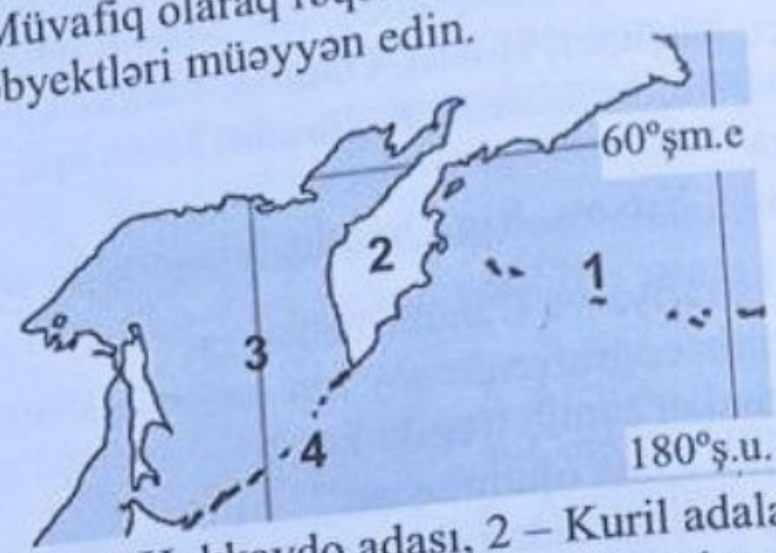

A) 1 – Hokkaydo adası, 2 – Kuril adaları, 3 – Berinq boğazı, 4 – Honşu adası
B) 1 – Küşü adası, 2 – Şelixov körfəzi, 3 – Cənubi-Çin dənizi, 4 – Aleut adaları
C) 1 – Alyaska yarımadası, 2 – Sumatra adası, 3 – Berinq dənizi, 4 – Kuril adaları
D) 1 – Aleut adaları, 2 – Kamçatka yarımadası, 3 – Oxot dənizi, 4 – Kuril adaları
E) 1 – Aleut adaları, 2 – Kamçatka yarımadası, 3 – Sarı dəniz, 4 – Saxalin adası

64. Müvafiq olaraq rəqəmlərlə göstərilən coğrafi obyektləri müəyyən edin.

A) 1 – Sarı dəniz, 2 – Hind-Çin yarımadası, 3 – Honşu adası, 4 – Xokkaydo adası
B) 1 – Yapon dənizi, 2 – Koreya yarımadası, 3 – Honşu adası, 4 – Kuril adaları
C) 1 – Oxot dənizi, 2 – Koreya yarımadası, 3 – Hokkaydo adası, 4 – Saxalin adası
D) 1 – Berinq dənizi, 2 – Koreya yarımadası, 3 – Tayvan adası, 4 – Honşu adası
E) 1 – Yapon dənizi, 2 – Kamçatka yarımadası, 3 – Hokkaydo adası, 4 – Aleut adaları

65. Xüsusiyyətlərin hansı əraziyə aid olduğunu müəyyən edin.
1. İki okeanla əhatə olunub.
2. Ərazisinin çox hissəsi yarımada və adalarda yerləşmişdir.
3. Buzlaq mənşəli göllər geniş yayılıb.
4. Bütün dövlətlərinin dənizə birbaşa çıxışı var.
5. Fəaliyyətdə olan vulkan və qeyzerlər var.

A) Şərqi Avropa B) Şimali Avropa
C) Mərkəzi Asiya D) Qərbi Avstraliya
E) Cənub-Qərbi Avropa

T.me/BirlikTeam

66. Materiklərin ucqar cənub nöqtələri:
1. Piay 2. Roka 3. İynə
4. Stip-Poynt 5. Cənub-Şərq
A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 4
D) 1, 3, 4 E) 1, 3, 5

67. Materiklərin ucqar şimal nöqtələri:
1. Celyuskin 2. Bayron 3. Merçison
4. Nordkin 5. Qalyinas
A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 4
D) 1, 3, 5 E) 2, 3, 4

68. Şimali Afrikada platformaların qalxan hissələrinin geniş ərazi tutmasının nəticəsi:
A) Şərqi Afrika tektonik qırılma zonasının genişlənməsi
B) akkumulyativ düzənliklərin geniş yayılması
C) tropik qurşaqda səhraların geniş ərazi tutması
D) torpaq örtüyünün daha zəngin olması
E) səthə yaxın zəngin filiz faydalı qazıntı yataqlarının olması

69. Sxemdə təsvir olunmuş adaya aid olan əlamətlər:

1. Litosfer tavalarının konvergent zonasında yerləşir.
2. Tropik və subekvatorial iqlim qurşaqlarında yerləşir.
3. Günəş üzərində zenitdə olmur.
4. Litosfer tavalarının divergent zonasında yerləşir.
5. Subtropik və mülayim iqlim qurşaqlarında yerləşir.
6. İki okeanla əhatə olunur.
A) 1, 2, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 6
D) 3, 4, 5 E) 1, 3, 6

70. Sxemdə təsvir olunmuş adaya aid ***olmayan*** əlamətlər:

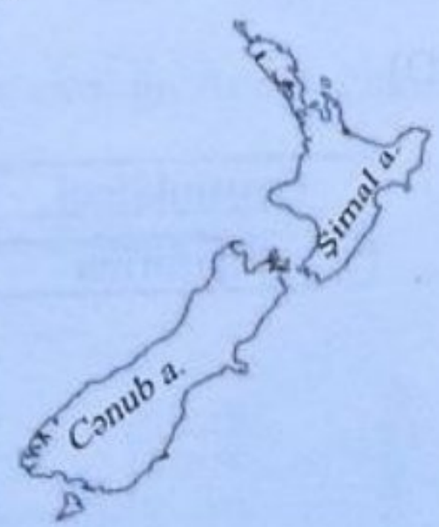

1. Litosfer tavalarının konvergent zonasında yerləşir.
2. Tropik və subekvatorial iqlim qurşaqlarında yerləşir.
3. Burada Günəş zenitdə olmur.
4. Litosfer tavalarının divergent zonasında yerləşir.
5. Subtropik və mülayim iqlim qurşaqlarında yerləşir.
6. Relyefi əsasən düzənlikdir.
A) 2, 4, 6 B) 1, 2, 5 C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 6 E) 1, 3, 5

71. Avrasiya və Antarktida materiklərinə aid ümumi əlamət:
A) Ən böyük materiklərdir.
B) 180°-lik meridian ərazisindən keçir.
C) Dörd okeanın suları ilə yuyulurlar.
D) Şimal tropik xətti kəsir.
E) Bolsulu çayları çoxdur.

72. Avrasiya, Afrika və Antarktida materiklərinə aid ümumi əlamət:
A) Qrinviç meridianı ərazisindən keçir.
B) Yalnız üç yarımkürədə yerləşirlər.
C) Şimal yarımkürəsində yerləşirlər.
D) Ən soyuq materiklərdir.
E) Ən isti materiklərdir.

73. Materiklərin sahəsinə görə ardıcıl azalan sırasını müəyyən edin.
1. Avstraliya 2. Şimali Amerika
3. Antarktida 4. Avrasiya
5. Afrika 6. Cənubi Amerika
A) 4, 5, 2, 6, 3, 1 B) 3, 2, 4, 1, 5, 6
C) 4, 3, 5, 6, 1, 2 D) 5, 4, 6, 2, 3, 1
E) 2, 1, 5, 3, 6, 4

74. Afrikanın ən böyük "şahid" dağları:
A) Kamerun, Darfur
B) Kap və Əjdaha dağları
C) Şərqi Afrika və Efiopiya yaylaları
D) Kalahari, Atlas dağları
E) Tibesti, Əhaqqar yaylaları

75. Dağ və düzənliklərin yerləşməsinə görə bir-birinə daha çox bənzəyən materiklər:
A) Afrika və Cənubi Amerika
B) Şimali Amerika və Cənubi Amerika
C) Avstraliya və Şimali Amerika
D) Avrasiya və Avstraliya
E) Şimali Amerika və Afrika

76. Avrasiyanın hansı hissələri Hondvananın tərkibində mövcud olmuşdur?
A) Ərəbistan yarımadası, Böyük Çin düzənliyi
B) Şərqi Avropa düzənliyi, Orta Sibir yaylası
C) Hindistan və Skandinaviya yarımadaları
D) Hindistan və Ərəbistan yarımadaları
E) İslandiya və Ərəbistan yarımadası

77. Avrasiyanın qədim dağ silsilələri:
A) Ural, Sayan, Qafqaz
B) Skandinaviya, Ural, Altay
C) Altay, Karpat, Apennin
D) Qafqaz, Krım, Skandinaviya
E) Ural, Pireney, Karpat

78. Verilən xüsusiyyətlər hansı əraziyə aiddir?
– Denudasiya nəticəsində üst çökmə süxur qatı yuyulmuşdur.
– Kristallik bünövrə yer səthinə yaxın yerləşmişdir.
– Filiz faydalı qazıntılar mövcuddur.
– Avrasiyaya yad olan tava üzərində yerləşmişdir.
A) Anadolu B) İran C) Dekan
D) Meseta E) Orta Sibir

T.me/BirlikTeam

79. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

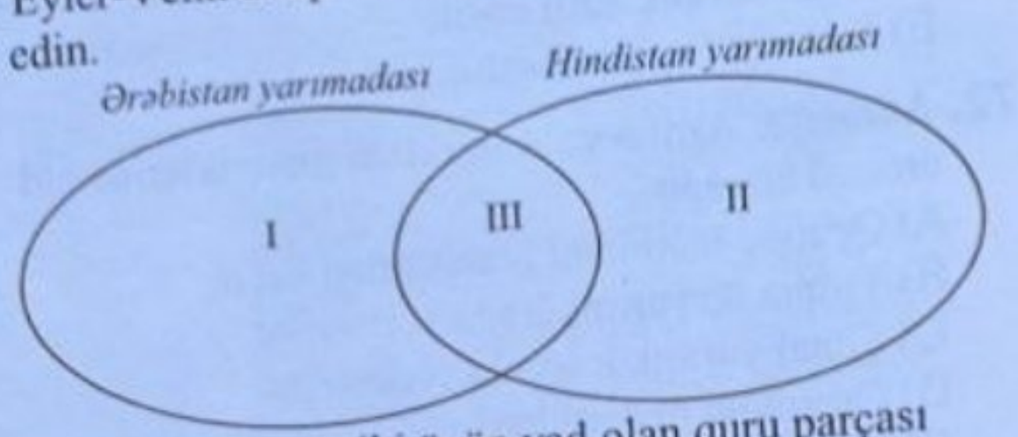

1. Avrasiya materiki üçün yad olan quru parçası hesab olunur.
2. Platformanın qalxan hissəsində filiz faydalı qazıntılar yerləşir.
3. Eyniadlı tavanın hərəkəti nəticəsində Qırmızı dənizin sahəsi getdikcə genişlənir.
4. Qədim Hondvana qurusunun tərkibinə aid olmuşdur.
5. Ərazisində intensiv fiziki aşınma prosesi gedir.
6. Şimalında dünyanın ən hündür dağ sistemi yerləşir.

A) I – 1, 3; II – 5, 6; III – 2, 4
B) I – 3, 5; II – 2, 6; III – 1, 4
C) I – 5, 6; II – 1, 2; III – 3, 4
D) I – 3, 5; II – 2, 4; III – 1, 6
E) I – 1, 2; II – 3, 4; III – 5, 6

80. Şimali və Cənubi Amerika materiklərinin fərqli xüsusiyyətlərini müəyyən edin.

1. Sahilləri az parçalanmışdır.
2. Qədim dağ silsilələrinə malikdir.
3. Şərq hissələri əsasən düzənliklərdən ibarətdir.
4. Şərq və qərb tərəfdən eyni okeanlarla əhatə olunmuşlar.
5. Qərb sahili subduksiya zonasında yerləşir.
6. Buzlaq mənşəli relyef formaları daha geniş yer tutur.

A) 1, 2, 4 B) 1, 3, 6 C) 3, 4, 5
D) 1, 2, 6 E) 2, 4, 5

81. Soqne-fyord, Postoyn mağarası, Salpausselkya-moren tirəsinin müvafiq olaraq xəritə-sxemdə göstərilən ölkələrə uyğun ardıcıllığını müəyyən edin.

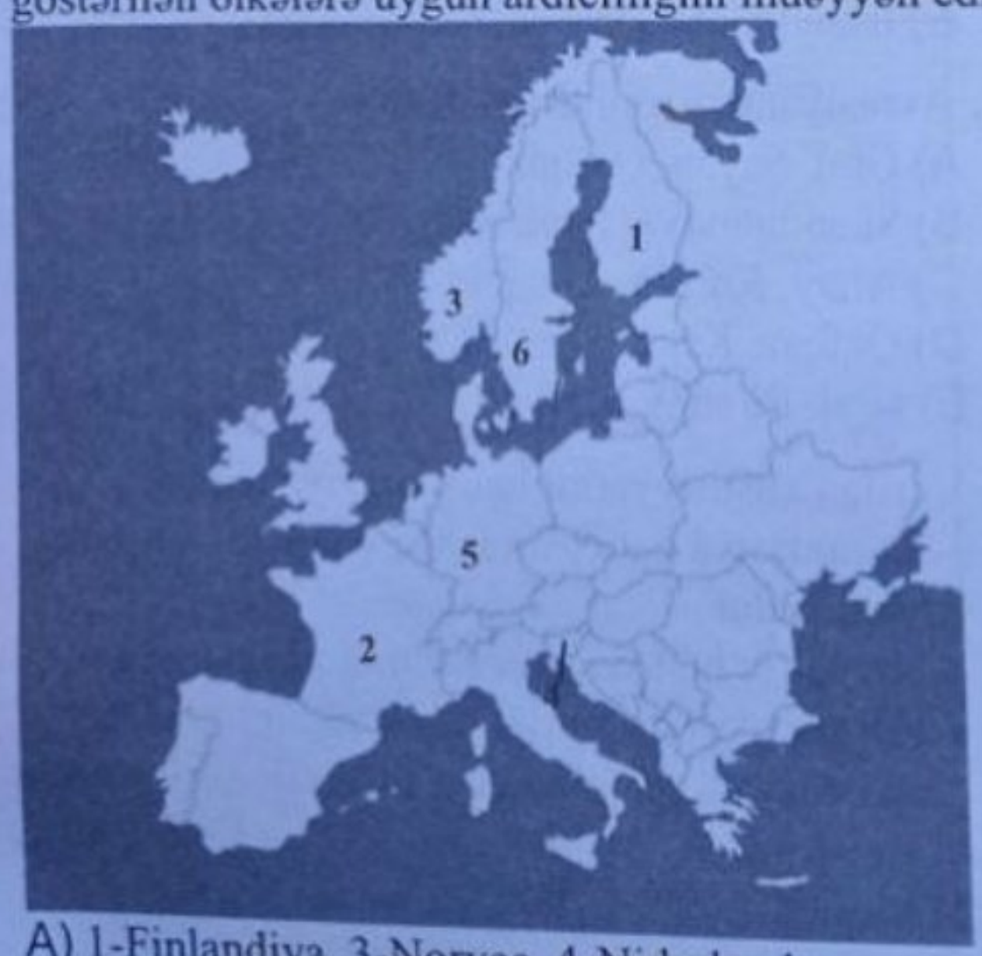

A) 1-Finlandiya, 3-Norveç, 4-Niderland
B) 3-Norveç, 4-Sloveniya, 1-Finlandiya
C) 5-Niderland, 3-Finlandiya, 4-Belçika
D) 6-Finlandiya, 1-Norveç, 5-Almaniya
E) 2-Niderland, 6-Norveç, 3-İsveç

82. Uyğunluğu müəyyən edin.

A)

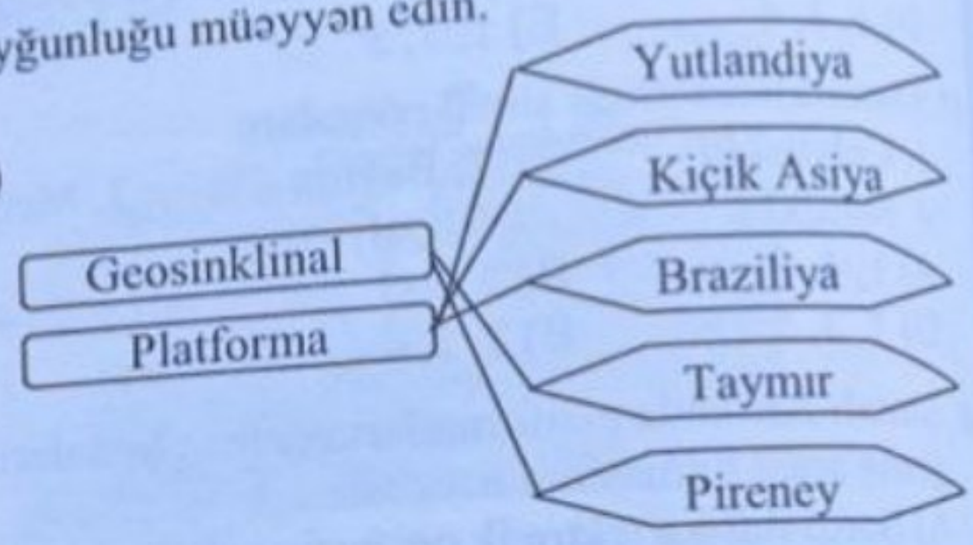

B)

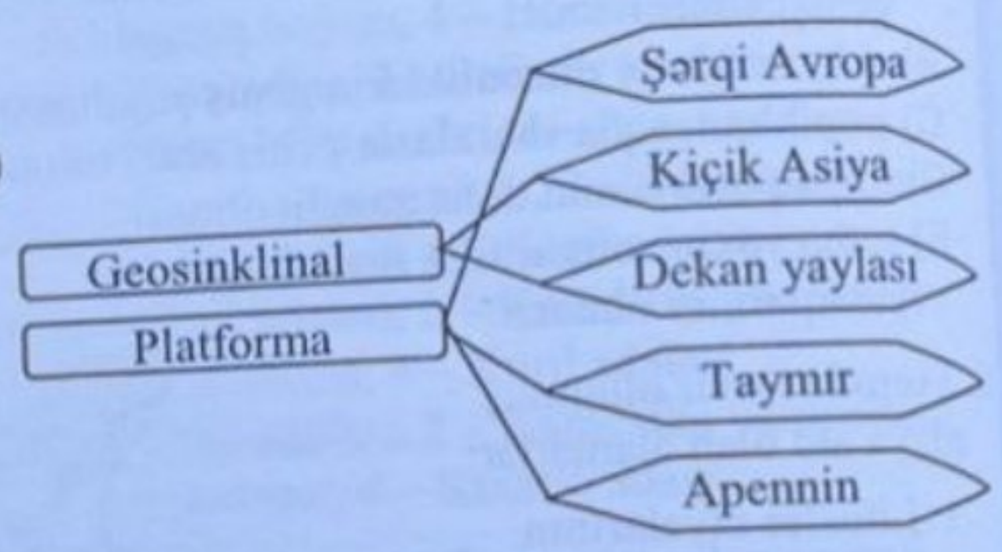

C)

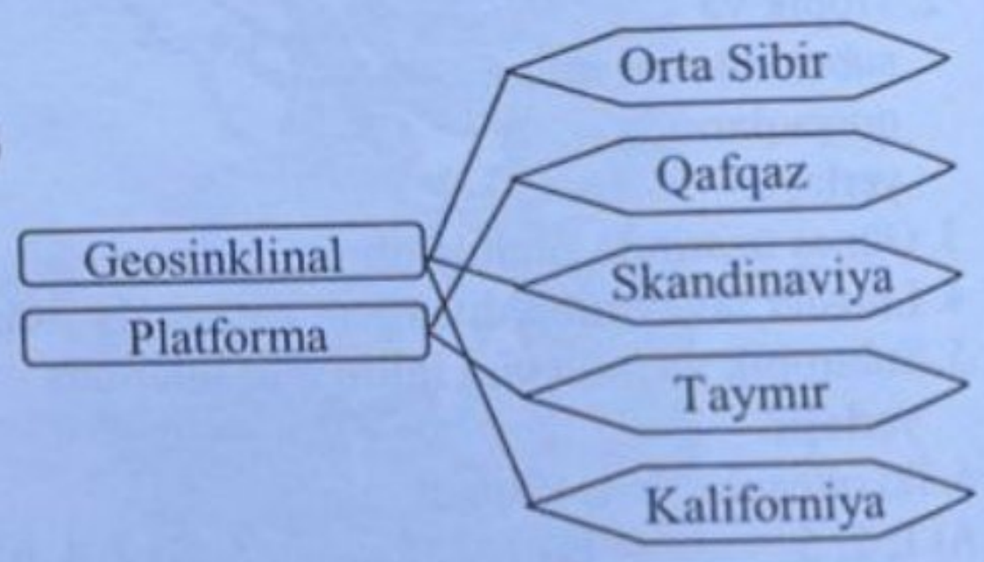

D)

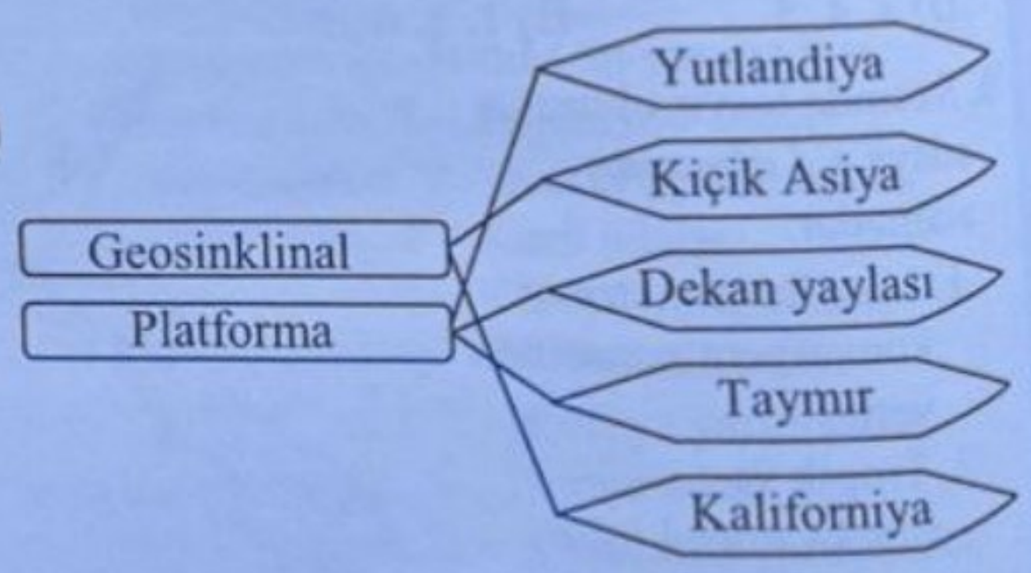

E)

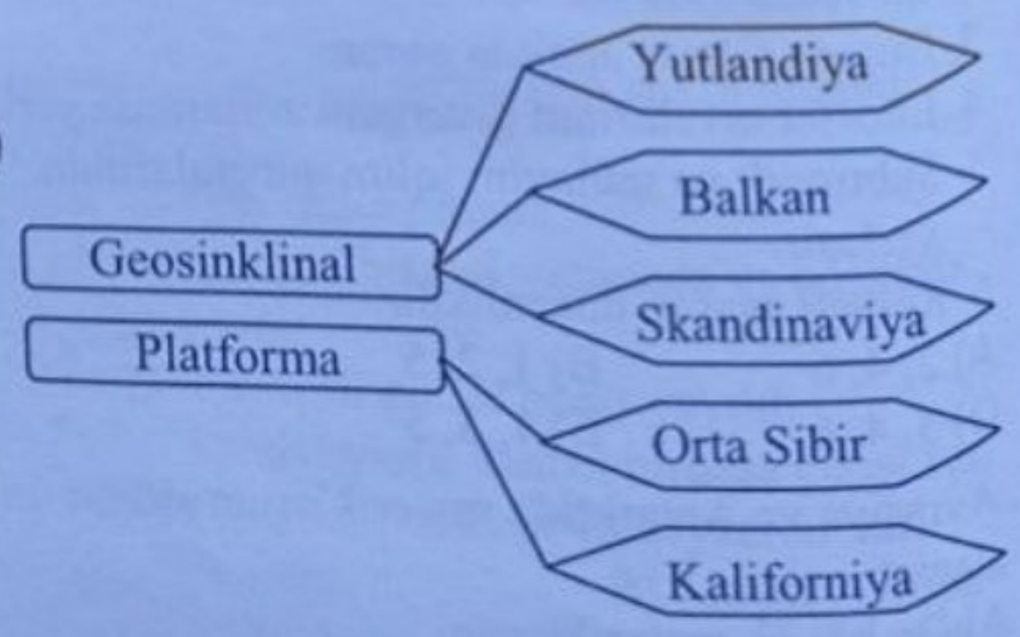

T.me/BirlikTeam

83. Cədvələ əsasən Avropanın ucqar nöqtələrinə aid məlumatları qruplaşdırın:

Şərq	a	Rusiya
b	Nordkin	Norveç
Cənub	Mərakeş	c
d	Roka	Portuqaliya

A) a – Baba; b – şimal; c – Portuqaliya; d – qərb
B) a – Dejnyov; b – qərb; c – İtaliya; d – şimal
C) a – Ural dağları; b – şimal; c – İspaniya; d – qərb
D) a – Ural dağları; b – qərb;c – Portuqaliya; d – şimal
E) a – Dejnyov; b – şimal; c – İspaniya; d – qərb

84. Cədvələ əsasən Asiyanın ucqar nöqtələrinə aid məlumatları qruplaşdırın:

Şərq	a	Rusiya
b	Çelyuskin	Rusiya
Cənub	Piay	c
d	Baba	Türkiyə

A) a – Nordkin; b – şimal; c – Tailand; d – qərb
B) a – Dejnyov; b – şimal; c – Malayziya; d – qərb
C) a – Berinq; b – qərb; c – Malayziya; d – şimal
D) a – Dejnyov; b – qərb; c – İndoneziya; d – şimal
E) a – Ural dağları; b – şimal; c – İndoneziya; d – qərb

85. Cənubi Amerika materikində relyef formalarının şimaldan cənuba doğru ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Amazon ovalığı, And dağları, Atakama səhrası, Pataqoniya
B) And dağları, Amazon ovalığı, Braziliya yaylası, Pataqoniya
C) La-Plata ovalığı, Braziliya yaylası, Amazon ovalığı, Qviana yaylası
D) Qviana yaylası, Amazon ovalığı, Braziliya yaylası, La-Plata ovalığı
E) Braziliya yaylası, Amazon ovalığı, And dağları, Atakama səhrası

86. Rəqəmlərə müvafiq gələn sıra dağları müəyyən edin.

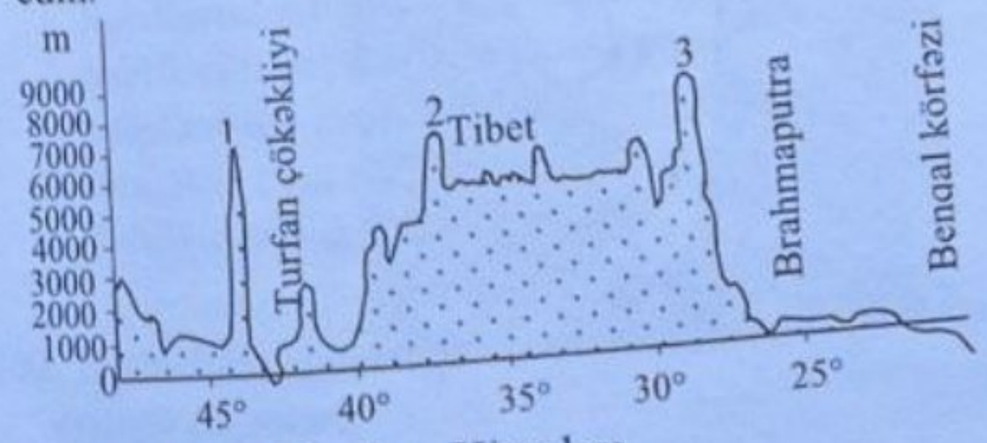

A) Tyan-Şan, Kunlun, Himalay
B) Pamir, Himalay, Tyan-Şan
C) Himalay, Kunlun, Altay
D) Hindiquş, Pamir, Himalay
E) Kopetdağ, Sayan, Pamir

87. Rəqəmlərə müvafiq gələn çökəklik, yayla və körfəzi müəyyən edin.

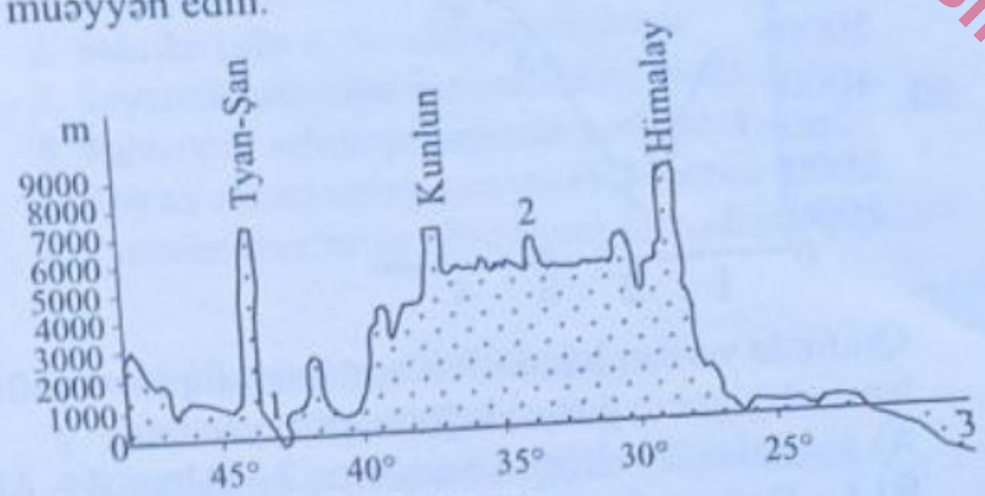

A) Xəzərsahili, Qobi, Siam
B) Turfan, Tibet, Benqal
C) Turfan, Orta Sibir, Ədən
D) Qaragiye, Qobi, İran
E) Turfan, Dekan, Ədən

88. Uyğunluq gözlənilmişdir:

Meridian və ya paralellər	*Kəsdiyi ölkə*	*Kəsdiyi dəniz və ya körfəz*
I. Qrinviç II. Ekvator III. Şimal tropiki	1. Əlcəzair 2. İspaniya 3. Keniya 4. Fransa	a. Şimal dənizi b. Qvineya körfəzi c. Meksika körfəzi d. Karib dənizi

A) I – 2 – a; II – 3 – d; III – 1 – b
B) I – 4 – b; II – 3 – b; III – 1 – a
C) I – 2 – a; II – 3 – b; III – 1 – c
D) I – 4 – b; II – 2 – c; III – 2 – d
E) I – 2 – c; II – 4 – a; III – 3 – b

89. Uyğunluq gözlənilmişdir:

Meridian və ya paralellər	*Kəsdiyi ölkə*	*Kəsdiyi dəniz və ya körfəz*
I. Qrinviç II. Şimal tropiki III. Şimal qütb dairəsi	1. Banqladeş 2. Əlcəzair 3. İsveç 4. İspaniya	a. Aralıq dənizi b. Norveç dənizi c. Meksika körfəzi d. Ərəbistan dənizi

A) I – 2 – a; II – 2 – d; III – 3 – c
B) I – 4 – a; II – 2 – c; III – 3 – c
C) I – 4 – a; II – 1 – d; III – 2 – a
D) I – 3 – a; II – 4 – c; III – 3 – d
E) I – 2 – a; II – 1 – c; III – 3 – b

T.me/BirlikTeam

90.

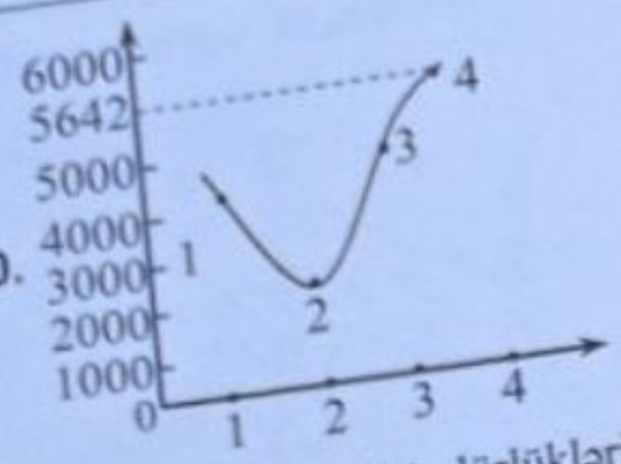

Qrafikdə verilən hündürlüklərin müvafiq olaraq hansı dağlara uyğun olduğunu müəyyən edin.

A) 1 – Atlas, 2 – Böyük Suayırıcı, 3 – Altay, 4 – Alp
B) 1 – Qafqaz, 2 – Böyük Suayırıcı, 3 – Altay, 4 – Atlas
C) 1 – Altay, 2 – Ural, 3 – Qafqaz, 4 – Alp
D) 1 – Atlas, 2 – Appalaç, 3 – Alp, 4 – Qafqaz
E) 1 – Altay, 2 – Ural, 3 – Atlas, 4 – Vinson massivi

91. Ərazisində materiklərin 2 və daha çox ucqar nöqtələri yerləşən ölkələr:

A) Avstraliya, İspaniya, Norveç
B) Rusiya, ABŞ, Tunis
C) Kanada, Rusiya, Avstraliya
D) Tunis, Avstraliya, Çili
E) Kanada, Braziliya, Somali

92. Materik və qitələrin ucqar nöqtələrinin Qütb işıqlanma qurşağı daxilində yerləşdiyi ölkələr:

A) Kanada, Rusiya, Norveç
B) Avstraliya, Argentina, CAR
C) Rusiya, ABŞ, Avstraliya
D) Norveç, İsveç, Türkiyə
E) Kanada, Braziliya, ABŞ

93. Böyük Hövzə və Altiplano yaylalarına aid ***olmayan*** xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Dağ yamacları zəngin meşə örtüyünə malikdir.
2. Bitki örtüyü zəifdir, quraqlığadavamlı bitkilər yayılmışdır.
3. Şimal və şərq yarımkürəsində yerləşir.
4. Dağlar arasında yerləşməsi okeanların təsirini azaldır.
5. Arid-denudasion relyef formaları geniş yayılmışdır.

A) 3, 5 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 4, 5 E) 1, 3

94. Xəritə-sxemə əsasən rəqəmlərə uyğun gələn coğrafi obyektlərin düzgün sırasını müəyyən edin.

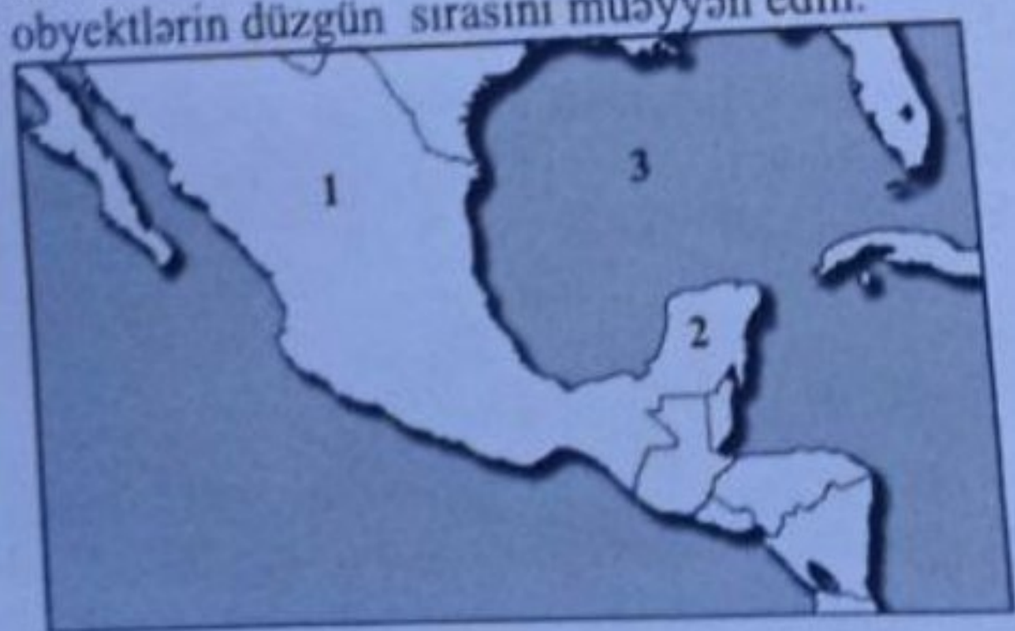

A) Meksika yaylası, Meksika körfəzi, Florida yarımadası
B) Meksika yaylası, Yukatan yarımadası, Meksika körfəzi
C) Meksika yaylası, Yukatan yarımadası, Biskay körfəzi
D) Kaliforniya yarımadası, Meksika yaylası, Karib dənizi
E) Meksika yaylası, Meksika körfəzi, Yukatan yarımadası

95. Antarktida materikinin coğrafi mövqeyinin xüsusiyyətləri:

1. Bütün coğrafi enliklərdə yerləşir.
2. Bütövlükdə cənub yarımkürəsində yerləşir.
3. Yalnız bir yarımkürədə yerləşir.
4. Qrinviç meridianı materikin ərazisindən keçir.
5. Bütün saat qurşaqlarında yerləşir.
6. Şimaldan cənuba böyük məsafədə uzanır.

96. Antarktida materikinin coğrafi mövqeyinin xüsusiyyətləri:

1. Cənub, qərb və şərq yarımkürələrində yerləşir.
2. Bütün coğrafi uzunluqlarda yerləşir.
3. Şərq və şimal yarımkürələrində yerləşir.
4. Yüksək təzyiq qurşağında yerləşir.
5. Bütün coğrafi enliklərdə yerləşir.
6. İki yarımkürədə yerləşir.

97. Denudasiya proseslərinin üstün olduğu məntəqələri müəyyən edin.

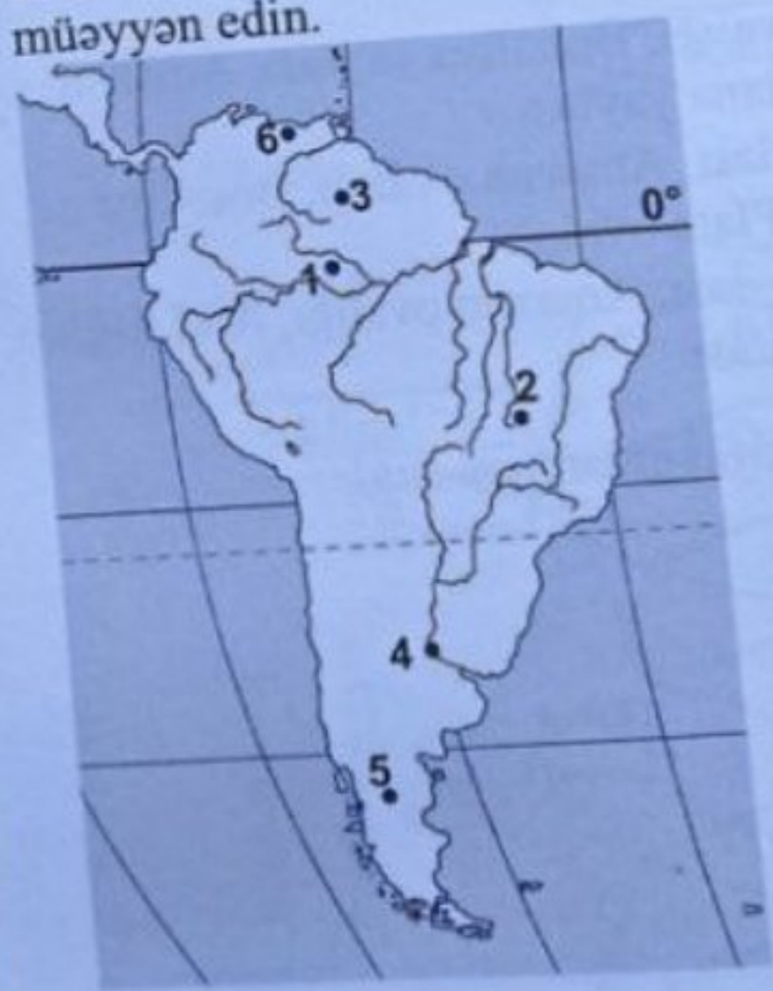

T.me/BirlikTeam

98. Akkumulyasiya proseslərinin üstün olduğu məntəqələri müəyyən edin.

99. Cənubi Amerika və Şimali Amerika materiklərinin ümumi əlamətləri:
1. Dağlarında hündürlük qurşaqlığı aydın müşahidə edilir.
2. Şimal tropiki hər ikisini kəsir.
3. Sahil xətləri kəskin parçalanmışdır.
4. İqliminə Atlantik okeanın təsiri böyükdür.
5. Bütün iqlim qurşaqlarında yerləşirlər.
6. Qərb sahilləri fəal seysmikliyə malikdir.

100. Şimali Amerikanın fiziki-coğrafi mövqeyinin əlamətləri:
1. Bütövlükdə qərb və şimal yarımkürələrində yerləşir.
2. Ərazisindən cənub tropik xətti keçir.
3. Şimala doğru getdikcə ərazisi genişlənir.
4. Qərb sahillərində düzənliklər geniş sahə tutur.
5. Qərb sahillərində dərin okean novları vardır.

101. Kaliforniya və Florida yarımadaları üçün ümumi *olmayan* cəhətlər:
1. Sahillərini Atlantik okeanının suları yuyur.
2. Sahillərini soyuq cərəyanlar yuyur.
3. Sahillərində eyni adlı körfəzlər yerləşmişdir.
4. Əraziləri eyni ölkəyə məxsusdur.
5. Sahillərini Sakit okeanın suları yuyur.

102. Qərbi Sibir düzənliyi və Ərəbistan yarımadasının ümumi cəhətləri:
1. Avrasiyada yerləşirlər.
2. Tropik enliklərdədir.
3. Şimal və Şərq yarımkürələrində yerləşmişlər.
4. Mülayim enliklərdədir.
5. Neft-qaz ehtiyatları ilə zəngindirlər.
6. Atlantik okeanına çıxışları vardır.

103. Kaliforniya yarımadasına aid xüsusiyyətlər:
1. Ərazisi Meksikaya aiddir.
2. Sahillərində dərinsulu nov yerləşir.
3. Seysmik cəhətdən fəal zonada yerləşir.
4. Subtropik iqlim qurşağında yerləşir.
5. Soyuq okean cərəyanın təsirinə məruz qalır.
6. Litosfer tavalarının divergent sərhədində yerləşir.

104. Afrika materikinə aid əlamətlər:
1. Sahilləri zəif parçalanmışdır.
2. Ərazisinin əsas hissəsi qədim platformada yerləşir.
3. Ən iri gölləri ekvatorial qurşaqda yerləşir.
4. Denudasion düzənliklər geniş sahə tutur.
5. Subtropik qurşaq daha geniş paya malikdir.

105. Afrika materikinə aid əlamətlər:
1. Ekvatordan şimalda yerləşən hissəsi daha enlidir.
2. Şərq və cənub hissəsi daha hündürdür.
3. Somali yarımadası isti okean cərəyanının təsirinə məruz qalır.
4. Alp qırışıqlığına məxsus silsilələr geniş sahə tutur.
5. Okean cərəyanları Qvineya körfəzi sahillərinə xeyli yağıntı gətirir.

106. Afrikanı Avstraliya materikindən fərqləndirən əlamətlər:
1. daimi qarlı uca dağ zirvələrinin olması
2. dörd yarımkürədə yerləşməsi
3. səhra və savannaların yayılması
4. bir hissəsinin qərb yarımkürəsində yerləşməsi
5. iqlim şəraitinin quraq olması
6. düzənliklərin üstün olması

107. Sxemdən istifadə edərək düzgün *olmayan* fikirləri müəyyən edin.

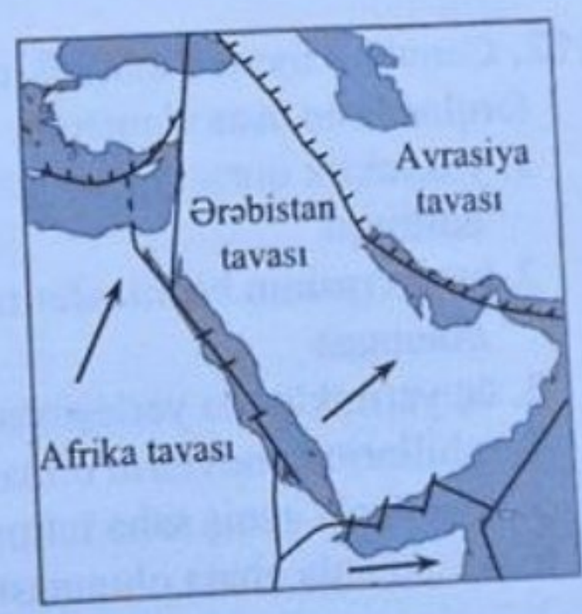

1. Somali yarımadası Ərəbistan tavasına yaxınlaşır.
2. Sərhədlərin seysmik fəallığı artır.
3. Bab-əl-Məndəb boğazı genişlənir.
4. Qırmızı dənizin sahəsi azalır.
5. Qırmızı dənizin Aralıq dənizi ilə su mübadiləsi yarana bilər.
6. Qırmızı dənizlə Hind okeanı arasında su mübadiləsi dayanar.

T.me/BirlikTeam

108. Avstraliya materikinin fiziki-coğrafi mövqeyini müəyyən edən əlamətlər:
1. Şimal hissəsini Ekvator xətti kəsir.
2. Əksər materiklərdən uzaqda yerləşir.
3. Hind və Sakit okeanla əhatə olunmuşdur.
4. Materik həm qərb, həm də şərq yarımkürəsində yerləşir.
5. Bütövlükdə cənub yarımkürəsində yerləşir.
6. Şimaldan cənuba böyük məsafədə uzanır.

109. Turan ovalığını La-Plata ovalığından fərqləndirən əlamətlər:
1. Materikdaxili mövqeyə malikdir.
2. Ərazisindən mənbəyini buzlaqlardan götürən caylar axır.
3. Cavan platforma üzərində yerləşmişdir.
4. Mühüm çayçılıq regionudur.
5. İEOÖ-in ərazisində yerləşir.
6. İsti okean cərəyanlarının təsirinə məruz qalır.

110. Cənub-Qərbi Asiyaya aid olan coğrafi obyektləri müəyyən edin.

1. Kunlun	2. Pont
3. Anadolu	4. Turfan
5. Tarim	6. Zaqros
7. Tyanşan	8. Tavr

111. Mərkəzi Asiyaya aid olan coğrafi obyektləri müəyyən edin:

1. Kunlun	2. Pont
3. Anadolu	4. Turfan
5. Tarim	6. Zaqros
7. Tyanşan	8. Tavr

112. Cənubi Amerika materikini Avstraliyadan fərqləndirən əsas əlamətlər:
1. yüksəklik qurşaqlığının daha aydın müşahidə edilməsi
2. bünövrəsinin bir litosfer tavasından təşkil olunması
3. üç yarımkürədə yerləşməsi
4. sahillərində novların olması
5. səhralarin geniş sahə tutması
6. iki okeanla əhatə olunması

113. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Zirvələr	a. Akonkaqua
2. Çökəkliklər	b. Matterxorm
	c. Comolunqma
	d. Karagiye
	e. Turfan

114. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Zirvələr	a. Monblan
2. Çökəkliklər	b. Qapıcıq
	c. Mitçell
	d. Ölüm dərəsi
	e. Eyr

115. Relyefinin formalaşmasında ekzogen proseslərin böyük rol oynadığı ərazilər:
1. IV dövr buzlaşması
2. küləklər
3. axar sular
a. Kola və Skandinaviya yarımadaları, Kür-Araz ovalığı, Qazaxıstan xırda təpəliyi
b. Orta və Aşağı Dunay, Amazon ovalıqları, Böyük Çin düzənliyi
c. Hudzon körfəzinin sahilləri, Şərqi Avropa düzənliyinin şimalı, Almaniya-Polşa ovalığı
d. Ərəbistan, Tibesti, Əhəqqar yaylaları, Turan ovalığı
e. Labrador yarımadası, Turan ovalığı, Braziliya yaylası

116. Relyefinin formalaşmasında ekzogen proseslərin böyük rol oynadığı ərazilər:
1. axar sular
2. küləklər
3. IV dövr buzlaşması
a. Mesopotamiya ovalığı, Şimali Afrika, Mərkəzi Avstraliya
b. Baffin Torpağı adası, Ərəbistan, Kola, Koreya yarımadaları
c. Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya, Qərbi Sibir
d. Kola, Skandinaviya, Labrador yarımadaları
e. Mərkəzi Afrika, Alyaska, Ərəbistan

117. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

a. Dyun və barxanlara rast gəlinir.
b. Təbii şərait məskunlaşmaya ciddi təsir göstərir.
c. Cənub və Şərq istiqamətində qədim dağlar formalaşmışdır.
d. Ərazisində inkişaf etmiş ölkə yerləşir.
e. Zəngin neft ehtiyatlarına malikdir.

T.me/BirlikTeam

118. Eyler-Venn diaqramına görə, uyğunluğu müəyyən edin.

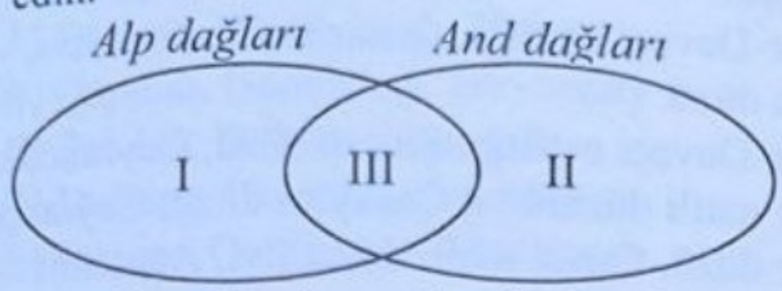

a. Fəaliyyətdə olan vulkanlara malikdir.
b. "Köhnə Dünya"ya aiddir.
c. Fəal seysmikliyə malikdir.
d. "Yeni Dünya"ya aiddir.
e. Turizm yüksək inkişaf etmişdir.

119. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Ovalıqlar
2. Yaylalar

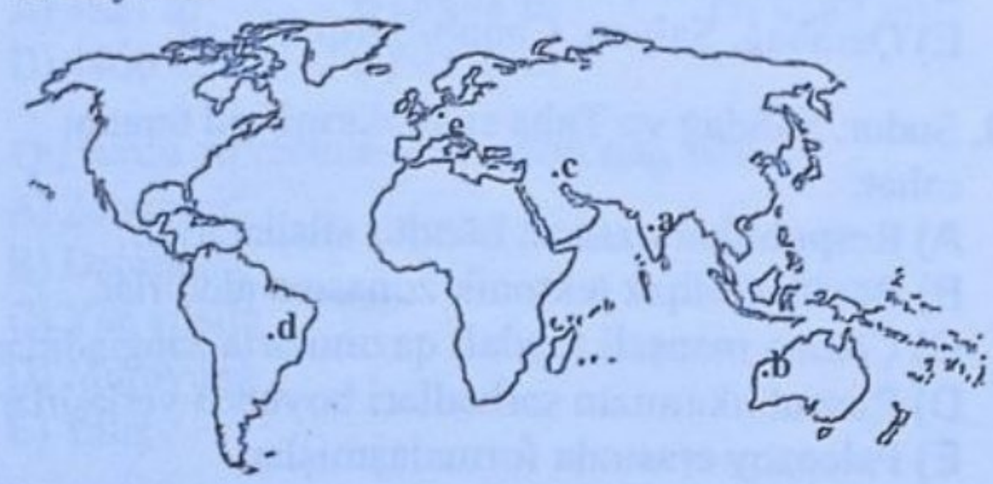

120. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Şimali Avstraliya
2. Şərqi Avstraliya
3. Qərbi Avstraliya
a. Hersin yaşlı dağ sistemi yerləşir.
b. Soyuq okean cərəyanının təsiri altındadır.
c. Denudasion düzənliklər geniş yayılmışdır.
d. Materikin ən hündür zirvəsi burada yerləşir.
e. Sahillərini Arafur və Timor dənizlərinin suları yuyur.

T.me/BilikTeam

Azərbaycanın relyefi

Endogen relyef formaları

1. Kür-Araz ovalığının düzənlikləri:
A) Şirvan, Muğan, Arazboyu, Şərur
B) Muğan, Qarabağ, Samur-Dəvəçi, Salyan
C) Mil, Muğan, Salyan, Şirvan
D) Muğan, Lənkəran, Qarabağ, Qanıx-Əyriçay
E) Şirvan, Qarabağ, Qusar maili, Salyan

2. Dağ zirvələrinin hündürlüyünə görə ardıcıl azalma sırası:
1. Gamışdağ 2. Böyük Kirs 3. Qapıcıq
A) 3, 2, 1 B) 1, 2, 3 C) 2, 3, 1
D) 3, 1, 2 E) 1, 3, 2

3. Talış dağlarına aid ***olmayan*** cəhət:
A) vulkanik mənşəli süxurların olması
B) meşədən yuxarıda çöllərin yerləşməsi
C) relikt bitkilərin geniş yayılması
D) yağıntıların hündürlüyə görə artması
E) meşə örtüyünün olması

4. Biçənək aşırımı hansı dağ silsiləsində yerləşir?
A) Murovdağ B) Şahdağ C) Zəngəzur
D) Dərələyəz E) Talış

5. Kiçik Qafqaz və Lənkəran təbii vilayətlərinin müvafiq olaraq ən yüksək zirvələrini müəyyən edin:
A) Gamışdağ, Kömürköy B) Şahdağ, Qamışdağ
C) Kömürköy, Böyük Kirs
D) Gamışdağ, Qapıcıq E) Dəlidağ, Qızyurdu

6. Buzlaqlara malik olan dağ zirvələri və onların əsas yaranma səbəbləri:
A) Kömürköy, Dübrar, Bazardüzü; ilin soyuq dövründə yağıntıların çox olması
B) Şahdağ, Tufandağ, Bazardüzü; qar xəttinin təxminən 4000 m yüksəklikdən keçməsi
C) Tufandağ, Qapıcıq, Qızyurdu; zirvələrin 4000 m-dən uca olması
D) Şahdağ, Dübrar, Tufandağ; kifayət qədər qarın yağması
E) Gamışdağ, Dəlidağ, Kəpəz; yüksəklik artdıqca temperaturun azalması

7. Daha güclü zəlzələlərin müşahidə edildiyi ərazilər:
A) Böyük Qafqaz dağları, Kür-Araz ovalığı, Talış silsiləsi
B) Qobustan, Talış dağları, Qusar maili düzənliyi
C) Kür-Araz ovalığı, Qobustan, Naxçıvan MR
D) Şamaxı, Gəncə, Zəngəzur silsiləsi
E) Kür-Araz ovalığı, Şamaxı, Naxçıvan MR

8. Böyük Qafqaz dağlarının şimal-şərqində yerləşən düzənliklər:
A) Samur-Dəvəçi ovalığı, Qusar maili düzənliyi, Şirvan düzü
B) Samur-Dəvəçi ovalığı, Şirvan düzü, Ceyrançöl
C) Qusar maili düzənliyi, Qarayazı düzü, Ceyrançöl
D) Şollar düzü, Qusar maili düzənliyi, Acınohur düzü
E) Qusar maili düzənliyi, Şollar düzü, Samur-Dəvəçi ovalığı

9. Kür-Araz ovalığının dənizə birbaşa çıxışı ***olmayan*** düzənlikləri:
A) Şirvan, Muğan, Arazboyu
B) Muğan, Lənkəran, Qarabağ
C) Muğan, Qarabağ, Salyan
D) Mil, Muğan, Şirvan
E) Qarabağ, Salyan, Cənub-Şərqi Şirvan

10. Sudur, Şahdağ və Talış silsilələrinə aid ümumi cəhət:
A) Respublikamızın ən hündür silsilələridir.
B) Böyük Qafqaz tektonik zonasına aiddirlər.
C) Çökmə mənşəli faydalı qazıntılarla zəngindirlər.
D) Respublikamızın sərhədləri boyunca yerləşirlər.
E) Paleozoy erasında formalaşmışlar.

11. Bazardüzü, Şahdağ və Qapıcıq zirvələrinə aid ümumi cəhət:
A) Günnüt-Qapıcıq fiziki-coğrafi rayonuna aiddirlər.
B) Yan silsilədə yerləşirlər.
C) Baş Suayırıcı silsiləsində yerləşirlər.
D) Kiçik Qafqaz tektonik zonasının tərkib hissələridir.
E) Buzlaq relyef formaları yayılmışdır.

12. Dağ zirvələrini mütləq hündürlüklərinin azalma sırasına görə müəyyən edin.
A) Tufandağ, Babadağ, Qoşqar
B) Şahdağ, Dübrar, Küküdağ
C) Dübrar, Bazaryurd, Böyük İşıqlı
D) Babadağ, Dübrar, Şahdağ
E) Kəpəz, Şahdağ, Tufandağ

13. Dağ zirvələrini mütləq hündürlüklərinin artma sırasına görə müəyyən edin.
A) Dübrar, Tufandağ, Şahdağ
B) Babadağ, Tufandağ, Böyük Kirs
C) Dəlidağ, Dübrar, Tufandağ
D) Bazardüzü, Babadağ, Qızılboğar
E) Bazaryurd, Dübrar, Salavat aşırımı

14. Kiçik Qafqaz dağ sistemində zirvə, aşırım və çay müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Şahdağ, Biçənək, Viləş
B) Qapıcıq, Salavat, Tərtər
C) Dəlidağ, Ağsu, Həkəri
D) Gamışdağ, Zod, Şəmkirçay
E) Gamışdağ, Salavat, Oxçu

T.me/BirlikTeam

15. Kiçik Qafqaz dağ sistemində zirvə, vulkan və çayın müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Qoşqar, Böyük İşıqlı, Həkəri
B) Qapıcıq, Gamışdağ, Türyançay
C) Şahdağ, Dübrar, Gəncəçay
D) Dəlidağ, Hinaldağ, Əyriçay
E) Qoşqar, Qızılboğaz, Mazımçay

16. Talış və Baş Qafqaz silsilələrinin ümumi cəhəti:
A) Cavan dağlardır.
B) Buzlaqlar yoxdur.
C) Filiz yataqları vardır.
D) Vulkanik süxurlar geniş yayılıb.
E) Alp çəmənləri geniş sahə tutur.

17. Bazardüzü zirvəsinin dünyanın ən uca zirvəsindən nə qədər hündürlük fərqi vardır?
A) 4821 m B) 8848 m C) 4382 m
D) 4466 m E) 4500 m

18. Qızyurdu zirvəsinin yerləşdiyi dağ silsiləsi:
A) Zəngəzur
B) Dərələyəz
C) Yan silsilə
D) Murovdağ
E) Talış

19. İranla sərhəddə yerləşən zirvələr:
A) Kömürköy, Qızyurdu
B) Bazardüzü, Kömürköy
C) Kömürköy, Gamışdağ
D) Qızyurdu, Tufandağ
E) Qapıcıq, Kömürköy

20. Kür çayının sağ sahilində yerləşən düzənliklər:
A) Mil, Qarabağ, Samur-Dəvəçi
B) Muğan, Mil, Şirvan
C) Muğan, Şirvan, Cənub-Şərqi Şirvan
D) Muğan, Mil, Qarabağ
E) Muğan, Lənkəran, Acınohur-Ceyrançöl

21. Kür çayının sol sahilində yerləşən düzənliklər:
A) Şirvan, Mil
B) Şirvan, Cənub-Şərqi Şirvan
C) Cənub-Şərqi Şirvan, Muğan
D) Şirvan, Qarabağ
E) Lənkəran, Şirvan

22. Kiçik Qafqaz dağlarının ən yüksək zirvəsi olan Qapıcığın yerləşdiyi silsilə:
A) Peştəsər
B) Qarabağ
C) Murovdağ
D) Zəngəzur
E) Şərqi Göyçə

23. Xəritə-sxemə əsasən Arazboyu düzənlikləri qruplaşdırın:

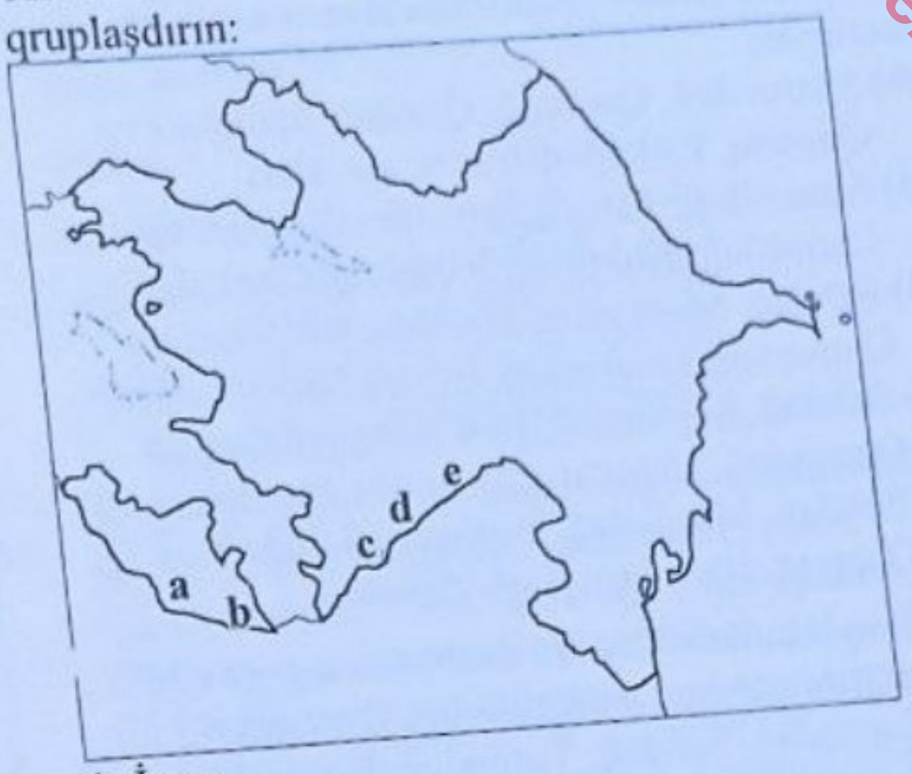

1. İncə
2. Gəyən
3. Gülüstan
4. Ordubad
5. Hərəmi
A) 1 – c; 2 – e; 3 – b; 4 – a; 5 – d
B) 1 – d; 2 – c; 3 – a; 4 – b; 5 – e
C) 1 – d; 2 – a; 3 – c; 4 – b; 5 – e
D) 1 – e; 2 – d; 3 – c; 4 – b; 5 – a
E) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d; 5 – e

24. Xəritə-sxemə əsasən Kürboyu düzləri qruplaşdırın:

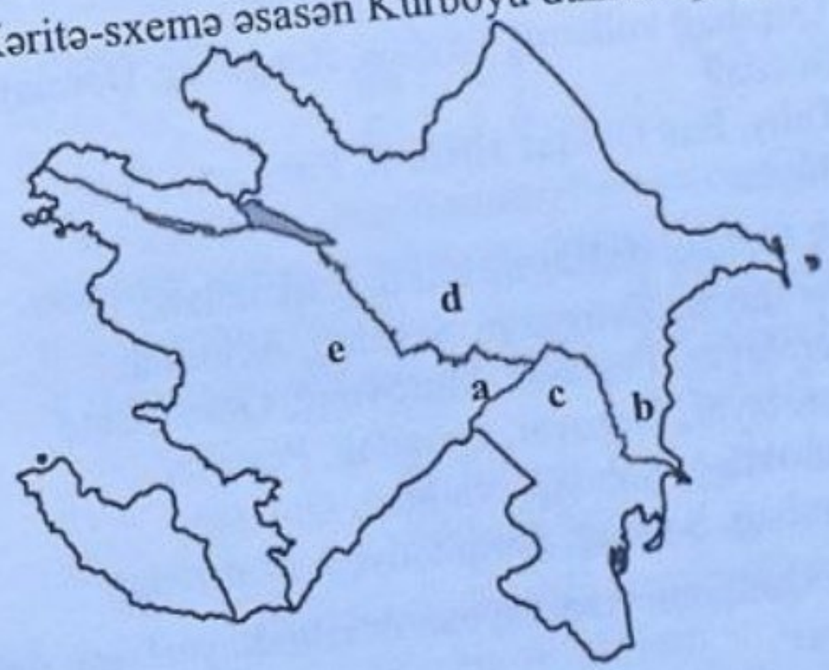

1. Şirvan
2. Muğan
3. Mil
4. Cənub-Şərqi Şirvan
5. Qarabağ
A) 1 – c; 2 – e; 3 – b; 4 – a; 5 – d
B) 1 – d; 2 – c; 3 – a; 4 – b; 5 – e
C) 1 – d; 2 – a; 3 – c; 4 – b; 5 – e
D) 1 – e; 2 – d; 3 – c; 4 – b; 5 – a
E) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d; 5 – e

25. Azərbaycanda coğrafi obyektlərin mütləq hündürlüyü hesablanır:
A) Qara dənizin səviyyəsinə görə
B) Xəzər dənizinin səviyyəsinə görə
C) Baltik dənizinin səviyyəsinə görə
D) Aral dənizinin səviyyəsinə görə
E) Azov dənizinin səviyyəsinə görə

T.me/BirlikTeam

26. Kiçik Qafqazın Azərbaycan daxilində olan dağ silsilələri və zirvələrini müvafiq ardıcıllıqla sıralayın:
A) Murovdağ, Qarabağ, Qovdağ silsilələri və Qapıcıq, Küküdağ, Tufan zirvələri
B) Murovdağ, Talış, Zəngəzur silsilələri və Gamışdağ, Küküdağ, Kömürköy zirvələri
C) Şahdağ, Murovdağ, Qarabağ silsilələri və Qaraarxac, Gamışdağ, Böyük Kirs zirvələri
D) Şahdağ, Murovdağ, Peştəsər silsilələri və Gamışdağ, Qapıcıq, Qız yurdu zirvələri
E) Şahdağ, Murovdağ, Burovar silsilələri və Qapıcıq, Babadağ, İşıqlı zirvələri

27. Mütləq hündürlüklərinin azalmasına görə dağ zirvələrinin ardıcıl sırasını müəyyən edin.
A) Gamışdağ, Şahdağ, Tufandağ, Kömürköy
B) Qapıcıq, Gamışdağ, Bazardüzü, Dübrar
C) Bazardüzü, Tufandağ, Qapıcıq, Kömürköy
D) Bazardüzü, Kömürköy, Qapıcıq, Qara-Burqa
E) Bazardüzü, Qızyurdu, Tufandağ, Gamışdağ

28. Azərbaycanın sərhədləri boyunca uzanan dağ silsilələri:
A) Baş Qafqaz silsiləsi, Dərələyəz, Qarabağ silsiləsi, Lənqəbiz
B) Zəngəzur, Şahdağ, Qarabağ, Lənqəbiz
C) Talış, Dərələyəz, Murovdağ, Ələt tirəsi
D) Qarabağ vulkanik yaylası, Zəngəzur, Dərələyəz, Bozdağ
E) Talış, Baş Qafqaz silsiləsi, Zəngəzur, Şərqi Göyçə

29. Kiçik Qafqaz dağlarına aid dağ silsilələri:
A) Dərələyəz, Zəngəzur, Savalan, Acınohur
B) Dərələyəz, Peştəsər, Murovdağ, Qonaqkənd
C) Dərələyəz, Burovar, Qaradağ, Peştəsər
D) Murovdağ, Şahdağ, Nialdağ, Qovdağ
E) Qarabağ, Şahdağ, Şərqi Göyçə, Murovdağ

30. Böyük Qafqazın Azərbaycan daxilində yerləşən dağ silsilələri:
1. Şahdağ 2. Murovdağ 3. Dərələyaz
4. Baş Qafqaz 5. Burovar 6. Yan silsilə
7. Zəngəzur 8. Qovdağ 9. Nialdağ
A) 2, 5, 6, 8 B) 3, 4, 5, 7 C) 4, 6, 8, 9
D) 1, 3, 5, 7 E) 1, 2, 8, 9

31. Azərbaycanın Böyük Qafqaz (1) və Kiçik Qafqaz (2) dağlarının ən hündür zirvələrini müvafiq olaraq müəyyən edin.
A) 1 – Bazardüzü, Şahdağ, Tufandağ
2 – Qapıcıq, Gamışdağ, Dəlidağ
B) 1 – Bazardüzü, Kömürgöy, Tufandağ
2 – Qapıcıq, Böyük İşıqlı, Şahdağ
C) 1 – Bazardüzü, Şahdağ, Qızyurdu
2 – Böyük İşıqlı, Gamışdağ, Tufandağ
D) 1 – Bazardüzü, Şahdağ, Qapıcıq
2 – Böyük İşıqlı, Tufandağ, Gamışdağ
E) 1 – Babadağ, Dəlidağ, Tufandağ
2 – Qızılboğaz, Dübrar, Böyük İşıqlı

32. Böyük Qafqazın zirvələrini hündürlüyünün azalmasına görə ardıcıllığını müəyyən edin.
1. Şahdağ
2. Babadağ
3. Bazardüzü
A) 3, 1, 2 B) 1, 3, 2 C) 2, 3, 1
D) 1, 2, 3 E) 2, 1, 3

33. Azərbaycanda Böyük və Kiçik Qafqaz dağ sistemləri üçün ümumi ***olmayan*** cəhət:
A) polimetal filiz yataqlarına malikdirlər
B) hər ikisində vulkanik yayla vardır
C) geniş meşə massivləri vardır
D) hər ikisi cavan dağlardır
E) dəmyə əkinçiliyi üçün şərait vardır

34. Dağ silsilələrinin maksimum hündürlüklərinin azalmasına görə sırasını müəyyən edin.
1. Baş Qafqaz 2. Murovdağ
3. Yan silsilə 4. Zəngəzur
5. Talış
A) 5, 4, 3, 2, 1 B) 5, 2, 4, 3, 1 C) 1, 2, 3, 4
D) 1, 3, 5, 4, 2 E) 1, 3, 4, 2, 5

35. Dağ zirvələrinin mütləq hündürlüklərinin azalmasına görə sırasını müəyyən edin.
1. Tufandağ 2. Qapıcıq
3. Kömürgöy 4. Bazardüzü
5. Qızyurdu
A) 4, 1, 2, 3, 5 B) 5, 2, 4, 3, 1 C) 4, 3, 2, 5
D) 3, 4, 5, 1, 2 E) 5, 3, 4, 2, 1

36. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə uyğun gələn düzənlikləri müəyyən edin.

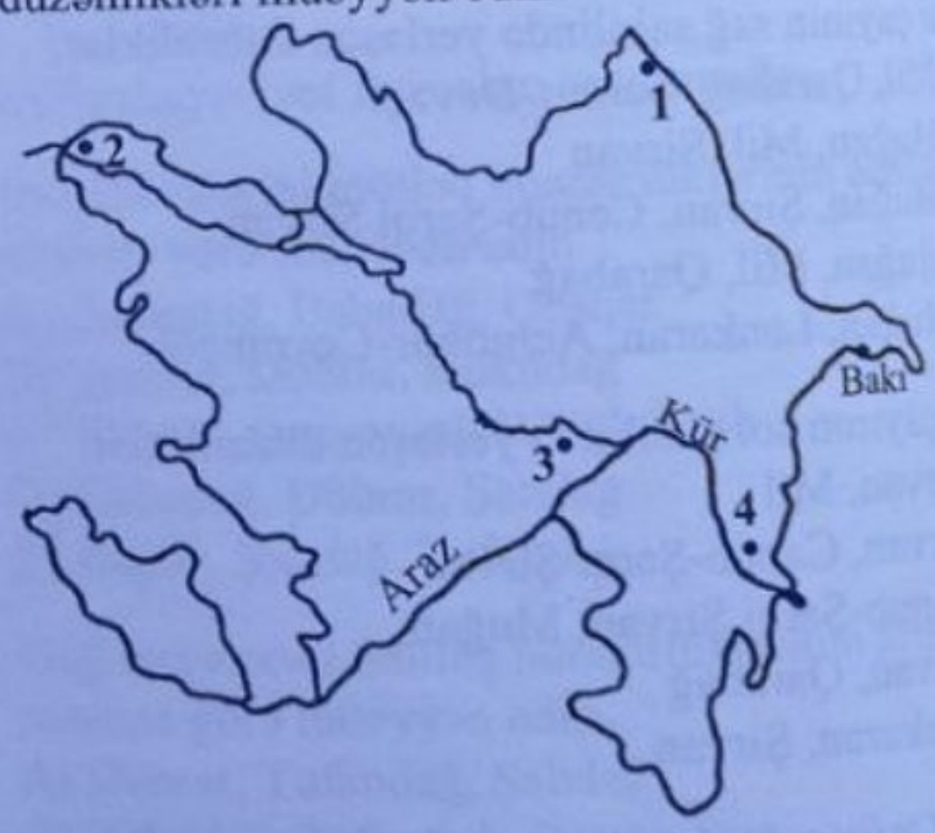

A) 1 – Qusar, 2 – Qanıx-Əyriçay, 3 – Mil, 4 – Cənub-Şərqi Şirvan
B) 1 – Samur-Dəvəçi, 2 – Acınohur, 3 – Muğan, 4 – Şirvan
C) 1 – Cənub-Şərqi Şirvan, 2 – Qarayazı, 3 – Şirvan, 4 – Mil
D) 1 – Şollar, 2 – Qarayazı, 3 – Mil, 4 – Cənub-Şərqi Şirvan
E) 1 – Şollar, 2 – Acınohur, 3 – Muğan, 4 – Salyan

T.me/BirlikTeam

37. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə uyğun gələn dağ silsilələrini müəyyən edin.

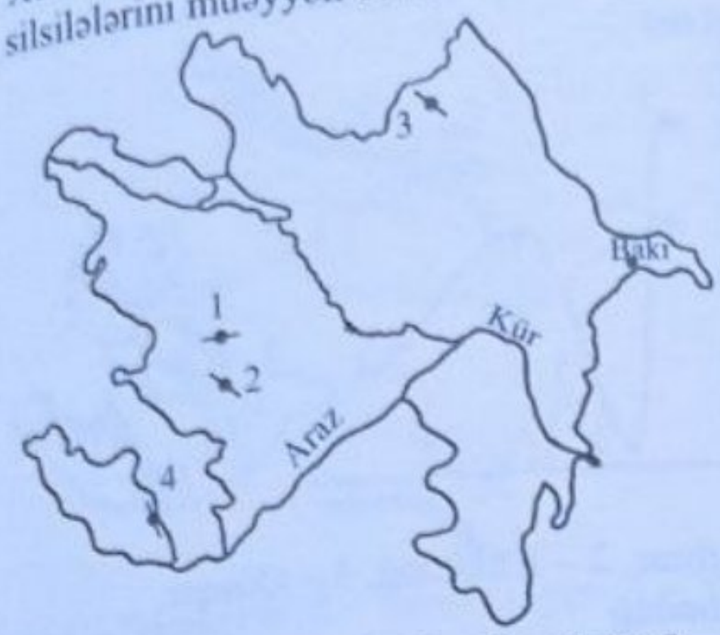

A) 1 – Vulkanik yayla, 2 – Qarabağ, 3 – Baş Qafqaz, 4 – Dərələyəz
B) 1 – Murovdağ, 2 – Qarabağ, 3 – Yan silsilə, 4 – Zəngəzur
C) 1 – Qarabağ, 2 – Murovdağ, 3 – Yan silsilə, 4 – Zəngəzur
D) 1 – Murovdağ, 2 – Qarabağ, 3 – Ələt, 4 – Dərələyəz
E) 1 – Şərqi Göycə, 2 – Bozdağ, 3 – Şahdağ, 4 – Zəngəzur

38. Azərbaycanın İranla sərhəddi boyu yerləşən düzənlikləri:
1. Şirvan 2. Muğan
3. Lənkəran 4. Cənub-Şərqi Şirvan
5. Şərur-Ordubad
A) 1, 2, 4 B) 1, 2, 3 C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 5

39. Azərbaycanın dövlət sərhədləri boyunca ***yerləşməyən*** silsilələr:
1. Nialdağ 2. Baş Suayırıcı
3. Ləngəbiz 4. Talış
5. Murovdağ 6. Şahdağ
A) 3, 4, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 3, 5
D) 1, 4, 5 E) 2, 4, 6

40. Verilmiş relyef profilində rəqəmlərə uyğun gələn coğrafi obyektləri müəyyən edin.

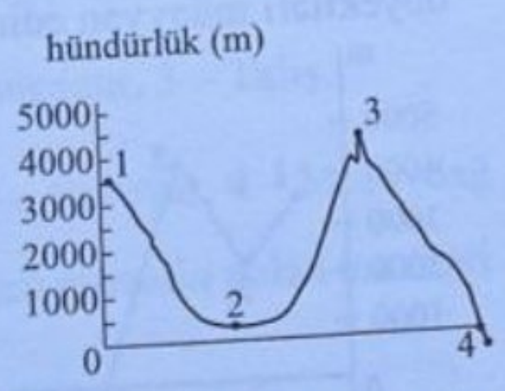

A) Bazardüzü, Acınohur-Ceyrançöl, Ağgöl, Muğan düzü
B) Qapıcıq, Cənub-Şərqi Şirvan, Burovar, Göygöl
C) Böyük İşıqlı, Torağay, Şahdağ zirvəsi, Şollar düzü
D) Kömürgöy, Mil düzü, Tufandağ, Ləngəbiz silsiləsi
E) Böyük Kirs, Sarısu gölü, Qarabağ silsiləsi, Şirvan düzü

41. Sxemdə verilən mütləq yüksəkliklərə uyğun gələn dağları müəyyən edin.

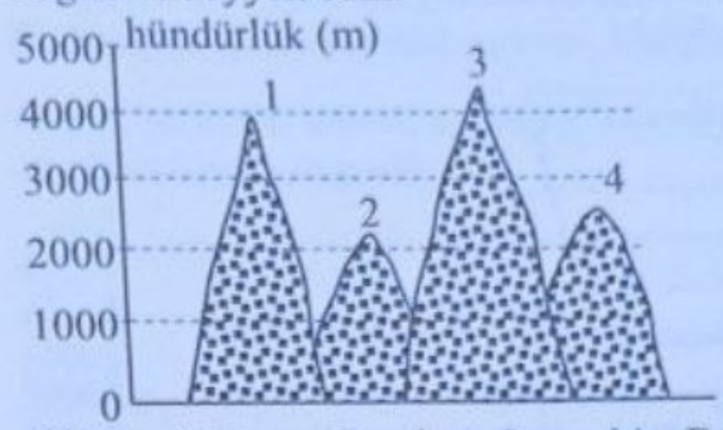

A) Şərqi Göyçə, Qarabağ, Ləngəbiz, Burovar
B) Talış, Baş Suayrıcı, Zəngəzur, Peştəsər
C) Yan silsilə, Talış, Qarabağ, Dərələyəz
D) Ləngəbiz, Murovdağ, Dərələyəz, Şərqi Göyçə
E) Zəngəzur, Talış, Baş Suayrıcı, Qarabağ silsiləsi

42. Azərbaycan ərazisində müasir buzlaqlarla örtülmüş dağ zirvələri:
1. Bazardüzü 2. Qızyurdu 3. Şahdağ
4. Kömürgöy 5. Babadağ 6. Böyük Kirs
7. Tufandağ
A) 3, 4, 5 B) 1, 6, 7 C) 2, 5, 6
D) 1, 3, 7 E) 5, 6, 7

43. Azərbaycan ərazisində ən hündür dağ zirvələri:
1. Bazardüzü 2. Qapıcıq
3. Şahdağ 4. Tufandağ
5. Gamışdağ 6. Dəlidağ
A) 1, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 1, 2, 4
D) 3, 4, 6 E) 2, 5, 6

44. Azərbaycan Respublikasının Ermənistan ilə sərhəddə yerləşən təbii obyektləri:
1. Zəngəzur silsiləsi 2. Murovdağ silsiləsi
3. Qarabağ Vulkanik yaylası 4. Qarabağ silsiləsi
5. Arpaçay 6. Şahdağ silsiləsi
A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 4, 5
D) 2, 4, 6 E) 1, 3, 6

45. Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyası ilə sərhəddə yerləşən təbii obyektləri:
1. Kür çayı 2. Yan silsilə
3. Baş Qafqaz silsiləsi 4. Qusarçay
5. Sudur silsiləsi 6. Samur çayı
A) 3, 4, 6 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 4
D) 3, 5, 6 E) 1, 5, 6

46. Zirvələri qar xəttindən yuxarıda yerləşən silsilələr:
1. Ləngəbiz 2. Qarabağ
3. Baş Suayırıcı 4. Zəngəzur
5. Yan silsilə 6. Talış
A) 1, 2, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 6 E) 3, 4, 5

47. Zirvələri qar xəttindən aşağıda yerləşən silsilələr:
1. Ləngəbiz 2. Qarabağ
3. Baş Suayrıcı 4. Zəngəzur
5. Yan silsilə 6. Talış
A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 6 C) 1, 4, 6
D) 3, 5, 6 E) 1, 4, 5

T.me/BirlikTeam

48. Hipsometrik profilin hansı zirvələr arasında olduğunu müəyyən edin.

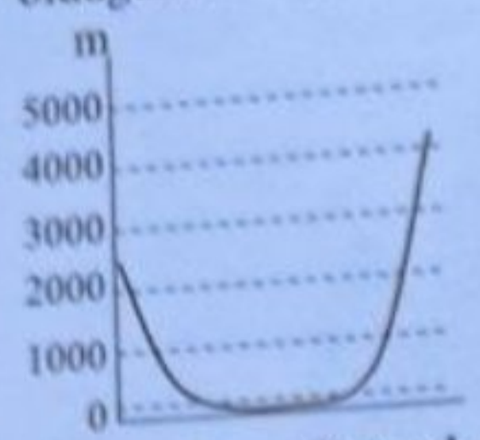

A) Torağay – Qutondağ
B) Şahdağ – Bazardüzü
C) Qapıcıq – Gamışdağ
D) Küküdağ – Qızyurdu
E) Gömürgöy – Tufandağ

49. Göstərilən xüsusiyyətlərin aid olduğu Kür-Araz ovalığının düzənliyi:
1. Şimal hissəsi daha hündürdür.
2. Relyefi gətirmə konusları ilə mürəkkəbləşir.
3. Bakı-Tbilisi dəmir yolu ərazisindən keçir.
4. Ovalığın ən böyük düzənliyidir.

A) Qarabağ B) Mil C) Şirvan
D) Gəncə-Qazax E) Muğan

50. Kəsmə yüksəklikləri eyni olan xəritələrdə hansı coğrafi obyektləri daha çox horizontalların köməyi ilə təsvir etmək olar?
A) Qarabağ dağları
B) Talış dağları
C) Baş Qafqaz dağları
D) Murovdağ silsiləsi
E) Zəngəzur silsiləsi

51. Azərbaycanın şimal-şərq hissəsində yerləşən düzənliklər:
1. Muğan 2. Şollar
3. Şirvan 4. Qusar maili
5. Qarayazı

A) 1, 5 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 2, 5

52. Ölkəmizdə yerləşən coğrafi obyektlərin cənub-qərbdən şimal-şərqə doğru yerləşmə ardıcıllığını müəyyən edin.
1. Yuxarı Şirvan kanalı 2. Babadağ zirvəsi
3. Yuxarı Qarabağ kanalı 4. Samur-Dəvəçi ovalığı
5. Qovdağ silsiləsi

A) 3, 1, 5, 2, 4 B) 3, 4, 2, 1, 5 C) 1, 3, 2, 5, 4
D) 4, 2, 5, 1, 3 E) 4, 3, 2, 1, 5

53. *Bir qrup alpinist yay aylarında bir neçə dağ zirvəsinə səyahət etdilər. Onlar olduqları dağ zirvələrində daimi qar və buzlaqlarla rastlaşdılar.* Alpinistlərin olduqları dağ zirvələrini müəyyən edin.
A) Şahdağ, Tufandağ, Qapıcıq
B) Qapıcıq, Babadağ, Şahdağ
C) Bazardüzü, Küküdağ, Qızyurdu
D) Şahdağ, Tufandağ, Kəpəz
E) Dəlidağ, Böyük Kirs, Kömürgöy

54. Sxemə əsasən, dağ zirvələrinin hündürlüklərinin doğru verildiyi bəndi müəyyən edin.

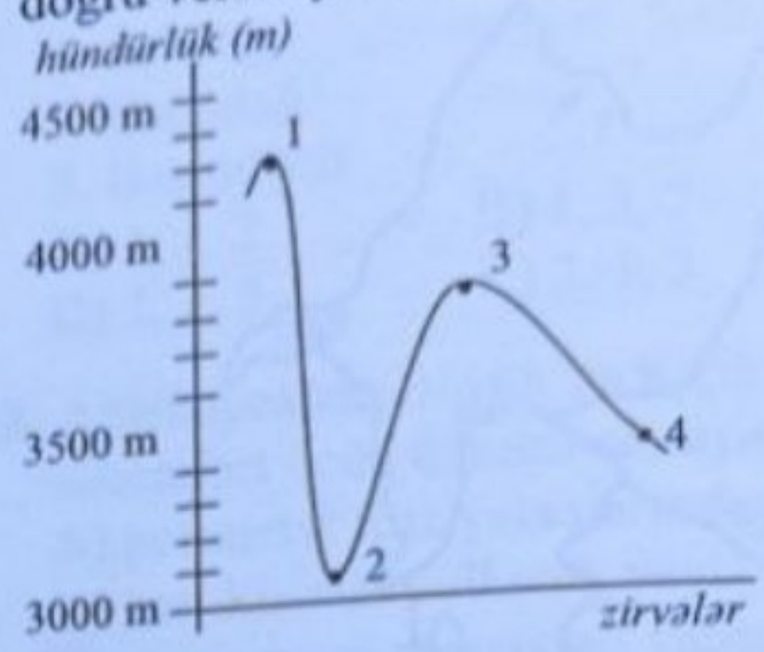

A) 1 – Dübrar, 2 – Küküdağ, 3 – Qoşqar, 4 – Babadağ
B) 1 – Şahdağ, 2 – Kəpəz, 3 – Gamışdağ, 4 – Böyük Hinaldağ
C) 1 – Babadağ, 2 – Böyük Kirs, 3 – Gamışdağ, 4 – Dəlidağ
D) 1 – Tufandağ, 2 – Qızyurdu, 3 – Qapıcıq, 4 – Böyük Hinaldağ
E) 1 – Şahdağ, 2 – Böyük Hinaldağ, 3 – Qapıcıq, 4 – Gamışdağ

55. Rəqəmlərə müvafiq gələn coğrafi obyektləri müəyyən edin.

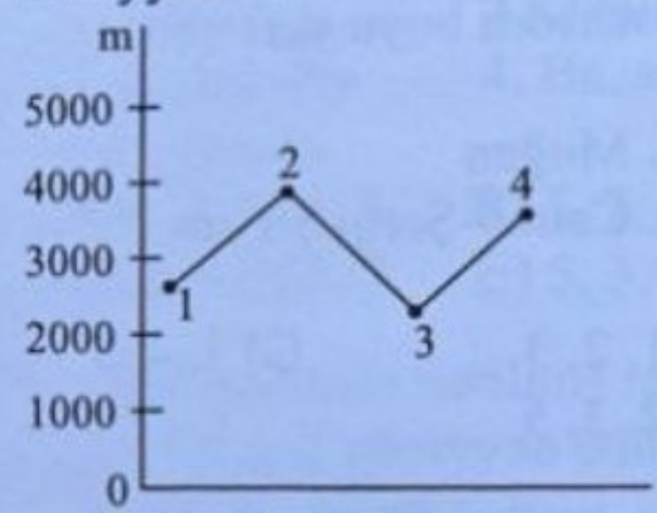

A) Gamışdağ, Dəlidağ, Qapıcıq, Babadağ
B) Böyük Kirs, Qapıcıq, Biçənək, Gamışdağ
C) Kömürgöy, Gamışdağ, Böyük Kirs, Qızyurdu
D) Böyük Kirs, Küküdağ, Dəlidağ, Böyük İşıqlı
E) Biçənək, Kəpəz, Qapıcıq, Dəlidağ

56. Qrafikdə rəqəmlərə müvafiq gələn coğrafi obyektləri müəyyən edin.

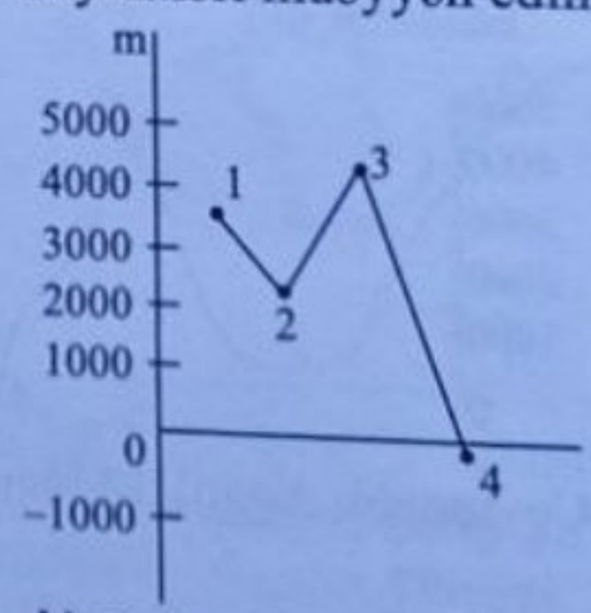

A) Babadağ, Şahdağ, Dübrar, Şollar düzü
B) Bazardüzü, Şahdağ, Bazaryurdu, Tufan
C) Tufan, Bazaryurdu, Babadağ, Abşeron
D) Babadağ, Şollar düzü, Gamışdağ, Samur-D ovalığı
E) Babadağ, Dübrar, Şahdağ, Şollar düzü

T.me/BirlikTeam

57. Xəritə-sxemə əsasən rəqəmlərə uyğun gələn dağ silsilələrini müəyyən edin.

A) 1 – Dərələyəz, 2 – Şərqi Göyçə, 3 – Yan silsilə, 4 – Murovdağ
B) 1 – Zəngəzur, 2 – Şahdağ, 3 – Talış, 4 – Qarabağ
C) 1 – Murovdağ, 2 – Yan silsilə, 3 – Şərqi Göyçə, 4 – Qarabağ
D) 1 – Qarabağ, 2 – Şahdağ, 3 – Murovdağ, 4 – Zəngəzur
E) 1 – Zəngəzur, 2 – Qarabağ, 3 – Burovar, 4 – Murovdağ

58. Xəritə-sxemə əsasən rəqəmlərə uyğun gələn dağ silsilələrini müəyyən edin.

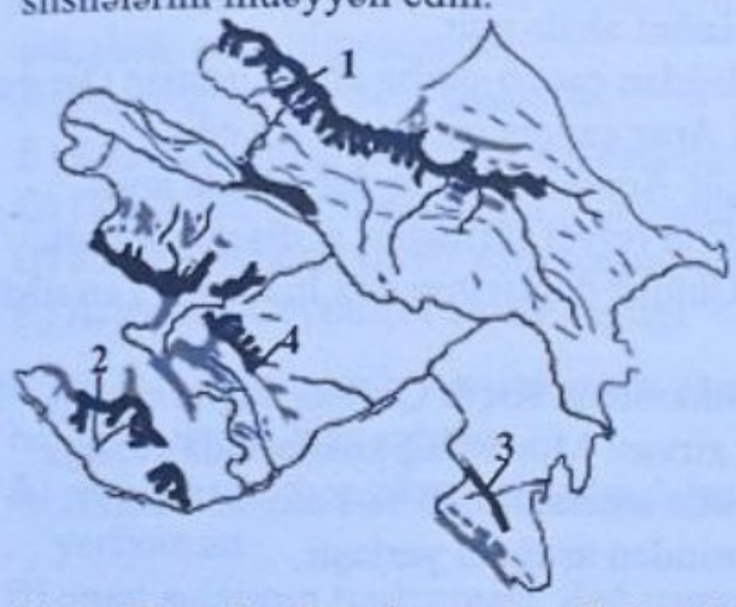

A) 1 – Yan, 2 – Dərələyəz, 3 – Talış, 4 – Şahdağ
B) 1 – Baş Qafqaz, 2 – Dərələyəz, 3 – Burovar, 4 – Qarabağ
C) 1 – Sudur, 2 – Murovdağ, 3 – Peştəsər, 4 – Qarabağ
D) 1 – Baş Qafqaz, 2 – Zəngəzur, 3 – Talış, 4 – Şərqi Göyçə
E) 1 – Yan, 2 – Şahdağ, 3 – Burovar, 4 – Murovdağ

59. Relyef profilində rəqəmlərə müvafiq gələn əraziləri müəyyən edin.

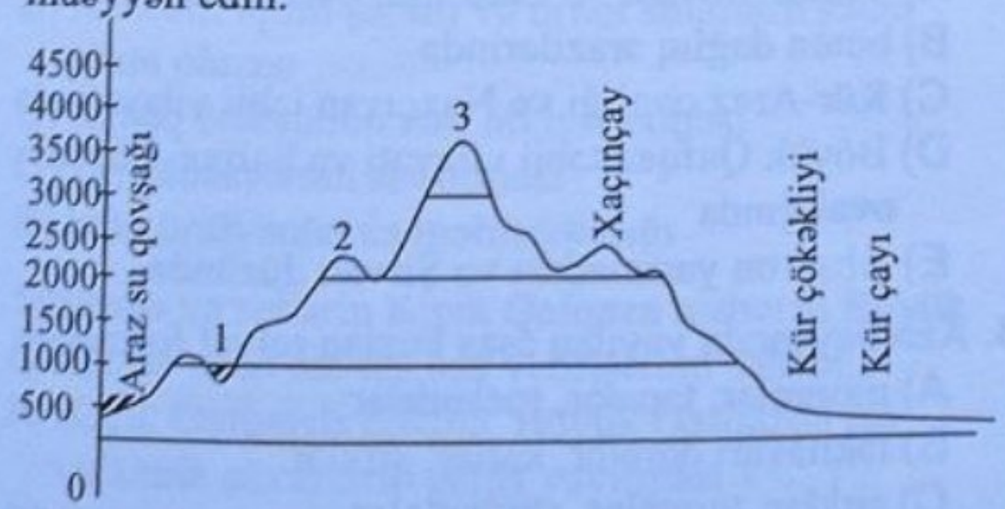

A) Naxçıvançay, Qapıcıq, Qızılboğaz
B) Naxçıvançay, Zod aşırımı, Böyük Kirs
C) Tərtərçay, Dəlidağ, Biçənək aşırımı
D) Qızılboğaz, Gəlinqaya, Tərtərçay
E) Naxçıvançay, Biçənək aşırımı, Qızılboğaz

60. Relyef profilinə əsasən rəqəmlərlə verilmiş obyektləri müəyyən edin.

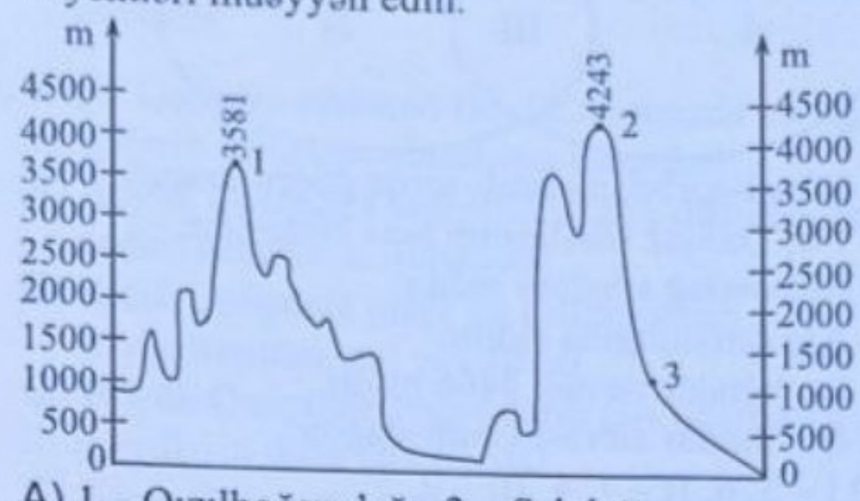

A) 1 – Qızılboğaz dağı; 2 – Şahdağ; 3 – Samur-Dəvəçi ovalığı
B) 1 – Böyük İşıqlı; 2 – Bazaryurd; 3 – Qanıx-Əyriçay vadisi
C) 1 – Qızılboğaz dağı; 2 – Şahdağ; 3 – Qusar maili düzü
D) 1 – Böyük Hinaldağ; 2 – Tufandağ; 3 – Qonaqkənd
E) 1 – Murovdağ; 2 – Yan silsilə; 3 – Qusar maili düzü

61. Ərazisindəki relyef profilinə əsasən rəqəmlə verilmiş obyektləri müəyyən edin.

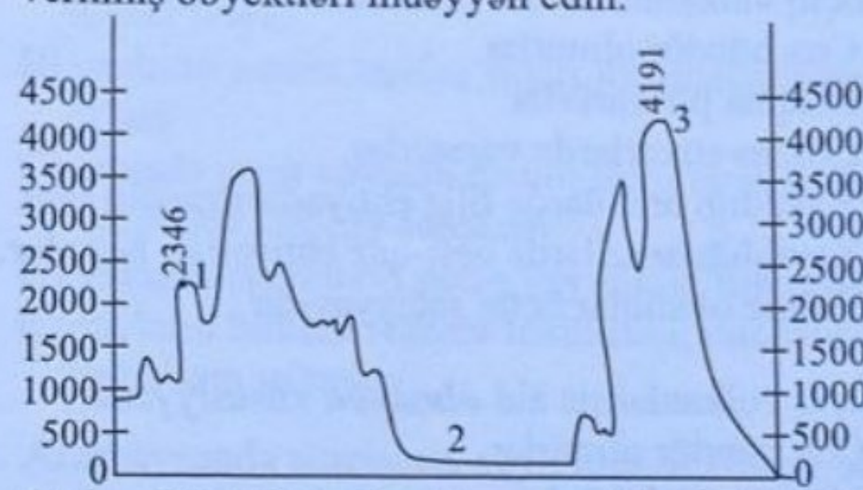

A) 1 – Kömürköy; 2 – Araz çayı; 3 – Tufandağ
B) 1 – Zəngəzur; 2 – Araz çayı; 3 – Bazaryurd
C) 1 – Dəlidağ; 2 – Kür çayı; 3 – Şahdağ
D) 1 – Biçənək aşırımı; 2 – Kür çökəkliyi; 3 – Tufandağ
E) 1 – Dərələyəz; 2 – Kür çökəkliyi; 3 – Dübrar

62. Böyük Qafqaz dağlarına aid olan silsilələr:

1. Yan silsilə
2. Nialdağ
3. Şahdağ
4. Sudur
5. Zəngəzur
6. Murğuz
7. Burovar
8. Ləngəbiz

A) 1, 3, 4, 7
B) 1, 2, 5, 6
C) 1, 2, 4, 8
D) 3, 5, 6, 8
E) 3, 4, 6, 8

T.me/BirlikTeam

63. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun bəndləri müəyyən edin.

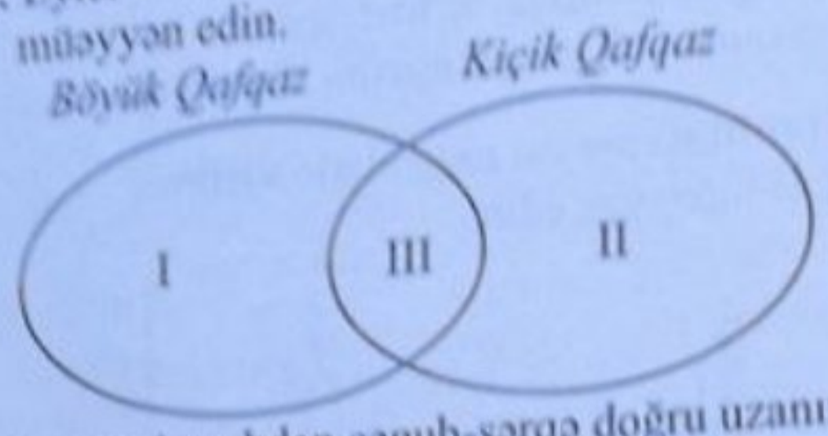

1. Şimal-qərbdən cənub-şərqə doğru uzanır.
2. Baş Qafqaz silsiləsinin əsas hissəsidir.
3. Murovdağ silsiləsə aiddir.
4. Alp qırışıqlığına aiddir.
5. Ən hündür zirvəsi 4466 m-dir.
6. Ən hündür zirvəsi Gamışdağdır.

A) I – 3, 6; II – 1, 4; III – 2, 5
B) I – 1, 2; II – 4; III – 3, 5, 6
C) I – 4, 5; II – 1, 2; III – 3, 6
D) I – 2, 5; II – 3, 6; III – 1, 4
E) I – 2, 5; II – 1, 3; III – 4, 6

64. Kiçik Qafqaz dağlarına aid olan silsilələri:

1. Nialdağ
2. Xocaşen
3. Şahdağ
4. Sudur
5. Murovdağ
6. Murğuz
7. Dübrar
8. Şərqi Göyçə

65. Palçıq vulkanlarına aid olan xüsusiyyətlər:

1. Çox hündür olmurlar.
2. Maqma püskürürlər.
3. Çökmə süxurlarda yaranırlar.
4. Yayıldığı ərazilərdə filiz ehtiyatları zəngin olur.
5. Yayıldığı ərazilərdə neft-qaz ehtiyatları bol olur.
6. Yalnız ovalıqlar üçün səciyyəvidir.

66. Palçıq vulkanlarına aid ***olmayan*** xüsusiyyətlər:

1. Çox hündür olmurlar.
2. Maqma püskürürlər.
3. Çökmə süxurlarda yaranırlar.
4. Yayıldığı ərazilərdə filiz ehtiyatları zəngin olur.
5. Yalnız ovalıqlar üçün səciyyəvidir.
6. Yayıldığı ərazilərdə neft və qaz ehtiyatları zəngin olur.

67. Respublikamızın relyefinə uyğun gələn xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Böyük Qafqaz dağları şimal-qərbdən cənub-şərqə doğru alçalır.
2. Ermənistanla sərhəd Murovdağ və Qarabağ silsilələrindən keçir.
3. Böyük Qafqaz Azərbaycanda Tinov-Rosso zirvəsindən başlayır.
4. Ovalıqların 48%-i dəniz səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
5. Respublikamızda Böyük Qafqazın ən hündür zirvəsi Yan silsilədə yerləşir.
6. Relyefin mürəkkəbliyi geoloji inkişaf tarixi ilə bağlıdır.

68. Kiçik Qafqaz dağlarında vulkan mənşəli süxurların yayılması nəticəsində:

1. "U" şəkilli çay dərələri yaranır.
2. Palçıqlı sellər üstünlük təşkil edir.
3. Yüksək dağlıq ərazilərdə sıx çay şəbəkəsi əmələ gəlir.
4. Çaylar yeraltı sularla qidalanır.
5. Daş parçalarından ibarət çınqıllıqlar yaranır.
6. "V" şəkilli çay dərələri yaranır.

69. Respublikamızın sərhədləri boyu yerləşən coğrafi obyektlər:

1. Peştəsər silsiləsi
2. Şərqi Göyçə silsiləsi
3. Sudur silsiləsi
4. Qarabağ sıra dağları
5. Dərələyəz silsiləsi

70. Respublikamızın sərhədləri boyu ***yerləşməyən*** coğrafi obyektlər:

1. Zəngəzur silsiləsi
2. Burovar silsiləsi
3. Şahdağ silsiləsi
4. Murovdağ silsiləsi
5. Yan silsilə

71. Respublikamızın relyefinə uyğun gələn xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Kür-Araz ovalığı Kür çökəkliyi təbii vilayətinin çox hissəsini əhatə edir.
2. Murovdağdan cənub-qərbə doğru uzanan Qarabağ silsiləsi Araz çayına qədər davam edir.
3. Ceyrançöl-Acınohur alçaq dağlığında arid-denudasion relyef formaları geniş yayılmışdır.
4. Böyük Qafqaz dağlarının çox hissəsini Yan silsilə tutur.
5. Respublikamızda Kiçik Qafqaz dağlarının ən hündür zirvəsi Murovdağ silsiləsində yerləşir.
6. Respublika ərazisinin 48 %-i okean (dəniz) səviyyəsindən aşağıda yerləşir.

Ekzogen relyef formaları

1. Qobustan, Ceyrançöl-Acınohur və Naxçıvanın Arazboyu əraziləri üçün səciyyəvi relyef formaları:

A) Akkumlyativ
B) Arid-denudasion
C) Buzlaq
D) Vulkanik
E) Allüvial düzənliklər

2. Azərbaycanın hansı hissələrində denudasiya prosesləri daha intensiv gedir?

A) Samur-Dəvəçi və Lənkəran ovalıqlarında
B) bütün dağlıq ərazilərində
C) Kür-Araz ovalığı və Naxçıvan təbii vilayətində
D) Böyük Qafqaz təbii vilayəti və Samur-Dəvəçi ovalığında
E) Abşeron yarımadası və Şirvan düzündə

3. Azərbaycanda yayılan əsas buzlaq relyef formaları:

A) morenlər, təpələr, meandrlar
B) təknəvari dərələr, karlar, sirklər
C) sirklər, terraslar, sürüşmələr
D) yaylalar, ovalıqlar, təknəvari dərələr
E) kanyonlar, tirələr, yarğanlar

T.me/BirlikTeam

4. Azərbaycandakı akkumulyativ düzənlikləri müəyyən edin.
A) Kür-Araz, Qobustan, Qarabağ yaylası
B) Qusar maili düzənliyi, Qobustan, Qarabağ yaylası
C) Kür-Araz, Samur-Dəvəçi, Lənkəran ovalıqları
D) Ceyrançöl-Acınohur, Böyük Qafqaz, Qanıx-Əyriçay
E) Gəncə-Qazax düzənliyi, Abşeron, Qarabağ düzü

5. Azərbaycanda moren çöküntülərinin daha geniş yayıldığı ərazilər:
A) Acınohur-Ceyrançöl
B) Lənkəran ovalığı
C) Böyük Qafqazın yüksək dağlığı
D) Böyük Qafqazın dağətəyi əraziləri
E) Kiçik Qafqazın orta dağlığı

6. Azərbaycanda külək eroziyasının ən çox yayıldığı ərazilər:
A) Abşeron-Qobustan
B) Lənkəran ovalığı
C) Acınohur düzü
D) Böyük Qafqazın cənub yamacları
E) Samur-Dəvəçi ovalığı

7. Azərbaycanda sel və sürüşmə hadisələrinin daha çox müşahidə olunduğu ərazilər:
A) Peştəsər və Burovar silsilələri
B) Kiçik Qafqazın cənub-şərq yamacları
C) Böyük Qafqazın şimal-şərq və cənub yamacları
D) Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacları
E) Acınohur-Ceyrançöl alçaq dağlığı

8. Böyük Qafqazın cənub yamaclarında sürüşmələrin baş verməsinin əsas səbəbi:
A) yamaclarda əhəngdaşının səthə daha yaxın yerləşməsi
B) qrunt sularının toplanması, dağ yamaclarının zəif meylli olması
C) meşələrin sıx yerləşməsi
D) gilli süxurların üzərindəki qumlu-çınqıllı laylarda qrunt sularının toplanması
E) dağ yamaclarında faydalı qazıntıların çox olması

9. Cənub-Şərqi Qafqazın alçaq dağlıq zonasında yarğan-qobu şəbəkəsinin geniş yayılmasının səbəbi:
A) arid iqlim şəraiti və yumşaq gilli süxurların olması
B) rütubətli iqlim şəraiti və qrunt sularının səthə yaxın olması
C) torpaq örtüyünün zəif inkişaf etməsi
D) çay şəbəkəsinin sıx olması
E) bitki örtüyünün az məhsuldarlığı

10. Sürüşmə və sellərin Kiçik Qafqaza nisbətən Böyük Qafqazda daha tez-tez baş verməsinin səbəbi:
A) Kiçik Qafqazda çökmə, Böyük Qafqazda isə vulkanik süxurların geniş yayılması
B) Kiçik Qafqazda vulkanik, Böyük Qafqazda isə çökmə süxurların geniş yayılması
C) Kiçik Qafqazın qədim, Böyük Qafqazın isə cavan dağlara aid olması
D) meşələrin Kiçik Qafqazda Böyük Qafqaza nisbətən daha geniş sahə tutması
E) Atmosfer yağıntılarının Kiçik Qafqazda daha çox düşməsi

11. Kiçik Qafqaza nisbətən Böyük Qafqazda sürüşmə və sellərin daha çox olmasının səbəbləri:
A) Böyük Qafqazda yağıntıların çox düşməsi və ən qədim süxurların olmaması
B) Kiçik Qafqazda meşə və çəmən-meşə landşaftlarının çox yayılması
C) Böyük Qafqazda yağıntıların çox düşməsi və meyilliyin daha çox olması
D) Kiçik Qafqazda yağıntıların az düşməsi və yamacların meyilliyinin çox olması
E) Kiçik Qafqazın qədim, Böyük Qafqazın isə cavan dağlara aid olması

12. Kür və Araz çaylarının sağ sahilində yerləşən düzənlik:
A) Qarabağ B) Salyan C) Muğan
D) Cənub-Şərqi Şirvan E) Şirvan

13. Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında dar, dərin çay dərələrinin (kanyonların) yaranmasının səbəbi:
A) çayların əsasən yağış suları ilə qidalanması, hamar relyef
B) çayların əsasən buzlaq suları ilə qidalanması, dik relyef
C) ərazidə çətin yuyulan qədim süxurların geniş yayılması, sıx çay şəbəkəsi
D) yumşaq süxurların geniş yayılması, dik relyef
E) çayların birbaşa Xəzərə tökülməsi, intensiv yağışların yağması

14. Azərbaycanda ərazisinin xeyli hissəsi Dünya okeanı səviyyəsindən aşağıda yerləşən düzənliklər:
A) Mil, Qarabağ, Qanıx-Əyriçay
B) Şərur, Kür-Araz, Samur-Dəvəçi
C) Gəncə-Qazax maili düzənliyi, Mil, Muğan
D) Salyan, Lənkəran, Cənub-Şərqi Şirvan
E) Cənubi-Şərqi Şirvan, Qarabağ, Ceyrançöl

15. Kür çökəkliyi vilayətində səth sularının fəaliyyəti ilə yaranan relyef formaları:
1. karlar 2. yarğanlar 3. sürüşmələr
4. gətirmə konusları 5. karst qıfları
A) 3, 5 B) 2, 4 C) 1, 5 D) 1, 3 E) 2, 3

16. Fiziki aşınmanın daha fəal inkişaf etdiyi ərazilər:
1. Lənkəran
2. Abşeron
3. Qonaqkənd
4. Acınohur-Ceyrançöl
5. Qarabağ yaylası
6. Naxçıvanın Arazboyu düzənlikləri
A) 2, 4, 6 B) 1, 3, 6 C) 3, 4, 5
D) 2, 5, 6 E) 1, 4, 5

T.me/BilikTeam

17. Yeraltı suların əmələ ***gətirmədiyi*** relyef formaları:
1. axmazlar
2. karst qıflar
3. gətirmə konusları
4. mağaralar
5. sürüşmələr

A) 2, 5 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1, 4 E) 1, 3

18. Araz çayının sol sahilində yerləşən düzənliklərə aiddir:
1. Cənub-Şərqi Şirvan
2. Mil
3. Gəyən
4. Muğan
5. Böyükdüz
6. Şirvan
7. Ceyrançöl

A) 2, 3, 5 B) 1, 3, 7 C) 2, 4, 6,
D) 1, 3, 4 E) 5, 6, 7

19. Kür çayının sağ sahilində yerləşən düzənliklərə aiddir:
1. Şirvan
2. Cənub-şərqi Şirvan
3. Mil
4. Salyan
5. Qarabağ
6. Gəyən

A) 1, 2, 6 B) 1, 3, 6 C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 5 E) 3, 4, 6

20. Xəritə sxemdə işarələnmiş ərazilərdə ən çox baş verən ekzogen proses və onun əsas səbəbini müəyyən edin.

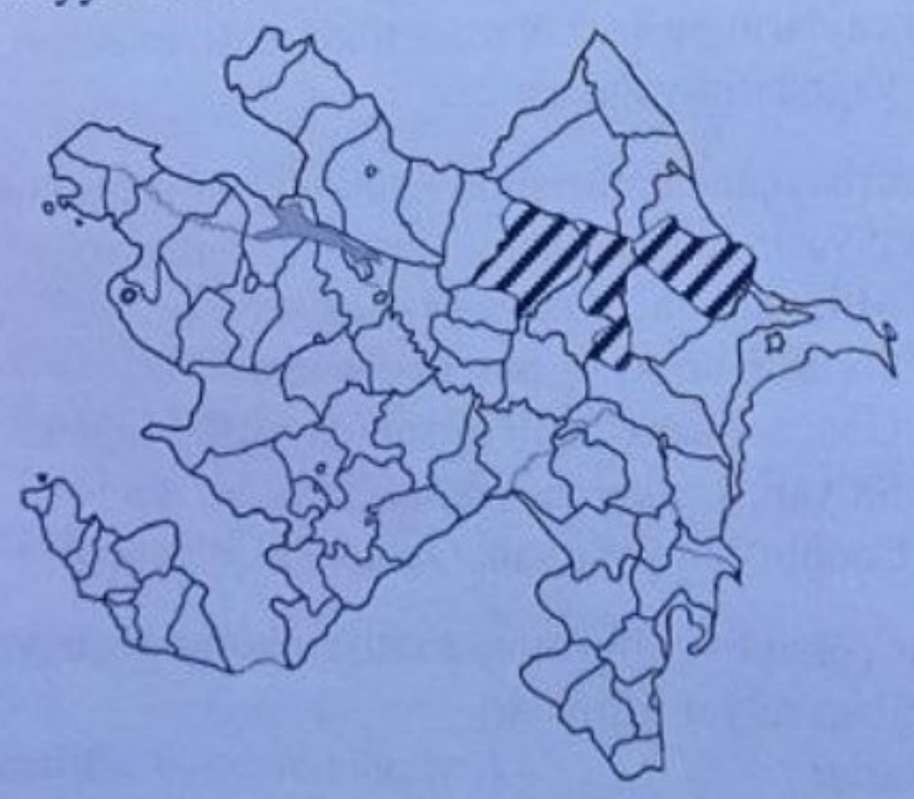

A) karst mağaraları; gilli süxurların üzərində su keçirməyən layların olması
B) yarğan; yağış və qar sularının süxurları yuması
C) sürüşmə; drenajlarla yeraltı suların axıdılması
D) gətirmə konusu; meyilliyin az olması və qarların əriməsi
E) sürüşmə; intensiv yağıntılar və meyilliyin çox olması

21. Xəritə-sxemdə işarələnmiş ərazilərin zəif antropogen təsirlərə məruz qalmasının səbəbi

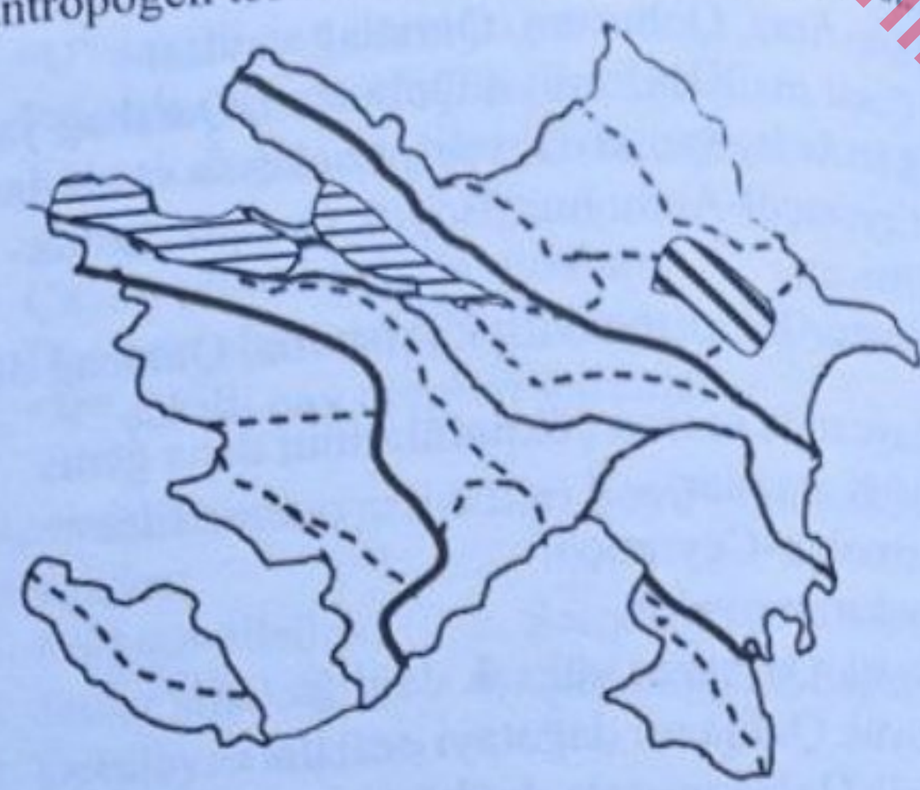

1. düzən relyef formalarının geniş yer tutması
2. orta illik temperaturun +10°C-dən yuxarı olması
3. torpaqların məhsuldar olması
4. arid-denudasion relyef formalarının üstünlüyü
5. əhalinin sayının az olması
6. əkinə yararlı torpaqların az olması

A) 4, 5, 6 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 5 E) 3, 4, 5

22. Azərbaycanda çayların gətirmə konuslarının daha çox yayıldığı ərazilər:
1. Baş Qafqaz silsiləsi
2. Qanıx-Əyriçay
3. Acınohur-Ceyrançöl
4. Küdrü-Şirvan
5. Gəncə-Qazax düzü
6. Orta və yüksək dağlıq ərazilər

23. Azərbaycanda fiziki aşınmanın daha fəal getdiyi ərazilər:
1. Lənkəran
2. Abşeron
3. Qonaqkənd
4. Acınohur-Ceyrançöl
5. Qarabağ yaylası
6. Naxçıvanın Arazboyu düzənlikləri

24. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə əsasən arid-denudasion relyef formalarının inkişaf etdiyi əraziləri müəyyən edin.

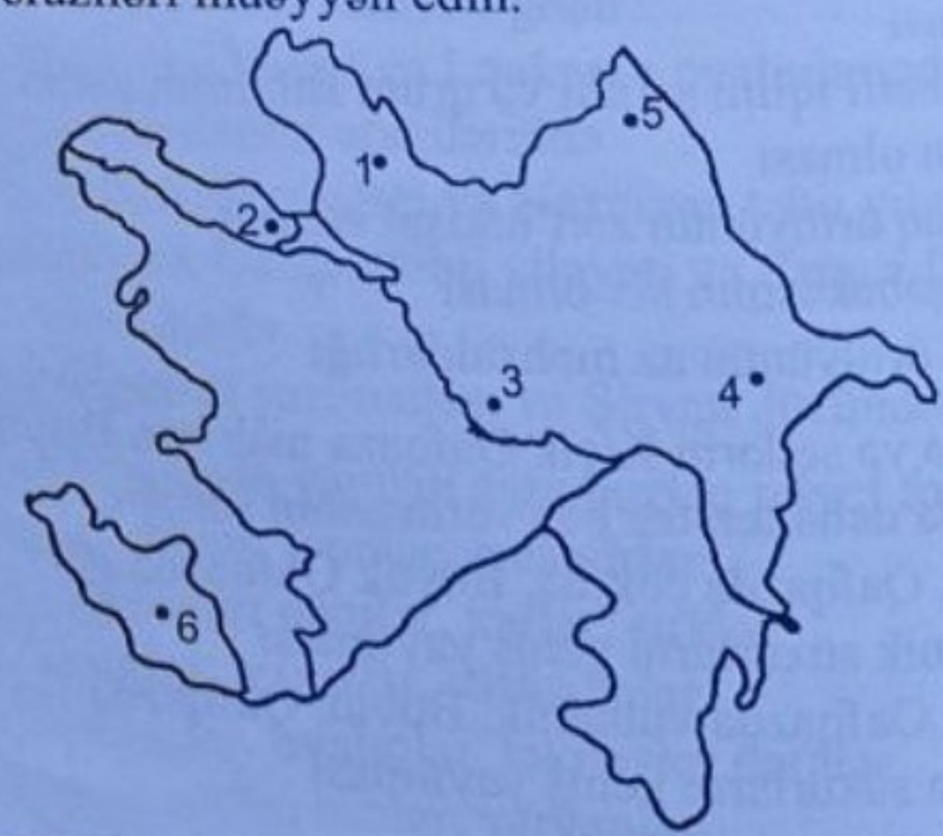

T.me/BirlikTeam

25. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə əsasən yarğan-qobu relyef formalarının daha çox inkişaf etdiyi əraziləri müəyyən edin.

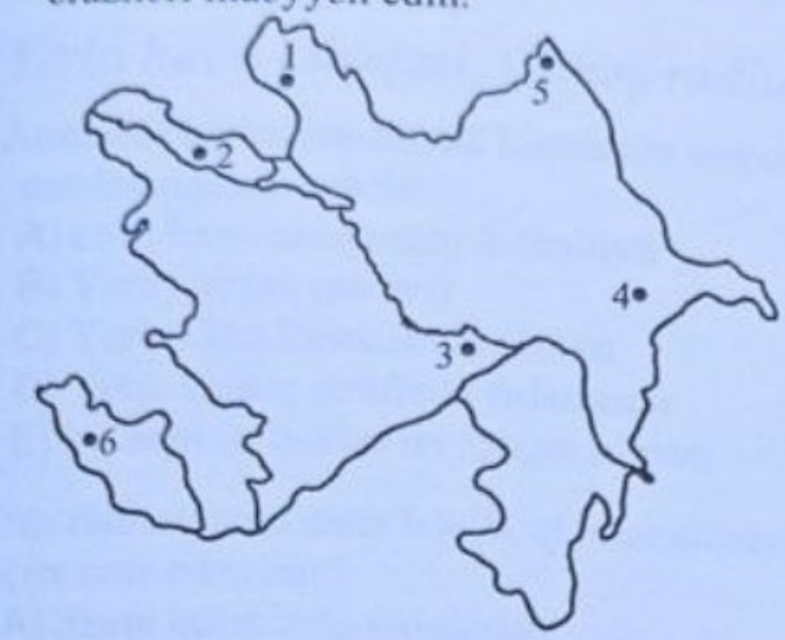

26. Böyük Qafqaz dağlarının şimal-şərq yamaclarında qalın çökmə süxurlarının toplanması nəticəsində:
1. Çaylar kanyonvari dərələr yaradır.
2. Həm filiz, həm də qeyri-filiz faydalı qazıntılar əmələ gəlir.
3. Seyrək çay şəbəkəsi və meşə örtüyü yaranır.
4. Sürüşmə prosesləri intensivləşir.
5. Gətirmə konusları yaranır.
6. Palçıq vulkanlarının fəaliyyəti aktivləşir.

27. Azərbaycanda yarğan-qobu şəbəkəsinin daha çox inkişaf etdiyi əraziləri göstərin.
1. Muğan düzü
2. Acınohur alçaq dağlığı
3. Ceyrançöl alçaq dağlığı
4. Mil düzü
5. Qobustan
6. Lənkəran ovalığı

28. Azərbaycanda yarğan-qobu şəbəkəsinin daha zəif inkişaf etdiyi əraziləri müəyyən edin.
1. Muğan düzü
2. Acınohur alçaqdağlığı
3. Ceyrançöl alçaqdağlığı
4. Mil düzü
5. Qobustan
6. Lənkəran ovalığı

29. Sxemdə təsvir olunan təbiət hadisəsi üçün səciyyəvi olan əlamətlər:

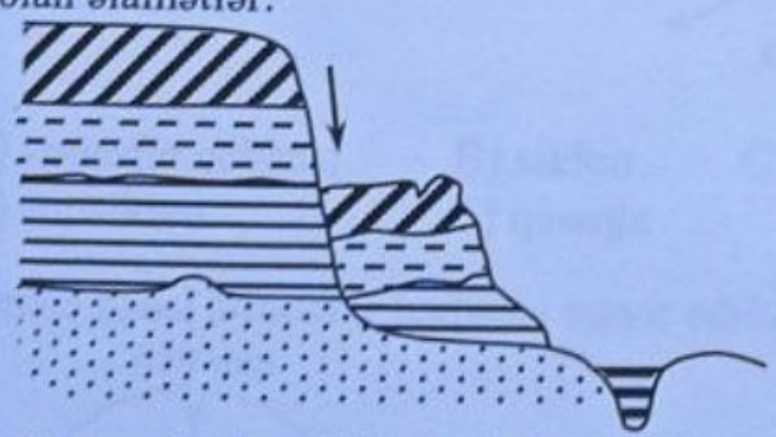

1. Yalnız dəniz sahillərində baş verir.
2. Qum və gil laylarının növbələşdiyi ərazilərdə daha çox yaranır.
3. Yeraltı suların təsiri ilə baş verir.
4. Əsasən endogen mənşəlidir.
5. Ağac və kol bitkilərinin əkilməsi ilə prosesi zəiflətmək mümkündür.
6. Azərbaycanda Kiçik Qafqaz dağlarında daha geniş yayılmışdır.

30. Sxemdə təsvir olunan təbiət hadisəsi üçün səciyyəvi olan əlamətlər:

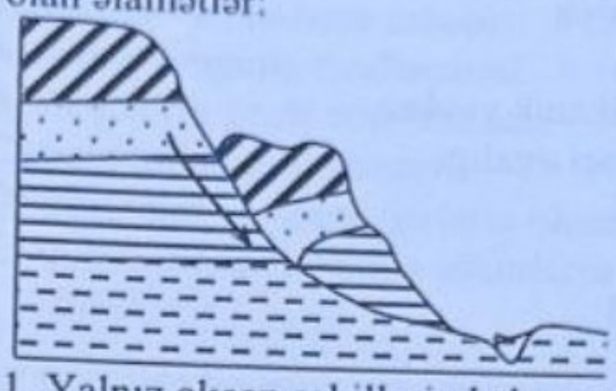

1. Yalnız okean sahillərində baş verir.
2. Su keçirən və su keçirməyən süxurların növbələşdiyi ərazidə daha çox yaranır.
3. Yaranmasında yeraltı sular əsas rol oynayır.
4. Daxili proseslərin təsirindən yaranır.
5. Fitomeliorasiya bu prosesi zəiflədir.
6. Kiçik Qafqaz dağlarında daha çox yayılmışdır.

31. Xəritə-sxemə əsasən arid-denudasion, ekzarasion və çay akkumulyativ relyef formalarının geniş yayıldığı ərazilərin müvafiq olaraq göstərin.

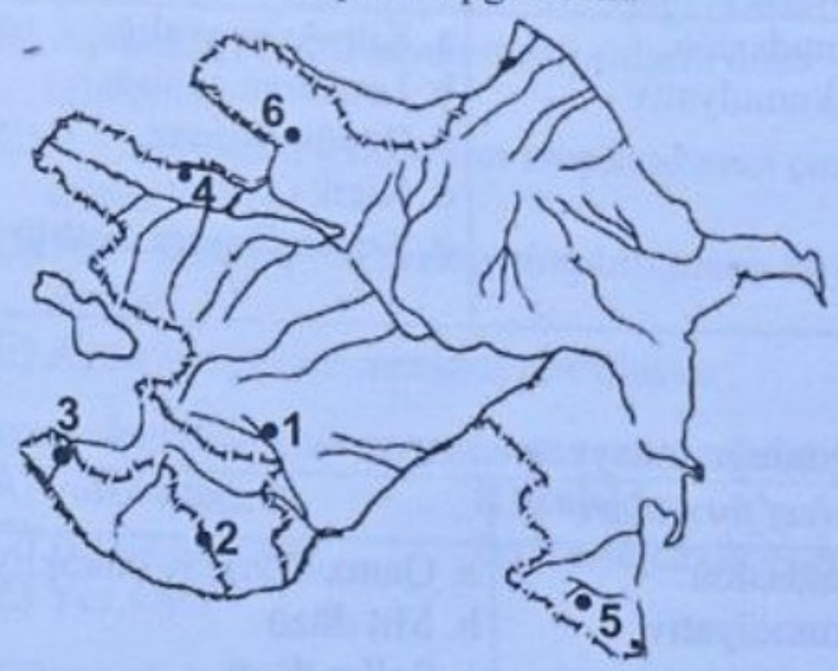

32. Xəritə-sxemə əsasən troq dərələrin, bedlendlərin və çayların gətirmə konuslarının daha geniş yayıldığı əraziləri müvafiq olaraq müəyyən edin.

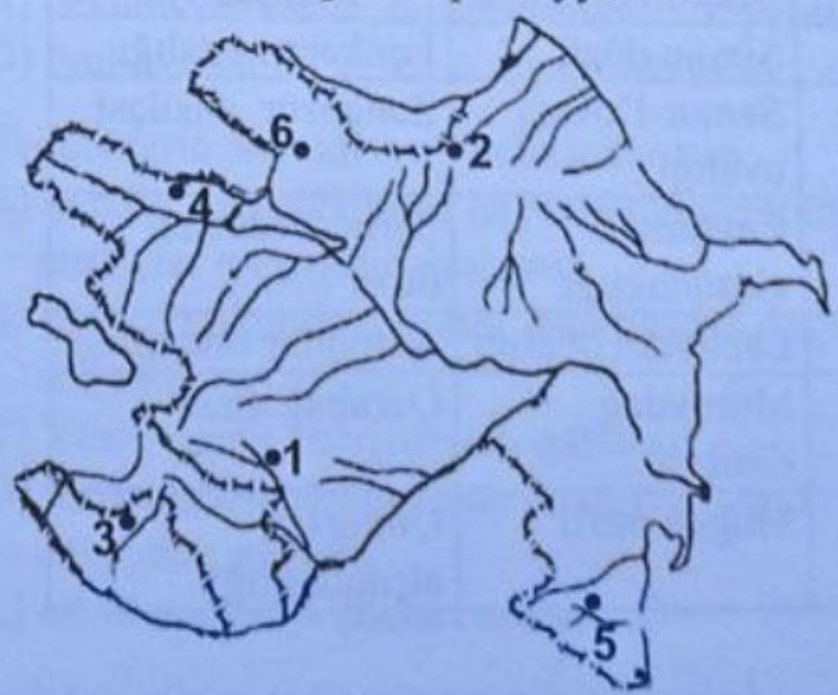

T.me/BirlikTeam

33. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Akkumliyasiya
2. Denudasiya

a. Qarabağ vulkanik yaylası
b. Samur-Dəvəçi ovalığı
c. Salyan düzü
d. Yan silsilə
e. Muğan düzü

34. Uyğunluğu müəyyən edin

1. Akkumliyasiya
2. Denudasiya

a. Murovdağ silsiləsi
b. Qanıx-Əyriçay
c. Baş suayırıcı silsilə
d. Mil düzü
e. Lənkəran ovalığı

35. Uyğunluğu müəyyən edin.

Relyef formaları	*Ərazilər:*
1. Denudasion 2. Akkumulyativ	a. Kür-Araz ovalığı b. Lənkəran ovalığı c. Böyük Qafqaz d. Kiçik Qafqaz e. Samur-Dəvəçi ovalığı

36. Uyğunluğu müəyyən edin.

Relyef formaları	*Ərazilər*
1. Denudasion 2. Akkumulyativ	a. Qanıx-Əyriçay çökəkliyi b. Mil düzü c. Şollar düzü d. Qobustan alçaq dağlığı e. Acınohur alçaq dağlığı

37. Uyğunluğu müəyyən edin.

	Akkumulyasiya	Denudasiya
1.	Şirvan düzü	Lənkəran ovalığı
2.	Samur-Dəvəçi ovalığı	Zəngəzur silsiləsi
3.	Ceyrançöl alçaqdağlığı	Şərur-Ordubad düzü
4	Lənkəran ovalığı	Acınohur öndağlığı
5.	Murovdağ silsiləsi	Qarabağ düzü
6.	Muğan düzü	Qobustan alçaqdağlığı

T.me/BirlikTeam

Atmosfer

Yerin hava təbəqəsi. Günəş radiasiyası

1. Atmosfer kütləsinin böyük hissəsinin troposferdə cəmlənməsinin səbəbi:
   A) enən hava axınlarının üstünlüyü
   B) Yerin cazibə qüvvəsi
   C) Yerin kürə formasında olması
   D) Yerin Günəş ətrafında fırlanması
   E) havanın su buxarı ilə zəngin olması

2. Düz radiasiyanın daha böyük qiymət almasına daha çox təsir edən amil:
   A) daimi küləklərin istiqaməti
   B) buludların olmaması
   C) havanın sutkalıq temperatur amplitudasının azlığı
   D) isti okean cərəyanları
   E) sahil xəttinin parçalanması

3. Yüksək dağ zirvələrində günəş radiasiyasının çox olmasına baxmayaraq qar və buzlaqların ***əriməməsinin*** səbəbi:
   A) atmosfer təzyiqinin aşağı, buludluluğun çoxluğu
   B) zirvələrdə günəş radiasiyasının miqdarının az, yağıntıların çox olması
   C) buludluluğun çox olması, səthin bitki ilə örtülməsi
   D) günəş şüalarının zirvələrə kiçik bucaq altında düşməsi və səthin əksetdirmə qabiliyyətinin çox olması
   E) fiziki aşınmanın intensiv getməsi, qırıntı materiallarının radiasiyanı az udması

4. Sxemdə hansı coğrafi hadisə əks olunmuşdur?

   A) atmosfer cəbhəsi B) siklon C) brizlər
   D) antisiklon E) qasırğa

5. Sxemdə hansı atmosfer hadisəsi təsvir edilmişdir:

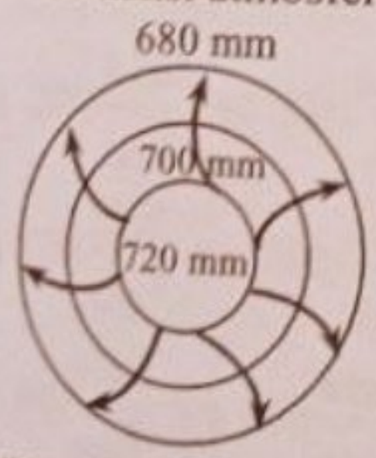

   A) passat B) briz
   C) siklon D) atmosfer cəbhəsi
   E) antisiklon

6. Orta dağlıqdan zirvəyə doğru günəş radiasiyasının miqdarının artmasının səbəbi:
   A) səthin rənginin tündləşməsi
   B) meşələrin geniş ərazi tutması
   C) buludluluğun azalması
   D) buzlaqlar və daimi qarların olması
   E) qırıntı mənşəli çökmə süxurların üstünlük təşkil etməsi

7. Yer üzərində həyatın qorunmasında atmosferin rolu:
   A) Yer qabığının bazalt qatını oksigenlə zənginləşdirir.
   B) Gündüzlər yer səthinin həddən artıq qızmaqdan, gecələr isə çox soyumaqdan qoruyur.
   C) Yer səthinə ultrabənövşəyi şüaların daxil olmasına şərait yaradır.
   D) Hidrosferi zəruri olmayan maddələrlə təmin edir.
   E) Filiz və qeyri-filiz mənşəli faydalı qazıntıların yaranmasında iştirak edir.

8. Ayın ətrafında sıx atmosfer təbəqəsinin olmamasının nəticəsi:
   A) gündüzlər Ayda temperaturun aşağı olması
   B) Ay səthinə çoxlu sayda meteoritlərin düşə bilməməsi
   C) Ayda sutkalıq temperatur amplitudunun çox az olması
   D) Ayın sutkalıq temperatur amplitudunun böyük olması
   E) Ayda kimyəvi aşınmanın çox olması

9. Troposferdə havanın qızmasının əsas mənbəyi:
   A) vulkanlar B) küləklər
   C) Ay və ulduzlar D) Yerin daxili enerjisi
   E) Yer səthi

10. Günəş şüalarını daha çox əks etdirən səth örtüyü:
   A) qum B) meşə C) qar
   D) torpaq E) yaşıl ot

11. Cənub qütb dairəsi daxilində ümumi radiasiyanın kəmiyyətinin daha çox olduğu aylar:
   A) dekabr-yanvar B) aprel-may C) iyun-iyul
   D) iyul-avqust E) sentyabr-oktyabr

12. Troposferin əsas xüsusiyyətlərindən biri:
   A) hündürlüyə qalxdıqca havanın temperaturunun və atmosfer təzyiqinin azalması
   B) havanın temperaturunun hündürlüyə doğru artması
   C) Yerin daxili enerjisindən qızması
   D) havanın temperaturunun yuxarıya doğru dəyişməz qalması
   E) ultrabənövşəyi şüaları udması

13. Udulan günəş radiasiyasının kəmiyyəti harada daha azdır?
   A) Qütb ətrafında B) Ekvator boyunda
   C) Şimal tropikində D) Mülayim enliklərdə
   E) Cənub tropikində

T.me/BirlikTeam

14. Düz radiasiyanın daha böyük qiymət almasına təsir edən əsas amil:
A) relyefin müxtəlifliyi
B) sutkalıq temperatur amplitudu
C) daimi küləklərin təsiri
D) soyuq okean cərəyanının təsiri
E) buludluğun az olması

15. Günəş radiasiyasını daha az əks etdirən səth örtüyü:
A) meşə, bataqlıq, qar örtüyü
B) yaşıl çəmən, qumluq, qar örtüyü
C) su səthi, buzlaq, meşə
D) yaşıl çəmən, qara torpaq, meşə
E) buzlaq, yaşıl ot, qar örtüyü

16. Günəş şüalarını daha çox əks etdirən səth örtüyü:
A) meşə, buzlaq
B) buzlaq, qar örtüyü
C) buzlaq, qara torpaq
D) bataqlıq, qar örtüyü
E) buzlaq, bataqlıq

17. Xəritə-sxem üzərində ştrixlənmiş ərazilərin ümumi xüsusiyyətləri :

A) düz radiasiyanın kəmiyyətinin böyük olması
B) buludluluğun yüksək olması
C) isti okean cərəyanlarının təsiri
D) daimi küləklərin yarana bilməməsi
E) havanın qalxan hərəkəti

18. Tornado nədir və dünyanın hansı regionları üçün səciyyəvidir?
A) dənizdən quruya əsən zəif küləklərdir; Şərqi Afrika
B) səmanın buludla örtülmə dərəcəsi; Cənubi Amerika
C) kəskin təzyiq fərqindən yaranan dağıdıcı küləklərdir; Şimali Amerika
D) soyuq hava axınlarının təsiri; Şimali Afrika
E) materikin, əsasən, şərq hissəsində müşahidə olunan külək; Şərqi Asiya

19. Düz radiasiyanın daha çox olduğu ərazilər üçün səciyyəvidir:
1. qalxan hava axınları
2. enən hava axınları
3. yağıntıların nisbətən az düşməsi
4. intensiv fiziki aşınma
5. şirinsulu göllər
6. intensiv üzvi aşınma

A) 2, 4, 6
B) 1, 3, 5
C) [illegible]
D) 1, 5, 6
E) 1, 3, 4

20. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

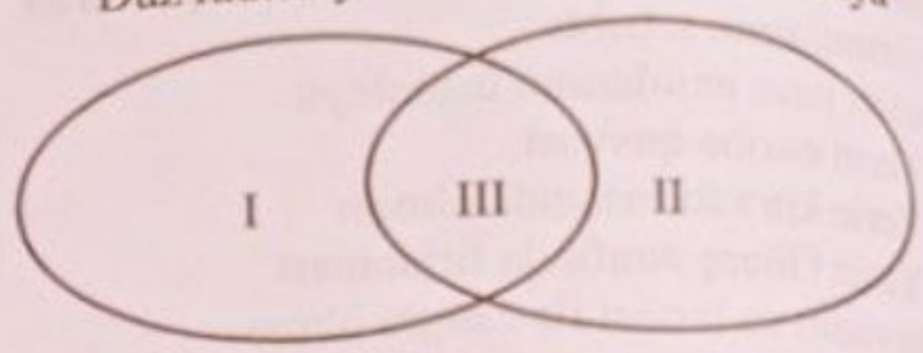

1. Buludluluq az olan yerlər üçün səciyyəvidir.
2. Coğrafi enlikdən asılı olaraq dəyişir.
3. Əksər hallarda düzənlikdən orta dağlığa doğru artır.
4. Azərbaycanda Naxçıvan MR və Kür-Araz ovalığı üçün səciyyəvidir.
5. Miqdarı kalori ilə (kkal /sm/dəq) ölçülür.

A) I – 1, 2; II – 3, 4; III – 5
B) I – 3, 5; II – 1, 4; III – 2
C) I – 1, 4; II – 3; III – 2, 5
D) I – 1, 3; II – 4; III – 2, 5
E) I – 1; II – 3, 4; III – 2, 5

21. Ekvatordan qütblərə doğru günəş radiasiyasının ümumi kəmiyyətinin dəyişməsini düzgün əks etdirən qrafiki müəyyən edin.

A)
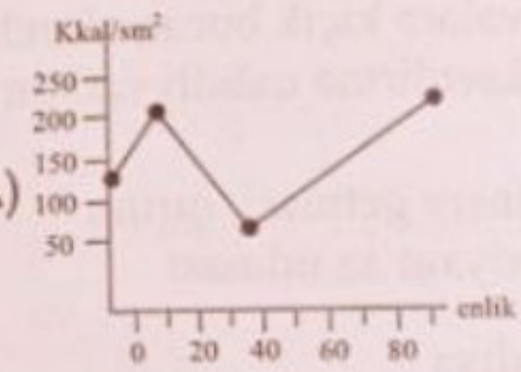

B)
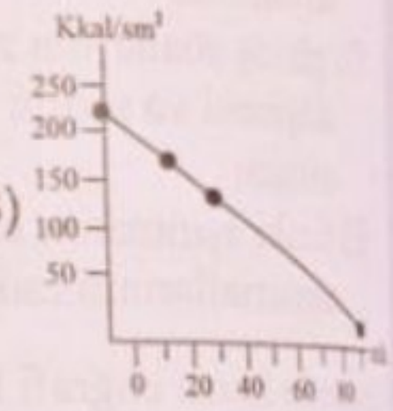

C)
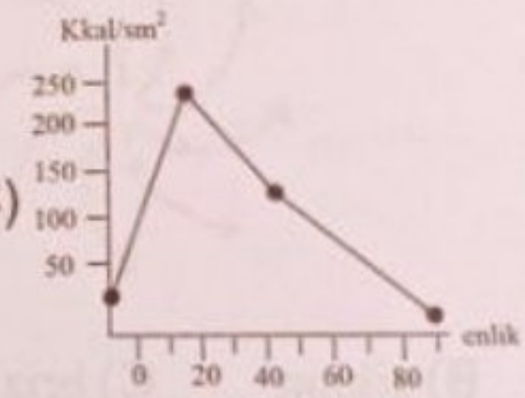

D)
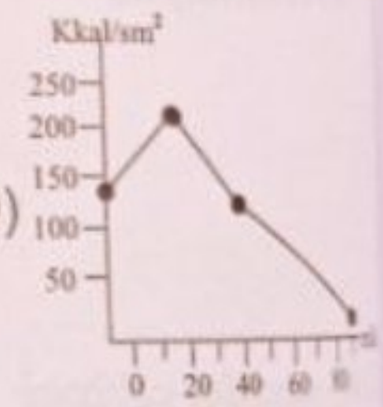

E)
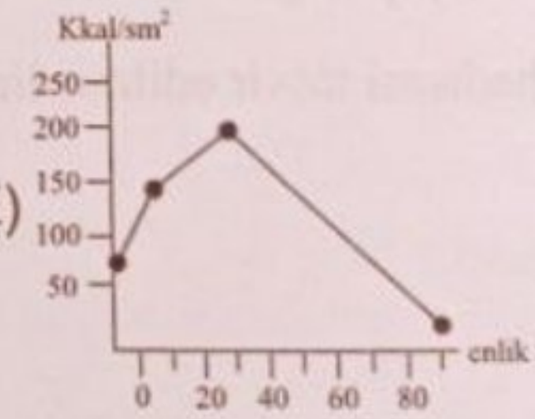

T.me/BirlikTeam

22. Sxemdə dağa Günəş şüalarının il boyu düşmə istiqaməti verilib. Buna əsasən düzgün ***olmayan*** coğrafi ifadəni müəyyən edin.

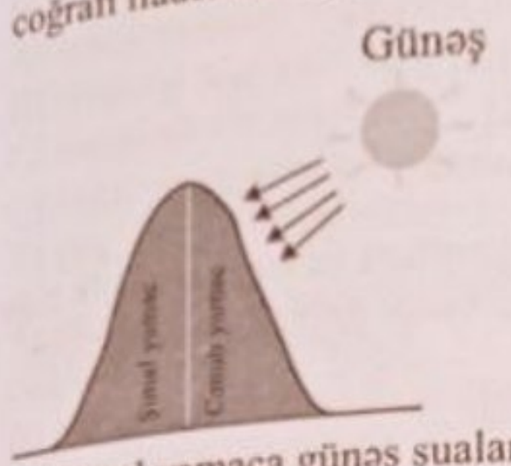

A) Şimal yamaca günəş şuaları daha kiçik bucaqla düşür.
B) Cənub yamacda qar xətti şimal yamaca nisbətən daha alçaqdan keçir.
C) Cənub yamacın orta temperaturu şimal yamaca nisbətən çoxdur.
D) Cənub yamacda bitki örtüyünün sərhədləri daha yuxarıdan keçir.
E) Şimal yamacda qarın əriməsi cənub yamaca nisbətən daha uzun çəkir.

23. Ümumi günəş radiasiyasının 40%-i, yəni $36\frac{kkal}{sm^2}$-i yer səthi tərəfindən udulmuşdur. Müvafiq olaraq ümumi və əks olunan radiasiyanın kəmiyyətini hesablayın.

A) $36\frac{kkal}{sm^2}$ və $40\frac{kkal}{sm^2}$
B) $90\frac{kkal}{sm^2}$ və $54\frac{kkal}{sm^2}$
C) $54\frac{kkal}{sm^2}$ və $90\frac{kkal}{sm^2}$
D) $100\frac{kkal}{sm^2}$ və $36\frac{kkal}{sm^2}$
E) $90\frac{kkal}{sm^2}$ və $90\frac{kkal}{sm^2}$

24. Ümumi günəş radiasiyasının $80\frac{kkal}{sm^2}$-i, yəni 40%-i yer səthindən əks olunmuşdur. Müvafiq olaraq ümumi və udulan radiasiyanın miqdarını hesablayın.

A) $200\frac{kkal}{sm^2}$ və $120\frac{kkal}{sm^2}$
B) $120\frac{kkal}{sm^2}$ və $200\frac{kkal}{sm^2}$
C) $80\frac{kkal}{sm^2}$ və $120\frac{kkal}{sm^2}$
D) $200\frac{kkal}{sm^2}$ və $80\frac{kkal}{sm^2}$
E) $100\frac{kkal}{sm^2}$ və $120\frac{kkal}{sm^2}$

25. Sxemdə Yerin sutka ərzində hərəkəti və Günəşin vəziyyəti təsvir olunub, ən yüksək temperaturun hansı vaxta uyğun gəldiyini müəyyən edin.

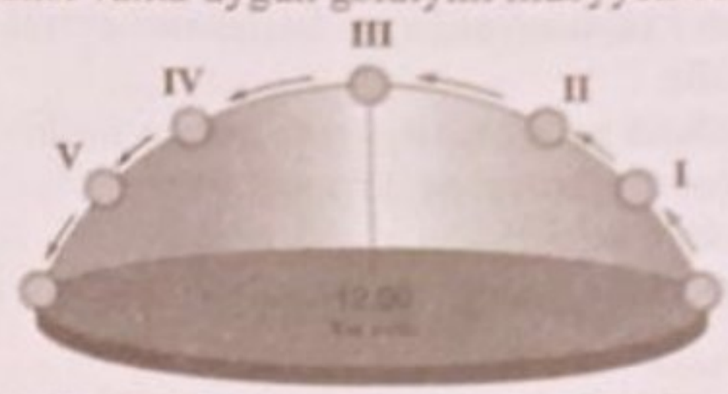

A) III B) I C) II D) V E) IV

26. Uyğunluğu müəyyən edin.
Ümumi radiasiyanın sərf olunması:

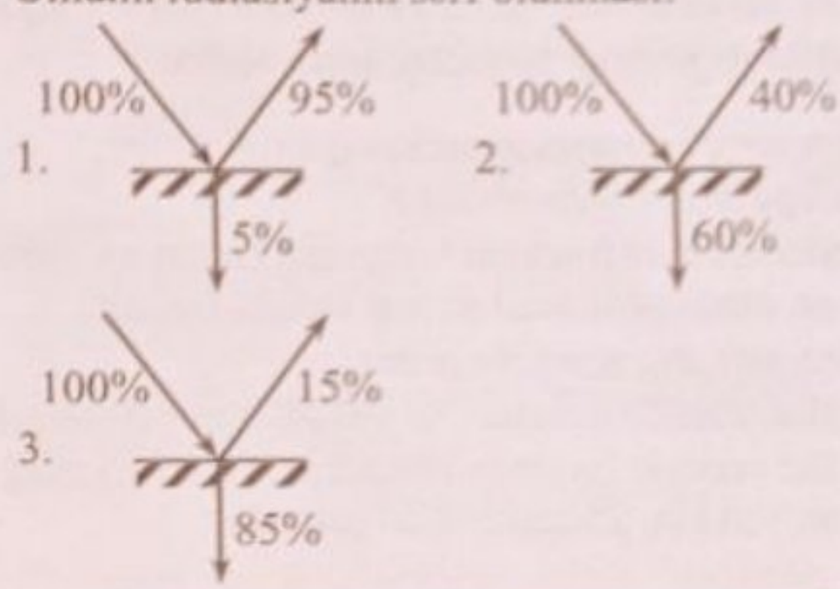

a. Səhra və yarımsəhralar üçün səciyyəvidir.
b. Qum və qumdaşından ibarət səthlər üçün xarakterikdir.
c. Dəniz və okeanlar üçün səciyyəvidir.
d. Buludluğun çox olduğu ərazilərdə müşahidə olunur.
e. Arktik buz səhraları üçün xarakterikdir.

27. Uyğunluğu müəyyən edin.
Ümumi günəş radiasiyanın sərf olunması:

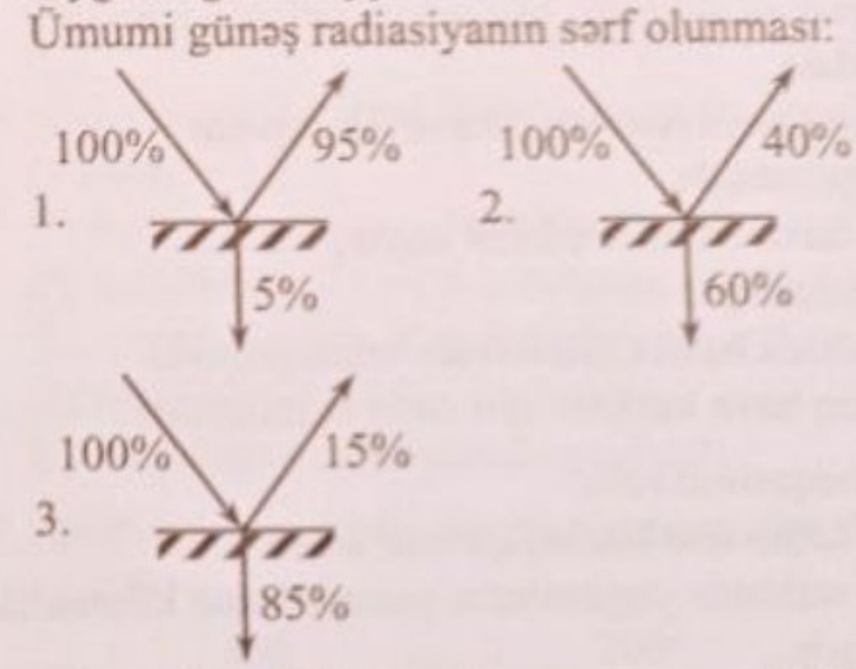

a. Tropik enliklərin səhra və yarımsəhralar üçün səciyyəvidir.
b. Tropik enliklərin okean, dəniz və körfəzlərində müşahidə olunur.
c. İstilik tutumu daha çox olan səthlər üçün xarakterikdir.
d. İstilik tutumu daha az olan səthlər üçün səciyyəvidir.
e. Buludluğun çox olduğu ərazilərdə müşahidə olunur.

T.me/BirlikTeam

Havanın elementləri. Atmosfer hadisələri

1. Atmosfer cəbhələri nədir?
   A) Müxtəlif xüsusiyyətli hava kütlələrini ayıran sərhəddir.
   B) Atmosferin qonşu təbəqələrini ayıran xətdir.
   C) İstilik qurşaqları arasındakı sərhəddir.
   D) İşıqlanma qurşaqlarını ayıran enliklərdir.
   E) Atmosferi digər təbəqələrdən ayıran sərhəddir.

2. Mütləq rütubətlilik nədir?
   A) havanın doyması üçün lazım olan su buxarı
   B) 1 m^3 havada olan kondensasiya nüvələrinin sayı
   C) havada olan su buxarının faizlə miqdarı
   D) 1 m^3 havada olan su buxarının qramlarla miqdarı
   E) düşən yağıntının buxarlanmaya nisbəti

3. Havanın temperaturunun sutkalıq amplitudu:
   A) Temperatur inversiyasıdır.
   B) Sutka ərzində havanın temperaturunun ən yüksək və ən aşağı göstəriciləri arasındakı fərqdir.
   C) Orta sutkalıq temperaturdur.
   D) Sutka ərzində havanın ən yüksək temperaturudur.
   E) Sutka ərzində havanın temperaturunun ən aşağı və ən yüksək göstəricisinin cəmidir.

4. Daimi donuşluğun yaranması bağlıdır:
   A) qar örtüyünün qalın, süxurların bərk olması ilə
   B) rütubətin çox, bitki örtüyünün müxtəlif olması ilə
   C) temperaturun yüksək, qar örtüyünün qalın olması ilə
   D) rütubətin və istiliyin çox olması ilə
   E) çox alçaq temperatur və nazik qar örtüyünün olması ilə

5. Soyuq atmosfer cəbhəsi yaranır:
   A) soyuq və isti hava əks istiqamətlərdə hərəkət etdikdə
   B) soyuq hava hərəkət edərək isti havanı sıxışdırdıqda
   C) isti hava hərəkət edərək soyuq havanı sıxışdırdıqda
   D) rütubətli hava quru havanı sıxışdırdıqda
   E) soyuq hava kütlələrinin enən axınlarında

6. Ozon təbəqəsinin rolu:
   A) Yer səthindən buxarlanmanı artırır.
   B) Yer səthində yağıntıların yaranmasına köməklik göstərir.
   C) Yeri ultrabənövşəyi şüalardan qoruyur.
   D) Yer səthinin kəskin soyumasının qarşısını alır.
   E) istiliyin zonal paylanmasına şərait yaradır.

7. Hansı hava şəraitində sutkalıq temperatur amplitudu daha böyük olur?
   A) buludsuz, aydın havada
   B) buludlu, yağıntısız havada
   C) yağıntılı havada
   D) küləkli, yağıntılı havada
   E) qarlı və buludlu havada

8. Hansı hava şəraitində sutkalıq temperatur amplitudu kiçik olur?
   A) quru və aydın havada
   B) günəşli və küləkli havada
   C) buludlu, yağışlı havada
   D) aydın, isti havada
   E) aydın, şaxtalı havada

9. Xəritələrdə eyni temperatura və təzyiqə malik olan nöqtələri birləşdirən xətlər müvafiq olaraq necə adlanır?
   A) izobatlar, izobarlar
   B) izotermlər, izobarlar
   C) horizontallar, izotermlər
   D) izogiyetlər, izotermlər
   E) izogiyetlər, izobatlar

10. Sutka ərzində ən aşağı temperatur nə vaxt müşahidə olunur?
   A) Günəş batandan sonra
   B) səhərə yaxın, Günəş çıxmazdan əvvəl
   C) gecəyarı
   D) gecə saat 24^{00}
   E) axşamlar

11. Dünyanın ən soyuq yerləri:
   A) Şpisbergen arxipelaqı və Labrador yarımadası
   B) Alyaska yarımadası və Oymyakon çökəkliyi
   C) Antarktidada Vostok stansiyası və Çukot yarımadası
   D) Antarktidada Fudzi gümbəzi stansiyası və Oymyakon çökəkliyi
   E) Antarktidada Fudzi gümbəzi stansiyası və Saxalin adası

12. İsti atmosfer cəbhəsi yaranır:
   A) isti hava ilə soyuq hava əks istiqamətlərdə hərəkət etdikdə
   B) soyuq hava hərəkət edərək isti havanı sıxışdırdıqda
   C) isti havanın enən axınlarında
   D) isti hava hərəkət edərək soyuq havanı sıxışdırdıqda
   E) rütubətli hava quru havanı sıxışdırdıqda

13. Yüksəkliyə doğru atmosfer təzyiqinin dəyişmə səbəbi:
   A) havanın şəffaflığının dəyişməsi
   B) temperaturun dəyişməsi, zərərli qazların a
   C) temperaturun artması, havanın qaz tərkibi dəyişməsi
   D) ozon molekullarının miqdarının azalması
   E) havanın sıxlığının azalması

T.me/BirlikTeam

14. Hansı təbii zonalar daxilində buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərq daha böyükdür?
A) arktik səhralar və dəyişkən rütubətli meşələr
B) rütubətli meşələr və savannalar
C) meşə-çöl və tundra
D) tayqa və qarışıq meşələr
E) səhralar və yarımsəhralar

15. Temperaturu, təzyiqi və rütubətliliyi ölçən cihazların müvafiq sırası:
A) baroqraf, termoqraf, seysmoqraf
B) termometr, barometr, hiqrometr
C) barometr, termometr, flüger
D) termometr, seysmoqraf, hiqrometr
E) hiqrometr, anemometr, barometr

16. Duman və buludun əmələ gəlməsindəki ümumi cəhət:
A) Yalnız gecələr əmələ gəlir.
B) Yalnız ilin soyuq vaxtı yaranır.
C) Su buxarının kondensasiyası nəticəsində yaranır.
D) Əsasən ilin isti vaxtı yaranır.
E) Su buxarının miqdarının azalması nəticəsində yaranır.

17. İşıqlanma qurşaqlarının sərhədləri:
A) Ekvator və tropik xətlər
B) Tropik və Qütb dairələri xətləri
C) Ekvator və Qütb dairələri xətləri
D) Qütblər və Ekvator xətti
E) Qütblər və tropik xətlər

18. "Külək gülü" nə üçün tərtib edilir?
A) siklon və antisiklonların hərəkəti istiqamətini təyin etmək üçün
B) atmosfer cəbhələrini və daimi küləkləri təyin etmək üçün
C) iqlim tipini təyin etmək üçün
D) yağıntının miqdarını təyin etmək üçün
E) hakim küləklərin istiqamətini təyin etmək üçün

19. Daimi küləklərə aiddir:
A) Qərb küləkləri, passatlar, cənub-şərq və şimal-şərq küləkləri
B) Mussonlar, passatlar, gilavar
C) Brizlər, mussonlar, qərb küləkləri
D) Xəzri, qərb küləkləri, şimal-şərq küləkləri
E) Passatlar, xəzri, tayfun

20. Passat küləklərinin qərbə meyl etməsinin səbəbi:
A) qərb yarımkürəsində alçaq təzyiq sahəsinin olması
B) şərq yarımkürəsində yüksək təzyiq sahəsinin olması
C) qərb yarımkürəsində su sahəsinin geniş ərazilər tutması
D) yerin öz oxu ətrafında fırlanması
E) şərq yarımkürəsində quru sahəsinin geniş ərazilər tutması

21. Atmosfer yağıntısı:
A) Havada asılı halda olan su buxarıdır.
B) Kosmosdan Yer səthinə gələn sudur.
C) Troposferdən yer səthinə bərk və ya maye halında düşən sudur.
D) Yer səthinə yaxın sıx dumanın buxarlanmasıdır.
E) Buludlar arasında olan elektrik boşalmasıdır.

22. Doymuş hava:
A) Tərkibində mümkün ola biləcək qədər su buxarı olan havadır.
B) Yağıntı vermək qabiliyyətinə malik olmayan havadır.
C) İsti və quru səth üzərində yaranan havadır.
D) Ən yüksək temperatura malik havadır.
E) 1 m^3 havada olan su buxarının qramlarla miqdarıdır.

23. Nəyi müəyyən etmək üçün "külək gülü" tərtib edilir?
A) hakim küləklərin istiqamətini
B) iqlim tipini
C) atmosfer cəbhələrini və daimi küləkləri
D) yağıntının miqdarını
E) siklon və antisiklonların hərəkətini

24. Buludsuz hava şəraitində gündüz havanın temperaturu +6°C, gecə −3°C olarsa, hansı yağıntı növü yaranar?
A) yağış B) qar C) qırov D) dolu E) şeh

25. İllik temperatur amplitudasının daha az olduğu ərazilər:
A) Konqo çökəkliyi, Turan ovalığı
B) Liviya, Qaraqum səhraları
C) Kalimantan, Amazon ovalığı
D) Qrenlandiya, Şərqi Avropa düzənliyi
E) Mərkəzi düzənlik, Dekan yaylası

26. İllik temperatur amplitudasının daha çox olduğu ərazilər:
A) Atakama səhrası, Amazon ovalığı
B) Antarktida, Taymır yarımadası
C) Liviya səhrası, Konqo çökəkliyi
D) Qobi və Orta Sibir yaylaları
E) İslandiya və Qrenlandiya adaları

27. Qütb ətrafı rayonlar üçün səciyyəvi olan rütubətlik əmsalı:
A) $R.ə.=\frac{300}{600}$ B) $R.ə.=\frac{200}{500}$ C) $R.ə.=\frac{140}{100}$
D) $R.ə.=\frac{150}{2000}$ E) $R.ə.=\frac{1000}{1200}$

28. Rütubətlik əmsalının hansı göstəricisində çay şəbəkəsinin sıxlığı daha az olur?
A) $R.ə.=\frac{500}{500}$ B) $R.ə.=\frac{100}{1000}$ C) $R.ə.=\frac{400}{100}$
D) $R.ə.=\frac{1000}{800}$ E) $R.ə.=\frac{600}{400}$

T.me/BirlikTeam

29. Bir-birinə yaxın olan zirvələrin mütləq hündürlükləri 7000 m və 4370 m-ə bərabərdir. Onlar arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini müəyyən edin.
A) 263 mm c.s.
B) 350 mm c.s.
C) 270 mm c.s.
D) 400 mm c.s.
E) 395 mm c.s.

30. Kilimancaro dağında dəniz səviyyəsindən 1200 m hündürlükdə atmosfer təzyiqi 640 mm c.s. olduğunu nəzərə alaraq 5000 metr hündürlükdə atmosfer təzyiqinin nə qədər olduğunu hesablayın.
A) 200 mm c.s.
B) 140 mm c.s.
C) 260 mm c.s.
D) 300 mm c.s.
E) 189 mm c.s.

31. Hansı məntəqələr arasında külək daha zəif əsər?

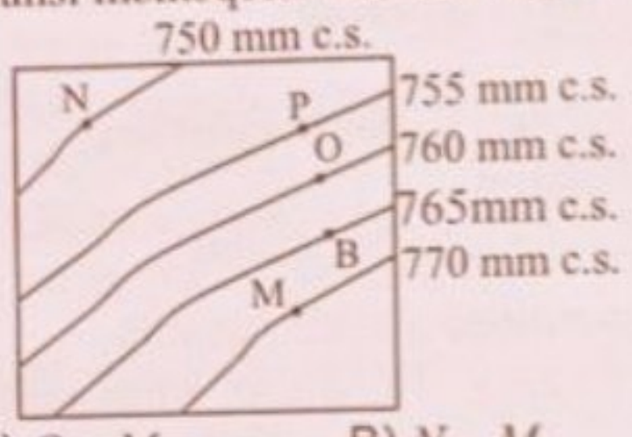

A) $O-M$ B) $N-M$ C) $P-B$
D) $O-P$ E) $N-B$

32. Hansı məntəqələr arasında külək daha güclü əsər?

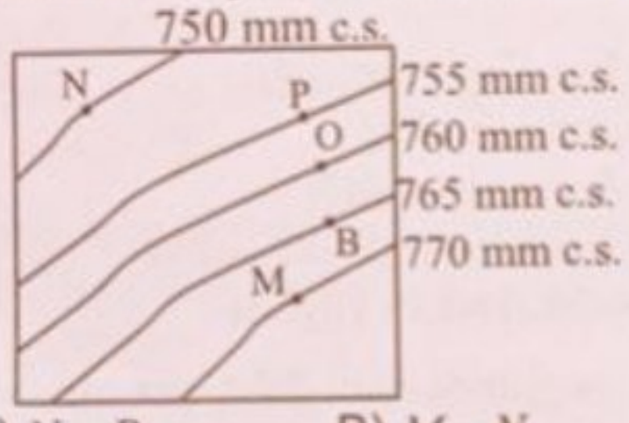

A) $N-P$ B) $M-N$ C) $O-B$
D) $P-B$ E) $O-M$

33. Rütubətlilik əmsalının hansı göstəricisində süxurların fiziki aşınması daha sürətlə gedir?
A) $R.ə.=\frac{100}{200}$ B) $R.ə.=\frac{300}{300}$ C) $R.ə.=\frac{500}{400}$
D) $R.ə.=\frac{180}{1200}$ E) $R.ə.=\frac{1200}{200}$

34. Rütubətlilik əmsalının hansı göstəricisində süxurların kimyəvi aşınması daha sürətlə gedir?
A) $R.ə.=\frac{300}{900}$ B) $R.ə.=\frac{300}{300}$ C) $R.ə.=\frac{300}{400}$
D) $R.ə.=\frac{1500}{1200}$ E) $R.ə.=\frac{100}{200}$

35. Havanın sutkalıq temperatur amplitudasının ən böyük olduğu məntəqə:

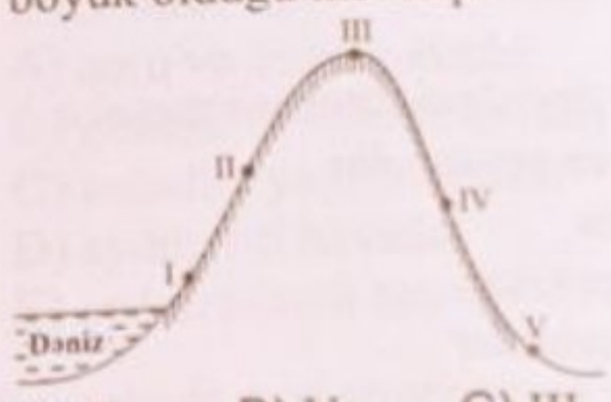

A) II B) V C) III D) IV E) I

36. Havanın sutkalıq temperatur amplitudasının ən kiçik olduğu məntəqə:

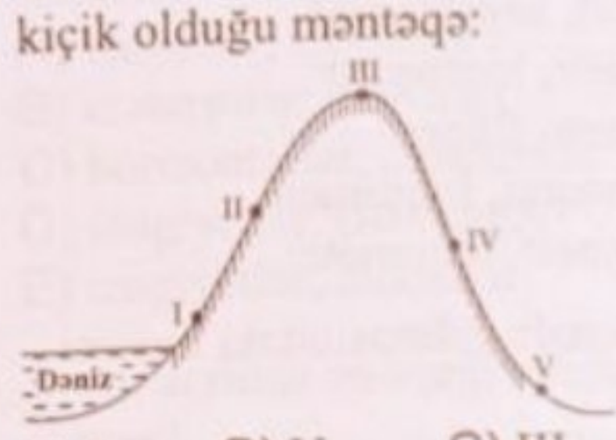

A) I B) V C) III D) IV E) II

37. Şimal yarımkürəsində hava kütlələrinin yayda şimala, qışda cənuba doğru yerdəyişməsinin səbəbi
A) materik və okeanlar arasında təzyiq fərqləri
B) Günəşin zenit vəziyyətinin dəyişməsi
C) okean cərəyanlarının istiqamətinin il ərzində dəyişilməsi
D) tropiklərin yayda ekvatora nisbətən soyuq olması
E) Şimal yarımkürəsində su sahəsinin kiçik olması

38. Yer səthində atmosfer təzyiqinin qeyri-bərabər paylanmasının nəticəsi:
A) atmosfer sirkulyasiyasının yaranması
B) günəş şüalarının qeyri-bərabər düşməsi
C) Yer kürəsində materik və okeanların paylanması
D) seysmik fəallığın güclənməsi
E) okeanların səviyyəsinin dəyişməsi

39. Buxarlanma qabiliyyəti hansı halda artar?
A) karbon qazı azaldıqda
B) temperatur azaldıqda
C) buludluluq artdıqda
D) temperatur artdıqda
E) küləyin sürəti azaldıqda

40. İllik temperatur amplitudunun sutkalıq amplitudadan daha çox olduğu ərazi:
A) Konqo çökəkliyi B) Orta Sibir yaylası
C) Amazon ovalığı D) Sumatra adası
E) Orinoko ovalığı

41. Daimi küləklərin yaranma səbəbi:
A) dağlıq və düzənlik ərazilər arasında təzyiq fərqləri
B) su və quru üzərindəki hava kütlələri arasında yaranan təzyiq fərqləri
C) okean və materik üzərindəki hava kütlələri arasında yaranan təzyiq fərqləri
D) alçaq və yüksək təzyiq qurşaqları arasında yaranan təzyiq fərqləri
E) yer səthinin relyefinin müxtəlifliyi

T.me/BirlikTeam

42. Mövsümi küləklərin yaranma səbəbi:
A) bir təzyiq qurşağı daxilində təzyiq fərqinin olmaması
B) alçaq və yüksək təzyiq qurşaqları arasında yaranan təzyiq fərqi
C) okean və quru üzərindəki hava kütlələri arasında yaranan təzyiq fərqi
D) dağlıq və düzənlik ərazilər arasında təzyiq fərqi
E) yer səthinin relyefinin müxtəlifliyi

43. Atakama səhrasında yayda gündüz havanın temperaturunun dəyişməsini düzgün göstərən qrafik:

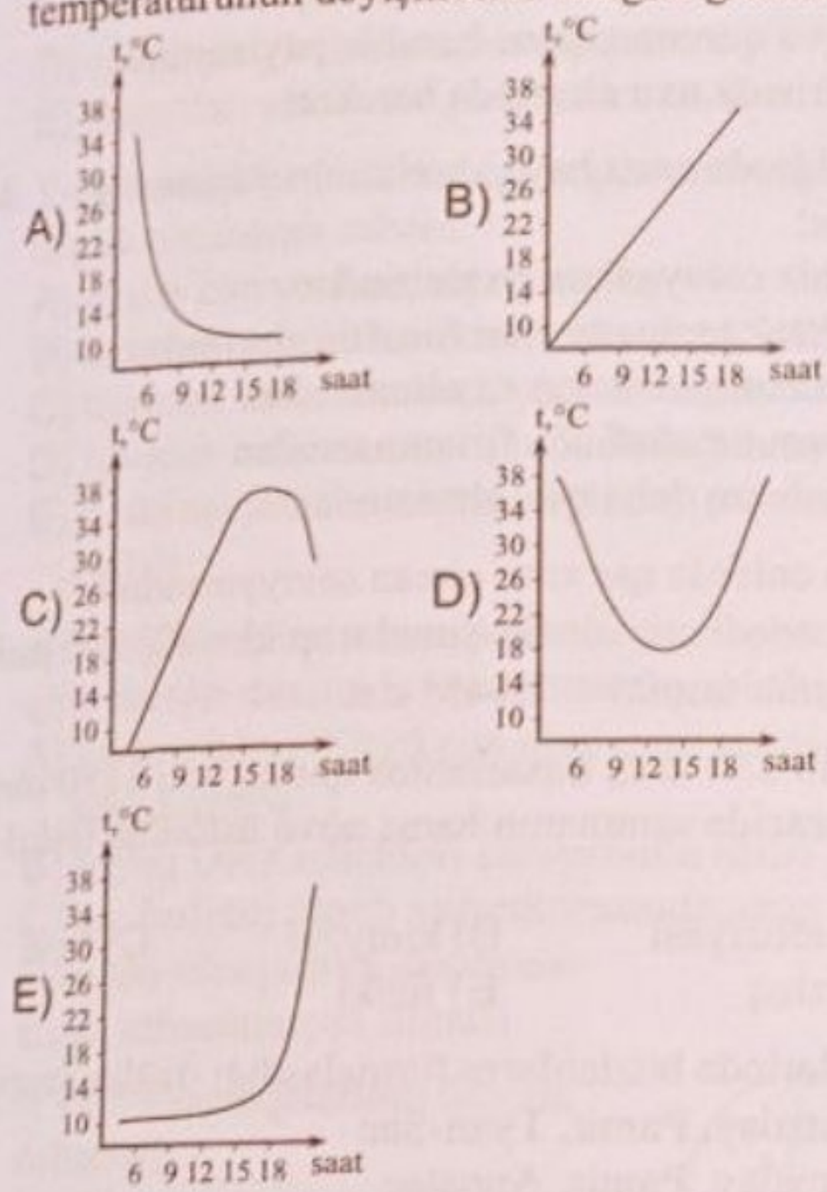

44. Böyük Viktoriya səhrasında yayda gündüz havanın temperaturunun dəyişməsini düzgün göstərən qrafik:

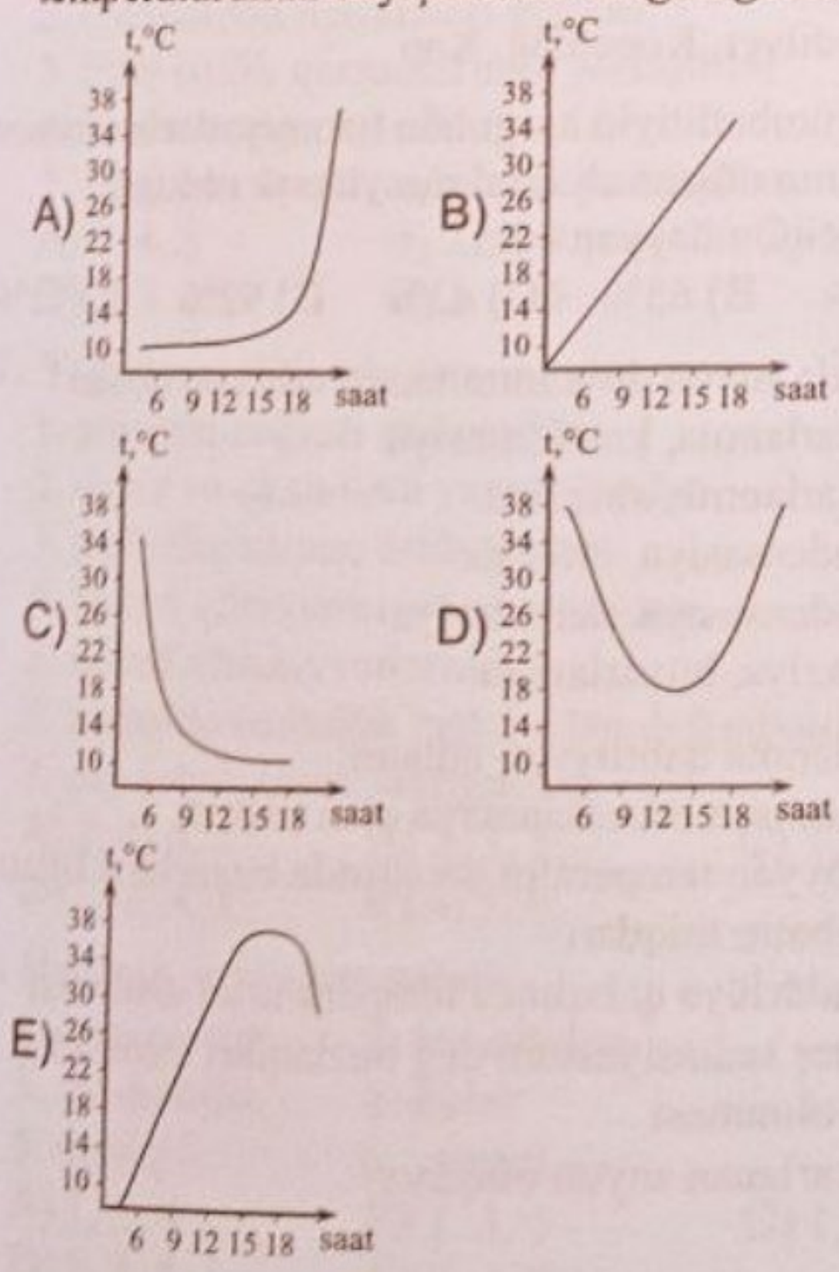

45. Temperatur inversiyası adlanır:
A) yüksəkliyə doğru temperaturun azalması
B) yüksəkliyə doğru temperaturun artması
C) günəş şüalarının düşmə bucağının azalması
D) yüksəkliyə doğru təzyiqin artması
E) enliklərdən asılı olaraq temperaturun artması

46. Sutka ərzində ən yüksək temperatur müşahidə olunur:
A) günortadan 2-3 saat sonra
B) günorta saat 12-də
C) günortaya yaxın
D) saat 10-12 arasında
E) saat 12-yə qədər

47. *A* məntəqəsində temperaturun sutkalıq gedişi –2°C; –5°C; –6°C; 4°C; 8°C; 12°C; 10°C; 7°C olarsa, orta sutkalıq temperaturu hesablayın.
A) 1,5°C
B) 3,5°C
C) 2,5°C
D) 4,5°C
E) 2,7°C

48. Ankara şəhərində temperaturun sutkalıq gedişi –3°C; –7°C; –8°C; 2°C; 7°C; 9°C; 11°C; 13°C olarsa, orta sutkalıq temperaturu müəyyən edin.
A) 1°C
B) 2°C
C) 4°C
D) 5°C
E) 3°C

49. Zirvələri daimi qar xəttindən aşağıda yerləşən dağlar qrupu:
A) Ural, Skandinaviya, Alp
B) Pamir, Sayan, Tyan-Şan
C) Qafqaz, Alp, Pamir
D) Himalay, Qafqaz, Appalaç
E) Kap, Əjdaha, Böyük Suayrıcı

50. Zirvələri daimi qar xəttindən hündürdə yerləşən dağlar qrupu:
A) And, Kordilyer, Kap
B) Himalay, Pamir, Kopetdağ
C) Himalay, Tyan-Şan, Appalaç
D) Qafqaz, Kordilyer, Əjdaha
E) Qafqaz, Alp, Kordilyer

51. Nisbi rütubətin artması səbəb olur:
A) kontinental hava kütlələrinin üstünlüyünə
B) havanın temperaturunun kəskin artmasına
C) mövsümi küləklərin yaranmasına
D) havanın doyma həddinə yaxınlaşmasına
E) daimi donuşluğun yaranmasına

52. Nisbi rütubətin azalması səbəb olur:
A) mövsümi küləklərin yaranmasına
B) havanın temperaturunun kəskin azalmasına
C) havanın doyma həddindən uzaqlaşmasına
D) dəniz hava kütlələrinin üstünlüyünə
E) qar xəttinin dəyişməsinə

53. "Şəlakət" nədir?
A) Havanın küləksiz, tam sakit vəziyyətidir.
B) Güclü küləklərin əsdiyi ərazilərdir.
C) Antisiklonun mərkəzində qalxan hava axınlarıdır.
D) Siklonun mərkəzində enən hava axınlarıdır.
E) Güclü qasırğadır.

T.me/BirlikTeam

54. İl ərzində istiqamətini iki dəfə dəyişən külək:
A) tayfun B) passat C) qərb küləkləri
D) musson E) tornado

55. Sutka ərzində istiqamətini iki dəfə dəyişən külək:
A) passat B) briz C) musson
D) tornado E) qərb küləkləri

56. Düzgün ifadəni müəyyən edin.
A) Troposferdə hündürlüyə doğru temperatur daima artır.
B) Atmosferin ən sıx və ən aşağı qatı stratosfer adlanır.
C) Atmosferdə oksigen qazının miqdarı çoxluq təşkil edir.
D) Qızma zamanı havanın nisbi rütubəti artır.
E) Ekvatorial enliklərdə alçaq təzyiq qurşağı yaranır.

57. Yer səthinə buludlardan düşən atmosfer yağıntıları.
A) yağış, sırsıra, qar B) şeh, qırov, sırsıra
C) qırov, dolu, qar D) yağış, dolu, qar
E) şeh, qar, sırsıra

58. Yer kürəsində neçə alçaq və yüksək atmosfer təzyiqi qurşaqları mövcuddur?
A) 2 alçaq və 6 yüksək B) 4 alçaq və 3 yüksək
C) 3 alçaq və 5 yüksək D) 5 alçaq və 4 yüksək
E) 3 alçaq və 4 yüksək

59. Su və quru səthindən buxarlanmanın intensivliyi asılıdır.
A) atmosfer təzyiqindən
B) havanın temperaturundan
C) coğrafi uzunluqdan
D) səthin quruluşundan
E) aşınmanın intensivliyindən

60. Bərk halda olan atmosfer yağıntı növləri:
A) yağış, qar, dolu B) yağış, şeh, qar
C) duman, şeh, qırov D) qar, dolu, qırov
E) sırsıra, yağış, duman

61. Ərazinin rütubətlilik əmsalı müəyyən edilir.
A) yağıntı ilə torpağa hopan rütubət arasındakı fərqlə
B) düşən yağıntıların illik rejimi ilə
C) yağıntı və temperaturun fərqi ilə
D) buxarlanmanın illik yağıntıya olan nisbəti ilə
E) illik yağıntının mümkün buxarlanmaya olan nisbəti ilə

62. Günəş istiliyinin qeyri-bərabər paylanmasından asılı *olmayaraq* yaranan təzyiq qurşağı:
A) mülayim yüksək təzyiq
B) ekvatorial yüksək təzyiq
C) ekvatorial alçaq təzyiq
D) qütb yüksək təzyiq
E) tropik yüksək təzyiq

63. Tayfunların təsirinə daha çox məruz qalan ərazilər:
A) Havay və Yapon adaları, Skandinaviya yarımadası
B) Hind-Çin, Koreya yarımadası, Filippin adaları
C) Böyük Zond, Madaqaskar, Labrador yarımadası
D) Böyük Antil, Yeni Qvineya, Kamçatka yarımadası
E) Kamçatka və Alyaska yarımadaları, Odlu Torpaq adaları

64. Daimi küləklər və dəniz cərəyanlarının şimal yarımkürəsində sağa meyl etməsinin səbəbi:
A) Şimal yarımkürəsində quru sahəsinin çox olması
B) Ayın cazibə qüvvəsi
C) Yer səthində atmosfer təzyiqinin qeyri-bərabər paylanması
D) su və qurunun qeyri-bərabər paylanması
E) Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti

65. Tropiklərdə enən hava axınlarının yaranması asılıdır:
A) dəniz cərəyanlarının təsirindən
B) yüksək temperaturun formalaşmasından
C) rütubətin nisbətən az olmasından
D) Yerin öz ətrafında fırlanmasından
E) rütubətin daha çox olmasından

66. Hansı enlikdə qar xətti okean səviyyəsindədir?
A) Ekvator B) Şimal tropiki C) 80° şm.
D) Cənub tropiki E) 45° c.e.

67. Yağıntı 250 mm, buxarlanma qabiliyyəti 1150 mm olan ərazidə aşınmanın hansı növü üstünlük təşkil edir?
A) su eroziyası B) kimyəvi C) üzvi
D) buzlaq E) fiziki

68. Zirvələrində buzlaqların formalaşdığı dağlar qrupu:
A) Himalay, Pamir, Tyan-Şan
B) Himalay, Pamir, Appalaç
C) Kap, Kiçik Qafqaz, Böyük Suayırıcı
D) And, Pamir, Əjdaha
E) Kordilyer, Kopetdağ, Kap

69. Nisbi rütubətliliyin aşağıdakı kəmiyyətlərinə əsasən yağıntının düşmə ehtimalının yüksək olduğu göstəricini müəyyən edin.
A) 50% B) 65% C) 43% D) 92% E) 71%

70. Təbiətdə suyun dövranını təmin edən proseslər:
A) buxarlanma, kondensasiya
B) buxarlanma, abraziya
C) kondensasiya, eroziya
D) kondensasiya, denudasiya
E) abraziya, buxarlanma

71. Buxarlanma qabiliyyəti adlanır:
A) yağıntının buxarlanmaya olan nisbəti
B) müəyyən temperatur şəraitində buxarlana bilən rütubətin miqdarı
C) hündürlüyə qalxdıqca temperaturun azalması
D) günəş radiasiyasının dağ buzlaqları tərəfindən əks olunması
E) buxarlanan suyun miqdarı

T.me/BirlikTeam

72. İllik yağıntının və mümkün buxarlanmanın miqdarını bilərək nəyi hesablamaq olar?
A) rütubətlik əmsalını
B) sublimasiyanı
C) illik temperatur fərqini
D) fəal temperaturlar cəmini
E) orta aylıq və orta sutkalıq temperaturları

73. Daimi küləklərə aiddir:
A) qərb küləkləri, passatlar, cənub-şərq
B) qərb küləkləri, brizlər, mussonlar
C) mussonlar, passatlar, cənub-qərb
D) şimal-şərq küləkləri, xəzri, qərb
E) passatlar, şimal-şərq küləkləri, tayfun

74. Tropik enliklərdə sutkalıq temperatur amplitudunun böyük olmasının səbəbi:
A) okean cərəyanları, alçaq təzyiq
B) havanın qalxan hərəkəti, yüksək buludluluq
C) havanın enən hərəkəti, yerli küləklər
D) havanın enən hərəkəti, buludluluğun az olması
E) fiziki aşınmanın intensivliyi, çay şəbəkəsinin sıxlığı

75. Yer kürəsində ən soyuq sahənin şimal yox, cənub qütb dairəsi daxilində yaranmasının səbəbi:
A) mütləq hündürlüyü çox olan quru sahəsinin geniş sahə tutması
B) soyuq Qərb küləkləri cərəyanının təsiri
C) qış fəslinin cənub yarımkürəsində uzun olması
D) ozon təbəqəsinin deşilməsi
E) su sahəsinin çox olması

76. *A* və *B* məntəqələrinin ümumi cəhətləri:

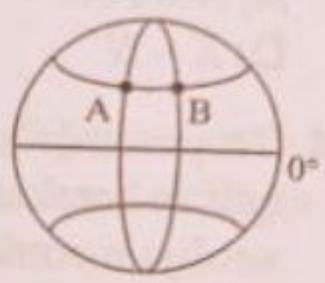

1. Coğrafi koordinatları eynidir.
2. Qütblərdən məsafələri eynidir.
3. Eyni istilik qurşaqlarında yerləşiblər.
4. Yerli vaxtları eynidir.
5. Eyni təzyiq qurşaqlarında yerləşiblər.

A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 1, 3, 4 E) 2, 3, 5

77. Yağıntının illik miqdarı asılıdır:
1. ərazinin coğrafi enliyindən
2. dəniz və okeanlara yaxınlığından
3. məhəllin torpaq örtüyündən
4. hakim küləklərin istiqamətindən
5. relyef xüsusiyyətlərindən
6. məhəldə üstünlük təşkil edən dağ süxurlarından
7. çay şəbəkəsinin sıxlığından

A) 3, 4, 6, 7 B) 2, 3, 5, 7 C) 1, 3, 4, 5
D) 1, 2, 4, 5 E) 4, 5, 6, 7

78. Havanın əsas elementləri:
1. temperatur 2. buludluluq
3. rütubətlilik 4. külək
5. təzyiq 6. yağıntı

A) 1, 2, 6 B) 1, 3, 5 C) 1, 2, 3
D) 3, 4, 5 E) 2, 4, 5

79. Yayda bol yağıntı alan ölkələr:
A) Vyetnam, Laos, Koreya, Yaponiya
B) İngiltərə, Koreya, İtaliya, Türkiyə
C) ABŞ, Norveç, İspaniya, Yaponiya
D) Yunanıstan, Laos, Portuqaliya, Koreya
E) Vyetnam, Kolumbiya, Pakistan, İspaniya

80. Hansı coğrafi obyektlər arasında atmosfer təzyiqi fərqi daha böyük olar?
A) Akonkaqua və Xəzər
B) Comolunqma və Ölü dəniz
C) Comolunqma və Turfan
D) Kilimancaro və Mesopotamiya
E) Comolunqma və Kostyuşko

81. Qalxan hava axınlarının yarandığı enliklər:
A) cənub qütbü, 60° şm.e.
B) ekvatorial və mülayim enliklər
C) 60° c.e, 30° şm.e.
D) qütblər, tropiklər
E) ekvator, qütbətrafı enliklər

82. Duman və buludun əmələ gəlməsində ***fərqli*** cəhət:
A) Duman və buludlar yalnız gündüzlər əmələ gəlir.
B) Bulud yer səthində, duman yüksəkdə əmələ gəlir.
C) Bulud səthdən yüksəkdə, duman səthə yaxın yaranır.
D) Duman yağış, bulud – qar və dolu yaradır.
E) Duman və bulud troposferin üst qatında əmələ gəlir.

83. Soyuq atmosfer cəbhəsi üçün səciyyəvi olan əlamətlər:
1. İsti hava kütlələri soyuq havanı sıxışdırır.
2. Topa, topa-yağışlı buludlar əmələ gəlir.
3. Soyuq hava kütlələri isti havanı sıxışdırır.
4. Yalnız lələkvarı-laylı buludlar əmələ gəlir.
5. Bol yağıntı düşür.
6. Hava aydın və quru olur.

A) 1, 2, 6 B) 3, 4, 5 C) 2, 3, 5
D) 1, 4, 6 E) 3, 4, 6

84. Cənubi Amerikanın və Avstraliyanın şərq sahillərinin iqliminə güclü təsir göstərən küləklər:
A) Brizlər B) Passatlar
C) Fyon küləkləri D) Cənub-Qərb küləkləri
E) Qərb küləkləri

85. Qalxan hava kütlələrinin hakim olduğu ərazilər üçün səciyyəvi xüsusiyyətlər:
A) tutqun, buludsuz hava, düz radiasiyanın böyük kəmiyyəti
B) aydın, buludlu hava, düz radiasiyanın böyük qiyməti
C) aydın, buludlu hava, səpələnən radiasiyanın az olması
D) buludlu hava, yağıntıların çox, səpələnən radiasiyanın payının böyük olması
E) tutqun, buludlu hava, düz radiasiyanın böyük kəmiyyəti

T.me/BirlikTeam

86. Yer səthində günəş istiliyinin qeyri-bərabər paylanması asılıdır:
A) havanın tərkibindən, Günəşin üfüq üzərində hündürlüyündən
B) Yerin formasından, günəş şüalarının düşmə bucağından
C) Yerin Günəşdən olan məsafəsindən, atmosferin sıxlığından
D) atmosfer təzyiqindən, yer səthinin xüsusiyyətlərindən
E) Yerin Günəş ətrafında hərəkətindən, geoloji quruluşdan

87. Siklonların əraziyə daxil olması ilə bağlı gözlənilən hava dəyişkənlikləri:
A) Temperatur artır, buludluq azalır, leysan düşür .
B) Temperatur azalır, buludluluq artır, yağıntı düşür və külək güclənir.
C) Temperatur və buxarlanma artır, külək əsir,buludluluq artır.
D) Aydın və sakit hava yaranır, şəlakət olur, temperatur azalır.
E) Stratosferin yuxarı qatlarında buludların əmələ gəlməsi prosesi güclənir.

88. İllik yağıntısı 200 mm, mümkün buxarlanma isə 100 mm olan ərazidə rütubətlənmənin xüsusiyyətini müəyyən edin.
A) ifrat rütubətlənmə
B) rütubət çatışmazlığı
C) normal rütubətlənmə
D) pambıq becərilməsi üçün əlverişli rütubətlənmə
E) taxıl becərilməsi üçün əlverişli rütubətlənmə

89. Qalxan hava axınını enən hava axınlarından fərqləndirən xüsusiyyət:
A) Enən hava axınlarının yağıntı vermək ehtimalı daha çoxdur.
B) Qalxan hava axınlarının yağıntı vermək ehtimalı daha çoxdur.
C) Qalxan hava axınları soyuq olur.
D) Enən hava axınları daha rütubətli olur.
E) Qalxan hava axınları yalnız ləələkvari və laylı buludları əmələ gətirir.

90. Eyni gündə günorta Günəş şüalarının düşmə bucağının bərabər olduğu məntəqələri müəyyən edin.

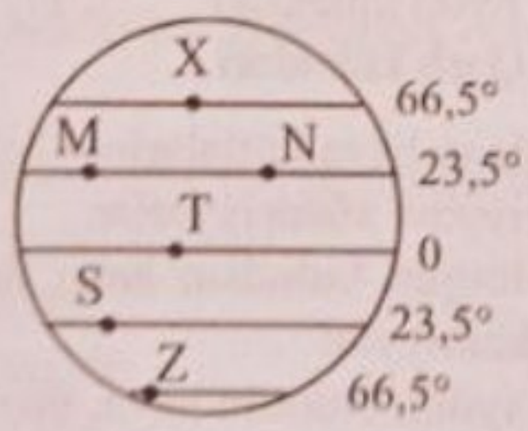

A) *T* və *X* B) *S* və *T* C) *M* və *N*
D) *S* və *Z* E) *N* və *X*

91. Buxarlanma qabiliyyətinin daha çox olduğu məntəqələr:

A) *K* və *L* B) *S* və *T* C) *K* və *N*
D) *A* və *X* E) *Z* və *N*

92. Düz günəş radiasiyasının daha çox olduğu məntəqələri müəyyən edin.

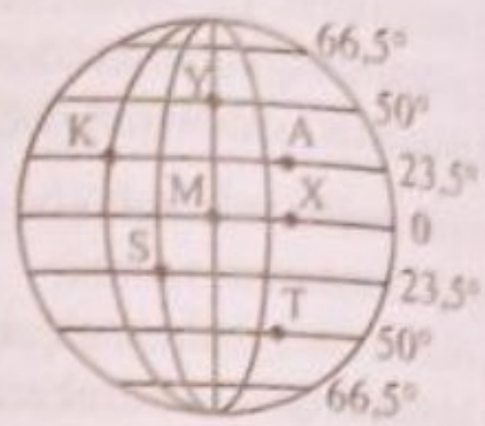

A) *M, X, Y* B) *X, A, T* C) *K, A, S*
D) *S, T, M* E) *Y, A, X*

93. Hansı iki məntəqə arasında temperatur fərqi daha çox olar?

A) *N – P* B) *K – P* C) *O – M*
D) *K – N* E) *M – P*

94. Troposferdə havanın qalxan hərəkətinin baş verdiyi məntəqələr:

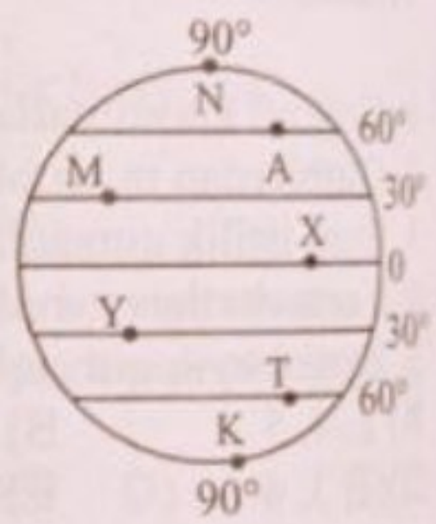

A) X, A, T B) M, Y, K C) X, A, Y
D) K, N, X E) X, Y, K

95. Qütb ətrafı rayonlarda hətta qütb gündüzləri dövründə belə, havanın temperaturunun aşağı olmasını nə ilə izah etmək olar?
A) günəş şüalarının düşmə bucağının böyük olması ilə
B) qütb ətrafında alçaq təzyiq sahələrinin olması ilə
C) günəş şüalarının düşmə bucağının çox kiçik olması ilə
D) qütb ətrafı rayonlarda troposfer qatının qalın olması ilə
E) Yer ilə Günəş arasında məsafənin dəyişməsi ilə

T.me/BirlikTeam

96. Tropiklərdə hava isti olduğu halda yüksək təzyiq qurşağının yaranmasının səbəbi:
A) musson küləklərinin təsiri
B) müxtəlif hava kütlələrinin təsiri
C) isti havada qalxan hava axınlarının üstünlüyü
D) isti cərəyanların təsiri
E) enən hava axınlarının üstünlük təşkil etməsi

97. 4500 m yüksəklikdə olan alpinistlərə məlum oldu ki, havanın temperaturu 0°C-dir. Dağın ətəyində okean səviyyəsində havanın temperaturunu hesablayın.
A) +27°C B) +6°C C) +26°C
D) +21°C E) +24,7°C

98. *A* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 760 mm. c.s., *B* nöqtəsində isə 460 mm. c.s.-dur. *A* nöqtəsində havanın temperaturu +10°C olarsa, dağın nisbi hündürlüyünü və *B* nöqtəsində havanın temperaturunu müəyyən edin.

A) 1330 m; –10°C B) 2500 m; +18°C
C) 3000 m; –8°C D) 5000 m; 0°C
E) 3000 m; +28°C

99. Dağın yamacında *A* məntəqəsində havanın temperaturu +11°C, *B* məntəqəsində isə +26°C-dir. Məntəqələr arasında nisbi hündürlüyü müəyyən edin.
A) 2500 m B) 1500 m C) 2000 m
D) 5000 m E) 5500 m

100. Mütləq hündürlüyü 3000 m olan dağın ətəyində, okean səviyyəsində havanın temperaturu +8°C-dir. Zirvədəki temperaturu müəyyən edin.
A) +1°C B) 0°C C) –20°C
D) –10°C E) +10°C

101. *B* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 758 mm c.s.-na bərabərdir. Horizontalların hər 20 m-dən bir keçirildiyini nəzərə alaraq, *A* nöqtəsində atmosfer təzyiqini müəyyən edin.

A) 762 mm c.s. B) 772 mm c.s.
C) 756 mm c.s. D) 742 mm c.s.
E) 668 mm c.s.

102. *A* məntəqəsində havanın temperaturunun (–4°C), *B* məntəqəsində isə (+8°C) olduğunu nəzərə alıb verilən sxemdə kəsmə yüksəkliyi müəyyən edin.

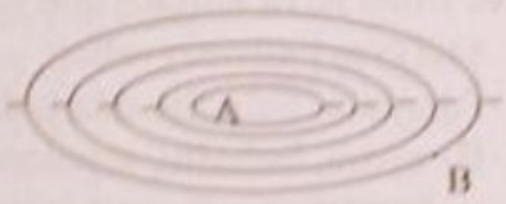

A) 500 m B) 100 m C) 3 m
D) 1500 m E) 800 m

103. Kəsmə yüksəkliyi 150 m olan sxemdə *B* məntəqəsində havanın temperaturu 10°C olarsa, *A* məntəqəsində temperaturu müəyyən edin.

A) 12,7°C B) 7,3°C C) –3,7°C
D) 2,7°C E) –17°C

104. Hündürlüyü 6200 m olan dağın zirvəsində havanın temperaturu –30°C-dir. Həmin dağın ətəyində okean səviyyəsindən 200 m hündürlükdə temperatur neçə dərəcə olar?
A) –5°C B) –10°C C) +5°C
D) +18°C E) +6°C

105. Kəsmə yüksəkliyi 50 m olan sxemdə *B* məntəqəsində atmosfer təzyiqi 730 mm c.s. olarsa, *A* məntəqəsində atmosfer təzyiqini müəyyən edin.

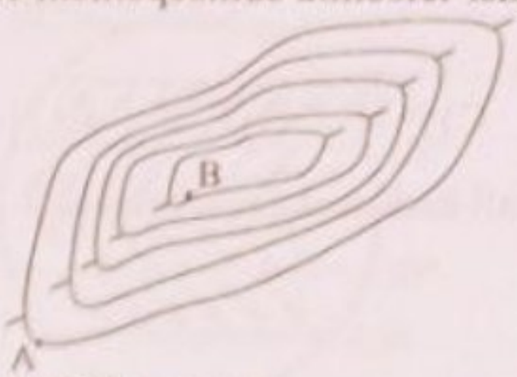

A) 930 mm c.s. B) 780 mm c.s.
C) 750 mm c.s. D) 530 mm c.s.
E) 710 mm c.s.

106. *A* nöqtəsində havanın temperaturu 20°C-dir. Horizontalların 100 metrdən bir keçirildiyini nəzərə alaraq *B* nöqtəsində havanın temperaturunu müəyyən edin.

A) 18,2°C B) 20°C C) 21,8°C
D) 10°C E) 23°C

107. Dağın ətəyində atmosfer təzyiqi 746 mm, zirvəsində isə 470 mm-ə bərabər olarsa, dağın nisbi hündürlüyünü müəyyən edin.
A) 670 m B) 2760 m C) 2260 m
D) 2300 m E) 1500 m

108. Dağın yamacında, dəniz səviyyəsindən 1700 m yüksəklikdə havanın temperaturu –5°C olarsa, onun ətəyində 350 m yüksəklikdə havanın temperaturu nə qədər olar?
A) –2,9°C B) –13,1°C C) 3,1°C
D) 13,1°C E) –3,1°C

109. Böyük Qafqaz dağlarında dəniz səviyyəsindən 466 m hündürlükdə havanın temperaturu +15°C-dir. Bazardüzü zirvəsində temperaturu hesablayın.
A) –15°C B) 0°C C) –11°C
D) –9°C E) –6,3°C

T.me/BirlikTeam

110. *A* məntəqəsində atmosfer təzyiqi 760 mm c.s., *B* məntəqəsində 360 mm c.s. olduğunu nəzərə alaraq sxemdə göstərilən relyef formasını və horizontallar arasında kəsmə hündürlüyü müəyyən edin.

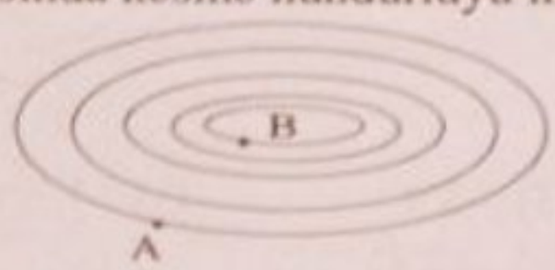

A) çökəklik; 1000 m
B) dağ; 1000 m
C) yarğan; 100 m
D) təpə; 100 m
E) yayla; 100 m

111. Hansı iki məntəqə arasında temperatur fərqi daha az olar?

A) K-O B) M-P C) P-N D) K-P E) N-O

112. Sxemdə hansı coğrafi hadisə əks olunmuşdur?

A) antisiklon
B) siklon
C) soyuq cəbhə
D) isti cəbhə
E) musson

113. Şimal yarımkürəsində siklonu əks etdirən sxemi göstərin.

A)
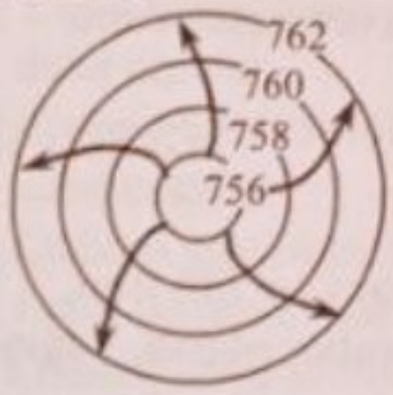

B)

C)

D)

E)

114. İllik temperatur amplitudasının daha yüksək olduğu qrafiki müəyyən edin.

A)
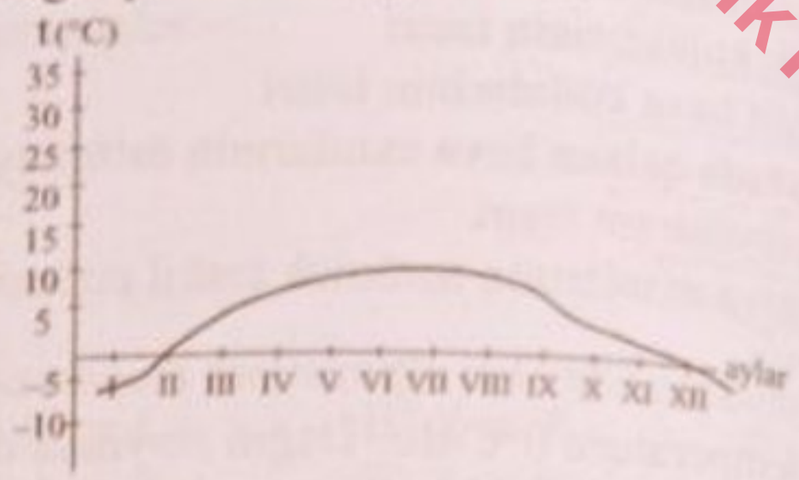

B)
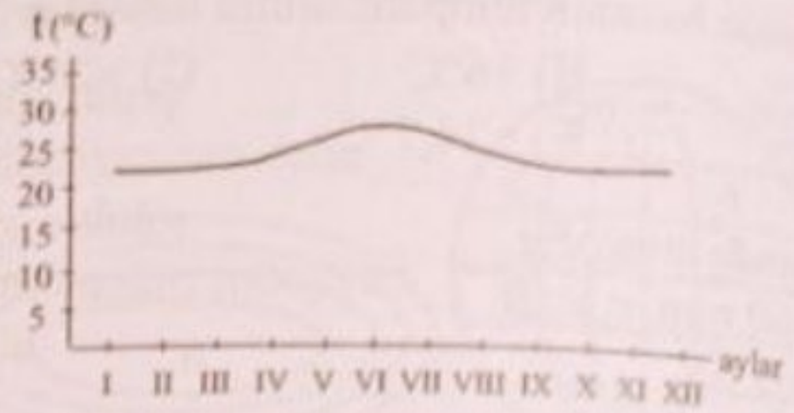

C)
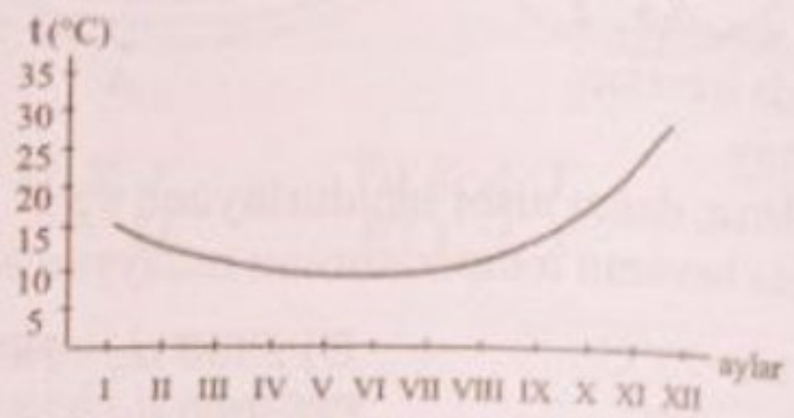

D)
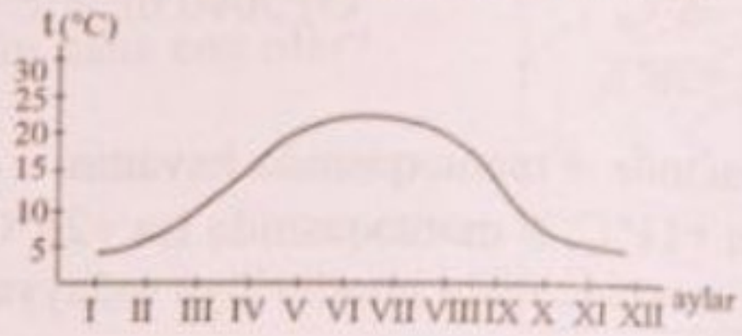

E)
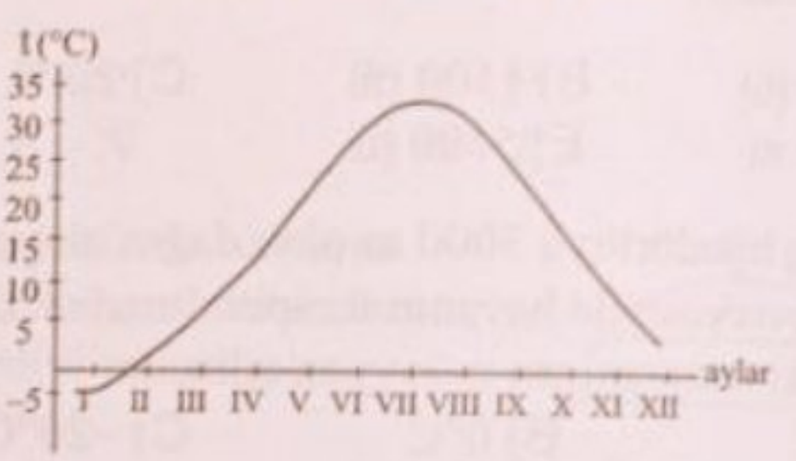

115. Musson küləklərinə xas olan xüsusiyyət:

A) Yayda qurudan dənizə, qışda isə dənizdən quruya doğru əsirlər.
B) Yayda dənizdən quruya, qışda isə qurudan dənizə doğru əsirlər.
C) Qışda dənizdən materikə doğru əsirlər.
D) Gündüzlər qurudan dənizə, gecələr isə dənizdən quruya doğru əsirlər.
E) Gündüzlər dənizdən quruya, gecələr isə qurudan dənizə doğru əsirlər.

116. Enən hava kütlələrinin hakim olduğu ərazilər üçün səciyyəvi xüsusiyyətlər:

A) aydın, buludlu, düz radiasiyanın aşağı qiyməti
B) aydın, buludlu, səpələnən radiasiyanın böyük kəmiyyəti
C) aydın, buludsuz, düz radiasiyanın payının böyük olması
D) tutqun, buludlu, səpələnən radiasiyanın böyük kəmiyyəti
E) tutqun, buludsuz, düz radiasiyanın aşağı qiyməti

T.me/BirlikTeam

117. Passat küləklərinin istiqamətini göstərin:
A) Hər iki yarımkürədə şimaldan cənuba doğru əsir.
B) Şimal yarımkürəsində şimal-şərqdən, cənub yarımkürəsində cənub-şərqdən əsir.
C) Hər iki yarımkürədə cənubdan şimala doğru əsir.
D) Şimal yarımkürəsində cənub-şərqdən, cənub yarımkürəsində şimal-qərbdən əsir.
E) Hər iki yarımkürədə qərbdən şərqə doğru əsir.

118. Passat küləklərinin şimal yarımkürəsində daima şimal-şərqdən cənub-qərbə, cənub yarımkürəsində isə cənub-şərqdən şimal-qərbə doğru əsməsinin səbəbi:
A) təzyiq fərqləri, yerin öz oxu ətrafında fırlanması
B) mülayim enliklərdən hava axınlarının təsiri
C) okean və dənizlər üzərində formalaşan hava axınlarının təsiri
D) ekvatorial qurşaqda yüksək təzyiqin olması
E) şimal və cənub tropiklərinin yayda və qışda yerini dəyişməsi

119. Passatlar hansı ərazilərin iqliminə daha çox təsir edir?
A) Afrika və Cənubi Amerika
B) Avstraliya və Şimali Asiya
C) Afrika və Cənubi Avropa
D) Cənubi Avstraliya və Cənubi Amerika
E) Asiya və Şimali Avropa

120. Havanın ən yüksək temperaturunun Ekvator üzərində deyil, tropiklərdə müşahidə edilməsinin səbəbi:
A) tropiklərdə qalxan hava kütlələrin üstün olması
B) tropiklərin alçaq təzyiq qurşağında yerləşməsi
C) tropiklərdə buludluğun az olması
D) yağıntıların yayda çox düşməsi
E) tropiklərdə səpələnən radiasiyanın çox olması

121. Ekvatorda yağıntıların çox olmasının səbəbi:
A) maqnit qütblərinin mövcudluğu
B) Ekvatorda qalxan hava kütlələrinin üstünlüyü
C) Ekvatorda meşə örtüyünün çox olması
D) Yerin qütblərdən basıq olması
E) meyletmə qüvvəsinin təsirinin Ekvatorda daha çox olması

122. Bakıda havanın temperaturu +30°C, nisbi rütubətlik isə 80%-dir. 1 m^3 havanın doyması üçün 30 qr su buxarının tələb olmasını nəzərə alaraq, mütləq rütubətliliyi müəyyən edin.
A) 18 qr B) 20 qr C) 21 qr
D) 28 qr E) 24 qr

123. 0°C temperaturda (doyma üçün 5 q su buxarı lazımdır), nisbi rütubətliyi 20% olan havanın doyması üçün neçə qram su buxarı çatışmır?
A) 1 q B) 50 q C) 5 q D) 15 q E) 4 q

124. İllik temperatur amplitudasını müəyyən edin.

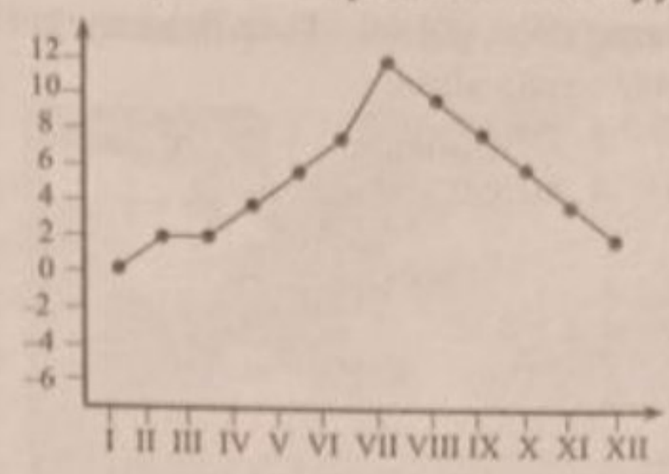

A) 14°C B) 12°C C) 8°C D) 10°C E) 0°C

125. Rütubətlilik əmsalı 0,5, yağıntı 200 mm olarsa, mümkün buxarlanmanı müəyyən edin.
A) 650 mm B) 500 mm C) 100 mm
D) 400 mm E) 250 mm

126. Sxemdə hansı küləklər verilmişdir?

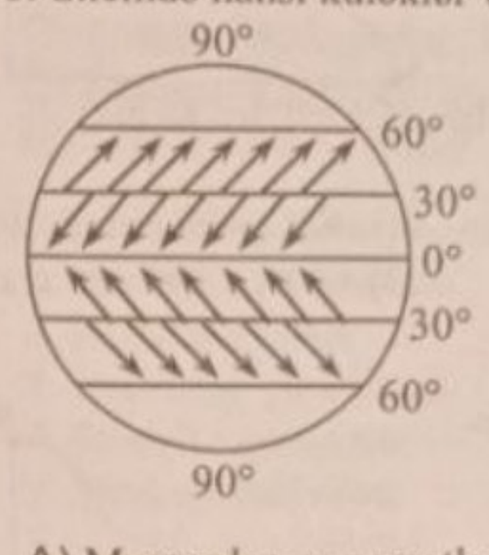

A) Mussonlar və passatlar
B) Şimal-şərq və cənub-şərq küləkləri
C) Qərb küləkləri və brizlər
D) Qərb küləkləri və mussonlar
E) Qərb küləkləri və passatlar

127. London aeroportunda, okean səviyyəsində havanın temperaturu +10°C-dir. Həmin aeroportdan havaya qalxan təyyarə 5000 m hündürlükdə uçarkən, onun ətrafındakı havanın temperaturunu hesablayın.
A) –15°C B) –20°C C) –18°C
D) –2°C E) –25°C

128. Hansı məntəqələr arasında temperatur fərqi daha az olar?

A) $K-N$ B) $O-M$ C) $M-P$
D) $O-N$ E) $M-K$

129. 22 dekabrda verilən coğrafi enliklərin hansında müvafiq olaraq daha aşağı (I) və daha yüksək (II) temperatur qeydə alınar?
1. 25° şm.e. 2. 20° c.e.
3. 75° c.e. 4. 75° şm.e.
A) I – 1; II – 2 B) I – 4; II – 2 C) I – 4; II – 3
D) I – 3; II – 4 E) I – 2; II – 3

T.me/BirlikTeam

30. 22 iyunda verilən coğrafi enliklərin hansında müvafiq olaraq daha yüksək (I) və daha aşağı (II) temperaturlar qeydə alınar?

1. 30°c.e. 2. 20°şm.e.
3. 60°şm.e. 4. 80°c.e.

A) I – 1; II – 3
B) I – 2; II – 4
C) I – 2; II – 3
D) I – 1; II – 4
E) I – 2; II – 1

131. *A* və *B* məntəqələri bir-birindən şaquli istiqamətdə 4 km məsafədə yerləşir. *A* məntəqəsində temperatur +32°C olarsa, *B* məntəqəsində havanın temperaturunu və məntəqələr arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın.

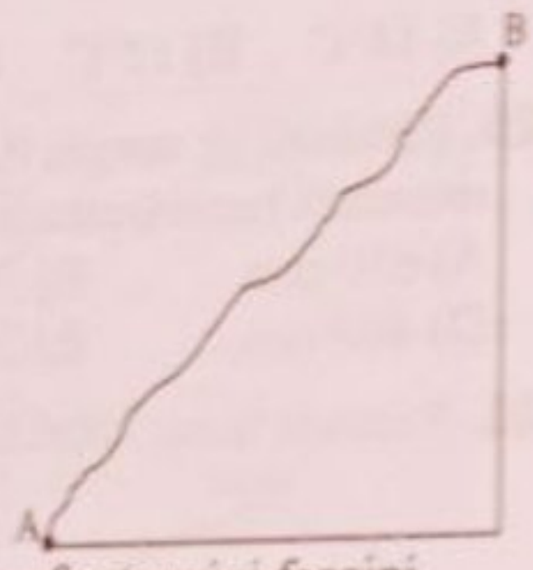

A) +8°C, 760 mm c.s. B) –8°C, 400 mm c.s.
C) +24°C, 400 mm c.s. D) +40°C, 300 mm c.s.
E) +8°C, 400 mm c.s.

132. *A* və *B* məntəqələri bir-birindən şaquli istiqamətdə 4 km məsafədə yerləşir. *B* məntəqəsində temperatur +8°C olarsa, *A* məntəqəsində havanın temperaturunu və məntəqələr arasında atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın.

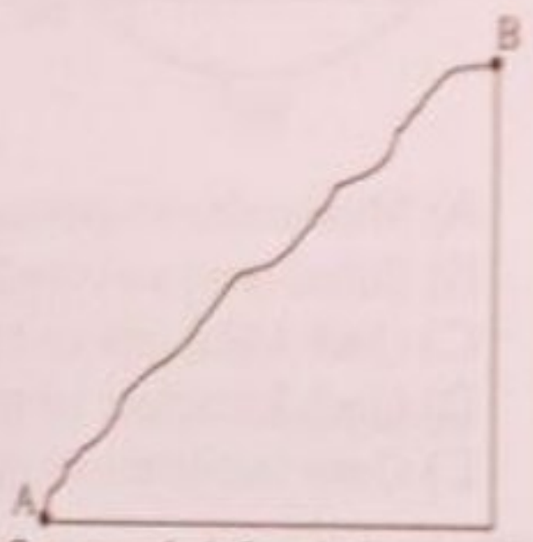

A) +24°C, 400 mm c.s. B) +32°C, 400 mm c.s.
C) –8°C, 760 mm c.s. D) +32°C, 760 mm c.s.
E) +8°C, 360 mm c.s.

133. Hansı sxemdə qanunauyğunluq düzgün ***göstərilməmişdir***?

A)

B)

C)

D)

E)

134. Hansı sxemdə qanunauyğunluq düzgün göstərilmişdir?

A)

B)

C)

D)

E)

135. Hansı qrafikdə mütləq hündürlüklə havanın temperaturu arasında əlaqə düzgün verilmişdir?

A)
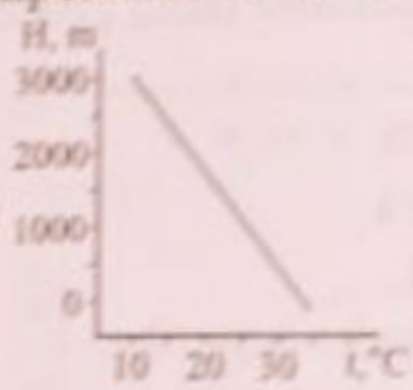

B)
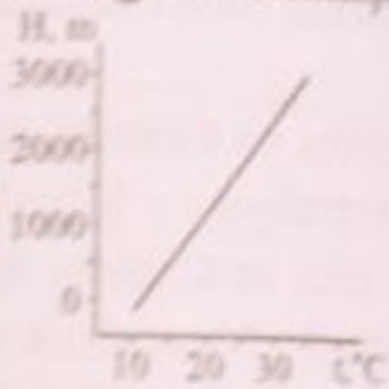

C)
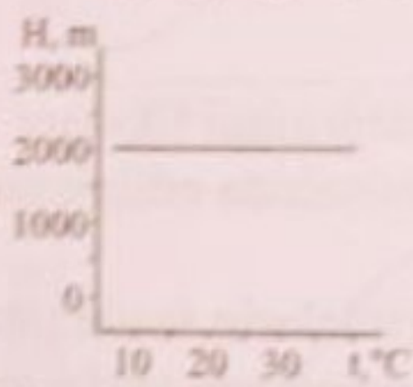

D)
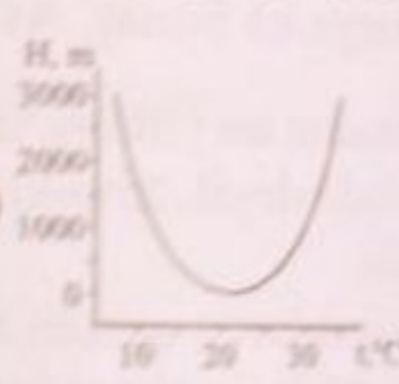

E)
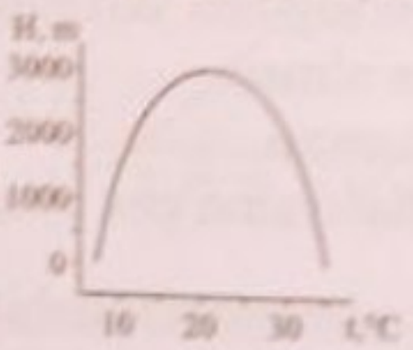

136. Hansı qrafikdə mütləq hündürlüklə atmosfer təzyiqi arasında əlaqə düzgün verilmişdir?

A)
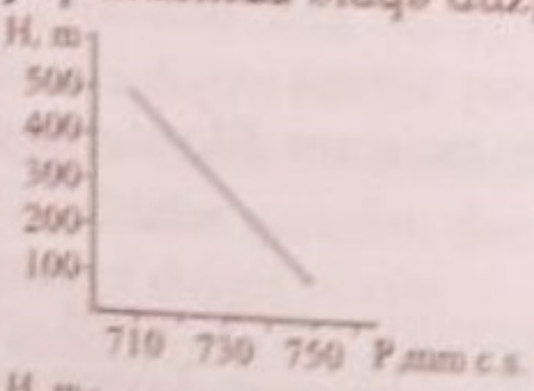

B)
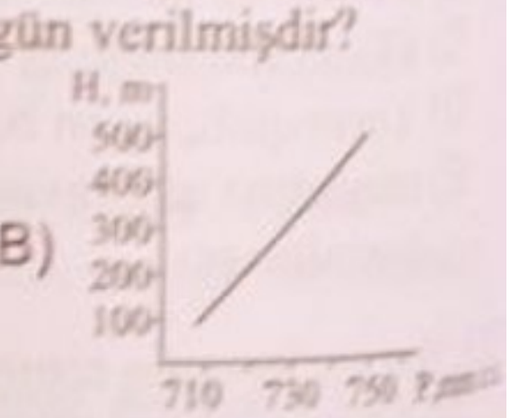

C)
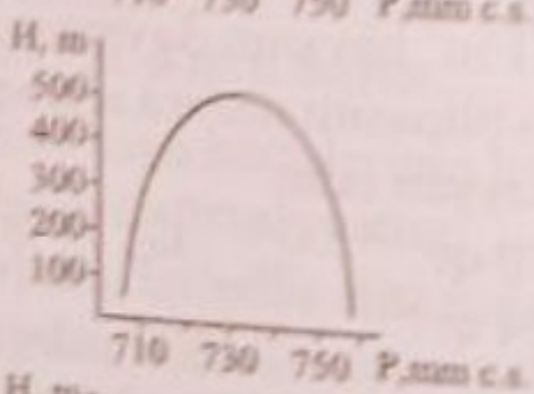

D)
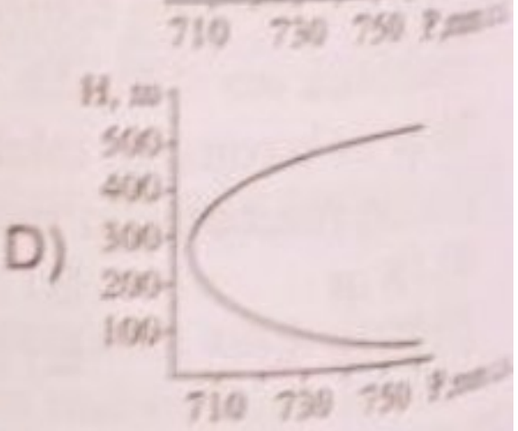

E)
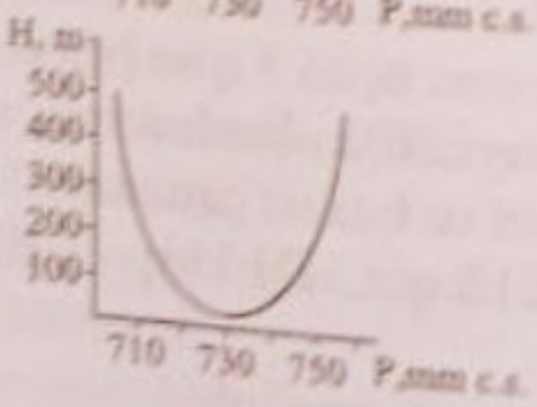

T.me/BirlikTeam

137. Hansı qrafikdə günəş şüalarının düşmə bucağı (α) ilə havanın temperaturu (*t*) arasında əlaqə düzgün göstərilib?

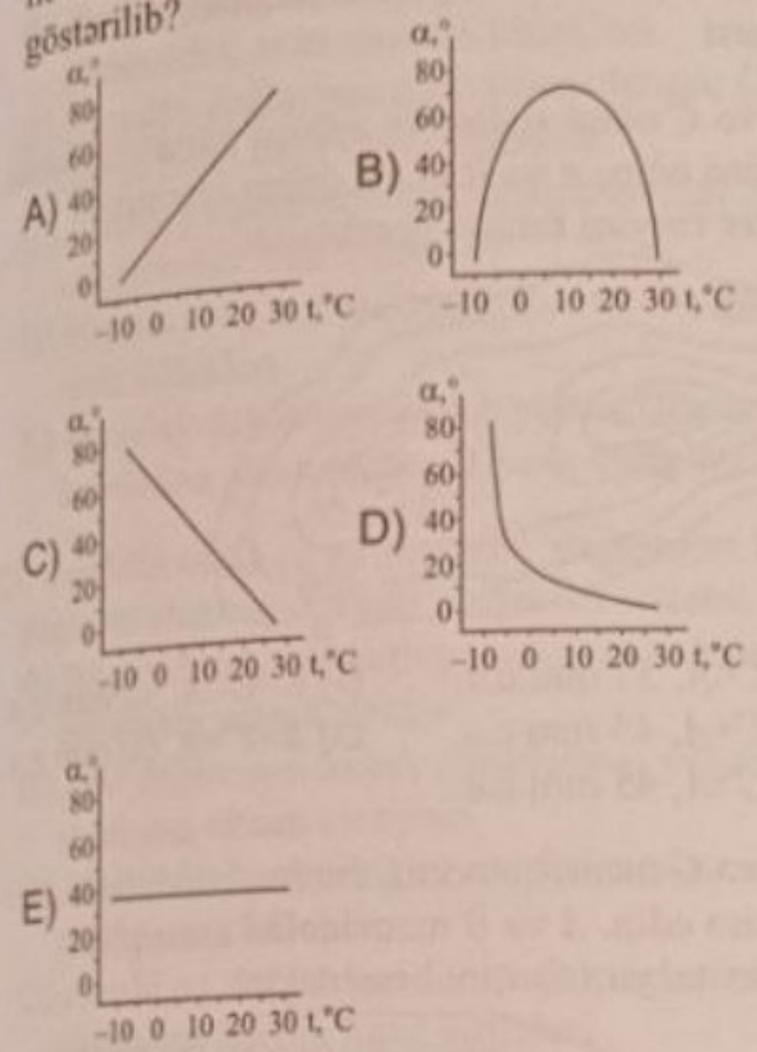

138. Xəritədə verilmiş məntəqələrin hansında müvafiq olaraq ən az və ən çox illik temperatur amplitudu müşahidə olunur?

A) 2, 4 B) 2, 5 C) 1, 4 D) 1, 3 E) 3, 5

139. Temperaturun sutkalıq amplitudunun illik amplitudundan böyük olduğu məntəqələri müəyyən edin.

A) 3, 4 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 2, 5 E) 1, 5

140. İllik temperatur amplitudunun ən çox və ən az olduğu müvafiq məntəqələri müəyyən edin.

A) 1, 3 B) 4, 2 C) 1, 5 D) 2, 3 E) 4, 5

141. Tropik siklonların səciyyəvi olduğu ölkələr:

A) Liviya, İspaniya, Yeni Zelandiya
B) Braziliya, Kanada, Çad
C) Somali, Madaqaskar, Monqolustan
D) Belarus, Tunis, Əlcəzair
E) ABŞ, Kuba, Meksika

142. Tayfunların daha çox müşahidə edildiyi ərazilər:

1. Hind-Çin yarımadası
2. Filippin adaları
3. Ərəbistan yarımadası
4. Somali yarımadası
5. Madaqaskar adası
6. Böyük Zond adaları

A) 1, 3, 6 B) 3, 4, 6 C) 1, 3, 5
D) 2, 4, 5 E) 1, 2, 6

143. Məntəqələrin orta illik temperatur qrafiklərinə əsasən, hansı nəticəyə gəlmək ***olmaz***?

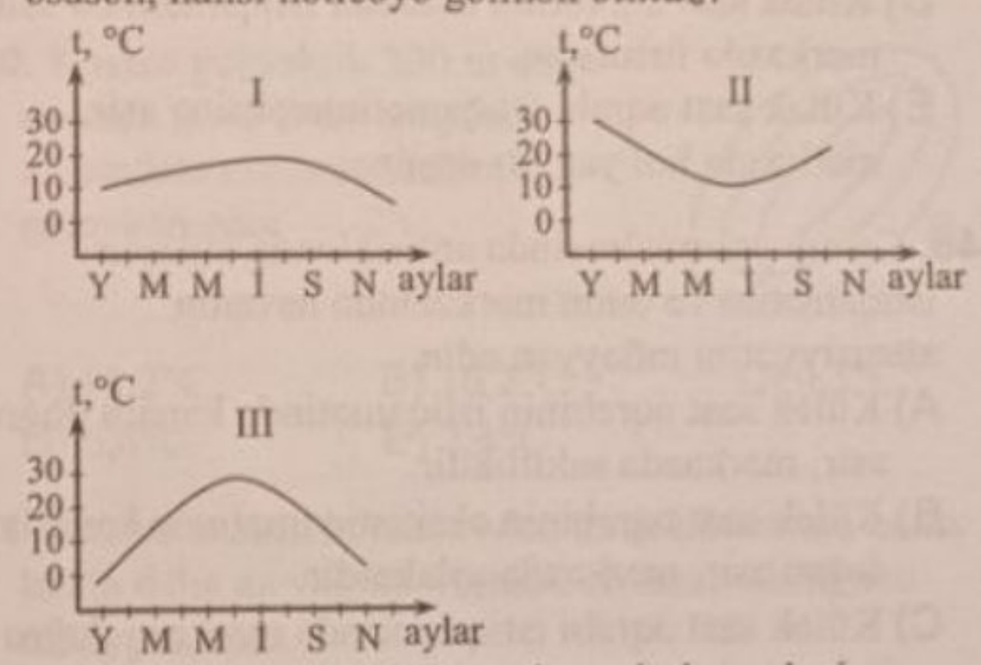

A) II məntəqə cənub yarımkürəsində yerləşir.
B) II məntəqənin illik temperatur amplitudu I məntəqədən daha çoxdur.
C) Yay aylarında ən az buxarlanma qabiliyyəti III məntəqədə müşahidə olunur.
D) III məntəqədə qış daha soyuq keçir.
E) Ən az illik temperatur amplitudu I məntəqədə müşahidə olunur.

T.me/BirlikTeam

144. Məntəqələrin orta illik temperatur qrafiklərinə əsasən, hansı nəticəyə gəlmək ***olmaz***?

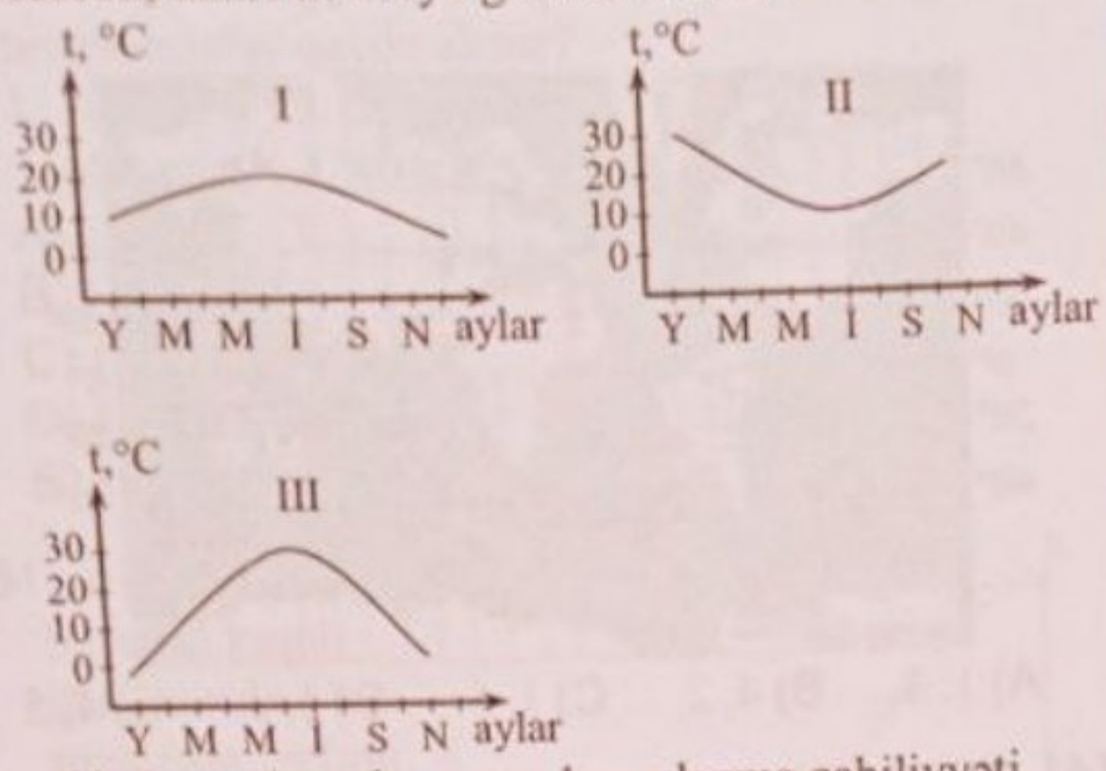

A) Yay aylarında ən çox buxarlanma qabiliyyəti I məntəqədə müşahidə edilir.
B) II məntəqənin illik temperatur amplitudu I məntəqədən daha çoxdur.
C) II məntəqə cənub yarımkürəsində yerləşir.
D) III məntəqədə qış daha soyuq keçir.
E) Ən çox illik temperatur amplitudu III məntəqədə müşahidə olunur.

145. Şimal yarımkürəsindəki antisiklonda küləyin istiqamətini və onun mərkəzində havanın xüsusiyyətlərini müəyyən edin.
A) Külək kənarlardan mərkəzə doğru əsir, mərkəzdə şələkətdir.
B) Külək saat əqrəbinin hərəkəti istiqamətində kənarlara doğru əsir, mərkəzdə şələkətdir.
C) Külək saat əqrəbinin hərəkəti istiqamətinin əksinə əsir, mərkəzdə şələkətdir.
D) Külək saat əqrəbinin hərəkəti istiqamətində əsir, mərkəzdə fırtınadır.
E) Külək saat əqrəbi istiqamətinin əksinə əsir, mərkəzdə bol yağıntı düşür.

146. Cənub yarımkürəsində antisiklonda küləyin istiqamətini və onun mərkəzində havanın xüsusiyyətini müəyyən edin.
A) Külək saat əqrəbinin istiqamətində kənara doğru əsir, mərkəzdə sakitlikdir.
B) Külək saat əqrəbinin əksi istiqamətində kənarlara doğru əsir, mərkəzdə şələkətdir.
C) Külək saat əqrəbi istiqamətində mərkəzə doğru əsir, mərkəzdə qasırğadır.
D) Külək saat əqrəbinin əksi istiqamətində mərkəzə doğru əsir, mərkəzdə durğun havadır.
E) Külək saat əqrəbi istiqamətində kənara doğru əsir, mərkəzdə şələkətdir.

147. Qütb enlikləri üçün səciyyəvidir:
A) havanın enən hərəkəti, aqroiqlim ehtiyatlarının əlverişli olması
B) fəsillərin aydın seçilməsi, illik orta temperaturun 0°-dən aşağı olması
C) buludluğun çox olması, səpələnən radiasiyanın üstün olması
D) üzvi aşınmanın intensivliyi, düz radiasiyanın üstün olması
E) yüksək atmosfer təzyiqi, albedonun yüksək olması

148. *A*, *B* və *C* məntəqələrinin mütləq hündürlüklərini müqayisə edin, *A* və *B* məntəqələri arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın.

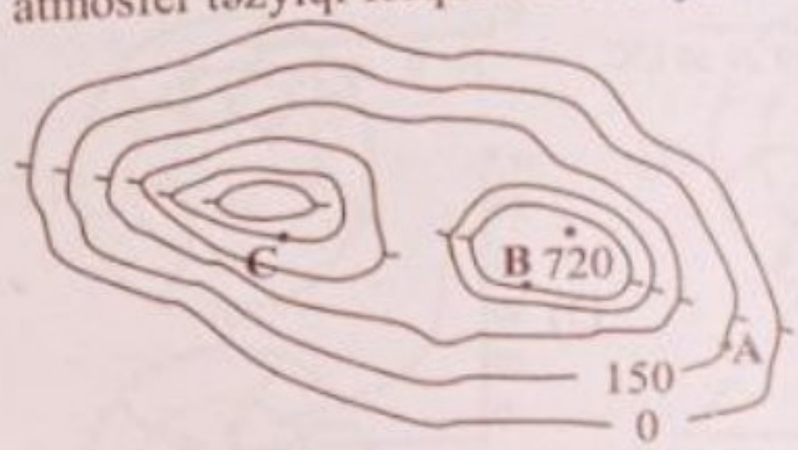

A) *B*<*C*<*A*, 57 mm c.s.
B) *B*>*C*>*A*, 72 mm c.s.
C) *B*=*C*<*A*, 45 mm c.s.
D) *B*=*C*=*A*, 60 mm c.s.
E) *B*=*C*>*A*, 45 mm c.s.

149. *A*, *B* və *C* məntəqələrinin mütləq hündürlüklərini müqayisə edin. *A* və *B* məntəqələri arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın:

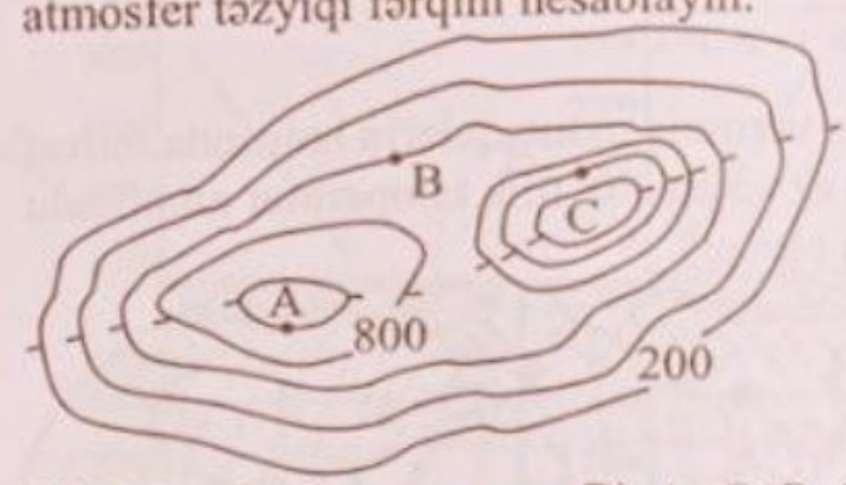

A) *A*>*B*>*C*, 40 mm c.s.
B) *A*=*C*<*B*, 400 mm c.s.
C) *B*<*A*<*C*, 20 mm c.s.
D) *B*<*A*=*C*, 40 mm c.s.
E) *B*=*C*<*A*, 60 mm c.s.

150. Mütləq yüksəkliyi 4000 m olan *A* məntəqəsində havanın temperaturu –15°C-dir. Kəsmə yüksəkliyi 500 m olarsa, *B* məntəqəsinin mütləq hündürlüyünü və oradakı havanın temperaturunu hesablayın.

A) 2500 m, +3,5°C
B) 3000 m, –3°C
C) 6000 m, –23°C
D) 5400 m, –27°C
E) 2000 m, –3°C

151. Mütləq yüksəkliyi 6000 m olan *A* məntəqəsində havanın temperaturu –25°C -dır. Kəsmə yüksəkliyi 500 m olarsa, *B* məntəqəsinin mütləq hündürlüyünü və oradakı havanın temperaturunu hesablayın.

A) 4000 m, –5°C
B) 3000 m, –10°C
C) 4000 m, –13°C
D) 2000 m, +3°C
E) 3000 m, –13°C

T.me/BirlikTeam

152. Yer kürəsində ən çox atmosfer yağıntıları hansı dağların ətəklərinə düşür və bunun səbəbi:
A) Himalay dağlarının cənub yamaclarına; Hind okeanından əsən musson küləkləri
B) Himalay dağlarının qərb yamaclarına; Hind okeanından əsən şimal küləkləri
C) Himalay dağlarının qərb yamaclarına; Atlantik okeanından əsən küləklər
D) Himalayın şimal yamaclarına; mülayim enliklərin qərb küləkləri
E) Himalay dağlarının cənub yamaclarına; Hind çayı üzərindən gələn rütubətli hava kütlələri

153. Yer kürəsində ən az atmosfer yağıntıları hansı dağların ətəklərinə düşür və bunun səbəbi:
A) Böyük Səhranın dağlıq ərazilərinə; Atlantik okeandan əsən küləklər
B) And dağlarının tropik enliklərinə; yüksək təzyiq və soyuq okean cərəyanı
C) Böyük Suayırıcı dağlarına; Sakit okeanından əsən passat küləklər
D) Kordilyer dağlarının cənub yamaclarına; Sakit okeandan qalxan hava kütlələri
E) Himalay dağlarının cənub yamaclarına; Hind çayı üzərindən gələn rütubətli hava kütlələri

154. Siklon (I) və antisiklona (II) aid olan müvafiq xüsusiyyətlər:
1. Mərkəzində alçaq təzyiq yaranır.
2. Mərkəzində yüksək təzyiq yaranır.
3. Şimal yarımkürəsində saat əqrəbinin əksinə fırlanır.
4. Cənub yarımkürəsində saat əqrəbinin əksinə fırlanır.
5. Mərkəzi hissəsi küləkli, buludlu, yağmurlu olur.
6. Mərkəzində aydın, quru hava və şəlakət olur.
A) I – 1, 3, 4; II – 2, 5, 6
B) I – 1, 4, 6; II – 2, 3, 5
C) I – 2, 4, 6; II – 1, 3, 5
D) I – 1, 3, 5; II – 2, 4, 6
E) I – 2, 4, 5; II – 1, 3, 6

155. Günəş radiasiyasının miqdarının çox olmasına baxmayaraq dağların zirvələrində havanın temperaturunun aşağı olmasının səbəbi:
1. troposferin yuxarı hissəsində atmosferin sıxlığının az olması
2. qurunun daha geniş sahə tutması
3. bütün dağların zirvələrində daimi buzlaqların olması
4. zirvələrdə günəş radiasiyasının kiçik bucaq altında düşməsi və udulan radiasiyanın az olması
5. havada karbon qazının miqdarının çox olması
A) 2, 4 B) 2, 3 C) 1, 5 D) 1, 4 E) 3, 5

156. Atmosferin ümumi dövranı:
A) Atmosferin təbəqələrinin şaquli yerdəyişməsidir.
B) Atmosferdə olan hava kütlələrinin ümumi yerdəyişməsidir.
C) Troposferlə stratosfer arasında qarşılıqlı əlaqə mexanizmidir.
D) Endogen və ekzogen proseslərin məcmusudur.
E) Rütubətli hava kütlələrinin yağıntı verməsidir.

157. Cənubi Amerikanın və Avstraliyanın şərq sahillərinin iqliminə güclü təsir göstərən küləklər:
A) Şimal-Qərb küləkləri
B) Qərb küləkləri
C) Passatlar
D) Şimal-Şərq küləkləri
E) Cənubi-qərb küləkləri

158. Şərqi və Cənub-Şərqi Asiyada güclü küləklərin – tayfunların yaranma səbəbi:
A) okean və quru arasında kəskin atmosfer təzyiq fərqi
B) günəş şüalarının düşmə bucağının böyük olması
C) musson hava axınlarının dağlar tərəfindən qarşısının kəsilməsi
D) yağıntıların qeyri-bərabər paylanması
E) qərbdən daxil olan hava kütlələrinin təsiri

159. Uyğun gələnləri seçin.

I. geotermik pillə	1. temperaturun hər 100 m-də 0,6°C dəyişməsi
II. barik pillə	2. temperaturun hər 33 m-də 1°C dəyişməsi
III. aerotermik pillə	3. təzyiqin hər 10 m-də 1 mm dəyişməsi

A) I – 1; II – 2; III – 3 B) I – 2; II – 3, III – 1
C) I – 3; II – 1; III – 2 D) I – 2; II – 1; III – 3
E) I – 1; II – 3; III – 2

160. Kəsmə yüksəklik 200 m olan sxemdə A və B məntəqələri arasındakı temperatur fərqini müəyyən edin.

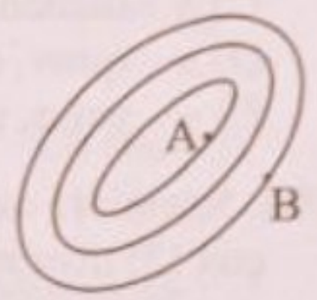

A) 15,2°C B) 10,2°C C) 9,5°C
D) 6,8°C E) 2,4°C

161. Sxemə əsasən hərəkət edən hava kütləsinin hansı halda daha az yağıntı vermək ehtimalı olduğunu müəyyən edin.

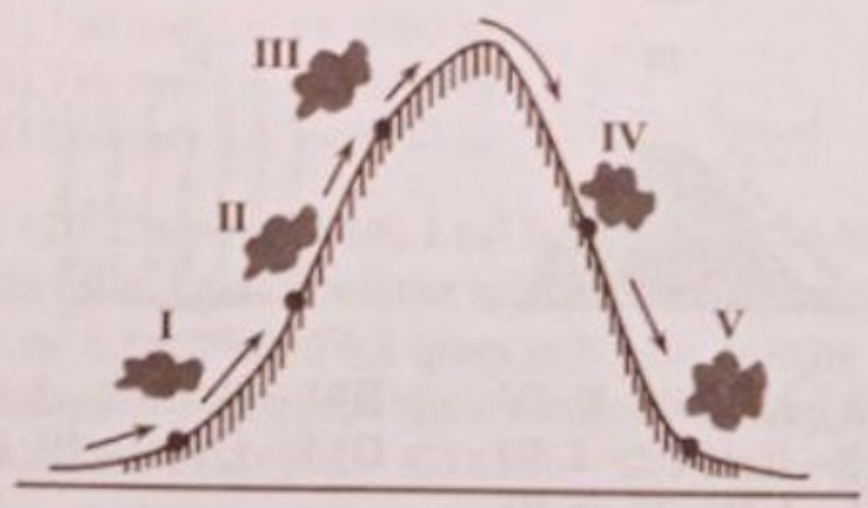

A) I, III B) IV, V C) II, V
D) III, IV E) II, III

T.me/BirlikTeam

162. Sxemə əsasən hərəkət edən hava kütləsinin hansı halda daha çox yağıntı vermək ehtimalı olduğunu müəyyən edin.

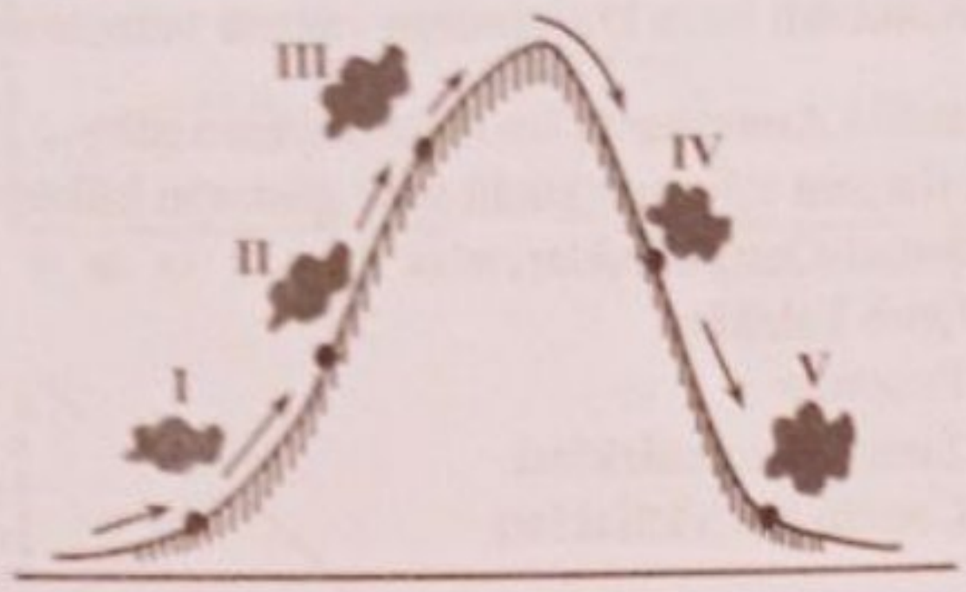

A) I, IV B) II, III C) II, IV
D) III V E) I, V

163. Sxemi tamamlayın.

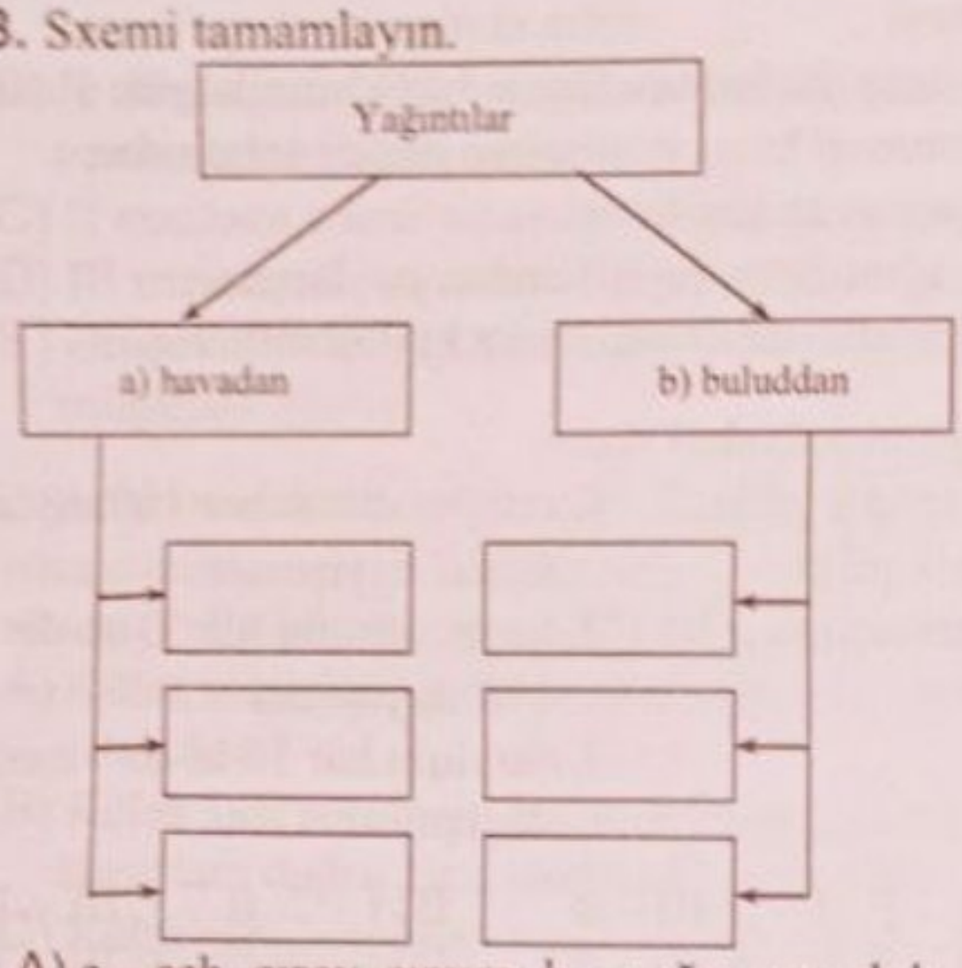

A) a – şeh, qırov, sırsıra; b – yağış, qar, dolu
B) a – yağış, qar, dolu; b – şeh, qırov, sırsıra
C) a – duman, yağış, çiskin; b – dolu, qar, sırsıra
D) a – qırov, qar, sırsıra; b – yağış, duman, şeh
E) a – yağış, şeh, qar; b – qar, sırsıra, dolu

164. Sxemlərə əsasən yağıntı düşməsi ehtimalı az (1) və çox (2) olan məntəqələri müəyyən edin.

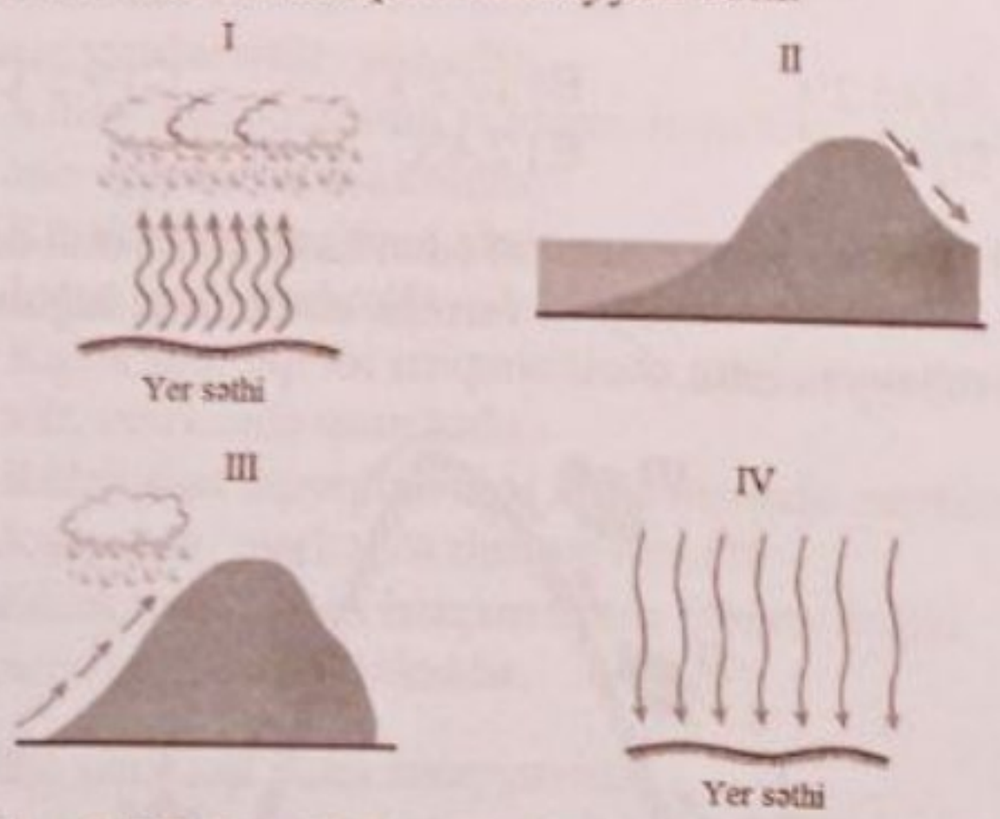

A) 1 – I, III; 2 – II, IV B) 1 – II, III; 2 – I, IV
C) 1 – II, IV; 2 – I, III D) 1 – I, II; 2 – III, IV
E) 1 – I, IV; 2 – II, III

165. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

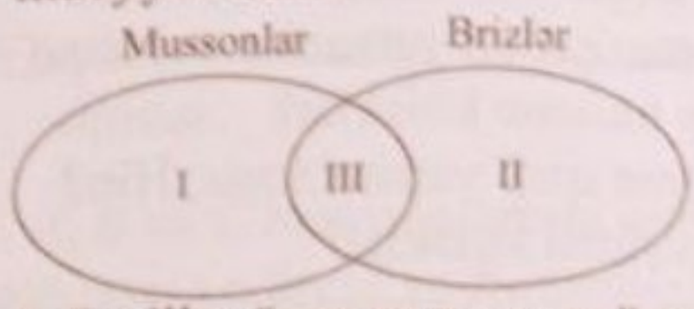

1. Fəsillər üzrə su və quru üzərində atmosfer təzyiqi fərqindən yaranır.
2. Ritmik təkrarlanan hadisələrə aid edilir.
3. Yalnız şimal yarımkürəsində formalaşır.
4. dəniz, göl və okean sahillərində sutkalıq əsən küləkdir.
5. sahil zonalarında özünü göstərir, zəif küləkdir.
6. İstiqamətini iki dəfə dəyişir.

A) I – 1, 2; II – 5, 6 III – 3,4
B) I – 4, 5; II – 1, 3 III – 2, 6
C) I – 1, 3; II – 4, 5; III – 2, 6
D) I – 2, 3; II – 4, 5; III – 1, 6
E) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4, 6

166. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

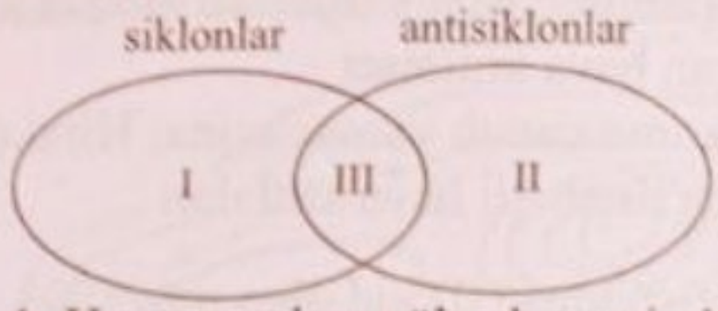

1. Hava axınları yüksək təzyiqdən alçaq təzyiq sahəsinə doğru yönəlir.
2. Şimal yarımkürəsində saat əqrəbi istiqamətində hərəkət edir.
3. Buludlu, yağışlı hava şəraiti formalaşdırır.
4. Qapalı təzyiq sahəsidir.
5. Hava kənarlardan mərkəzə doğru hərəkət edir.
6. Mərkəzdə havanın şələkət vəziyyəti formalaşır.

A) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4, 6
B) I – 4, 5; II – 1, 3; III – 2, 6
C) I – 1, 2; II – 5, 6; III – 3,4
D) I – 2, 5; II – 1, 4; III – 3, 6
E) I – 3, 5; II – 2, 6; III – 1, 4

167. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

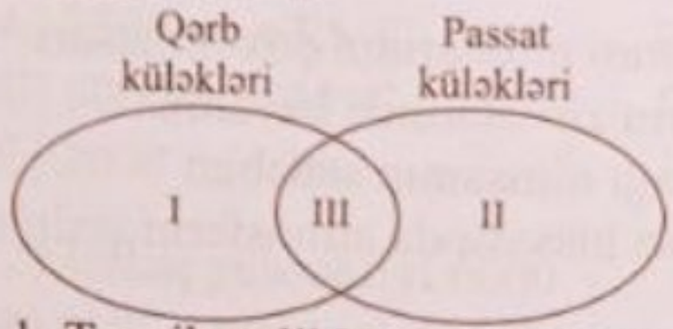

1. Tropik enliklərdən mülayim enliklərə doğru əsir.
2. Şimal yarımkürəsində şimal-şərqdən əsir.
3. Şimal yarımkürəsində sağa, Cənub yarımkürəsində sola meyl edir.
4. Atmosferin ümumi dövranının tərkib hissəsidir.
5. Avropada Ural dağlarına qədər bol yağıntı gətirir.
6. Tropik enliklərdən ekvatorial enliklərə doğru əsir.

A) I – 4, 5; II – 1, 3; III – 2, 6
B) I – 1, 5; II – 2, 6; III – 3, 4
C) I – 1, 6; II – 3, 4; III – 2, 5
D) I – 2, 3; II – 5, 6; III – 1, 4
E) I – 1, 3; II – 2, 6; III – 4, 5

T.me/BirlikTeam

168. Xəritə-sxemdə rəqəmlərlə verilmiş ərazilərdə hakim olan yerli küləkləri müəyyən edin.

A) 1 – sirokko; 2 – sarma; 3 – mistral
B) 1 – vili-vili; 2 – mistral; 3 – sarma
C) 1 – mistral; 2 – səmum; 3 – bora
D) 1 – xəzri; 2 – mistral; 3 – vili-vili
E) 1 – vili-vili; 2 – bora; 3 – mistral

169. Cədvəldə qonşu olan quru və dənizlərin müəyyən günlərdəki temperaturu verilib, buna əsasən hansı gündə külək daha sürətli əsmişdir?

Günlər	Quru səthi	Dəniz
I	25°C	21°C
II	19°C	16°C
III	24°C	15°C
IV	15°C	10°C
V	17°C	11°C

A) V B) I C) II D) IV E) III

170. Sxemə əsasən *M* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü, *K* və *M* nöqtələri arasındakı temperatur fərqini hesablayın.

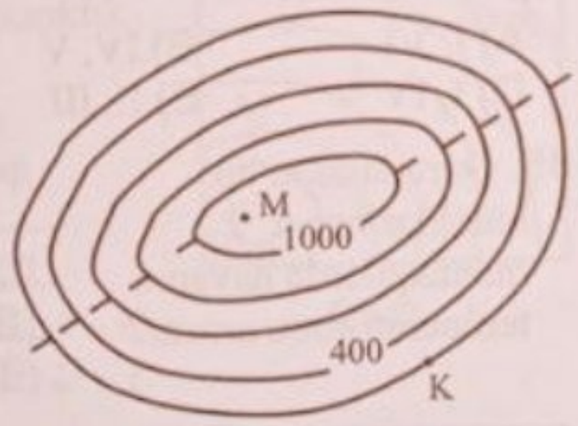

A) 1100 m və 6°C
B) 1150 m və 5,7°C
C) 1200 m və 5,4°C
D) 1115 m və 4,8°C
E) 1450 m və 5°C

171. Qar xəttinin başlandığı yüksəkliklər verilən *L*, *M* və *N* dağlarının yerləşdiyi məntəqələri müəyyən edin.

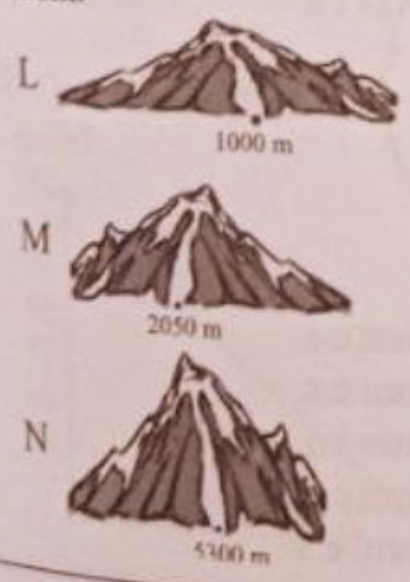

	L	M	N
A)	II	III	I
B)	III	II	I
C)	I	III	II
D)	I	II	III
E)	II	I	III

172. Nisbi hündürlüyü 4500 m olan dağın ətəyində havanın temperaturunun 10°C, atmosfer təzyiqinin isə 759 mm c.s. olduğunu nəzərə alaraq, onun zirvəsində havanın temperaturunu və atmosfer təzyiqini müəyyən edin.

A) 309 mm c.s., –30°C
B) 659 mm c.s., 10°C
C) 770 mm c.s., –5°C
D) 309 mm c.s., –17°C
E) 400 mm c.s., 0°C

173. Sxemə əsasən okean səviyyəsindən hansı yüksəklikdə havanın temperaturunun (–4°C) olacağını müəyyən edin.

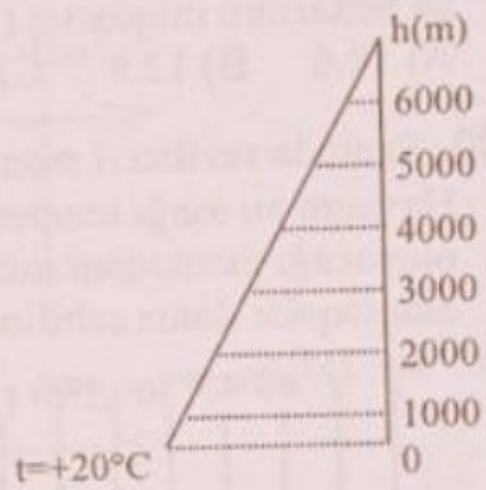

A) 5500 m
B) 3000 m
C) 4000 m
D) 6000 m
E) 2800 m

174. Okean səviyyəsindən 1000 m hündürlükdə yerləşən dağın ətəyində atmosfer təzyiqi 660 mm c.s.-dur. Nisbi hündürlüyü 4000 m olan bu dağın zirvəsində atmosfer təzyiqini və dağın mütləq hündürlüyünü hesablayın.

A) 220 mm c.s. və 4000 m
B) 200 mm c.s. və 4000 m
C) 330 mm c.s. və 3000 m
D) 210 mm c.s. və 5000 m
E) 260 mm c.s. və 5000 m

175. +20°C temperaturda 1 m^3 havada 17 qr su buxarı ola bilər. Lakin yoxlama zamanı həmin temperaturda 1 m^3 havada cəmi 6,8 qram su buxarı olduğu müəyyən edilmişdir. Nisbi rütubətliyi müəyyən edin.

A) 57% B) 49% C) 61% D) 40% E) 35%

T.me/BirlikTeam

79. Temperaturun və yağıntının illik gedişi qrafikinə əsasən ərazini və müvafiq iqlim tipini müəyyən edin.

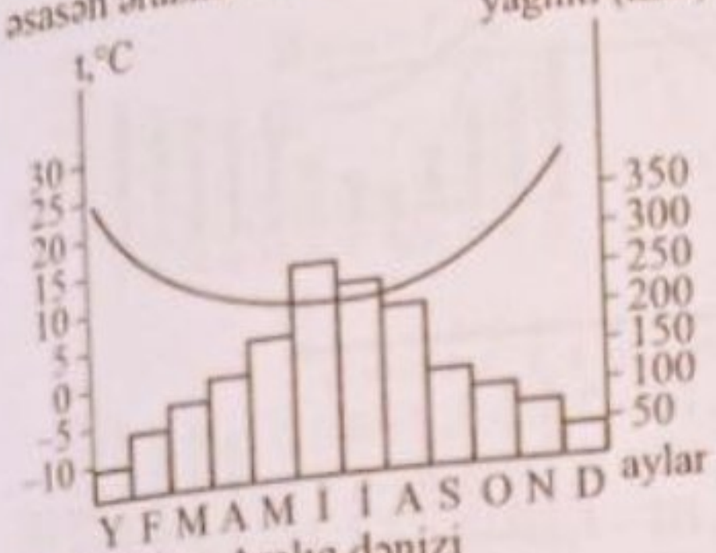

A) Türkiyə, Aralıq dənizi
B) Meksika, musson
C) Avstraliya, Aralıq dənizi
D) Fransa, mülayim dəniz
E) Argentina, bərabər rütubətli subtropik

80. Temperaturun illik gedişinin qrafiklərinə əsasən iqlimin kontinentallığının azalma sırasını müəyyən edin.

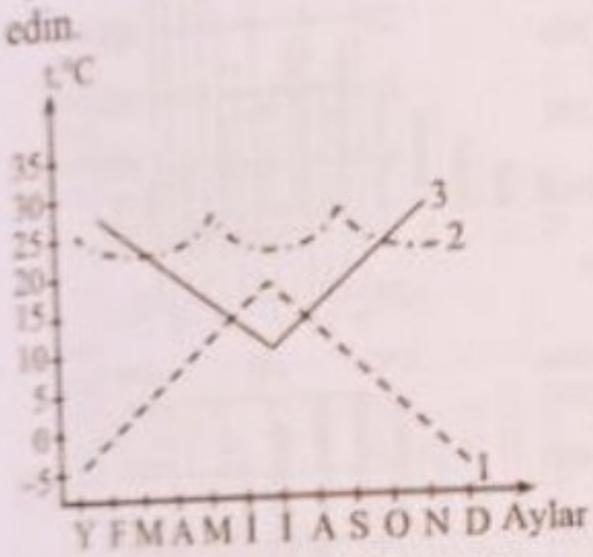

A) 2, 3, 1 B) 1, 3, 2 C) 3, 2, 1
D) 3, 1, 2 E) 1, 2, 3

81. Temperaturun illik gedişinin qrafiklərinə əsasən iqlimin kontinentallığının artma sırasını müəyyən edin.

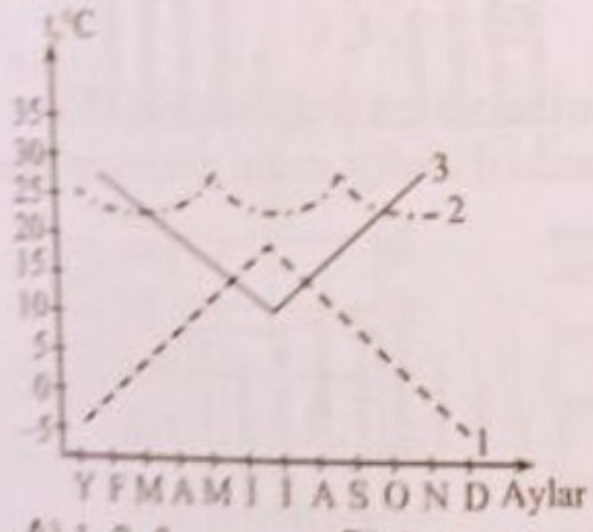

A) 1, 2, 3 B) 2, 3, 1 C) 2, 1, 3
D) 3, 2, 1 E) 1, 3, 2

82. Verilmiş əlamətlərin aid olduğu ərazinin illik temperatur qrafikini müəyyən edin.
1. Qışda suvarma əkinçiliyi tətbiq olunur.
2. Yayda ekvatorial, qışda tropik hava kütləsi hakimdir.
3. Çayları yayda bolsulu olur.
4. Əsasən qırmızı-qonur torpaqlar yayılır.

A)
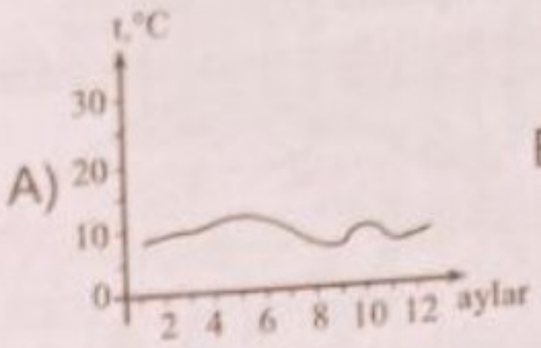

B)
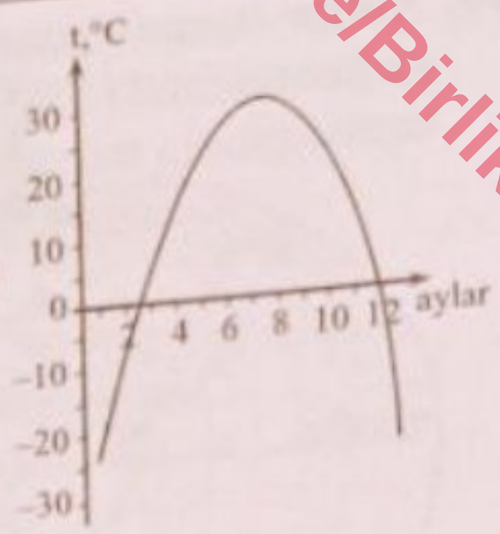

C)
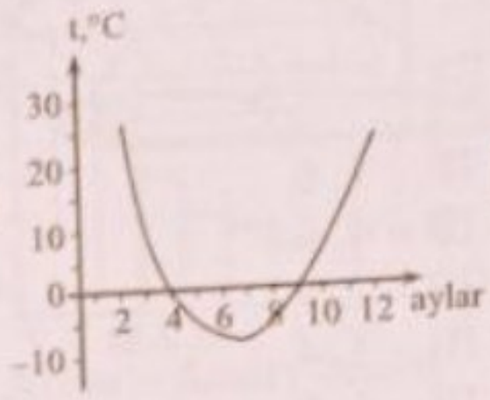

D)
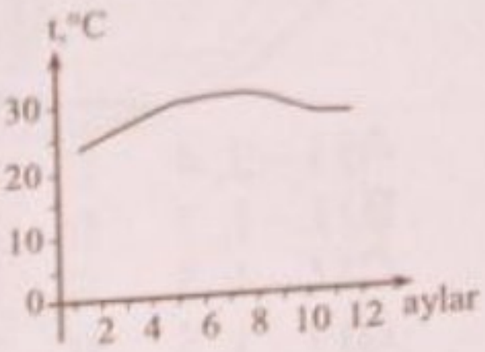

E)
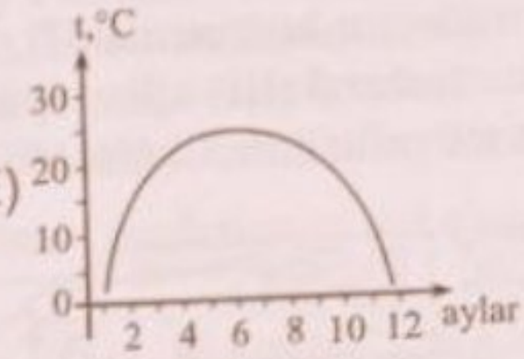

83. Verilmiş əlamətlərin aid olduğu ərazinin illik temperatur qrafikini müəyyən edin.
1. İrriqasiya eroziyası daha intensiv gedir.
2. Zəif hidroqrafik şəbəkəyə malikdir.
3. Rütubətlilik əmsalı vahiddən aşağıdır.
4. Qışı soyuq, quru, yayı isti və quru olur.

A)
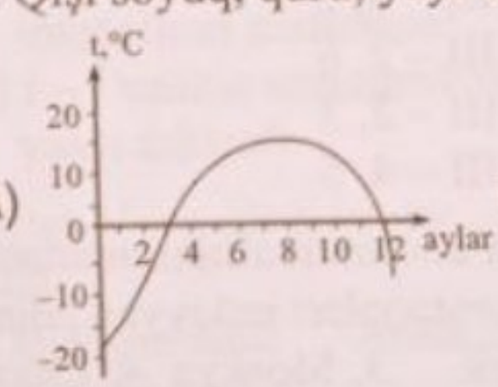

B)
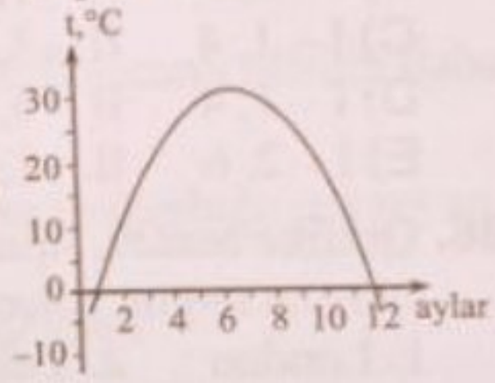

C)
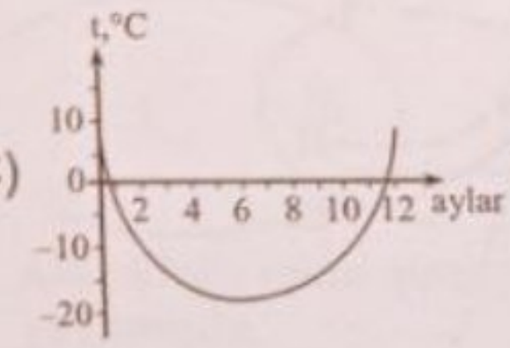

D)
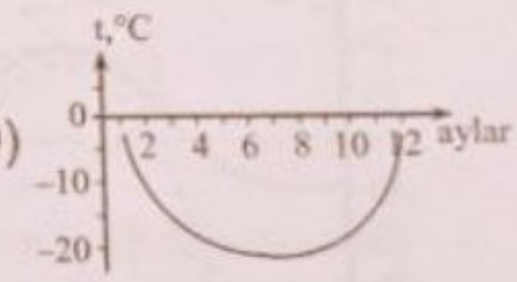

E)
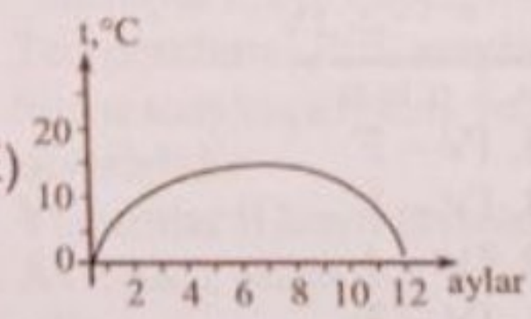

T.me/BirlikTeam

176. Temperaturu +20°C olan 1 m^3 havanın mütləq rütubətliyi 11,9 qramdır, havanın doyması üçün 17 qram su buxarının tələb olunduğunu nəzərə alaraq, havanın nisbi rütubətliyini müəyyən edin.

A) 50% B) 61% C) 70%
D) 75% E) 82%

177. 10°C temperaturda doyma üçün 9 q su buxarı lazımdır. Havanın nisbi rütubətliliyi 50%-dirsə, onun 1m^3-də olan faktiki su buxarının miqdarını və doyma üçün çatışmayan su buxarının miqdarını müəyyən edin.

A) 1,5 q və 7,5 q B) 3,5 q və 5,5 q
C) 2,5 q və 6.5 q D) 4,5 q və 4,5 q
E) 4,5 q və 3,5 q

178. Temperaturu 30°C olan 1 m^3 havada 12 qram su buxarı vardır. Doyma üçün 30 qram su buxarının tələb olunduğunu nəzərə alıb nisbi rütubətliyi hesablayın.

A) 45% B) 52% C) 35% D) 40% E) 27%

179. Temperaturu 30°C olan havanın tam doyması üçün 30 q su buxarı lazımdır. Bu temperaturda havanın nisbi rütubətliyi 36% olarsa, doyma üçün çatışmayan su buxarının miqdarını (qramla) hesablayın.

A) 18,6 B) 12,9 C) 20,2 D) 10,8 E) 19,2

180. Sxemdə verilən *A* məntəqəsində saat 12^{00}-dır. Havanın ən aşağı temperaturunun müşahidə olunacağı məntəqəni müəyyən edin (nəzərə alın ki, məntəqələr dəniz sahilindədir).

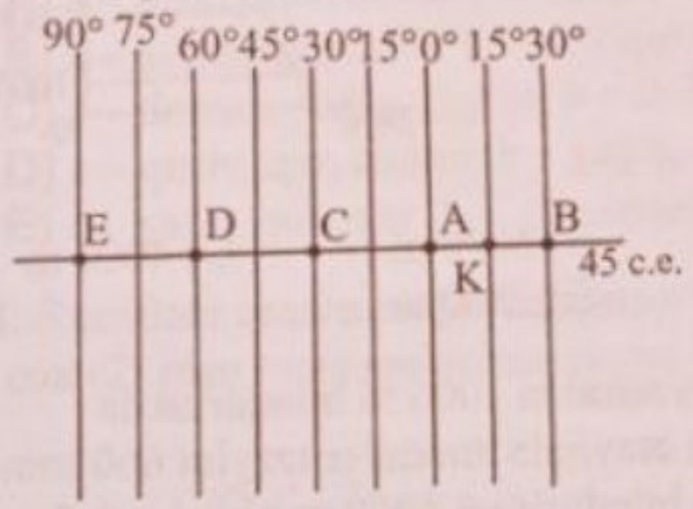

A) K B) D C) E D) B E) C

181. Sxemdə verilən *A* məntəqəsində saat 11^{00}-dir. Bu zaman havanın ən yüksək temperaturu hansı məntəqədə müşahidə olunur? (Nəzərə alın ki, məntəqələr dəniz sahilindədir.)

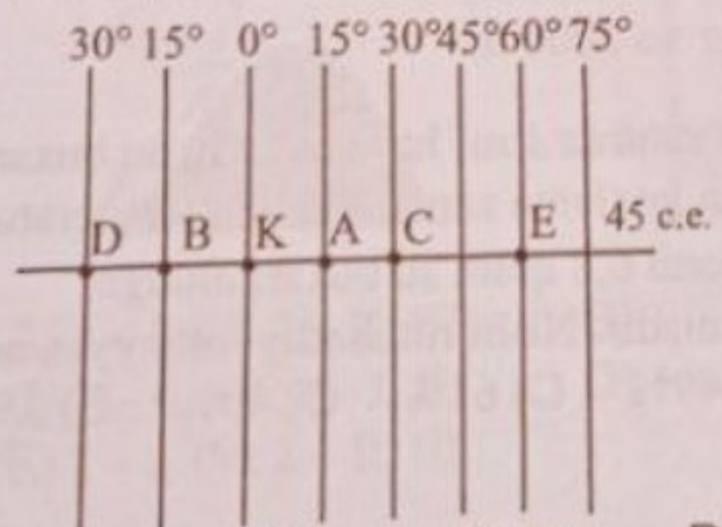

A) E B) K C) D D) B E) C

182. *A* nöqtəsinin mütləq yüksəkliyi 4250 m-dir və burada havanın temperaturu –15°C-dir. Kəsmə yüksəkliyin 500 m olduğunu nəzərə alaraq,

B nöqtəsinin mütləq yüksəkliyini və orada havanın temperaturunu hesablayın.

A) 2000 m, –2,5°C B) 3000 m, –3°C
C) 2000 m, –1,5°C D) 5400 m, –1,5°C
E) 1750 m, +3,5°C

183. *A* nöqtəsinin mütləq yüksəkliyi 250 m və orada havanın temperaturu +4°C-dir. Kəsmə yüksəkliyin 500 m olduğunu nəzərə alıb, *B* nöqtəsinin mütləq yüksəkliyini və orada havanın temperaturunu hesablayın.

A) 1250 m, –4,5°C B) 2250 m, –13,5°C
C) 2500 m, –9,5°C D) 2750 m, –11°C
E) 2500 m, –6,5°C

184. Qurudakı *A* məntəqəsindən əsən küləklər hansı məntəqələrdə havanın temperaturunu aşağı salar?

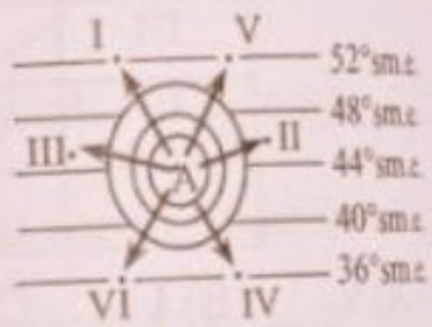

A) I, VI B) IV, V C) IV, VI
D) I, IV E) II, III

185. Quruda əsən bu küləklər hansı məntəqələrdə havanın temperaturunu artırar?

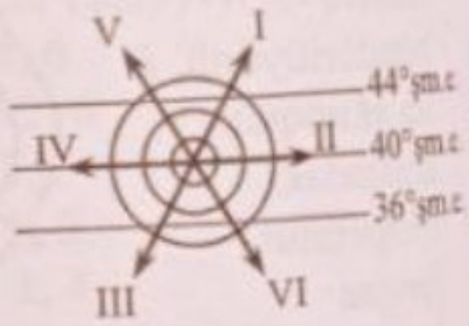

A) II, V B) I, VI C) III, IV
D) I, V E) I, III

186. *A* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 650 mm c.s.-dur, kəsmə yüksəkliyinin 150 m-ə bərabər olduğunu bilərək, müvafiq olaraq *B* və *C* nöqtələrindəki atmosfer təzyiqini tapın.

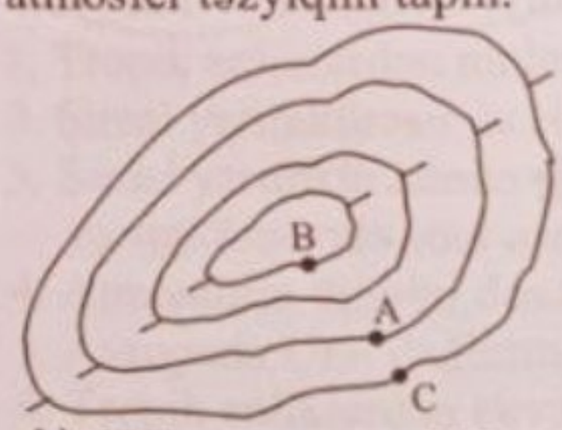

A) 675 mm c.s. və 590 mm c.s.
B) 665 mm c.s. və 620 mm c.s.
C) 500 mm c.s. və 350 mm c.s.
D) 620 mm c.s. və 715 mm c.s.
E) 620 mm c.s. və 665 mm. c.s.

T.me/BirlikTeam

187. *A* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 560 mm c.s.-dur, kəsmə yüksəkliyinin 150 m-ə bərabər olduğunu bilərək, *B* və *C* nöqtələrindəki atmosfer təzyiqini müəyyən edin.

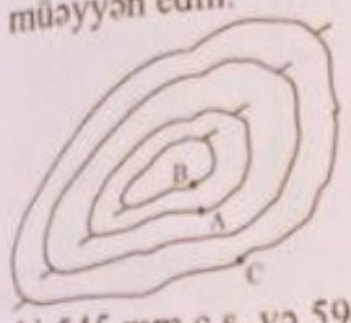

A) 545 mm c.s. və 590 mm c.s.
B) 540 mm c.s. və 610 mm. c.s.
C) 575 mm c.s. və 530 mm c.s.
D) 520 mm c.s. və 420 mm c.s.
E) 585 mm c.s. və 625 mm c.s.

188. Sxemdə verilən nöqtələrdən hansında atmosfer təzyiqi ən az və sutkalıq temperatur amplitudu ən yüksəkdir?

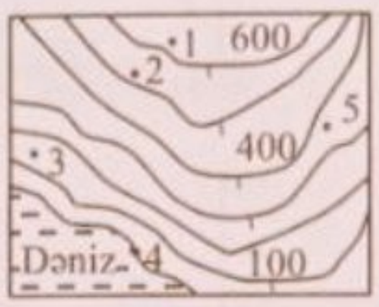

A) 4 B) 3 C) 1 D) 5 E) 2

189. Sxemdə verilən nöqtələrdən hansında atmosfer təzyiqi ən yüksək, sutkalıq temperatur amplitudu ən azdır?

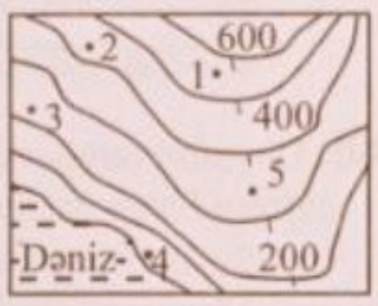

A) 1 B) 3 C) 5 D) 2 E) 4

190. Sxemdə kəsmə yüksəklik 400 m olarsa, hansı məntəqələr arasında atmosfer təzyiqi fərqi 120 mm c.s. olar?

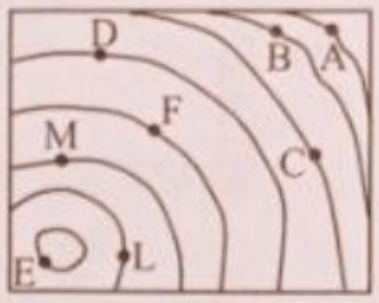

A) *M – L* B) *A – C* C) *C – E*
D) *A – F* E) *D – L*

191. Sxemdə kəsmə yüksəklik 1000 m olarsa, hansı məntəqələr arasında temperatur fərqi 24°C olar?

A) *E – M* B) *A – D* C) *B – M*
D) *A – E* E) *D – E*

192. Qrafik hansı göstəricilər arasında əlaqəyə uyğun gəlir?

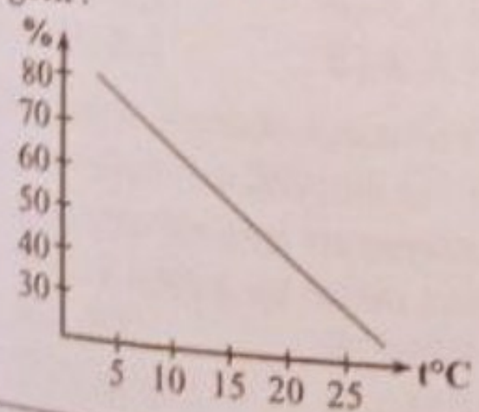

A) havanın temperaturu və havanın nisbi rütubəti
B) havanın temperaturu və buxarlanma qabiliyyəti
C) havanın temperaturu və buxarlanma
D) atmosfer təzyiqi və havanın nisbi rütubəti
E) atmosfer təzyiqi və havanın sıxlığı

193. Qrafik hansı göstəricilər arasında əlaqəyə uyğun gəlir?

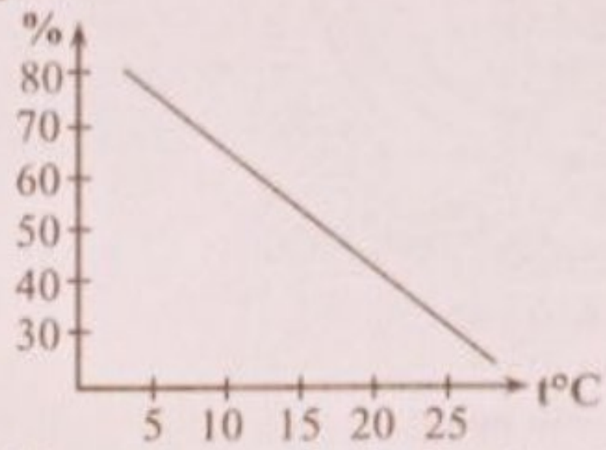

A) havanın temperaturu və atmosfer təzyiqi
B) havanın temperaturu və mütləq hündürlük
C) havanın temperaturu və mümkün buxarlanma
D) havanın nisbi rütubəti və küləyin gücü
E) atmosfer təzyiqi və havanın nisbi rütubəti

194. Coğrafi koordinatları verilən ərazilərin hansında şimaldan cənuba doğru qar xəttinin hündürlüyü artır?

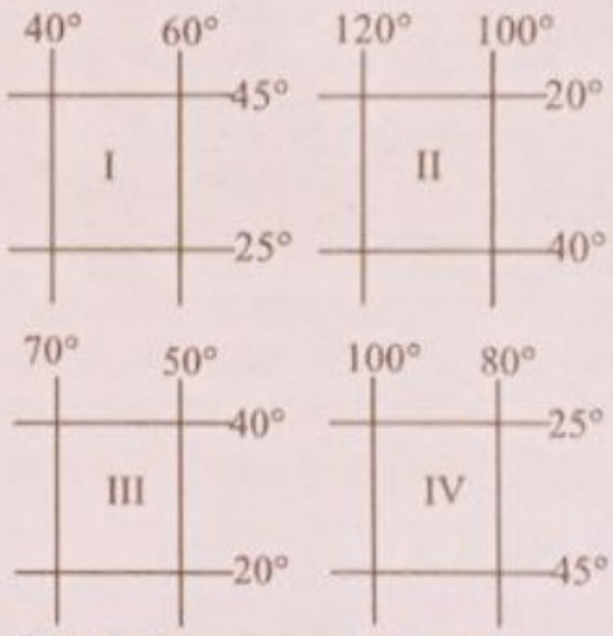

A) III, IV B) I, II
C) II, IV D) I, IV E) I, III

195. *A* məntəqəsində temperatur 12°C-dir. Kəsmə yüksəkliyinin 100 m olduğunu bilərək *B* və *C* məntəqələrindəki müvafiq temperaturları hesablayın.

A) 4,8°; 13,8° B) 13,8°; 9,8° C) 10,2°; 13,2°
D) 10,8°; 7,8° E) 10,8°; 13,8°

T.me/BirlikTeam

196. *A* məntəqəsində atmosfer təzyiqi 720 mm c.s.-dır. Kəsmə yüksəkliyi 100 m olduğunu bilərək *B* və *C* məntəqələrindəki müvafiq atmosfer təzyiqlərini hesablayın.

A) 710 mm c.s; 650 mm c.s.
B) 720 mm c.s; 750 mm c.s.
C) 530 mm c.s; 740 mm c.s.
D) 700 mm c.s; 750 mm c.s.
E) 700 mm c.s; 760 mm c.s.

197. Xəritə-sxemə əsasən məntəqələr üzrə yağıntıların orta illik miqdarının artma ardıcıllığını müəyyən edin.

A) 2, 3, 4, 6
B) 3, 6, 8, 7
C) 5, 6, 2, 1
D) 8, 4, 7, 3
E) 6, 4, 2, 3

198. Xəritə-sxemə əsasən məntəqələr üzrə yağıntıların orta illik miqdarının azalma ardıcıllığını müəyyən edin.

A) 5, 2, 1, 6
B) 1, 6, 4, 2
C) 5, 3, 2, 1
D) 3, 6, 5, 4
E) 3, 1, 4, 6

199. Havanın temperaturunun sutkalıq gedişini əks etdirən hansı diaqram fiziki aşınmanın daha zəif olduğu əraziyə aiddir?

A)
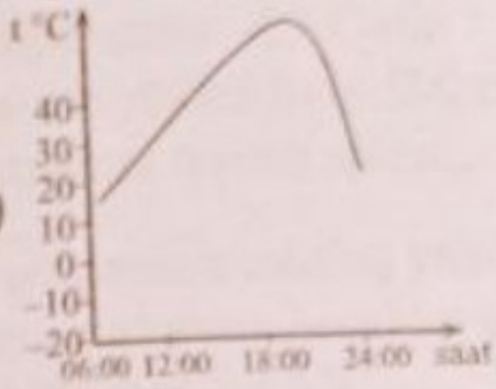

B)
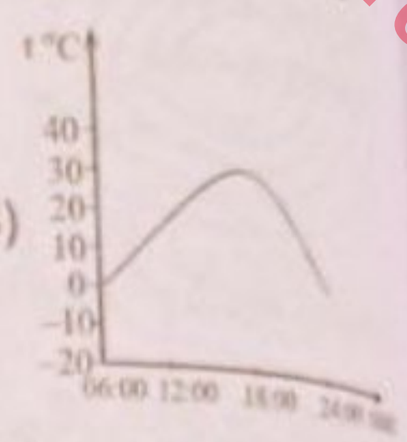

C)
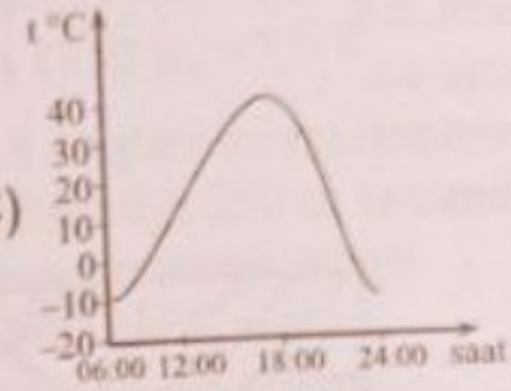

D)
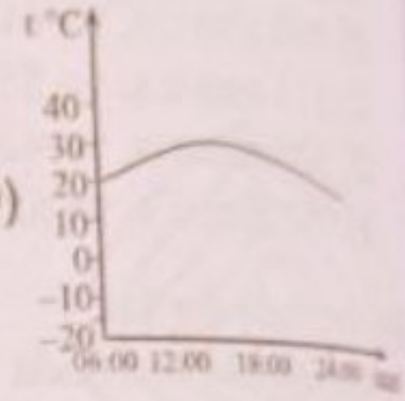

E)
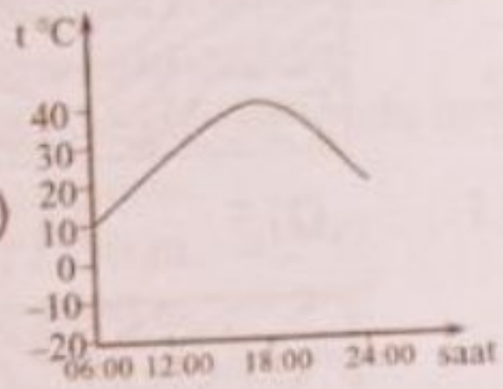

200. Havanın temperaturunun sutkalıq gedişini əks etdirən hansı diaqram fiziki aşınmanın daha intensiv olduğu əraziyə aiddir?

A)
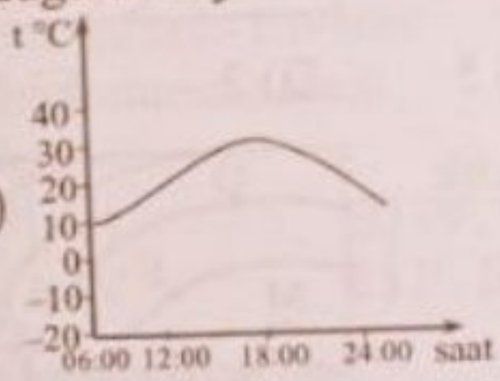

B)

C)
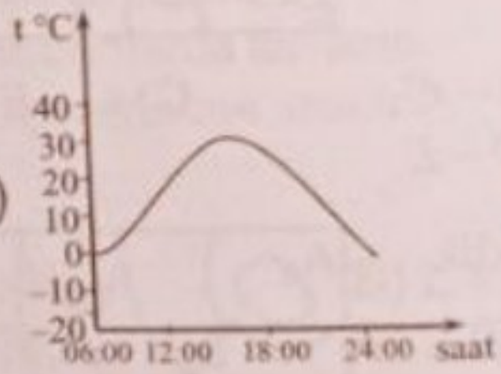

D)
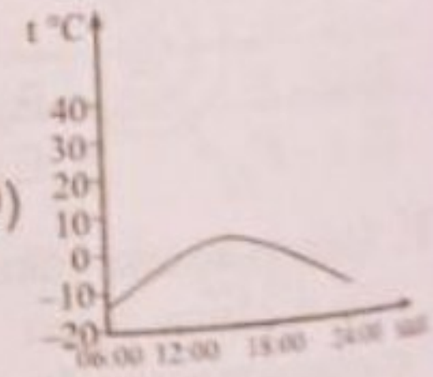

E)
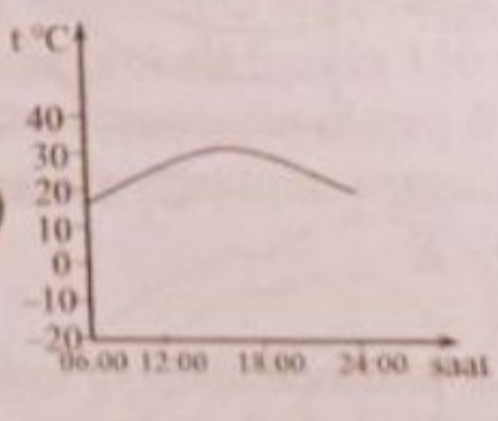

T.me/BirlikTeam

201. Okean səviyyəsində atmosfer təzyiqinin orta göstəricisinin coğrafi enlikdən asılılıq qrafikini müəyyən edin.

A)
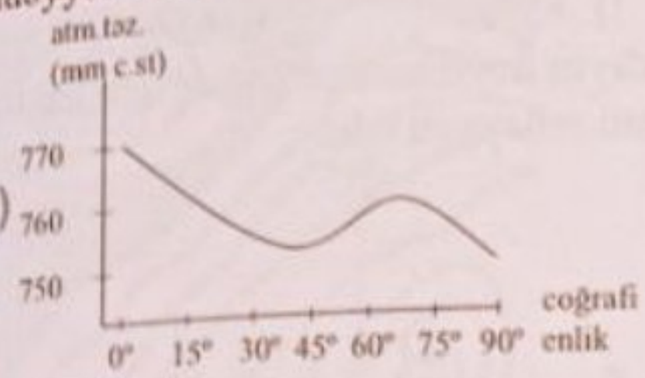

B)
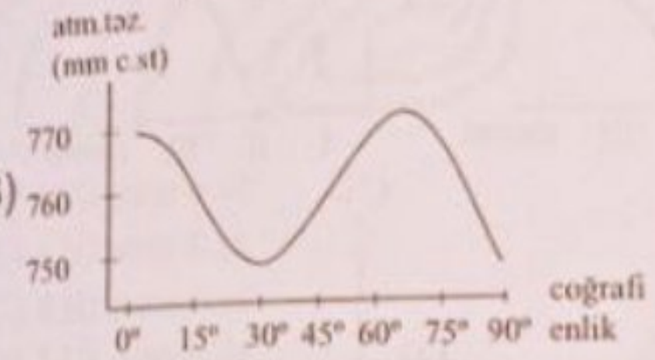

C)
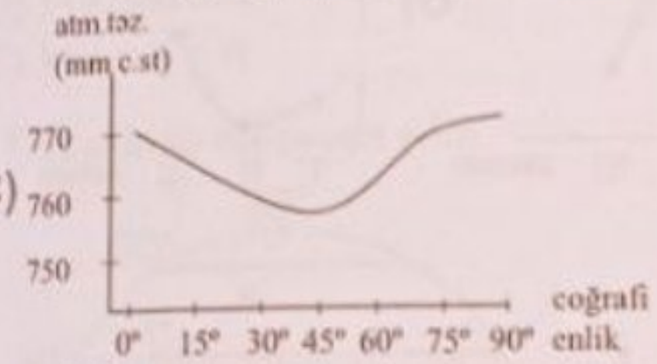

D)
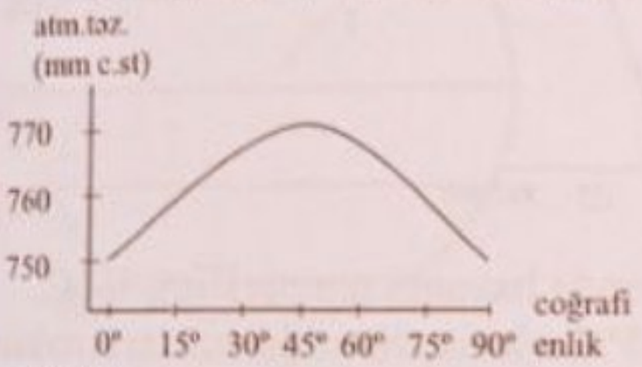

E)
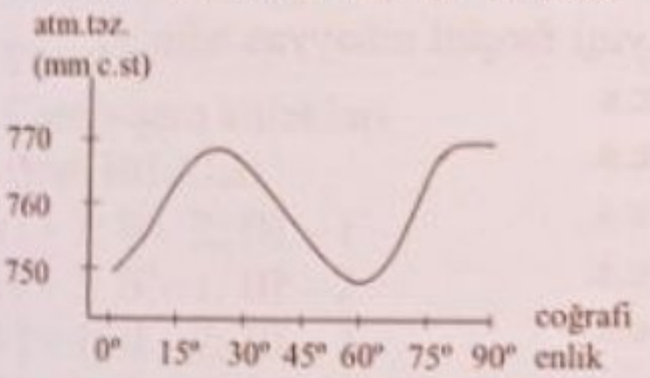

202. Atmosfer təzyiqi sahələrinin il boyu yüksək, il boyu alçaq və fəsillərdən asılı olaraq dəyişdiyi ərazilərin müvafiq ardıcıllığı:

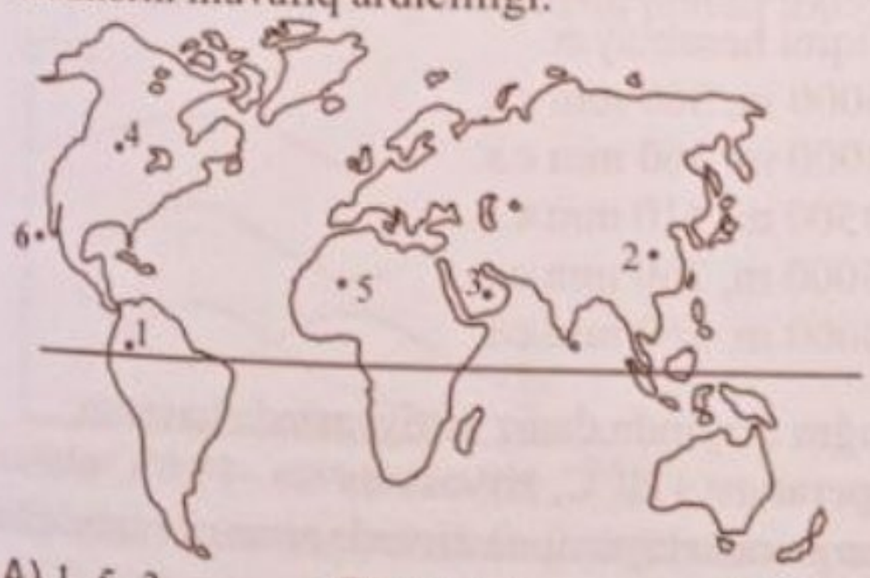

A) 1, 5, 3 B) 4, 1, 5 C) 5, 1, 2
D) 3, 4, 1 E) 4, 2, 6

203. Dağın ətəyində atmosfer təzyiqi 760 mm c.s., zirvəsində isə 260 mm c.s.-dur. Həmin dağın ətəyində havanın temperaturunun +24°C olduğunu nəzərə alaraq, zirvədəki temperaturu hesablayın.

A) –6°C B) +40°C C) –12°C
D) +24°C E) –14°C

204. Dağın zirvəsində atmosfer təzyiqi 350 mm c.s., ətəyində isə 750 mm c.s.-dur. Həmin dağın ətəyində havanın temperaturunun +20°C olduğunu nəzərə alaraq, zirvədəki temperaturu hesablayın.

A) –12°C B) +44°C C) –4°C
D) +24°C E) –24°C

205. Kəsmə yüksəklik 100 m-dir. *B* nöqtəsində temperatur 10°C olarsa, *A* nöqtəsində havanın temperaturunu və *B* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü hesablayın.

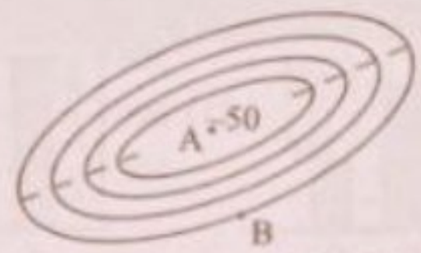

A) 9,3°C; 200 m B) 11,8°C; 350 m
C) 12,1°C; 350 m D) 12,1°C; 300 m
E) 7,9°C; 300 m

206. Kəsmə yüksəklik 200 m-dir. *B* nöqtəsində temperatur 12°C olarsa, *A* nöqtəsində havanın temperaturunu və *B* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü hesablayın.

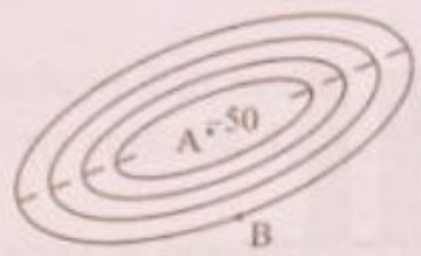

A) 8,1°C; 650 m B) 3,9°C; 600 m
C) 3,9°C; 650 m D) 15,9°C; 550 m
E) 15,9°C; 600 m

207. Sxemdə verilmiş *A*, *B* və *C* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərinə aşağıdakı diaqramlardan hansı uyğun gəlir (nəzərə alın ki, *T* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 720 mm c.st. təşkil edir)?

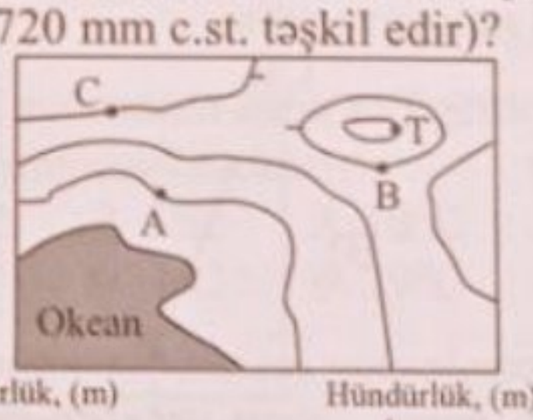

A)
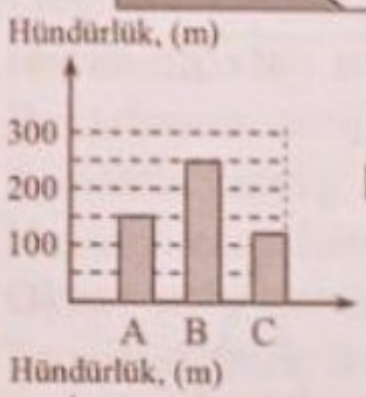

B)
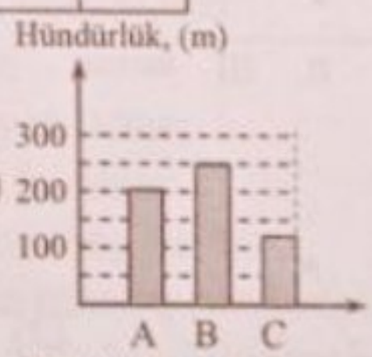

C)
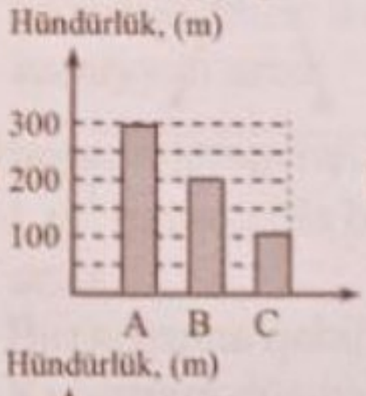

D)
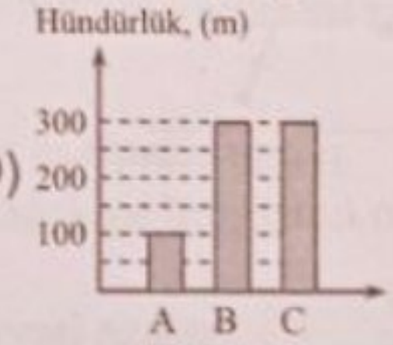

E)
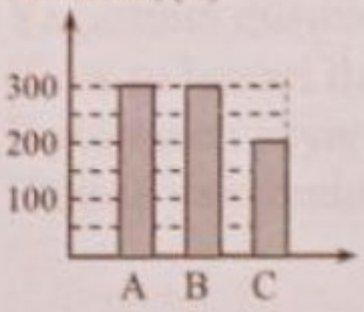

T.me/BirlikTeam

208. Sxemdə verilmiş *A*, *B* və *C* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərinə aşağıdakı diaqramlardan hansı uyğun gəlir (nəzərə alın ki, *T* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 720 mm c.st. təşkil edir)?

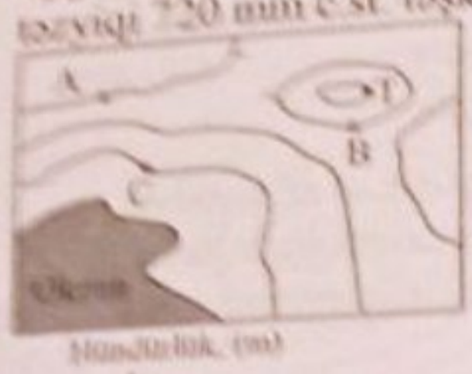

A)
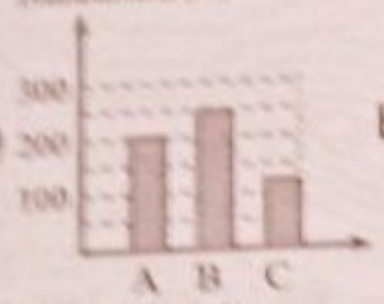

B)
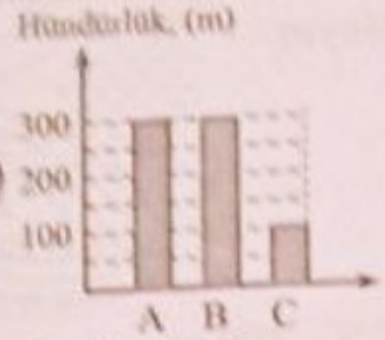

C)
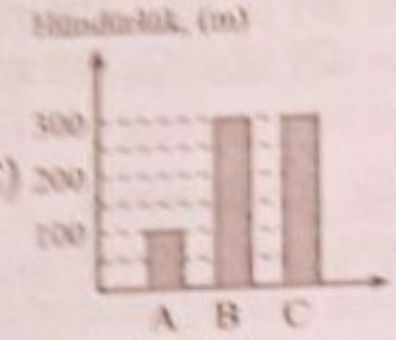

D)
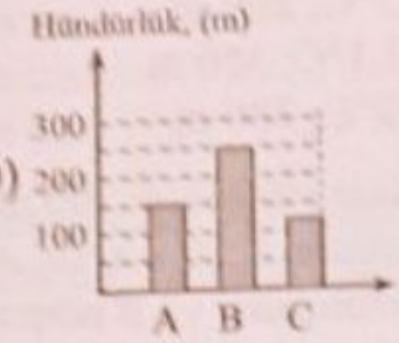

E)
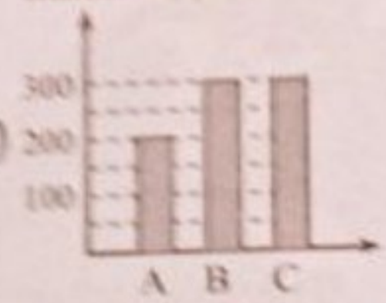

209. Havanın mütləq rütubətliyi və temperaturu vaxta görə dəyişir. Nəticədə nisbi rütubətlik aşağıdakı qiymətləri alır:

I. 65% II. 85% III. 30%

Nisbi rütubətliyin dəyişməsinə uyğun temperaturun gedişi qrafikini müəyyən edin.

A)
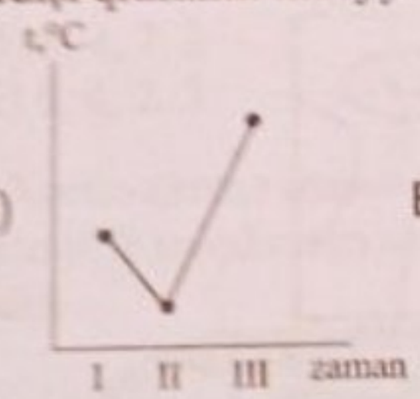

B)
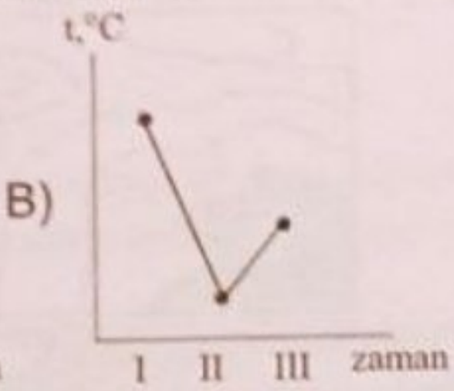

C)
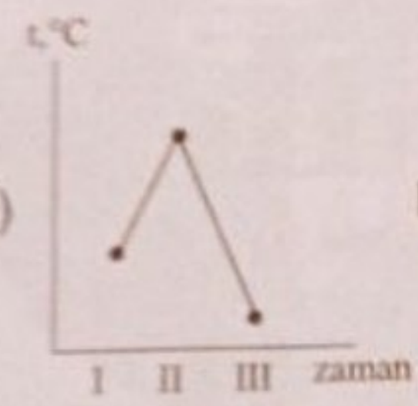

D)
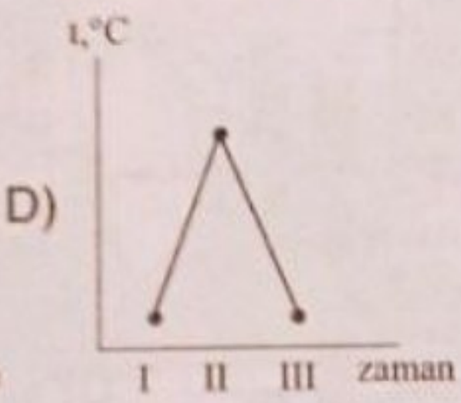

E)
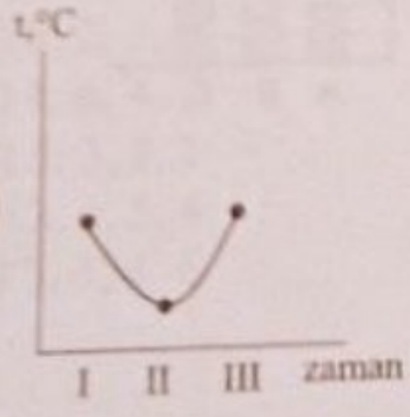

210. Havanın mütləq rütubətliyi və temperaturu vaxta görə dəyişir. Nəticədə nisbi rütubətlik aşağıdakı qiymətləri alır:

I. 30% II. 85% III. 65%

Nisbi rütubətliyin dəyişməsinə uyğun temperaturun gedişi qrafikini müəyyən edin.

A)
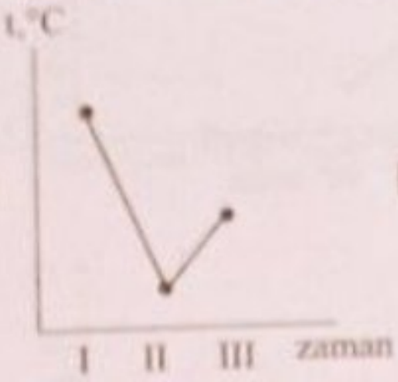

B)
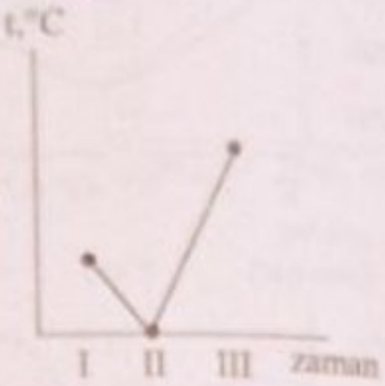

C)
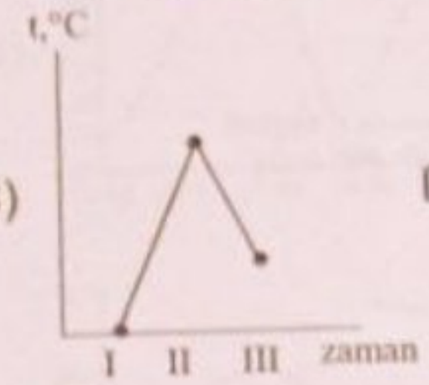

D)
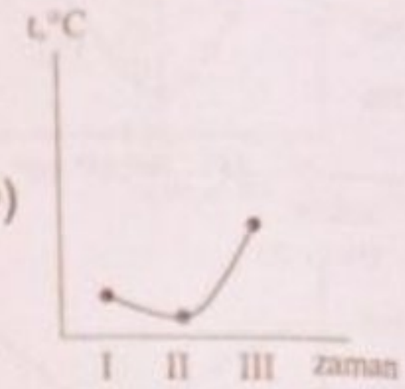

E)
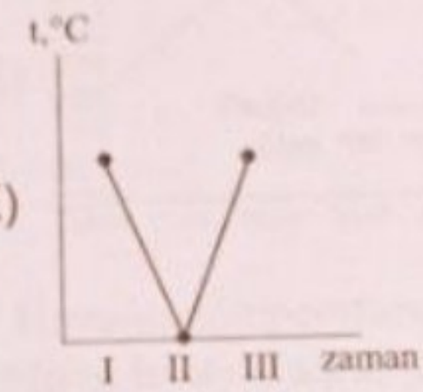

211. Dağın ətəyində havanın temperaturu 16°C, zirvəsində –5°C olarsa, zirvə ilə ətək arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini müəyyən edin.

A) 460 mm c.s.
B) 410 mm c.s.
C) 760 mm c.s.
D) 350 mm c.s.
E) 520 mm c.s.

212. Dağın ətəyində dəniz səviyyəsində havanın temperaturu +27°C, zirvəsində isə –3°C-dir. Dağın mütləq hündürlüyünü və zirvədəki atmosfer təzyiqini hesablayın.

A) 5000 m, 360 mm c.s.
B) 4000 m, 360 mm c.s.
C) 3500 m, 410 mm c.s.
D) 5000 m, 260 mm c.s.
E) 4000 m, 260 mm c.s.

213. Dağın ətəyində dəniz səviyyəsində havanın temperaturu +20°C, zirvəsində isə –11,8°C olarsa, dağın hündürlüyünü və zirvədə atmosfer təzyiqini hesablayın.

A) 5300 m, 230 mm c.s.
B) 3500 m, 410 mm c.s.
C) 5300 m, 160 mm c.s.
D) 1367 m, 623 mm c.s.
E) 4500 m, 250 mm c.s.

T.me/BirlikTeam

208. Sxemdə verilmiş *A*, *B* və *C* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərinə aşağıdakı diaqramlardan hansı uyğun gəlir (nəzərə alın ki, *T* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 720 mm c.st. təşkil edir)?

A)
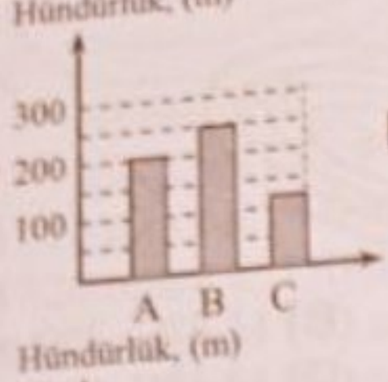

B)
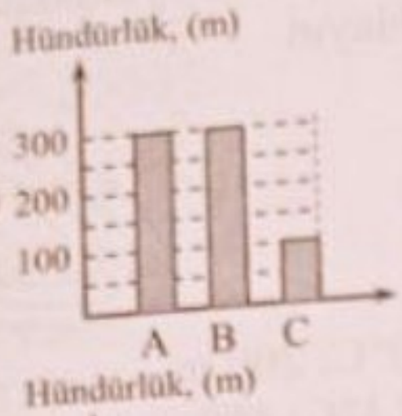

C)
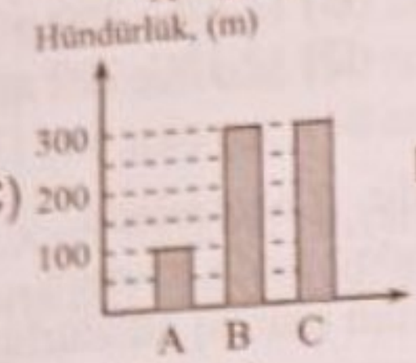

D)

E)
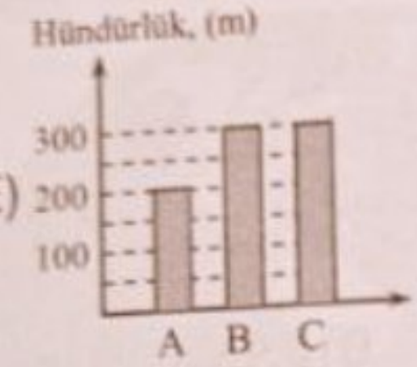

209. Havanın mütləq rütubətliyi və temperaturu vaxta görə dəyişir. Nəticədə nisbi rütubətlik aşağıdakı qiymətləri alır:

I. 65% II. 85% III. 30%

Nisbi rütubətliyin dəyişməsinə uyğun temperaturun gedişi qrafikini müəyyən edin.

A)
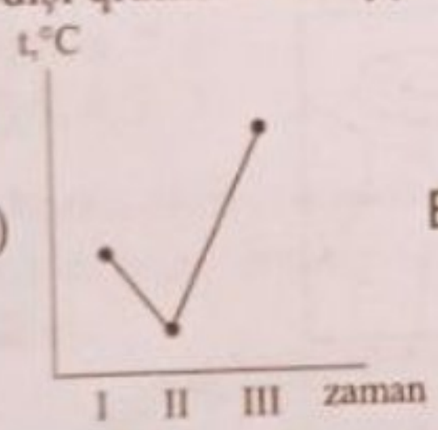

B)
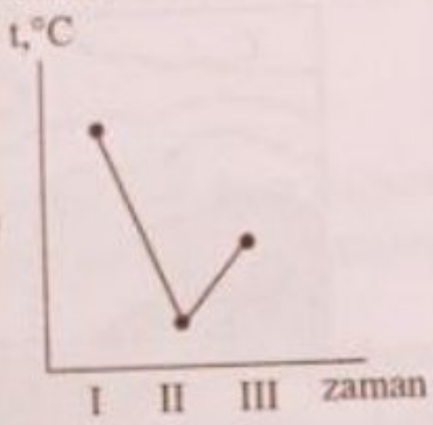

C)
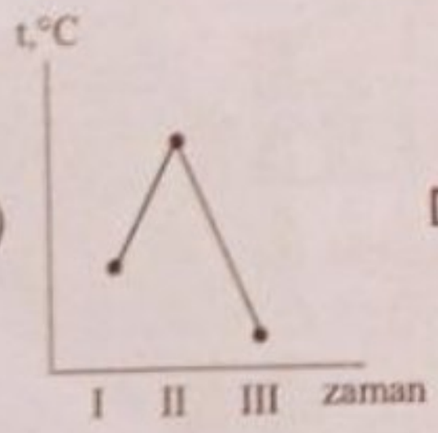

D)
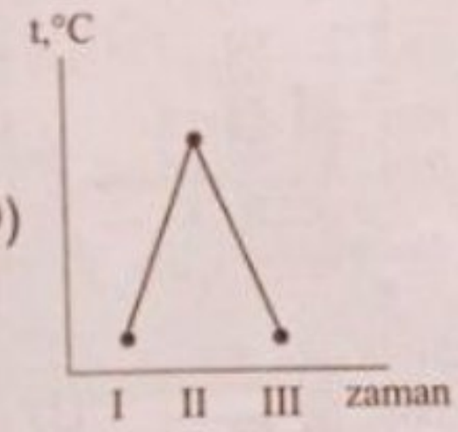

E)
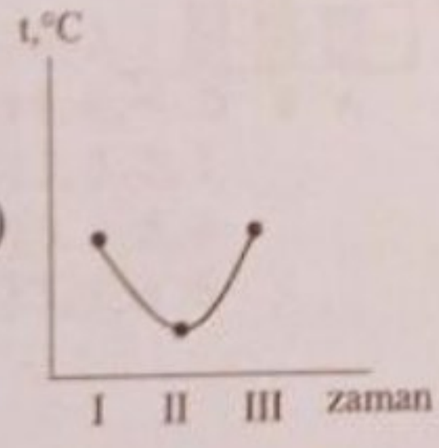

210. Havanın mütləq rütubətliyi və temperaturu vaxta görə dəyişir. Nəticədə nisbi rütubətlik aşağıdakı qiymətləri alır:

I. 30% II. 85% III. 65%

Nisbi rütubətliyin dəyişməsinə uyğun temperaturun gedişi qrafikini müəyyən edin.

A)
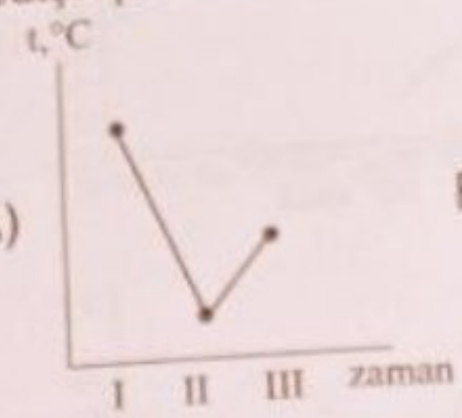

B)
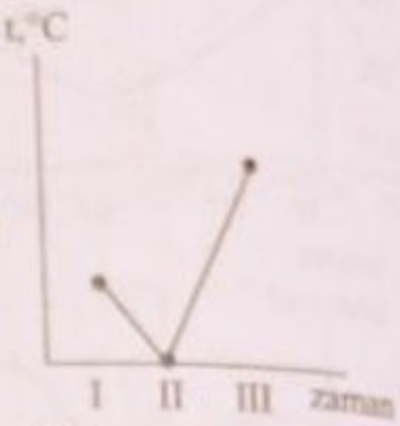

C)
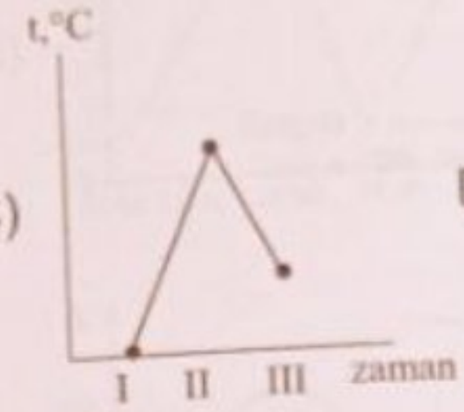

D)
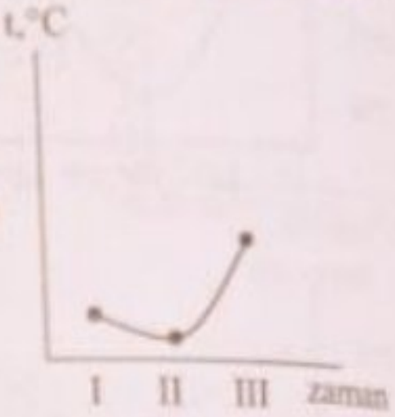

E)
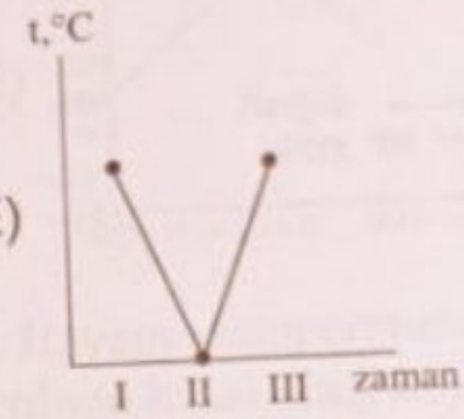

211. Dağın ətəyində havanın temperaturu 16°C, zirvəsində –5°C olarsa, zirvə ilə ətək arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini müəyyən edin.

A) 460 mm c.s.
B) 410 mm c.s.
C) 760 mm c.s.
D) 350 mm c.s.
E) 520 mm c.s.

212. Dağın ətəyində dəniz səviyyəsində havanın temperaturu +27°C, zirvəsində isə –3°C-dir. Dağın mütləq hündürlüyünü və zirvədəki atmosfer təzyiqini hesablayın.

A) 5000 m, 360 mm c.s.
B) 4000 m, 360 mm c.s.
C) 3500 m, 410 mm c.s.
D) 5000 m, 260 mm c.s.
E) 4000 m, 260 mm c.s.

213. Dağın ətəyində dəniz səviyyəsində havanın temperaturu +20°C, zirvəsində isə –11,8°C olarsa, dağın hündürlüyünü və zirvədə atmosfer təzyiqini hesablayın.

A) 5300 m, 230 mm c.s.
B) 3500 m, 410 mm c.s.
C) 5300 m, 160 mm c.s.
D) 1367 m, 623 mm c.s.
E) 4500 m, 250 mm c.s.

T.me/BirlikTeam

214. *A* məntəqəsində havanın temperaturu +7,8°C, *C* məntəqəsində isə +4,2°C-dir. *B* məntəqəsində atmosfer təzyiqini hesablayın.

A) 600 mm c.st
B) 420 mm c.st
C) 430 mm c.st
D) 110 mm c.st
E) 340 mm c.st

215. Uyğunluğu müəyyən edin.

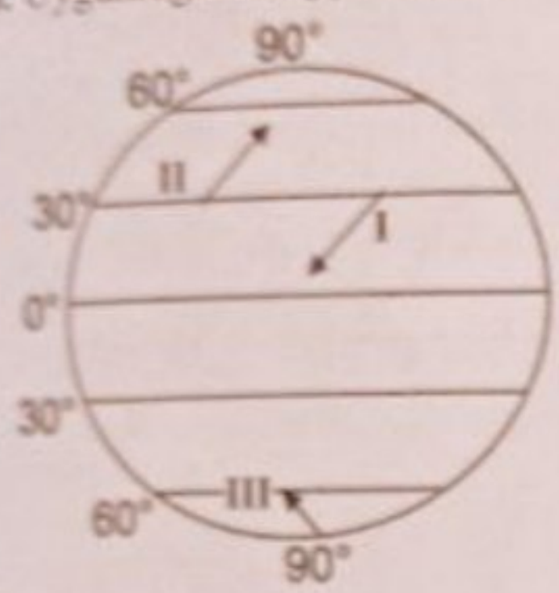

1. Passatlar
2. Cənub-şərq küləkləri
3. Qərb küləkləri

A) I – 3; II – 2; III – 1
B) I – 3; II – 1; III – 2
C) I – 1; II – 2; III – 3
D) I – 1; II – 3; III – 2
E) I – 2; II – 3; III – 1

216. Qrafikdəki uyğunluğu müvafiq olaraq müəyyən edin.

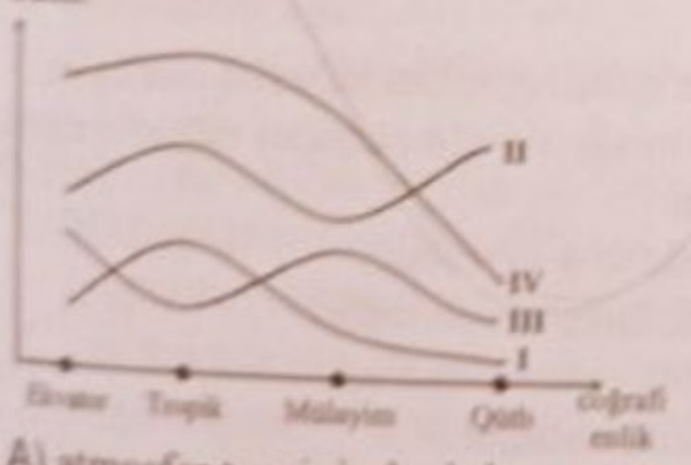

A) atmosfer təzyiqi, duzluluq, yağıntı, temperatur
B) duzluluq, temperatur, atmosfer təzyiqi, yağıntı
C) atmosfer təzyiqi, yağıntı, duzluluq, temperatur
D) yağıntı, duzluluq, temperatur, atmosfer təzyiqi
E) duzluluq, atmosfer təzyiqi, yağıntı, temperatur

217. Xəritə-sxemdə müvafiq olaraq buxarlanma qabiliyyətinin (I) və buxarlanmanın (II) çox olduğu əraziləri müəyyən edin.

A) I – 2, 3; II – 1, 4
B) I – 1, 2; II – 3, 4
C) I – 1, 4; II – 2, 3
D) I – 2, 4; II – 1, 3
E) I – 1, 3; II – 2, 4

218. Şəkildə təsvir olunan relyef formasına uyğun gələn əlamətləri müəyyən edin.

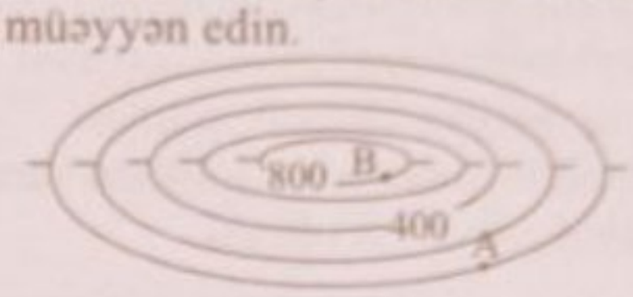

1. Dağdır.
2. Çökəklikdir.
3. Kəsmə hündürlüyü 200 m-dir.
4. *A* və *B* nöqtələri arasında 4,8°C temperatur fərqi vardır.
5. *A* nöqtəsi ən yüksək hündürlüyə malikdir.
6. Nisbi hündürlüyü 1000 m-dir.

219. Fiziki aşınmanın daha intensiv getdiyi sutkalıq temperatur amplitudaları:

1. 35°C 2. 10°C 3. 28°C
4. 25°C 5. 2°C 6. 6°C

220. Fiziki aşınmanın daha zəif getdiyi sutkalıq temperatur amplitudaları:

1. 26°C 2. 5°C 3. 10°C
4. 30°C 5. 3°C 6. 29°C

221. Havanın temperaturu yüksələrsə:

1. Havanın sıxlığı artar.
2. Buxarlanma qabiliyyəti artar.
3. Atmosfer təzyiqi aşağı düşər.
4. Havanın enən hərəkəti baş verər.
5. Okean səthi üzərində mütləq rütubətlik artar.
6. Tropik səhralar üzərində buxarlanmanın kəmiyyəti artar.

222. Havanın temperaturu aşağı düşərsə:

1. 1 m^3 havada ola biləcək su buxarının miqdarı artar.
2. Buxarlanma qabiliyyəti azalar.
3. Yağıntının düşmə ehtimalı artar.
4. Hava su buxarı ilə doyma həddindən uzaqlaşar.
5. Buxarlanan suyun miqdarı artar.
6. Duman və buludun əmələ gəlməsi sürətlənər.

T.me/BirlikTeam

223. Rütubətlənmə əmsalı $R.ə. = \frac{600}{450}$ olan ərazilər üçün səciyyəvi ola bilər:
1. düz radiasiyanın kəmiyyətinin böyük olması
2. bataqlıqların yaranması
3. səpələnən radiasiyanın qiymətinin çox olması
4. suvarmaya böyük ehtiyacın olması
5. kimyəvi aşınmanın intensiv getməsi
6. yarımsəhra və quru çöl landşaftının formalaşması

224. Rütubətlənmə əmsalı $R.ə. = \frac{200}{1000}$ olan ərazilər üçün səciyyəvi ola bilər:
1. irriqasiyanın tətbiq edilməsi
2. dəmyə əkinçiliyinin geniş inkişaf etməsi
3. kimyəvi aşınmanın intensiv getməsi
4. fiziki aşınmanın intensiv getməsi
5. yarımsəhra və səhra landşaftının yaranması
6. çay şəbəkəsinin sıx olması

225. Alçaq təzyiq qurşaqlarına müvafiq gələn coğrafi enliklər:
1. 90° şm.e. 2. 50° c.e. 3. 85° c.e.
4. 10° şm.e. 5. 5° c.e. 6. 30° şm.e.

226. Yüksək təzyiq qurşaqlarına müvafiq gələn coğrafi enliklər:
1. 88° c.e. 2. 30° şm.e. 3. 2° c.e.
4. 50° şm.e. 5. 6° şm.e. 6. 30° c.e.

227. Buxarlanma qabiliyyətinin daha böyük olduğu ərazilərə aid olan xüsusiyyətlər:
1. Daimi donuşluq yayılmışdır.
2. Sutkalıq temperatur amplitudu böyükdür.
3. Fiziki aşınma prosesi intensiv gedir.
4. Dəmyə əkinçiliyi üçün əlverişli şəraitə malikdir.
5. Bitki və heyvanlar aləmi kasıbdır.
6. Torpaqlarında humusun miqdarı çoxdur.

228. Buxarlanma qabiliyyətinin daha kiçik olduğu ərazilərə aid olan cəhətlər:
1. Daimi donuşluq yayılmışdır.
2. Sutkalıq temperatur amplitudu böyükdür.
3. Fiziki aşınma prosesi intensiv gedir.
4. Dəmyə əkinçiliyi üçün əlverişli şəraitə malikdir.
5. Bitki və heyvanlar aləmi kasıbdır.
6. Aqroiqlim ehtiyatları ilə zəif təmin olunmuşdur.

229. Xəritə-sxemdə verilən rəqəmlərə əsasən passat küləklərinin təsirinə məruz qalan məntəqələri müəyyən edin.

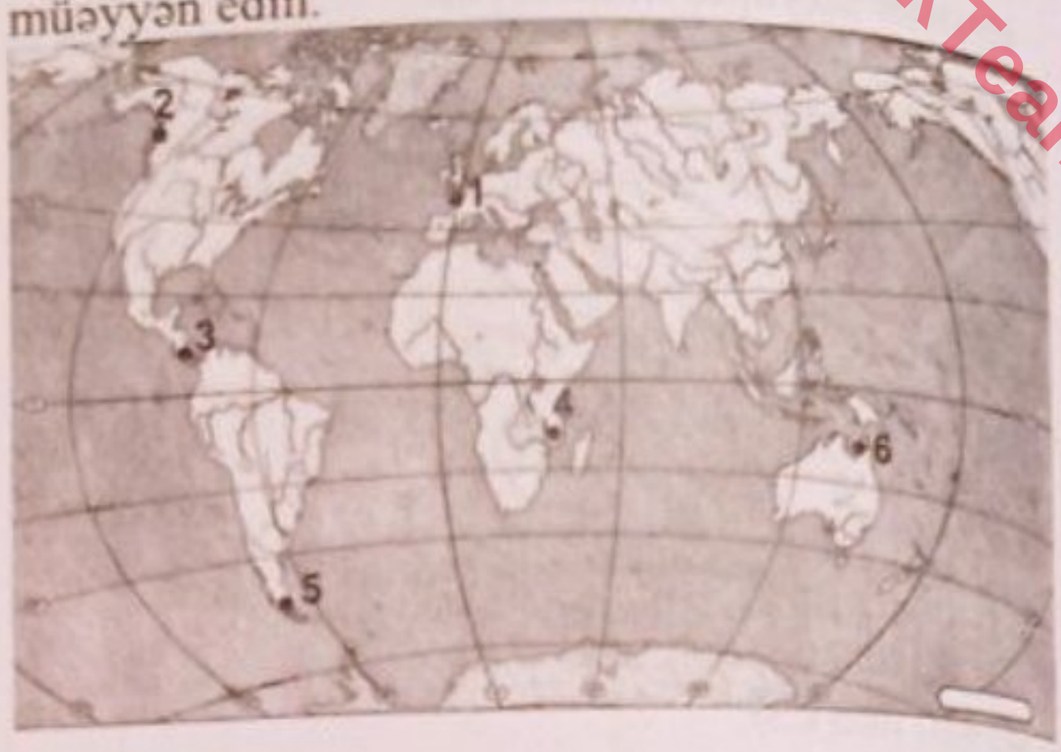

230. Xəritə-sxemdə verilən rəqəmlərə əsasən qərb küləklərinin təsirinə məruz qalan məntəqələri müəyyən edin.

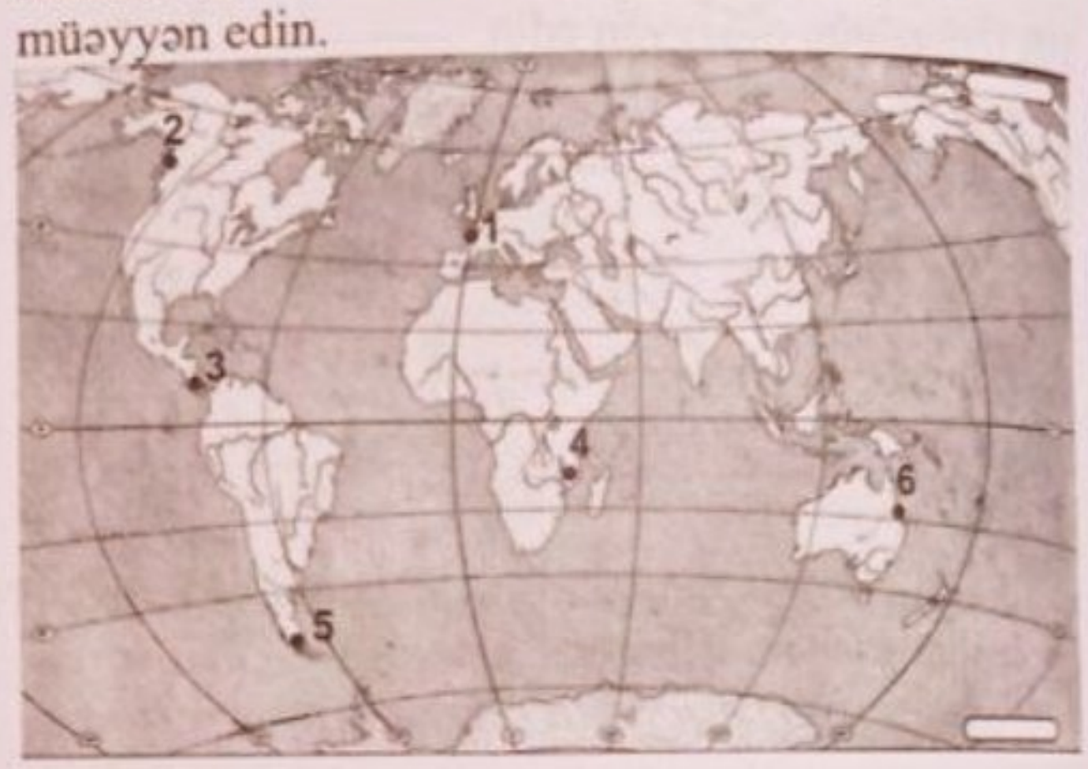

231. Buxarlanmanın ən yüksək və ən aşağı kəmiyyətinin müşahidə olunduğu əraziləri müvafiq olaraq müəyyən edin:
1. mülayim enliklər
2. tropik enliklərin okean səthi
3. tropik enliklərin səhraları
4. tundra zonası

232. Buxarlanma qabiliyyətinin müvafiq olaraq ən yüksək və ən aşağı olduğu əraziləri müvafiq olaraq müəyyən edin:
1. Tropik enliklərin səhraları
2. Tropik enliklərin okean səthi
3. Mülayim enliklərin meşələri
4. Subekvatorial enliklər
5. Qütbətrafı enliklər

T.me/BirlikTeam

233. İl ərzində materik və okeanlar qeyri-bərabər qızır. Yayda quru tez qızdığına görə onun üzərində alçaq təzyiq sahəsi yaranır. Nəticədə hava axınları okeanlardan quruya yönəlir və yay mussonları yaranır. Xəritə-sxemə əsasən, verilmiş hava axınlarının hakim olduğu əraziləri seçin.

234. Səpələnən günəş radiasiyasının ümumi radiasiyanın 80%-dən çoxunu təşkil etdiyi ərazilər üçün səciyyəvidir:
1. Rütubət əmsalı vahiddən böyükdür.
2. Fiziki aşınma daha intensivdir.
3. Sıx çay şəbəkəsi yarana bilər.
4. Suvarma əkinçiliyi zəruridir.
5. Kimyəvi aşınma intensivdir.
6. Sutkalıq temperatur amplitudu yüksəkdir.

235. Düzgün izahı verilən coğrafi terminləri seçin.
1. Müəyyən istilik şəraitində maksimal buxarlana bilən rütubətin miqdarına buxarlanma qabiliyyəti deyilir.
2. Eyni buxarlanma qabiliyyətinə malik nöqtələri birləşdirən xətlər izobar adlanır.
3. Günəşdən birbaşa Yer səthinə çatan günəş şüaları düz radiasiya adlanır.
4. Atmosferin Yer səthi ilə təmasda olan alt təbəqəsi stratosfer adlanır.
5. Su buxarının maye halına keçməsi sublimasiya adlanır.
6. Mərkəzində alçaq, kənarlarında yüksək atmosfer təzyiqi olan qapalı təzyiq sahəsi siklon adlanır.

236. İzahı ***səhv*** verilən coğrafi terminləri seçin.
1. Rütubətlənmə əmsalı – illik yağıntıların miqdarının mümkün buxarlanmaya nisbətidir.
2. 1 m^3 havada olan su buxarının qramlarla miqdarına nisbi rütubətlik deyilir.
3. Suyun maye halından qaz halına keçməsinə kondensasiya deyilir.
4. Göy üzünün buludla örtülmə dərəcəsi buludluluq adlanır.
5. Yer səthinə birbaşa çatan radiasiya düz radiasiya adlanır.
6. Yağıntıların miqdarı eyni olan məntəqələri birləşdirən xətlər – izoqalin adlanır.

237. Qrafiklərdən hansı doğrudur?

1.
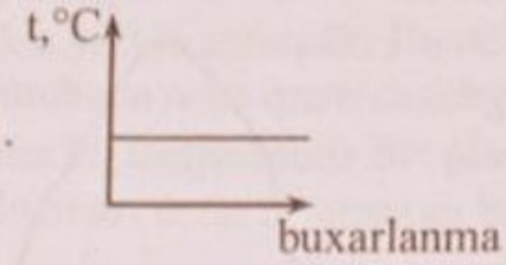

2.
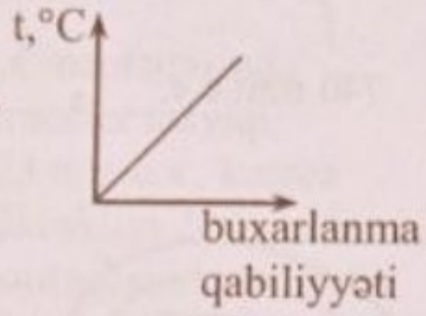

3.
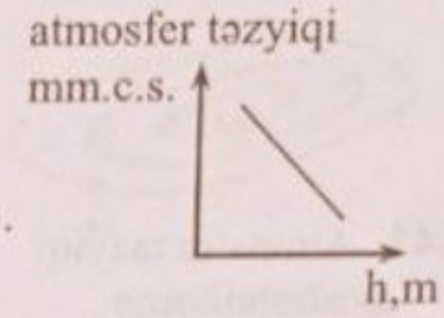

4.
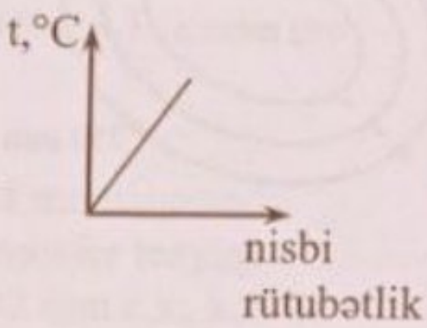

5.
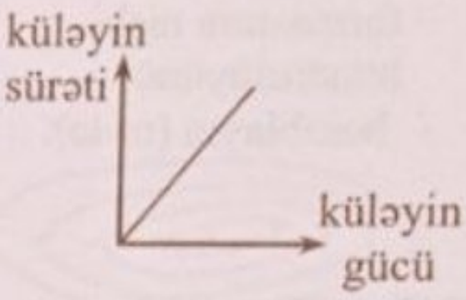

238. Qrafiklərdən hansı doğrudur?

1.
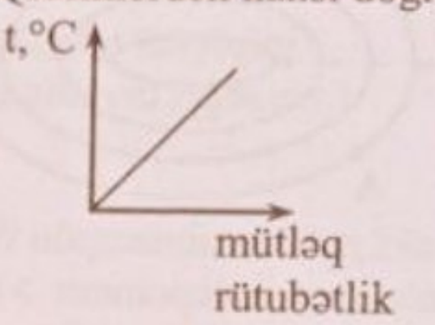

2.
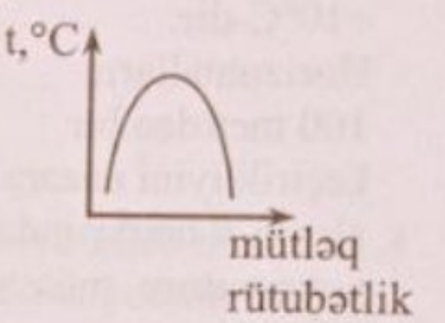

3.
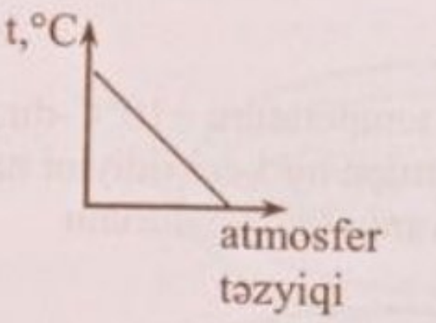

4.
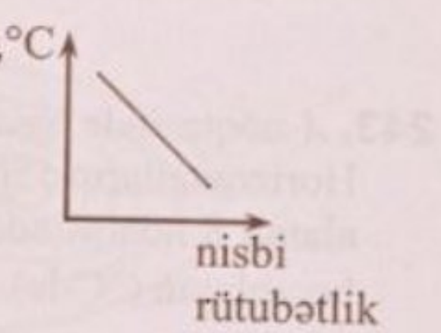

5.
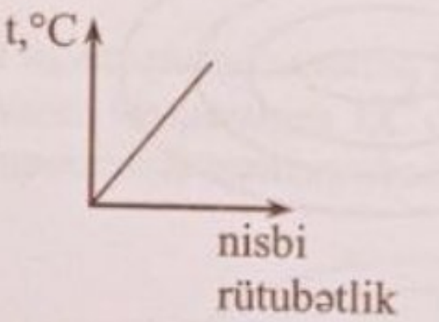

239. Yer kürəsinin orta temperaturu artarsa hansı hadisələr baş verə bilər?
1. Meşələrin sərhədi dağlıq ərazilərdə yuxarı qalxar.
2. Dünya okeanının sahəsi genişlənər.
3. Qütbətrafı ərazilərdə örtük buzluqsahələri genişlənər.
4. Yalnız stratosferdə havanın temperaturu arta bilər.
5. Arid zonalarda canlı aləmin növ tərkibi zənginləşər.
6. Yerdə udulan radiasiyanın kəmiyyəti artar.

T.me/BirlikTeam

240. Atmosfer təzyiqi göstəricilərinə əsasən dağın nisbi hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

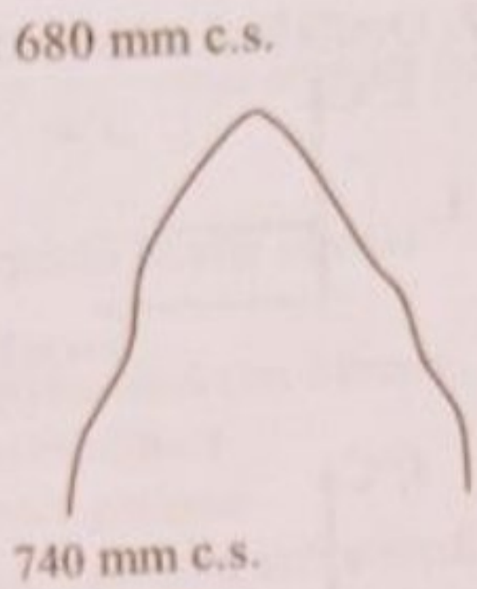

241. Atmosfer təzyiqi göstəricilərinə əsasən relyef formasının nisbi hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

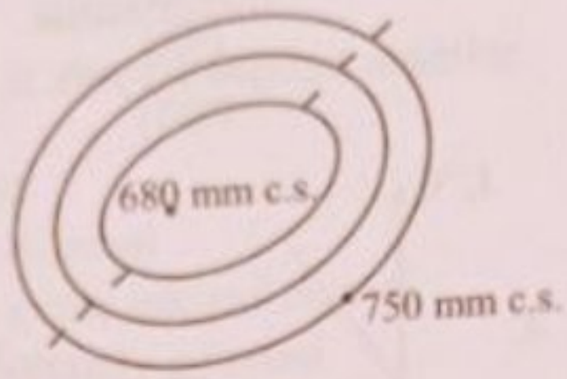

242. *A* nöqtəsində havanın temperaturu +10°C-dir. Horizontalların 100 metrdən bir keçirildiyini nəzərə alaraq *B* nöqtəsində temperaturu müəyyən edin (°C-lə).

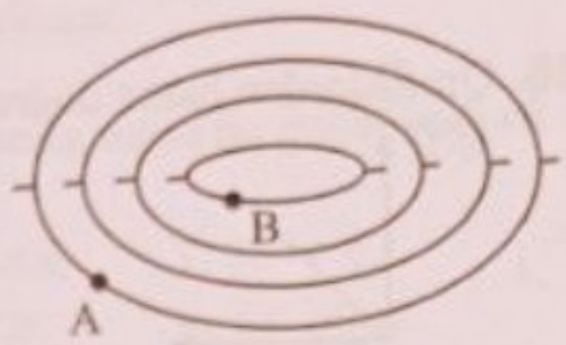

243. *A* nöqtəsində havanın temperaturu +10°C-dir. Horizontalların 150 metrdən bir keçirildiyini nəzərə alaraq *B* nöqtəsində havanın temperaturunu hesablayın (°C-lə).

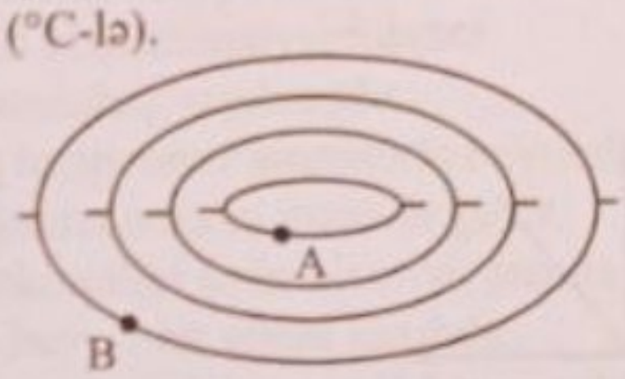

244. Dağın ətəyində okean səviyyəsində havanın maksimum temperaturu 27°C olarsa, qar xətti hansı hündürlükdən keçər (m-lə)?

245. *A* və *B* məntəqələri arasındakı atmosfer təzyiqi fərqinin 300 mm c.s. olduğunu nəzərə alıb, kəsmə yüksəkliyini hesablayın (m-lə).

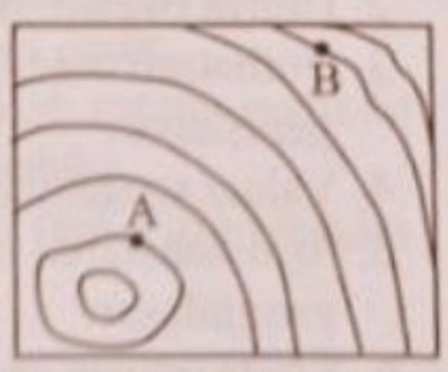

246. *A* və *B* məntəqələri arasındakı temperatur fərqinin 18° olduğunu nəzərə alaraq, kəsmə yüksəkliyini hesablayın (m-lə).

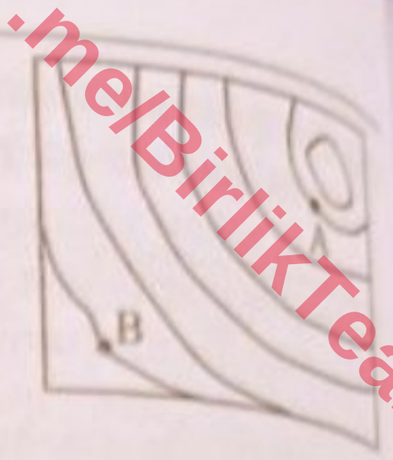

247. Ekvatorda yerləşən dağın yamacında 2000 m hündürlükdə havanın temperaturu 18°C-dir. Qar xəttinin hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

248. Dağın yamacında, dəniz səviyyəsindən 1500 m hündürlükdə havanın temperaturu 15°C-dir. Qar xəttinin hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

249. Temperaturu 20°C olan 1 m^3 havada nisbi rütubətlilik 57%-dən 27%-ə qədər azalmışdır. Mütləq rütubətliliyin neçə qram dəyişməsini hesablayın (Nəzərə alın ki, 20°C temperaturda 1 m^3 havanın tam doyması üçün 17 qram su buxarı lazımdır).

250. Temperaturu 20°C olan 1 m^3 havada nisbi rütubətlilik 63%-dən 23%-ə qədər azalmışdır. Mütləq rütubətliliyin neçə qram dəyişməsini hesablayın (Nəzərə alın ki, 20°C temperaturda 1 m^3 havanın tam doyması üçün 17 qram su buxarı lazımdır).

251. Sxemdə verilən B və C horizontalları arasında temperatur fərqi 8,4^{0}C-dir. A və D horizontalları arasında atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın (mm c. s. ilə).

252. *A* və *B* məntəqələri arasında temperatur fərqinin 24° olduğunu nəzərə alıb, sxemdə kəsmə yüksəkliyin neçə metr olduğunu hesablayın.

253. *A* və *B* məntəqələri arasında temperatur fərqinin 15° olduğunu nəzərə alıb, sxemdə kəsmə yüksəkliyin neçə metr olduğunu hesablayın.

T.me/BirlikTeam

254. Temperaturu +30°C, nisbi rütubətliliyi 27% olan 1m^3 hava +10°C-yə qədər soyuyarsa, havanın nisbi rütubətliliyi neçə faiz olar (1 m^3 havada +10°C-də maksimum 9 q, +30°C-də isə 30 q su buxarı ola bilər)?

255. Temperaturu +20°C, nisbi rütubətliliyi 75% olan 1 m^3 hava +30°C-yə qədər qızarsa, onun nisbi rütubətliliyi neçə faiz olar (1 m^3 havada +20°C-də maksimum 17 q; +30°C-də isə 30 q su buxarı ola bilər)?

256. *A* və *B* nöqtələri arasındakı temperatur fərqi 6°C, *A* və *C* nöqtələri arasındakı temperatur fərqi isə 7,5°C olarsa, *C* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

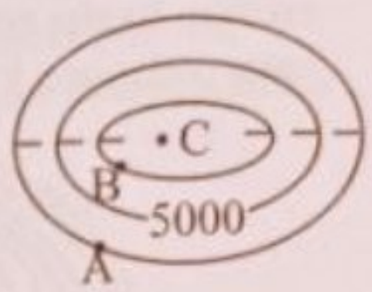

257. *A* və *B* nöqtələri arasındakı temperaturlar fərqi 3,6°C, *A* və *C* nöqtələri arasındakı temperaturlar fərqi isə 4,8°C olarsa, *C* nöqtəsinin mütləq hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

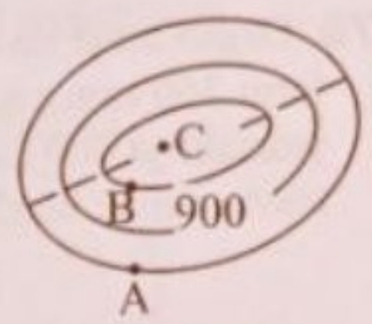

258. *A* və *B* nöqtələri arasındakı temperaturlar fərqi 1,8°C, *A* və *C* nöqtələri arasında isə 2,4°C olarsa, *C* nöqtəsinin mütləq yüksəkliyini hesablayın (m-lə).

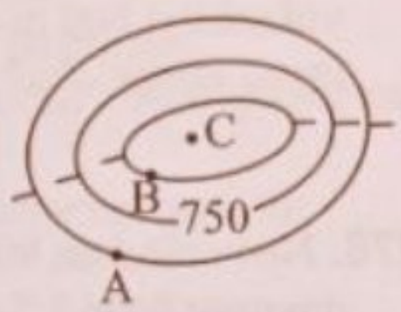

259. *A* və *B* nöqtələri arasında temperaturlar fərqi 6°C, *A* və *C* nöqtələri arasında isə 7,5°C olarsa, *C* nöqtəsinin mütləq yüksəkliyini hesablayın (m-lə).

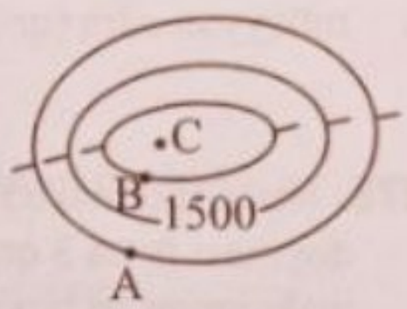

260. Temperaturu 30°C olan havada nisbi rütubətlik 49%-dən 64%-ə qədər yüksəlmişdir. Bu dövr ərzində mütləq rütubətliyin neçə qram artdığını hesablayın (Nəzərə alın ki, temperaturu 30°C olan 1 m^3 havanın tam doyması üçün 30 qram su buxarı lazımdır).

261. Temperaturu 20°C olan havada nisbi rütubət 78%-dən 48%-ə enmişdir. Bu dövr ərzində mütləq rütubətin neçə qram azaldığını hesablayın (Nəzərə alın ki, temperaturu 20° olan 1 m^3 havanın tam doyması üçün 17 qram su buxarı lazımdır).

262. *A* məntəqəsində atmosfer təzyiqi 723 mm c.s., kəsmə yüksəkliyi 200 m olarsa, *B* məntəqəsində atmosfer təzyiqini hesablayın (mm.c.s.).

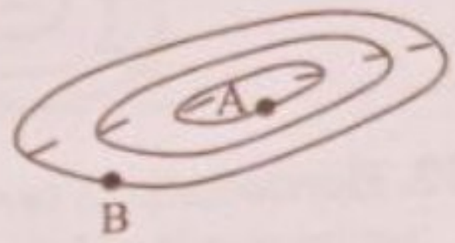

263. *A* məntəqəsində atmosfer təzyiqi 642 mm c.s., kəsmə yüksəkliyi 300 m olarsa, *B* məntəqəsində atmosfer təzyiqini hesablayın (mm.c.s.).

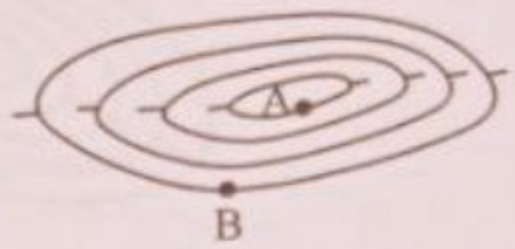

264. *B* nöqtəsinin mütləq hündürlüyü 2500 m olarsa, *A* və *C* məntəqələri arasında olan temperatur fərqini hesablayın (°C-lə).

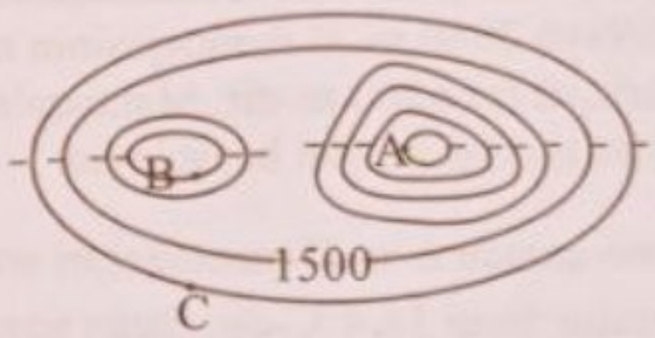

265. *A* məntəqəsində mütləq hündürlük 3500 m, havanın temperaturu 3°C olarsa, *C* məntəqəsindəki temperatur *B* məntəqəsindən neçə dərəcə çox olar?

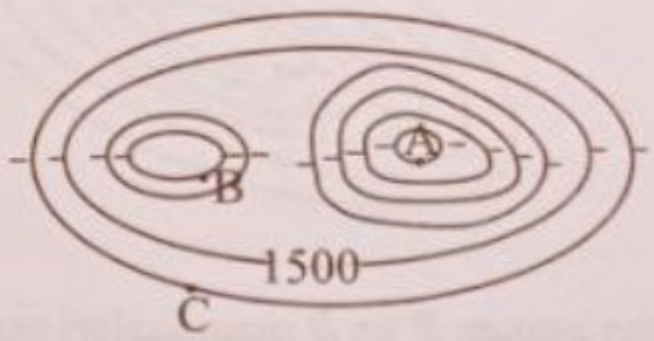

266. Okean sahilində ətəyi 200 m mütləq hündürlükdə yerləşən dağın zirvəsində havanın temperaturu (–3°C), atmosfer təzyiqi isə 510 mm c.s.-dur. Dağın ətəyində havanın temperaturunu hesablayın (°C-lə).

267. Okean sahilində ətəyi 400 m mütləq hündürlükdə yerləşən dağın zirvəsində havanın temperaturu (–4°C), atmosfer təzyiqi isə 430 mm c.s.-dur. Dağın ətəyində havanın temperaturunu hesablayın (°C-lə).

T.me/BirlikTeam

268. Horizontallarla təsvir edilmiş dağın ətəyinin dəniz səviyyəsində olduğunu nəzərə alaraq, daxili horizontalın mütləq hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

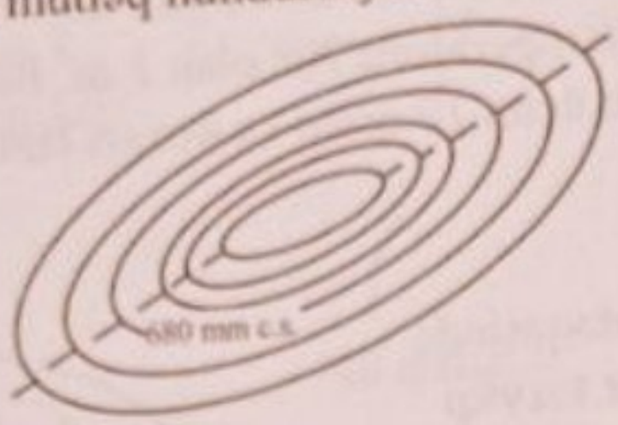

269. Horizontallarla təsvir edilmiş dağın ətəyinin dəniz səviyyəsində olduğunu nəzərə alaraq, daxili horizontalın mütləq hündürlüyünü müəyyən edin (m-lə).

270. Dağın yamacında olan A məntəqəsinin mütləq hündürlüyü 1050 m, B məntəqəsinin mütləq hündürlüyü isə 4800 m-dir. Məntəqələr arasında temperatur fərqini hesablayın.

271. Dağın yamacında olan A məntəqəsinin mütləq hündürlüyü 2050 m, B məntəqəsinin mütləq hündürlüyü isə 6200 m-dir. Məntəqələr arasında atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın.

272. Sxemə əsasən *L* və *K* məntəqələri arasındakı temperatur fərqi 14,4°C-dir. Bunu nəzərə alaraq, *S* və *F* məntəqələri arasındakı hündürlük fərqinin neçə metr olduğunu hesablayın.

273. Sxemə əsasən *R* və *B* məntəqələri arasındakı temperatur fərqi 16,8°C-dir. Bunu nəzərə alaraq, *A* və *Z* məntəqələri arasındakı hündürlük fərqinin neçə metr olduğunu hesablayın.

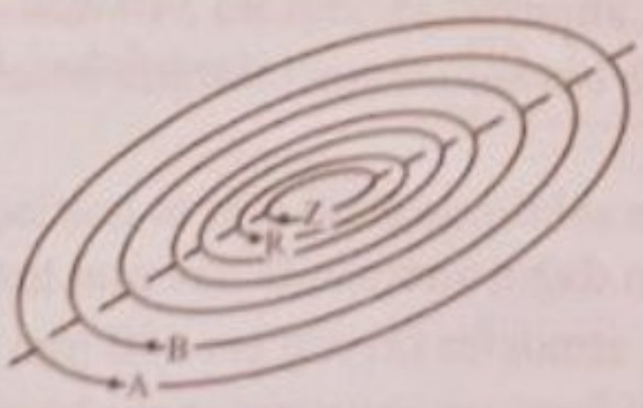

274. *H* və *M* məntəqələri arasındakı atmosfer təzyiqi fərqinin 108 mm c.s. olduğunu nəzərə alaraq, *K* və *T* məntəqələri arasındakı nisbi hündürlüyün neçə metr olduğunu hesablayın.

275. *A* məntəqəsində atmosfer təzyiqinin 680 mm c.s. olduğunu nəzərə alaraq, *M* məntəqəsi ilə çayın eroziya bazisi arasındakı hündürlük fərqinin neçə metr olduğunu hesablayın.

276. Dağın ətəyi ilə zirvəsi arasındakı atmosfer təzyiqi fərqi 360 mm c.s. bərabərdir. Bu dağı kəsmə yüksəkliyi 400 m-ə bərabər olan neçə horizontalla təsvir etmək olar?

277. Dağın ətəyi ilə zirvəsi arasındakı atmosfer təzyiqi fərqi 480 mm c.s. bərabər olarsa, bu dağı kəsmə yüksəkliyi 800 m-ə bərabər olan neçə horizontalla təsvir etmək olar?

278. Nisbi rütubəti 90% olan 1 m^3 olan havanın doyması üçün 1,5 qram su buxarı çatışmır. Bu havanın maksimum su buxarı saxlama qabiliyyəti müəyyən edin (qr-la).

279. Nisbi rütubəti 85% olan 1 m^3 olan havanın doyması üçün 3 qram su buxarı çatışmır. Bu havanın maksimum su buxarı saxlama qabiliyyətini müəyyən edin (qr-la).

280. Temperaturu 30°C, nisbi rütubətliyi 70% olan hava 20°C-yə qədər, temperaturu 10°C, nisbi rütubətliyi 60% olan hava isə 0° C-yə qədər soyudularsa, hər iki halda ayrılan su buxarının cəmini qramlarla hesablayın (1 m^3 havada 0°C-5q; +10°C-də maksimum 9 q; +20°C-də 17 q; +30°C-də isə 30 q su buxarı ola bilər).

281. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

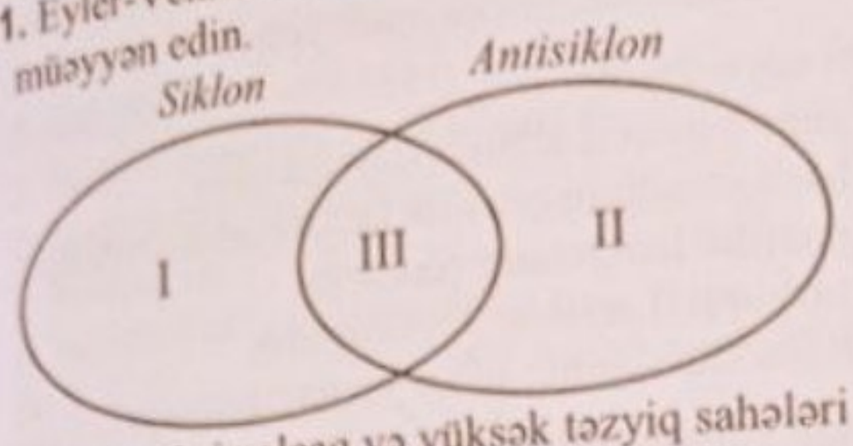

a. Atmosferin alçaq və yüksək təzyiq sahələri arasında əmələ gəlir.
b. Şimal yarımkürəsində saat əqrəbi hərəkəti istiqamətinin əksinə yönəlir.
c. Yerin hərəkəti ilə əlaqədar şimal və cənub yarımkürələrində fərqli istiqamətə yönəlir.
d. Hava aşağı endiyinə görə doyma vəziyyətindən uzaqlaşır və yağıntı vermir.
e. Mərkəzində sakit hava, şəlakət olur.

282. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

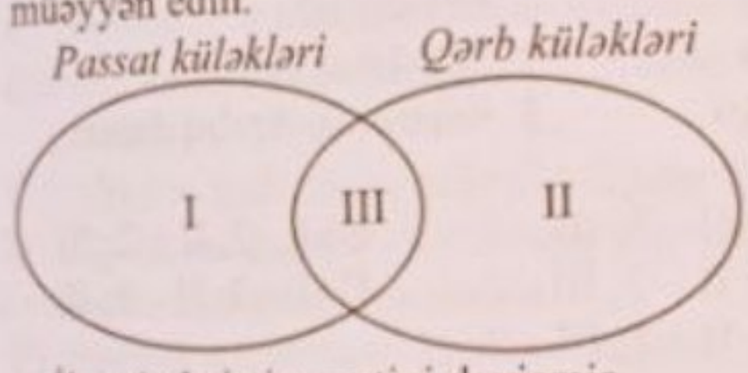

a. İl ərzində istiqamətini dəyişmir.
b. Tropik enliklərdən Ekvatora doğru əsir.
c. Yüksək təzyiq qurşağından alçaq təzyiq qurşağına əsir.
d. Avrasiyada Ural dağlarına qədər bol yağıntı gətirir.
e. Mülayim enliklərə doğru əsir.

283. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

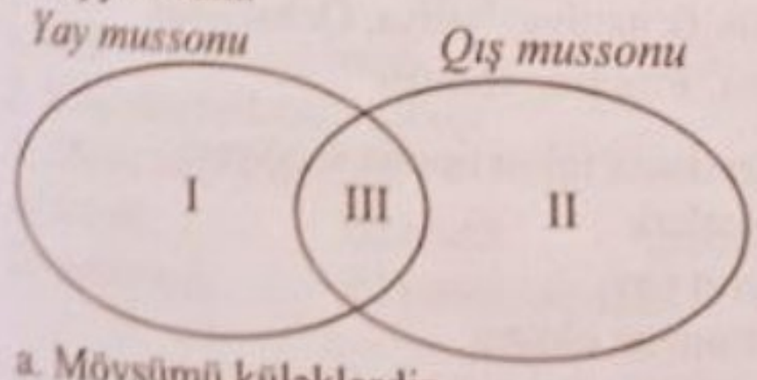

a. Mövsümü küləklərdir.
b. Okeandan quruya doğru əsir.
c. Şərqi və Cənub Şərqi Asiyaya daha güclü təsir göstərir.
d. Az yağıntı verir.
e. əsasən yay aylarında rütubətli olur.

284. Uyğunluğu müəyyən edin.

Xüsusiyyətlər	*Küləklər*
1. Tropik və arktik hava kütlələri arasındakı təzyiq fərqindən yaranır. 2. Əsasən Şimali Afrika səhraları üzərində yaranır. 3. Qolfstrim cərəyanının istiqamətinə təsir edir.	a. Tornado b. Səmum c. Passatlar d. Qərb e. Şimal-şərq

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

İqlim

İqlim və iqlim qurşaqları

1. Mülayim enliklərə nisbətən Ekvatorda yağıntıların daha çox düşməsinin səbəbi:
   A) il ərzində yüksək temperatur nəticəsində enən hava axınları yaranır
   B) mülayim enliklərdə yalnız yayda mülayim hava kütlələri hakim olur
   C) ekvatorial zonada okeanlar daha geniş yayılmışlar
   D) mülayim enliklərdə qərb küləkləri daha çox təsir göstərir
   E) səthi daha çox qızdığına görə güclü qalxan hava axınları yaranır

2. Hansı iqlim qurşaqlarında il boyu yalnız iki mövsüm müşahidə olunur?
   A) Tropik və Subtropik
   B) Ekvatorial və Arktik
   C) Subekvatorial və Mülayim
   D) Subekvatorial və Subarktik
   E) Ekvatorial və Subekvatorial

3. Aralıq dənizi iqlim tipinin yayıldığı ölkələr:
   A) İran, Türkiyə, Polşa
   B) İsrail, AFR, İtaliya
   C) Azərbaycan, Fransa, Belarus
   D) Yunanıstan, Tunis, İspaniya
   E) Qazaxıstan, Peru, Albaniya

4. Subekvatorial qurşaqda yayın rütubətli, qışın quru keçməsinin səbəbi:
   A) Yayda mülayim, qışda tropik kontinental havanın üstünlüyü
   B) Yayda tropik, qışda ekvatorial hava kütlələrinin üstünlüyü
   C) İl boyu tropiklərdən passat küləklərinin əsməsi
   D) Yayda tropik, qışda mülayim hava kütlələrinin təsiri
   E) Yayda ekvatorial, qışda tropik hava kütlələrinin üstünlüyü

5. Mülayim hava kütlələrinin müvafiq olaraq qışda, yayda və bütün il boyu üstünlük təşkil etdiyi iqlim qurşaqları:
   A) subekvatorial, mülayim, subarktik
   B) mülayim, tropik, subarktik
   C) subtropik, subarktik, mülayim
   D) subtropik, mülayim, arktik
   E) subarktik, subtropik, mülayim

6. Tropik hava kütlələrinin müvafiq olaraq yayda, qışda və bütün il boyu üstünlük təşkil etdiyi iqlim qurşaqları:
   A) subtropik, subekvatorial, tropik
   B) tropik, mülayim, subtropik
   C) subekvatorial, subtropik, tropik
   D) subtropik, tropik, subarktik
   E) subekvatorial, tropik, mülayim

7. İqlim nəyə deyilir?
   A) yağıntıların il ərzində dəyişməsinə
   B) hava şəraitinin çoxillik təkrarlanma rejiminə
   C) çoxillik temperatur rejiminə
   D) təzyiqin il ərzində dəyişməsinə
   E) hava kütlələrinin üfüqi yerdəyişməsinə

8. Verilən xüsusiyyətlərin aid olduğu keçid iqlim qurşaqları

I. Qışı sərt soyuq, yayı mülayim	1. Subtropik
II. Qışı mülayim rütubətli, yayı isti quraq	2. Subarktik
III. Qışı isti quraq, yayı isti rütubətli	3. Subekvatorial

   A) I – 2; II – 3; III – 1
   B) I – 1; II – 2; III – 3
   C) I – 3; II – 2; III – 1
   D) I – 2; II – 1; III – 3
   E) I – 3; II – 1; III – 2

9. Yağıntıların daha çox düşdüyü fəsillərə uyğun gələn müvafiq iqlim qurşağı və ya tipi:

I. Yayda	1. Ekvatorial
II. Qışda	2. Subekvatorial
III. İlboyu	3. Subtropik-Aralıq dənizi

   A) I – 2; II – 3; III – 1
   B) I – 3; II – 2; III – 1
   C) I – 1; II – 2; III – 3
   D) I – 3; II – 1; III – 2
   E) I – 2; II – 1; III – 3

10. Mülayim kontinental iqlim tipinin hakim olduğu ölkələr:
   A) Azərbaycan, Madaqaskar, Finlandiya
   B) Qazaxıstan, Türkmənistan, Böyük Britaniya
   C) Sudan, İndoneziya, Kanada
   D) Belarus, Çexiya, Moldova
   E) Monqolustan, Yaponiya, Norveç

11. Mülayim dəniz iqlim tipinin hakim olduğu ölkələr:
   A) Danimarka, Əlcəzair, Türkiyə
   B) İrlandiya, Böyük Britaniya, Danimarka
   C) İrlandiya, Vyetnam, Qazaxıstan
   D) Böyük Britaniya, İtaliya, Özbəkistan
   E) Fransa, Filippin, Keniya

12. Mülayim dəniz iqlim tipinin səciyyəvi xüsusiyyətləri:
   1. mülayim yay
   2. yağıntının az olması
   3. aşağı illik temperatur amplitudu
   4. sərt soyuq qış
   5. yağıntının miqdarının çox olması
   6. mülayim-isti qış
   A) 3, 5, 6
   B) 1, 4, 6
   C) 1, 3, 5
   D) 1, 2, 4
   E) 2, 3, 6

T.me/BirlikTeam

13. Mülayim qurşaq üçün səciyyəvi olan cəhətlər:
1. yüksək atmosfer təzyiqi
2. buludluluğun az olması
3. fəsillərin aydın nəzərə çarpması
4. aşağı atmosfer təzyiqi
5. havanın enən hərəkəti
6. buludluluğun çox olması
A) 2, 3, 5 B) 1, 3, 4 C) 3, 4, 6
D) 4, 5, 6 E) 1, 2, 6

14. İrlandiyada qışın Belarusa nisbətən mülayim keçməsinin səbəbi:
A) İrlandiya daha cənubda yerləşir.
B) İrlandiyanın iqliminə Atlantik okeanın təsiri daha böyükdür.
C) İrlandiya qərb, Belarus isə şərq yarımkürəsində yerləşir.
D) İrlandiyada düzənlik relyef üstünlük təşkil edir.
E) İrlandiya materik daxilində, Belarus isə adada yerləşir.

15. Coğrafi enliyin əsas iqlim əmələ gətirən amillərdən biri olmasının səbəbi:
A) süxurların enlikdən asılı olaraq dəyişməsi
B) hava kütlələrinin fəsillər üzrə yerinin sabit qalması
C) enlikdən asılı olaraq relyefin dəyişməsi
D) coğrafi enlikdən asılı olaraq günəş şüalarının düşmə bucağının dəyişməsi
E) seysmik qurşaqların çox vaxt enlikdən asılı olaraq əmələ gəlməsi

16. Şimal yarımkürəsində suvarmanın ***olmadığı*** iqlim qurşaqları:
A) mülayim, subekvatorial, subtropik
B) ekvatorial, arktik, mülayim
C) ekvatorial, subekvatorial, tropik
D) ekvatorial, subarktik, arktik
E) ekvatorial, tropik, subtropik

17. Göstərilən əlamətlərin ilboyu aid olduğu iqlim qurşağı:
1. İllik və sutkalıq temperatur amplitudu kiçikdir
2. İfrat rütubətlənmə şəraiti
3. Alçaq təzyiq qurşağı
A) tropik B) arktik C) ekvatorial
D) subtropik E) subekvatorial

18. Göstərilən əlamətlərin ilboyu aid olduğu iqlim qurşağı:
1. havanın qalxan hərəkəti
2. bir neçə iqlim tipinin olması
3. bütün fəsillərin aydın müşahidə olunması
A) subekvatorial B) mülayim C) ekvatorial
D) subarktik E) arktik

19. Mülayim qurşaqda yayı isti, qışı sərt soyuq, illik temperatur amplitudu yüksək, yağıntısı az olan iqlim tipi:
A) kəskin kontinental B) musson
C) mülayim kontinental D) mülayim dəniz
E) subtropik

20. Əks olunan radiasiyanın payının üstün olduğu iqlim qurşaqları:
A) arktik və mülayim B) ekvatorial və arktik
C) subekvatorial və tropik
D) arktik və antarktik E) mülayim və ekvatorial

21. Əsasən ekvatorial və subekvatorial iqlim qurşaqlarında yerləşən dövlətlər:
A) Kolumbiya, Anqola, Monqolustan
B) Braziliya, Malayziya, Konqo DR
C) Mozambik, Finlandiya, Konqo
D) Paraqvay, Vyetnam, İspaniya
E) Braziliya, Sudan, Kanada

22. Nisbi rütubətliliyi il boyu nisbətən yüksək olan paytaxt şəhərləri:
A) Roma, Afina, Seul
B) Seul, Kiyev, Daşkənd
C) Roma, Ankara, Kopenhagen
D) Nyu-Dehli, Aşqabad, Bakı
E) Cakarta, London, Kopenhagen

23. Ekvatorial hava kütlələrinin səciyyəvi xüsusiyyətləri:
A) rütubətli, mülayim və aydın
B) il boyu isti, quru, tutqun
C) quru, dumanlı və buludlu
D) il boyu isti, rütubətli, bol yağıntılı
E) isti, rütubətli, az yağıntılı

24. İsti, quru havanın və yüksək təzyiqin qışda üstünlük təşkil etdiyi iqlim qurşaqları
A) tropik, subarktik
B) tropik, ekvatorial
C) subekvatorial, ekvatorial
D) mülayim, subekvatorial
E) tropik, subekvatorial

25. Subtropik (I) və subekvatorial (II) iqlim qurşaqlarında yayda üstünlük təşkil edən hava kütlələri:
A) I – tropik; II – mülayim
B) I – ekvatorial; II – tropik
C) I – mülayim; II – ekvatorial
D) I – tropik; II – ekvatorial
E) I – ekvatorial; II – subarktik

26. İqlim əmələ gətirən əsas amillər:
A) günəş enerjisi, coğrafi uzunluq
B) günəş enerjisi, yerin daxili quruluşu
C) relyef, süxurların tərkibi
D) su dövranı, havanın tərkibi
E) günəş radiasiya, atmosferin dövranı

T.me/BirlikTeam

27. Ərazilərinin müəyyən hissəsi cənub mülayim iqlim qurşağında yerləşən ölkələr:
A) Braziliya, CAR, Çili
B) Braziliya, CAR, Venesuela
C) Nepal, Peru, Əfqanıstan
D) Mozambik, Argentina, Papua-Yeni Qvineya
E) Argentina, Çili, Yeni Zelandiya

28. Hansı prosesin yaranmasına iqlimin təsiri *yoxdur*?
A) qabarma-çəkilmə B) aşınma
C) zonallıq D) əhalinin məskunlaşması
E) eroziya

29. İnsanın yaşayışı və təsərrüfat fəaliyyəti üçün daha əlverişli olan iqlim qurşaqları:
A) ekvatorial, tropik, mülayim
B) subtropik, şimal mülayim, subekvatorial
C) musson, subtropik, subarktik
D) subtropik, mülayim, tropik
E) mülayim, subarktik, subekvatorial

30. Arktik və tropik səhralar zonasında havanın əsasən buludsuz və yağıntısız olmasının səbəbi:
A) alçaq təzyiq sahəsi, qalxan hava axınları
B) yüksək təzyiq sahəsi, havanın qalxan hərəkəti
C) yüksək təzyiq sahəsi, havanın enən hərəkəti
D) günəş radiasiyasının böyük kəmiyyəti
E) güclü küləklərin buludları dağıtması

31. Planetimizdə iqlim qurşaqlarının yaranmasının səbəbi:
A) Yer səthinin Günəş tərəfindən qeyri-bərabər qızdırılması
B) Yer atmosferinin müxtəlif qazlardan ibarət olması
C) Günəşdən olan məsafənin böyük olması
D) Yer qabığında dərinliyə doğru istiliyin artması
E) Yerin öz oxu ətrafında fırlanması

32. Hansı yarımkürə daha soyuqdur və bunun səbəbi:
A) Qərb yarımkürəsi, Arktikadan Antarktikaya qədər uzandığına görə
B) Şimal yarımkürəsi, Şimal Buzlu okean burada yerləşdiyinə görə
C) Cənub yarımkürəsi, su sahəsi daha az olduğuna görə
D) Cənub yarımkürəsi, Antarktida burada yerləşdiyinə görə
E) Şərq yarımkürəsi, dünyanın ən hündür dağları burada yerləşdiyinə görə

33. Aralıq dənizi iqlim tipini səciyyələndirən cəhətlər:
A) qışı şaxtalı, quru, yayı isə isti və quru olur
B) ilboyu quraq və isti olur
C) yayı və qışı quraq və mülayim olur
D) yayı isti və quru, qışı sərt şaxtalı olur
E) yayı isti və quru, qışı rütubətli və mülayim olur

34. Aşağıdakı ölkələrdən hansında Aralıq dənizi və mülayim dəniz iqlim tipləri müşahidə olunur?
A) Fransa B) Yunanıstan C) Ölkə
D) İtaliya E) Böyük Britaniya

35. Düz radiasiyanın kəmiyyətinin daha böyük olduğu iqlim qurşağı:
A) subekvatorial B) ekvatorial C) tropik
D) mülayim E) subarktik

36. Səpələnən radiasiyanın kəmiyyətinin daha böyük olduğu iqlim qurşaqları:
A) ekvatorial və mülayim
B) subekvatorial və arktik
C) tropik və subtropik
D) mülayim və tropik
E) ekvatorial və tropik

37. Arktik iqlim qurşağını səciyyələndirən xüsusiyyətlər:
A) yayın davamiyyətinin çox olması, qışın sərin və yağmurlu keçməsi
B) alçaq təzyiq, quru hava, ilin bütün fəsillərinin aydın nəzərə çarpması
C) yüksək təzyiq, havanın qalxan hərəkəti, yüksək temperatur, rütubətli hava
D) bütün fəsillərdə təzyiqin eyni olması, qar və yağışın çox olması
E) yüksək təzyiq, havanın enən hərəkəti, az yağıntı və aşağı temperatur

38. Hansı iqlim qurşaqlarında səpələnən radiasiya daha böyük qiymət alır?
A) subekvatorial və qütb B) ekvatorial və mülayim
C) tropik və subtropik D) mülayim və tropik
E) tropik və ekvatorial

39. Mülayim qurşaqda temperaturun ən böyük sutkalıq amplitudası hansı fəsil və hava şəraitində müşahidə edilir?
1. Yazda, tutqun, buludlu havada
2. Yazda, aydın havada
3. Payızda, aydın havada
4. Yayda, yağmurlu, buludlu havada
A) 1, 4 B) 1, 2 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 2, 4

40. Orta illik temperaturu +20°C-dən yüksək, yağıntıların miqdarı 2000-3000 mm olan iqlim qurşağı:
A) Ekvatorial qurşaq
B) Cənub mülayim qurşağı C) Tropik qurşaq
D) Şimal mülayim qurşağı E) Subtropik qurşaq

41. Ekvatorial və subekvatorial iqlim qurşaqlarında yerləşən dövlətlər:
A) Paraqvay, Vyetnam, Avstraliya
B) Venesuela, Finlandiya, Kuba
C) Nigeriya, İndoneziya, Konqo
D) Kolumbiya, Anqola, Argentina
E) Ekvador, Sudan, Pakistan

T.me/BirlikTeam

42. Qeyd iqlim qurşaqları üçün səciyyəvi olan cəhətlər:
1. Öz hava kütlələrinə malikdirlər.
2. Əsas iqlim qurşaqları arasında yerləşmişlər.
3. Öz hava kütlələrinə malik deyillər.
4. Avrasiya və Avstraliyada rast gəlinmirlər.
A) 1, 3 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 2, 4

43. Aşağıdakı xüsusiyyətlərlə səciyyələnən iqlim qurşağı:
I. Öz hava kütlələrinə malikdir.
II. Fəsillər aydın seçilir.
III. Daxilində daha çox iqlim tipi yaranır.
IV. Musson iqlim tipi müşahidə olunur.
A) subtropik B) arktik C) mülayim
D) antarktik E) subekvatorial

44. Mülayim dəniz iqlim tipini səciyyələndirən xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. mülayim yay
2. çox böyük illik temperatur amplitudu
3. isti yay və qış
4. yağıntının az olması
5. aşağı illik temperatur amplitudası
6. quru yay və qış
7. yağıntının miqdarının çox olması
8. mülayim qış
A) 3, 5, 7, 8 B) 1, 2, 4, 6 C) 2, 4, 6,8
D) 1, 5, 7, 8 E) 1, 2, 3, 5

45. Okeanlardan uzaqlaşdıqca ərazidə baş verən iqlim dəyişikləri:
1. Buludluq artır.
2. Sutkalıq temperatur amplitudası artır.
3. İqlim kontinentallaşır.
4. Rütubətlik artır.
5. Yağıntının miqdarı azalır.
6. Küləklər baş vermir.
A) 1, 2, 6 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 5
D) 3, 4, 5 E) 2, 4, 6

46. Aşağıda hansı iqlim qurşağı xarakterizə edilmişdir?
I. Qışı soyuq, yayı mülayim keçir.
II. Öz hava kütlələri yoxdur.
III. Tundra və meşə-tundra üstünlük təşkil edir.
A) subarktik B) subtropik C) mülayim
D) arktik E) antarktik

47. Havanın temperaturunun illik gedişi qrafikinin səciyyəvi olduğu adalar:

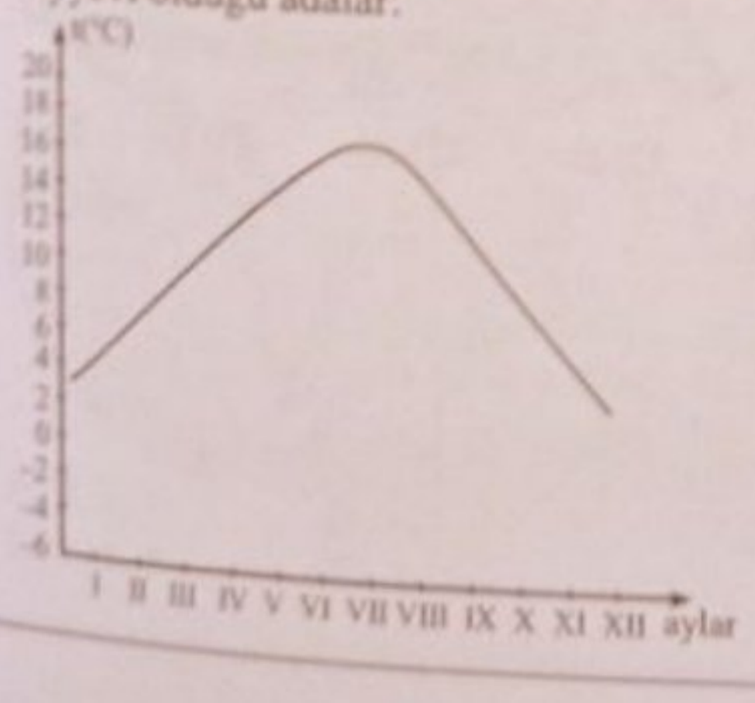

A) Zond adaları, İslandiya
B) Böyük Britaniya, Kuba
C) Böyük Britaniya, İrlandiya
D) Antil adaları, Şpisbergen
E) Saxalin, Sumatra

48. Havanın temperaturunun illik gedişi qrafikinin aid olduğu adalar:

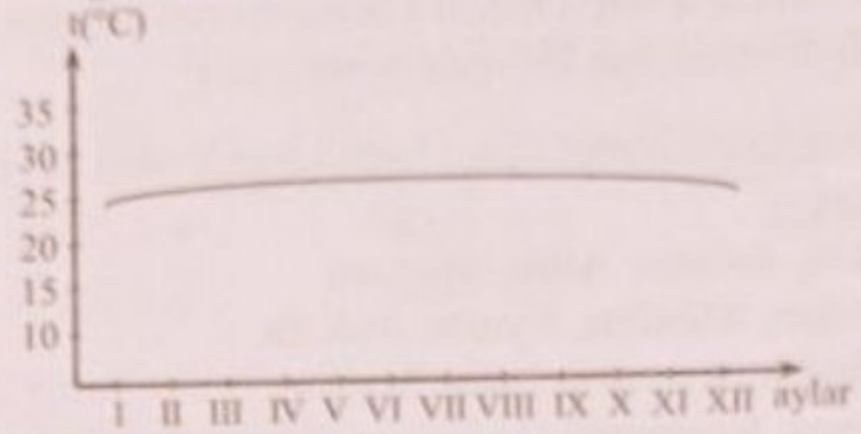

A) Yeni Qvineya, Tasman
B) Qalapaqos, Tayvan
C) Sumatra, Yava
D) Madaqaskar, Havay
E) Kanar, Azor

49. Ekvatorial qurşaq üçün səciyyəvi ***olmayan*** cəhətlər:
1. yüksək atmosfer təzyiqi
2. havanın qalxan hərəkəti
3. fəsillərin aydın nəzərə çarpması
4. aşağı atmosfer təzyiqi
5. buludluluğun az olması
6. yağıntının çox olması
A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 5 E) 1, 5, 6

50. Mülayim qurşaq üçün səciyyəvi ***olmayan*** cəhətlər:
1. yüksək atmosfer təzyiqi
2. buludluğun az olması
3. havanın enən hərəkəti
4. fəsillərin aydın nəzərə çarpması
5. havanın qalxan hərəkəti
6. buludluluğun çox olması
A) 1, 2, 6 B) 3, 4, 5 C) 4, 5, 6
D) 1, 2, 3 E) 2, 3, 5

51. Yağıntının illik miqdarı 400 mm, mümkün buxarlanma isə 200 mm olan ərazidə hansı iqlim şəraiti formalaşa bilər?
A) ifrat rütubətlənmə
B) normal rütubətlənmə
C) rütubət çatışmazlığı
D) pambıq üçün əlverişli rütubətlənmə
E) taxıl bitkiləri üçün əlverişli rütubətlənmə

52. Yağıntının illik miqdarı 300 mm, buxarlanma qabiliyyəti 1000 mm olan ərazidə hansı iqlim tipi formalaşa bilər?
A) subtropik musson
B) mülayim dəniz
C) quru subtropik
D) mülayim kontinental
E) subekvatorial

T.me/BirlikTeam

53. Subtropik enlikdə yerləşən, mütləq hündürlüyü 2500 m, ətəyində +12°C temperatur olan dağın zirvəsində daimi qar və buzlaq örtüyünün ***yaranmamasının*** səbəbi:
A) daimi qar xəttindən aşağıda yerləşməsi
B) zirvəsində həmişə müsbət temperaturun olması
C) daimi qar xəttindən yüksəkdə yerləşməsi
D) zirvəsində il boyu mənfi temperaturun olması
E) qütb dairəsindən kənarda yerləşməsi

54. Mülayim kontinental iqlim tipinə malik olan paytaxt şəhərləri:
A) Tokio, Astana, Afina, Havana
B) London, Mexiko, Vyana, Ankara
C) Moskva, Varşava, Paris, Madrid
D) Ottava, Vaşinqton, Lissabon, Amsterdam
E) Praqa, Budapeşt, Minsk, Moskva

55. Tropik iqlim qurşağında yerləşən paytaxt şəhərləri:
A) Kanberra, Dəkkə, Doha, Tunis
B) Panama, Qahirə, Ər-Riyad, Nyu-Dehli
C) Mexiko, Havana, Ər-Riyad, Abu-Dabi
D) Tokio, Daşkənd, Tehran, Səna
E) Braziliya, Dakar, Bağdad, Cakarta

56. Diaqrama uyğun gələn iqlim qurşağı və onun xüsusiyyətləri:

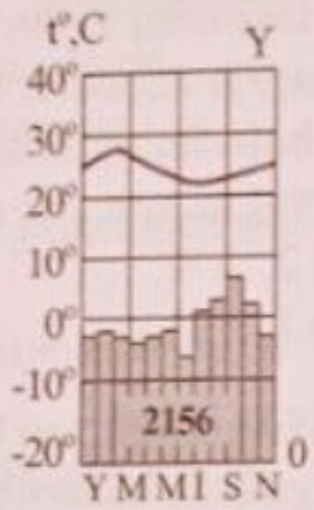

I. Tropik
II. Ekvatorial
III. Mülayim
IV. Subekvatorial

1. Savannalar və seyrək meşələr formalaşır.
2. Qırmızı-sarı ferralit torpaqlar yaranır.
3. Qalxan hava axınları hakimdir.
4. Rütubətli ekvatorial meşələr yayılıb.
5. Podzol torpaqlar yaranır.

A) II – 2, 3, 4 B) I – 1, 2, 5 C) III – 2, 4, 5
D) II – 1, 2, 5 E) IV – 3, 4, 5

57. Verilmiş diaqrama uyğun gələn iqlim qurşağı və onun xüsusiyyətləri:

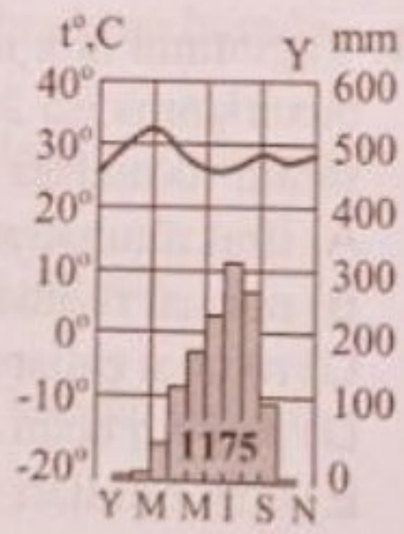

I. Ekvatorial
II. Subekvatorial
III. Tropik
IV. Subtropik

1. Keçid iqlim qurşağıdır.
2. Səhra və yarımsəhralar üstündür.
3. Yayı rütubətli, qışı qurudur.
4. Qırmızı-qonur torpaqlar yaranır.
5. Qonur və qəhvəyi torpaqlar yaranır.

A) II – 1, 3, 4 B) I – 2, 3, 5 C) III – 1, 2, 3
D) I – 1, 2, 5 E) IV – 3, 4, 5

58. Məntəqələrin hansında rütubətli iqlim müvafiq olaraq bütün il boyu, yayda və qışda hakim olur?

A) 2, 3, 5 B) 4, 3, 6 C) 3, 5, 1
D) 5, 6, 1 E) 4, 2, 5

59. Məntəqələrin hansında quru iqlim müvafiq olaraq bütün il boyu, yayda və qışda hakim olur?

A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 6
D) 1, 4, 6 E) 2, 5, 4

60. İqlim diaqramının aid olduğu məntəqəni müəyyən edin.

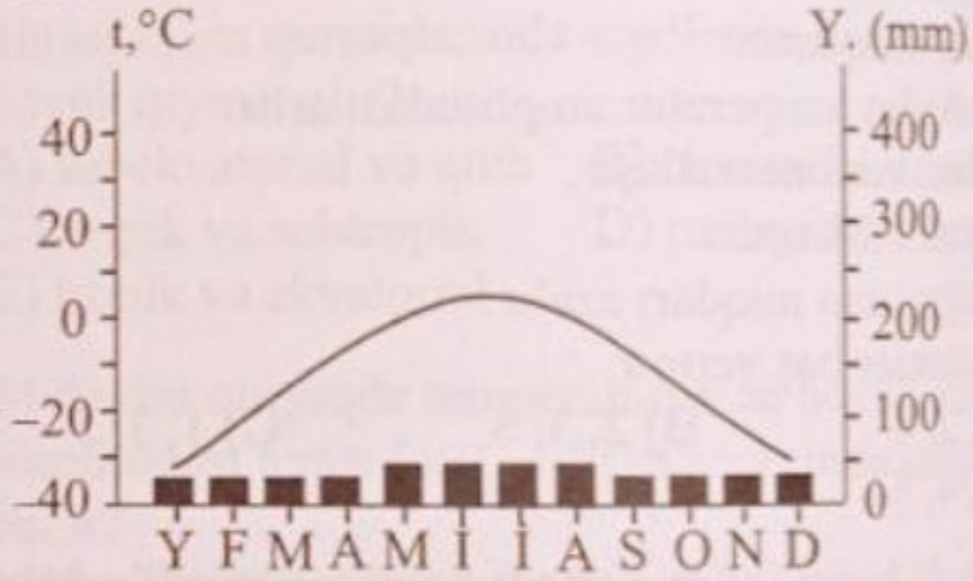

A) IV B) II C) III D) I E) V

T.me/BirlikTeam

61. İqlim diaqramının aid olduğu məntəqəni müəyyən edin.

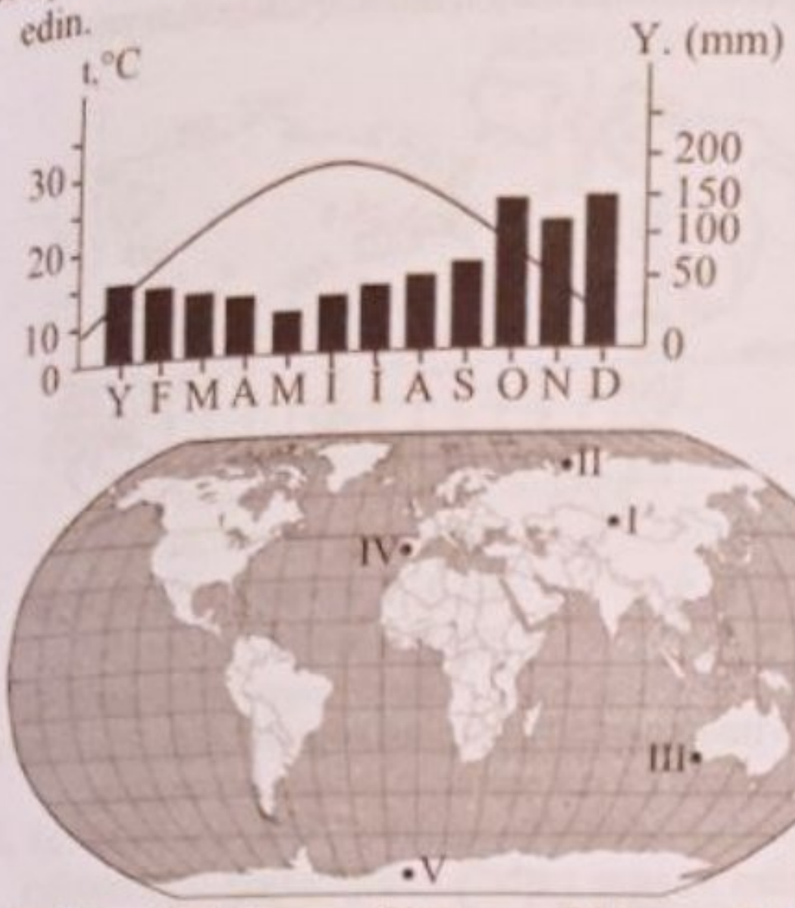

A) III B) IV C) II D) I E) V

62. Mülayim iqlim qurşağında okeanlardan uzaqlaşdıqca ərazilərdə baş verən iqlim dəyişiklikləri:
1. Küləklər baş vermir.
2. Sutkalıq temperatur amplitudası artır.
3. İqlim kontinentallaşır.
4. Rütubətlik artır.
5. Yağıntının miqdarı azalır.
6. Buludluq artır.

A) 2, 4, 6 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 5
D) 1, 4, 6 E) 2, 3, 4

63. Mülayim iqlim qurşağında okeanlara yaxınlaşdıqca ərazilərdə baş verən iqlim dəyişikləri:
1. Buludluq artır.
2. Sutkalıq temperatur amplitudası artır.
3. İqlim kontinentallaşır.
4. Rütubətin miqdarı artır.
5. Yağıntının miqdarı azalır.
6. Sutkalıq temperatur amplitudası azalır.

A) 2, 4, 5 B) 1, 4, 6 C) 1, 3, 6
D) 2, 3, 4 E) 1, 5, 6

64. Xəritə-sxemə əsasən subtropik iqlim qurşağının müvafiq olaraq kontinental, Aralıq dənizi və musson iqlim tiplərinə malik məntəqələri ardıcıl göstərin.

A) 3, 2, 1 B) 1, 2, 3 C) 2, 1, 3
D) 1, 3, 2 E) 2, 3, 1

65. Xəritə-sxemə əsasən subekvatorial, mülayim və subtropik iqlim qurşağında yerləşən məntəqələri ardıcıl göstərin.

A) 2, 3, 1 B) 1, 3, 2 C) 3, 2, 1
D) 3, 1, 2 E) 2, 1, 3

66. Kəskin kontinental iqlim şəraitinə malik olan dağlıq yaylalar:
A) Dekan, Braziliya
B) Orta Sibir, Tibet
C) Orta Sibir, Qviana
D) Şərqi Afrika, Ərəbistan
E) Şərqi Afrika, Dekan

67. Sutkalıq temperatur amplitudunun daha kiçik olduğu iqlim qurşaqları və ya iqlim tipləri:
1. Ekvatorial
2. Tropik
3. Mülayim kontinental
4. Subtropik
5. Mülayim dəniz

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 5

68. Subarktik iqlim qurşağında təsir edən hava kütlələri:
A) qışda və yayda arktik hava kütləsi
B) qışda mülayim, yayda arktik
C) bütün il boyu subarktik hava kütləsi
D) qışda arktik, yayda mülayim
E) qışda arktik, yayda tropik

69. Subarktik iqlimin səciyyəvi cəhətləri:
A) Qışı mülayim rütubətli, yayı soyuq, rütubətli olur.
B) Yayı və qışı quru, mülayim olur.
C) Qışı və yayı rütubətli, soyuq olur.
D) Yayı quru, isti; qışı soyuq, quru olur.
E) Yayı mülayim, rütubətli; qışı soyuq, quru olur.

70. Şimal yarımkürəsinin subtropik iqlim qurşağında yerləşən

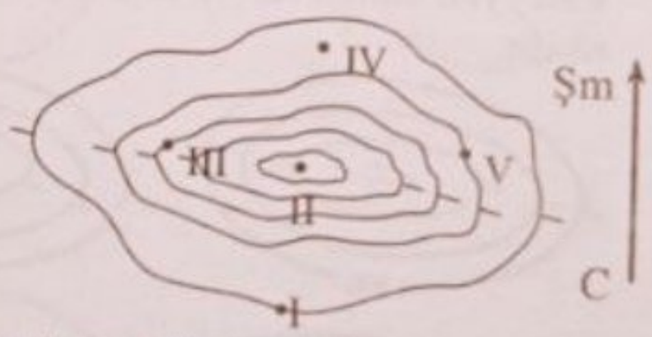

aşağıdakı məntəqələrin hansında günorta vaxtı buludsuz, aydın havada temperatur daha yüksək olar?

A) I B) III C) II D) IV E) V

T.me/BirlikTeam

71. Cədvəli tamamlayın:

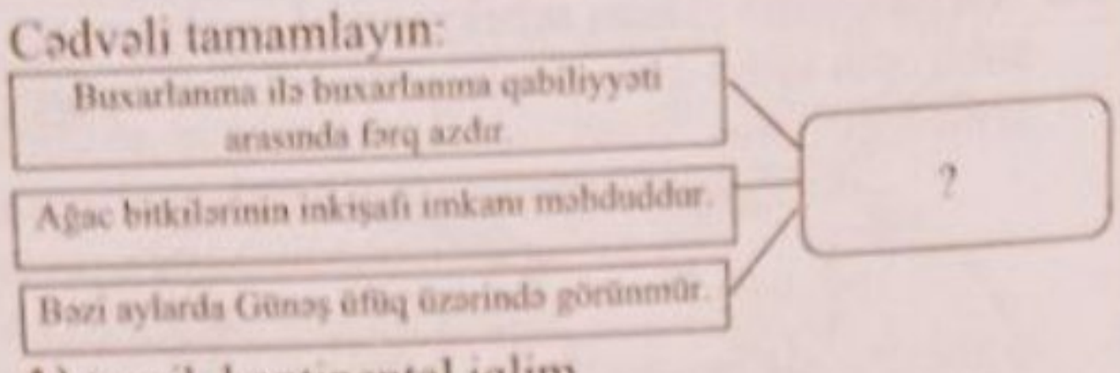

A) tropik kontinental iqlim
B) subtropik Aralıq dənizi iqlimi
C) mülayim dəniz iqlimi
D) subarktik iqlim qurşağı
E) subtropik musson iqlimi

72. Yağıntıların il ərzində paylanması ərazilər üzrə hansı cavabda düz verilmişdir?

I. Yayı rütubətli
II. Yayı quraq
III. İlboyu rütubətli

1. Pireney yarımadası
2. Hindistan yarımadası
3. Kalimantan adası
4. Apennin yarımadası
5. Keyp-York yarımadası
6. Sulavesi adası

A) I – 2, 5; II – 1, 4; III – 3, 6
B) I – 1, 2; II – 3, 4; III – 5, 6
C) I – 2, 5; II – 1, 6; III – 3, 4
D) I – 5, 6; II – 2, 4; III – 1, 3
E) I – 2, 6; II – 1, 4; III – 3, 5

73. Aşağıdakı əlamətlərin səciyyəvi olduğu iqlim qurşaqları:

1. Öz hava kütləsi yoxdur.
2. Müxtəlif landşaft tipləri yaranır.
3. Müxtəlif iqlim tipləri formalaşır.
4. Fəsillərin növbələşməsi aydın nəzərə çarpır.
5. Yağıntılar qışda düşür.

A) şimal və cənub subtropik
B) cənub subtropik və subantarktik
C) subarktik və subantarktik
D) şimal subtropik və subarktik
E) şimal və cənub subekvatorial

74. Verilmiş sxemlərə əsasən subtropik enliklərdə daimi qar və buzlaq (nival) landşaftı yaranan məntəqələri müəyyən edin. Nəzərə alın ki, kəsmə yüksəkliyi 500 m-dir.

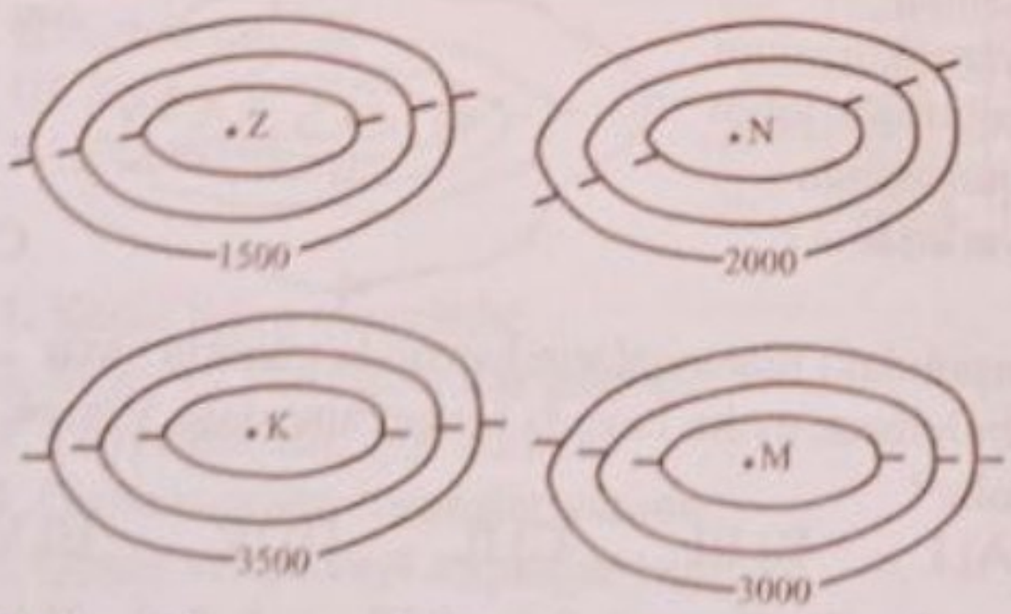

A) Z və M
B) Z və N
C) N və K
D) M və K
E) M və N

75. Xəritə-sxemdə yağıntıları əsasən dekabr, yanvar və fevral aylarında düşən məntəqələri müəyyən edin.

A) 1, 4, 5
B) 2, 3, 6
C) 2, 4, 6
D) 2, 3, 5
E) 1, 4, 6

76. Xəritə-sxemdə yağıntıları əsasən iyun, iyul, avqust aylarında düşən məntəqələri müəyyən edin.

A) 2, 4, 6
B) 2, 3, 5
C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 5
E) 1, 4, 6

77. Müvafiq olaraq rütubətli tropik, mülayim-dəniz və kontinental tropik iqlimə malik olan yarımadalar:

A) Pireney, Ərəbistan, Somali
B) Yukatan, Balkan, Kiçik Asiya
C) Yukatan, Yutlandiya, Ərəbistan
D) Ərəbistan, Skandinaviya, Kaliforniya
E) Florida, Yutlandiya, Taymır

78. Temperaturun və yağıntının illik gedişinə görə müvafiq ərazini və iqlim tipini müəyyən edin.

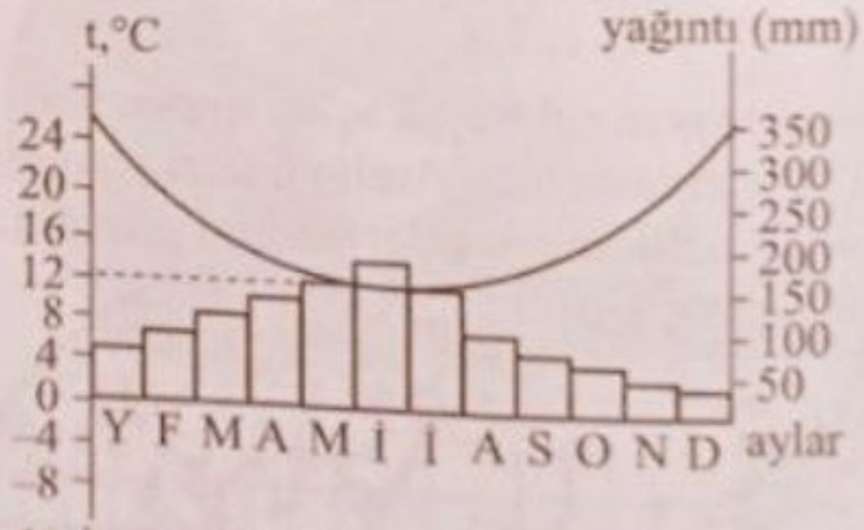

A) İran körfəzi, tropik səhra
B) Cənubi Afrika, musson
C) Cənubi-Qərbi Avstraliya, Aralıq dənizi
D) Mərkəzi Afrika, Aralıq dənizi
E) Cənubi Avropa, Aralıq dənizi

T.me/BirlikTeam

102. Cəbəlüttariq boğazına uyğun olan əlamətləri seçin:
1. Aralıq və Qara dənizləri birləşdirir.
2. Afrikanı və Avropanı ayırır.
3. Sakit və Atlantik okeanları birləşdirir.
4. Atlantik okeanı və Aralıq dənizini birləşdirir.
5. Ən enli və dərin boğazdır.

A) 4, 5 B) 3, 5 C) 2, 4 D) 1, 3 E) 2, 5

103. Yerin geoloji inkşaf tarixində dənizlərin quruya nisbətən daha çox ərazi tutmalarının nəticələri:
1. iqlimin mülayimləşməsi və rütubətlənməsi
2. quraqlıqların tez-tez baş verməsi
3. bitki və heyvanlar aləminin sürətli inkşafı
4. iqlimin soyuqlaşması, canlıların sayının azalması
5. enliyarpaqlı meşələrin iynəyarpaqlı meşələrlə əvəz olunması

A) 2, 5 B) 1, 2 C) 4, 5 D) 1, 3 E) 2, 4

104. Avrasiyanın daxili dənizləri:
A) Baltik, Qara, Azov
B) Yapon, Cənubi Çin, Qara
C) Qara, Ərəbistan, Azov
D) Mərmərə, Aralıq, Barens
E) Yava, Egey, Norveç

105. Sakit okeanın Şimali və Cənubi Amerika sahillərində kiçik sutoplayıcı hövzəyə malik olmasının səbəbi:
A) dağların əsasən sahil boyu yerləşməsi ilə
B) sahillərində platformaların geniş yayılması ilə
C) ən enli və ən dərin okean olması ilə
D) sahillərinin daha çox parçalanması ilə
E) sahillərində estuarilərin daha geniş yayılması ilə

106. Sakit okeanın hava kütlələrinin Şimali və Cənubi Amerikanın təbii şəraitinə təsirinin Atlantik okeana nisbətən az olmasının əsas səbəbi:
A) yaranan hava kütlələrinin çox rütubətli olması
B) ekvatorial enliklərdə geniş sahə tutması
C) materiklərin qərb sahillərində uca sıra dağların uzanması
D) cərəyanların üzərində yaranan hava kütlələrinin enlik istiqamətdə hərəkət etmələri
E) Antarktida və Şimal Buzlu okeanından daxil olan soyuq hava kütlələrinin təsiri

107. Çelyuskin, Sent-Çarlz, Piay və Ras-Xafun burunlarının yerləşdiyi müvafiq yarımadalar:
A) Labrador, Alyaska, Malakka, Skandinaviya
B) Çukot, Alyaska, Hind-Çin, Kaliforniya
C) Taymır, Labrador, Malakka, Somali
D) Taymır, Florida, Malakka, Somali
E) Taymır, Pireney, Keyp-York, Yukatan

108. Verilmiş adaların ekvatordan uzaqlığına görə müvafiq ardıcıllığı:
A) Sumatra, Saxalin, Kuba, Madaqaskar
B) Kalimantan, Kuba, İrlandiya, Qrenlandiya
C) Şpisberqen, Hokkaydo, Sumatra, İslandiya
D) Haiti, İrlandiya, Sulavesi, Yeni Qvineya
E) Yamayka, İslandiya, Şpisberqen, Madaqaskar

109. Asiyanın şərq sahillərində yerləşən dənizlərin şimaldan cənuba doğru düzgün ardıcıllığı:
A) Beringq, Yapon, Oxot, Sarı, Şərqi Çin, Cənubi Çin
B) Beringq, Oxot, Sarı, Yapon, Cənubi Çin, Şərqi Çin
C) Beringq, Oxot, Yapon, Şərqi Çin, Sarı, Cənubi Çin
D) Cənubi Çin, Oxot, Yapon, Beringq, Sarı, Şərqi Çin
E) Beringq, Oxot, Yapon, Sarı, Şərqi Çin, Cənubi Çin

110. Asiyanın şərq sahillərində yerləşən dənizlərin cənubdan şimala doğru düzgün ardıcıllığı:
A) Cənubi Çin, Şərqi Çin, Yapon, Oxot, Sarı, Beringq
B) Cənubi Çin, Şərqi Çin, Sarı, Yapon, Oxot, Beringq
C) Yapon, Cənubi Çin, Sarı, Şərqi Çin, Oxot, Beringq
D) Beringq, Şərqi Çin, Sarı, Oxot, Yapon, Cənubi Çin
E) Cənubi Çin, Sarı, Şərqi Çin, Yapon, Oxot, Beringq

111. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Deyvis dənizi —aiddir→ ... okeanına; —əhatə edir→ Antarktida materikini

2. ... dənizi —aiddir→ Atlantik okeanına; —əhatə edir→ Avrasiya materikini

3. Tasman dənizi —aiddir→ Sakit okeana; —əhatə edir→ ... materikini

A) Hind, Şimal, Avstraliya
B) Sakit, Aralıq, Avrasiya
C) Atlantik, Norveç, Antarktida
D) Sakit, Barens, Şimali Amerika
E) Hind, Oxot, Avstraliya

112. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Uedella dənizi —aiddir→ ... okeanına; —əhatə edir→ Antarktida materikini

2. ... dənizi —aiddir→ Sakit okeana; —əhatə edir→ Avstraliya materikini

3. Bofort dənizi —aiddir→ Şimal Buzlu okeana; —əhatə edir→ ... materikini

A) Atlantik, Arafur, Şimali Amerika
B) Sakit, Andaman, Avrasiya
C) Şimal Buzlu, Filippin, Şimali Amerika
D) Sakit, Timor, Antarktida
E) Atlantik, Mərcan, Şimali Amerika

T.me/BirlikTeam

113. Xəzər və Aral dənizlərinin Dünya okeanı ilə əlaqələrinin ***olmamasının*** səbəbləri:
A) litosfer tavalarının toqquşması, orta okean silsilələrinin yaranması
B) çayların suvarmada həddən çox istifadəsi
C) geoloji keçmişdə materikin mərkəzində yaranmaları
D) yağıntıların miqdarının azalması, geoloji enmə
E) dağların yaranması, qurunun tektonik qalxması

114. Materik mənşəli adalar qrupunu müəyyən edin.
A) Böyük Sədd rifi, Sumatra, Kuba, Yamayka
B) Qrenlandiya, Kuril, Aleut, Yapon
C) Seyşel, Tasmaniya, Havay, Böyük Antil
D) Şri-Lanka, Tasmaniya, Madaqaskar, İrlandiya
E) İslandiya, İrlandiya, Kuril, Baham

115. Avropa sahillərini əhatə edən Şimal Buzlu okeanın dənizləri:
1. Bofort 2. Çukot 3. Barens
4. Şimal 5. Ağ 6. Norveç
A) 1, 2, 6 B) 1, 3, 4 C) 2, 4, 5
D) 3, 5, 6 E) 4, 5, 6

116. Rəqəmlərlə verilmiş dənizlər üçün ümumi xüsusiyyət:

A) Seysmik qurşaqda yerləşirlər.
B) Ərazilərinin çox hissəsi əsasən şelfdə yerləşir.
C) Canlı aləmin məhsuldarlığı yüksəkdir.
D) Çirklənməyə məruz qalıblar.
E) Ən güclü qabarma hadisələri müşahidə olunur.

117. Ağ, Qara, Sarı və Qırmızı dənizlər müvafiq olaraq hansı okeanların tərkib hissələridir:
A) Şimal Buzlu, Atlantik, Sakit, Hind
B) Şimal Buzlu, Atlantik, Hind, Sakit
C) Atlantik, Hind, Sakit, Şimal Buzlu
D) Hind, Atlantik, Sakit, Şimal Buzlu
E) Sakit, Hind, Şimal Buzlu, Atlantik

118. Göstərilən xüsusiyyətlər hansı dəniz üçün səciyyəvidir:
1. Yüksək təzyiq qurşağındadır.
2. Səhralarla əhatə olunmuşdur.
3. İri çay tökülmür.
4. Tektonik qırılma zonasındadır.
A) Azov B) Aralıq C) Oxot
D) Baltik E) Qırmızı

119. Hind okeanının səciyyəvi xüsusiyyətləri:
1. Müasir dövrdə sahəsi kiçilir.
2. Şimalında musson küləkləri hakimdir.
3. Qərb yarımkürəsində yerləşir.
4. Çox hissəsi cənub yarımkürəsində yerləşir.
5. Qrinviç meridianı onu kəsib keçir.
6. Ekvator xətti şimalından keçir.
A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 6 C) 1, 2, 5
D) 3, 4, 5 E) 1, 3, 6

120. Sahilləri üç okeanın suları ilə yuyulan materiklər:
A) Şimali Amerika, Avrasiya
B) Avrasiya, Cənubi Amerika
C) Şimali Amerika, Antarktida
D) Antarktida, Cənubi Amerika
E) Avstraliya, Avrasiya

121. Avropanı əhatə edən dənizlər:
1. Baltik 2. Xəzər 3. Şimal
4. Oxot 5. Aralıq 6. Barens
7. Qara 8. Ərəbistan 9. Sarqas
A) 1, 3, 5, 6, 7
B) 1, 4, 5, 8, 9
C) 2, 5, 6, 8, 9
D) 3, 4, 6, 7, 9
E) 2, 3, 4, 8, 9

122. Avropa ilə Asiya arasında sərhəd olan dənizlər:
A) Qara, Egey, Oxot
B) Xəzər, Şimal, Baltik
C) Qara, Mərmərə, Egey
D) Qara, Azov, Adriatik
E) Egey, Aralıq, Ağ

123. Sxemi tamamlayın:

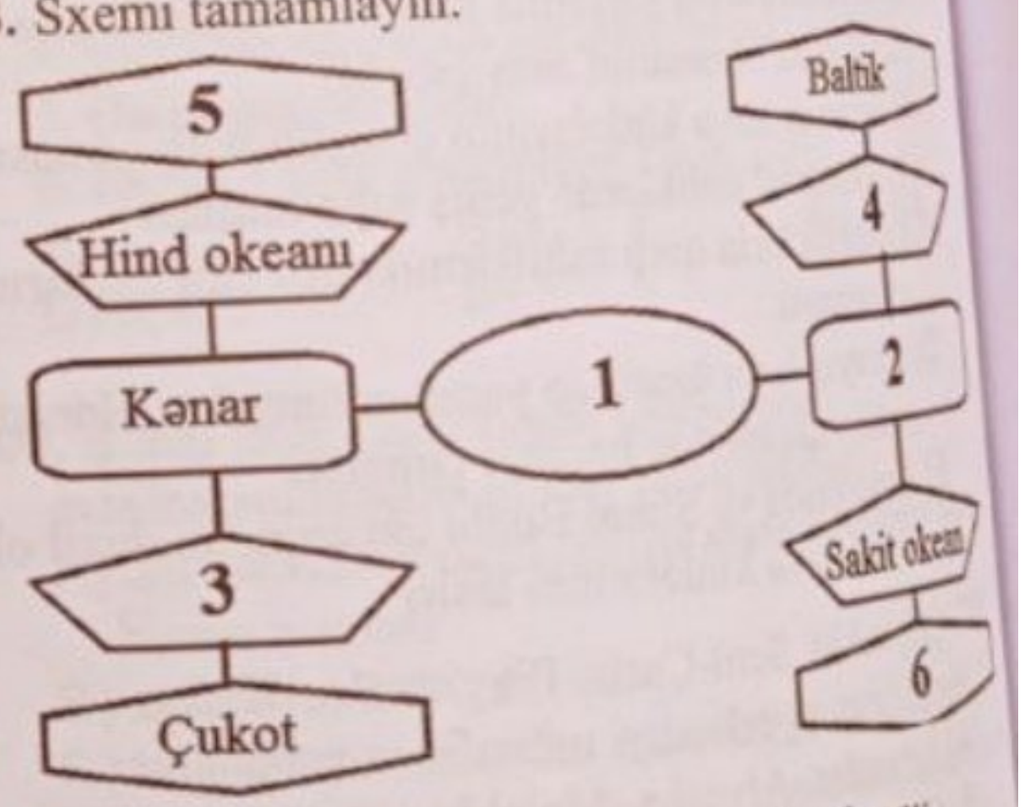

A) 1 – dəniz; 2 – xarici; 3 – Atlantik okeanı; 4 – Şimal Buzlu okeanı; 5 – Arafur; 6 – Sarı
B) 1 – körfəz; 2 – daxili; 3 – Atlantik okeanı; 4 – Şimal Buzlu okeanı; 5 – Ərəbistan; 6 – Oxot
C) 1 – dəniz; 2 – adalararası; 3 – Şimal Buzlu okeanı; 4 – Atlantik okeanı; 5 – Şərqi Çin; 6 – Qırmızı
D) 1 – boğaz; 2 – materikarası; 3 – Atlantik okeanı; 4 – Şimal Buzlu okeanı; 5 – Arafur; 6 – Bering
E) 1 – dəniz; 2 – daxili; 3 – Şimal Buzlu okeanı; 4 – Atlantik okeanı; 5 – Andaman; 6 – Sarı

T.me/BirlikTeam

124. Eyler-Venn diaqramına əsasən, okeanlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

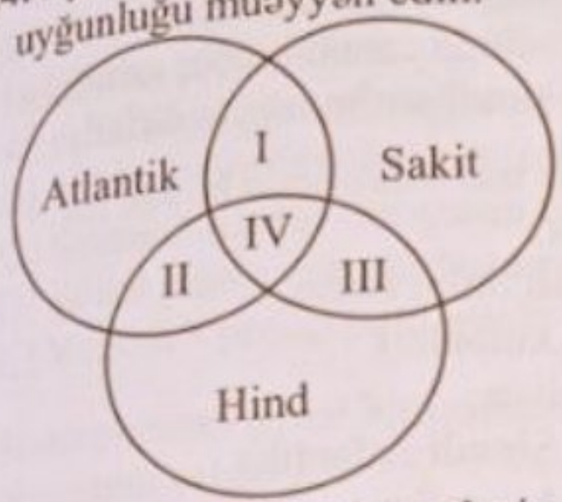

1. Dörd yarımkürədə yerləşir.
2. Antarktida materikinin sahillərini yuyur.
3. Daxilində Şimal Passat cərəyanı yaranır.
4. Daxilində Cənub Passat cərəyanı yaranır.
5. Ən quru materikin sahillərini yuyur.
6. Cənub-Şərqi Asiyanın iqliminə ciddi təsir göstərir.
7. Ən isti materikin sahillərini yuyur.

A) I – 2, 3; II – 5, 7; III – 6, 8; IV – 1, 4
B) I – 1, 3; II – 4, 6; II – 2, 7; IV – 5, 8
C) I – 1, 4; II – 6, 7; III – 3, 5; IV – 2, 8
D) I – 1, 3; II – 7; III – 5, 6; IV – 2, 4
E) I – 4, 5; II – 1, 8; III – 2, 3; IV – 6, 7

125. Dünya okeanında suyu hərəkətə gətirən əsas amillər:
1. sualtı vulkan və zəlzələlər
2. çökmə süxur layının nazik olması
3. daimi və istiqamətini tez-tez dəyişən küləklər
4. insanların təsərrüfat fəaliyyəti
5. Ay və Günəşin cazibə qüvvəsi

126. Konvergent sərhəddə yerləşən adalar:
1. Yapon
2. Filippin
3. Azor
4. İslandiya
5. Aleut
6. Havay

127. Divergent sərhəddə yerləşən adalar:
1. Filippin
2. İslandiya
3. Müqəddəs Yelena
4. Madaqaskar
5. Azor
6. Yapon

128. Kaliforniya və Alyaska yarımadaları üçün səciyyəvi olan ümumi cəhətlər:
1. Sahillərini Atlantik okeanın suları yuyur.
2. Sahillərini soyuq cərəyanlar yuyur.
3. Sahillərində eyni adlı körfəzlər yerləşmişdir.
4. Əraziləri ABŞ-a məxsusdur.
5. Sahillərini Sakit okeanın suları yuyur.

129. Uyğunluq gözlənilmişdir:
1. Kuba adası – Karib dənizi – subtropik qurşaq
2. Yukatan yarımadası – Karib dənizi – tropik qurşaq
3. İslandiya adası – Atlantik okeanı – mülayim qurşaq
4. Aleut adaları – Beringq dənizi – mülayim qurşaq
5. Haynan adası – Cənubi Çin dənizi – subekvatorial qurşaq
6. Saxalin adası – Oxot dənizi – subarktik qurşaq

130. Uyğunluq pozulmuşdur:
1. Kuba adası – Karib dənizi – subtropik qurşaq
2. Yukatan yarımadası – Karib dənizi – tropik qurşaq
3. İslandiya adası – Atlantik okeanı – mülayim qurşaq
4. Aleut adaları – Beringq dənizi – mülayim qurşaq
5. Haynan adası – Cənubi Çin dənizi – subekvatorial qurşaq
6. Saxalin adası – Oxot dənizi – subarktik qurşaq

131. Uyğunluq pozulmuşdur:
1. Yukatan yarımadası – Meksika körfəzi – tropik qurşaq
2. Antil adaları – Karib dənizi – subtropik qurşaq
3. Alyaska yarımadası – Beringq dənizi – mülayim qurşaq
4. Kamçatka yarımadası – Oxot dənizi – subarktik qurşaq
5. Malakka yarımadası – Sarı dəniz – subekvatorial qurşaq
6. Yutlandiya yarımadası – Şimal dənizi – mülayim qurşaq

132. Uyğunluq gözlənilmişdir:
1. Yukatan yarımadası – Meksika körfəzi – tropik qurşaq
2. Antil adaları – Karib dənizi – subtropik qurşaq
3. Alyaska yarımadası – Beringq dənizi – mülayim qurşaq
4. Kamçatka yarımadası – Oxot dənizi – subarktika qurşağı
5. Malakka yarımadası – Sarı dəniz – subekvatorial qurşaq
6. Yutlandiya yarımadası – Şimal dənizi – mülayim qurşaq

T.me/BirlikTeam

Okean suyunun xüsusiyyətləri. Cərəyanlar

1. Afrikanın qərb sahillərində iqlimin quraqlığını daha da artıran okean cərəyanları:
A) Qərb küləkləri, Qolfstrim
B) Kanar, Kaliforniya
C) Kanar, Bengel
D) Peru, Labrador
E) Kurosio, Braziliya

2. Dünya okeanının üzvi aləmə görə ən kasıb sahələri:
A) Atlantik okeanın Amerika sahilləri
B) mülayim enliklərin dəniz və körfəzləri
C) ekvatorial enliklərin dəniz və körfəzləri
D) tropik qurşağın dəniz və körfəzləri
E) Sakit okeanın dəniz və körfəzləri

3. Materiklərin sahil rayonlarında yağıntıları artıran cərəyanlar və onlara müvafiq okeanlar:

I. Atlantik	1. Qviana
II. Sakit	2. Mozambik
III. Hind	3. Alyaska

A) I – 3; II – 1; III – 2
B) I – 1; II – 2; III – 3
C) I – 1; II – 3; III – 2
D) I – 2; II – 1; III – 3
E) I – 2; II – 3; III – 1

4. Tropik və subtropik qurşaqlarda Dünya okeanının səthində duzluluğun çox olması nə ilə əlaqədardır?
A) yağıntının az, buxarlanmanın çox olması ilə
B) yağıntının çox, buxarlanmanın az olması ilə
C) buxarlanma və yağıntının çoxluğu ilə
D) buxarlanmanın və buludluğun çox olması ilə
E) səpələnən radiasiya və soyuq okean cərəyanlarının olması ilə

5. Dünya okeanının səthində duzluluğun qeyri-bərabər paylanması, əsasən, nədən asılıdır?
A) buxarlanma və yağıntının nisbətindən
B) çayların gətirdiyi suların tərkibindən
C) okean sahillərinin formasından
D) isti və soyuq hava kütlələrinin təsirindən
E) okeanın dərinliklərinin müxtəlif olmasından

6. Ekvatorial qurşaqda Dünya okeanında suyun orta duzluluğunun az olmasının səbəbi:
A) il boyu yağıntıların çox düşməsi
B) Passat cərəyanının təsiri
C) materiklərin təsiri
D) səth sularının temperaturunun yüksək olması
E) buxarlanmanın az olması

7. Yerin öz oxu ətrafında fırlanması cərəyanların istiqamətini necə dəyişir?
A) Şimal yarımkürəsində cənuba, cənub yarımkürəsində şimala meyl edirlər.
B) Şimal yarımkürəsində şimala, cənub yarımkürəsində cənuba meyl edirlər.
C) Şimal yarımkürəsində sağa, cənub yarımkürəsində sola meyl edirlər.
D) Şimal yarımkürəsində sola, cənub yarımkürəsində sağa meyl edirlər.
E) Şimal yarımkürəsində cənub-qərbə, cənub yarımkürəsində şimal-qərbə meyl edirlər.

8. Okeanlar arasında su mübadiləsində böyük rol oynayan cərəyanlar:
A) Holfstrim, Şimali Sakit okean
B) Labrador, Qərb küləkləri
C) Passatlar, Braziliya
D) Qərb küləkləri, Şimali Atlantika
E) Bengel, Şimali Atlantika

9. Orta duzluluğa malik 4 t okean suyundan nə qədər duz almaq olar?
A) 1050 kq B) 140 kq C) 370 kq
D) 1300 kq E) 40 kq

10. Əgər 0,5 litr suda 15 qram duz varsa, duzluluğu müəyyən edin.
A) 30‰ B) 10‰ C) 40‰
D) 100‰ E) 25‰

11. Duzluluğu 13‰ olan Xəzər dənizinin 4l suyundan nə qədər duz almaq olar?
A) 28 q B) 52 q C) 25 q D) 70 q E) 75 q

12. Qərb sahilindən soyuq Peru, Kaliforniya və Kanar cərəyanlarının keçdiyi materiklərin müvafiq ardıcıllığı:
A) Afrika, Avstraliya, Şimali Amerika
B) Cənubi Amerika, Avstraliya, Afrika
C) Cənubi Amerika, Şimali Amerika, Afrika
D) Avstraliya, Afrika, Cənubi Amerika
E) Afrika, Şimali Amerika, Cənubi Amerika

13. Şərq sahilindən isti Mozambik, Braziliya və Kuroşio cərəyanlarının keçdiyi materiklərin müvafiq ardıcıllığı:
A) Avrasiya, Cənubi Amerika, Afrika
B) Şimali Amerika, Cənubi Amerika, Avrasiya
C) Afrika, Cənubi Amerika, Avrasiya
D) Afrika, Avstraliya, Antarktida
E) Afrika, Cənubi Amerika, Avstraliya

14. Sakit okeanın cənub hissəsindəki cərəyanlar:
A) Peru, Bengel, Labrador, Qərbi Avstraliya
B) Qərbi Avstraliya, Şərqi Avstraliya, Peru, Kanar
C) Cənub Passat, Şərqi Avstraliya, Qərb küləkləri, Peru
D) Braziliya, Kuril, Şərqi Avstraliya, Peru
E) Qərbi Avstraliya, Şimal Passat, Qərb küləkləri, Kurosio

15. Sakit okeanın şimal hissəsinin cənub hissəsindən az olmasının səbəbi:
A) Şimal hissəsinin ensiz olması
B) Kuril cərəyanın təsir etməsi
C) Şimal hissəsinin dayaz olması
D) Şimal Buzlu okeanı ilə əlaqənin zəif olması
E) Cənubda soyuq Qərb küləkləri cərəyanın təsir etməsi

REDMI NOTE 9

T.me/BirlikTeam

16. Atlantik okeanının şimal-şərqində okean sularının temperaturunun şimal-qərbə nisbətən daha yüksək olmasının səbəbi:
A) sahil boyunda uca dağların geniş ərazi tutması
B) Arktik hava kütlələrinin təsirinin güclü olması
C) Şimali Atlantik cərəyanın təsir etməsi
D) Şimal passat cərəyanlarının təsir etməsi
E) Vulkanik proseslərin güclü təsir etməsi

17. Hind okeanın şimal hissəsində səth sularının çox isti olmasının səbəbi:
A) tektonik çatlar zonasından okeana çox isti suların daxil olması
B) sahillərində səhraların geniş yayılması
C) Avrasiya materikinin təsiri ilə
D) əsasən tropik enliklərdə yerləşməsi
E) isti okean cərəyanların fəal təsiri

18. Sakit okeanda səth sularının duzluluğunun Atlantik və Hind okeanlarına nisbətən az olmasının səbəbi:
A) sahəsinin kiçik olması
B) isti cərəyanların təsir etməsi
C) dib relyefinin mürəkkəb olması
D) Avstraliya materikinin təsir etməsi
E) yağıntıların buxarlanmadan üstün olması

19. Atlantik okeanında ekvatorial enliklərin qərb və şərq sahillərində duzluluğun mərkəz hissəyə nisbətən az olmasının səbəbi:
A) okeanın daxili hissələrində suyun temperaturunun yüksək olması
B) buxarlanmanın sahil boyunda az, mərkəzi hissədə çox olması
C) yağıntıların sahildə çox, mərkəzi hissədə az düşməsi
D) sahil zonalarına çayların təsiri
E) sahil boyunda soyuq cərəyanların duzluluğu azaltması

20. Xəritədə rəqəmlərə uyğun gələn okean cərəyanlarının müvafiq ardıcıllığı:

A) Bengel, Holfstrim, Şimali Sakit okean
B) Folklend, Bengel, Peru
C) Labrador, Braziliya, Kanar
D) Holfstrim, Braziliya, Kurosio
E) Labrador, Peru, Kaliforniya

21. Xəritədə rəqəmlərə uyğun gələn okean cərəyanlarının müvafiq ardıcıllığı:

A) Labrador, Qrenlandiya, Cənub Passat, Musson
B) Şimali Atlantika, Qviana, Şərqi Avstraliya, Şimali Sakit okean
C) Şimali Atlantika, Holfstrim, Şərqi Avstraliya, Kurosio
D) Kanar, Holfstrim, Şimal Passat, Passatlararası əks
E) Peru, Şimali Atlantika, Şərqi Avstraliya, Kurosio

22. Xəritədə qeyd olunmuş okean cərəyanlarının rəqəmlərə müvafiq ardıcıllığı:

A) Holfstrim, İynə burnu, Qərbi Avstriya, Passatlararası əks
B) Folklend, Angola, Şərqi Avstraliya, Cənub Passat
C) Qviana, Braziliya, Qvineya, Qərb küləkləri
D) Peru, Mozambik, Musson, Cənub Passat
E) Peru, Bengel, Kurosio, Qərb küləkləri

T.me/BirlikTeam

23. Xəritədə qeyd olunmuş okean cərəyanlarının rəqəmlərə müvafiq ardıcıllığı:

A) Şərqi Avstraliya, Bengel, Kaliforniya, Labrador
B) Kanar, Cənub passat, Mozambik, Bengel
C) Şərqi Avstraliya, Kuril, Kanar, Kaliforniya
D) Mozambik, Bengel, Peru, Labrador
E) Şimal passat, Şərqi Avstraliya, Bengel, Peru

24. Ən isti materikin sahillərini yuyan cərəyanlar:
A) Somali, Bengel, Peru, Şimali Atlantik, Kurosio
B) Mozambik, Labrador, Kanar, İynə
C) Qvineya, Braziliya, Qviana, Peru
D) Bengel, Mozambik, Qvineya, Anqola
E) Bengel, Folklend, Qvineya, Holfstrim

25. Afrika materikinin sahil rayonlarının iqliminə təsir edən okean cərəyanları:
A) Kanar, Labrador, Somali, Musson
B) Holfstrim, Kaliforniya, Qviana, Mozambik
C) Qərb küləkləri, Musson, Kanar, Braziliya
D) Qvineya, Peru, Folklend, İynə
E) Qvineya, Kanar, Bengel, Mozambik

26. Afrikanın şərq sahillərinin iqliminə təsir edən cərəyanlar:
A) Kanar, Somali, Qərb küləkləri
B) Mozambik, Somali, İynə Burnu
C) Qvineya, Bengel, Musson
D) Bengel, Mozambik, Cənubi passat
E) Somali, Qviana, Mozambik

27. Afrikanın qərb sahillərinin iqliminə təsir edən cərəyanlar:
A) Kanar, Qvineya, Bengel
B) Anqola, Somali, Bengel
C) Kanar, Bengel, Mozambik
D) Folklend, Somali, Qvineya
E) İynə burnu, Kanar, Mozambik

28. Qərb küləkləri cərəyanının Cənubi Amerika sahilləri ilə şimala doğru hərəkət edən qolları:
A) Bengel, İynə
B) Peru, Bengel
C) Peru, Folklend
D) Peru, Qviana
E) Folklend, Bengel

29. Qərb küləkləri cərəyanının Cənubi Amerika sahilləri ilə şimala doğru hərəkət edən qolları:
A) Peru, İynə
B) Peru, Folklend
C) Folklend, Bengel
D) Folklend, Somali
E) Bengel, İynə

30. Okean səthində suyun temperaturunun tropiklərdə ekvatora nisbətən yüksək olmasının səbəbi:
A) Ekvatorda soyuq cərəyanların təsirinin tropiklərə nisbətən güclü olması
B) Qərb küləklərinin ekvatorial zonaya daha çox təsir etməsi
C) Tropiklərdə buludluğun az, ekvatorda isə çox olması
D) Tropiklərdə qurunun ekvatora nisbətən daha geniş sahə tutması
E) Tropiklərdə buludluğun çox, ekvatorda isə az olması

31. 1,5 litr sudan 45 qram duz əldə olunmuşdur. Suyun duzluluğunu hesablayın.
A) 67,5‰ B) 51‰ C) 26,5‰
D) 46,5‰ E) 30‰

32. 70 kq duz almaq üçün orta hesabla neçə ton okean suyu tələb olunur?
A) 35 B) 2 C) 3 D) 10 E) 20

33. Duzluluğu 25‰ olan 0,2 litr sudan nə qədər duz əldə etmək olar?
A) 8 qram B) 50 qram C) 125 qram
D) 5 qram E) 37,5 qram

34. Qırmızı dənizin suyundan 147 q duz almaq üçün neçə litr su lazımdır?
A) 3,5 B) 4,5 C) 2,5 D) 2 E) 5

35. Holfstrim cərəyanının Sakit okeanda analoqu:
A) Peru B) Braziliya C) Şimali Atlantik
D) Kurosio E) Bengel

36. Bengel cərəyanının Sakit okeanda analoqu:
A) Kaliforniya B) Kurosio C) Peru
D) Holfstrim E) Qərb küləkləri

37. Sakit, Atlantik və Hind okeanında eyni adlı isti və soyuq cərəyanlar:
A) Cənubi passat və Qərb küləkləri
B) Qərb küləkləri və Holfstrim
C) Musson və Labrador
D) Labrador və Cənubi passat
E) Şimali passat və Kaliforniya

38. Atlantik okeanının cənub hissəsinin okean cərəyanları:
A) Braziliya, Kurosio, Bengel
B) Cənub passatları, Holfstrim, Kurosio
C) Şərqi Avstraliya, Peru, Kurosio
D) Braziliya, Folklend, Bengel
E) Holfstrim, Kaliforniya, Kanar

REDMI NOTE 9

T.me/BirlikTeam

39. İqliminə daha çox təsir etdiyi ölkə ilə eyni ada malik olan cərəyanlar:
A) İynə, Folklend, Bengel, Labrador
B) Holfstrim, Kurosio, Peru, Norveç
C) Qvineya, Qərb küləkləri, Karib, Bengel
D) Braziliya, Somali, Mozambik, Peru
E) Somali, Kaliforniya, İynə, Kanar

40. Şimal Buzlu okeanın tam ***donmayan*** dənizi:
A) Ağ dəniz B) Barens C) Laptevlər
D) Kara E) Şərqi Sibir

41. Atlantik okeanın tropik enliklərinin 5 ton suyundan nə qədər duz almaq olar (duzluluq 37‰)?
A) 40 kq B) 175 kq C) 35 kq
D) 180 kq E) 185 kq

42. Qərb küləkləri cərəyanı hansı materikin ətrafında dövr edir?
A) Avstraliya B) Avrasiya
C) Şimali Amerika D) Antarktida E) Afrika

43. Üç okeanın cənub hissələrində hərəkət edən uzun soyuq cərəyan:
A) Kaliforniya B) Holfstrim
C) Cənubi passat D) Şimali passat
E) Qərb küləkləri

44. Dağıdıcı sunami dalğalarının daha çox baş verdiyi ərazilər:
A) Sakit okean "Odlu" qövsü
B) okean dibi düzənliklər
C) buxarlanmanın yüksək olduğu su sahələri
D) Atlantik okeanın dəniz və körfəzlər
E) abissal düzənliklər

45. Daimi küləklərin təsiri nəticəsində okeanlarda yaranan suyun hərəkət növü:
A) qabarma və çəkilmələr B) sunami dalğaları
C) tornado D) okean cərəyanları
E) sunamilər və okean cərəyanları

46. Daha az duzluluğa malik dənizlər qrupu:
A) Beringq, Ərəbistan, Çukot, Oxot
B) Ross, Ueddel, Bellinshauzen, Amundsen
C) Barens, Sarı, Karib, Lazarev
D) Mərcan, Qırmızı, Şimal, Tasman
E) Ross, Aralıq, Ərəbistan, Beringq

47. Exolotdan göndərilmiş səs siqnallarının gedib-qayıtma müddəti 5 saniyəyə bərabərdirsə, göstərilən ərazi üçün okeanın dərinliyini hesablayın.
A) 2540 m B) 3750 m C) 2500 m
D) 2350 m E) 6000 m

48. Okeanın dibinə exolotdan göndərilmiş səs siqnalı 6 saniyəyə geri qayıtmışdır. Okeanın dərinliyini hesablayın.
A) 4000 m B) 5000 m C) 3000 m
D) 4500 m E) 2200 m

49. Okeanın 6000 m dərinliyinə exolotdan göndərilmiş səs siqnalı neçə saniyədən sonra geri qayıdar?
A) 5 san B) 4 san C) 8 san
D) 10 san E) 6 san

50. Okean dibinin relyefinin və təbii ehtiyatlarının öyrənilməsində rolu böyük olan ölkələr:
A) Böyük Britaniya, Portuqaliya, Yaponiya, Misir
B) ABŞ, Vyetnam, Avstriya, Macarıstan
C) Qazaxıstan, ABŞ, Gürcüstan, Yaponiya
D) Braziliya, Yaponiya, Əfqanıstan, Fransa
E) ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Rusiya

51. Qərb küləkləri cərəyanının təsir ***göstərmədiyi*** materiklər:
A) Antarktida, Cənubi Amerika
B) Afrika, Avstraliya
C) Cənubi Amerika, Avrasiya
D) Afrika, Cənubi Amerika
E) Avrasiya, Şimali Amerika

52. Hansı dəniz və körfəzdə mərcan adalarına rast gəlmək ***olmaz***?
A) Qırmızı və Biskay B) Aralıq və Benqal
C) Karib və Qvineya D) Ərəbistan və Meksika
E) Çukot və Hudzon

53. Okeanda səth sularının temperaturunun coğrafi enlik üzrə paylanmasını pozan əsas amil:
A) su kütlələrinin şaquli qarışması
B) okean cərəyanları
C) suyun duzluluğu
D) orta okean dağ silsilələri
E) okeanların dərinliyi

54. İki litr (2 *l*) suda 30 q duz var. Həmin suyun duzluluğu neçə promildir?
A) 15‰ B) 60‰ C) 30‰
D) 45‰ E) 70‰

55. Afrikanın qərb sahillərində iqlimin quraqlığını artıran okean cərəyanları:
A) Kanar, Kaliforniya
B) Kanar, Bengel
C) Kanar, Qolfstrim
D) Peru, Labrador
E) Kurosio, Braziliya

56. Qərb küləkləri cərəyanının Afrika sahilləri ilə şimala doğru hərəkət edən qolu:
A) Kuril B) İynə C) Bengel
D) Folklend E) Peru

57. Cənub yarımkürəsinin soyuq okean cərəyanları:
A) Qolfstrim, Kanar, Bengel
B) Kanar, Kurosio, Qərb küləkləri
C) Peru, Bengel, Qərb küləkləri
D) Somali, Kaliforniya, Braziliya
E) Qvineya, Folklend, Mozambik

T.me/BirlikTeam

58. İsti və soyuq okean cərəyanlarının qovuşduğu ərazilərdə nələr baş verir?
A) Aydın buludsuz hava yaranır.
B) Tez-tez küləkli, quru havalar müşahidə edilir.
C) Qabarma-çəkilmə güclənir.
D) İqlimin kontinentallığı artır.
E) Tez-tez dumanlı və çiskinli havalar müşahidə edilir.

59. Şimal Buzlu okeanı üzərində kontinental Arktika hava kütlələrinin formalaşmasının səbəbi:
A) yüksək atmosfer təzyiqi sahəsinin mövcudluğu, temperaturun aşağı olması
B) Avrasiyadan axan çayların çoxlu şirin su gətirməsi
C) Şimali Atlantika cərəyanının okean sularına təsiri
D) Sakit okean ilə sərbəst su mübadiləsi nəticəsində okeana çoxlu soyuq su gəlməsi
E) mülayim hava axınlarının Şimali Amerikadan okean üzərinə daxil olması

60. Antarktida sahillərində okean sularının duzluluğunun nisbətən az olmasının səbəbi:
A) Antarktik hava axınlarının antisiklonlar və yağıntılar yaratması
B) Qərb küləkləri cərəyanının mülayim enliklərdən şirin suları gətirməsi
C) Qərb küləklərinin Antarktida sahillərinə çoxlu yağıntılar gətirməsi
D) aysberqlərin əriməsi, buxarlanmanın zəif olması
E) mülayim enliklərdən gələn rütubətli hava axınlarının materikin sahilinə çoxlu yağıntı gətirməsi

61. Amerika və Afrika qitələrinin qərb sahilləri boyu hərəkət edən okean cərəyanlarını müəyyən edin.
A) Peru, Kaliforniya; Kanar, Bengel
B) Kurosio, Şimali Atlantika; Kanar, Musson
C) Qərb küləkləri, Qolfstrim; Kanar, Kurosio
D) Labrador, Qolfstrim; Kurosio, Musson
E) Braziliya, Peru; Mozambik, Qərb küləkləri

62. Xəritə-sxemdə okean cərəyanlarını müəyyən edin.

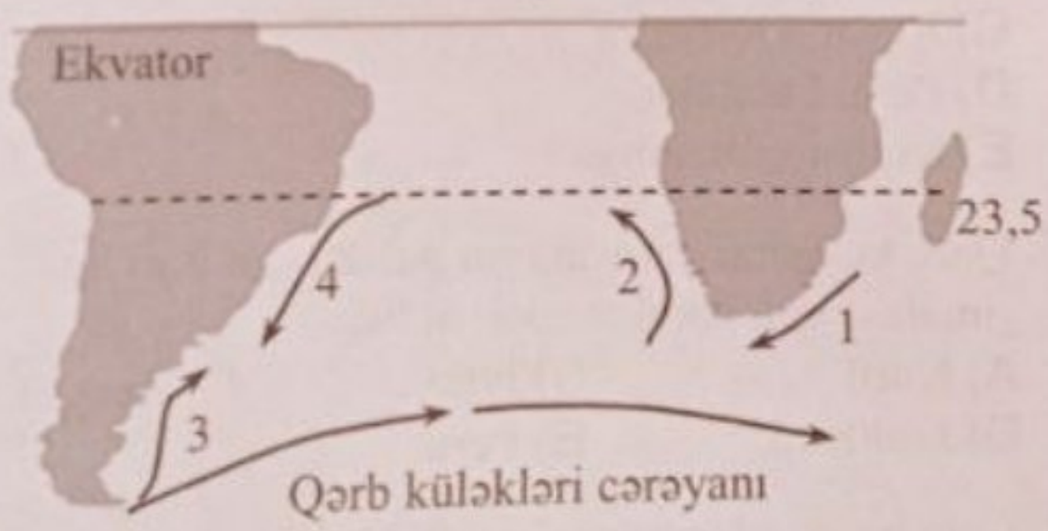

I. Bengel
II. İynə Burnu
III. Braziliya
IV. Folklend

A) I – 1; II – 3; III – 2; IV – 4
B) I – 2; II – 3; III – 4; IV – 1
C) I – 2; II – 1; III – 4; IV – 3
D) I – 2; II – 4; III – 3; IV – 1
E) I – 4; II – 1; III – 3; IV – 2

63. Materiklərin sahil rayonlarında yağıntıları artıran cərəyanlar qrupunu müəyyən edin.
1. Şimal Atlantika
2. Şərqi Avstraliya
3. Peru
4. Braziliya
5. Kaliforniya
6. Holfstrim
7. Bengel
8. Kanar
A) 4, 6, 7, 8
B) 1, 2, 5, 6
C) 2, 3, 4, 5
D) 1, 2, 4, 6
E) 1, 4, 7, 8

64. Soyuq okean cərəyanlarının təsirinə məruz qalan ərazilər:
1. Kaliforniya yarımadası
2. Braziliya yaylası
3. Böyük və Kiçik Antil adaları
4. Atakama səhrası
5. Qviana yaylası
A) 1, 3 B) 2, 3 C) 2, 5 D) 1, 4 E) 4, 5

65. Sakit okeanın şimalında saat əqrəbi istiqamətində suyun dairəvi hərəkətini yaradan cərəyanlar:
A) Şimali Passat, Kurosio, Şimali Sakit okean, Kaliforniya
B) Bengel, Kurosio, Qvineya, Şimali Sakit okean
C) Kanar, Şimali Passat, Braziliya, Kaliforniya
D) Şimali Passat, Kaliforniya, Qərb küləkləri, Holfstrim
E) Peru, Şimali Passat, Holfstrim, Labrador

66. Şimal Buzlu okeanında suların okeanın dibinə qədər donmasına mane olan səbəb:
A) isti okean cərəyanları, daimi küləklərin təsiri
B) okeanın çox dərin olması, termal suların təsiri
C) suların nisbətən az duzlu olması və üfüqi yerdəyişməsi
D) günəş şüalarının iti bucaq altında düşməsi, duzluluğun çox olması
E) suların böyük istilik tutumu və daimi şaquli yerdəyişmələri

67. Sakit okeanın digər okeanlara nisbətən daha isti olmasının səbəbi:
A) duzluluğun yüksək olması
B) okeanin qərb sahilində hündür dağların, şərqində isə düzənliklərin yerləşməsi
C) Antarktidadan buzların və aysberqlərin okeana daxil olması
D) orta okean dağ silsilələrinin səthə yaxın yerləşməsi
E) ekvator və tropik qurşaqlarda okeanın daha geniş sahə tutması

T.me/BirlikTeam

68. Okean cərəyanlarının Sakit okeanda əsasən coğrafi enlik, Atlantik okeanında isə meridianlar istiqamətində hərəkət etməsinin başlıca səbəbi:
A) Antarktidanın güclü təsiri
B) okeanların forması
C) Yerin maqnit qütblərinin təsiri
D) sahil düzənliklərinin təsiri
E) okean dibinin tektonik hərəkətləri

69. Atlantik okeanının şimalında olan cərəyanlar:
A) Holfstrim, Norveç, Alyaska
B) Peru, Kurosio, Qərb küləkləri
C) Cənub Passat, Braziliya, Bengel
D) Braziliya, Folklend, Peru
E) Şimal Passat, Holfstrim, Kanar

70. İqliminə soyuq okean cərəyanları təsir göstərən yarımadalar:
A) Kamçatka, Hindistan, Skandinaviya
B) Somali, Kaliforniya, Labrador
C) Ərəbistan, Florida, Pireney
D) Keyp-York, Yukatan, Koreya
E) Çukot, Hind-Çin, Yutlandiya

71. Sahillərini isti okean cərəyanları yuyan ölkələr:
A) Hindistan, Çili, Norveç, Peru
B) Mozambik, Braziliya, Norveç, Yaponiya
C) Mərakeş, Namibiya, Somali, Yaponiya
D) Namibiya, Peru, Boliviya, Çili
E) Somali, Monqolustan, İran, Nepal

72. Atlantik okeanının cənub yarımkürəsindəki okean cərəyanları:
A) Braziliya, Qərb küləkləri, Bengel
B) Şərqi Avstraliya, Peru, Kurosio
C) Şimal passatları, Holfstrim, Kurosio
D) Braziliya, Kurosio, Kaliforniya
E) Holfstrim, Şimali Atlantika, Kanar

73. Atlantik okeanının isti cərəyanları:
A) Qviana, Kanar, Bengel
B) Qvineya, Braziliya, Holfstrim
C) Braziliya, Kaliforniya, Musson
D) Peru, Holfstrim, Kanar
E) Holfstrim, Qviana, Folklend

74. Dünya okeanında suyu hərəkətə gətirən əsas amilər:
1. sualtı vulkan və zəlzələlər
2. çökmə suxuların nazik olması
3. daimi və istiqamətini dəyişən küləklər
4. insanların təsərrüfat fəaliyyəti
5. Ay və Günəşin cazibə qüvvəsi
6. orta okean dağ silsilələrinin olması
A) 2, 3, 6 B) 1, 3, 5 C) 1, 4, 5
D) 2, 4, 5 E) 3, 4, 6

75. Okeanın səth sularının duzluluğunun müxtəlif coğrafi enliklərdə fərqli olması əsasən əlaqədardır:
1. yağıntı ilə buxarlanmanın nisbətindən
2. okean dalğalarının sürətindən və gücündən
3. çayların gətirdiyi suların miqdarından
4. okean cərəyanlarının təsirindən
5. mineral resursların istifadəsindən
6. okean dibinin relyefindən
A) 2, 4, 6 B) 1, 4, 5 C) 2, 3, 6
D) 1, 2, 5 E) 1, 3, 4

76. Sahilləri soyuq cərəyanlarla yuyulan ölkələr qrupu:
A) Namibiya, Surinam, Qayana, Mozambik
B) Şri-Lanka, Mozambik, Anqola, Braziliya
C) Norveç, Qvineya, Yaponiya, Hindistan
D) Çili, Mərakeş, Namibiya, Somali
E) Kuba, Somali, Fransa, Şri-Lanka

77. Hind okeanında yaranan cərəyanları müəyyən edin.
1. Braziliya 2. Folklend 3. Bengel
4. Mozambik 5. Somali 6. Musson
7. Qərbi Avstraliya 8. Kanar
A) 4, 5, 6, 7 B) 1, 2, 3, 4 C) 2, 3, 4, 5
D) 3, 4, 5, 6 E) 5, 6, 7, 8

78. Holfstrim və Kurosio cərəyanlarına aid olan ümumi əlamətlər:
1. Soyuq okean cərəyanlarıdır.
2. İsti okean cərəyanlarıdır.
3. Qərb küləklərinin təsirindən yaranırlar.
4. Şimal-şərq küləklərinin təsirindən yaranırlar.
5. Cənub enliklərinə duzlu su gətirirlər.
A) 2, 3 B) 1, 4 C) 3, 5 D) 2, 4 E) 2, 5

79. Qabarma və çəkilmənin əsas iqtisadi əhəmiyyəti:
1. elektrik enerjisi istehsalı
2. suvarma əkinçiliyinin inkişafı
3. nəqliyyat əhəmiyyəti
4. balıqçılıgın inkişafı
5. duz istehsalı
6. iqlimin kontinentalığına təsiri
A) 1, 2, 6 B) 2, 3, 4 C) 2, 5, 6
D) 3, 4, 5 E) 1, 3, 4

80. Aşağıdakı dənizlərin müvafiq gəldiyi okeanları müəyyən edin.

1. Ağ dəniz	a. Sakit okean
2. Qırmızı dəniz	b. Hind okeanı
3. Sarı dəniz	c. Atlantik okeanı
4. Qara dəniz	d. Şimal Buzlu okeanı

A) 1 – b; 2 – a; 3 – d; 4 – c
B) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d
C) 1 – d; 2 – c; 3 – a; 4 – b
D) 1 – d; 2 – b; 3 – a; 4 – c
E) 1 – c; 2 – d; 3 – a; 4 – b

T.me/BirlikTeam

81. İsti cərəyanların təsiri altında olan sahil boyu ərazilərdə atmosfer yağıntılarının çox olmasının səbəbi:
A) Quru üzərinə gətirilən isti hava kütlələri qalxan istiqamətdə hərəkət edir.
B) Okean sahilinə perpendikulyar uzanan sıra dağlar soyuq hava kütlələrinin qarşısını alır.
C) İsti cərəyanların üzərində formalaşan hava kütlələrinin enən istiqamətdə hərəkəti edir.
D) İsti cərəyanlar Şimal yarımkürəsində sola meyl edərək okeanın mərkəzinə doğru axırlar.
E) Materiklərdən əsən musson küləkləri rütubətliyi artırır.

82. Benqal körfəzində Hind okeanının digər hissələri ilə müqayisədə duzluluğun az olmasının səbəbi:
A) səthdən buxarlanmanın çox olması
B) Hind, Mekonq və Xuanxe çaylarının tökülməsi
C) Qanq və Brahmaputra çayları tökülməsi
D) üzvi aləmin zəngin olması
E) körfəzin böyük dərin olması

83. Okeanların tropik və subtropik qurşaqlarında duzluluğun çox olmasının səbəbi:
A) buxarlanmanın çox, yağıntının az olması
B) buxarlanma və yağıntının bərabər olması
C) aysberqlərin təsiri
D) mülayim və rütubətli havanın təsiri
E) yağıntının çox, buxarlanmanın az olması

84. Okean və dənizlərdə üzvi aləmin suyun üst qatlarında daha çox toplanmasının səbəbi:
A) səth sularının qışda donması
B) okean və dəniz səthindən güclü buxarlanmanın olması
C) okean suyunun duzluluğunun yüksək olması
D) günəş şüalarının səth sularını yaxşı qızdırması və işıqlandırması
E) okeanların mineral sərvətlərlə zəngin olması

85. Atlantik okeanı sularının nisbətən daha böyük duzluluğa malik olmasının səbəbi:
A) okeanın dayaz olması, çayların daha çox şirin su gətirməsi
B) soyuq okean cərəyanlarının çox olması
C) güclü küləklərin təsiri ilə okeana daha çox yağıntı düşməsi
D) eninin az olması nəticəsində səthinə yağıntınında az düşməsi
E) okeanın daha çox çirklənməsi nəticəsində səthdən buxarlanma azalması

86. Atlantik okeanında mərcan mənşəli adaların az olması nə ilə əlaqədardır?
A) tropiklər arasında daha ensiz olduğuna görə
B) okeanda suyun duzluluğunun çox olması
C) ekvatorial enliklərdə soyuq cərəyanlar üstünlük təşkil etməsi
D) Konqo və Murrey kimi gursulu çaylar okeana çoxlu şirin su gətirməsi
E) Sakit və Hind okeanları ilə fəal su mübadiləsi olması

87. Dərinlik ölçən cihaz dənizin dibinə göndərdiyi səs siqnalını 5 saniyədən sonra qəbul etmişdir. Dənizin dərinliyini və cihazı müəyyən edin.
A) 2550 m; barometr
B) 2250 m; batiskaf
C) 4500 m; exolot
D) 7500 m; lot
E) 3750 m; exolot

88. Sxemdə verilən rəqəmlər dalğanın hansı elementlərini göstərir?

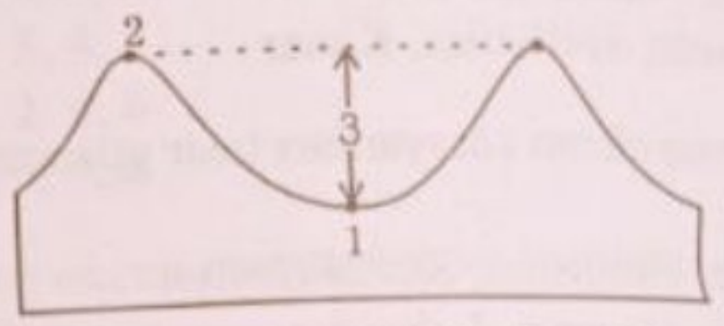

A) 1 –yal, 2 – hündürlük, 3 – daban
B) 1 –daban, 2 – uzunluq, 3 – yal
C) 1 –daban, 2 – yal, 3 – hündürlük
D) 1 –daban, 2 – yal, 3 – uzunluq
E) 1 –yal, 2 – daban, 3 – hündürlük

89. Sxemdə verilən rəqəmlər dalğanın hansı elementlərini göstərir?

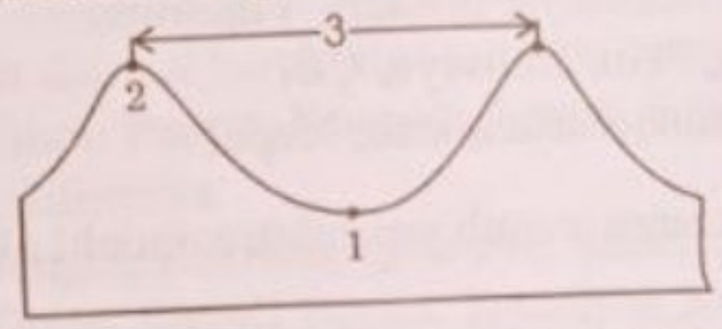

A) 1 – yal, 2 – daban, 3 – hündürlük
B) 1 – daban, 2 – yal, 3 – hündürlük
C) 1 – yal, 2 – daban, 3 – uzunluq
D) 1 – uzunluq, 2 – yal, 3 – daban
E) 1 – daban, 2 – yal, 3 – uzunluq

90. Afrikanın şimal-qərb və cənub-qərb sahil boyu rayonlarında daha az yağıntı düşməsinə şərait yaradan okean cərəyanları:
1. Qvineya 2. Mozambik 3. Kanar
4. İynə burnu 5. Somali 6. Beng
A) 3, 6 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 5, 6 E) 1,

91. Afrikanın sahillərini yuyan cərəyanlar:
1. Labrador 2. Somali 3. Şimali-Atla
4. Qvineya 5. Kurosio 6. Peru
7. Bengel 8. Mozambik
A) 2, 4, 5, 7 B) 2, 3, 5, 8 C) 1, 4, 5,
D) 1, 3, 6, 7 E) 2, 4, 7, 8

92. Ən rütubətli materikin sahillərini yuyan cərəyə
A) Benqel, Somali, Qolfstrim
B) Peru, Folklend, Braziliya
C) Peru, Mozambik, Kaliforniya
D) Şimal Passat, Labrador, Peru
E) Folklend, Kanar, Kurosio

T.me/BirlikTeam

93. İqliminə soyuq okean cərəyanları daha fəal təsir göstərən yarımadalar:
A) Kamçatka, Hindistan, Skandinaviya
B) Somali, Florida, Pireney
C) Somali, Kaliforniya, Labrador
D) Kaliforniya, Yukatan, Koreya
E) Çukot, Hind-Çin, Labrador

94. Yaxınlığından soyuq okean cərəyanları keçən adalar:
A) Yapon, Kuril, Tasman
B) Madaqaskar, Şri-Lanka, Kuril
C) Madaqaskar, Yeni Zelandiya, Kanar
D) Folklend, Kuba, İrlandiya
E) Folklend, Kuril, Kanar

95. Okean səthində buxarlanma ilə duzluluq arasındakı asılılığı düzgün əks etdirən qrafik:

A)
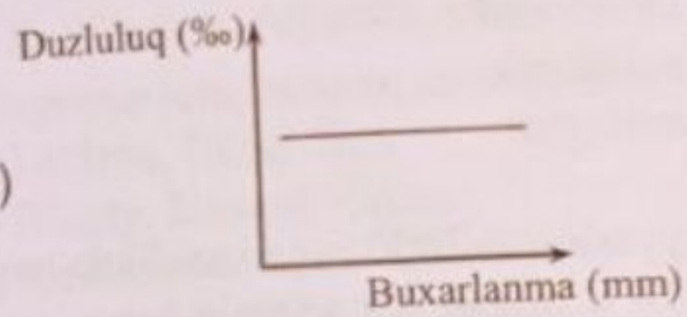

B)
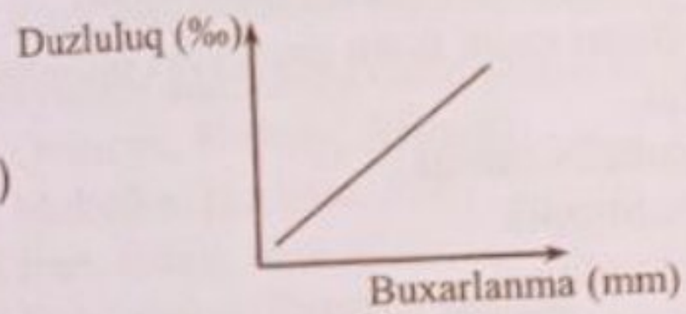

C)
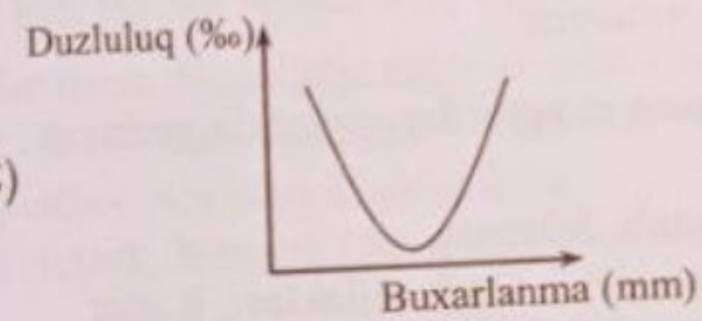

D)
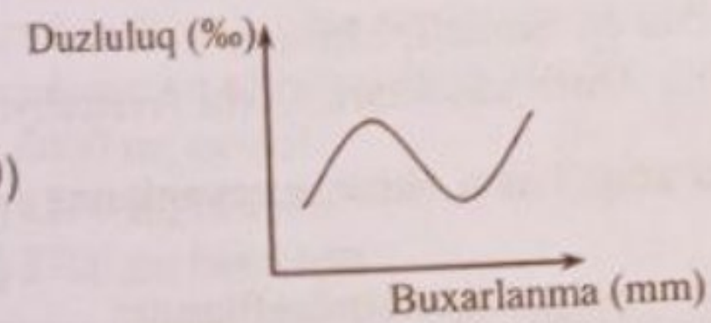

E)
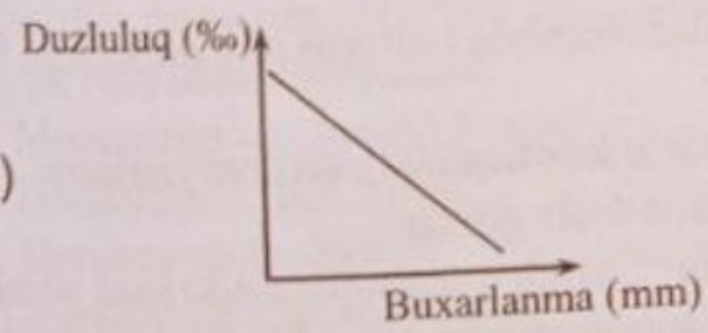

96. Xəritə-sxemə əsasən sahil ərazilərində buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərqin çox olmasına səbəb olan okean cərəyanlarını müəyyən edin.

A) 1, 2, 5
B) 3, 6, 7
C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 6
E) 2, 4, 7

97. Xəritə-sxemə əsasən sahil ərazilərində buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərqin az olmasına səbəb olan okean cərəyanlarını müəyyən edin.

A) 4, 5, 6
B) 1, 2, 6
C) 4, 5, 7
D) 2, 3, 7
E) 1, 3, 6

98. Xəritə-sxemə əsasən rəqəmlərlə verilmiş okean cərəyanlarının müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

A) 1. Şimal Passat → 2. Holfstrim → 3. Şimali Atlantika → 4. Kanar
B) 1. Karib → 2. Holfstrim → 3. Qrenlandiya → 4. Norveç
C) 1. Antil → 2. Karib → 3. Şimali Atlantika → 4. Kanar
D) 1. Karib → 2. Şimal Passat → 3. Norveç → 4. Labrador
E) 1. Qrenlandiya → 2. Labrador → 3. Holfstrim → 4. Şimali Atlantika

99. Xəritə-sxemə əsasən rəqəmlərlə verilmiş okean cərəyanlarının müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

A) 1. Qviana → 2. Braziliya → 3. Qərb küləkləri → 4. Anqola
B) 1. Şimal Passat → 2. Folklend → 3. Qərb küləkləri → 4. Bengel
C) 1. Folklend → 2. Cənub Passat → 3. İynə → 4. Mozambik
D) 1. Qvineya → 2. Braziliya → 3. Folklend → 4. Kanar
E) 1. Cənub Passat → 2. Braziliya → 3. Qərb küləkləri → 4. Bengel

100. Dəniz səviyyəsindən 1500 m yüksəklikdə havanın orta illik temperaturu 12°C olarsa, qar xəttinin hansı hündürlükdə yerləşdiyini hesablayın və bu yüksəkliyin hansı enlik üçün səciyyəvi olduğunu müəyyən edin.
A) 5800 m, tropik
B) 3500 m, subekvatorial
C) 4500 m, ekvatorial
D) 4500 m, subtropik
E) 3500 m, mülayim

101. Dəniz səviyyəsindən 2000 m yüksəklikdə havanın temperaturu 18°C olarsa, qar xəttinin hansı hündürlükdə yerləşdiyini hesablayın və bu yüksəkliyin hansı enlik üçün səciyyəvi olduğunu müəyyən edin.
A) 4800 m, subekvatorial
B) 3400 m, subtropik
C) 5000 m, ekvatorial
D) 5400 m, subtropik
E) 3500 m, mülayim

102. Hind okeanın ekvatordan cənubda yerləşən cərəyanları:
A) İynə, Somali, Musson
B) Şərqi Avstraliya, Qərb küləkləri, Kanar
C) Benqal, Qviana, Cənubi Passat
D) Cənubi Passat, Somali, Musson
E) Mozambik, Qərb küləkləri, Qərbi Avstraliya

103. Aşağıdakılardan hansı okean cərəyanlarına aid ***deyil***?
A) Soyuq cərəyanlar səhra landşaftlarının yaranmasına səbəb olur.
B) Cərəyanlar okeanda istiliyin paylanmasına təsir göstərir.
C) Materiklərin konfiqurasiyası cərəyanların istiqamətinə təsir göstərir.
D) Cərəyanlar Cənub yarımkürəsində saat əqrəbinin hərəkəti istiqamətində, Şimal yarımkürəsində isə əks istiqamətdə dövran yaradır.
E) İsti cərəyanlar əsasən, alçaq coğrafi enliklərdən yüksək enliklərə, soyuq cərəyanlar isə əks istiqamətdə hərəkət edir.

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

116. Cənubi Amerika materikində cərəyanların keçdiyi ərazidə yaratdığı coğrafi prosesləri düzgün qruplaşdırın.

a. Fiziki aşınma intensivdir.
b. Ərazi biokütlə ilə zəngindir.
c. Quraq iqlim şəraiti formalaşır.
d. Rütubətli iqlim şəraiti yaradır.
e. Düz radiyasiya üstünlük təşkil edir.

A) I – c, d, e; II – a, b
B) I – b, d; II – a, c, e
C) I – a, c; II – b, d, e
D) I – a, c, e; II – b, d
E) I – c, e; II – a, b, d

117. Tropik enliklərdə soyuq okean cərəyanların təsiri altında olan sahillərdə atmosfer yağıntıların az düşməsinin səbəbi:

A) materiklərdən əsən küləklər buxarlanan suyu okeanın mərkəzinə aparması
B) çayların gətirdiyi su duzluluğu və buxarlanmanı azaltması
C) enən havanın üstünlüyü, zəif buxarlanma
D) okeanlara axıdılan çirkli suların buxarlanmanın qarşısını alması
E) qalxan hava kütlələrinin materik üzərində yüksək buludluluq yaratması

118. Hansı okean cərəyanlarının istiqaməti düzgün göstərilmişdir?

A) 1, 5, 6
B) 1, 2, 4
C) 3, 4, 5
D) 2, 5, 6
E) 2, 3, 5

119. Hansı okean cərəyanlarının istiqaməti düzgün *göstərilməmişdir*?

A) 2, 3, 4
B) 2, 4, 5
C) 1, 2, 5
D) 3, 4, 6
E) 1, 3, 6

120. Qrafikə uyğun gələn məntəqələri xəritə-sxemdə müəyyən edin.

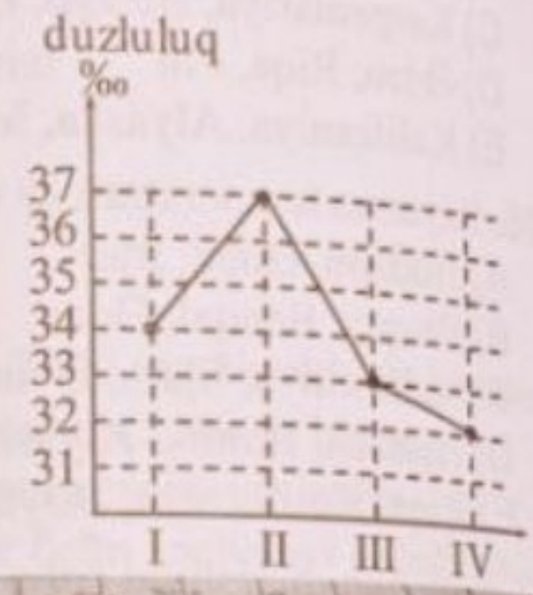

A) I – 2; II – 4; III – 1; IV – 3
B) I – 3; II – 1; III – 2; IV – 4
C) I – 2; II – 4; III – 3; IV – 1
D) I – 4; II – 2; III – 1; IV – 3
E) I – 4; II – 1; III – 3; IV – 2

121. Xəritədə göstərilən cərəyanlar çatdıqları ərazinin temperaturuna necə təsir edirlər?

	I	II	III
A)	azaldır	artırır	azaldır
B)	artırır	azaldır	artırır
C)	azaldır	azaldır	azaldır
D)	artırır	artırır	artırır
E)	artırır	azaldır	azaldır

T.me/BirlikTeam

104. Madaqaskar adası sahillərindən isti, Somali yarımadası sahillərindən isə soyuq okean cərəyanının keçməsinin nəticəsi:
A) Madaqaskar sahillərində tornado, Somali sahillərində isə tayfun küləkləri yaranır.
B) Madaqaskar sahillərində yağıntı çox, Somali sahillərinə isə az düşür.
C) Hər ikisinin sahillərində kəskin mövsümi dəyişikliklər yaranır.
D) Madaqaskar sahillərində qabarmalar, Somali sahillərində çəkilmələr güclənir.
E) Madaqaskar sahillərində sunamilər, Somali sahillərində estuarilər yaranır.

105. Suyunun temperaturu yüksək olan körfəzlər:
A) Benqal, Hudzon, Botnik
B) Kaliforniya, Botnik, Ədən
C) Karpentariya, Benqal, Ədən
D) Ədən, Riqa, Fin
E) Kaliforniya, Alyaska, Meksika

106. Suyunun temperaturu az olan körfəzlər:
A) Hudzon, Ədən, İran
B) Bisqay, Benqal, Ədən
C) Kaliforniya, Siam, Qvineya
D) Hudzon, Botnik, Alyaska
E) Riqa, Kaliforniya, Böyük Avstraliya

107. Suyunun duzluluğu daha çox olan körfəzlər:
A) Qvineya, Biskay, Alyaska
B) Meksika, Hudzon, Fin
C) İran, Ədən, Meksika
D) Kaliforniya, Benqal, Botnik
E) Fin, Böyük Avstraliya, Fandi

108. Suyunun duzluluğu daha az olan körfəzlər:
A) Fin, Botnik, Alyaska B) Fin, Botnik, İran
C) Ədən, Alyaska, Kaliforniya
D) Botnik, Benqal, Ədən E) Alyaska, İran, Riqa

109. Dərinlik ölçən cihaz dənizin dibinə göndərdiyi səs siqnalını 4 saniyədən sonra qəbul etmişdir. Dənizin dərinliyini və cihazı müəyyən edin.
A) 6000 m; exolot B) 3000 m; exolot
C) 2250 m; batiskaf D) 4500 m; exolot
E) 3700 m; barometr

110. Tropik enliklərdən okean sularının və atmosfer istiliyinin mülayim enliklərə gətirilməsində ən böyük rolu olan cərəyanlar:
A) Mozambiq və Cənubi Passat
B) Holfstrim və Folklend
C) Kurosio və Holfstrim
D) Kurosio və Cənubi Passat
E) Şimali Atlantika və Şimali Passat

111. Soyuq okean cərəyanlarının tropik enliklərdə materik sahillərində yaratdığı təbii şərait:
1. Bol yağıntı gətirir.
2. Yağıntının az düşməsinə səbəb olurlar.
3. Çox vaxt səhra və yarımsəhra landşaftları yaradırlar.
4. Həmişəyaşıl rütubətli meşələr yaradırlar.
5. Havanın nisbi rütubətini azaldırlar.
A) 1, 3, 5 B) 1, 3, 4 C) 2, 3, 5
D) 2, 4, 5 E) 1, 2, 4

112. Namibiya səhrasının okean sahilində yerləşməsinə baxmayaraq çox quraq olmasının səbəbi:
A) sıra dağlarla əhatə olunması
B) soyuq okean cərəyanının təsiri
C) alçaq təzyiq qurşağında yerləşməsi
D) mütləq hündürlüyün çox olması
E) isti cərəyanların təsiri

113. Dörd yarımkürədə yerləşən okeanların eyni istiqamətdə hərəkət edən analoqlu isti cərəyanları:
A) Alyaska-Norveç, Şimal Passat, Şərqi Avstraliya-Mozambik-Bengel
B) Cənub Passat, Şimal Passat, Braziliya-Mozambik
C) Karib-Kurosio, Braziliya-Mozambik, Antil-Musson
D) Braziliya-Şərqi Avstraliya, Kurosio-Qolfstrim, Anqola-İynə
E) Kurosio-Qolfstrim, Braziliya- Şərqi Avstraliya, Alyaska-Norveç

114. Dörd yarımkürədə yerləşən okeanların eyni istiqamətdə hərəkət edən analoqlu soyuq cərəyanları:
A) Labrador-Kanar, Foklend- Qərbi Avstraliya
B) Kanar-Kaliforniya, Peru-Qərb küləkləri cərəyanı
C) Kaliforniya-Kanar, Peru-Bengel
D) Peru-Bengel, Qərb küləkləri cərəyanı-Labrador
E) Labrador-Braziliya, Cənub Passat-Peru

115. Dünya okeanında cərəyanlarla bağlı klasteri tamamlayın:

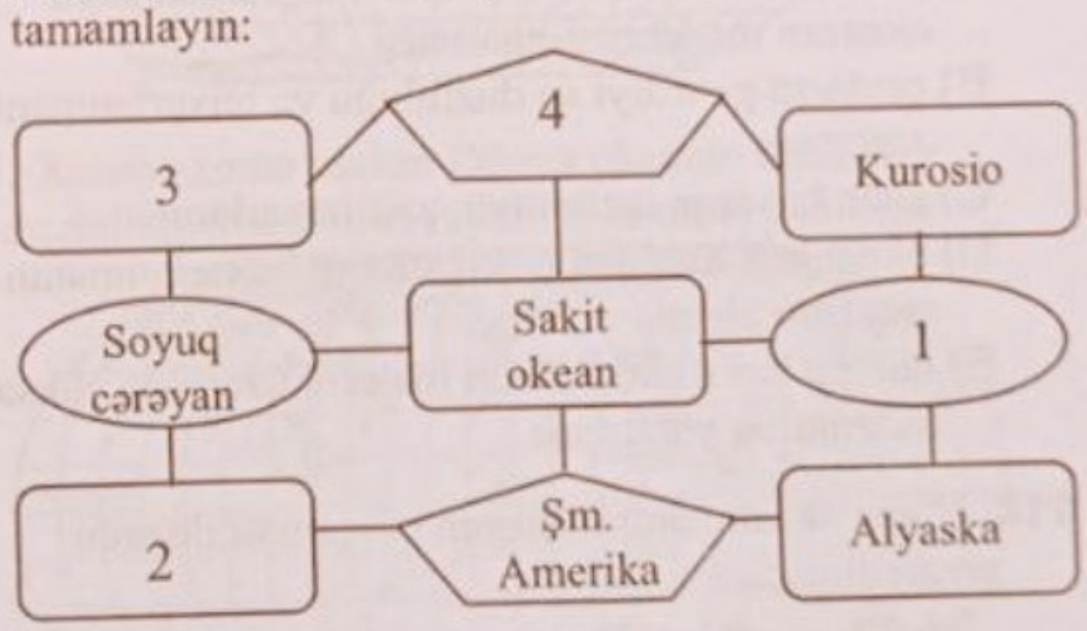

A) 1 – Soyuq cərəyan; 2 – Kaliforniya; 3 – Şimal Passat; 4 – Afrika
B) 1 – İsti cərəyan; 2 – Alyaska; 3 – Peru; 4 – Cənubi Amerika
C) 1 – Soyuq cərəyan; 2 – Peru; 3 – Kaliforniya; 4 – Cənubi Amerika
D) 1 – İsti cərəyan; 2 – Kaliforniya; 3 – Kuril-Kamçatka; 4 – Avrasiya
E) 1 – İsti cərəyan; 2 – Şimali Sakit okean; 3 – Alyaska; 4 – Avropa

T.me/BirlikTeam

122. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə əsasən okean cərəyanlarını müvafiq ardıcıllıqla müəyyən edin.

A) Qərb küləkləri, Şimal Passat, Holfstrim, Peru
B) Cənub Passat, Kuril, Alyaska, Kaliforniya
C) Əkspassat, Kurosio, Folklend, Alyaska
D) Şimal Passat, Kurosio, Şimali Sakit okean, Kaliforniya
E) Kaliforniya, Şimal Passat, Musson, Aleut

123. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə əsasən okean cərəyanlarını müvafiq ardıcıllıqla müəyyən edin.

A) Cənub passat, Qərbi Avstraliya, Musson, Kaliforniya
B) Şimal passat, Qərbi Avstraliya, Qərb küləkləri, Folklend
C) Cənub passat, Kurosio, Şimali Sakit okean, Alyaska
D) Cənub passat, Şərqi Avstraliya, Qərb küləkləri, Peru
E) Şimal passat, Şərqi Avstraliya, Braziliya, Peru

124. Bir litr suda 12 qram duz varsa, 3 qram duz əldə etmək üçün nə qədər su lazımdır?
A) 0,5 litr B) 0,25 litr C) 4 litr
D) 3 litr E) 0,1 litr

125. Bir litr suda 30 qram duz varsa, 6 qram duz əldə etmək üçün nə qədər su lazımdır?
A) 0,5 litr B) 0,2 litr C) 180 litr
D) 36 litr E) 0,15 litr

126. Afrikanın sahil boyu rayonlarında cənub istiqamətində hərəkət edən okean cərəyanları:
1. Qvineya 2. Mozambik 3. Kanar
4. İynə Burnu 5. Somali 6. Bengel
A) 1, 3, 6 B) 2, 3, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 4, 6 E) 4, 5, 6

127. Exolotdan göndərilən səs siqnalı 7,4 saniyədən sonra geri qayıtmışdır. Bu, verilən coğrafi obyektlərdən hansının dərinliyinə daha yaxındır?
A) Zond novunun
B) Marian novunun
C) Qrenlandiya dənizinin
D) Puerto-Riko novunun
E) Lənkəran çökəkliyinin

128. Exolotdan göndərilən səs siqnalı 10,3 saniyədən sonra geri qayıtmışdır. Bu, verilən coğrafi obyektlərdən hansının dərinliyinə daha yaxındır?
A) Zond novunun
B) Puerto-Riko novunun
C) Lənkəran çökəkliyinin
D) Marian novunun
E) Qrenlandiya dənizinin

129. Okeanda suyun hərəkətini yaradan amillər:
1. daimi küləklər
2. sualtı zəlzələlər və vulkan püskürmələri
3. okean dibinin geoloji quruluşu
4. okeann təbii sərvətləri
5. Ayın və qismən Günəşin cazibə qüvvəsi

130. Xəritə-sxemə əsasən Dünya okeanın daha çox duzluluğa malik olan rayonlarını müəyyən edin.

131. Xəritə-sxemə əsasən Dünya okeanın daha az duzluluğa malik olan rayonlarını müəyyən edin.

132. Şimali Amerika materikinə aid səciyyəvi xüsusiyyətlər:
1. Üç okean suları ilə əhatə olunmuşdur.
2. Şərqindən yalnız soyuq cərəyanlar keçir.
3. Bütövlükdə şimal və qərb yarımkürəsində yerləşir.
4. Atlantik okeanının təbiətə təsiri daha güclüdür.
5. Hondavanın tərkibində olmuşdur .

T.me/BirlikTeam

133. Tropiklərdə isti okean cərəyanlarının materik sahillərində yaratdıqları təbii şərait:
1. Bol yağıntı gətirirlər.
2. Materikə enən hava kütlələri gətirirlər.
3. Səhra və yarımsəhra landşaftları yaradırlar.
4. Materik sahillərinə isti su kütlələri gətirirlər.
5. Meşə landşaftları yaradırlar.

134. Dəniz dalğalarına aid olan terminlər hansılardır?
1. yal 2. cərəyan 3. daban
4. şelf zonası 5. sunami 6. aysberq

135. Dəniz cərəyanlarına aid olan göstəricilər hansılardır?
1. şelf 2. sürət 3. temperatur
4. sunami 5. istiqamət 6. yal

136. Afrikanın sahillərini yuyan okean cərəyanları:
1. Qviana 2. Somali 3. Şimali Atlantika
4. Kanar 5. Bengel 6. Mozambik

137. Afrikanın sahillərini yuyan okean cərəyanları:
1. Folklend 2. İynə Burnu
3. Kurosio 4. Qvineya
5. Anqola 6. Mozambik

138. Okean cərəyanlarının təsiri ilə meşələrin yarandığı əraziləri müəyyən edin.

139. Cərəyanların təsiri ilə quraq iqlimin formalaşdığı əraziləri müəyyən edin.

140. Tropik enliklərin duzluluğu 36 ‰ olan [illegible] suyundan alınmış duzun miqdarı, mülayim enliklərin duzluluğu 33 ‰ olan eyni miqdarda suyundan alınmış duzun miqdarından neçə kq çoxdur?

141. Ekvatorial enliklərin duzluluğu 34 ‰ olan 4 ton suyundan alınmış duzun miqdarı, qütb ətrafı enliklərin, duzluluğu 32 ‰ olan eyni miqdarda suyundan alınmış duzun miqdarından neçə kq çoxdur?

142. 8 litr dəniz suyundan 120 qram duz əldə olunmuşdur. Dəniz suyunun duzluluğunu müəyyən edin.

143. 5 litr dəniz suyundan 60 qram duz əldə olunmuşdur. Dəniz suyunun duzluluğunu müəyyən edin.

144. Qırmızı dənizin 4 ton suyundan alınmış duzların miqdarı Qara dənizin (orta duzluluğu 18‰) eyni miqdarda suyundan alınmış duzlardan nə qədər çoxdur (kq-la)?

145. Qırmızı dənizin 3 ton suyundan alınmış duzların miqdarı Baltik dənizin (orta duzluluğu 11‰) eyni miqdarda suyundan alınmış duzların miqdarından nə qədər çoxdur (kq-la)?

146. Orta duzluluğa (35‰) malik olan okean suyundan 7 kq duz alınmışdır. Həmin miqdarda duz almaq üçün Şimali Xəzərdən (2‰) götürülən su okeandan götürülən sudan neçə litr çox olmalıdır?

147. Qırmızı dənizin suyundan (42‰) 84 kq duz alınmışdır. Bu qədər duz almaq üçün Azov dənizindən (12‰) götürülən su Qırmızı dənizdən götürülən sudan neçə litr çox olmalıdır?

148. Orta duzluluğa malik Dünya okeanının 8500 *l* suyunun buxarlandırılmasından neçə kq duz əldə etmək olar?

149. Duzluluğu 20‰ olan 1 litr suya onun 25%-i qədər su əlavə olunarsa, duzluluq nə qədər olar?

150. Duzluluğu 30 ‰ olan 1 litr suya onun 75 %-i qədər su əlavə etsək duzluluq nə qədər olar?

T.me/BirlikTeam

151. Uyğunluğu müəyyən edin.

İqlim şəraiti	Cərəyanlar
1. humid 2. arid	a. Kaliforniya b. Kurosio c. Holfstrim d. Bengel e. Kanar

152. Uyğunluğu müəyyən edin.

İqlim şəraiti	Cərəyanlar
1. arid 2. humid	a. Şimal Passat b. Kaliforniya c. Norveç d. Peru e. Kurosio

153. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Kurosio cərəyanı
2. Bengel cərəyanı
3. Şərqi Avstraliya cərəyanı

a. Atlantik okeanında yaranır.
b. Sahil boyu quru iqlimin yaranmasına təsir edir.
c. Şimal yarımkürəsində əmələ gəlir.
d. Sakit okeanda Cənub passat küləklərinin təsiri ilə yaranır.
e. Şimal tropik qurşaqdan mülayim enliklərə doğru istiqamətlənir.

154. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Peru cərəyanı
2. Holfstrim cərəyanı
3. Qərbi Avstraliya cərəyanı

a. Şimal yarımkürəsində yaranan okean cərəyanıdır.
b. Sakit okeanda yaranan soyuq cərəyandır.
c. Atakama səhrasının yaranmasına təsir edir.
d. Atlantik okeanında əmələ gəlir.
e. Hind okeanında yaranır.

T.me/BirlikTeam

Quru suları

Çay, göl, buzlaq, yeraltı su və bataqlıqlar

1. Hansı iqlim qurşaqlarında qar xətti okean səviyyəsinə daha yaxındır?
A) subekvatorial
B) mülayim
C) arktik və subarktik
D) subtropik və mülayim
E) ekvatorial və subekvatorial

2. Subtropik və subekvatorial iqlim qurşaqlarında yerləşən çayların ümumi cəhəti:
A) Materiklərin daxili hövzələrinə aiddirlər.
B) İl ərzində səviyyələrini kəskin dəyişirlər.
C) İl ərzində daima bolsulu olurlar.
D) Cənuba doğru axırlar.
E) Qışda səviyyələrini daha yüksək olar.

3. Daimi donuşluğun geniş yayıldığı ərazilər:
A) Mərkəzi Amerika, Şimal-Şərqi Asiya
B) Şimali Afrika, Şərqi Asiya
C) Cənub-Şərqi Asiya, Cənubi Afrika
D) Qərbi Avstraliya, Şimali Amerika
E) Avrasiyanın şimal-şərqi, Şimali Amerikanın şimalı

4. Amazon və Konqo çayları üçün ümumi ***olmayan*** cəhətlər:
A) Astana və şəlalələr çoxdur.
B) Çoxlu qollara malikdirlər.
C) İl boyu bolsuludurlar.
D) Əsasən yağış suyu ilə qidalanırlar.
E) Atlantik okeanına tökülürlər.

5. Çay şəbəkəsinin sıx olmasının səbəbi:
A) yeraltı suların dərində olması
B) su keçirən süxurların geniş ərazi tutması
C) meylliyin çox, rütubətliliyin kifayət qədər olması
D) ərazinin yalnız şimala tərəf meylliliyi
E) suvarmaya ehtiyacın az olması

6. Tanqanika, Nyasa və Baykal göllərinin dərin və uzunsov olmalarının səbəbi:
A) Bənd mənşəli göllərdir.
B) Vulkanik mənşəlidirlər.
C) Platformaların əyilmə zonasında əmələ gəlmişlər.
D) Tektonik çatlar zonasında yerləşirlər.
E) Buzlaq mənşəli göllərdir.

7. Estuari adlanır:
A) dənizə doğru genişlənən qıfabənzər çay mənsəbi
B) çayların düzənliyə çıxdığı yerlərdə qollara ayrılması
C) çayın aşağı axarında pilləvari dərə
D) çayların dövri olaraq dərəsini genişləndirməsi prosesi
E) mənsəbində çayın qollara ayrılması

8. Çayın su sərfi adlanır:
A) çayın mənbəyi ilə mənsəbi arasında axan suyun miqdarı
B) çayın canlı en kəsiyindən bir saniyədə keçən suyun miqdarı
C) çayın düşməsinin uzunluğuna olan nisbəti
D) çayın hövzəsində toplanan suyun miqdarı
E) çayın dərəsində il ərzində axan suyun miqdarı

9. Çayın düşməsinin çayın uzunluğuna olan nisbəti adlanır:
A) çay dərəsi
B) çayın erroziyası
C) qidalanma rejimi
D) eroziya bazisi
E) çayın meylliyi

10. Çay eroziyası adlanır:
A) çayların gətirmə konusu yaratması
B) çayın dağıdıcı fəaliyyəti
C) mənsəbində estuarilərin əmələ gəlməsi
D) çay gətirmələrinin çökməsi
E) çayların delta yaratması

11. Yağıntıların düşməsindən asılı olaraq sahəsi kəskin dəyişən göllər:
A) Lobnor, Viktoriya, Maralgöl, Acınohur
B) Xəzər, Baykal, Viktoriya, Titikaka
C) Xəzər, Urmiya, Miçiqan, Ontario
D) Balxaş, Aral, Eri, Göygöl
E) Lobnor, Çad, Urmiya, Eyr

12. Yağıntıların düşməsindən asılı olaraq sahəsi kəskin dəyişən göllər:
A) Balxaş, Nyasa, Tuz, İssık-Kul
B) Eyr, Çad, Böyük Duzlu, Tuz
C) Titikaka, Viktoriya, Xəzər, Aral
D) Eyr, Miçiqan, Eri, Ontario
E) Tanqanika, Xəzər, Tuz, Acınohur

13. Dərinlik eroziyasının daha fəal inkişafı ilə səciyyələnən çaylar:
A) Kolumbiya, Kolorado
B) Amazon, Aras
C) Kür, Yukon
D) Dunay, Atəçay
E) Kolumbiya, Sumqayıtçay

14. Səth sularının qeyri-bərabər paylanmasına təsir göstərən əsas amillər:
A) torpaq və iqlim
B) relyef və torpaq örtüyü
C) çökmə süxurlar və bitki örtüyü
D) iqlim və relyef
E) süxurların geoloji yaşı və relyef

15. Çaylarda illik axımın miqdarına təsir göstərən amil:
A) geoloji quruluş
B) iqlim şəraiti
C) çayın uzunluğu
D) bitki örtüyü
E) çay dərəsinin eni

T.me/BirlikTeam

16. Oneqa gölünün şirinsulu olmasının səbəbi:
A) Tektonik mənşəli göldür.
B) Dünyada ən dərin göldür.
C) Çoxlu miqdarda çay tökülür, axarsızdır.
D) Axarlıdır, səthdən buxarlanma azdır.
E) Səthdən buxarlanma çoxdur, dağlarla əhatə olunub.

17. Dağ çaylarının başlıca xüsusiyyətləri:
1. Meyillik böyükdür.
2. Çay dərəsi dərindir.
3. Axının sürəti zəifdir.
4. Subasar sahələri genişdir.
5. Astana və şəlalələrə rast gəlinir.
6. Yan eroziyası güclüdür.
A) 1, 2, 6 B) 1, 3, 4 C) 2, 3, 5
D) 4, 5, 6 E) 1, 2, 5

18. Düzənlik çaylarının başlıca xüsusiyyətləri:
1. meyilliyin böyük olması
2. çay dərəsinin genişliyi
3. şəlalələrin çox olması
4. dərələrdə meandrların olması
5. axının sürətli olması
6. axmazlar əmələ gətirməsi
A) 3, 4, 6 B) 1, 2, 4 C) 2, 4, 6
D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 5

19. Ərazilərin hansında qar xətti daha aşağıdan keçir:
1. Afrikada, Kilimancaro dağında
2. Mərkəzi Asiyada, Himalay dağlarında
3. Antarktidanın sahilində
4. Şimal Buzlu Okeanın Arktik adalarında
A) 1, 3 B) 1, 2 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

20. Qar xəttinin dəniz səviyyəsindən daha hündürdə yerləşdiyi enlikləri müəyyən edin.
1. mülayim enliklər
2. tropik enliklər
3. qütb enlikləri
4. ekvatorial enliklər
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 4 E) 2, 3

21. Çayların yuxarı axını üçün səciyyəvi xüsusiyyətlər:
A) düşməsinin və axın sürətinin böyük olması, dib eroziyasının üstün olması
B) düşməsinin və axın sürətinin azalması, yan eroziyasının üstün olması
C) çayın yatağından çıxaraq özünə təzə yataq açması, axmaz göllərin yaranması
D) çayda su səviyyəsinin həmişə eyni olması
E) çay yatağının gətirmələrlə dolması, kəskin dayazlaşma

22. Çayların aşağı axını üçün səciyyəvi xüsusiyyətlər:
A) astanaların əmələ gəlməsi, şəlalələrin geniş yayılması
B) axın sürətinin çox olması, süxurların intensiv yuyulması
C) meylliyin çox olması, dib eroziyasının üstün olması
D) düşməsinin və axın sürətinin az olması, yan eroziyanın üstün inkişafı
E) düşməsinin böyük olması, çay eroziyasının zəifləməsi

23. Amazon çayının gəmiçilik üçün yararlı olmasının səbəbi:
A) Çoxlu qollara malikdir, qar suları ilə qidalanır və meyilliyi böyükdür.
B) Meyilliyi və hövzəsinin sahəsi böyükdür.
C) Axın sürəti və dərinliyi çoxdur.
D) Bütün il boyu bolsuludur, enli və dərindir.
E) Sahillərində meşə tədarük olunur və çay vasitəsi ilə nəql edilir.

24. Temza çayında hətta okean gəmilərinin üzə bilməsinin səbəbi:
A) böyük qabarmaların olması
B) çayda astana və şəlalələrin çoxluğu
C) əsasən buzlaqların ərinti suları ilə qidalanması
D) əsas qidalanma mənbəyi yeraltı sulardır
E) dərin kanyona malik olması

25. Sxemdə verilmiş rəqəmlərə uyğun gələn coğrafi obyektlərin düzgün sırasını müəyyən edin.

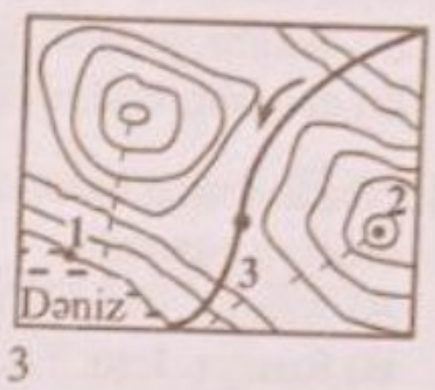

	1	2	3
A)	sahil	zirvə	çay dərəsi
B)	çay terrası	zirvə	yamac
C)	yamac	sahil	zirvə
D)	sahil	yamac	çay dərəsi
E)	yamac	zirvə	çay terrası

26. Sxemdə verilmiş rəqəmlərə uyğun gələn coğrafi obyektlərin düzgün sırasını müəyyən edin.

	1	2	3
A)	çay terrası	yamac	zirvə
B)	çay dərəsi	zirvə	sahil
C)	yamac	zirvə	çay terrası
D)	zirvə	çay dərəsi	sahil
E)	zirvə	sahil	çay dərəsi

27. Baykal gölünə aid ***olmayan*** əlamətlər:
1. Şor suludur.
2. Tektonik mənşəlidir.
3. Ən dərin göldür.
4. Şirin suludur.
5. Avropa qitəsində yerləşir.
6. Buzlaq mənşəlidir.
A) 2, 4, 5 B) 1, 5, 6 C) 2, 3, 4
D) 1, 3, 6 E) 1, 4, 5

T.me/BirlikTeam

28. Baykal gölünə aid olan əlamətlər:
1. Şirin suludur.
2. Ən dərin göldür.
3. Tektonik mənşəlidir.
4. Buzlaq mənşəlidir.
5. Şor suludur.
6. Şimali Amerikada yerləşir.

A) 1, 2, 3 B) 1, 4, 3 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 6 E) 1, 2, 4

29. Cənub yarımkürəsinin subekvatorial iqlim qurşağında çayların səviyyəsi hansı aylarda nisbətən aşağı olur?
A) yanvar, mart, aprel
B) avqust, sentyabr, oktyabr
C) dekabr, yanvar, fevral
D) iyun, iyul, avqust
E) aprel, may, iyun

30. Cənub yarımkürəsinin subekvatorial iqlim qurşağında çaylar hansı aylarda daha bolsulu olur?
A) sentyabr, oktyabr, iyun
B) mart, aprel, avqust
C) iyun, iyul, avqust
D) dekabr, yanvar, fevral
E) oktyabr, iyul, dekabr

31. Xəzər dənizi hansı ölkələrdən başlayan çaylar üçün eroziya bazisidir?
A) Azərbaycan, Özbəkistan, İran, Qırğızıstan
B) Rusiya, İran, Türkiyə, Qazaxıstan
C) Rusiya, Azərbaycan, Ukrayna, Tacikistan
D) İran, Türkmənistan, Özbəkistan, Ukrayna
E) Azərbaycan, Tacikistan, Qazaxıstan, İraq

32. Nil çayını digər çaylardan fərqləndirən əlamətlərdən biri:
A) Sənaye tullantıları ilə daha çox çirklənmişdir, axımı tənzimlənmir.
B) Ən böyük sutoplayıcı hövzəyə malikdir, yayda daşır.
C) Ekvator və tropik xətləri iki dəfə kəsib keçir.
D) Yerləşdiyi materikə aid olan bütün iqlim qurşaqlarından keçir.
E) Quru iqlim şəraitinə malik ərazidən axsa da, suvarmada istifadə edilmir.

33. Konqo çayının səciyyəvi əlaməti:
A) Qar və buzlaqlarla qidalanır.
B) Yerləşdiyi materikin ən uzun çayıdır.
C) Bütün iqlim qurşaqlarından keçir.
D) Hind okeanı hövzəsinə aiddir.
E) Materikin ən bol sulu çayıdır.

34. Konqo çayı hövzəsinin ekvator yaxınlığında yerləşməsi səbəb olmuşdur:
A) yayda suyun səviyyəsinin kəskin aşağı düşməsinə
B) suvarmada geniş istifadə edilməsinə
C) çayın il boyu bolsulu olmasına
D) qar və buzlaq suları ilə qidalanmasına
E) tektonik çat zonasında yerləşməsinə

35. Tanqanika və Nyasa göllərinin ensiz və dərin olmalarının səbəbi:
A) Uçqun mənşəli göllərdir.
B) Platformaların əyilmə zonasında əmələ gəlmişlər.
C) Relikt göllərdir.
D) Tektonik çatlar zonasında yerləşirlər.
E) Daxili (axarsız) hövzəyə aid göllərdir.

36. Tanqanika və Nyasa gölləri yerləşirlər:
A) platformanın əyilmə zonasında
B) tektonik çat zonasında
C) daxili (axarsız) hövzədə
D) Alp qırışıqlığı zonasında
E) materikin qərb hissəsində

37. Subekvatorial və musson iqliminə malik ərazilərdə yerləşən çayların ümumi cəhəti.
A) Əsasən buzlaqların ərinti suları ilə qidalanırlar.
B) İl boyu gursulu olurlar.
C) Yay aylarında bolsulu olurlar.
D) Yaz və payızda daşırlar.
E) Qışda bolsulu olurlar.

38. Ekvatorial iqlim qurşağı və mülayim-dəniz iqlim tipində yerləşən göllərin ümumi cəhəti.
A) Suvarma əkinçiliyində geniş istifadə olunurlar.
B) Şor sulu və dərindirlər.
C) Axarsız və dayazdırlar.
D) Əsasən, buzlaqların ərinti suları ilə qidalanırlar.
E) Səviyyələri əsasən sabitdir.

39. Müvafiq olaraq Adriatik və Aralıq dənizinə tökülən çaylar:
A) Po, Dunay B) Reyn, Nil C) Po, Nil
D) Dnepr, Nil E) Dnestr, Odra

40. Yüksək dağlıqda yerləşən göllər:
A) Titikaka, İssık-Kul, Böyük Alagöl
B) Titikaka, İssık-Kul, Aral
C) Tanqanika, Van, Xəzər
D) Yuxarı göl, Baykal, İssık-Kul
E) Çad, Xəzər, Böyük Alagöl

41. İki və daha artıq dövlətin sahillərini yuyan göllər:
A) Van, Çad, Sarısu
B) Xəzər, Eyr, Böyük Ayı
C) Çad, Miçiqan, Baykal
D) Aral, Xəzər, Viktoriya
E) Van, Urmiya, Viktoriya

42. Çayın eroziya bazisinin qalxması nəticəsində hansı dəyişiklik baş verər?
A) yan eroziya azalar
B) suyun axın sürəti artar
C) dərinlik eroziyası güclənər
D) düşməsi azalar
E) çayın meyilliyi artar

T.me/BirlikTeam

43. Şimal yarımkürəsində dağların cənub yamaclarında qar xəttinin şimal yamaclara nisbətən yuxarıdan keçməsinin səbəbi:
A) cənub yamacın daha çox günəş istiliyi alması
B) şimal yamacın daha çox günəş istiliyi alması
C) şimal yamacda meşələrin daha çox olması
D) cənub yamacda boz torpaqların üstünlüyü
E) cənub yamacda küləklərin daha güclü olması

44. Dağ çaylarının düzənliyə çıxdıqları yerdə yaratdığı relyef formaları:
A) delta B) kanyonlar C) meandr
D) axmazlar E) gətirmə konusları

45. Düzənlik çaylarında yan eroziya güclü olduqda yaranır:
A) kanyon B) estuari C) delta
D) gətirmə konusları E) axmaz

46. Ərazinin meylliyinin çox, rütubətliliyinin kifayət qədər olması nəyə səbəb ola bilər?
A) bataqlıqların yaranmasına
B) çay şəbəkəsinin böyük sıxlığına
C) yeraltı suların səviyyəsinin qalxmasına
D) qapalı göllərin yaranmasına
E) akkumulyasiya prosesinin güclənməsinə

47. Ərazinin meyillilik dərəcəsi aşağı, rütubətliyin az olması nəyə səbəb ola bilər?
A) bataqlıqların geniş yayılmasına
B) çay şəbəkəsinin seyrək olmasına
C) yeraltı suların üzdə yerləşməsinə
D) axarlı göllərin yaranmasına
E) çay şəbəkəsinin böyük sıxlığına

48. Çayın en kəsiyinin sahəsi ilə axın sürəti arasındakı əlaqə hansı qrafikdə göstərilmişdir?

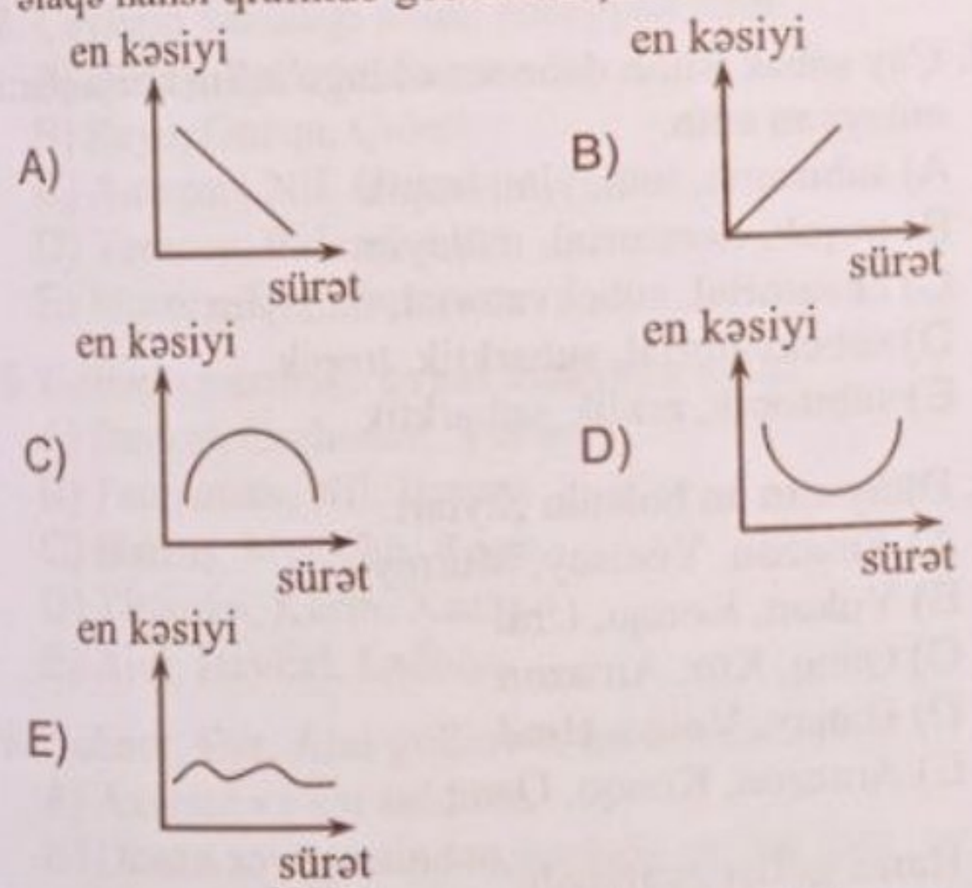

49. Buzlaq suları və musson yağışları ilə qidalanan çayların xüsusiyyətləri:
A) Yazın əvvəllərində daşırlar.
B) Qışda donurlar.
C) Yayda bolsulu olurlar.
D) İl boyu səviyyələri sabit qalır.
E) Bütün il boyu bolsulu olurlar.

50. Yayda bolsulu olan çayların xüsusiyyətləri:
A) Yalnız mülayim qurşaqda yerləşirlər.
B) Qışda donurlar.
C) Göllər və yeraltı sulardan qidalanırlar.
D) Buzlaq suları və musson yağışları ilə qidalanırlar.
E) Mənbələri ekvatorial qurşaqda olur.

51. Düzgün ifadələri seçin:
1. Amazon dünyanın ən bolsulu çayıdır.
2. Ən hündür şəlalə Şimali Amerikada yerləşir.
3. Qrunt sularından yuxarıda su keçirməyən süxur layı yerləşir.
4. Çaylarda su anbarlarının yaradılması qrunt sularının səviyyəsinin qalxmasına səbəb olur.
5. Afrikanın ən uzun çayı Konqo çayı hesab olunur.
6. Dünyanın ən hündür şəlaləsi Cənubi Amerikada yerləşir.

A) 2, 3, 5 B) 1, 4, 6 C) 1, 5, 6
D) 2, 3, 4 E) 3, 4, 5

52. Çay şəbəkəsinin sıxlığı asılıdır:
1. ərazinin iqlimindən
2. ərazinin bitki örtüyündən
3. suyun tərkibindən
4. relyefin xüsusiyyətlərindən
5. çay yatağının formasından

A) 1, 4 B) 3, 5 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 2, 5

53. Avrasiyanın şimalında bataqlıqların geniş sahə tutmasının səbəbləri:
A) Yağıntılar çoxdur, çayların düşməsi böyükdür.
B) Mülayim iqlim qurşağında yerləşir.
C) Daimi donuşluq, ifrat rütubətlənmə.
D) Tayqa meşələri geniş sahə tutur.
E) İlin bütün fəsillərində bol yağıntı düşür.

54. Çayın meylliyi ilə axın sürəti arasındakı əlaqə hansı qrafikdə göstərilmişdir?

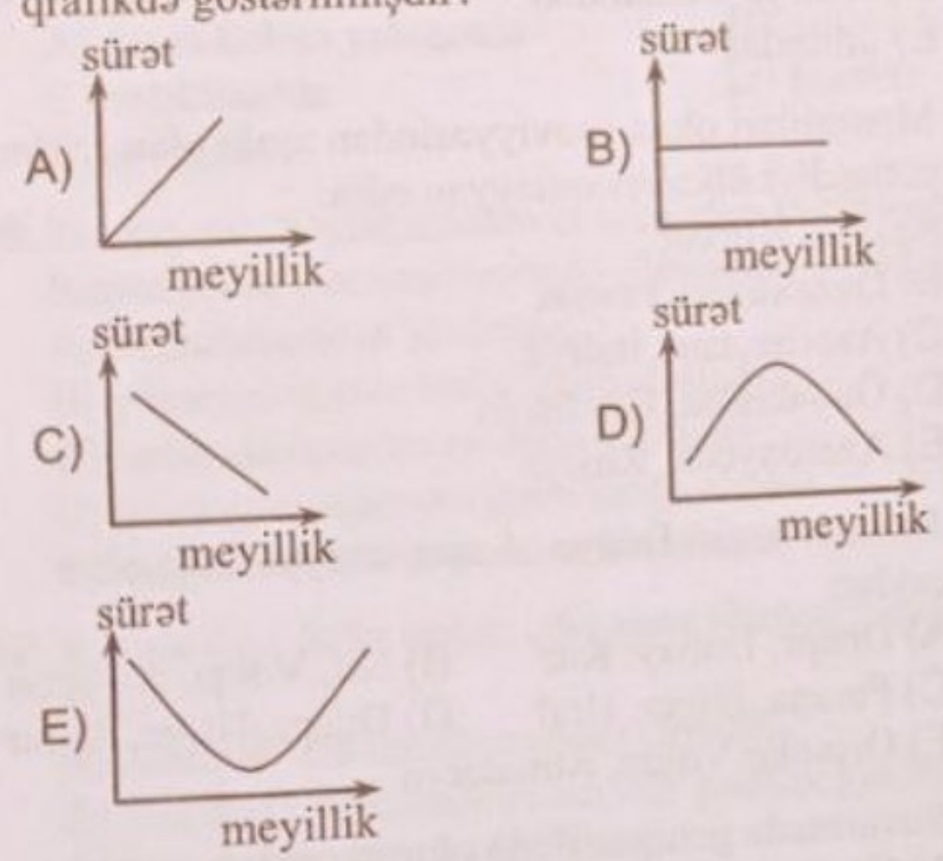

T.me/BirlikTeam

55. Çayda suyun səviyyəsi ilə sərfi arasındakı əlaqə hansı qrafikdə göstərilmişdir?

A) 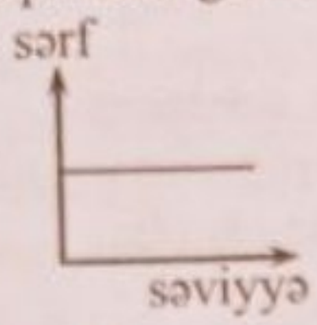

B) 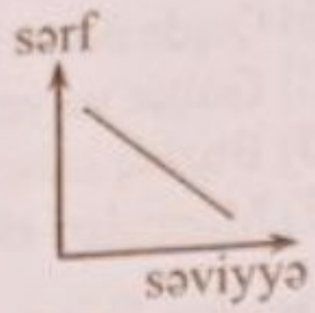

C) 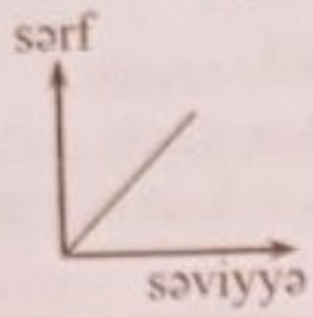

D) 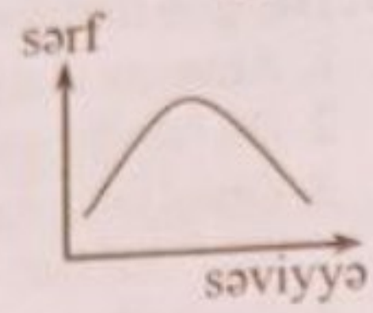

E) 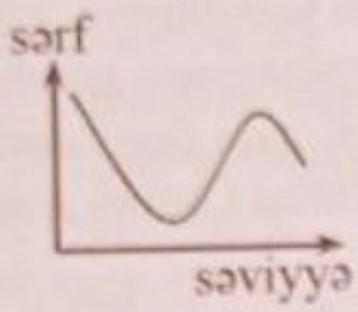

56. Örtük buzlaqlarının yayıldığı ərazilər:
A) Şimali Avropa, Şərqi Sibir
B) Qrenlandiya, Qərbi Sibir
C) Antarktida, Şərqi Sibir
D) Antarktida, Qrenlandiya
E) Antarktida, Mərkəzi Asiya

57. Yağıntının çox, çay şəbəkəsinin sıx olduğu ərazilərin xüsusiyyəti:
A) Süxurlar məsaməli və sukeçirəndir.
B) Buludluluq azdır.
C) Sahilboyunda soyuq cərəyan keçir.
D) Qurunt suları daha dərində yerləşir.
E) Rütubətlənmə əmsalı vahiddən böyük olur.

58. Çayın illik su sərfinin miqdarı, əsasən, asılıdır:
A) torpaq örtüyündən
B) bitki örtüyündən
C) mənbəyinin hündürlüyündən
D) eroziya bazisindən
E) iqlimdən

59. Mənsəbləri okean səviyyəsindən aşağı olan çayların yerləşdiyi ölkələri müəyyən edin.
A) İran, Norveç
B) Qazaxıstan, Fransa
C) Azərbaycan, İtaliya
D) Özbəkistan, Hindistan
E) Azərbaycan, Rusiya

60. Eroziya bazisi Dünya okeanı səviyyəsində olan çaylar:
A) Dnepr, Dunay, Kür
B) Nil, Volqa, Amazon
C) Parana, Niger, Ural
D) Dnepr, Niger, Amur
E) Orinoko Volqa, Amudərya

61. Suvarmada geniş istifadə olunan çaylar:
A) Hind, Konqo, Yukon
B) Nil, Dəclə, Missisipi
C) Nil, Amazon, Lena
D) Yenisey, Visla, Missisipi
E) Volqa, Parana, Peçora

62. Eroziya bazisi Qara dəniz olan çaylar:
A) Sena və Visla
B) Dnepr və Don
C) Reyn və Peçora
D) Dunay və Amur
E) Dnepr və Dunay

63. Yay fəslində bolsulu olan çaylar:
A) Qanq, Dunay, Konqo
B) Nil, Volqa, Araz
C) Qanq, Mekonq, Amur
D) Zambezi, Reyn, Pirsaat
E) Amazon, Kür, Amur

64. Dunay, Kolumbiya və Ob çaylarının aid olduğu müvafiq okean hövzələri:
A) Sakit, Atlantik, Şimal Buzlu
B) Atlantik, Sakit, Şimal Buzlu
C) Atlantik, Hind, Şimal Buzlu
D) Sakit, Hind, Atlantik
E) Hind, Sakit, Şimal Buzlu

65. Axarlı göllər:
A) Viktoriya və Baykal
B) Baykal və Balxaş
C) Xəzər və Tanqanika
D) Aral və Nyasa
E) Viktoriya və Eyr

66. Suvarmada daha çox istifadə olunan çaylar:
A) Yansızı, Hind
B) Xuanxe, Peçora
C) Lena, Hind
D) Ob, Xuanxe
E) Amur, Lena

67. Şirin su mənbələri:
A) bulaqlar, yeraltı sular, körfəzlər
B) çaylar, okeanlar, su anbarları
C) buzlaqlar, yeraltı sular, çaylar
D) çaylar, körfəzlər, buzlaqlar
E) buzlaqlar, dənizlər, mineral sular

68. Çay şəbəkəsinin daha sıx olduğu iqlim qurşaqlarını müəyyən edin.
A) subtropik, mülayim, tropik
B) tropik, ekvatorial, mülayim
C) ekvatorial, subekvatorial, mülayim
D) subekvatorial, subarktik, tropik
E) subtropik, arktik, subarktik

69. Dünyanın ən bolsulu çayları:
A) Amazon, Yenisey, Murrey
B) Yukon, Konqo, Ural
C) Qanq, Kür, Amazon
D) Dunay, Volqa, Hind
E) Amazon, Konqo, Qanq

70. Hansı göllər axarsızdır?
A) Eyr və Ontario
B) Baykal və Balxaş
C) Çad və Viktoriya
D) Xəzər və Oneqa
E) Çad və Eyr

T.me/BirlikTeam

71. Axarlı göllər qrupu:
A) Baykal, Eri, Viktoriya
B) Balxaş, Çad, Viktoriya
C) Baykal, Miçiqan, Xəzər
D) Eyr, Göy-göl, Balxaş
E) İssık-Kul, Aral, Eri

72. Mənbəyini göllərdən götürən çaylar:
A) Anqara, Nil, Niaqara
B) Anqara, Qanq, Murrey
C) Volqa, Dunay, Kür
D) Amazon, Araz, Orinoko
E) Qusarçay, Nil, Amudərya

73. Çayın mənbəyi ola bilər:
A) buzlaq, dəniz, körfəz, bataqlıq
B) göl, dəniz körfəzi, buzlaq, bulaq
C) bataqlıq, dəniz, göl, bulaq
D) buzlaq, göl, okean, bataqlıq
E) göl, buzlaq, bulaq, bataqlıq

74. Çayın mənsəbi ola bilər:
A) dəniz, başqa çay, bulaq
B) göl, körfəz, dağ buzlağı
C) dəniz, okean, dağ buzlağı
D) göl, dəniz, körfəz
E) boğaz, qeyzer, körfəz

75. Bir neçə dövlətin ərazisindən axan çay:
A) Temza B) Volqa C) Murrey
D) Peçora E) Niger

76. Bir neçə dövlətin sərhədində yerləşən göl:
A) Böyük Duzlu B) Sarısu C) Viktoriya
D) Urmiya E) Baykal

77. Çayların yazıldığı sıranı müəyyən edin.
A) Dunay, Ladoqa, Sarısu
B) Reyn, Oneqa, Çukot
C) Amazon, Nil, Orinoko
D) Yenisey, Balxaş, Araz
E) Murrey, Eyr, Qırmızı

78. Göllərin yazıldığı sıranı müəyyən edin.
A) Baykal, Ərəbistan, Yenisey
B) Tanqanika, Nil, Barens
C) Balxaş, Meksika, Reyn
D) Titikaka, Karib, Xəzər
E) Aral, Baykal, Ladoqa

79. Lobnor, Eyr, Aral gölləri üçün ümumi cəhət:
A) Axarsız və şor suludur.
B) Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşirlər.
C) Cənub yarımkürəsində yerləşirlər.
D) Yayda tamamilə quruyurlar.
E) Axarlı göllərdir.

80. Baykal, Tanqanika, Nyasa göllərinə aid olan ümumi cəhət:
A) Şorsulu və axarsız göllərdir.
B) Cənub yarımkürəsində yerləşirlər.
C) Təsərrüfat əhəmiyyətinə malik deyil.
D) Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşirlər.
E) Tektonik mənşəli göllərdir.

81. Bolsulu, az meyilli düzənlik çaylarının dərəsində yarana bilər:
A) astana və şəlalələr
B) meandr və axmaz göllər
C) kanyonlar və çay terrasları
D) axmaz göllər və sirklər
E) meandır və dyunlar

82. Axmaz göllər, əsasən, harada əmələ gəlirlər?
A) dağ çaylarının yataqlarında
B) köhnə çay dərələrində
C) qədim dağ sistemlərində
D) cavan dağ sistemlərində
E) tektonik çatların çox olduğu yerlərdə

83. Sxemdə çay dərəsinin hansı elementi göstərilmişdir:

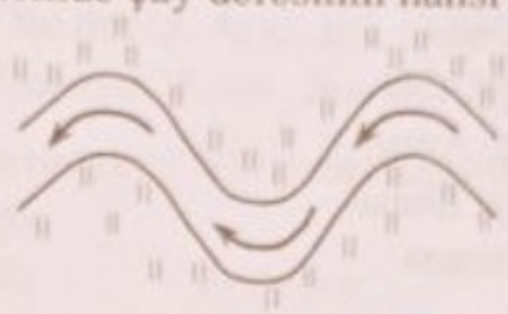

A) çay sistemi B) terras C) suayrıcı
D) meandr E) kanyon

84. Sxemdə nə təsvir olunmuşdur?

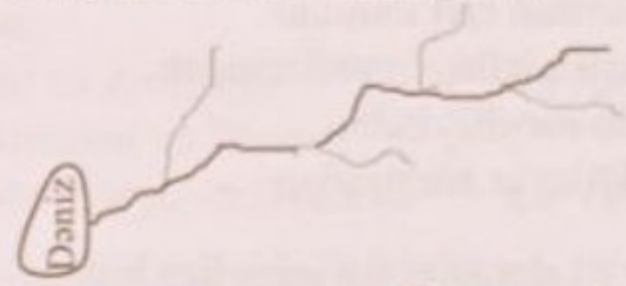

A) çay sistemi B) çayın delta və mənsəbi
C) çay terrasları D) çayın suayrıcısı
E) çayın su sərfi

85. Tanqanika gölü yerləşir:
A) çayın köhnə yatağında B) qrabendə
C) antiklinalda D) horstda
E) ovalıqda

86. Nil çayının böyük məsafədə səhradan keçməsinə baxmayaraq çox vaxt bolsulu olmasının səbəbi:
A) buxarlanmanın azalması
B) yuxarı axarında bol yağıntı düşməsi
C) suvarma üçün az istifadə edilməsi
D) havanın temperaturunun aşağı olması
E) aşağı axarında yağıntının bol olması

87. Konqo çayı üçün uyğun ***olmayan*** əlaməti müəyyən edin.
A) Atlantik okeanı hövzəsinin çayıdır.
B) Üzərində dünyanın ən hündür şəlaləsi yerləşir.
C) Materikdə ən bolsulu çaydır.
D) Astanalar və şəlalələr çayda gəmiçiliyə mane olur.
E) İl boyu bolsuludur.

T.me/BirlikTeam

88. Tyan-Şan dağlarında yerləşən göl:
A) Balxaş B) Lobnor C) Baykal
D) İssık-Kul E) Yuxarı göl

89. Azərbaycanda şoranlaşmanın qarşısının alınmasında böyük rol oynayan hidrotexniki qurğu:
A) Baş Şirvan kollektoru
B) Yuxarı Qarabağ kanalı
C) Mingəçevir su anbarı
D) Çayların üzərindəki bəndlər
E) Samur-Abşeron kanalı

90. Bataqlıq şəraitində yaranan üzvi mənşəli faydalı qazıntı:
A) torf B) polimetal filizləri
C) gilli şistlər D) dəmir filizi E) alunit

91. Şərq istiqamətdə axan çaylar qrupunu müəyyən edin.
A) Xuanxe, Konqo, Nil
B) Amazon, Missisipi, Ob
C) Amazon, Xuanxe, Amur
D) Zambezi, Yenisey, Dunay
E) Murrey, Amur, Parana

92. Çaylarda axımın sürəti və istiqaməti hansı amillərdən asılıdır?
A) süxurların yatım ardıcıllığından
B) dağ süxurlarının tərkibindən
C) məhəllin iqlim xüsusiyyətlərindən
D) yer səthinin meylliyindən
E) məhəllde küləyin sürətindən

93. Çayın qolları öz dərəsini dərinləşdirə bilər:
A) suayırıcının səviyyəsinə qədər
B) hövzəsinin orta hündürlüyünə qədər
C) sağ qolların əsas çaya töküldüyü hündürlüyə qədər
D) çayın yuxarı axını ilə orta axınının sərhədinədək
E) töküldüyü çayın səviyyəsinə qədər

94. Çayın üzərində iri su anbarı yaradılarsa həmin ərazidə hansı dəyişikliklər baş verər?
A) Məhəllin iqlim şəraitində kontinentallıq artar.
B) Ətraf sahələrdə rütubətlik kəskin azalar.
C) Yağıntıların miqdarı kəskin azalar.
D) Soyuq iqlim şəraitində şoranlıqlar yaranar.
E) Ətraf sahələrdə qrunt sularının səviyyəsi yüksələr.

95. Çoxillik donuşluğun yaranmasının səbəbləri:
A) orta illik temperaturun 0°C-dən yuxarı olması və qalın qar örtüyü
B) rütubətlik əmsalının vahiddən yüksək olması
C) qış fəslinin qısa və yağıntısız olması
D) orta illik temperaturun 0°C-dən aşağı olması, nazik qar örtüyü
E) qar örtüyünün qalın olması və yüksək orta illik temperaturu

96. Mənbəyi və eroziya bazisi mülayim iqlim qurşağında yerləşən çaylar:
A) Don, Parana B) Lena, Volqa
C) Amur, Mekonq D) Ob, Makkenzi
E) Reyn, Oder

97. Mənbəyi mülayim, eroziya bazisi subtropik iqlim qurşağında yerləşən çayları müəyyən edin.
A) Rona, Missisipi B) Dnepr, Volqa
C) Amur, Rona D) Missuri, Dnepr
E) Don, Temza

98. Termal və mineral suların Yer səthinə çıxma ehtimalı böyük olan ərazilər:
A) Ən qədim çökmə süxurların yayıldığı ərazilər
B) Yüksək dağ zirvələri
C) Yalnız düzənlik ərazilər
D) Tektonik qırılmalar boyu
E) Kaynozoy yaşlı süxurların yayıldığı ərazilər

99. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

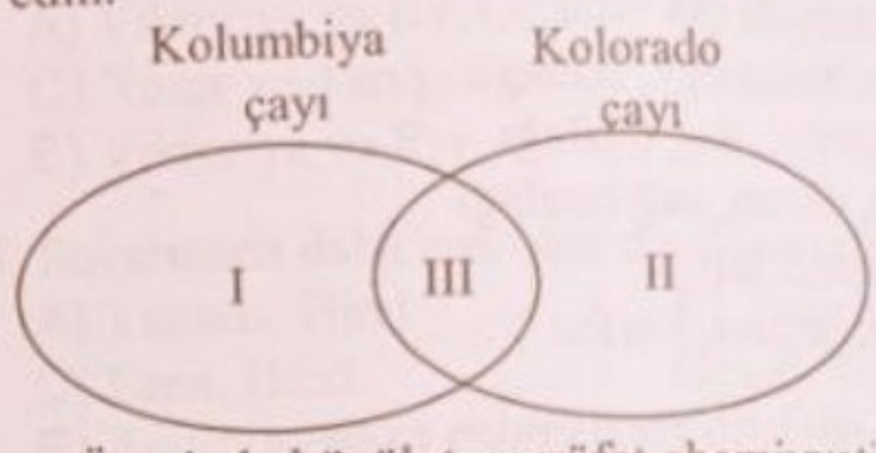

1. Üzərində böyük təsərrüfat əhəmiyyəti olan SES-lər tikilmişdir.
2. Mənsəbi Meksikanın Kaliforniya körfəzidir.
3. Dərəsi nəhəng kanyonvari formaya malikdir.
4. Üzərində ABŞ-ın ən böyük SES-i olan Qrand-Kuli yerləşir.
5. Birbaşa Sakit okeana axır, mənbəyi Kanadada yerləşir.

A) I – 2; II – 1, 5; III – 3, 4
B) I – 1, 5; II – 2 ; III – 3, 4
C) I – 3, 5; II – 1, 4; III – 2
D) I – 2; II – 1, 3; III – 4, 5
E) I – 4, 5; II – 2; III – 1, 3

100. Sxemdə çay yataqlarının forması təsvir edilib, hansı çayda axmaz göl əmələ gəlmə imkanı daha çoxdur?

A)
B)
C) 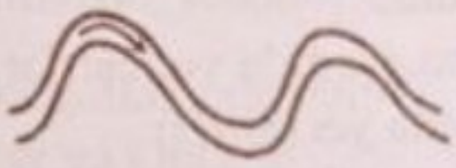
D)
E) 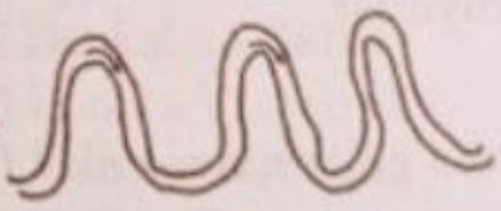

T.me/BirlikTeam

101. Bataqlıqlar üçün xas olan rütubətlilik əmsalı:

A) $R.ə. = \frac{200}{400}$ B) $R.ə. = \frac{500}{500}$ C) $R.ə. = \frac{500}{1250}$

D) $R.ə. = \frac{500}{300}$ E) $R.ə. = \frac{700}{800}$

102. Rütubətlilik əmsalı vahiddən böyük olan ərazilər üçün səciyyəvi olan əlamətlər:

1. Çay şəbəkəsi seyrək olur.
2. Çay şəbəkəsi sıx olur.
3. Düz radiasiyanın kəmiyyəti az olur.
4. Səhralaşma prosesi güclənir.
5. Yağıntıların miqdarı buxarlanmadan artıq olur.
6. Külək eroziyası sürətlənir.

A) 2, 3, 6 B) 1, 4, 6 C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 5 E) 2, 3, 5

103. Dünyanın ən böyük bataqlıqlaşmış regionları:

A) Amazon ovalığı, Qərbi Sibir ovalığı
B) Qərbi Çin, La-Plata ovalığı
C) Turan ovalığı, Missisipi ovalığı
D) Mesopotamiya ovalığı, Dekan yaylası
E) Mərkəzi Avstraliya, Hind-Qanq ovalığı

104. Axarlı göllər qrupunu müəyyən edin.

A) Yuxarı, Miçiqan, Balxaş, Hacıqabul
B) Balxaş, Çad, Acınohur, Aral
C) Tanqanika, Baykal, Titikaka, Viktoriya
D) Ontario, Eyr, Göy-göl, Balxaş
E) İssık-Kul, Lobnor, Urmiya, Eyr

105. Şimal istiqamətində axan çaylar qrupunu müəyyən edin.

A) Nil, Amazon, Qanq
B) Volqa, Makkenzi, Lena
C) Dunay, Reyn, Missisipi
D) Nil, Ob, Makkenzi
E) Mekonq, Amur, Zambezi

106. Əsas çay dərəsini dərinləşdirə bilər:

A) qolların əsas çaya töküldüyü hündürlüyə qədər
B) eroziya bazisinə qədər
C) çayın yuxarı axını ilə aşağı axınının sərhəddinədək
D) hövzəsinin orta hündürlüyünə qədər
E) suayrıcının səviyyəsinə qədər

107. Tektonik mənşəli göllər:

A) Tanqanika, Baykal, Acınohur
B) Eyr, Batabat, Ladoqa
C) Hacıqabul, Atabaska, Oneqa
D) Viktoriya, Oneqa, Sarısu
E) Miçiqan, Xəzər, Göy-göl

108. Hansı çayların su rejimi daha sabitdir:

A) qar suları və yeraltı sularla qidalanan
B) yağış və buzlaqla qidalanan
C) yağış və yeraltı sularla qidalanan
D) yeraltı sular və bataqlıqlarla qidalanan
E) qar suları və buzlaqla qidalanan

109. Eroziya bazisi Dünya okeanı səviyyəsindən aşağıda yerləşən çaylar:

A) Nil, Dunay, Volqa, Don
B) Kür, Terek, Volqa, Ural
C) Volqa, Amazon, Kür, Parana
D) Niger, Missisipi, Tarim, Yanszı
E) Yenisey, Kolıma, Volqa, Ural

110. Donan çaylar qrupunu müəyyən edin.

A) Peçora, Ob, Lena
B) Yukon, Yenisey, Yantszı
C) Peçora, Lena, Dəclə
D) Amur, Peçora, Hind
E) Reyn, Yenisey, Fərat

111. Axarsız göllər qrupu:

A) Xəzər, Ölü dəniz, Aral, Acınohur
B) Xəzər, Baykal, Viktoriya, Titikaka
C) Xəzər, Oneqa, Miçiqan, Ontario
D) Ölü dəniz, Aral, Eri, Göy-göl
E) Masazır, Assal, Baykal, Viktoriya

112. Sutoplayıcı hövzələri həmsərhəd olan çaylar qrupu:

1. Ob 2. Amur 3. Volqa
4. Qanq 5. Yenisey

A) 1, 5 B) 1, 2 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

113. Əsasən buzlaq və qarların ərinti suları ilə qidalanan çaylar:

A) Nil və Zambezi B) Amur və Konqo
C) Amazon və Murrey
D) Amudərya və Sırdərya E) Volqa və Parana

114. Çaylardan hansıları Sakit okean hövzəsinə aiddir?

A) Amur, Kolorado, Yantszı
B) Yukon, Xuanxe, Orinoko
C) Murrey, Qanq, Yantszı
D) Parana, Zambezi, Kolumbiya
E) Makkenzi, Xuanxe, Yantszı

115. Bəzi çayların mənsəbində deltanın ***olmamasının*** səbəbi:

1. çayın uzunluğunun böyük olması
2. mənsəbin okean səviyyəsindən aşağıda olması
3. çayın müxtəlif mənbələrlə qidalanması
4. mənsəbdə qabarma və çəkilmənin güclü olması
5. çayın canlı kəsiyinin böyük olması
6. mənsəbə yaxın okean cərəyanlarının keçməsi

A) 1, 2 B) 4, 6 C) 3, 5 D) 1, 5 E) 2, 6

116. Amazon və Kolorado çaylarının düşmə kəmiyyətləri yüksəkdir. Lakin Amazonun meyilliyi az, Koloradonun meyilliyi böyükdür. Bunun səbəbi nədir?

A) Amazonun uzunluğu daha çoxdur.
B) Koloradonun vadisində kanyonlar var.
C) Amazonun yatağı enlidir .
D) Kolorado yayla ilə axır.
E) Amazonun hövzəsi böyükdür.

T.me/BirlikTeam

117. Avropanın paytaxt şəhərlərindən keçən çaylar qrupunu müəyyən edin.
A) Temza, Sena, Dunay
B) Po, Peçora, Neva
C) Oder, Don, Şimali Dvina
D) Volqa, Po, Amazon
E) Peçora, Ural, Elba

118. Makkenzi çayı üçün səciyyəvi *olmayan* əlamət:
A) Şimali Buzlu okeanı hövzəsinə aiddir.
B) Çay sularının çox hissəsini qarın əriməsindən alır.
C) Sakit okean hövzəsinə aiddir.
D) Daimi donuşluq zonasında axır.
E) İlin çox hissəsini buzla örtülü olur.

119. Mənbəyini göllərdən götürən çaylar:
A) Missisipi, Qanq, Murrey
B) Volqa, Darlinq, Dunay
C) Amazon, Araz, Orinoko
D) Niger, Kolorado, Amudərya
E) Anqara, Nil, Müq. Lavrenti

120. Əsasən buzlaqlarla qidalanan çaylar:
A) Şimali Amerika və Avropanın düzənlik çayları
B) Avrasiyanın mülayim qurşağının düzənlik çayları
C) Şimali Afrika və Avstraliyanın dağ çayları
D) Mənbəyini Mərkəzi Asiyanın yüksək dağlıq zonasından götürən çaylar
E) Cənubi Sibirin və Qərbi Afrikanın çayları

121. Böyük Göllər qrupuna daxildir:
A) Urmiyə, Böyük Şor, Baykal, Miçiqan, Nyasa
B) Yuxarı, Titikaka, Huron, Ontario, Çad
C) Eyr, Çad, Oneqa, Balxaş, Eri
D) Yuxarı, Miçiqan, Huron, Eri, Ontario
E) Yuxarı, Viktoriya, Böyük Ayı, Eri, Eyr

122. Çöl zonasında çökək sahələrdə yaranan bataqlıqları səciyyələndirən xüsusiyyətlər:
A) Mövsümi yağışlarla qidalanırlar.
B) Qar suları ilə qidalanırlar.
C) Buzlaq suları ilə qidalanırlar.
D) Birnaşa havadan düşən sularla qidalanırlar.
E) Yeraltı sularla qidalanırlar.

123. Baykal gölünün şirinsulu olmasının səbəbi:
A) Çoxlu miqdarda çay tökülür, axarsızdır.
B) Axarlıdır, səthdən buxarlanma azdır.
C) Tektonik mənşəlidir.
D) Dünyada ən dərin göldür.
E) Səthdən buxarlanma çoxdur, dağlarla əhatə olunub.

124. Dünyanın ən dərin göllərini müəyyən edin.
A) Yuxarı, Miçiqan, Çad
B) Baykal, Eyr, Xəzər
C) Balxaş, Tanqanika, Aral
D) Nyasa, Lobnor, Titikaka
E) Baykal, Tanqanika, Xəzər

125. İl ərzində su sərfinin bərabər paylanması ilə səciyyələnən çayların yerləşdiyi iqlim qurşağını və onların qidalanma mənbəyini müəyyən edin.
A) mülayim, ərimiş qar suları
B) subtropik, qar suları
C) ekvatorial, yağış suları
D) subekvatorial, yeraltı sular
E) subarktik, ərimiş buzlaq suları

126. Axımı tənzimlənən çaylar qrupunu müəyyən edin.
1. Peçora 2. Konqo 3. Kür
4. Kolumbiya 5. Volqa 6. Amazon
A) 1, 3, 4 B) 3, 4, 5 C) 3, 5, 6
D) 2, 4, 6 E) 1, 2, 5

127. Eroziya bazisləri Dünya okeanı səviyyəsindən aşağıda yerləşən çayları müəyyən edin.
A) Xuanxe, Mekonq, Missisipi, Parana
B) Volqa, Ural, Emba, Kür
C) Dunay, Volqa, Ural, Missisipi
D) Amazon, Lena, Ob, Zambezi
E) Murrey, Amudərya, Yanszı, Konqo

128. Amur, Xuanxe və Yantszı çaylarının ümumi xüsusiyyətləri:
1. Yayda daha bolsulu olurlar.
2. Sarı dənizə tökülürlər.
3. Aşağı axarlarında musson meşələri geniş yayılmışdır.
4. Müxtəlif okean hövzələrinə aiddirlər.
A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4 D) 1, 2 E) 2, 4

129. Araz və Amudərya çaylarının müvafiq olaraq eroziya bazislərini müəyyən edin.
A) Xəzər dənizi və Aral dənizi
B) Xəzər dənizi və Turan ovalığı
C) Kür-Araz ovalığı və Turan ovalığı
D) Kür çayı və Sırdərya çayı
E) Kür çayı və Aral dənizi

130. Dünya okeanının səviyyəsi hansı çayların eroziya bazisidir?
A) Amazon, Tərtər, Zambezi, Kür
B) Lena, Yenisey, Volqa, Amudərya
C) Sırdərya, Ural, Hind, Qanq
D) Volqa, Dnepr, Dunay, Girdimançay
E) Nil, Konqo, Amazon, Xuanxe

131. Volqa və Missisipi çaylarının ümumi cəhətlərini müəyyən edin.
1. Daxili axarsız hövzəyə aiddirlər.
2. Qarışıq mənbədən qidalanırlar.
3. Axınları tənzimlənən çaylardır.
4. Mənsəbləri Dünya okeanı səviyyəsindən aşağıdadır.
A) 1, 2 B) 2, 3 C) 2, 4 D) 1, 4

T.me/BirlikTeam

132. Lobnor, Eyr, Aral gölləri üçün ümumi cəhət:
A) Çaylar üçün mənbədir.
B) Cənub yarımkürəsində yerləşir.
C) Yayda tamamilə quruyur.
D) Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
E) Axarsız, şorsuludur.

133. Şirinsulu göllərin coğrafi paylanmasında ümumi cəhət:
A) Materiklərin yalnız şərq hissəsində yayılmışlar.
B) Yalnız Şimal yarımkürəsində yerləşirlər.
C) Yalnız tropik və subtropik qurşaqda olurlar.
D) Yalnız dağlıq ərazilərdə olurlar.
E) Mülayim və ekvatorial iqlim qurşaqlarında daha çox yayılmışlar.

134. Yantszı və Nil çaylarına aid olan ümumi cəhətlər:
1. Qışda daha bolsuludurlar.
2. Ekvatorial iqlim qurşağında yerləşirlər.
3. Aşağı axınlarındakı ərazilərdə əhali sıx məskunlaşmışdır.
4. Bir neçə dövlətin ərazisindən axırlar.
5. Vadilərində suvarma əkinçiliyi yaxşı inkişaf etmişdir.
A) 2, 3 B) 3, 5 C) 1, 5 D) 1, 2 E) 2, 4

135. Əsasən yağış suları ilə qidalanan çaylar:
A) Orinoko, Konqo, Amazon, Parana
B) Volqa, Amudərya, Sırdərya, Kür
C) Terek, Volqa, Ob, Yenisey
D) Peçora, Makkenzi, Ural, Lena
E) İndigirka, Qusarçay, Amur, Peçora

136. Qurudakı örtük buzlaqlarını okean buzlarından fərqləndirən əlamətlər:
1. Şirinsuludurlar.
2. Şorsuludurlar.
3. Böyük qalınlığa malikdirlər.
4. Qalınlığı çox az olur.
5. Əsasən qardan yaranırlar.
6. Okeana düşərkən böyük hissələri suyun üstündə qalır.
A) 4, 5, 6 B) 2, 3, 6 C) 1, 3, 5
D) 2, 4, 6 E) 1, 4, 5

137. Çayın orta meyilliyi göstəricisinin böyük kəmiyyəti səbəb olur:
1. su sərfinin artmasına
2. intensiv dib eroziyasının inkişafına
3. çay rejiminin kəskin dəyişməsinə
4. yüksək axın sürətinə
5. yan eroziyanın üstünlüyünə
A) 2, 4 B) 2, 5 C) 1, 3 D) 1, 5 E) 3, 4

138. Çayda astanaların olması izah olunur:
A) çayın su sərfinin dəyişməz olması ilə
B) bərk süxurların səthə çıxması ilə
C) ərazinin düzənlik olması ilə
D) çay qollarının çox olması ilə
E) çayın il boyu bol sulu olması ilə

139. And dağlarının ekvatorial və tropik qurşaqlarında yerləşən 4000 m hündürlüyə malik olan zirvələrinin Alp dağlarından fərqli olaraq, buzlaqlarla ***örtülməməsinin*** səbəbi:
A) zirvələrin forması
B) qar xəttinin daha yuxarıdan keçməsi
C) süxurların geoloji tərkibi
D) cavan dağ sistemi olması
E) dağ çəmənlikləri ilə örtülü olması

140. Çay dərələrinin müxtəlif formalarının yaranması asılıdır:
1. relyef şəraitindən
2. iqlim şəraitindən
3. dəniz sahili mövqeyindən
4. yeraltı suların xüsusiyyətindən
5. müxtəlif istiqamətli küləklərdən
6. süxurların tərkibindən
A) 1, 2, 5 B) 1, 2, 6 C) 2, 3, 4
D) 3, 4, 5 E) 1, 4, 6

141. Bataqlıqların yaranmasına təsir edən başlıca səbəblər:
1. ərazinin yüksək meyilliyə malik olması
2. ifrat rütubətlilik
3. relyefin az meyilliyi
4. qrunt sularının səthə yaxın olması
5. ümumi günəş radiasiyasının yüksək olması
6. bitki örtüyünün sıxlığı
A) 1, 2, 4 B) 3, 4, 6 C) 2, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 5, 6

142. Çayın axın sürəti 0,5 m/san, en kəsiyinin sahəsi 12 m^2 olan çayın su sərfini hesablayın.
A) 10 m^3/san B) 8 m^3/san C) 6 m^3/san
D) 7 m^3/san E) 1,5 m^3/san

143. Çayın su sərfi $570\frac{m^3}{san}$, çay dərəsinin en kəsiyinin sahəsi 1900 m^2 olarsa, çayda suyun axın sürətini hesablayın.
A) 15 m/san B) 0,3 m/san C) 0,5 m/san
D) 48 m/san E) 3,5 m/san

144. Volqa çayının düşməsi 254 m, uzunluğu isə 3531 km-dir. Orta meylliyi tapın (sm/km).
A) 7,2 sm/km B) 9,6 sm/km C) 5,6 sm/km
D) 12,5 sm/km E) 16,4 sm/km

145. Hövzəsinin sahəsi 500 km^2, çay şəbəkəsinin sıxlığı 0,8 km/km^2 olarsa hövzədə olan çayların ümumi uzunluğunu km ilə hesablayın.
A) 613 km B) 913 km C) 148 km
D) 1062 km E) 400 km

146. Mənbəyi 2000 m hündürlükdə, eroziya bazisi okean səviyyəsində yerləşən, orta meylliyi 5 m/km olan çayın uzunluğunu hesablayın.
A) 130 km B) 400 km C) 1248 km
D) 260 km E) 250 km

147. Çayın üzərində iri su anbarı yaradılarsa həmin ərazidə hansı dəyişikliklər baş ***verməz***:
A) Məhəllin iqlim şəraiti dəyişər.
B) Ətraf sahələrdə qrunt sularının səviyyəsi yüksələr.
C) İsti və quraq iqlim şəraitində şoranlıqlar yaranar.
D) Ətraf sahələrdə rütubətlik artar.
E) Yağıntıların miqdarı kəskin azalar.

148. Bataqlıqlar hansı şəraitdə əmələ gəlir?
A) yağıntının az, buxarlamanın çox olduğu yerlərdə
B) yüksək təzyiq qurşaqlarında, yüksək temperatur şəraitində
C) rütubətlik əmsalının vahiddən az olduğu hallarda
D) rütubətlik əmsalının vahiddən böyük və meyilliyin çox az olduğu şəraitdə
E) yağıntının və buxarlanmanın bərabər olduğu şəraitdə

149. Bataqlıqların geniş yayıldığı və kimyəvi aşınmanın intensiv baş verdiyi ərazilər üçün səciyyəvi xüsusiyyət:
A) rütubətlik əmsalının vahiddən kiçik olması
B) temperatur amplitudunun böyüklüyü
C) ifrat rütubətlənmə şəraiti
D) çay və göl şəbəkəsinin sıxlığının az olması
E) buxarlanmanın yağıntıdan çox olması

150. Çayların gətirmə konuslarını onların deltalarından fərqləndirən cəhət:
A) Deltalardan fərqli olaraq gətirmə konusları dib eroziyası üstünlük təşkil edən ərazilərdə əmələ gəlirlər.
B) Gətirmə konusları yan eroziyası üstünlük təşkil edən ərazilərdə əmələ gəlirlər.
C) Gətirmə konusları çaylar dağlıq ərazidən düzənliyə çıxarkən yaranırlar.
D) Deltalar əsasən maqmatik mənşəli çökmə süxurlardan ibarət olurlar.
E) Fiziki aşınma materiallarının üstünlük təşkil etdiyi dik yamaclarda daha geniş yayılırlar.

151. Çayların gətirmə konusları ilə deltalarının oxşar əlamətləri:
A) Ancaq eroziya bazisləri okean səviyyəsindən aşağıda yerləşən çaylarda inkişaf edirlər.
B) Dar və dərin çay dərələrində yaranan müsbət relyef formalarıdır.
C) Dərinlik eroziyasının üstün olduğu ərazilərdə əmələ gələn müsbət relyef formalarıdır.
D) Allüvial mənşəli çökmə süxurların toplanması nəticəsində yaranırlar.
E) Daimi donuşluq zonasındakı çaylarda buzlaq fəaliyyəti nəticəsində yaranan qabarıq relyef formalarıdır.

152. Sxemdə verilmiş rəqəmlərə müvafiq olan çay elementlərini müəyyən edin.

A) 1 – kanyon; 2 – çay sistemi; 3 – suayırıcı
B) 1 – mənsəb; 2 – terras; 3 – gətirmə konusu
C) 1 – estuari; 2 – delta; 3 – suayırıcı
D) 1 – delta; 2 – estuari; 3 – çay dərəsi
E) 1 – estuari; 2 – mənsəb; 3 – mənbə

153. Göllərin coğrafi xüsusiyyətlərinə uyğun gələn ardıcıllığı müəyyən edin.
A) Meteorit, axarsız – Oneqa
B) Buzlaq, axarsız – Eri
C) Tektonik, axarlı – Balxaş
D) Tektonik, axarlı – Tanqanika
E) Laqun, axarlı – Marakaybo

154. En kəsiklərinin sahələri bərabər olan, eyni coğrafi enlikdə yerləşən düzənlik çaylarına (I) və dağ çaylarına (II) uyğun gələn xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. Axın sürəti azdır.
2. Meyilliyi azdır.
3. Düşməsi çoxdur.
4. Axın sürəti çoxdur.
5. Çay dərəsində meandrlar çoxdur.
6. Çay dərəsində çoxlu astana və şəlalələr əmələ gəlir.

A) I – 1, 4, 5; II – 2, 3, 6 B) I – 1, 2, 5; II – 3, 4, 6
C) I – 2, 3, 5; II – 1, 4, 6 D) I – 3, 4, 5; II – 1, 2, 6
E) I – 1, 5, 6; II – 2, 3, 4

155. Şimal yarımkürəsində yerləşən və əsasən buzlaq suları ilə qidalanan çayın hidroqrafını müəyyən edin.

A)
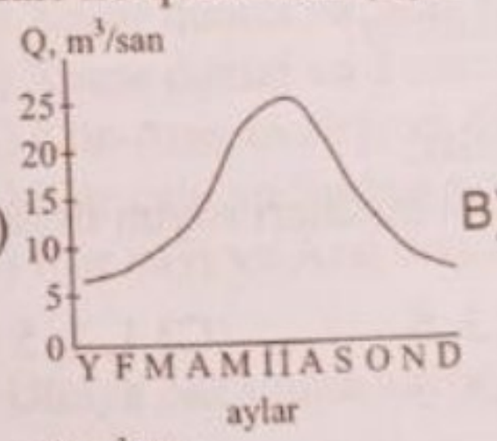

B)
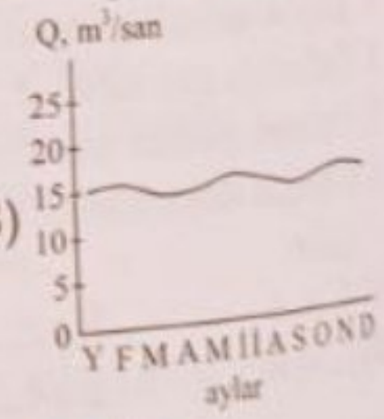

C)
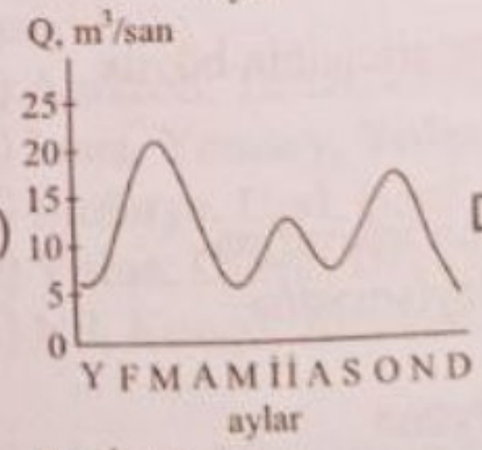

D)
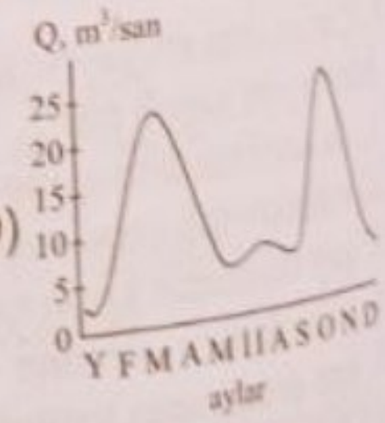

E)
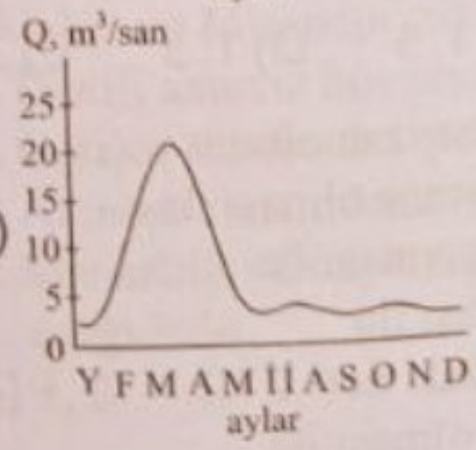

T.me/BirlikTeam

156. Şimal yarımkürəsində yerləşən və əsasən musson yağışlarının suları ilə qidalanan çayın hidroqrafını müəyyən edin.

A)
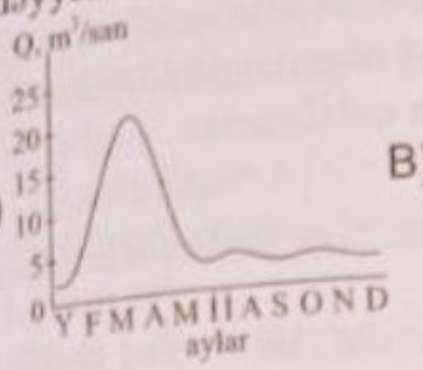

B)
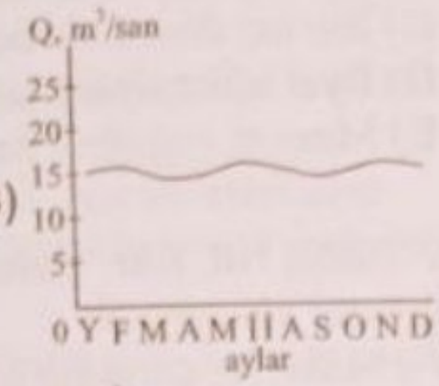

C)
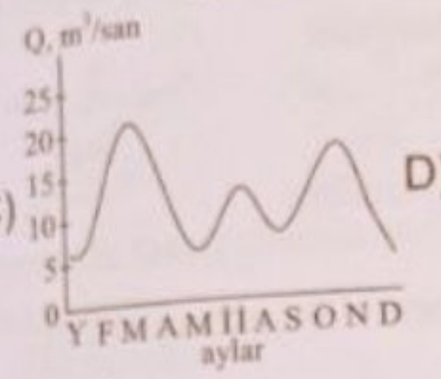

D)
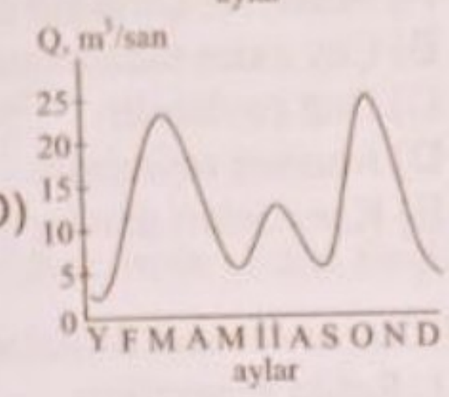

E)
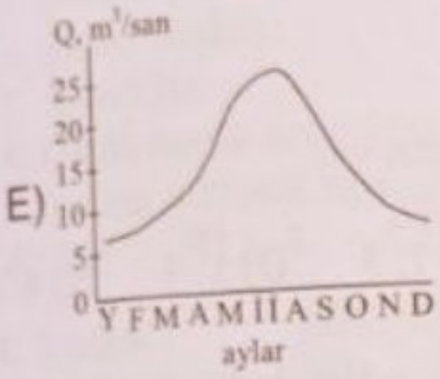

157. Hidroqraflara uyğun gələn çayları müəyyən edin.

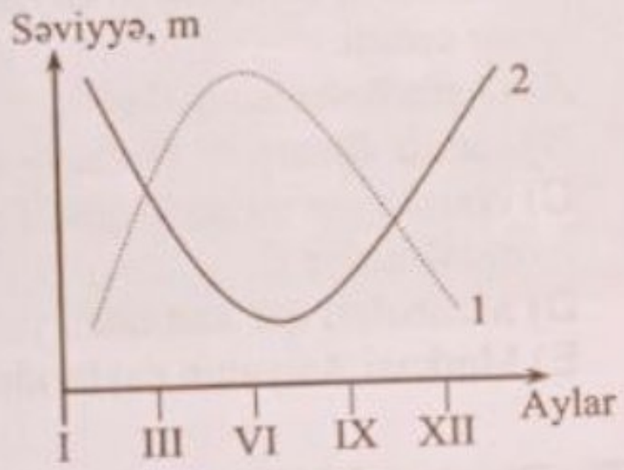

A) 1 – Po, 2 – Kür
B) 1 – Xuanxe, 2 – Hind
C) 1 – Brahmaputra, 2 – Zambezi
D) 1 – Konqo, 2 – Murrey
E) 1 – Volqa, 2 – Amur

158. Hidroqraflara uyğun gələn çayları müəyyən edin.

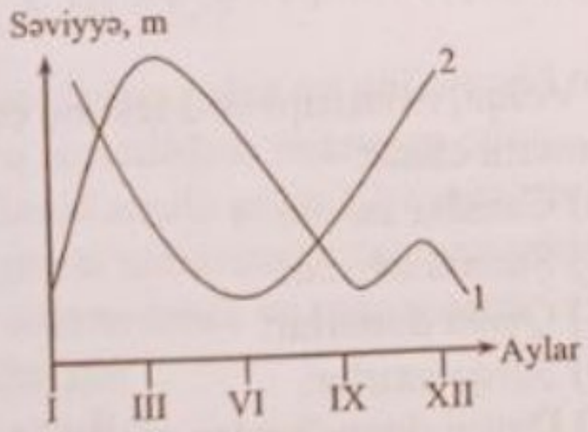

A) 1 – Hind, 2 – Konqo B) 1 – Kür, 2 – Zambezi
C) 1 – Orinoko, 2 – Po D) 1 – Volqa, 2 – Amur
E) 1 – Xuanxe, 2 – Lena

159. Xəzər və Aral dənizləri Dünya okeanının bir hissəsi olsalar da, sonralar ondan təcrid olunmalarının səbəbləri:
A) konvergent proseslər, Yer qabığının qalxması
B) iqlimin istiləşməsi, su hövzələrinin sahəsinin kəskin azalması
C) divergent proseslər, iqlimin aridləşməsi
D) yağıntıların miqdarının azalması, həddən çox suvarma
E) çayların axınının azalması, iqlimin kontinentallığı

160. Astana və şəlalələrin yaranması üçün təbii şəraiti ***olmayan*** düzənliklər:
A) Dekan və Kür-Araz
B) La-Plata və Mesopotamiya
C) Qviana və Qərbi Sibir
D) Orta Sibir və Missisipi
E) Dekan və Xəzərsahili

161. Astana və şəlalələrinin yaranması üçün təbii şəraiti ***olmayan*** düzənliklər:
A) Xəzərsahili, Orta Sibir
B) Mesopotamiya, Qviana
C) Orta Sibir, Kür-Araz
D) Amazon, Dekan
E) Qərbi-Sibir, Turan

162. Üç və daha çox ölkənin ərazisindən keçən çaylar:
A) Kür, Araz, Dunay, Mekonq
B) Ural, Amur, Xuanxe, Dunay
C) Amazon, Nil, Visla, Sena
D) Dnepr, Peçora, Makkenzi, Parana
E) Araz, Missisipi, Konqo, Volqa

163. Üç və daha çox ölkənin ərazisindən keçən çaylar:
A) Zambezi, Dnepr, Amudərya, Anqara
B) Amur, Makkenzi, Ural, Konqo
C) Parana, Niger, Peçora, Visla
D) Parana, Niger, Mekonq, Zambezi
E) Nil, Amur, Volqa, Sena

164. Suvarmada praktiki olaraq istifadə ***edilməyən*** çaylar və bunun səbəbi:
A) Amazon və Yantsızı; ekvatorial iqlimin hakimliyi
B) Amazon və Konqo; hövzələrində ifrat rütubətlənmənin olması
C) Hind və Qanq; il boyu mussonların bol yağıntı gətirməsi
D) Amudərya və Sırdərya; yerli əhalinin əsasən qoyunçuluq və atçılıqla məşğul olması
E) Mekonq və Makkenzi; iqlimin sərtliyinə görə əkinçiliyin olmaması

165. Suvarmada praktiki olaraq istifadə ***edilməyən*** çaylar və bunun səbəbi:
A) Makkenzi və Amudərya; iqlimin sərtliyinə görə əkinçiliyin olmaması
B) Amazon və Yenisey; ekvatorial iqlimin hakim olması
C) Amudərya və Sırdərya; yerli əhalinin əsasən qoyunçuluq və atçılıqla məşğul olması
D) Ob və Yenisey; aqroiqlim ehtiyatlarının məhdud olması
E) Hind və Qanq; il boyu mussonların bol yağıntı gətirməsi

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

166. Daimi donuşluq zonasından axan çaylar:
A) Makkenzi, Yenisey, Lena, Yukon
B) Peçora, Amur, Kolorado, Dnepr
C) Lena, Samur, Ob, Kolorado
D) Yukon, Yenisey, Reyn, Amazon
E) Makkenzi, Dunay, İravadi, Mekonq

167. Sahəsinə, dərinliyinə və uzunluğuna görə ən böyük şirin sulu göllərin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Oneqa, Yuxarı, Tanqanika
B) Yuxarı, Baykal, Tanqanika
C) Baykal, Ontario, Yuxarı
D) Tanqanika, Oneqa, Baykal
E) Yuxarı, Tanqanika, Ladoqa

168. Bolsulu, geniş çay şəbəkəsinə malik olan ölkələr:
A) Mali, Avstraliya, Türkmənistan
B) Hindistan, Avstraliya, Braziliya
C) Rusiya, Braziliya, Konqo
D) Rusiya, Polşa, Liviya
E) AFR, İspaniya, Konqo

169. Ən bolsulu çay hövzələrinin yerləşdiyi iqlim qurşaqları:
A) ekvatorial, subekvatorial
B) mülayim, subtropik
C) ekvatorial, subtropik
D) subtropik, ekvatorial
E) subekvatorial, tropik

170. Səhra və yarımsəhra zonasında yerləşən göllər:
A) Tanqanika, Viktoriya, Ladoqa
B) Çad, Eyr, Titikaka
C) Marakaybo, Aral, Baykal
D) Nyasa, Viktoriya, Oneqa
E) Eyr, Aral, Sarısu

171. Qalıq (relikt) mənşəli gölləri müəyyən edin.
A) Viktoriya, Çad
B) Cenevrə, Titikaka
C) Ontario, Baykal
D) İssık-Kul, Balxaş
E) Xəzər, Masazır

172. Qidalanmasında qar sularının üstün olduğu çaylar:
A) Amudərya, Murrey
B) Konqo, Orinoko
C) Nil, Amazon
D) Niger, Konqo
E) Volqa, Lena

173. Qidalanmasında yağış sularının üstün olduğu çaylar:
A) Amazon, Ob
B) Konqo, Orinoko
C) Nil, Amudərya
D) Zambezi, Lena
E) Lena, Amazon

174. Qidalanmasında qar sularının üstün olduğu çaylar:
A) Konqo, Yenisey, Makkenzi
B) Volqa, Amazon, Peçora
C) Yukon, Qanq, Mekonq
D) Ob, Yenisey, Volqa
E) Amudərya, Nil, Ob

175. Amudərya və Amur çaylarının oxşar cəhətləri:
A) Dağ buzlaqlarının ərinti suları ilə qidalanırlar.
B) İlin soyuq dövründə bolsulu olurlar.
C) İlin isti dövründə bolsulu olurlar.
D) Eyni iqlim tipinə aid olan ərazilərdən axırlar.
E) Musson yağışları ilə qidalanırlar.

176. Volqa, Nil, Kür, Kolumbiya çaylarını birləşdirən ümumi xüsusiyyət:
A) Mülayim qurşağın çaylarıdır.
B) Çay axını tənzimlənmişdir.
C) Dağ çaylarıdır.
D) Musson rejimlidir.
E) Kanyonları dərələr yaradır.

177. Xəzər və Aral dənizlərinin ümumi cəhətləri:
1. Relikt mənşəlidir.
2. Şirin sulu göllərdir.
3. Axarsız göllərdir.
4. Dünya okeanına çıxışları var.
5. Neft-qazla zəngindirlər.
A) 2, 5 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 4, 5

178. Amudərya və Sırdərya çayları ilə Lənkərançayın oxşar cəhəti:
A) Qışda bolsulu olurlar.
B) Daxili (axarsız) hövzəyə aiddirlər.
C) Əsasən qar və buzlaqların ərinti suları ilə qidalanırlar.
D) Mənbələri qar xəttindən yuxarıda yerləşir.
E) Mərkəzi Asiyanın çaylarıdır.

179. Düşməsi daha kiçik olan çaylar qrupu:
A) Amudərya, Dnepr, Kolorado
B) Kolorado, Kür, Dnestr
C) Yantszı, Amudərya, Zambezi
D) Araz, Amazon, Kolumbiya
E) Dnepr, Volqa, Peçora

180. Volqa, Missisipi və Mekonq çaylarını birləşdirən ümumi cəhət:
A) Cənuba axırlar.
B) Şimala axırlar.
C) Qışda donurlar.
D) Şərqə axırlar.
E) Daimi donuşluqdan axırlar.

181. Çayların mənsəblərinin ekvatordan uzaqlığına görə müvafiq ardıcıllığı:
A) Parana, Mekonq, Konqa, Lənkərançay
B) Kolumbiya, Qanq, Zambezi, Araz
C) Nil, Kür, Dnepr, Peçora
D) Amazon, Hind, Makkenzi, Nil
E) Orinoko, Xuanxe, Reyn, Fərat

T.me/BirlikTeam

275. Xərizə-sxemə əsasən donan (1) və donmayan (2) çayları müəyyən edin.

276. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

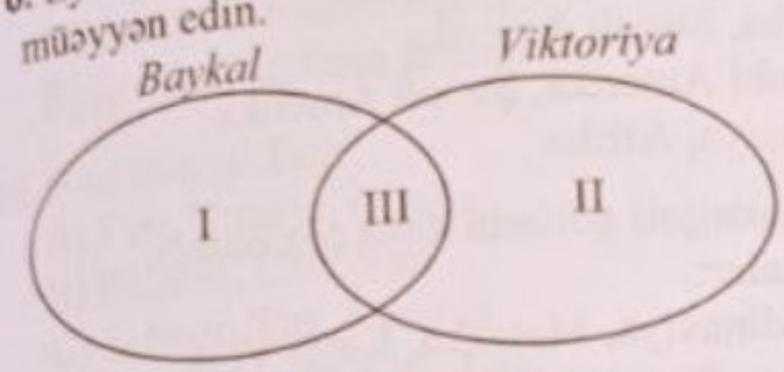

a. Şirin suludur.
b. Bir ölkə ərazisində yerləşir.
c. Yerləşdiyi materikin ən böyük gölüdür.
d. Tektonik mənşəlidir.
e. Dünyanın ən dəri gölüdür.

277. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

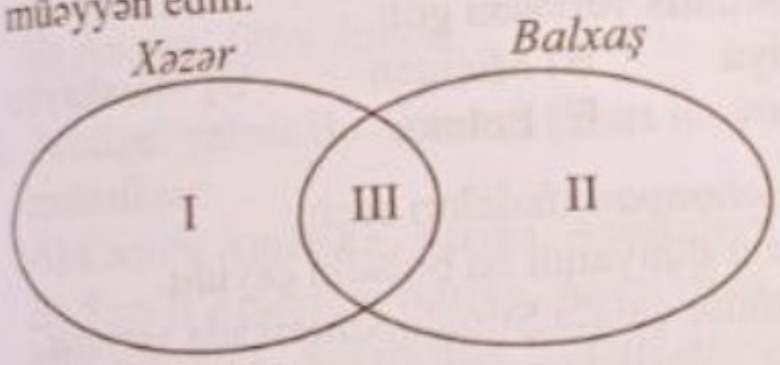

a. Axarsız göldür
b. Bir neçə ölkənin sahillərini yuyur.
c. Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
d. Duzluluq qeyri-bərabər paylanmışdır.
e. Bir ölkənin ərazisində yerləşir.

278. Uyğunluğu müəyyən edin:

İqlim tipləri:
1. Mülayim-kontinental
2. Aralıq dənizi
3. Musson

Çayların xüsusiyyətləri:
a. Çayları yayda bolsulu olur; Xuanxe, Mekonq
b. İlboyu çayları bolsulu olur; Konqo, Niger
c. Qışda çayları bolsulu olur; Taxo, Po
d. Çaylarda suyun səviyyəsi fəsillər üzrə dəyişkən olur; Volqa, Dnepr
e. Çayları əsasən buzlaqların ərinti suları ilə qidalanır; Amudərya, Samur

Materiklərin daxili suları

1. Avrasiyanın ***donmayan*** çayları:
A) Xuanxe, Mekonq, Sırdərya
B) Yenisey, Yana, Amudərya
C) Amur, Lena, Volqa
D) Dunay, Reyn, Ob
E) Qanq, Hind, Lena

2. Afrikanın Atlantik okeanı hövzəsinə aid çayları:
A) Seneqal, Konqo, Niger, Nil
B) Niger, Nil, Qanq, Dnepr
C) Mekonq, Zambezi, Mavi Nil, Ağ Nil
D) Zambezi, Limpopo, Mekonq, Dəclə
E) Nil, Niger, Parana, Seneqal

3. Şimali Amerikada Sakit okean hövzəsinə aid olan çay:
A) Kolorado
B) Missisipi
C) Niaqara
D) Müqəddəs Lavrenti
E) Makkenzi

4. Şimali Amerikada göllərin çox olmasının əsas səbəbi:
A) yağıntının bol olması
B) IV dövr buzlaşmasının fəaliyyəti
C) vulkanların geniş yayılması
D) materikin qərb hissəsindən seysmik qurşağın keçməsi
E) çayların gətirdiyi çöküntülər

5. Avrasiyada hansı çayların mənsəbi okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir?
A) Kür, Hind, Qanq, Mürrey
B) Volqa, Lena, Kür, Yenisey
C) Terek, Yenisey, Kür, Don
D) Volqa, Terek, Kür, Ural
E) Amur, Volqa, Ob, Visla

6. Asiyada daxili (axarsız) hövzəyə aid olan çaylar:
A) Kür, Amur
B) Volqa, Qanq
C) Amudərya, Sırdərya
D) Dəclə, Volqa
E) Amur, Dnepr

7. Finlandiyada göllərin çox olmasının səbəbi:
A) insanın təsərrüfat fəaliyyəti
B) vulkanik proseslər
C) tektonik proseslər
D) karst prosesləri
E) qədim buzlaqların fəaliyyəti

8. Avrasiyanın illik su sərfi daha böyük olan çayları:
A) Qanq, Yantszı
B) Lena, Don
C) Volqa, Dnestr
D) Hind, Peçora
E) Xuanxe, Reyn

9. Avrasiyanın Hind okeanı hövzəsinə aid olan çaylar qrupu:
A) Qanq, Amudərya, İravadi
B) Yantszı, Amur, Dunay
C) Dəclə, Qanq, Hind
D) Hind, Zambezi, Limpopo
E) Fərat, Mekonq, Xuanxe

T.me/BirlikTeam

10. Axmazların və meandrların yaranması üçün daha əlverişli şəraiti olan çaylar:
A) Peçora, Missisipi B) Amudərya, Girdimançay
C) Samur, Kolumbiya
D) Volqa, Kişçay E) Missisipi, Dəmiraparan

11. Cənubi Amerika materikinin Atlantik okeanı hövzəsinə aid olan çayları:
A) Kolorado, Amazon, Parana
B) Missisipi, Orinoko, Yukon
C) Orinoko, Parana, Amazon
D) Kolumbiya, Uruqvay, Niger
E) Amazon, Limpopo, Parana

12. Şimali Amerikada göllərin çox olmasının əsas səbəbi:
A) materikin şimaldan cənuba böyük məsafədə uzanması və seysmik qurşaqlar
B) vulkanların geniş yayılması və dağlıq relyef
C) yağıntının bol olması və kontinental iqlim
D) IV dövr buzlaşmasının təsiri
E) çayların bol sululuğu və səthin az parçalanması

13. Üç yarımkürədə yerləşən çay hövzələri:
A) Dunay, Taxo, Ob
B) Yenisey, Temza, Nil
C) Missisipi, Kolorado, Amazon
D) Konqo, Temza, Amazon
E) Volqa, Mekonq, Temza

14. Üç yarımkürədə yerləşən çay hövzələri:
A) Yenisey, Konqo, Amur
B) Volqa, Temza, Hind
C) Missisipi, Niger, Xuanxe
D) Niger, Temza, Konqo
E) Dunay, Amazon, Zambezi

15. Nil çayını materikin digər çaylarından fərqləndirən əlamət:
A) tropiklərdə daha çox yağıntı alması
B) suvarmada az istifadə olunması
C) böyük məsafədə səhradan keçməsinə baxmayaraq bolsulu olması
D) çayın mənbəyinin subtropik iqlim qurşağında yerləşməsi
E) çoxlu astana və şəlalələrə malik olması

16. Afrika və Cənubi Amerikanın Ekvatora yaxın enliklərində yerləşən çayların ümumi xüsusiyyəti:
A) İri deltalara malikdirlər.
B) Qar və buzlaq suları ilə qidalanırlar.
C) Yay aylarında daşırlar.
D) İl boyu bolsuludurlar.
E) Çaylarının əksəriyyətindən suvarmada istifadə edilir.

17. Sahəsinə görə Afrikanın ən böyük gölü olan Viktoriyanın nisbətən dayaz olmasının səbəbi:
A) Platformanın əyilmə zonasında əmələ gəlmişdir.
B) Qrabendə yerləşir.
C) Şərqi Afrika çatının üzərindədir.
D) Cavan dağlıq ərazidə yerləşir.
E) Materikin şərqində yerləşir.

18. Tanqanika gölünün dərin olmasının səbəbi:
A) materikin şərqində yerləşməsi
B) platformanın əyilmə zonasında yerləşməsi
C) cavan qarışıqlıq zonasında yerləşməsi
D) Şərqi Afrika çatında yerləşməsi
E) hündür Afrikada yerləşməsi

19. Dünyanın ən uzun, ən bolsulu çayların yerləşdiyi müvafiq materiklər:
A) Afrika, Cənubi Amerika
B) Avrasiya, Şimali Amerika
C) Afrika, Şimali Amerika
D) Cənubi Amerika, Şimali Amerika
E) Avrasiya, Afrika

20. Buzlaq mənşəli göllərin daha çox olduğu yarımadalar:
A) Skandinaviya, Malakka, Keyp-York
B) Balkan, Taymır, Çukot
C) Yukatan, Çukot, Kamçatka
D) Kola, Taymır, Labrador
E) Koreya, Kola, Abşeron

21. Daha şimalda yerləşən göl:
A) Lobnor B) Miçiqan C) Eri
D) Ontario E) Oneqa

22. Daha cənubda yerləşən göl:
A) Urmiya B) Miçiqan C) Maracaybo
D) Van E) Lobnor

23. Düzgün ***olmayan*** ifadələri seçin:
1. Amazon dünyanın ən bolsulu çayıdır.
2. Ən hündür şəlalə Şimali Amerikada yerləşir.
3. Qurunt sularından yuxarıda su keçirməyən süxur layı yerləşir.
4. Çaylarda su anbarlarının yaradılması qrunt sularının səviyyəsinin qalxmasına səbəb olur.
5. Afrikanın ən uzun çayı Konqo çayı hesab olunur.
6. Dünyanın ən hündür şəlaləsi Cənubi Amerikada yerləşir.

A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 6
D) 3, 4, 5 E) 2, 3, 6

24. Avrasiyanın ən bolsulu çayları:
A) Volqa, Amur, Kür
B) Qanq, Yantszı, Yenisey
C) Lena, Don, Xuanxe
D) Hind, Peçora, Qanq
E) Xuanxe, Reyn, Yantszı

25. Asiyanın musson rejimli çayları:
A) Hind, Xuanxe, Dəclə
B) Lena, Qanq, Amur
C) Xuanxe, Yenisey, Mekonq.
D) Qanq, Yantszı, Fərat
E) Amur, Mekonq, İravadi

T.me/BirlikTeam

26. Nilin aşağı axınında daşqınların azalmasının əsas səbəbi:
A) axımının tənzimlənməsi
B) çayın əsasən yağışla qidalanması
C) bir neçə iqlim qurşağından keçməsi
D) qarla qidalanmanın az olması
E) qidalanmada yeraltı suların üstünlüyü

27. Nilin axımının tənzimlənməsi səbəb olur:
A) çayın qidalanmasında antropogen amilin rolunun artmasına
B) qış aylarında bolsulu olmasına
C) çayın deltasının sahəsinin artmasına
D) daşqınların azalmasına
E) çayın su sərfinin artmasına

28. Asiyanın gölləri:
A) Van, Urmiya, Oneqa
B) Balaton, Çad, Van
C) Lobnor, Tuz, Urmiya
D) Venern, İssık-Kul, Tuz
E) Lobnor, Laqoda, Aral

29. Avrasiyanın hansı çayların mənsəbi okean səviyyəsindən yuxarıda yerləşir?
A) İrtış, Atrek, Amur
B) Volqa, Amudərya, Sırdərya
C) Arpa, İli, Terek
D) İli, Amudərya, Tarim
E) Anqara, Elba, Emba

30. Sahilləri yalnız iki okeanın suları ilə yuyulan materiklər:
A) Cənubi Amerika, Afrika, Avstraliya
B) Şimali Amerika, Afrika, Antarktida
C) Avstraliya, Antarktida, Şimali Amerika
D) Avrasiya, Afrika, Cənubi Amerika
E) Afrika, Cənubi Amerika, Antarktida

31. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə uyğun gələn çayları müəyyən edin.

A) 1 – Makkenzi, 2 – Missisipi, 3 – Kolorado
B) 1 – Missisipi, 2 – Kolorado, 3 – Rio-Qrande
C) 1 – Müqəddəs Lavrenti, 2 – Kolumbiya, 3 – Missisipi
D) 1 – Missuri, 2 – Yukon, 3 – Kolorado
E) 1 – Kolorado, 2 – Orinoko, 3 – Yukon

32. Avropada daxili (axarsız) hövzəyə aid olan çaylar:
A) Don, Amudərya
B) Sırdərya, Dnepr
C) Volqa, Ural
D) Volqa, Dunay
E) Ural, Kür

33. Cənubi və Şərqi Asiya çaylarının əsas qidalanma mənbələri və bolsulu dövrləri:
A) musson yağışları; payızda
B) buzlaq və qar suları; yazda
C) musson yağışları; yayda
D) yeraltı sular; yayda
E) musson yağışları; qışda

34. Viktoriya, Eyr, Yuxarı göllərə aid olan ümumi əlamət:
A) Buzlaq mənşəli göllərdir.
B) Axarsız göllərdir.
C) Materiklərin ən dərin gölləridir.
D) Materiklərin ən böyük gölləridir.
E) Axarlı göllərdir.

35. Afrikada Avstraliyanın Eyr gölü ilə oxşar rejimə malik olan göl:
A) Viktoriya
B) Çad
C) Nyasa
D) Lobnor
E) Tanqanika

36. Afrikanın ən dərin gölü:
A) Tanqanika
B) Rudolf
C) Viktoriya
D) Çad
E) Nyasa

37. Afrikanın sahəsinə görə ən böyük gölü:
A) Nyasa
B) Rudolf
C) Tanqanika
D) Çad
E) Viktoriya

38. Antarktidada buz örtüyünün hərəkəti səbəb olur:
A) havanın rütubətliyinin kəskin artmasına
B) aysberqlərin yaranmasına
C) Qərb küləkləri cərəyanlarının yaranmasına
D) sahil zonası sularının duzluluğunun artmasına
E) örtük buzlaqlarının yaranmasına

39. Cənubi Amerikada yerləşən ən hündür şəlalə:
A) Livinqston
B) Niaqara
C) Viktoriya
D) Anhel
E) Zambezi

40. Cənubi Amerikanın ən böyük gölü:
A) Viktoriya
B) Titikaka
C) Marakaybo
D) Tanqanika
E) Eri

41. Şimali Avropada hansı mənşəli göllər daha geniş yayılmışdır?
A) eol mənşəli
B) axmaz göllər
C) vulkanik mənşəli
D) buzlaq mənşəli
E) uçqun mənşəli

42. Cənubi Amerikada yerləşən şəlalələr:
A) Anhel, İquasu
B) Anhel, Viktoriya
C) Stenli, Niaqara
D) Livinqston, Stenli
E) Niaqara, Anhel

T.me/BirlikTeam

43. Nyasa, Eyr, Marakaybo göllərinin müvafiq olaraq yerləşdiyi materiklər:
A) Afrika, Avstraliya, Cənubi Amerika
B) Avstraliya, Avrasiya, Afrika
C) Afrika, Avrasiya, Cənubi Amerika
D) Şimali Amerika, Afrika, Avstraliya
E) Cənubi Amerika, Afrika, Avrasiya

44. Afrika çaylarının əsasən yağışla qidalanmasının səbəbi:
A) mənbələrinin əsasən ekvatorial və subekvatorial iqlim qurşaqlarında olması
B) ekvatordan uzaq yerləşmələri
C) iqlim qurşaqlarının təkrar olunması
D) sahillərində hündür dağların yerləşməsi
E) hər tərəfdən soyuq cərəyanların təsiri

45. Afrikada, Avstraliyada, Şimali Amerikada, Avrasiyada yerləşən müvafiq çaylar:
A) Konqo, Nil, Xuanxe, Volqa
B) Amazon, Mekonq, Missisipi, Reyn
C) Nil, Murrey, Yukon, Lena
D) Amur, Darlinq, Parana, Amazon
E) Missuri, Missisipi, Yantsızı, Ob

46. Nyasa, Eyr, Titikaka göllərinin müvafiq olaraq yerləşdiyi materiklər:
A) Avstraliya, Avrasiya, Afrika
B) Afrika, Avstraliya, Cənubi Amerika
C) Afrika, Cənubi Amerika, Avrasiya
D) Şimali Amerika, Afrika, Avstraliya
E) Cənubi Amerika, Avstraliya, Avrasiya

47. Hansı regionların çaylarında su sərfi il boyu çox az dəyişilir?
A) Cənubi-Şərqi Avropanın
B) Cənubi Asiyanın
C) Şərqi Asiyanın
D) Orta Asiya düzənliklərinin
E) Mərkəzi Afrikanın

48. Xəzər və Aral dənizləri üçün ümumi olan cəhətlər:
1. Axarsız duzlu göllərdir.
2. Daimi səviyyələrinin qalxması müşahidə edilir.
3. Hər tərəfdən türk ölkələri ilə əhatələniblər.
4. Geoloji keçmişdə əlaqəli olublar.
5. Onlara tökülən çayların sularından suvarmada istifadə edirlər.
6. Gəmiçilik kanalları ilə Dünya okeanına çıxışları var.
A) 4, 5, 6 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 6 E) 1, 4, 5

49. Yalnız bir dövlətin ərazisi daxilində axan çayları müəyyən edin.
A) Mekonq, Araz, Yantszı
B) Ob, Nil, Ural
C) Xuanxe, Lena, Murrey
D) Amur, Volqa, Dunay
E) Qanq, Konqo, Amudərya

50. Aşağıdakı göllərin uyğun gəldiyi materikləri müəyyən edin.

1. Viktoriya	a. Avrasiya
2. Titikaka	b. Afrika
3. Miçiqan	c. Şimali Amerika
4. Balxaş	d. Cənubi Amerika
5. Eyr	e. Avstraliya

A) 1 – b; 2 – d; 3 – e; 4 – c; 5 – a
B) 1 – a; 2 – d; 3 – b; 4 – e; 5 – c
C) 1 – e; 2 – c; 3 – d; 4 – b; 5 – a
D) 1 – d; 2 – b; 3 – a; 4 – c; 5 – e
E) 1 – b; 2 – d; 3 – c; 4 – a; 5 – e

51. Antarktida materikinin əsas xüsusiyyətləri:
1. Sahillərini isti cərəyanlar yuyur.
2. Sərt təbiətə və qalın buz təbəqəsinə malikdir.
3. Əhalinin əsas məşğuliyyəti maralçılıqdır.
4. Planetimizin ən böyük şirin su mənbəyidir.
5. Dünyanın ən güclü küləkləri burada əsir.
A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 2, 4, 5
D) 1, 4, 5 E) 1, 2, 3

52. Nil çayının keçdiyi təbii zonalar və onlara müvafiq gələn torpaq tipləri:
A) savanna və seyrək meşələr, çöllər; qırmızı, şabalıdı
B) savanna və seyrək meşələr, səhralar; qırmızı-qonur, boz
C) səhra, ekvatorial meşələr; qara, şabalıdı
D) səhra, codyarpaqlı meşələr; qırmızı-qonur, qara
E) musson meşələri, səhra; qırmızı-qonur, qara

53. Avstraliya materikində şor sulu göllərin yaranma səbəbləri:
1. isti quru iqlim şəraiti
2. düzənlik relyefin üstünlüyü
3. göllərin axarsız olması
4. Sakit okeana yaxınlığı
5. Qərb küləklərinin təsiri
A) 2, 5 B) 3, 5 C) 4, 5 D) 1, 4 E) [illegible]

54. Avstraliya materikində şirin sulu böyük göllərin ***yaranmamasının*** səbəbləri:
1. isti quru iqlim şəraiti
2. göllərin axarsız olması
3. yağıntının azlığı
4. Sakit okeanın təsirinin böyük olması
5. Qərb küləklərinin təsiri
A) 3, 5 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 5 E) [illegible]

55. Afrikanın geoloji quruluşunun və relyefinin materikin çaylarına təsiri özünü əsasən nədə göstərir?
A) çayların bolsulu olmasında
B) astana və şəlalələrin mövcudluğunda
C) çayların yağış suları ilə qidalanmasında
D) mövsümlər üzrə çaylarda suyun səviyyəsinin dəyişməsində
E) Hind okeanı hövzəsinə aid olan çayların çoxluğunda

T.me/BirlikTeam

66. Avrasiyanın suvarmada istifadə olunan çayları:
A) Qanq, Fərat, Zambezi
B) Kür, Amur, Yenisey
C) Kolorado, Ob, Fərat
D) Hind, Lena, Yukon
E) Qanq, Hind, Dəclə

67. Cənubi Amerika və Afrika çaylarının ümumi əlaməti:
A) Donan çaylardır.
B) Mənbələri əsasən ekvatorial və subekvatorial qurşaqlarda yerləşir.
C) Sakit və Hind okeanı hövzələrinə aiddirlər.
D) Mənbələri əsasən tropik və subtropik qurşaqlarda yerləşir.
E) Yayda quruyurlar.

68. Əsasən buzlaqlarla qidalanır:
A) Mənbəyini Cənubi Sibirin və Qərbi Afrikanın ərazisindən götürən çaylar
B) Mənbəyini Avrasiyanın mülayim qurşağından götürən düzənlik çayları
C) Mənbəyini Şərqi Afrika və Avstraliyanın dağlıq ərazisindən götürən çaylar
D) Şimali Amerika və Avropanın düzənliklərindən başlayan çaylar
E) Mənbəyini Mərkəzi Asiyanın yüksək dağlıq zonasından götürən çaylar

69. Çayları müvafiq olaraq dörd, üç və iki okean hövzəsinə aid olan materiklər:
A) Şimali Amerika, Avstraliya, Afrika
B) Avrasiya, Şimali Amerika, Cənubi Amerika
C) Afrika, Avrasiya, Şimali Amerika
D) Şimali Amerika, Cənubi Amerika, Avrasiya
E) Avrasiya, Afrika, Şimali Amerika

70. Antarktida materiki və Qrenlandiya adasına aid olan ümumi cəhətlər:
1. bütün coğrafi uzunluqlarda yerləşirlər
2. örtük buzlaqlarına malikdirlər
3. qütb ətrafı sahələrdə yerləşirlər
4. bolsulu çayları vardır
5. isti cərəyanların təsirinə məruz qalır
A) 1, 5 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 3

71. IV dövr buzlaşmalarının təsiri ilə Avropanın müasir təbiətində yaranan əlamətlər:
A) dağ buzlaqlarının olması
B) uçqun və karst tipli göllərin olması
C) ərazinin xeyli hissəsini tayqa meşələri təşkil etməsi
D) arid relyef formalarının əmələ gəlməsi
E) buzlaq mənşəlli göllərin olması

72. Xəritə-sxemə əsasən Şimali Amerikada yerləşən "Böyük göllər" qrupunu və Niaqara şəlalələrinin hansı göllər arasında yerləşdiyini müəyyən edin.

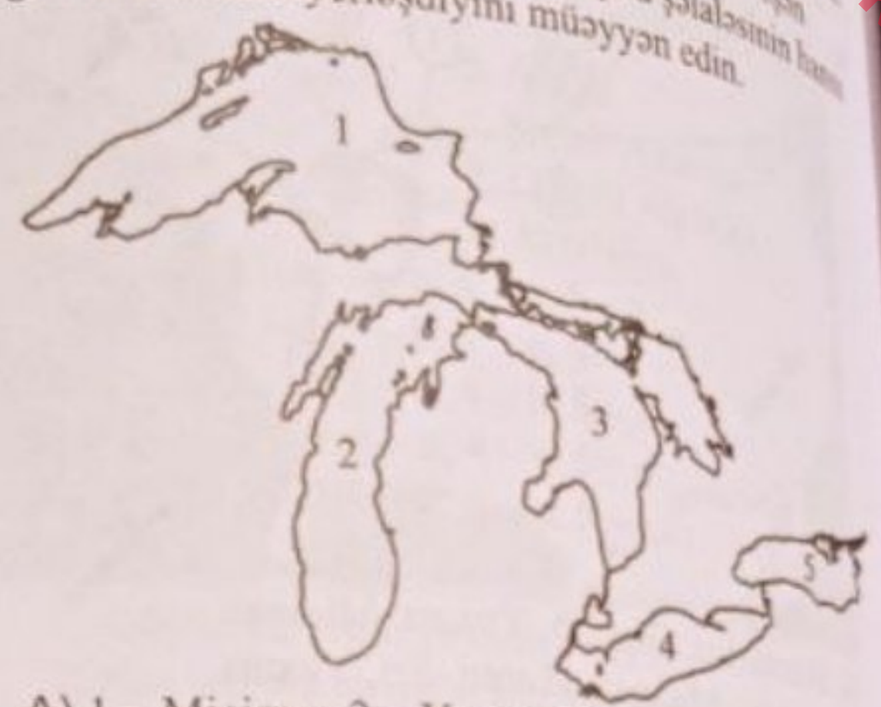

A) 1 – Miçiqan; 2 – Yuxarı; 3 – Ontario; 4 – Eri, 5 – Huron. Yuxarı və Ontario
B) 1 – Eri; 2 – Ontario; 3 – Huron; 4 – Miçiqan; 5 – Yuxarı. Yuxarı və Miçiqan
C) 1 – Yuxarı; 2 – Huron; 3 – Miçiqan; 4 – Ontario; 5 – Eri. Ontario və Eri
D) 1 – Yuxarı; 2 – Miçiqan; 3 – Huron; 4 – Eri, 5 – Ontario. Eri və Ontario
E) 1 – Miçiqan; 2 – Yuxarı; 3 – Huron; 4 – Onario; 5 – Eri. Huron və Eri

73. Xəritə – sxemdə verilmiş əraziyə aid *olmayan* əlamətlər:

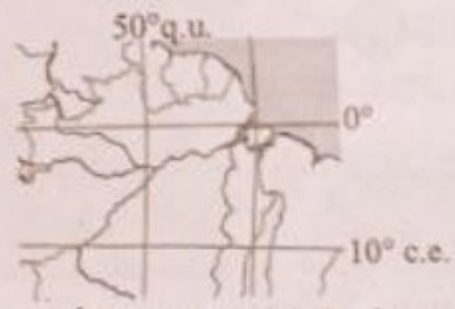

1. İlboyu bolsuludur.
2. Qidalanmasında buzlaq suları üstünlük təşkil edir.
3. Dünyanın ən hündür şəlaləsi bu çayın üzərindədir.
4. Dünyanın ən bolsulu çayıdır.
5. Delta yaradır, arid iqlim şəraiti formalaşır.
6. İl ərzində humid iqlim üstünlük təşkil edir.
7. Keçilməz meşələr geniş yer tutur.
A) 4, 5, 7 B) 1, 2, 3 C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 6 E) 2, 3, 5

74. Şimali Asiyanın çaylarına aid olan xüsusiyyətlər:
1. Əsasən yeraltı sularla qidalanırlar.
2. Qışda uzun müddət buz bağlayırlar.
3. Yayda quruyurlar.
4. Şimal Buzlu okeanı hövzəsinə aiddirlər.
5. Daimi donuşluq zonasından keçirlər.
6. İl boyu suyun səviyyələri sabitdir.
A) 1, 2, 6 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 4
D) 3, 5, 6 E) 1, 4, 6

75. Şərqi Afrika tektonik sınma zonasında yerləşən göllər:
1. Viktoriya 2. Tanqanika 3. Nyasa
4. Baykal 5. Çad 6. Rudolf

76. A, B, C çaylarının ümumi xüsusiyyətləri:

1. Üzərində kaskad SES-lər tikilmişdir.
2. Materiklərin ən uzun çaylarıdır.
3. Mənsəblərində güclü qabarma dalğaları yaranır.
4. Atlantik okeanı hövzəsinə aiddirlər.
5. Hidroenerji ehtiyatlarına malikdir.

77. A, B, C çaylarının ümumi xüsusiyyətləri:
1. Musson yağışlarla qidalanırlar.
2. Böyük hidroenerji ehtiyatlara malikdirlər .
3. Sakit okean hövzəsinə aiddirlər.
4. Üzərində astanalar və şəlalələr çoxdur.
5. Suvarmada geniş istifadə olunmurlar.

78. Doğru *olmayan* coğrafi ifadələri müəyyən edin.
1. Dunay, Volqa, Amur, Mekonq çayları eyni okean hövzəsinə aiddirlər.
2. Argentina, Uruqvay, Nigeriya dövlətləri Bakıdan cənub-qərb istiqamətində yerləşir.
3. Sakit okean 5 qitənin sahillərini yuyur.
4. Əfqanıstan, Laos, Boliviya materikdaxili ölkələrdir.
5. Asiya qitəsinin sahilləri 3 okeanın suları ilə yuyulur.
6. Afrikada iqlim qurşaqları 2 dəfə təkrarlanır.

79. Doğru *olmayan* coğrafi ifadələri müəyyən edin.
1. Özbəkistan, Nepal və Çad materikdaxili mövqeyə malikdirlər.
2. Braziliya, Argentina və Kuba eyni yarımkürələrdə yerləşən ölkələrdir.
3. Rütubətli enliyarpaqlı həmişəyaşıl meşələr isti iqlim şəraitində yaranır.
4. Volqa, Dunay, Amudərya, Amur çayları daxili, axarsız hövzəyə aiddirlər.
5. Aralıq və Qırmızı dənizlər müxtəlif okeanlara aiddir.
6. Atlantik okeanı 4 qitənin sahillərini yuyur.

80. Xəritə-sxem üzərində estuari yaradan çayları müəyyən edin.

81. Xəritə-sxemə əsasən göstərilən çaylar üçün ümumi əlamətləri:

1. Yüksək axın sürətinə malikdirlər.
2. Qarışıq qidalanmaya malikdirlər.
3. Mülayim qurşağın çaylarıdır.
4. Dağ çaylarına aiddirlər.
5. Eyni okean hövzəsinin çaylarıdır.
6. Kanyonlar yaradırlar.

82. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

a. Aşağı axarlarındakı ərazilərdə əhali sıx məskunlaşmışdır.
b. Vadilərində suvarma əkinçiliyi yaxşı inkişaf etmişdir.
c. Dünyanın ən uzun çayıdır.
d. Sakit okean hövzəsinə aiddir.
e. Bir neçə ölkənin ərazisindən keçir.

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

Azərbaycanın daxili suları. Xəzər dənizi

Azərbaycanın daxili suları

1. Lənkəran ovalığında torpaqların suvarılmasında istifadə olunan çaylar:
A) Pirsaat, Xaçınçay, Arpaçay
B) Viləşçay, Astaraçay, Kür
C) Astaraçay, Şəmkirçay, Vəlvələçay
D) Lənkərançay, Astaraçay, Viləşçay
E) Bolqarçay, Köndələnçay, Həkəri

2. Azərbaycan Respublikasının tranzit çayları:
A) Arpaçay, Samur, Qanıx, Araz
B) Araz, Arpaçay, Qusarçay, Girdiman
C) Kür, Qanıx, Göyçay, Tərtər
D) Samur, Kür, Naxçıvançay, Pirsaat
E) Araz, Gəncəçay, Ağsu, Tərtər

3. Araz çayının keçdiyi dövlətlər:
A) Türkiyə, Ermənistan, İran, Azərbaycan
B) İran, Azərbaycan, Gürcüstan, İraq
C) İran, İraq, Azərbaycan, Ermənistan
D) Gürcüstan, Türkiyə, Rusiya, Azərbaycan
E) Türkiyə, İran, Gürcüstan, Azərbaycan

4. Azərbaycanın axarlı gölləri:
A) Acınohur, Qanlıgöl, Hacıqabul
B) Batabat, Göy-göl, Maralgöl
C) Masazır, Göy-göl, Maralgöl
D) Böyükşor, Göy-göl, Maralgöl
E) Binəqədi, Ağgöl, Candargöl

5. Axımı əsasən respublikamızdan kənarda formalaşan çaylar:
A) Arpaçay, Oxçuçay, Qanıx, Samur
B) Qanıx, Arpaçay, Naxçıvançay, Girdımançay
C) Kürəkçay, Bərgüşadçay, Əyriçay, Viləşçay
D) Kişçay, Oxçuçay, Ağstafaçay, Tərtər
E) Qarqarçay, Qabırrı, Samur, Xaçınçay

6. Baş Qafqaz və Murov dağlarından axan çaylar üçün ümumi ***olmayan*** cəhət:
A) buzlaq suları ilə qidalanırlar
B) mənbələri dağlıq ərazilərdədir
C) suvarma əkinçiliyində istifadə olunurlar
D) axın sürətləri böyükdür
E) qapalı hövzəyə aiddirlər

7. Naxçıvan ərazisində Araz çayının qolları:
A) Turyançay, Naxçıvançay
B) Pirsaatçay, Sumqayıtçay
C) Samurçay, Qusarçay
D) Viləşçay, Gilançay
E) Arpaçay, Ordubadçay

8. Azərbaycanın uçqun-bənd gölləri:
A) Göygöl, Sarısu
B) Göygöl, Maralgöl
C) Qaragöl, Acınohur
D) Tufan göl, Böyükşor
E) Qaragöl, Çandargöl

9. Azərbaycanda sellərin daha tez-tez müşahidə olunduğu çaylar:
A) Şinçay, Kişçay, Kürmükçay
B) Sumqayıtçay, Pirsaatçay, Lənkərançay
C) Samur, Oxçuçay, Qarqarçay
D) Zəyəmçay, Şəmkirçay, Ağstafaçay
E) Bolqarçay, Qudyalçay, Girdimançay

10. Axmaz və meandrların əmələgəlmə ardıcıllığını və onların daha çox yarandığı çayı müəyyən edin:
A) axmaz→ meandr; Araz
B) meandr → axmaz; Qusarçay
C) meandr→ axmaz; Kür
D) axmaz → meandr; Tərtərçay
E) meandr→ axmaz; Kişçay

11. Qobustan çaylarının yayda qurumasının səbəbi:
A) əsasən yağış suları ilə qidalanmaları
B) düzənlik çayları olmaları
C) əsasən yeraltı sularla qidalanmaları
D) əsasən qar və buzlaqların ərinti suları ilə qidalanmaları
E) qışda suvarma əkinçiliyində geniş istifadə olunmaları

12. Mənbəyini Böyük Qafqazın cənub yamaclarından götürən Kürün sol qolları:
A) Qusarçay, Qudyalçay, Şinçay, Talaçay
B) Göyçay, Qudyalçay, Qanıx, Mazımçay
C) Göyçay, Türyançay, Ağsuçay, Girdimançay
D) Göyçay, Vəlvələçay, Qabırrı, Şinçay
E) Vəlvələ, Türyançay, Göyçay, Ağsuçay

13. Mənbəyini Kiçik Qafqazdan götürən Kür çayının sağ qolları:
A) Qabırrı, Qarqarçay, Kişçay, Oxçuçay
B) Şəmkirçay, Gəncəçay, Zəyəmçay, Tərtər
C) Araz, Göyçay, Gəncəçay, Həkəri
D) Qanıx, Şəmkirçay, Kürəkçay, Qabırrı
E) Zəyəmçay, Ağstafaçay, Türyançay, Göyçay

14. Kür çayının sol qolları:
A) Göyçay, Əlincəçay, Quruçay
B) Türyançay, Ağsuçay, Ağstafaçay
C) Kürəkçay, Göyçay, Pirsaatçay
D) Sumqayıtçay, Türyançay, Ataçay
E) Qanıx, Türyançay, Göyçay

15. Araz çayının sol qolları:
A) Arpaçay, Ordubadçay, Gilançay
B) Arpaçay, Ataçay, Qoşqarçay
C) Gilançay, Quruçay, Bərgüşad
D) Viləşçay, Gilançay, Təngərud
E) Türyançay, Naxçıvançay, Oxçuçay

T.me/BirlikTeam

16. Azərbaycanda irriqasiya eroziyasının daha geniş yayıldığı ərazilər:
A) Mil düzü, Abşeron, Acınohur-Ceyrançöl
B) Salyan düzü, Acınohur-Ceyrançöl, Qobustan
C) Kür-Araz ovalığı, Acınohur-Ceyrançöl
D) Acınohur-Ceyrançöl, Lənkəran ovalığı, Salyan düzü
E) Samur-Dəvəçi ovalığı, Şirvan və Muğan düzləri

17. Xəzər dənizinə birbaşa tökülən çaylar:
A) Viləşçay, Ağsuçay, Tərtərçay, Qanıxçay
B) Samur, Qusarçay, Vəlvələçay, Lənkərançay
C) Qusarçay, Viləşçay, Göyçay, Türyançay
D) Girdimançay, Zəyəmçay, Qanıx, Astaraçay
E) Pirsaatçay, Sumqayıtçay, Göyçay, Araz

18. Mingəçevir su anbarına tökülən çaylar:
A) Şəmkir, Əyriçay, Qudyalçay
B) Kür, Qabırrı, Qanıx
C) Kür, Qoşqarçay, Kişçay
D) Qabırrı, Arpaçay, Zəyəmçay
E) Əlicançay, Qusarçay, Qabırrı

19. Azərbaycanda palçıqlı sellərin daha tez-tez baş verdiyi ərazilər:
A) Samur-Dəvəçi, Qobustan, Böyük Qafqazın cənub yamacı
B) Qobustan, Acınohur-Ceyrançöl, Naxçıvan
C) Ceyrançöl, Şollar düzü, Kiçik Qafqazın şimal yamacı
D) Naxçıvan, Lənkəran ovalığı, Kiçik Qafqaz
E) Qobustan, Mil-Muğan düzü, Talış dağları

20. Azərbaycanda daşlı və daşlı-palçıqlı sellərin daha tez-tez müşahidə olunduğu ərazi və çaylar:
A) Abşeron-Qobustan; Pirsaatçay, Sumqayıtçay
B) Kiçik Qafqazın şimal yamacı; Şəmkirçay, Ağstafaçay
C) Böyük Qafqazın cənub yamacı; Sumqayıtçay, Pirsaatçay
D) Böyük Qafqazın cənub yamacı; Şinçay, Kişçay
E) Naxçıvan alçaq dağlığı; Ordubadçay, Əlincəçay

21. Respublikamızı Cənubi Azərbaycandan ayıran sərhəd çayları:
A) Bolqarçay, Qanıx, Qabırrı
B) Kür, Araz, Astaraçay
C) Araz, Astaraçay, Samur
D) Araz, Bolqarçay, Astaraçay
E) Araz, Qabırrı, Samur

22. Azərbaycanın sərhəd çayları:
A) Araz, Kür, Arpaçay
B) Bolqarçay, Qanıx, Mazımçay
C) Samur, Qanıx, Ağstafaçay
D) Qanıx, Əyriçay, Şəmkirçay
E) Araz, Həkəri, Astaraçay

23. Candargöl, Sarısu, Böyük Şor göllərinin oxşar cəhətləri:
A) Buzlaq mənşəli göllərdir.
B) Vulkanik göllərdir.
C) Suvarmada istifadə olunurlar.
D) Şirinsulu göllərdir.
E) Düzənlik göllərdir.

24. Böyük Alagöl və Abşeron gölləri üçün ümumi cəhət:
A) Düzənliklərdə yerləşiblər.
B) Axarlı göllərdir.
C) Şor suludurlar.
D) Şirin suludurlar.
E) Tektonik mənşəlidirlər.

25. Sarısu, Ağ göl, Hacıqabul gölləri üçün ümumi cəhət:
A) Kürün axmazlarıdır
B) axarlı göllərdir
C) tektonik mənşəli
D) karst mənşəli
E) buzlaq mənşəli

26. Qusarçay və Qudyalçayın ilin isti dövründə gursulu olmasının səbəbi:
A) yağış suları ilə qidalanmaları
B) buzlaq suları ilə qidalanmaları
C) yeraltı sularla qidalanmaları
D) yayda yağıntıların az düşməsi
E) tranzit qollarının bolsulu olması

27. Azərbaycanın axımı ***tənzimlənməyən*** çayları:
A) Şinçay, Qusarçay, Göyçay, Gilançay
B) Qudyalçay, Gəncəçay, Viləşçay, Tərtər
C) Kür, Samur, Astaraçay, Pirsaat
D) Şəmkir, Xaçınçay, Samur, Arpaçay
E) Vəlvələçay, Ağstafaçay, Araz, Lənkərançay

28. Azərbaycanın axımı tənzimlənən çayları:
A) Kür, Oxçuçay, Şincay, Lənkərançay
B) Araz, Ağstafaçay, Tərtər, Arpaçay
C) Araz, Ağstafaçay, Xaçınçay, Sumqayıtçay
D) Kür, Zəyəmçay, Gəncəçay, Samur
E) Araz, Astaraçay, Qusarçay, Katexçay

29. Azərbaycanın şorsulu gölləri:
A) Sarısu, Göy-göl, Hacıqabul, Ağ göl
B) Acınohur, Candargöl, Böyük Şor, Göygöl
C) Binəqədi, Ağgöl, Sarısu, Maralgöl
D) Masazır, Batabat, Qanlıgöl, Tufan
E) Böyük Şor, Acınohur, Masazır, Binəqədi

30. Qusarçay və Lənkərançayın su rejimlərindəki əsas fərq:
A) müxtəlif qidalanma mənbələrinə malik olmaları
B) uzunluqlarının fərqli olması
C) meylliklərinin fərqli olması
D) il boyu su sərflərinin eyni olması
E) mənsəblərinin fərqli olması

T.me/BirlikTeam

Böyük və Kiçik Qafqazda çay şəbəkəsi sıxlığının düzənliklərə doğru azalmasına səbəb:
A) səpələnən radiasiyanın üstünlüyü
B) meşə örtüyünün sıxlığının artması
C) yamacların meylliyinin çoxalması
D) Günəşli saatların miqdarının azalması
E) iqlimin quraqlığının artması

2. Kür çayının aşağı axarında yatağının en kəsiyinin sahəsi 580 m^2, çayın orta axın sürəti 0,9 m/san olarsa, onun su sərfini hesablayın.
A) 522 m^3/san B) 696 m^3/san C) 61 m^3/san
D) 5510 m^3/san E) 644 m^3/san

33. Qudyalçayın sutoplayıcı hövzəsinin sahəsi 800 km^2, hövzədə olan çayların uzunluğu 400 km olarsa, çay şəbəkəsinin sıxlığını hesablayın.
A) 0,6 km/km^2 B) 0,2 km/km^2
C) 2,0 km/km^2 D) 0,5 km/km^2 E) 0,8 km/km^2

34. Azərbaycanda palçıqlı sellərin daha çox yayıldığı ərazilər:
A) Ceyrançöl-Acınohur, Talış dağları, Zəngəzur
B) Qobustan, Ceyrançöl-Acınohur, Naxçıvan
C) Qobustan, Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacı, Vulkanik yayla
D) Baş Qafqaz silsiləsi, Samur-Dəvəçi, Qarabağ düzü
E) Naxçıvan, Lənkəran ovalığı, Ləngəbiz silsiləsi

35. Azərbaycanın həm tranzit və həm də sərhəd olan çayları:
1. Kür 2. Araz 3. Arpaçay
4. Qanıx 5. Ağstafaçay 6. Samur
A) 2, 3, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 6
D) 1, 2, 6 E) 3, 4, 5

36. Azərbaycanın İranla dövlət sərhəddi hansı çaylardan keçir?
1. Köndələnçay 2. Gilançay 3. Araz
4. Lənkərançay 5. Astaraçay 6. Bolqarçay
7. Arpaçay
A) 3, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 5, 6, 7
D) 4, 5, 7 E) 1, 2, 6

37. Azərbaycanda kaskad su elektrik stansiyalarının Kürün üzərində olmasının səbəbi:
A) ixtisaslı kadrların və təbii şəraitin olması
B) relyef şəraiti və çayın düşməsinin nisbətən böyük olması
C) relyef şəraiti və çayın tranzit olması
D) çayın qıtsulu olması, enerjiyə böyük tələbat
E) çayın düşməsinin nisbətən böyük olması, ixtisaslı kadrların bolluğu

38. Qarabağ vulkanik yaylasında yerləşən göllər qrupu:
1. Candargöl 2. Hacıqabul 3. Tufangöl
4. Böyük Alagöl 5. Qanlıgöl 6. Kiçik Alagöl
7. Qaragöl 8. Göy-göl 9. Maralgöl
A) 3, 4, 8 B) 1, 6, 9 C) 4, 6, 7
D) 2, 7, 8 E) 1, 5, 9

39. Araz çayından çəkilmiş ən mühüm kanallar:
A) Yuxarı Qarabağ, Baş Mil, Baş Muğan
B) Baş Muğan, Şirvan, Əzizbəyov
C) Əzizbəyov, Şirvan, Samur-Abşeron
D) Baş Muğan, Baş Mil, Əzizbəyov
E) Baş Muğan, Əzizbəyov, Samur-Abşeron

40. Mingəçevir su anbarından çəkilmiş kanalların suları ilə suvarılan düzənliklər:
A) Mil-Muğan, Cənub-Şərqi Şirvan, Şollar
B) Qarabağ, Mil, Şirvan
C) Muğan, Lənkəran, Gəncə-Qazax
D) Mil, Salyan, Gəncə-Qazax
E) Qarabağ, Şirvan, Qanıx-Əyriçay

41. Kanalların beton örtüklü olması nəticəsində:
A) Torpaqların şoranlaşması artar.
B) Torpaqların çirklənməsi azalar.
C) Torpaqların şoranlaşması azalar.
D) Çay sularının çirklənməsi artar.
E) Torpaqların münbitliyi azalır.

42. Kanallarda beton örtüyün ***olmaması*** nəticəsində:
A) Torpaqların şoranlaşması artır.
B) Torpaqların şoranlaşması azalır.
C) Yeraltı suların səviyyəsi aşağı düşür.
D) Torpaqlarda çirklənmə azalar.
E) Torpaqlarda münbitlik artar.

43. Azərbaycanda olan su anbarlarının əsas vəzifələrinə aiddir:
1. duz hasilatı
2. çay axınının tənzimlənməsi
3. elektrik enerjisi istehsalı
4. şoranlaşmanı zəiflətməsi
5. suvarma
6. torpaqqoruyucu
A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 5
D) 2, 4, 6 E) 1, 2, 6

44. Azərbaycanda olan su anbarlarının əsas vəzifələrinə ***aid deyil***:
1. duz hasilatı
2. çay axınının tənzimləməsi
3. elektrik enerjisi istehsalı
4. torpaqqoruyucu
5. suvarma
6. şoranlaşmanı zəiflədir
A) 3, 4, 6 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 6
D) 2, 3, 5 E) 1, 4, 6

45. Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacı çaylarının yayda bol sulu olmasının səbəbi:
A) mülayim iqlim qurşağında yerləşməsi
B) qidalanmalarında daimi qar və buzlaqların üstün rol oynaması
C) dağ meşələrin geniş yayılması
D) axın istiqamətində meylliyin yüksək olması
E) qidalanmalarında qar və yağış sularının üstün rol oynaması

T.me/BirlikTeam

46. Talış dağları çaylarının qidalanmasında iştirak *etməyən* mənbə:
A) yeraltı sular və qar suları
B) qarların ərinti suları
C) buzlaqların ərinti suları
D) yağış və qar suları
E) yağış və yeraltı sular

47. Çaylarının qidalanmasında buzlaqların iştirak etdiyi sıra:
A) Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacı
B) Kiçik Qafqazın cənub yamacı
C) Talış dağlarının cənub yamacı
D) Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacı
E) Abşeron-Qobustan

48. Ceyranbatan su anbarını qidalandıran əsas mənbə:
A) Yuxarı Şirvan kanalı
B) yazda və payızda düşən yağışlar
C) Samur-Abşeron kanalı
D) sənaye müəssisələrindən axan sular
E) Sumqayıtçayın suyu

49. Azərbaycanın su anbarlarının əsas əhəmiyyəti:
A) rekreasiya
B) nəqliyyat
C) suvarma
D) ticarət
E) sənaye müəssisələrinin su ilə təchiz edilməsi

50. Yuxarı Şirvan və Yuxarı Qarabağ kanallarının başlandığı su anbarı:
A) Araz su qovşağı
B) Sərsəng
C) Şəmkir
D) Mingəçevir
E) Yenikənd

51. Araz çayı hövzəsinin su anbarı:
A) Arpaçay
B) Sərsəng
C) Yenikənd
D) Varvara
E) Xanbulan

52. Sərsəng su anbarı hansı çayın üzərində yerləşir?
A) Kür
B) Tərtər
C) Şəmkir
D) Araz
E) Gəncəçay

53. Azərbaycanda artezian sularının ən böyük ehtiyatları olan ərazi:
A) Yan silsilə
B) Qarabağ vulkanik yaylası
C) Şahdağ silsiləsi
D) Qarabağ silsiləsi
E) Kür-Araz ovalığı

54. Abşeron yarımadasında səthə çıxan mineral bulaqlar:
A) Şıx, Qalaaltı
B) Sirab, Şıx
C) Şıx, Suraxanı
D) Suraxanı, Xaltan
E) Suraxanı, Vayxır

55. Azərbaycanda Kürdən başqa birbaşa Xəzərə tökülən çayların axdığı təbii vilayətlər:
A) Kiçik Qafqaz, Naxçıvan (Orta Araz)
B) Kiçik Qafqaz, Böyük Qafqaz
C) Kür dağarası çökəkliyi, Böyük Qafqaz
D) Böyük Qafqaz, Lənkəran
E) Naxçıvan, Kür dağarası çökəkliyi

56. Talış dağları çaylarının qidalandığı əsas mənbələr:
A) buzlaq, yağış suları
B) qar, yağış suları
C) yeraltı, buzlaq suları
D) qar, buzlaq suları
E) yağış, yeraltı sular

57. Tərtər və Həkəri çaylarının mənbələri yerləşir:
A) Yan silsilədə
B) Qarabağ vulkanik yaylasında
C) Baş Suayırıcda
D) Zəngəzur silsiləsində
E) Nialdağ silsiləsində

58. Azərbaycan ərazisində Araza tökülən çaylar:
A) Oxçuçay, Arpaçay, Həkəri
B) Girdimançay, Arpaçay, Əyriçay
C) Zəyəmçay, Həkəri, Naxçıvançay
D) Viləşçay, Xaçınçay, Ordubadçay
E) Arpaçay, Həkəri, Astaraçay

59. Buzlaqların ***yaranmadığı*** dağ zirvələri:
A) Şahdağ, Dübrar, Tufandağ
B) Böyük Kirs, Dəlidağ, Kəpəz
C) Kömürköy, Dübrar, Bazardüzü
D) Tufandağ, Qapıcıq, Şahdağ
E) Şahdağ, Tufandağ, Bazardüzü

60. Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisində yerləşən su anbarı:
A) Ağstafaçay
B) Ceyranbatan
C) Yenikənd
D) Sərsəng
E) Araz su qovşağı

61. Azərbaycanda kanal vasitəsilə qidalanan su anbarı:
A) Ceyranbatan
B) Arpaçay
C) Şəmkir
D) Xudafərin
E) Sərsəng

62. Azərbaycanda yerləşən gölləri müəyyən edin.
1. Böyük Alagöl
2. Baykal
3. Acınohur
4. Lobnor
5. Hacıqabul
6. Yuxarı
A) 1, 4, 5
B) 1, 4, 6
C) 2, 3, 4
D) 1, 3, 5
E) 2, 3, 6

63. Mil və Muğan düzənlikləri arasında axan çay:
A) Kür
B) Araz
C) Həkəri
D) Qanıx
E) Viləşçay

64. Qanıx və Qabırrı çaylarının töküldüyü su anbarı:
A) Mingəçevir
B) Varvara
C) Şəmkir
D) Sərsəng
E) Bəhrəmtəpə

65. Mənsəbi okean səviyyəsindən aşağıda yerləşən, lakin Xəzərə birbaşa ***tökülməyən*** çay:
A) Tərtər
B) Kür
C) Samur
D) Araz
E) Qanıx

66. Azərbaycanda hansı su anbarı çay hövzəsində ***yerləşmir***?
A) Ceyranbatan
B) Sərsəng
C) Ağstafaçay
D) Mingəçevir
E) Varvara

T.me/BirlikTeam

67. Azərbaycan çayları aiddirlər:
A) Şimal Buzlu okeanı hövzəsinə
B) Sakit okean hövzəsinə
C) Atlantik okeanı hövzəsinə
D) Hind okeanı hövzəsinə
E) daxili axarsız hövzəyə

68. Respublikamızın bütün çaylarına aid əsas ümumi xüsusiyyət:
A) Mənsəbləri Dünya okeanı səviyyəsindən yuxarıda yerləşir.
B) Yalnız qar suları ilə qidalanırlar.
C) Yalnız yağış suları ilə qidalanırlar.
D) Yalnız yeraltı sularla qidalanırlar.
E) Qapalı axarsız hövzəyə aiddirlər.

69. Astaraçay, Mazımçay, Araz, Bolqarçay respublikamızın ..... çaylarıdır.
A) selli B) bolsulu C) sərhəd
D) yayda quruyan E) buzlaq suları ilə qidalanan

70. Baş Muğan və Əzizbəyov kanallarına aid ümumi xüsusiyyət:
A) Bəhramtəpə su anbarından başlanır.
B) Azərbaycanın ən uzun kanallarıdır.
C) Mil-Muğan su anbarından başlanır.
D) Mingəçevir su anbarından başlanır.
E) Varvara su anbarından başlanır.

71. Respublikamızın kanalları üçün səciyyəvi ***olmayan*** cəhət:
A) Məişətdə istifadə olunur.
B) Suvarmada geniş istifadə olunur.
C) Su anbarı və su qovşaqlarından başlayır.
D) Nəqliyyat məqsədilə istifadə olunur.
E) Qrunt sularının səviyyəsini qaldırır.

72. Qidalanmasında buzlaq və qar sularının mühüm rol oynadığı çaylar:
A) Astaraçay, Şəmkirçay B) Kür, Pirsaatçay
C) Araz, Tərtər D) Kür, Araz
E) Samur, Qusarçay

73. İntensiv suvarma nəticəsində yayda mənsəblərini "itirən" çaylar:
A) Astaraçay, Tərtərçay, Qudyalçay
B) Samur, Viləşçay, Qanıx
C) Göyçay, Ağsu, Girdımançay
D) Araz, Dəmiraparançay, Qusarçay
E) Türyançay, Qanıx, Tərtər

74. Suvarmada daha çox istifadə olunan çaylar:
A) Kür, Qusarçay, Pirsaat
B) Şinçay, Pirsaat, Astara
C) Şabrançay, Sumqayıtçay, Kişçay
D) Astaraçay, Araz, Ceyrankeçməz
E) Araz, Türyançay, Arpaçay

75. Araz çayının keçdiyi dövlətlər:
A) Türkiyə, Ermənistan, İran
B) Türkiyə, İran, Gürcüstan
C) İran, Azərbaycan, Gürcüstan
D) İran, İraq, Azərbaycan
E) Gürcüstan, Türkiyə, Rusiya

76. Kür çayı üzərindəki su anbarları:
A) Varvara, Xanbulançay, Xudafərin
B) Şəmkir, Sərsəng, Yenikənd
C) Yenikənd, Şəmkir, Varvara
D) Mingəçevir, Ceyranbatan, Sərsəng
E) Aşıq Bayramlı, Nohurqışlaq, Coğaz

77. Azərbaycanın su anbarlarının sahəsinin azalmasına görə ardıcıllığı:
A) Mingəçevir, Araz, Şəmkir, Sərsəng
B) Varvara, Araz, Xanbulançay, Yenikənd
C) Araz, Arpaçay, Ceyranbatan, Şəmkir
D) Ceyranbatan, Varvara, Sərsəng, Araz
E) Sərsəng, Şəmkir, Mingəçevir, Araz

78. Mənbələrini Talış dağlarından və Böyük Qafqazın cənub yamaclarından götürən çayların bol sulu olmalarının səbəbi:
A) orta illik yağıntının çox olması
B) dağlıq ərazilərdən axmaları
C) buzlaqlarla qidalanmaları
D) yeraltı sularla qidalanmaları
E) çayların axın sürətinin yüksək olması

79. Sxemi tamamlayın.

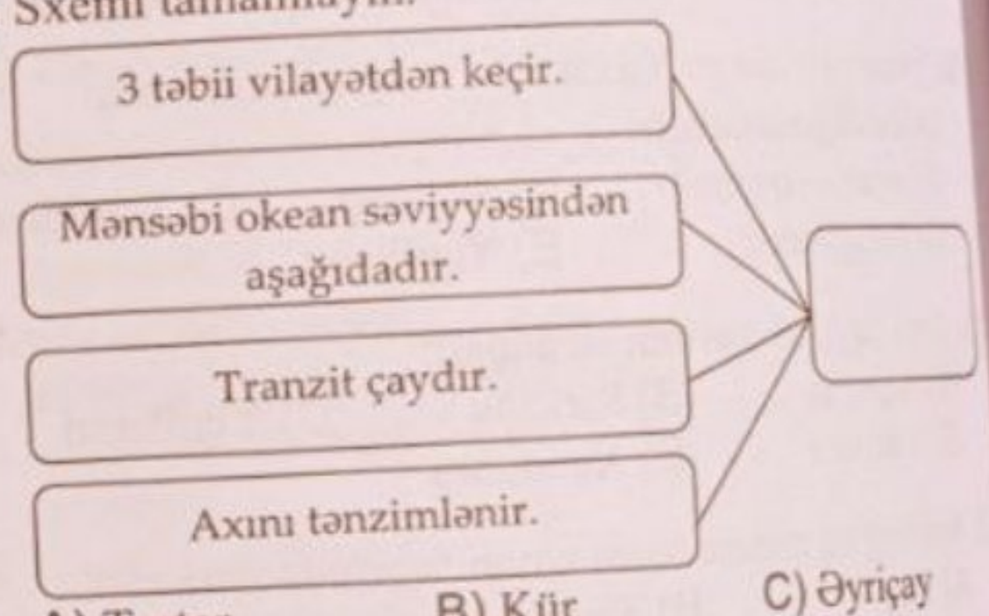

A) Tərtər B) Kür C) Əyriçay
D) Araz E) Qanıx

80. Xəritədə rəqəmlərlə verilən çaylara aid olan əlaməti müəyyən edin.

A) Enli çay dərələrinə, kanyonlara malikdir.
B) Bütün çayları birbaşa Mingəçevir su anbarına tökülür.
C) Kürün sağ qollarıdır.
D) Daşlı və daşlı-palçıqlı sellərə rast gəlinir.
E) Yalnız yağış suları ilə qidalanır.

T.me/BirlikTeam

81. Xəritədə rəqəmlərlə verilən çaylara aid ***olmayan*** əlaməti seçin.

A) Daşlı, daşlı-palçıqlı sellər müşahidə olunur.
B) Qanıx-Əyriçay vadisində gətirmə konusları yaradır.
C) Keçdikləri ərazidə yayı quraq keçən mülayim-isti iqlim tipi mövcuddur.
D) Qarışıq qidalanmaya malikdir.
E) Kür hövzəsinin çaylarıdır.

82. Azərbaycanın bolsulu çaylarına daxildir:
A) Qarqar, Şinçay, Bolqarçay
B) Qusarçay, Vəlvələçay, Pirsaat
C) Samur, Mazımçay, Ceyrankeçməz
D) Samur, Qudyalçay, Qusarçay
E) Balakənçay, Qanıx, Sumqayıtçay

83. Naxçıvançay və Araz çayının müvafiq olaraq eroziya bazislərini müəyyən edin.
A) Araz, Xəzər
B) Dünya okeanı, Kür
C) Batabat gölü, Ağgöl
D) Araz, Kür
E) Arpaçay, Kür-Araz ovalığı

84. Mənbələrini Qarabağ Vulkanik yaylasından götürən çaylar:
A) Göyçay, Ordubadçay, Kürəkçay
B) Arpaçay, Tərtər, Həkəri
C) Tərtər, Gilançay, Ağsu
D) Türyançay, Qarqarçay, Əlicançay
E) Gilançay, Kürəkçay, Astaraçay

85. Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında kanyonvari dərələr yaradan çaylar:
A) Qusarçay, Qudyalçay, Vəlvələçay
B) Viləşçay, Lənkərançay, Qaraçay
C) Göyçay, Türyançay, Ataçay
D) Ağstafaçay, Zəyəmçay, Tovuzçay
E) Arpaçay, Naxçıvançay, Əlincəçay

86. Əsasən yağış suları ilə qidalanan çaylar:
1. Tərtərçay 2. Pirsaat 3. Qusarçay
4. Viləşçay 5. Həkəri 6. Ceyrankeçməz
A) 1, 3, 6 B) 2, 3, 5 C) 2, 4, 6
D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 6

87. Azərbaycanın daha çox çirklənmiş çayları:
1. Oxçuçay 2. Kişçay 3. Turyançay
4. Kür 5. Araz 6. Qusarçay
A) 1, 4, 5 B) 1, 5, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 3, 4, 6

88. Araz çayında suyun səviyyəsinin ən yüksək və ən aşağı olduğu ayların müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) sentyabr və dekabr ayları
B) may və avqust ayları
C) noyabr və fevral ayları
D) iyun və dekabr ayları
E) aprel və yanvar ayları

89. Kür çayında suyun səviyyəsinin ən alçaq və ən yüksək olduğu ayların müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) yanvar, iyun
B) mart, aprel
C) may, oktyabr
D) sentyabr, aprel
E) dekabr, iyul

90. Azərbaycanda su eroziyasının ən çox yayıldığı ərazilər:
A) Salyan düzü və Böyük Qafqazın yüksək dağlığı
B) Lənkəran ovalığı və Naxçıvanın yüksək dağlıq əraziləri
C) Şirvan düzü və Talışın alçaq dağları
D) Böyük və Kiçik Qafqazın orta dağlığı
E) Muğan düzü və Kiçik Qafqazın orta dağlıq əraziləri

91. Tərtər, Əlican və Gəncə çaylarının oxşar cəhəti:
A) Mingəçevir su anbarına tökülürlər.
B) Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacından axırlar.
C) Kiçik Qafqazın cənub-şərq yamacından axırlar.
D) Böyük Qafqazın cənub yamacından axırlar.
E) Kür çayının qollarıdır.

92. İlin soyuq dövründə bolsulu olan çaylar:
A) Qanıx, Əyriçay, Araz
B) Viləşçay, Lənkərançay, Astaraçay
C) Qarqarçay, Kür, Lənkərançay
D) Gəncəçay, Tərtər, Samur
E) Qusarçay, Kürmükçay, Katexçay

93. Azərbaycanda şor göllər hansı ərazilərdə daha geniş yayılmışdır və bunun səbəbi:
A) Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında və Lənkəranda; axarsız göllər
B) Qusar maili düzənliyi və Abşeron-Qobustan; ifrat rütubətlik
C) Qobustan-Abşeron və Acınohur-Ceyrançöldə; arid iqlim şəraiti
D) Böyük Qafqazın cənub yamacları və Qarabağ Vulkanik yaylasında; buxarlanmanın çox olması
E) Naxçıvanda və Yuxarı Qarabağda; rütubətlənmə əmsalı vahidə bərabər olması

94. Mənbəyini Kiçik Qafqazdan götürən Kür çayının sağ qolları:
A) Zəyəmçay, Ağstafaçay, Türyançay, Kürmükçay
B) Araz, Göyçay, Gəncəçay, Tərtərçay
C) Qanıx, Şəmkirçay, Kürəkçay, Şinçay
D) Qabırrı, Qarqarçay, Kişçay, Oxçuçay
E) Şəmkirçay, Gəncəçay, Zəyəmçay, Tərtərçay

NOTE 9
D CAMERA

T.me/BirlikTeam

95. Azərbaycanda illik çay axımının yüksək olduğu ərazilər:
1. Lənkəran vilayəti
2. Kür-Araz ovalığı
3. Böyük Qafqazın cənub yamacı
4. Naxçıvanın Arazboyu düzənliyi
5. Abşeron

A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 5 D) 2, 5 E) 1, 4

96. Axımı əsasən respublikamızın ərazisində formalaşan çaylar:
A) Gəncəçay, Qanıx, Şəmkirçay, Qarqarçay
B) Araz, Samur, Tərtər, Qudyalçay
C) Girdimançay, Astaraçay, Pirsaat, Arpaçay
D) Arpaçay, Qabırrı, Ataçay, Sumqayıtçay
E) Tərtər, Viləşçay, Qudyalçay, Türyançay

97. Aşağıdakı su anbarlarından hansı Araz çayı üzərindədir?
1. Ceyranbatan 2. Mil-Muğan
3. Xanbulançay 4. Şəmkir
5. Varvara 6. Bəhramtəpə
7. Sərsəng

A) 1, 2 B) 3, 7 C) 4, 6 D) 3, 5 E) 2, 6

98. Azərbaycanda dağ buzlaqlarının ***yaranmadığı*** silsilələr:
1. Yan silsilə 2. Talış dağları
3. Ləngəbiz sıra dağları 4. Baş Qafqaz suayrıcı
5. Zəngəzur silsiləsi 6. Qarabağ silsiləsi

A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 3, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 1, 5, 6

99. Azərbaycanda daimi qar və buzlaqların ərinti suları ilə qidalanan çayların əsas xüsusiyyətləri:
1. Yazın əvvəlində daşırlar.
2. Mənbələri qar xətti yaxınlığında yerləşir.
3. mənsəblərində estuari əmələ gətirirlər.
4. Bütün il boyu su sərfi dəyişmir.
5. Yazda və yayın əvvəllərində daha bolsulu olur.
6. Əsasən Böyük Qafqazda yerləşirlər.

A) 1, 2, 3 B) 2, 5, 6 C) 4, 5, 6
D) 1, 3, 4 E) 2, 3, 6

100. Qrunt sularının başlıca qida mənbələri:
1. atmosfer yağıntılar
2. səth suları
3. layarası sular
4. kosmik mənşəli sular
5. hidrotexniki qurğulardan sızan sular
6. termal sular

A) 2, 4, 5 B) 1, 2, 5 C) 3, 4, 6
D) 1, 5, 6 E) 2, 3, 5

101. Baş Qafqaz silsiləsinin cənub yamacından başlayan çaylarda sel hadisələrinin əmələgəlmə səbəbləri:
1. yarımsəhra və quru çöl iqliminə malik olması
2. gur yağışların düşməsi
3. meşə-çəmən landşaftının böyük sahə tutması
4. yamacların böyük meyilliliyi
5. asanlıqla aşınan süxurların üstünlüyü
6. hava temperaturunun hündürlükdən asılı olaraq dəyişməsi

A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 2, 4, 5
D) 3, 4, 5 E) 1, 5, 6

102. Araz çayına aid olan əlamətlər:
1. Mənbəyi Bingöl zirvəsindən başlayır
2. Suvarma əhəmiyyəti yoxdur
3. Birbaşa Xəzərə tökülür
4. Mənsəbi okean səviyyəsindən aşağıdır
5. Mənsəbi okean səviyyəsindən yuxarıdır

A) 4, 5 B) 2, 5 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 1, 4

103. Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu ərazisindən axan çaylar:
A) Quruçay, Köndələnçay, Zəyəmçay, Qabırrı
B) Oxçuçay, Tərtər, Gilgilçay, Katexçay
C) Həkəri, Bərgüşad, Gilançay, Muxaxçay
D) Qarqarçay, Kürəkçay, Əsrikçay, Əlincaçay
E) Oxçuçay, Bərgüşad, Həkəri, Tərtər

104. Kür və Araz çaylarını bir-birindən fərqləndirən cəhət:
A) Tənzimlənən axıma malikdirlər.
B) Mənbəyini Türkiyə ərazisindən götürürlər.
C) Əsas qidalanma mənbəyi yeraltı sulardır.
D) Qapalı Xəzər dənizi hövzəsinə mənsubdur.
E) Bolsulu dövrü yaz fəslinə uyğun gəlir.

105. Kür çayı üzərində tikilmiş kaskad SES-lərin ətraf mühitə təsirinin mənfi nəticələri:
A) Tuğay meşə kompleksi məhv olmuş, şoranlaşma güclənmişdir.
B) Suvarma əkinçiliyinin inkişafına mane olmuş, sudan istifadə çətinləşmişdir.
C) Meşələr məhv olmuş, suyun tənzimlənməsi pozulmuşdur.
D) Balıqçılığa böyük ziyan dəymiş, çayın axımı tənzimlənmişdir.
E) Qrunt sularının səviyyəsi aşağı düşmüş, çayın nəqliyyat əhəmiyyəti azalmışdır.

106. Çayların müvafiq olaraq suvardığı əraziləri müəyyən edin.

I. Viləşçay	1. Şirvan düzü
II. Şəmkirçay	2. Samur-Dəvəçi ovalığı
III. Qudyalçay	3. Lənkəran ovalığı
IV. Tərtərçay	4. Gəncə-Qazax düzü
V. Göyçay	5. Qarabağ düzü

A) I – 1; II – 2; III – 4; IV – 3; V – 5
B) I – 3; II – 4; III – 2; IV – 5; V – 1
C) I – 2; II – 4; III – 1; IV – 5; V – 3
D) I – 3; II – 1; III – 2; IV – 4; V – 5
E) I – 3; II – 2; III – 1; IV – 5; V – 4

107. Verilən çayların müvafiq olaraq suvardığı əraziləri müəyyən edin.

I. Türyançay
II. Tərtərçay
III. Qudyalçay
IV. Arpaçay
V. Viləşçay

1. Samur-Dəvəçi ovalığı
2. Lənkəran ovalığı
3. Qarabağ düzü
4. Şirvan düzü
5. Arazboyu maili düzənlik

A) I – 4; II – 3; III – 2; IV – 1; V – 5
B) I – 1; II – 5; III – 4; IV – 2; V – 3
C) I – 4; II – 5; III – 1; IV – 3; V – 2
D) I – 3; II – 4; III – 5; IV – 2; V – 1
E) I – 4; II – 3; III – 1; IV – 5; V – 2

108. Tərtərçay, Astaraçay və Həkəri çayın eroziya bazislərinin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

A) Kür çayı, Xəzər dənizi, Araz çayı
B) Araz çayı, Kür çayı, Xəzər dənizi
C) Mingəçevir su anbarı, Şəmkir su anbarı, Bəhrəmtəpə su anbarı
D) Kür çayı, Araz çayı, Xəzər dənizi
E) Xəzər dənizi, Lənkərançay, Kür çayı

109. Araz hansı çaylar üçün eroziya bazisidir?

A) Bəsitçay, Xaçınçay, Tərtərçay
B) Tovuzçay, Zəyəmçay, Bərgüşadçay
C) Arpaçay, Naxçıvançay, Həkəri
D) Astaraçay, Şəmkirçay, Əsrikçay
E) Ağstafaçay, Korçay, Göyçay

110. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə uyğun gələn gölləri müəyyən edin.

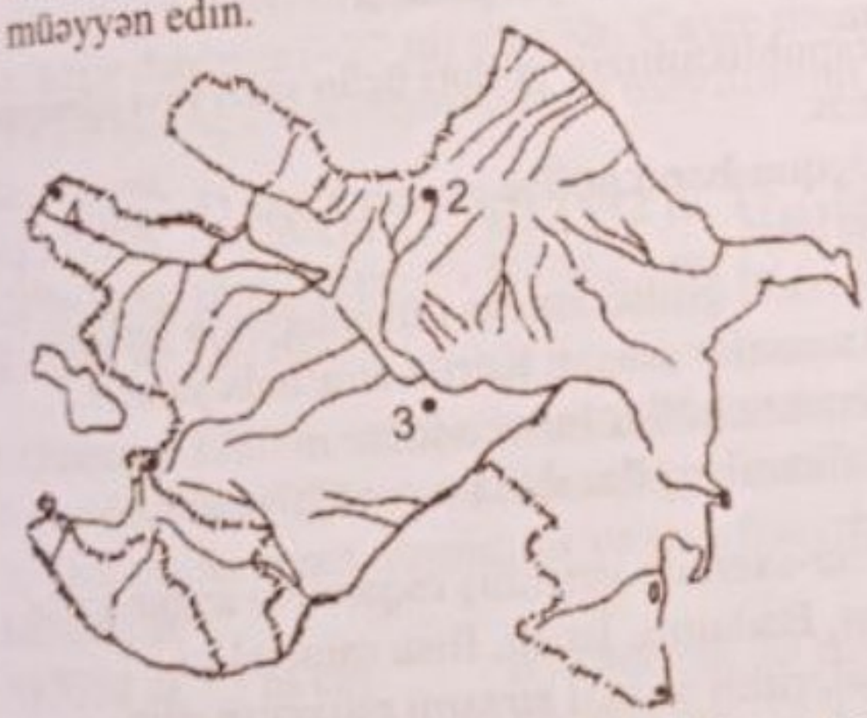

A) 1 – Böyük Alagöl, 2 – Tufangöl, 3 – Ağgöl, 4 – Candargöl
B) 1 – Maralgöl, 2 – Sarısu, 3 – Batabat, 4 – Hacıqabul
C) 1 – Candargöl, 2 – Acınohur, 3 – Ağgöl, 4 – Masazır
D) 1 – Batabat, 2 – Tufangöl, 3 – Qanlıgöl, 4 – Mehman
E) 1 – Göygöl, 2 – Hacıqabul, 3 – Ağgöl, 4 – Qanlıgöl

111. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə uyğun gələn coğrafi obyektləri müəyyən edin.

A) 1 – Kürün deltası, 2 – Sarısu gölü, 3 – Acınohur gölü, 4 – Şəmkir su anbarı
B) 1 – Bayıl buxtası, 2 – Hacıqabul gölü, 3 – Mingəçevir su anbarı, 4 – Acınohur gölü
C) 1 – Qızılağac körfəzi, 2 – Ağ göl, 3 – Candar gölü, 4 – Mingəçevir su anbarı
D) 1 – Qızılağac körfəzi, 2 – Sarısu gölü, 3 – Acınohur gölü, 4 – Şəmkir su anbarı
E) 1 – Qızılağac körfəzi, 2 – Qara göl, 3 – Acınohur gölü, 4 – Şəmkir su anbarı

112. Respublikamızda müvafiq olaraq üç, iki və bir təbii vilayət ərazisindən axan çaylar:

A) Kür, Viləşçay, Tərtər
B) Araz, Tərtər, Kür
C) Araz, Kür, Samur
D) Araz, Kür, Lənkərançay
E) Kür, Qanıx, Girdimançay

113. Respublikamızda müvafiq olaraq bir, iki və üç təbii vilayət ərazisindən axan çaylar:

A) Kür, Araz, Samur
B) Şəmkirçay, Arpaçay, Kür
C) Kür, Türyançay, Araz
D) Araz, Kür, Tərtər
E) Lənkərançay, Kür, Araz

114. Suvarma kanalı → başlandığı mənbə → suvardığı ərazinin müvafiq olaraq düzgün verildiyi sıranı göstərin.

A) Əzizbəyov → Mil-Muğan su anbarı → Şirvan düzü
B) Yuxarı Qarabağ→Mingəçevir su anbarı → Muğan düzü
C) Yuxarı Şirvan → Mingəçevir su anbarı → Şirvan düzü
D) Samur-Abşeron → Samur çayı → Mil düzü
E) Baş Mil → Bəhramtəpə su anbarı → Muğan düzü

115. Göl → onun yerləşdiyi ərazi → göl çuxurunun mənşəyinin müvafiq olaraq düzgün verildiyi sıranı göstərin.

A) Batabat → Şərur-Ordubad düzənliyi → buzlaq
B) Tufangöl → Baş Suayırıcı silsilə → buzlaq
C) Ağzıbirçala → Samur-Dəvəçi ovalığı → vulkanik
D) Hacıqabul → Kür-Araz ovalığı→ uçqun-bənd
E) Masazır → Abşeron yarımadası→ uçqun-bənd

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

116. Kür çayı sahilində yerləşən şəhərləri Kürün mənsəbinə doğru ardıcıl düzün:
A) Yevlax, Mingəçevir, Sabirabad, Zərdab
B) Tbilisi, Yevlax, Mingəçevir, Neftçala
C) Tbilisi, Yevlax, Sabirabad, Salyan
D) Tbilisi, Qazax, Neftçala, Salyan
E) Yevlax, Ağstafa, Sabirabad, Neftçala

117. Kür çayı sahilində yerləşən inzibati rayonları mənsəbə doğru ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Samux, Göygöl, Salyan, Sabirabad
B) Ağstafa, Tərtər, Saatlı, Ağdaş
C) Qazax, Yevlax, Neftçala, Kürdəmir
D) Qazax, Sabirabad, Tovuz, Saatlı
E) Ağstafa, Samux, Zərdab, Neftçala

118. Azərbaycanda həm elektrik enerjisi istehsalında, həm də suvarmada istifadə olunan su anbarları:
A) Ağstafaçay, Araz, Nohurqışlaq, Şəmkir
B) Mingəçevir, Araz, Xanbulançay, Şəmkir, Arpaçay
C) Yenikənd, Varvara, Araz, Cavanşir, Sərsəng
D) Ceyranbatan, Şəmkir, Varvara, Mil-Muğan, Araz
E) Şəmkir, Yenikənd, Mingəçevir, Araz, Sərsəng

119. Azərbaycanda elektrik enerjisi istehsalında istifadə ***olunmayan*** su anbarları:
A) Arpaçay, Mil-Muğan, Şəmkir, Araz, Sərsəng
B) Cavanşir, Bəhrəmtəpə, Arpaçay, Yenikənd, Ceyranbatan
C) Sərsəng, Ceyranbatan, Nohurqışlaq, Şəmkir, Yekəxana
D) Araz, Ağstafaçay, Xanbulan, Varvara, Nohurqışlaq
E) Ağstafaçay, Xanbulançay, Mil-Muğan, Ceyranbatan, Nohurqışlaq

120. Rəqəmlərə uyğun gələn kanalları ardıcıllıqla müəyyən edin.

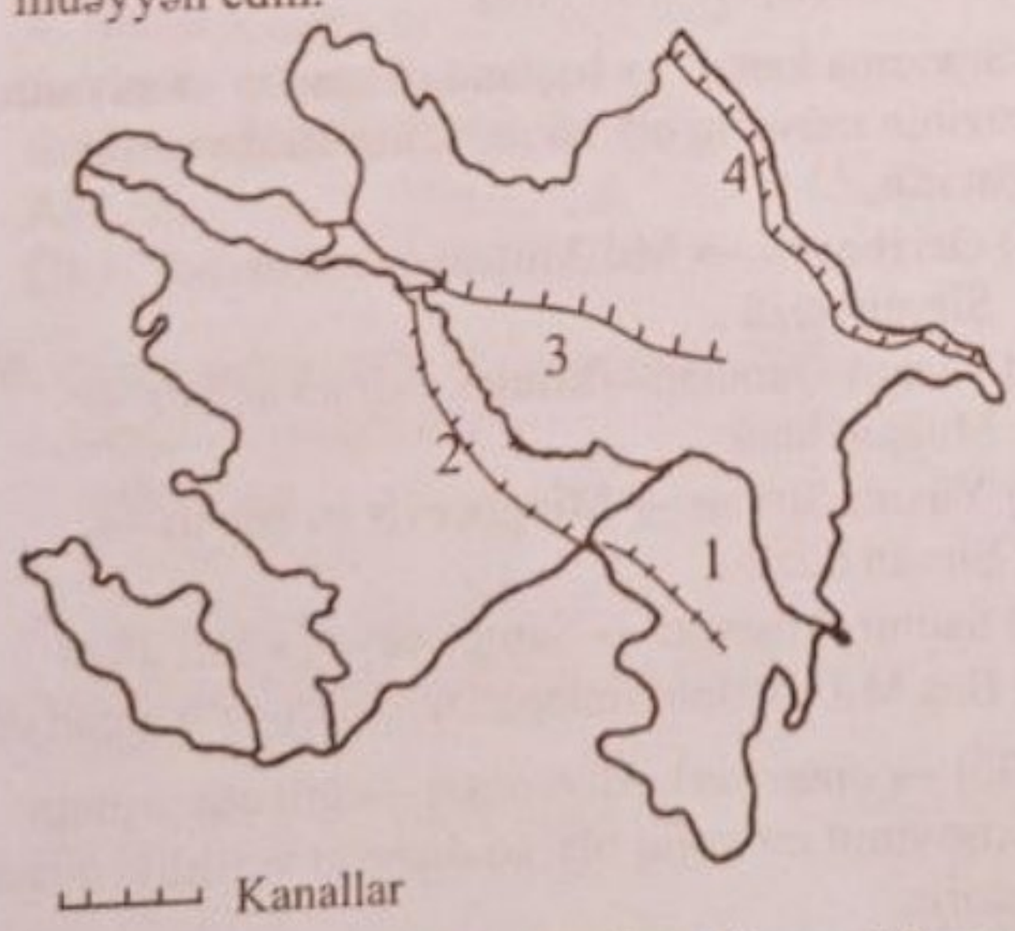

A) Əzizbəyov, Yuxarı Qarabağ, Yuxarı Şirvan, Samur-Abşeron
B) Baş Mil, Yuxarı Şirvan, Yuxarı Qarabağ, Samur-Abşeron
C) Əzizbəyov, Yuxarı Şirvan, Samur-Abşeron, Yuxarı Qarabağ
D) Yuxarı Şirvan, Samur-Abşeron, Yuxarı Qarabağ, Baş Muğan
E) Baş Mil, Yuxarı Qarabağ, Yuxarı Şirvan, Samur-Abşeron

121. Kür çayında bolsululuğun yazda olmasının səbəbi
A) əsasən yeraltı sularla qidalanması
B) qidalanmasında buzlaqların üstünlüyü
C) əsasən yağış suları ilə qidalanması
D) kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacından axan qollarının bu dövrdə bolsulu olması
E) əsasən qarın ərinti suları ilə qidalanması

122. Samur çayının bolsululuq dövrünün yay aylarında olmasının səbəbi:
A) yay aylarında atmosfer yağıntılarının daha çox düşməsi
B) yayda yeraltı sularla qidalanmanın artması
C) səthdən buxarlanmanın azalması
D) çayin qidalanmasında qar və buzlaqların ərinti sularının rolunun böyük olması
E) yayda çaydan suvarma üçün az istifadə edilməsi

123. Böyük Alagölü Tufangöldən ***fərqləndirən*** əlamət:
A) Suvarmada istifadə olunması
B) Tektonik mənşəli olması
C) Şirinsulu olması
D) Şorsulu olması
E) Dağlıq ərazidə yerləşməsi

124. Respublikamızın gölləri üçün səciyyəvi ***olmayan*** əlamət:
A) Uçqun-bənd göllər əsasən Kiçik Qafqazda yerləşir.
B) Şorsulu göllər əsasən düzənliklərdə yerləşir.
C) Axmazlar əsasən Kürün ətrafında yaranır.
D) Axarsız göllər mövcuddur.
E) Vulkanik göllər daha çox yayılmışdır.

125. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə uyğun gələn Xaltan, Badamlı, İstisu, İlisu mineral su mənbələrinin ardıcıl sırasını müəyyən edin.

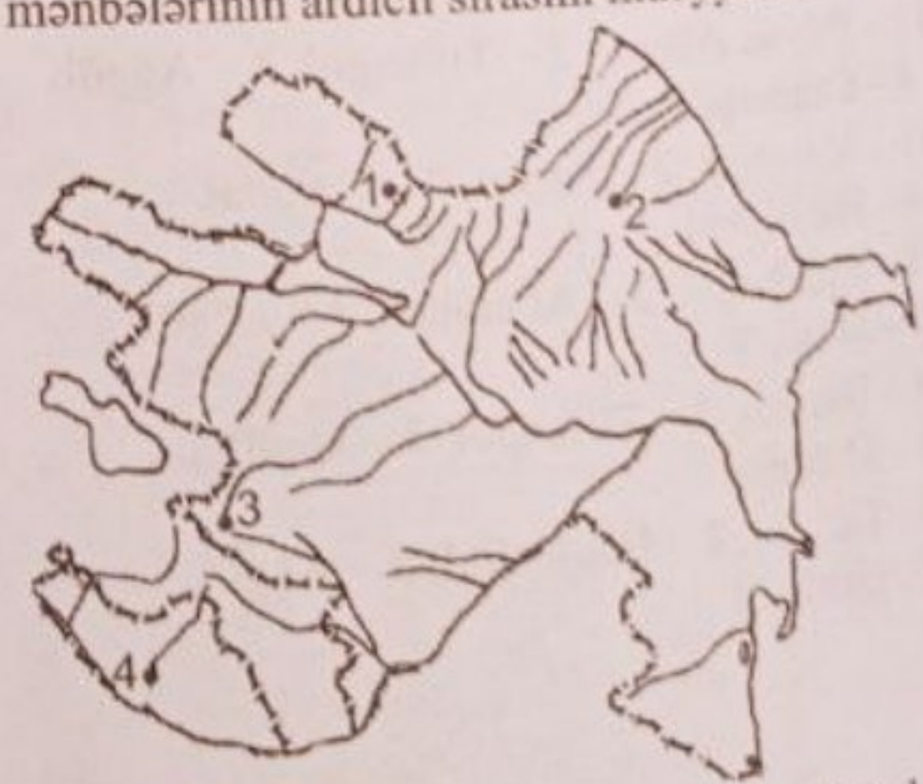

A) 1, 2, 3 ,4
B) 2, 4, 3, 1
C) 2, 1, 3,
D) 1, 4, 2, 3
E) 4, 2, 3, 1

T.me/BirlikTeam

126. Uyğunluğu müəyyən edin.

Çayların adı:	*Ərazisindən keçdiyi əsas inzibati rayon:*
1. Həkəri	a. Qobustan
2. Türyançay	b. Zəngilan
3. Sumqayıtçay	c. Ağdaş
4. Arpaçay	d. Şərur
5. Oxçuçay	e. Qubadlı

A) 1 – e; 2 – d; 3 – c; 4 – b; 5 – a
B) 1 – c; 2 – a; 3 – b; 4 – e; 5 – d
C) 1 – e; 2 – c; 3 – a; 4 – d; 5 – b
D) 1 – c; 2 – a; 3 – e; 4 – d; 5 – b
E) 1 – d; 2 – c; 3 – b; 4 – e; 5 – a

127. Uyğunluğu müəyyən edin:

Çayların adı	*Ərazisindən keçdiyi əsas inzibati rayon*
1. Qarqarçay	a. Kəlbəcər
2. Girdimançay	b. Ağdam
3. Zəyəmçay	c. Tovuz
4. Kürəkçay	d. İsmayıllı
5. Tərtər	e. Goranboy

A) 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – d; 5 – e
B) 1 – d; 2 – b; 3 – a; 4 – e; 5 – c
C) 1 – b; 2 – d; 3 – c; 4 – e; 5 – a
D) 1 – c; 2 – b; 3 – d; 4 – a; 5 – e
E) 1 – e; 2 – a; 3 – c; 4 – b; 5 – d

128. Samur çayı 3600 m mütləq hündürlükdən başlayır və Xəzər dənizinə (–27 m) tökülür. Çayın uzunluğu 216 km olarsa, onun düşməsini və meylliliyini hesablayın.
A) 3572 m, 163 m/km B) 3572 m, 15,2 m/km
C) 3627 m, 16,8 m/km D) 3627 m, 15 m/km
E) 3656 m, 160 m/km

129. Qusarçay 3780 m mütləq hündürlükdən başlayır və Xəzər dənizinə (–27 m) tökülür. Çayın uzunluğu 106 km olarsa, onun düşməsini və meylliliyini hesablayın.
A) 3758 m, 15 m/km B) 3808 m, 37 m/km
C) 3752 m, 35,9 m/km D) 3807 m, 35,9 m/km
E) 4008 m, 40 m/km

130. Azərbaycanda su anbarlarını birləşdirən kanal :
A) Yuxarı Qarabağ B) Yuxarı Şirvan
C) Baş Muğan D) Əzizbəyov E) Baş Mil

131. Azərbaycanda yerləşən gölləri müəyyən edin.
1. Ağzıbirçala
2. Balxaş
3. Sarısu
4. Ağgöl
5. Van
6. İssık-Kul
A) 1, 4, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 5, 6
D) 1, 3, 4 E) 2, 3, 5

132. Xəritə-sxemdə verilən məntəqələrdə rəqəmlərə uyğun hansı mənşəli göllərin yerləşdiyini müəyyən edin.

A) 1 – vulkanik, 2 – uçqun, 3 – axmaz
B) 1 – tektonik, 2 – uçqun, 3 – buzlaq
C) 1 – uçqun, 2 – axmaz, 3 – tektonik
D) 1 – karst, 2 – buzlaq, 3 – relikt
E) 1 – tektonik, 2 – axmaz, 3 – uçqun

133. Azərbaycanda olan SES-lərin gücünə görə azalan sırası:
A) Mingəçevir, Şəmkir, Bəhrəmtəpə
B) Arpaçay, Araz, Mingəçevir
C) Varvara, Şəmkir, Yenikənd
D) Mingəçevir, Şəmkir, Sərsəng
E) Araz, Tərtər, Yenikənd

134. Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacının və Abşeron-Qobustanın çaylarını bir-birindən fərqləndirən cəhət:
A) Şimal-şərq yamacın çayları azsuludur, Abşeron-Qobustan çayları yazda və yayda daşırlar.
B) Yayda şimal-şərq yamacın çayları quruyur, Abşeron-Qobustan çayları isə bolsuludurlar.
C) Şimal-şərq yamacın çayları bolsuludur, Abşeron-Qobustan çayları isə yayda quruyurlar.
D) Şimal-şərq yamacın çayları yeraltı və yağış suları ilə, Abşeron-Qobustan çayları isə məişət və yeraltı sularla qidalanırlar.
E) Şimal-şərq yamacın çaylarından suvarmada istifadə olunmur, Abşeron-Qobustan çaylarından isə suvarmada istifadə olunurlar.

135. Azərbaycanda sellərə qarşı mübarizənin əsas yolları:
A) selli çayların dərələrinin dərinləşdirilməsi, kollektor-drenaj sisteminin yaradılması
B) selin qarşısını ala bilən bəndlərin yaradılması, yamacların bitki örtüyü ilə bərkidilməsi
C) meşə zolaqlarının salınması, suvarma kanallarının yaradılması
D) çay hövzəsindəki meşələrin qırılması, suyun çayın əsas yatağından uzaqlaşdırılması
E) sellərin əmələ gələ biləcəyi ərazilərdə əkin sahələrinin genişləndirilməsi, kollektor-drenaj sisteminin yaradılması

NOTE 9
AD CAMERA

T.me/BirlikTeam

136. Daha çox çirklənmiş çaylar qrupunu müəyyən edin.

A) 1, 3, 4, 6 B) 2, 3, 4, 5 C) 1, 2, 3, 6
D) 3, 4, 5, 6 E) 1, 3, 5, 6

137. Tərtər çayının mənbəyindən mənsəbinə doğru rayonların düzgün yerləşmə ardıcıllığını göstərin.
A) Ağdam, Tərtər, Yevlax
B) Laçın, Ağdam, Tərtər
C) Kəlbəcər, Ağdam, Bərdə
D) Kəlbəcər, Tərtər, Bərdə
E) Laçın, Tərtər, Ağdam

138. Aşağıdakı çaylara müvafiq gələn dərə formaları:
1. enli, U-şəkilli
2. dərin, kanyon
a. əhəngdaşlı yumşaq süxurları kəsib keçən dağ çayları
b. bərk süxurlardan keçən dağ çayları
c. gilli süxurları kəsib keçən düzənlik çayları
A) 1 – b; 2 – c B) 1 – a; 2 – b C) 1 – c; 2 – a
D) 1 – c; 2 – b E) 1 – b; 2 – a

139. Araz çayı öz başlanğıcını 2990 m yüksəklikdən götürərək Sabirabad yaxınlığında (–11 m) mütləq yüksəklikdə Kürlə qovuşur. Araz çayının düşməsini hesablayın.
A) 3001 m B) 2828 m C) 2979 m
D) 2080 m E) 2972 m

140. Araz çayının mənbəyinin mütləq hündürlüyü 2990 m, mənsəbininki (–11 m)-dir. Çayın uzunluğu 1072 km olarsa, Araz çayının meyilliyi nə qədərdir?
A) 0,03 m/km B) 18 m/km C) 29,4 m/km
D) 294 m/km E) 2,8 m/km

141. Kür çayının mənbəyi 2740 m hündürlükdə, mənsəbinin hündürlüyü isə (–28 m)-dir. Çayın düşməsini və meylliyini hesablayın.
A) 2230 m, 1,2 m/km
B) 2666 m, 1,6 m/km
C) 3200 m, 2,5 m/km
D) 2768 m, 1,8 m/km
E) 1680 m, 2,8 m/km

142. Gölləri çuxurlarının mənşəyinə (I) və su mübadiləsinə (II) görə müvafiq sırasını müəyyən edin.
A) I – Ağgöl – axmaz, II – Masazır – axarsız
B) I – Göygöl – tektonik, II – Ağzıbirçala – axarlı
C) I – Acınohur – tektonik, II – Böyükşor – axarlı
D) I – Binəqədi – vulkanik, II – Sarısu – axarlı
E) I – Maralgöl – buzlaq, II – Candargöl – axarsız

143. Gölləri çuxurlarının mənşəyinə (I) və su mübadiləsinə (II) görə müvafiq sırasını müəyyən edin.
A) I – Ağgöl – axmaz, II – Masazır – axarlı
B) I – Ağzıbirçala – vulkanik,
II – Candargöl – axarsız
C) I – Batabat – tektonik, II – Ağgöl – axarlı
D) I – Maralgöl – tektonik, II – Qanlıgöl – axarlı
E) I – Sarısu – axmaz, II – Acınohur – axarsız

144. Xəzər dənizinə tökülən çayların cənubdan şimala ardıcıl sırasını müəyyən edin.
A) Təngərud, Viləşçay, Vəlvələçay, Samur, Qusarçay
B) Astaraçay, Lənkərançay, Samur, Gilgilçay, Vəlvələçay
C) Təngərud, Lənkərançay, Sumqayıtçay, Qusarçay, Viləşçay
D) Astaraçay, Viləşçay, Ataçay, Vəlvələçay, Qudyalçay
E) Viləşçay, Astaraçay, Lənkərançay, Qusarçay, Samur

145. Xəzər dənizinə tökülən çayların şimaldan cənub ardıcıl sırasını müəyyən edin.
A) Qudyalçay, Samur, Vəlvələçay, Viləşçay, Lənkərançay
B) Samur, Vəlvələçay, Qusarçay, Astaraçay, Lənkərançay
C) Qusarçay, Ataçay, Vəlvələçay, Lənkərançay, Viləşçay
D) Qudyalçay, Vəlvələçay, Ataçay, Viləşçay, Astaraçay
E) Samur, Viləşçay, Vəlvələçay, Lənkərançay, Astaraçay

146. Kürün sol qollarının şərqdən qərbə (I), sağ qollarının isə qərbdən şərqə (II) ardıcıl sırası:
1. Qabırrı
2. Əlicançay
3. Zəyəmçay
4. Qoşqarçay
5. Tovuzçay
6. Ağsuçay
7. Qarqarçay
8. Göyçay

A) I – 3, 8, 2, 1; II – 6, 7, 5, 4
B) I – 1, 2, 8, 6; II – 7, 4, 5, 3
C) I – 6, 2, 8, 1; II – 5, 4, 3, 7
D) I – 6, 8, 2, 1; II – 5, 3, 4, 7
E) I – 2, 3, 4, 5; II – 1, 6, 8, 7

T.me/BirlikTeam

147. Araz çayının sol qollarının qərbdən şərqə doğru ardıcıl sırası:
A) Əlincəçay, Ordubadçay, Bəsitçay, Oxçuçay, Həkəri
B) Arpaçay, Naxçıvançay, Həkəri, Oxçuçay, Əlincəçay
C) Naxçıvançay, Gilançay, Köndələnçay, Bərgüşad, Həkəri
D) Əlincəçay, Arpaçay, Ordubadçay, Həkəri, Oxçuçay
E) Arpaçay, Gilançay, Naxçıvançay, Köndələnçay, Həkəri

148. Araz çayının sol qollarının şərqdən qərbə doğru ardıcıl sırası:
A) Oxçuçay, Ordubadçay, Naxçıvançay, Gilançay, Arpaçay
B) Köndələnçay, Həkəri, Oxçuçay, Naxçıvançay, Əlincəçay
C) Həkəri, Oxçuçay, Ordubadçay, Naxçıvançay, Gilançay
D) Köndələnçay, Həkəri, Gilançay, Oxçuçay, Arpaçay
E) Həkəri, Oxçuçay, Bəsitçay, Ordubadçay, Gilançay

149. Cədvəldə qidalanmasında üstünlük təşkil edən çayların mənbələrə görə düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.

№	*Qar və buzlaqların ərinti suları*	*Yağış suları*	*Yeraltı sular*
1.	Samur	Viləş	Araz
2.	Həkəri	Qudyal	Qusar
3.	Kür	Araz	Ceyrankeçməz
4.	Dəmiraparan	Pirsaat	Tərtər
5.	Qusar	Bolqar	Həkəri
6.	Sumqayıt	Türyan	Astara

A) 1, 3, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 5, 6
D) 1, 4, 5 E) 2, 4, 6

150. Cədvəldə verilən çayların qidalanmasında üstünlük təşkil edən mənbələrin düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.

№	*Qarların ərinti və buzlaq suları*	*Yağış suları*	*Yeraltı sular*
1.	Pirsaat	Həkəri	Kür
2.	Qudyalçay	Sumqayıtçay	Tərtərçay
3.	Bolqarçay	Araz	Pirsaat
4.	Samur	Astaraçay	Kürəkçay
5.	Qusarçay	Viləşçay	Araz
6.	Ceyrankeçməz	Qanıx	Sumqayıtçay

A) 2, 3, 5 B) 1, 4, 6 C) 4, 5, 6
D) 2, 4, 5 E) 1, 2, 3

151. Çayların mənsəblərinin hündürlüklərinin azalmasına görə düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.
A) Göyçay, Əlincəçay, Samur
B) Tərtər, Ordubadçay, Qanıx
C) Türyançay, Lənkərançay, Oxçuçay
D) Naxçıvançay, Viləş, Ağstafaçay
E) Arpaçay, Həkəri, Ataçay

152. Çayların mənsəblərinin hündürlüklərinin azalmasına görə düzgün sırasını müəyyən edin.
A) Qudyalçay, Dəmiraparançay, Tovuzçay
B) Türyançay, Əlicançay, Qoşqarçay
C) Şəmkirçay, Ağstafaçay, Katexçay
D) Ağstafaçay, Göyçay, Qanıxçay
E) Şəmkirçay, Türyançay, Vəlvələçay

153. Azərbaycanda nisbətən böyük düşmə kəmiyyətinə malik olan və respublika ərazisində formalaşan çaylar:
A) Araz, Ağstafaçay, Qanıx, Həkəri
B) Qusarçay, Türyançay, Qudyalçay, Tərtərçay
C) Türyançay, Samur, Bərgüşad, Əyriçay
D) Qusarçay, Gilançay, Oxçuçay, Qabırrı
E) Arpaçay, Ağstafaçay, Tərtər, Əyriçay

154. Azərbaycanda nisbətən böyük düşmə kəmiyyətinə malik olan tranzit çaylar:
A) Kür, Araz, Samur, Əyriçay
B) Samur, Arpaçay, Kür, Araz
C) Ağstafaçay, Qabırrı, Qudyalçay, Oxçuçay
D) Tərtər, Arpaçay, Ağstafaçay, Əyriçay
E) Samur, Ağstafaçay, Viləşçay, Qabırrı

155. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

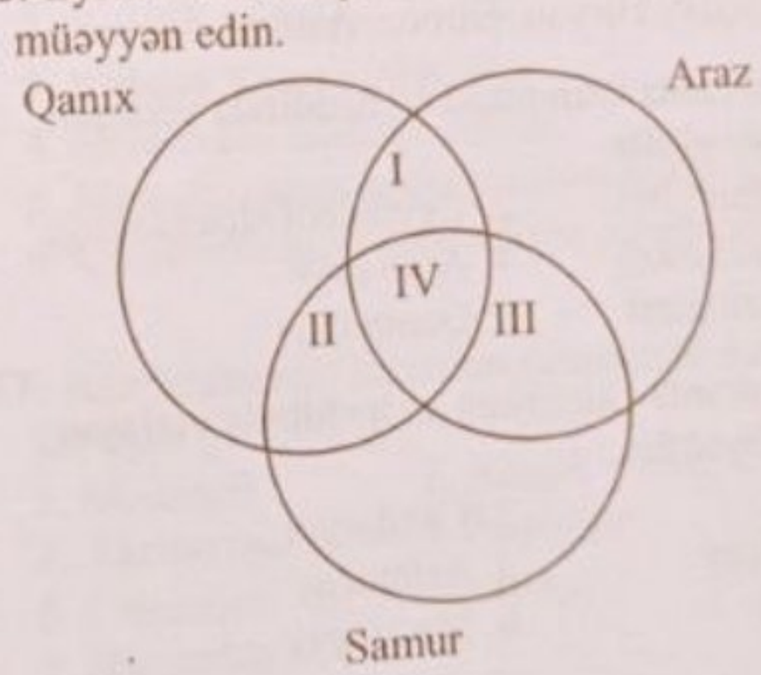

1. Tranzit və sərhəd çayıdır.
2. Mənsəbi okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
3. Kür çayının qoludur.
4. Aşağı axarında sürəti zəifdir.
5. Azərbaycan ərazisində bir təbii vilayətdən axır.

A) I – 2, 3; II – 4; III – 5; IV – 1
B) I – 3; II – 5; III – 2; IV – 1, 4
C) I – 5; II – 3; III – 1; IV – 2, 4
D) I – 4; II – 5; III – 2, 3; IV – 1
E) I – 4; II – 1, 5; III – 2; IV – 3

T.me/BirlikTeam

156. Cədvəldə verilən çaylara aid olan xüsusiyyətlərin düzgün göstərildiyi sıranı müəyyən edin.

№	Çaylar	Mənbəyi	Əsas qida mənbəyi	Keçdiyi düzən ərazi
1	Samur	Qutondağ	buzlaq və yağış	Samur-Dəvəçi ovalığı
2	Tərtər	Gəlinqaya	yeraltı və yağış	Qarabağ düzü
3	Göyçay	Babadağ	yağış və qar	Şirvan düzü
4	Viləşçay	Peştəsər	yağış və qar	Lənkəran ovalığı
5	Qusarçay	Şahdağ	yağış və yeraltı	Qusar maili düzənliyi
6	Qarqarçay	Vulkanik yayla	qar və buzlaq	Qarabağ düzü

A) 1, 2, 4 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 6
D) 3, 5, 6 E) 1, 2, 3

157. Çayların mənsəbləri (1) və mənbələrinin (2) mütləq hündürlüyünün artan sırasını müəyyən edin.
A) 1. Araz, Kür, Ağstafa, Samur
2. Köndələn, Bəsit, Tərtər, Qarqar
B) 1. Lənkəran, Viləş, Qusar, Gilgil
2. Ceyrankeçməz, Kür, Qudyal, Araz
C) 1. Lənkəran, Araz, Tərtər, Arpaçay
2. Pirsaat, Kür, Araz, Samur
D) 1. Vəlvələ, Viləş, Göyçay, Araz
2. Oxçu, Həkəri, Samur, Kür
E) 1. Kür, Araz, Xaçın, Təngərüd
2. Göyçay, Türyan, Əlincə, Astara

158. Azərbaycanla Gürcüstan sərhəddində yerləşən coğrafi obyektlər:
1. Acınohur gölü 2. Ceyrançöl alcaqdağlığı
3. Qarayazı düzü 4. Araz çayı
5. Sudur silsiləsi 6. Qanıx çayı

159. Azərbaycanla Gürcüstan sərhəddində yerləşən coğrafi obyektlər:
1. Samur 2. Candargöl
3. Bolqarçay 4. Astaraçay
5. Qabırrı 6. Mazımçay

160. Kiş, Şin, Kürmük çaylarına aid olan ümumi cəhətlər:
1. Selli çaylardır.
2. Əsasən, buzlaqla qidalanırlar.
3. Mənbələri Böyük Qafqazın cənub yamacındadır.
4. Gətirmə konuslarına malikdirlər.
5. Birbaşa Kür çayına tökülürlər.
6. Yayda quruyurlar.

161. Arpaçay və Ağstafaçaya aid olan əlamətlər:
1. Eyni fiziki-coğrafi vilayətin daxilindən axırlar.
2. Tənzimlənən axına malikdir.
3. Tranzit çaylardır.
4. Kürün sol qollarıdır.
5. Birbaşa Xəzərə tökülürlər.
6. Mənbələri eyni ölkə daxilindədir.

162. Əlicançay, Türyançay, Göyçay, Girdimançay çaylarına aid olan əlamətlər:
1. Kürün sol qollarıdır.
2. Kürün sağ qollarıdır.
3. Şirvan düzündən axırlar.
4. Gətirmə konusları yaradırlar.
5. Buzlaq suları ilə qidalanırlar.
6. Qovdağ və Nialdağ silsilələrini kəsib keçirlər.

163. Talış dağlarından axan çaylar üçün səciyyəvidir:
1. Qidalanmalarında yağış suları üstünlük təşkil edir.
2. Əsasən qar və buzlaq suları ilə qidalanırlar.
3. Birbaşa Xəzər dənizinə tökülür.
4. İlin soyuq dövründə bol sulu olurlar.
5. Üzərində iri SES-lər yaradılmışdır.

164. Abşeron göllərinin əsas qidalanma mənbələri:
1. Yeraltı sular
2. Kollektor-drenaj suları
3. Yağış suları
4. "Texnogen" sular
5. Buzlaqların ərinti suları
6. Çay suları

165. Abşeron göllərinin təsərrüfat əhəmiyyətini müəyyən edin.
1. Əhalinin su təchizatında istifadə olunur.
2. Suvarmada geniş istifadə olunur.
3. Duz ehtiyatlarına malikdir.
4. Yod-brom xammalı vardır.
5. Kimya sənayesi üçün təbii ehtiyata malikdir.
6. Əsasən rekreasiya əhəmiyyətlidirlər.

166. Kür çayının Azərbaycan hissəsi üçün səciyyəvidir:
1. yan eroziyanın üstünlük təşkil etməsi
2. daha çox tənzimlənməsi
3. sərhəd çayı olması
4. meylliyinin böyük olması
5. nəqliyyat əhəmiyyətinə malik olması
6. buzlaqlarla qidalanmasının üstün olması

167. Kür çayının səciyyəvi xüsusiyyətləri:
1. Üç ölkə ərazisindən axır.
2. Tənzimlənmiş axına malikdir.
3. Avropada ən böyük hövzəsi olan çaydır.
4. Suvarmada istifadə olunmur.
5. Qafqazın ən böyük çayıdır.
6. Eroziya bazisi okean səviyyəsindədir.
7. Mənbə və mənsəbi türk ölkələri ərazisindədir.

T.me/BirlikTeam

168. Kür hövzəsinə aid olub, lakin birbaşa Kürə ***tökülməyən*** çaylar:

1. Kürəkçay
2. Türyançay
3. Əyriçay
4. Arpaçay
5. Həkəri
6. Gəncəçay
7. Tərtərçay

169. Cədvələ əsasən düzgün variantları müəyyən edin.

№	Mənşə	Göl	Yerləşdiyi ərazi
1.	Çay-dərə	Sarısu gölü	Mil düzü
2.	Tektonik	Böyük-Alagöl	Murovdağ silsiləsi
3.	Uçqun bənd	Göygöl	Qarabağ vulkanik yaylası
4.	Buzlaq	Tufangöl	Baş Suayırıcı silsiləsi
5.	Laqun	Ağzıbirçala	Lənkəran ovalığı

170. Cədvələ əsasən düzgün ***olmayan*** variantı müəyyən edin.

№	Mənşə	Göl	Yerləşdiyi ərazi
1.	Çay-dərə	Sarısu gölü	Muğan düzü
2.	Tektonik	Böyük-Alagöl	Qarabağ vulkanik yaylası
3.	Uçqun bənd	Maralgöl	Şahdağ silsiləsi
4.	Buzlaq	Tufangöl	Baş Suayırıcı silsiləsi
5.	Laqun	Ağzıbirçala	Samur-Dəvəçi ovalığı

171. Böyük Qafqazın cənub və şimal-şərq yamacı çaylarının fərqli xüsusiyyətləri:

1. Kür çayı hövzəsinə aiddirlər.
2. Birbaşa Xəzər dənizinə tökülürlər.
3. Üzərilərində SES-lər yaradılıb.
4. Suvarmada istifadə olunurlar.
5. Mənbələri Baş Qafqaz silsiləsindədir.
6. Qidalanma mənbələri yeraltı sulardır.

172. Göygöl və Batabat göllərinə aid olan oxşar cəhətlər:

1. Axarlı və şirinsuludur.
2. Kontinental iqlimdə yerləşirlər.
3. Dağ göllərdir.
4. Axarsız və şorsuludurlar.
5. Eyni fiziki-coğrafi rayonda yerləşirlər.
6. Uçqun-bənd mənşəlidirlər.

173. Böyük Qafqazın birbaşa Xəzərə ***tökülməyən*** çayları:

1. Sumqayıtçay
2. Kişçay
3. Vəlvələçay
4. Türyançay
5. Katexçay
6. Qusarçay

174. Ağstafaçay, Tovuzçay, Zəyəm çaylarına aid olan ümumi xüsusiyyətlər:

1. Əsasən iki fiziki-coğrafi rayonun ərazisindən keçirlər.
2. Hövzələrində yalnız Qazax və Ağstafa şəhərləri yerləşir.
3. Kürün sağ qollarıdır və suvarmada istifadə olunurlar.
4. Tranzit çaylardır.
5. Tənzimlənmiş rejimə malikdirlər.
6. Hövzələrində qışı quraq keçən mülayim-isti, yarımsəhra və quru çöl iqlim tipləri müşahidə olunur.

175. Qudyalçay və Qusar çaylarına aid olan ümumi xüsusiyyətlər:

1. Axımı tənzimlənmiş çaylardır.
2. Sutoplayıcı hövzələri iki fiziki-coğrafi rayonda yerləşir.
3. Mənsəbləri okean səviyyəsindən yuxarıda yerləşir.
4. Mənsəbləri okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
5. Əsasən qar və buzlaqlar ərinti suları ilə qidalanırlar.
6. Hövzələrində yayı quraq keçən soyuq iqlim tipi müşahidə olunur.

176. Samur və Araz çayları üçün ümumi əlamətlər:

1. Əsas qollarını düzənlikdə qəbul edirlər.
2. Tranzit çaylardır.
3. Birbaşa Xəzərə tökülürlər.
4. Suvarmada istifadə olunur.
5. Mənsəbi okean səviyyəsindən aşağıdır.
6. Qidalanmasında buzlaqların rolu böyükdür

177. Azərbaycanda okean səviyyəsindən aşağıda yerləşən göllər:

1. Maralgöl
2. Alagöl
3. Ağzıbirçala
4. Acınohur
5. Candargöl
6. Sarısu
7. Hacıqabul

178. Türyançay, Göyçay, Girdimançay, Ağsuçaya aid olan ümumi cəhətlər:

1. Mənbələri Böyük Qafqazın cənub yamacında yerləşirlər.
2. Böyük gətirmə konuslara malikdirlər.
3. Birbaşa Xəzər dənizinə tökülürlər.
4. Əsasən buzlaqların ərinti suları ilə qidalanırlar.
5. Sularından suvarmada geniş istifadə edilir.
6. Mənbələri Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında yerləşirlər.

T.me/BirlikTeam

179. Göyçay və Ağsu çaylarının ümumi xüsusiyyətləri:
1. Baş Qafqaz dağlarından başlayırlar.
2. Acınohur və Ceyrançöl düzlərində suvarırlar.
3. Şirvan düzündə suvarılma üçün istifadə olunurlar.
4. Yay aylarında Kürə çatmırlar.
5. İl boyu səviyyələri sabit qalır.
6. Yayda bolsulu olurlar.

180. Tərtər və Araz çaylarına aid olan ümumi cəhətlər:
1. Kürün sağ qollarıdır.
2. Mənbələri Qarabağ vulkanik yaylasında yerləşir.
3. Üzərlərində su anbarları var.
4. Suvarmada istifadə olunurlar.
5. Sərhəd çaylarıdır.

181. Azərbaycanda meşə landşaft qurşağından yuxarıda yerləşən göllər:
1. Böyük Alagöl 2. Sarısu 3. Tufangöl
4. Göygöl 5. Candargöl 6. Qaragöl

182. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Bərgüşad→Həkəri→Araz→Kür
2. Kişçay→Əyriçay→Qanıx→Kür
3. Bərgüşad→Həkəri→Oxçuçay→Araz
4. Əsrikçay→Tovuzçay→Gəncəçay→Kür

183. Uyğunluğun ***pozulduğu*** sıranı müəyyən edin.
1. Kişçay→Əyriçay→Qanıx→Kür
2. Əsrikçay→Tovuzçay→Gəncəçay →Kür
3. Bərgüşad→Həkəri→Araz→Kür
4. Bəsitçay→Oxçuçay→Həkəri→Araz

184. Cədvələ əsasən ardıcıllığın düzgün verildiyi sıraları müəyyən edin:

№	*Suvarma kanalları*	*Başlandığı yer*	*Suvarıldığı ərazilər*	*Keçdiyi iqtisadi rayonlar*
1	Əzizbəyov	Bəhramtəpə su anbarı	Muğan düzü	Aran, Lənkəran-Astara
2	Baş Mil	Araz su qovşağı	Mil düzü	Kəlbəcər-Laçın, Yuxarı Qarabağ
3	Yuxarı Qarabağ	Tərtər su anbarı	Qarabağ və Mil düzləri	Aran, Yuxarı Qarabağ
4	Baş Muğan	Mil-Muğan su anbarı	Muğan düzü	Aran, Lənkəran-Astara
5	Samur-Abşeron	Samur çayı	Qusar maili düzənliyi, Abşeron yarımadası	Quba-Xaçmaz, Abşeron
6	Yuxarı Şirvan	Mingəçevir su anbarı	Şirvan düzü	Aran, Dağlıq Şirvan

185. Türyançay və Göyçay hövzələrində olan çayların ümumi uzunluğu müvafiq olaraq 920 km və 840 km-dir. Çay şəbəkəsinin sıxlığı isə uyğun olaraq $0{,}50\ \frac{km}{km^2}$ və $0{,}48\ \frac{km}{km^2}$ -dir. Bu çayların hövzələrinin sahələri arasındakı fərqi (km^2 ilə) hesablayın.

186. Türyançay və Göyçayın hövzələrinin sahələri müvafiq olaraq 1840 km^2 və 1750 km^2-dir. Çay şəbəkələrinin sıxlığı isə uyğun olaraq 0,50 və $0{,}48\ \frac{km}{km^2}$ -dir. Bu hövzələrdə olan çayların ümumi uzunluqları arasındakı fərqi (km ilə) tapın.

187. Xəritə sxemə əsasən Xanbulançay, Sərsəng və Ceyranbatan su anbarlarının yerləşdiyi müvafiq təbii vilayətləri müəyyən edin.

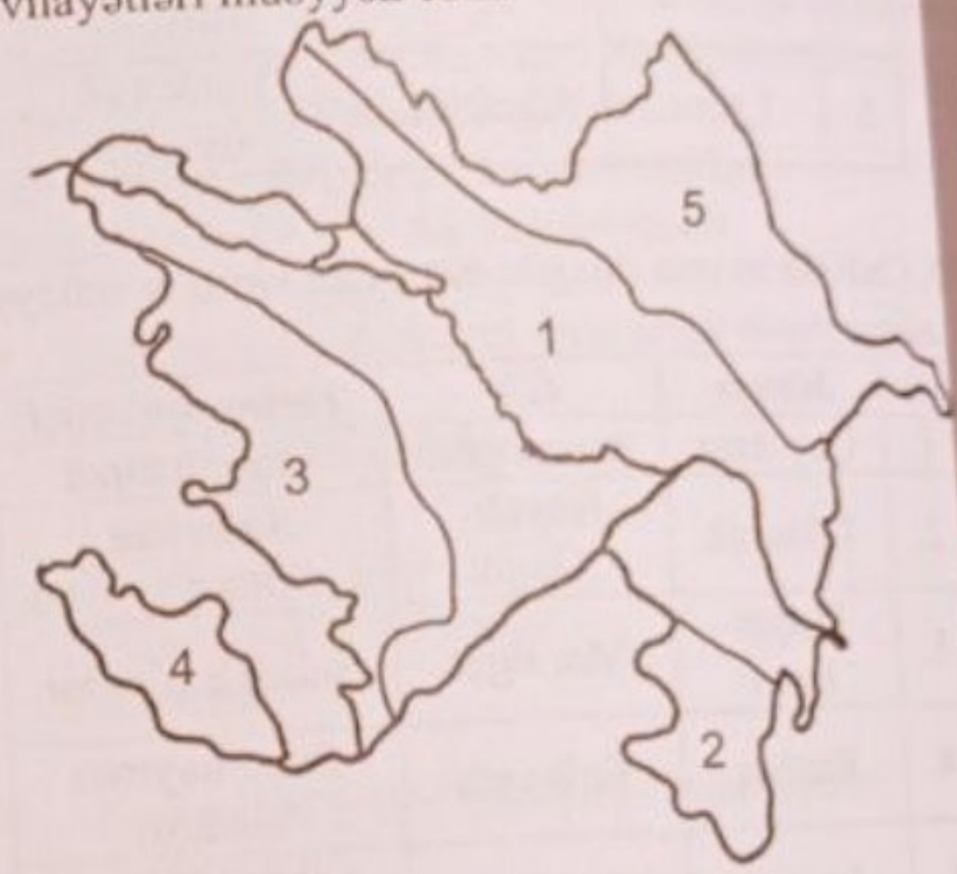

188. Xəritə-sxemə əsasən Araz su qovşağı, Sərsəng və Viləşçay su anbarlarının yerləşdiyi müvafiq təbii vilayətləri müəyyən edin.

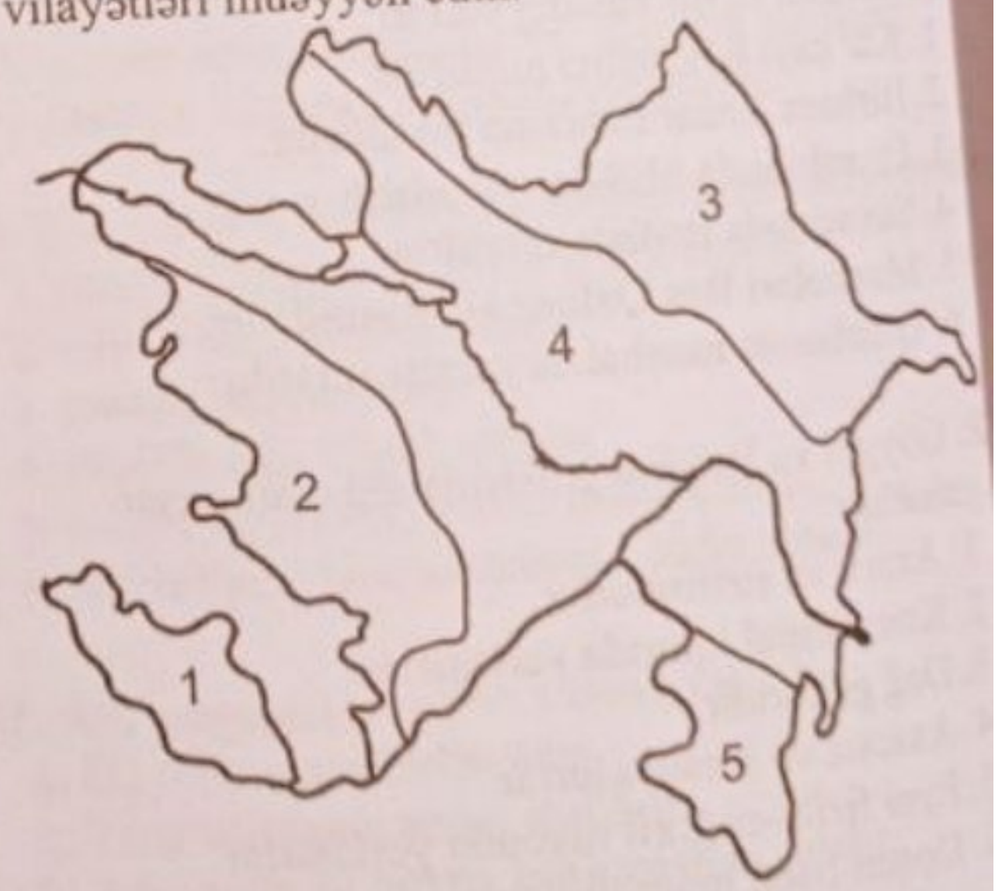

T.me/BirlikTeam

189. Müvafiq olaraq yayda quruyan, hövzələrində daşlı-palçıqlı sellər müşahidə olunan və axımı tənzimlənən çayları müəyyən edin.
1. Viləşçay, Ağstafaçay
2. Kür, Şinçay
3. Sumqayıtçay, Ceyrankeçməz
4. Pirsaatçay, Astaraçay
5. Mazımçay, Bolqarçay
6. Kişçay, Şinçay

190. Müvafiq olaraq qışda bolsulu olan, hövzələrində palçıqlı sellər müşahidə olunan və axımı ***tənzimlənməyən*** çayları müəyyən edin.
1. Pirsaatçay, Sumqayıtçay
2. Kür, Qusarçay
3. Lənkərançay, Viləşçay
4. Ceyrankeçməz, Şinçay
5. Kürmükçay, Mazımçay
6. Bolqarçay, Katexçay

191. Eyler-Venn diaqramına əsasən, respublikamızdakı göllərlə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

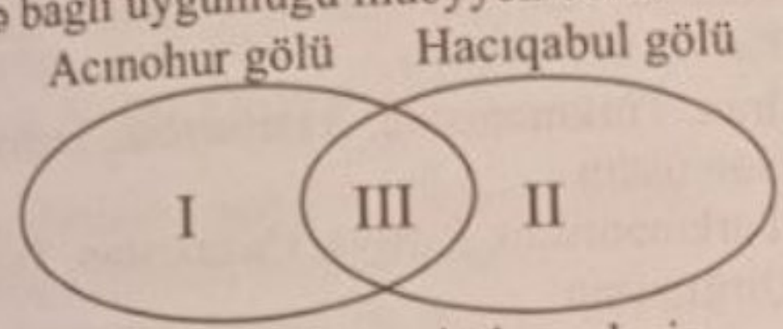

a. Kür çökəkliyi təbii vilayətində yerləşir.
b. Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
c. Erozion çay-dərə (meandr) mənşəlidir.
d. Axarsız şorsulu göldür.
e. Tektonik mənşəlidir.

192. Uyğunluğu müəyyən edin.

Eroziya bazisləri	*Çaylar*
1. Xəzər dənizi 2. Kür 3. Araz	a. Viləşçay b. Türyançay c. Həkəri d. Arpaçay e. Tərtər

193. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

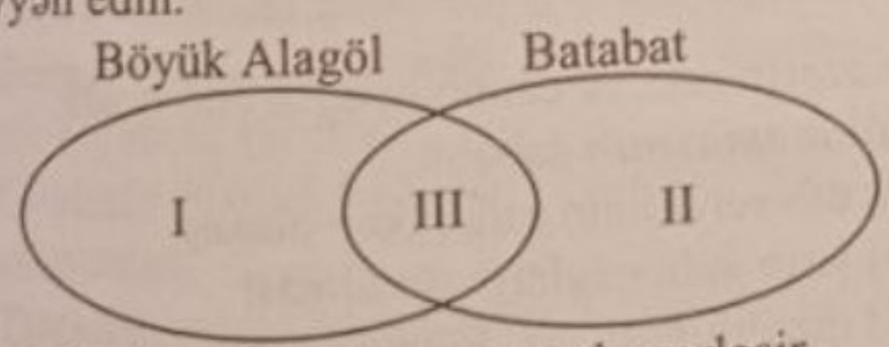

a. Kiçik Qafqaz tektonik zonasında yerləşir.
b. Uçqun-bənd mənşəlidir.
c. Ətrafında subalp və alp çəmənlikləri landşaftı yayılmışdır.
d. Yerləşdiyi fiziki-coğrafi rayondan Həkəri və Tərtər çayları başlayır.
e. Qarabağ Vulkanik yaylasında yerləşir.

194. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

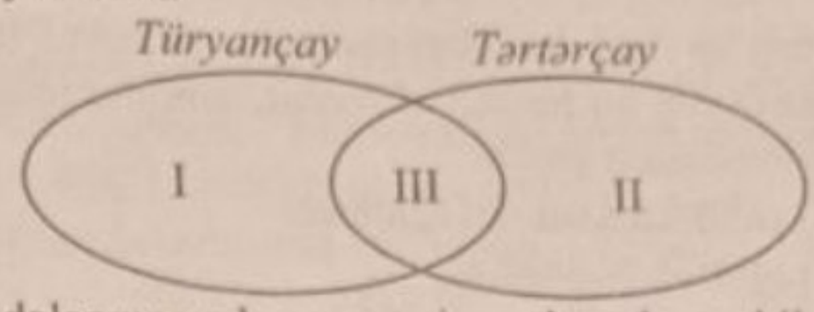

a. Qidalanmasında əsas yeri yeraltı sular təşkil edir.
b. Kürün sol qoludur.
c. Üzərində Sərsəng SES tikilmişdir
d. Hövzəsində yağıntıları bərabər paylanan mülayim isti iqlim tipi formalaşmışdır.
e. Suvarmada istifadə olunur.

195. Uyğunluğu müəyyən edin.

Çay	*Su anbarları*
1. Araz 2. Kür	a. Mil-Muğan b. Varvara c. Yenikənd d. Şəmkir e. Bəhramtəpə

196. Uyğunluğu müəyyən edin.

Böyük Qafqaz	*Çaylar*
1. Cənub yamacı 2. Şimal-şərq yamacı	a. Qudyalçay b. Qusarçay c. Mazımçay d. Katexçay e. Kişçay

197. Uyğunluğu müəyyən edin.

Kiçik Qafqaz	*Çaylar*
1. Kiçik Qafqazın şimal-şərqi 2. Qarabağ düzü	a. Ağstafaçay b. Tərtərçay c. Qarqarçay d. Şəmkirçay e. Xaçınçay

198. Uyğunluğu müəyyən edin.

Çayların rejimi	*Çaylar*
1. yayda quruyan 2. ilin soyuq dövründə bolsulu olan 3. yayda bolsulu olan	a. Samur b. Pirsaat c. Viləş d. Ceyrankeçməz e. Lənkərançay

199. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Qanıx-Əyriçay vadisi 2. Kiçik Qafqazın şimal-şərq yamacı 3. Şirvan düzü	a. Girdimançay b. Şəmkirçay c. Vəlvələçay d. Mazımçay e. Köndələnçay

T.me/BirlikTeam

Xəzər dənizi

1. Xəzər və Aral dənizləri geoloji keçmişdə Dünya okeanının bir hissəsi olmuşlar, sonralar ondan təcrid olunmasının səbəbi:
   A) çayların axınının azalması
   B) iqlimin istiləşməsi
   C) buxarlanmanın güclü olması
   D) meşələrin qırılması
   E) qurunun tektonik qalxması

2. Xəzər dənizinin ən duzlu körfəzi:
   A) Türkmən B) Qızılağac C) Qaraboğazqol
   D) Manqıstau E) Bakı buxtası

3. Hansı əlamətlərə görə Xəzəri göl adlandırırlar?
   A) suyun səviyyəsi dövri olaraq qalxıb-enir .
   B) şimal hissəsi qışda donur.
   C) Dünya okeanı ilə birbaşa əlaqəsi yoxdur.
   D) bioloji sərvətləri özünəməxsusluğu ilə seçilir .
   E) Dünya okeanı ilə əlaqəsi var.

4. Şimali Xəzərdə suyun duzluluğunun az olması əlaqədardır:
   A) Xəzəryanı ovalıqda rütubətlənmə əmsalının 1-dən çox olması
   B) buxarlanma qabiliyyətinin buxarlanmadan çox olması ilə
   C) Volqa çayının tökülməsi ilə
   D) yağıntının 2000 mm-dən az olması ilə
   E) dərinliyin çox olması ilə

5. Xəzərdə qiymətli balıq növlərinin Azərbaycan sahillərində daha çox olmasının səbəbi:
   A) qabarma və çəkilmənin müşahidə olunması
   B) suyunun temperaturunun və duzluluğun çox olması
   C) sahillərdə güclü külək dalğalarının olması
   D) Xəzərə tökülən çayların çoxluğu
   E) suyun temperaturunun aşağı, duzluluğun isə çox olması

6. Xəzər dənizinin şimal hissəsində suyun duzluluğunun az olması nə ilə izah olunur?
   A) sahil zonasına atmosfer yağıntılarının az düşməsi ilə
   B) mümkün buxarlanmanın çox olması ilə
   C) Qaraboğazqol körfəzində duzun toplanması ilə
   D) buzun yazda əriməsi ilə
   E) böyük miqdarda çay sularının tökülməsi ilə

7. Xəzərin suyunun şor olmasının səbəbi:
   A) Dünyada ən böyük göldür.
   B) Çox böyük dərinliyə malikdir.
   C) Gölə çoxlu çay tökülür.
   D) Axarsızdır, buxarlanma böyükdür.
   E) Axarlı göldür.

8. Xəzər dənizi sahillərində üstünlük təşkil edən landşaftlar:
   A) meşələr və meşə-çöllər
   B) enliyarpaqli meşələr
   C) qarişiq meşələr
   D) savannalar
   E) səhra və yarımsəhralar

9. Okean üçün xarakterik olan suitinin Xəzərdə yaşaması izah olunur:
   A) suitilərin bütün axarsız göllərdə yaşaması
   B) təkamül nəticəsində başqa canlılardan törəməsi
   C) Volqa-Don kanalı vasitəsi ilə gəlməsi
   D) keçmişdə Xəzərin okeanla birbaşa əlaqəsinin olması
   E) Xəzərin şorsulu ən böyük göl olması

10. Xəzər hövzəsinə aid olan ölkələr qrupu:
   A) İran, Rusiya, Qazaxıstan, Türkmənistan, Azərbaycan
   B) Rusiya, Qazaxıstan, Türkiyə, Azərbaycan, Əfqanıstan
   C) Azərbaycan, Özbəkistan, Türkmənistan, Tacikistan, Rusiya
   D) İran, Türkmənistan, Azərbaycan, Özbəkistan, Gürcüstan
   E) Türkmənistan, Rusiya, Qazaxıstan, Türkiyə, Qırğızıstan

11. Volqa çayının Xəzər dənizinə göstərdiyi təsir:
   A) Qabarma dalğalarının yaranmasına səbəb olur.
   B) Üzvi aləmin inkişafına mənfi təsir edir.
   C) Cənubda yağıntıların artmasına şərait yaradır.
   D) Şimal hissədə duzluluğu azaldır.
   E) Estuari yaradır.

12. Xəzərin qışda donan hissəsi və bunun səbəbi:
   A) Şərq; iqlimin kəskin kontinentallığı və duzluluğun aşağı səviyyəsi
   B) Orta; güclü küləklərlə şirin suyun cənubdan şimala gətirilməsi
   C) Cənub; Volqa çayının dənizə çoxlu su gətirməsi
   D) Cənub; temperaturun aşağı olması
   E) Şimal; suyun temperatur və duzluluğunun aşağı olması

13. Xəzərin orta və cənub hissələrinin qışda ***donmamasının*** səbəbi:
   A) dib relyefinin mürəkkəb olması
   B) şirin sulu çayların tökülməsi
   C) duzluluğun çox, temperaturun aşağı olması
   D) temperaturun yüksək, duzluluğun çox olması
   E) müxtəlif istiqamətli cərəyanların olması

14. Xəzər dənizi hansı ölkələrdən başlayan çaylar üçün eroziya bazisidir?
   A) Rusiya, Türkmənistan, Özbəkistan, Qazaxıstan
   B) Qazaxıstan, Rusiya, Gürcüstan, Özbəkistan
   C) Azərbaycan, Qırğızıstan, Türkmənistan, Ukrayna
   D) İran, Rusiya, Əfqanıstan, Tacikistan
   E) Türkiyə, İran, Azərbaycan, Türkmənistan

T.me/BirlikTeam

15. Xəzər dənizinə aid olan əlamətlər:
1. Fiord tipli sahilləri yoxdur.
2. Dünyanın ən dərin gölüdür.
3. Dünyanın ən böyük axarsız gölüdür.
4. Cənub-şərq hissəsində duzluluq daha yüksəkdir.
5. Suyundan suvarmada istifadə olunur.
6. Şimal sahillərində yalnız türk dövlətləri yerləşir.

A) 2, 4, 6 B) 1, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 2, 5, 6

16. Xəzər dənizi üçün səciyyəvi ***olmayan*** cəhətlər:
1. Cənub hissəsində duzluluq daha azdır.
2. Ən böyük yarımadalar şərq sahilindədir.
3. Qərb hissəsinə şərqə nisbətən daha az çay tökülür.
4. Şimal sahillərində İran və Qazaxıstan yerləşir.
5. Şimal hissəsi qışda donur.
6. Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.

A) 1, 3, 4 B) 1, 2, 3 C) 4, 5, 6
D) 2, 4, 6 E) 1, 3, 5

17. Xəzər dənizinə şimaldan tökülən çaylar:
A) Terek, Emba, Volqa B) Kür, Ural, Emba
C) Volqa, Ural, Emba D) Samur, Terek, Volqa
E) Ural, Volqa, Qudyalçay

18. Xəzər dənizinə qərbdən tökülən çaylar:
A) Volqa, Samur, Ural, Terek
B) Vəlvələçay, Samur, Viləşçay, Terek
C) Emba, Kür, Araz, Ural
D) Volqa, Terek, Atrek, Ural
E) Samur, Viləşçay, Ural, Emba

19. Xəzər dənizinin müasir problemləri:
A) səviyyənin qalxması, quruma təhlükəsi, mineral resurslardan istifadə
B) səviyyə tərəddüdü, suyun şorlaşması, bioloji
C) səviyyə tərəddüdü, ekoloji və bioloji
D) buxarlanmanin artması, səviyyənin qalxması, ekoloji
E) səviyyənin qalxması, dənizin dibinin qalxması və sahil xəttinin dəyişməsi

20. Xəzər dənizinin səviyyəsinin qalxması Samur-Dəvəçi ovalığında hansı dəyişikliklərə səbəb olur:
A) Şoranlıqların sahəsi artır, qrunt sularının səviyyəsi aşağı düşür.
B) Çayların illik su sərfi artır, meşələr daha geniş sahə tutur.
C) Dərinlik eroziyası güclənir, torpaqların münbitliyi artır.
D) Qrunt sularının səviyyəsi qalxır, sahildə bataqlıqlaşma prosesi güclənir.
E) Göllər şirin sulu olur, rütubətlilik əmsalı artır.

21. Xəzər dənizinin orta duzluluğu 13‰, Baltik dənizinin orta duzluluğu isə 11‰-ə bərabərdir. Xəzərin 4 ton suyundan alınan duzun miqdarı, Baltik dənizinin 3 ton suyundan alınan duzdan nə qədər çox olar?
A) 6 kq B) 19 kq C) 8 kq
D) 3 kq E) 12 kq

22. Xəzərin 6 ton suyundan alınan duzun miqdarı, Qırmızı dənizin 2 ton suyundan alınan duzdan neçə kq az olar (Xəzər dənizinin orta duzluluğu – 13‰, Qırmızı dənizin orta duzluluğu – 42‰.)?
A) 6 B) 19 C) 29 D) 8 E) 14

23. Xəzər dənizi hansı hövzəyə aiddir?
A) Sakit okean hövzəsinə
B) Atlantik okeanı hövzəsinə
C) daxili axarsız hövzəyə
D) Hind okeanı hövzəsinə
E) Şimal Buzlu okeanı hövzəsinə

24. Xəzər dənizi və Yuxarı göl üçün ümumi ***olmayan*** əlamət:
A) axarsız olmaları
B) gəmiçilikdə istifadə olunmaları
C) sahillərində iki və ya daha çox dövlətin olması
D) yerləşdikləri qitələrin ən böyük gölləri olmaları
E) sahillərində iri şəhərlərin yerləşməsi

25. Xəzər dənizinin dibində baş verən tektonik proseslər səbəb olur:
A) yerli küləklərin istiqamətinin dəyişməsinə
B) canlı aləmin azalmasına
C) duzluluğun qeyri-bərabər paylanmasına
D) yağıntıların dəyişməsinə
E) səviyyənin tərəddüdünə

26. Xəzər dənizində olan körfəzlər qrupu:
1. Qızılağac 2. Fin
3. Qaraboğazqol 4. Ədən
5. Mangistau 6. Abşeron

A) 3, 4, 6 B) 2, 4 ,5 C) 1, 2, 5
D) 1, 3, 5 E) 2, 3, 6

27. Azərbaycanın birbaşa Xəzər dənizinə tökülən çayları:
1. Samur 2. Türyançay 3. Qusarçay
4. Tərtərçay 5. Astaraçay 6. Qanıxçay
7. Qudyalçay

A) 1, 2, 4, 6 B) 1, 3, 5, 7 C) 2, 3, 5, 7
D) 1, 3, 4, 6 E) 2, 4, 5, 6

28. Xəzər dənizinin yarımadaları:
1. Mangistau 2. Krım 3. Buzaçı
4. Abşeron 5. Kola 6. Yutlandiya

A) 4, 5, 6 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 4
D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 6

29. Azərbaycanın yayda quruyan çayları:
1. Samur 2. Sumqayıtçay 3. Qusarçay
4. Ceyrankeçməz 5. Pirsaat 6. Qanıx

A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 3, 4, 6
D) 2, 5, 6 E) 1, 5, 6

T.me/BirlikTeam

30. Mənsəbi Xəzər dənizi olan çaylar qrupu:
1. Astaraçay 2. Türyançay
3. Samur 4. Arpaçay
5. Qusarçay 6. Həkəri
A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 3, 5
D) 3, 5, 6 E) 1, 2, 4

31. Xəzərin nisbətən az rekreasiya ehtiyatlarına malik olan sahil zonaları:
A) Zarat-Giləzi, Lənkəran
B) Abşeronun şimal sahilləri, Lənkəran
C) Abşeronun şimal və cənub sahilləri
D) Nabran-Yalama, Zarat-Giləzi
E) Cənub-Şərqi Şirvan, Qızılağac körfəzi

32. Azərbaycanda Xəzər dənizi hövzəsinə aid olub, ancaq birbaşa Xəzərə ***tökülməyən*** çaylar:
1. Şəmkirçay 2. Qudyalçay
3. Həkəri 4. Naxçıvançay
5. Astaraçay 6. Sumqayıtçay
A) 2, 4, 5 B) 2, 4, 6 C) 3, 5, 6
D) 1, 2, 5 E) 1, 3, 4

33. Xəzər dənizinin ayrı-ayrı hissələrində duzluluq aşağıdakı kimi olarsa, məntəqələrin hansında su daha tez donar?
1. Cənub-şərq hissəsində – 13‰
2. Şimal-şərq hissəsində – 2‰
3. Cənub-qərb hissəsində – 11‰
4. Şimal-qərb hissəsində – 1‰
A) 3, 4 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 1, 4

34. Şimali Xəzərə aid ***olmayan*** əlamətlər:
1. duzluluğu azdır 2. qışda donur
3. çox dayazdır 4. çox dərindir
5. duzluluğu çoxdur 6. zəngin neft ehtiyatı vardır
A) 1, 4 B) 4, 5 C) 2, 6 D) 3, 5 E) 3, 6

35. Xəzərin səviyyəsinin qalxmasına təsir edən əsas amillər:
1. şimaldan cənuba böyük uzunluğa malik olması
2. dənizin dibində baş verən tektonik proseslər
3. coğrafi mövqeyi
4. son illərdə iqlimin dəyişməsi
5. insanın təsərrüfat fəaliyyəti
6. duzluluğun qeyri-bərabər paylanması
A) 4, 5, 6 B) 1, 3, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 2, 6 E) 2, 4, 5

36. Xəzərin səviyyəsinin qalxmasının Azərbaycanda yaratdığı əsas problemlər:
1. torpaqların su altında qalması
2. suvarma işlərinin çətinləşməsi
3. istehsal və sosial obyektlərin dağılması
4. dəniz nəqliyyatının fəaliyyətinin çətinləşməsi
5. qrunt sularının səviyyəsinin qalxması
A) 2, 3, 4 B) 1, 3, 4 C) 1, 2, 5
D) 1, 3, 5 E) 3, 4, 5

37. Xəzər dənizinin cənub hissəsinə aid olan əlamətlər:
1. Çox dərindir.
2. Duzluluğu nisbətən yüksəkdir.
3. Dərinliyi azdır.
4. Neft-qaz yataqları ilə zəngindir.
5. Qışda donur.
6. Duzluluğu çox azdır.
A) 1, 5, 6 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 4
D) 2, 3, 4 E) 1, 4, 5

38. Xəzər dənizinin şimal hissəsi üçün səciyyəvi xüsusiyyətlər:
1. Duzluluğu azdır.
2. Gilavar küləkləri üstünlük təşkil edir.
3. Qışda donur.
4. Dayazdır.
5. Dərindir.
6. Duzluluğu çoxdur.
A) 1, 3, 4 B) 2, 5, 6 C) 1, 4, 6
D) 2, 3, 5 E) 2, 3, 6

39. Xəzər dənizində yerləşən adalar:
1. Bakı arxipelaqı 2. Abşeron arxipelaqı
3. Azor adaları 4. Suiti adası
5. Çeçen adası 6. Şimal Torpağı adası
7. Yaşıl Burun adası 8. Sardiniya adası
A) 1, 2, 6, 8 B) 2, 3, 4, 5 C) 1, 2, 3, 6
D) 1, 2, 4, 5 E) 1, 3, 7, 8

40. Xəzər və Aral dənizləri üçün ümumi olan əlamətləri müəyyən edin.
1. Daxili axarsız hövzəyə aiddirlər.
2. Şərq sahilləri sıx məskunlaşmışdır.
3. Hər tərəfdən səhralarla əhatələnmişlər.
4. Sahillərində türkdilli xalqlar yaşayır.
5. Sahilləri üçün meşə landşaftları səciyyəvidir.
6. Onlara tökülən çayların suyundan suvarmada geniş istifadə olunur.
A) 1, 2, 5 B) 2, 4, 6 C) 2, 3, 5
D) 1, 4, 6 E) 3, 4, 5

41. Uyğunluğu müəyyən edin.

Kanallar	*Suvardığı ərazilər*
1. Samur-Abşeron 2. Yuxarı Qarabağ	a. Abşeron və Samur-Dəvəçi ovalığı b. Salyan və Muğan düzləri c. Hərəmi və Şirvan düzləri d. Qarabağ və Mil düzləri

A) 1 – d; 2 – a B) 1 – a; 2 – d C) 1 – c; 2 – d
D) 1 – a; 2 – b E) 1 – c; 2 – b

42. Xəzər sahillərində nadir çöl heyvanları və su quşlarının qorunduğu qoruqlar:
1. Zaqatala 2. Turyançay 3. Şirvan
4. Bəsitçay 5. Hirkan 6. Qızılağac
A) 2, 4 B) 3, 6 C) 5, 6 D) 1, 4 E) 3, 5

T.me/BirlikTeam

43. Xəzər sahilində yerləşən yarımadaları rəqəmlərə müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

A) Buzaçi, Türkmənbaşı, Abşeron, Çələkən
B) Çələkən, Buzaçi, Türkmənbaşı, Abşeron
C) Buzaçi, Çələkən, Abşeron, Türkmənbaşı
D) Abşeron, Türkmənbaşı, Çələkən, Buzaçi
E) Mangistau, Buzaçi, Abşeron, Çələkən

44. Xəzərsahili dövlətlərin ərazisində yerləşən müvafiq yarımadaları müəyyən edin.

1. Azərbaycan	a. Buzaçi
2. Qazaxıstan	b. Çələkən
3. Türkmənistan	c. Abşeron

A) 1 – a, 2 – b, 3 – c
B) 1 – c, 2 – b, 3 – a
C) 1 – b, 2 – a, 3 – c
D) 1 – a, 2 – c, 3 – b
E) 1 – c, 2 – a, 3 – b

45. Xəzərsahili dövlətlərin ərazisində yerləşən müvafiq körfəzləri müəyyən edin.

1. Türkmənistan	a. Qızılağac
2. Azərbaycan	b. Mangistau
3. Qazaxıstan	c. Qaraboğazqol

A) 1 – b, 2 – a, 3 – c
B) 1 – c, 2 – a, 3 – b
C) 1 – a, 2 – b, 3 – c
D) 1 – c, 2 – b, 3 – a
E) 1 – b, 2 – c, 3 – a

46. Klasteri tamamlayın:

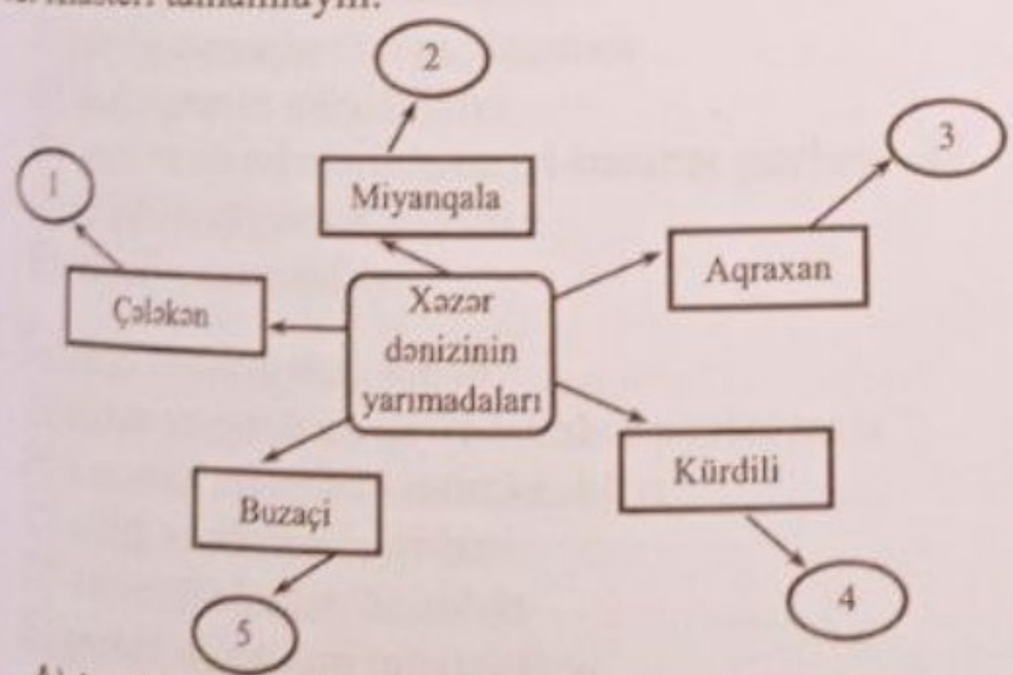

A) 1 – Türkmənistan, 2 – Rusiya, 3 – Azərbaycan, 4 – Qazaxıstan, 5 – İran
B) 1 – Türkmənistan, 2 – İran, 3 – Rusiya, 4 – Azərbaycan, 5 – Qazaxıstan
C) 1 – Qazaxıstan, 2 – Türkmənistan, 3 – Rusiya, 4 – Azərbaycan, 5 – İran
D) 1 Rusiya, 2 – Qazaxıstan, 3 – İran, 4 – Türkmənistan, 5 – Azərbaycan
E) 1 – İran, 2 – Rusiya, 3 – Qazaxıstan, 4 – Azərbaycan, 5 – Türkmənistan

47. Xəzər dənizində yerləşən ada, yarımada, körfəz və limanın müvafiq sırasını müəyyən edin.
A) Çilov, Mangistau, Türkmənbaşı, Ənzəli
B) Çilov, Suiti, Qazax, Aktau,
C) Pirallahı, Buzaçı, Qızılağac, Kulalı
D) Buzaçı, Çələkən, Bayıl buxtası, Mahaçqala
E) Çeçen, Abşeron, Taman, Bektaş

48. Məntiqi ardıcıllığı müəyyən edin.
1. Xəzər dənizinin səviyyəsi qalxır.
2. Su səthinin sahəsi böyüyür.
3. Sahilə yaxın ərazilərdə qrunt sularının səviyyəsi qalxır.
4. Xəzərin dibində tektonik proseslər güclənir.
5. İstehsal və sosial obyektləri sıradan çıxır.
A) 4 → 1 → 2 → 3 → 5
B) 1 → 4 → 3 → 2 → 5
C) 2 → 4 → 3 → 5 → 1
D) 4 → 2 → 5 → 3 → 1
E) 4 → 1 → 3 → 2 → 5

49. Xəzər dənizinin respublikamızda turizmin inkişafında əhəmiyyəti hansı ərazilərlə səciyyələnir?
1. Lənkəran
2. Cənub-Şərqi Şirvan
3. Giləzi-Zarat
4. Qobustan
5. Nabran-Yalama
6. Dağıstan

50. Xəzərin səviyyəsinin qalxmasına təsir edən əsas amillər:
1. şimaldan cənuba böyük uzunluğa malik olması
2. dənizin dibində baş verən tektonik proseslər
3. duzluluğun az olması
4. çoxillik iqlim dəyişmələri
5. insanın təsərrüfat fəaliyyəti
6. duzluluğun qeyri-bərabər paylanması

51. Respublikamızın təbii şəraitinin və təsərrüfatının formalaşmasına Xəzər dənizinin təsiri:
1. Suvarma əkinçiliyinin inkişaf etdirilməsinə şərait yaradır.
2. İqliminə yumşaldıcı təsir göstərir.
3. Tropik hava kütlələrinin qarşısını alır.
4. Müxtəlif sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsinə imkan yaradır.
5. Dağəmələgəlmə prosesini gücləndirir.
6. Nəqliyyat və ticarət əlaqələrini genişləndirməyə əlverişli şərait yaradır.

T.me/BirlikTeam

52. Uyğunluğu müəyyən edin.

Xəzər dənizinə tökülmə istiqamətləri	*Çaylar*
1. Şimal 2. Qərb 3. Cənub	a. Viləşçay b. Səfidrud c. Volqa d. Ural e. Kür

53. Uyğunluğu müəyyən edin.

Xəzər dənizinə tökülmə istiqamətləri	*Çaylar*
1. Şimal 2. Qərb 3. Cənub-Şərq	a. Emba b. Terek c. Samur d. Ural e. Atrek

54. Uyğunluğu müəyyən edin.

Eroziya bazisləri	*Çaylar*
1. Xəzər dənizi 2. Kür 3. Araz	a. Qudyalçay b. Qoşqarçay c. Köndələnçay d. Gilançay e. Qanıx

55. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

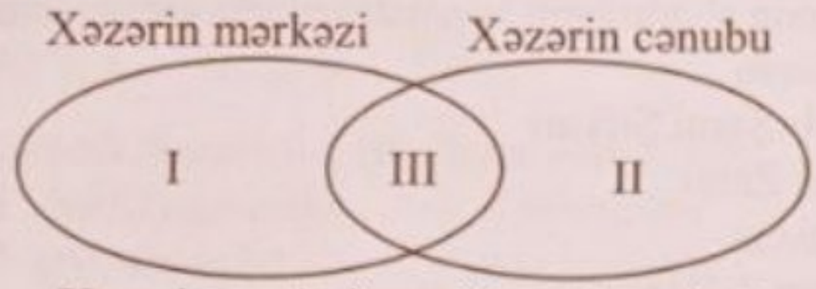

a. Xəzərin ən dərin yeri burada yerləşir.
b. Orta duzluluğu 5-10%-dir.
c. Okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
d. Samur və Qudyalçay çaylarının eroziya bazisidir.
e. Orta duzluluğu Xəzərin digər sahələrindən daha çoxdur.

56. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

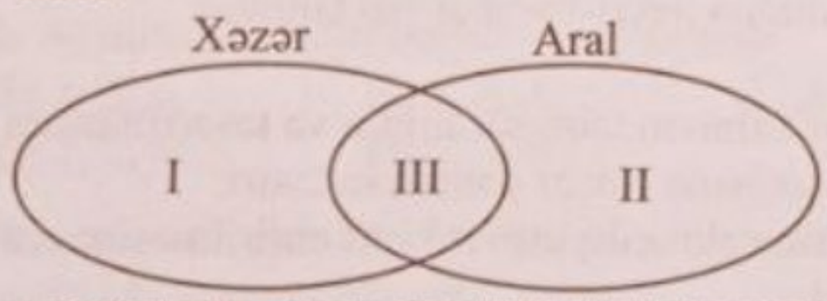

a. Sahilində yalnız türkdilli dövlətlər yerləşir.
b. Daxili axarsız hövzəyə aid olan çaylar tökülür.
c. Okean səviyyəsindən yuxarıda yerləşir.
d. Nəqliyyat əhəmiyyəti böyükdür.
e. Dibində baş verən tektonik proseslər səviyyə tərəddüdünə səbəb olur.

T.me/BirlikTeam

Biosfer. Coğrafi təbəqə

Coğrafi təbəqənin komponentləri

1. Qurunun qədim buzlaşmaya məruz qalmış hissələri və onların müasir relyefdə izləri:
   A) Antarktida və Afrika; qalın buzlaqlar
   B) Avrasiya və Avstraliya; dağ buzlaqları
   C) Şimali və Cənubi Amerika; karst və buzlaq gölləri
   D) Avropa və Şimali Amerika; buzlaq gölləri, moren tirələri
   E) Afrika və Avstraliya; tektonik mənşəli göllər

2. Qırmızı-qonur torpaqlar hansı təbii zona üçün səciyyəvidir?
   A) enliyarpaq meşələr
   B) yarımsəhra
   C) çöl və meşəçöl
   D) savannalar
   E) tropik səhralar

3. Antropogen landşaft nədir?
   A) İnsanın təsərrüfat fəaliyyəti ilə yaranan kompleksdir.
   B) Təbii eroziyanın təsirinə məruz qalan sahədir.
   C) Meşə ehtiyatı ilə təmin olunmuş ərazidir.
   D) Denudasion relyef formalarıdır.
   E) Akkumulyativ düzənliklərdir.

4. Suvarmanın mahiyyəti:
   A) müxtəlif üsullardan istifadə etməklə şoran torpaqların yuyulub təmizlənməsi
   B) kollektorlar vasitəsilə torpaqların məhsuldarlığının artırılması
   C) torpaqda rütubətin miqdarının süni yolla artırılması
   D) qrunt sularının səviyyəsinin qalxması ilə torpağın rütubətliyinin süni surətdə artırılması
   E) bataqlıqların qurudulması və mineral gübrələr verməklə məhsuldarlığın artırılması

5. Təbii zonaları yaradan əsas amil:
   A) təzyiq qurşaqlarının paylanması
   B) işıqlanmanın müxtəlifliyi
   C) quru və su sahələrinin qeyri-bərabər paylanması
   D) istilik və rütubətin nisbəti
   E) relyefin müxtəlifliyi

6. Zonallığı yaradan əsas səbəb:
   A) okean və qurunun qeyri-bərabər paylanması
   B) Yer səthi relyefinin mürəkkəbliyi
   C) istilik və rütubətin nisbəti
   D) Yerin qütblərdən basıqlığı
   E) geoloji quruluşun müxtəlifliyi

7. Daha çox landşaft qurşaqlarının müşahidə edildiyi dağlar:
   A) Tropik qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 3000 m olan
   B) Arktik qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 6000 m olan
   C) Subarktik qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 4000 m olan
   D) Mülayim qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 5000 m olan
   E) Ekvatorial qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 2000 m olan

8. Daha az landşaft qurşaqlarının müşahidə edildiyi dağlar:
   A) Arktik qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 5000 m olan
   B) Mülayim qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 5000 m olan
   C) Ekvatorial qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 3000 m olan
   D) Subtropik qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 5000 m olan
   E) Subekvatorial qurşaqda yerləşmiş, hündürlüyü 4000 m olan

9. Podzol (küləçalan) torpaqların geniş yayıldığı təbii zona və ölkələr:
   A) tundra – AFR, Ukrayna, Polşa
   B) tayqa – Kanada, Norveç, Finlandiya
   C) ekvatorial meşələr – Konqo, Braziliya, Hindistan
   D) iynəyarpaqlı meşələr (tayqa) – Finlandiya, Kanada, Fransa
   E) subtropik meşələr – İspaniya, İtaliya, Türkiyə

10. Yarımsəhra və səhra landşaftlarına xas ***olmayan*** əlamət:
   A) boz, boz-qonur, şoran torpaqları yayılması
   B) dəmyə əkinçiliyinin inkişafı
   C) rütubətlənmə əmsalının 1-dən az olması
   D) quraqlığa davamlı kol və efemer bitkilərinin inkişafı
   E) suvarma əkinçiliyinin inkişafı

11. Tayqa zonası üçün səciyyəvi ***olmayan*** əlamət:
   A) İynəyarpaqlı meşələrdir.
   B) Subarktik qurşaqda yayılmışdır.
   C) Podzol torpaqlar yayılmışdır.
   D) Mülayim qurşaqda yayılmışdır.
   E) Şimal yarımkürəsində geniş yer tutur.

12. Strukturlu torpaqların münbit olmasının əsas səbəbi:
   A) ana süxurun qranitdən ibarət olması
   B) torpaqda gilin çox olması
   C) bitkilərin kökünün çox dərində olması
   D) torpaqların dənəvər və humuslu olması
   E) torpaqda rütubətin az olması

T.me/BirlikTeam

13. Strukturlu torpaqların məhsuldar olmasının səbəbi:
A) sukeçirmə qabiliyyətinin zəif olması
B) əlverişli hava və su rejimi
C) çürüntü qatının az olması
D) mikroorqanizmlərin çox zəif inkişaf etməsi
E) ifrat nəmlənmə şəraitində əmələ gəlməsi

14. Təbii zonaların enlik üzrə dəyişməsinin səbəbləri:
A) günəş şüalarının düşmə bucağı və yağıntıların paylanması
B) litosferin daxili quruluşu və coğrafi enlik
C) yağıntıların miqdarı, geoloji quruluş
D) coğrafi enlik, süxurların tərkibi
E) günəş şüalarının düşmə bucağı, geoloji quruluş

15. Coğrafi təbəqədə təbii proseslərin baş verməsinin əsas səbəbi:
A) Dağların hündürlüyünün enlikdən asılı olaraq dəyişməsi
B) Quru və okean sahələrinin bərabər paylanması
C) Yer səthində bitki örtüyünün zənginliyi
D) Yerin kürə forması
E) Günəşin enerjisi və Yerin daxili enerjisi

16. Dağlarda şaquli qurşaqlığı yaradan əsas amillər:
A) təzyiqin, çay şəbəkəsi sıxlığının dəyişməsi
B) temperaturun və yağıntıların nisbətinin dəyişməsi
C) süxurların tərkibinin və torpaq örtüyünün dəyişməsi
D) relyef formalarının, geoloji özülün dəyişməsi
E) bitki örtüyünün, geoloji quruluşun dəyişməsi

17. Qar xətti daha hündürdən keçən dağ silsilələri:
A) Kordilyer, Krım, Skandinaviya
B) Ural, Qafqaz, Skandinaviya
C) Tibet, Altay, Karpat
D) Appalaç, Böyük Suayırıcı, Pireney
E) Tyan-Şan, Himalay, And

18. Böyük Səhrada vahələrin yaranma səbəbi:
A) litosfer tavasının mərkəzində yerləşməsi
B) antropogen təsirin az olması
C) suyadavamlı süxur laylarının səthdə yayılması
D) daimi küləklərin təsiri və çökək relyef
E) yeraltı suların səthə yaxınlığı, çökək relyef

19. İqlim tiplərinə müvafiq gələn təbii zona və torpaq tiplərinin düzgün sırası:
A) tropik iqlim – səhralar və yarımsəhralar – qırmızı qonur torpaqlar
B) kəskin kontinental – enliyarpaqlı meşələr – boz torpaqlar
C) dəniz – savanna və seyrək meşələr – qara torpaqlar
D) Aralıq dənizi – codyarpaqlı meşə və kolluqlar – qəhvəyi torpaqlar
E) musson – tundra, meşə-tundra – qleyli torpaqlar

20. İqlim tiplərinə uyğun ***olmayan*** təbii zona və torpaq tiplərinin sırası:
A) mülayim kontinental – çöl və meşə çöllər – qara torpaqlar
B) Aralıq dənizi – codyarpaqlı meşə və kolluqlar – qəhvəyi torpaqlar
C) mülayim-dəniz – savanna və seyrək meşələr – qara torpaqlar
D) ekvatorial – rütubətli həmişəyaşıl meşələr – qırmızı-sarı ferralit torpaqlar
E) subtropik kontinental – səhra və yarımsəhra – boz, boz-qonur torpaqlar

21. Qədim buzlaşmaya məruz qalmış adalar və yarımadalar:
A) Frans-İosif Torpağı, Şpisbergen, Kola
B) İslandiya, Yutlandiya, Yukatan
C) Yeni Torpaq, Kalimantan, Skandinaviya
D) Yava, Kamçatka, Yamal
E) Vrangel, Alyaska, Florida

22. Aqroiqlim ehtiyatlarının əsas göstəriciləri:
1. vegetasiya dövründəki yağıntıların miqdarı
2. hündürlüyə doğru temperaturun artması
3. şaxtasız dövrün davametmə müddəti
4. isti küləklərin tez-tez təkrarlanması
5. fəal temperaturların cəmi
6. isti və quru küləklər əsən günlərin sayı

A) 1, 2, 6 B) 2, 4, 5 C) 1, 2, 4
D) 3, 4, 6 E) 1, 3, 5

23. Yüksəklik qurşaqlığı:
A) dağın ətəyindən zirvəsinə doğru təbii komplekslərin biri-birini əvəz etməsi
B) enlik istiqamətində temperaturun azalması
C) materiklərin daxilinə doğru yağıntıların azalması
D) ekvatordan qütblərə doğru təbii komplekslərin biri-birini əvəz etməsi
E) dağın zirvəsinə doğru temperaturun artması və təzyiqin azalması

24. Enlik zonallığı:
A) Dağın ətəyindən zirvəsinə doğru havanın temperaturunun azalmasıdır.
B) Materiklərdə qərbdən şərqə doğru yağıntıların azalmasıdır.
C) Dağın zirvəsindən ətəyinə doğru təbii komplekslərin dəyişməsidir.
D) Ekvatordan qütblərə doğru təbii komplekslərin bir-birini əvəz etməsidir.
E) Enlik üzrə süxurların yaşının dəyişməsidir.

25. Landşaftların təsnifatı nəyə deyilir?
A) landşaftların bitki örtüyünün öyrənilməsinə
B) oxşar əlamətlərinə görə landşaftların qruplaşdırılmasına
C) landşaft əmələgətirici amillərin inkişaf qanunauyğunluqlarına
D) relyefin mütləq və nisbi hündürlüyünə görə qruplaşdırılmasına
E) suvarma əkinçiliyinin intensiv inkişafına görə torpaqların sistemləşdirilməsinə

T.me/BirlikTeam

26. Təbii zonaları xarici görünüşünə görə bir-birindən fərqləndirən başlıca əlamət:
A) bitki örtüyü
B) ərazinin relyefi
C) coğrafi enlik
D) atmosfer yağıntıları
E) süxurların tərkibi

27. Ərazinin fiziki-coğrafi rayonlaşdırılması üçün istifadə olunan başlıca əlamətlər:
A) heyvanat aləmi, temperatur
B) daxili sular, landşaftlar
C) atmosfer yağıntıları, relyef
D) landşaftlar, relyef
E) torpaq örtüyü, sular

28. Torpaq eroziyası adlanır:
A) Dağ-mədən sənayesinin tullantılarını emal etmək üçün aparılan tədbirlərdir.
B) Torpaqların münbit qatının su və külək vasitəsilə dağıdılması və yuyulmasıdır.
C) Torpaqların çirklənməsi nəticəsində münbitliyin azalmasıdır.
D) Çaylar vasitəsilə materialların gətirilib çökdürülməsidir.
E) Torpaqların məhsuldarlığının bərpa edilməsidir.

29. Terraslaşdırma adlanır:
A) faydalı qazıntı yataqlarının istismarı nəticəsində pozulmuş torpaqların bərpası
B) yamaclarda eroziyanın qarşısını almaq üçün pillələr sisteminin yaradılması
C) gübrələrin verilməsi yolu ilə torpaqların məhsuldarlığının artırılması
D) heyvandarlıq və əkinçilik üçün yararlı olan torpaqların sahəsinin artırılması
E) əkinçilik üçün yararlı torpaqlarda kollektor-drenaj şəbəkəsinin yaradılması

30. Təbii zonaları fərqləndirən əsas amillər:
A) temperatur və təzyiq, relyef, atmosfer yağıntıları
B) torpaq və bitki örtüyü, süxurların yaşı və tərkibi
C) geoloji quruluş, faydalı qazıntılar, relyef və yeraltı sular
D) iqlim, torpaq və bitki örtüyü, heyvanat aləmi
E) okean cərəyanları, süxurların nisbi yaşı, torpaq və bitki örtüyü

31. Tropik səhralar və tundra təbii zonalarının oxşar cəhəti:
A) Fiziki aşınma daha sürətlə gedir.
B) Torpaq örtüyü zəif inkişaf etmişdir.
C) Sutkalıq temperatur amplitudası böyükdür.
D) Atmosfer yağıntıları yayda düşür.
E) Bataqlıqlar geniş yayılmışdır.

32. Codyarpaqlı meşələr və tundra zonalarının oxşar əlaməti:
A) Qəhvəyi və sarı torpaqlar yayılmışdır.
B) Yalnız bir iqlim qurşağında yayılmışlar.
C) Eyni bitki və heyvanat aləminə malikdirlər.
D) İsti və rütubətli iqlim şəraitinə malikdirlər.
E) Cənub materikləri üçün səciyyəvidir.

33. Sxemə əsasən subtropik iqlim qurşağında yerləşən dağlarda subnival və nival landşaftların yerləşdiyi məntəqələri müəyyən edin.

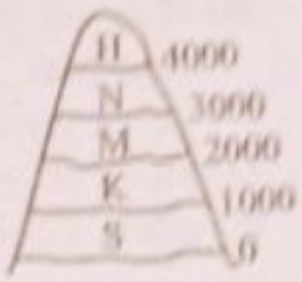

A) *H* və *S*
B) *M* və *K*
C) *N* və *H*
D) *N* və *K*
E) *M* və *S*

34. Subtropik iqlim qurşağında yerləşən dağlarda meşə landşaftının yerləşdiyi məntəqələri müəyyən edin.

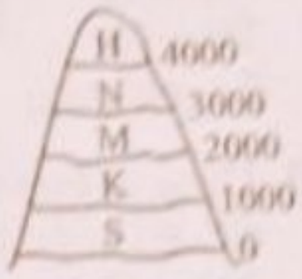

A) *K* və *M*
B) *N* və *H*
C) *S* və *H*
D) *S* və *N*
E) *K* və *H*

35. Aşağıdakı əlamətlər hansı təbii zonaya aiddir?
1. İllik yağıntıları boldur.
2. Zəngin bitki və heyvanat aləmi vardır.
3. Qırmızı-sarı ferralit torpaqlar formalaşmışdır.
4. Afrika və Cənubi Amerika materikində daha böyük sahə tutmuşdur.
5. İllik temperatur amplitudu azdır.
A) rütubətli ekvatorial meşələr
B) tundra
C) tropik səhra və yarımsəhralar
D) iynəyarpaqlı meşələr – tayqa
E) enliyarpaqlı və qarışıq meşələr

36. Aşağıdakı əlamətlər hansı təbii zonaya aiddir?
1. Yağıntının düşməsində fəsli dəyişkənlik kəskin nəzərə çarpır.
2. Orta illik temperatur +20°C-dən yuxarıdır.
3. Bitki örtüyü və heyvanat aləmi zəngindir.
4. Torpaq örtüyü zəngin və torpaq qatı qalındır.
A) enliyarpaq və musson meşələr
B) tundra və meşə-tundra
C) rütubətli ekvatorial meşələr
D) savanna və seyrək meşələr
E) səhra və yarımsəhralar

37. Tropik və arktik səhralarda bitki örtüyünün kasıb olmasının müvafiq səbəbləri:
A) isti və quru iqlim; soyuq və sərt iqlim
B) isti və rütubətli iqlim; soyuq və rütubətli iqlim
C) alçaq təzyiq, az yağıntı; yüksək təzyiq, çox yağıntı
D) yağıntının çox olması; yayı mülayim, qışı sərt olan iqlim
E) yayın quru, qışın rütubətli olması; yağıntıların yalnız qışda düşməsi

Mündəricat

Ön söz 1

Coğrafi informasiya vasitələri 2

Coğrafiya elminin inkişafı səyyahlar və tədqiqatçılar. Məhəllin planı 2

Xəritə və Qlobus 15

Kainat. Yer Günəş sistemində 27

Kainat və Günəş sistemi. Planetlər. Yerin Günəş ətrafında hərəkəti 27

Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti 38

Yerin yaranması və inkişafı. Litosfer 48

Yerin planetar və geoloji inkişafı 48

Yerin daxili quruluşu.Yer qabığını təşkil edən süxur və minerallar 50

Litosfer tavaları. Platforma və geosinklinallar. Vulkan və zəlzələlər 54

Dağəmələgəlmə mərhələləri 64

Azərbaycanın geoloji quruluşu və mineral ehtiyatları 67

Azərbaycanın geoloji quruluşu 67

Azərbaycanın mineral ehtiyatları 72

Yer səthinin relyefi 79

Endogen proseslər və relyef (Morfostrukturlar) 79

Ekzogen proseslər və relyef (Morfoskulpturlar) 83

Materiklərin fiziki-coğrafi mövqeyi, relyefi 89

Azərbaycan relyefi 102

Endogen relyef formaları 102

Ekzogen relyef formaları 108

Atmosfer 113

Yerin hava təbəqəsi. Günəş radiasiyası 113

Havanın elementləri .Atmosfer hadisələri 116

İqlim 144

İqlim və iqlim qurşaqları 144

Materiklərin iqlimi 160

T.me/BirlikTeam

Azərbaycanın iqlimi **175**
Günəş radiasiyası. Günəşin düşmə bucağı. Havanın temperaturu, yağıntı və küləklər 175
Hava kütlələri. İqlim tipləri 183
Hidrosfer **194**
Dünya okeanı və onun hissələri 194
Okean suyunun xüsusiyyətləri. Cərəyanlar 204
Quru suları **218**
Çay, göl, buzlaq, yeraltı su və bataqlıqlar 218
Materiklərin daxili suları 241
Azərbaycanın daxili suları. Xəzər dənizi **248**
Azərbaycanın daxili suları 248
Xəzər dənizi 264
Biosfer. Coğrafi təbəqə **269**
Coğrafi təbəqənin komponentləri 269
Bioehtiyatların Yer kürəsində paylanması 283
Situasiya **304**
2019-cu ildə II qrup üzrə ali məktəblərə qəbul imtahanında (yaz imtahanı) istifadə olunmuş test tapşırıqlarının izahı **313**
Mövzular üzrə test tapşırıqlarının düzgün cavabları **326**

COĞRAFİYA

TEST TOPLUSU / 2019-cu il / I hissə

(Vəsait abituriyentlər, şagirdlər, müəllimlər və test tərtibçiləri üçün nəzərdə tutulmuşdur)

ISBN 978-9952-465-14-3

Kitab «Abituriyent» jurnalı redaksiyasında yığılmış, səhifələnmiş və redaktə olunmuşdur.
Fiziki çap vərəqi 41. Çapa imzalanmışdır 02.10.19.
Tiraj 3000 + IIZ 1000 + IIIZ 3000 + IVZ 1000.

© DİM - «Abituriyent» – 2019

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

134. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

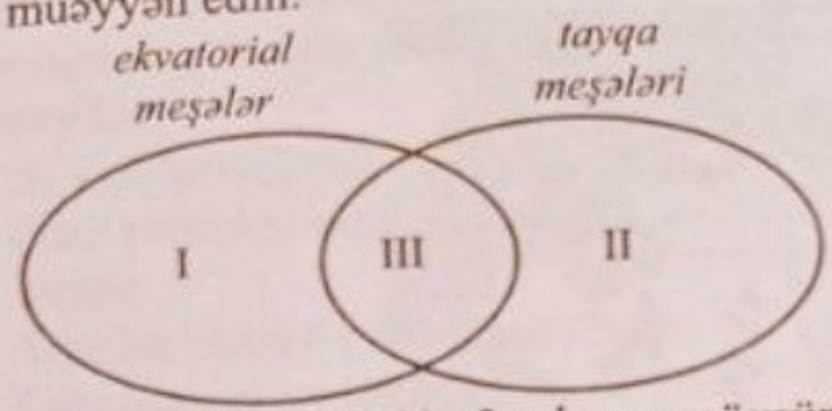

a. Bir-birindən kəskin fərqlənən mövsümi rejim səciyyəvidir.
b. Afrika və Cənubi Amerikada geniş ərazi əhatə edir.
c. Alçaq təzyiq qurşağında formalaşmışdır.
d. Podzol torpaqlar geniş yayılmışdır.
e. Enliyarpaqlı meşələrdir.

135. Eyler-Venn diaqramına əsasən, uyğun olan bəndləri müəyyən edin:

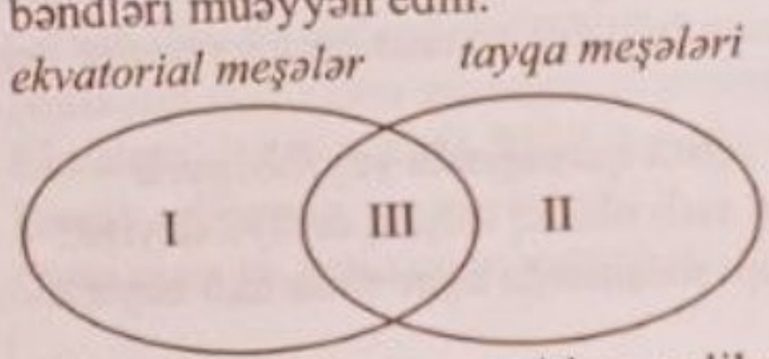

a. İfrat rütubətlənmə şəraitinə malikdir.
b. Mövsümi dəyişkənlik daha aydın müşahidə olunmur.
c. Aqroiqlim ehtiyatları məhduddur.
d. Aqroiqlim ehtiyatlarla yaxşı təmin olunsa da, kənd təsərrüfatı zəif inkişaf etmişdir.
e. Buxarlanma qabiliyyəti daha aşağıdır.

136. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Tayqa
2. Savanna
3. Tundra
a. Qırmızı-qonur torpaqlara, hündür ot örtüyünə malikdir.
b. Podzol və çimli-podzol torpaqlara malikdir.
c. Uzun və şaxtalı qışa, mülayim yaya malikdir.
d. Subekvatorial və tropik iqlim qurşaqlarında formalaşır.
e. İlboyu isti və rütubətli olması ilə seçilir.

137. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Tornado
2. Drenaj
3. Bedlend
a. materikləri cənubdan əhatə edən dənizlərin sahil zonalarında yaranan güclü dağıdıcı tropik siklon
b. bataqlığı qurutmaq, qrunt və ya səth sularını süni yolla axıtmaq üçün çəkilən hidrotexniki qurğular
c. tropik və arktik hava kütlələrinin toqquşması nəticəsində yaranan güclü burulğanlı külək
d. torpaq-bitki örtüyünün zəif inkişaf etdiyi çox meylli dağ yamacları
e. quraq ərazilərdə külək və sular tərəfindən eroziyaya məruz qalan gilli torpaqlar

138. Uyğunluğu müəyyən edin:
1. Bütövlük
2. Ritmiklik
3. Zonallıq
a. fəsillərin və gecə-gündüzün növbələşməsi
b. Ekvatordan qütblərə doğru təbii komponentlərin dəyişməsi
c. təbii komponentlərin bir-biri ilə sıx əlaqədə olması
d. briz və mussonlar formalaşması
e. daimi küləklərin paylanması

139. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. biogenə qədərki	a. Üzvi mənşəli çökmə süxurlar əmələ gəlmişdir.
2. biogen	b. Ətraf mühitə antropogen təsirlər artmışdır.
3. müasir	c. Yer qabığında vulkanizm prosesləri nisbətən zəifləmişdir.
	d. Qlobal ekoloji problemlər yaranmışdır.
	e. Atmosferdə karbon qazının miqdarı kəskin azalmışdır.

140. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. biogenə qədərki	a. Ekoloji problemlər yaranmışdır.
2. biogen	b. Qədim platformalar yaranmışdır.
3. müasir	c. Üzvi aləmin təkamül prosesi intensivləşmişdir.
	d. İntensiv yağışlar yağmışdır.
	e. Ətraf mühitə antropogen təsir artmışdır.

141. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. zonal amillər	a. süxurlar
2. azonal amillər	b. bitki örtüyü
	c. relyef
	d. yeraltı sular
	e. heyvanlar aləmi

T.me/BirlikTeam

Bioehtiyatların Yer kürəsində paylanması

1. Tropik iqlim qurşağında buzlaqlar əmələ gələ bilər:
   A) sahildən soyuq cərəyanlar keçirsə
   B) ərazi zəif parçalanıbsa
   C) buxarlanma qabiliyyəti kiçikdirsə
   D) ərazi qar xəttindən yuxarıda yerləşirsə
   E) ərazinin mütləq hündürlüyü azdırsa

2. Afrikada yerləşən səhralar:
   A) Kalaxari, Namib, Liviya
   B) Kalaxari, Tar, Qızılqum
   C) Böyük Səhra, Atakama, Rub-əl-Xali
   D) Namib, Qobi, Viktoriya
   E) Rub-əl-Xali, Böyük Səhra, Qaraqum

3. Avstraliyanın və Afrikanın bitki örtüklərinin qismən bir – birinə oxşar olmalarının səbəbi:
   A) Ən rütubətli materik olmalarıdır.
   B) Qərb yarımkürəsində yerləşir.
   C) Hondvana materikinin tərkib hissələri olmuşlar.
   D) Avrasiyaya yaxın olmalarıdır.
   E) Materiklərin buzlaşmaya məruz qalmalarıdır.

4. Afrika materikində səhraların savannalara tərəf genişlənməsinin qarşısını almaq üçün nə etmək lazımdır?
   A) Səhra ilə savanna arasında yaşayış məntəqələri salınmalıdır.
   B) Savanna ilə səhra arasında beton hasar çəkilməlidir.
   C) Səhra ilə savanna arasında kanallar çəkilməlidir.
   D) Savanna ilə səhra arasında quraqlığa davamlı geniş meşə zolağı salınmalıdır.
   E) Bu təbii hadisənin qarşısını almaq mümkün deyil.

5. Avrasiyada rütubətlənmə əmsalının vahiddən böyük olduğu ərazilər:
   A) Ekvatorial meşələr, Taymır yarımadası
   B) Enliyarpaqlı meşələr, Tar səhrası
   C) Musson meşələri, Turan ovalığı
   D) Tayqa, Təklə-Məkan səhrası
   E) Subekvatorial meşələr, Qobi səhrası

6. Avstraliyada vahələrin ***yaranmamasının*** səbəbi:
   A) Cənub tropikinin ərazidən keçməsi
   B) yeraltı suların dərində yerləşməsi və duzlu olması
   C) qədim litosfer tavasında yerləşməsi
   D) çay şəbəkəsinin sıx olması
   E) savannaların və seyrək meşələrin geniş sahə tutması

7. Avrasiyanın mülayim iqlim qurşağında mövcud ***olmayan*** təbii zonalar:
   A) yarımsəhra, musson meşələri
   B) səhra, iynəyarpaq meşələr
   C) arktik səhralar, həmişəyaşıl rütubətli meşələr
   D) enliyarpaq meşələr, meşə-çöl
   E) çöl, qarışıq meşələr

8. Daha çox yüksəklik qurşaqlarının yarandığı dağlar:
   A) Krım, Karpat, And
   B) Appalaç, Ural, Atlas
   C) Böyük Suayırıcı, Sayan, Pamir
   D) And, Kordilyer, Qafqaz
   E) Appalaç, Kap, Əjdaha

9. Daha çox landşaft qurşaqlarının mövcud olduğu dağlar:
   A) Himalay, Krım, Appalaç
   B) Himalay, Appalaç, Verxoyansk
   C) Qafqaz, Ural, Kap
   D) Pamir, Tyan-Şan, Ural
   E) Qafqaz, Alp, Pamir

10. Qırmızı-sarı ferralit torpaqların geniş yayıldığı təbii zona və ölkələr:
   A) ekvatorial meşələr – Braziliya, Konqo, İndoneziya
   B) savannalar – Argentina, Misir, Hindistan
   C) mülayim qurşağın enliyarpaqlı meşələri – Finlandiya, ABŞ, Çin
   D) musson meşələri – Hindistan, Pakistan, Əfqanıstan
   E) ekvatorial meşələr – Konqo, Mərakeş, Nigeriya

11. Çimli-podzol torpaqların geniş yayıldığı təbii zona və ölkələr:
   A) ekvatorial meşələr – Konqo, Braziliya, Nigeriya
   B) ekvatorial meşələr – Braziliya, Konqo, İndoneziya
   C) savannalar – Argentina, Misir, Hindistan
   D) musson meşələri – Hindistan, Pakistan, Çin
   E) mülayim qurşağın qarışıq meşələri – Finlandiya, ABŞ, Rusiya

12. Şimali Afrika səhralarını Avstraliya səhralarından fərqləndirən cəhət:
   A) vahələrin geniş yayılması
   B) savanna ilə səhra arasında quru kolluqların yerləşməsi
   C) yüksək təzyiq sahəsində yerləşməsi
   D) sutkalıq temperatur amplitudunun böyük olması
   E) heyvan və bitki aləminin kasıblığı

13. Cənubi Amerikanın aşağıdakı iqlim qurşaqlarına uyğun gələn təbii zonaları müəyyən edin.

1. Ekvatorial	a. səhralar
2. Tropik	b. rütubətli ekvatorial meşələr
3. Subtropik	c. çöllər (pampa)
4. Subekvatorial	d. dəyişkən rütubətli meşələr

   A) 1 – b; 2 – a; 3 – c; 4 – d
   B) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – d
   C) 1 – c; 2 – d; 3 – b; 4 – a
   D) 1 – d; 2 – a; 3 – c; 4 – b
   E) 1 – b; 2 – c; 3 – d; 4 – a

T.me/BirlikTeam

14. Şimali Amerikada enlik zonallığının pozulmasının səbəbi:

A) düzənliklərin üstünlük təşkil etməsi
B) relyefin və Holfstrim cərəyanının təsiri
C) materikin mülayim qurşaqda geniş sahə tutması
D) IV dövr buzlaşmasının və müasir ekzogen qüvvələrin təsiri
E) Sakit okeanın və soyuq Kaliforniya cərəyanının təsiri

15. Codyarpaqlı meşə və kolluqların yayıldığı əraziləri göstərin.

A) 1, 2, 7 B) 1, 5, 6 C) 3, 4, 5
D) 1, 2, 6 E) 2, 5, 7

16. Musson meşələrin yayıldığı əraziləri göstərin.

A) 2, 3, 5 B) 1, 4, 6 C) 1, 6, 7
D) 1, 2, 5 E) 3, 4, 6

17. Afrika və Cənubi Amerika üçün ümumi ***olmayan*** cəhət:

A) Şimalında tropik səhralar geniş sahə tutur.
B) Hondvana qurusuna aiddir.
C) Ekvator xətti kəsir.
D) Cənubunda qərb sahilboyunda səhralar yerləşir.
E) Savannalar geniş yayılmışdır.

18. *A* məntəqəsinin yerləşdiyi təbii zona:

A) səhra və yarımsəhra
B) savanna və seyrək meşələr
C) həmişəyaşıl codyarpaqlı meşə və kolluqlar
D) ekvatorial meşələr
E) musson meşələri

19. *B* məntəqəsinin yerləşdiyi təbii zona:

A) savanna və seyrək meşələr
B) səhra və yarımsəhralar
C) həmişəyaşıl codyarpaqlı meşə və kolluqlar
D) rütubətli ekvatorial meşələr
E) musson meşələri

20. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə əsasən düzgün cavabı müəyyən edin.

A) 5 – Murrey və Darlinq çayları
B) 1 – Çöllər geniş yayılıb.
C) 2 – Malakka boğazı
D) 4 – Codyarpaqlı meşə və kolluqlar yayılıb.
E) 3 – Karpentariya körfəzi

21. Xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə əsasən düzgün ***olmayan*** cavabı müəyyən edin.

A) 5 – Tasmaniya adası
B) 1 – Böyük Viktoriya səhrası
C) 4 – Böyük Suayırıcı dağlar
D) 3 – Codyarpaqlı meşələr və kolluqlar təbii zona
E) 2 – Torres boğazı

T.me/BirlikTeam

22. Hündürlük qurşaqlığının demək olar ki, müşahidə ***olunmadığı*** materik:
A) Afrika B) Avrasiya C) Avstraliya
D) Antarktida E) Şimali Amerika

23. Şimali Amerikanı Avstraliyadan ***fərqləndirən*** cəhətlər:
1. sahil xətlərinin çox parçalanması
2. buzlaq relyef formalarının geniş yayılması
3. cavan dağların mövcudluğu
4. ərazisinin qədim platformada yerləşməsi
5. zəngin daş kömür yataqlarına malik olması
A) 3, 4, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 2, 3
D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 4

24. Şimali Amerika materikini Cənubi Amerikadan ***fərqləndirən*** əlamətlər:
1. İki yarımkürədə yerləşir.
2. Bir qədim platforma üzərində yerləşmişdir.
3. Üç okeanla əhatə olunur.
4. Daha yüksək illik temperatur amplituduna malikdir.
5. Qərb hissəsi fəal seysmikliyə malikdir.
A) 1, 2, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 3, 4

25. Atakama və Namib səhralarının əmələ gəlməsinin səbəblərindəndir:
A) müvafiq olaraq Peru və Bengel soyuq cərəyanlarının təsiri
B) bütün il boyu temperaturun aşağı olması
C) alçaq atmosfer təzyiqi qurşağında yerləşməsi
D) dağ sistemləri ilə əhatə olunması
E) qalxan hava kütlələrinin təsiri

26. Böyük Səhra və Böyük Viktoriya səhralarının geniş yaranmasının əsas səbəbi:
A) qalxan hava kütlələrinin təsiri
B) yüksək təzyiq qurşağında yerləşmələri
C) dağ sistemləri ilə əhatə olunması
D) isti okean cərəyanlarının təsiri
E) aşağı təzyiq qurşağında yerləşməsi

27. Şimali Afrikaya aid olan xüsusiyyətlər:
1. Səhralar geniş yer tutur.
2. Filiz mənşəli faydalı qazıntılar çoxdur.
3. Çöküntü mənşəli faydalı qazıntılarla zəngindir.
4. Codyarpaqlı meşə və kolluqlar yayılıb.
5. İqlimi isti və rütubətlidir.
6. Çay şəbəkəsi sıxdır.
7. Quru iqlimə malikdir.
A) 1, 2, 5, 6 B) 1, 2, 3, 6 C) 3, 4, 5, 6
D) 2, 3, 4, 7 E) 1, 3, 4, 7

28. Afrika materikinin şimal hissəsində səhraların cənubuna nisbətən daha geniş sahə tutmasının səbəbi:
A) çay və göl şəbəkəsinin sıxlığı, rütubətin çatışmaması
B) isti cərəyanların təsiri, yağıntıların buxarlanmadan çox olması
C) şimalında dağlıq relyefin üstünlüyü
D) ərazinin böyüklüyü və qərbdən-şərqə doğru geniş məsafədə uzanması
E) tektonik quruluşu, relyefin müxtəlifliyi

29. Xəritə-sxemdə şimaldan cənuba doğru rəqəmlərə uyğun təbii zonaların müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

A) 2 – qarışıq meşələr, 3 – səhralar, 1 – savannalar
B) 2 – savannalar, 3 – səhralar, 1 – codyarpaqlı meşə və kolluqlar
C) 2 – həmişəyaşıl meşələr, 3 – savannalar, 1 – səhralar
D) 2 – qarışıq meşələr, 3 – savannalar, 1 – həmişəyaşıl meşələr
E) 2 – səhralar, 3 – savannalar, 1 – codyarpaqlı meşə və kolluqlar

30. Xəritə-sxemdə cənubdan şimala doğru rəqəmlərə uyğun təbii zonaların müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.

A) 1 – codyarpaqlı meşə və kolluqlar, 3 – səhralar, 2 – savannalar
B) 1 – savannalar, 3 – səhralar, 2 – codyarpaqlı meşə və kolluqlar
C) 1 – savannalar, 3 – səhralar, 2 – qarışıq meşələr
D) 1 – səhralar, 3 – savannalar, 2 – ekvatorial meşələr
E) 1 – codyarpaqlı meşə və kolluqlar, 3 – savannalar, 2 – səhralar

31. Dünyanın ən "quru", ən "isti" və ən "rütubətli" materiklərinin müvafiq ardıcıllığını seçin:
A) Cənubi Amerika, Afrika, Avstraliya
B) Avstraliya, Afrika, Cənubi Amerika
C) Avstraliya, Afrika, Şimali Amerika
D) Afrika, Avrasiya, Antarktida
E) Afrika, Şimali Amerika, Antarktida

T.me/BirlikTeam

32. Dünyanın ən quraq səhrası olan Atakamanın əmələ gəlməsinin səbəblərindəndir:
A) soyuq Peru cərəyanının təsiri
B) Günəş şüalarının yer səthini qeyri-bərabər qızdırması
C) isti Braziliya cərəyanının təsiri
D) cənub tropikindəki alçaq təzyiq qurşağı
E) And dağlarının rütubətli hava kütlələrinin qarşısını sədd kimi kəsməsi

33. Kordilyer dağlarının mərkəzi hissəsində yarımsəhra landşaftlarının yaranmasının səbəbi:
A) hər tərəfdən dağ silsilələri ilə əhatə olunması
B) sahillərində isti cərəyanların mövcudluğu
C) filiz yataqlarının intensiv mənimsənilməsi
D) mütləq hündürlüyün çox olması
E) Şimal Buzlu okeanın təsiri

34. Cənubi Amerikada rütubətli ekvatorial meşə zonasına aid ***olmayan*** xüsusiyyət:
A) qırmızı-sarı-ferralit torpaqların olması
B) hündür ot örtüyünün üstünlüyü
C) yağıntıların il boyu bərabər paylanması
D) sıx meşə örtüyünün yaranması
E) fəsillərin müşahidə edilməməsi

35. Cənubi Amerikada rütubətli ekvatorial meşə zonasına ***aid olmayan*** xüsusiyyət:
A) fəsillərin müşahidə edilməməsi
B) meşələrin çoxyaruslu olması
C) bataqlıqların geniş yayılması
D) illik temperatur amplitudunun böyük olması
E) yağıntıların il ərzində bərabər paylanması

36. Şimali Amerika materiki üçün səciyyəvidir:
A) prerilərin enlik istiqamətində tam zolaq əmələ gətirməsi
B) şərq hissəsində hündür dağ sisteminin uzanması
C) şimalında buzlaq mənşəli relyef formalarının üstünlük təşkil etməsi
D) dağların şimaldan gələn hava kütlələrinin qarşısını kəsməsi
E) ekvatorial meşələrin geniş yayılması

37. Cənubi Amerika materikinə aid ***olmayan*** təbii zonalar:
A) mülayim qurşağın meşələri, çöllər, səhralar
B) savannalar, səhralar, yarımsəhralar
C) tayqa, tundra, meşə-tundra
D) enliyarpaq meşələr, tayqa, codyarpaqlı meşələr
E) selva, lyanos, paramos

38. Avrasiyada musson meşələrinin yarandığı iqlim qurşaqları:
A) mülayim, subtropik, ekvatorial
B) ekvatorial, subekvatorial, tropik
C) mülayim, ekvatorial, subekvatorial
D) subtropik, tropik, mülayim
E) subekvatorial, subtropik, mülayim

39. Avrasiyada səhraların yarandığı iqlim qurşaqları:
A) ekvatorial, tropik, mülayim
B) subarktik, mülayim, subekvatorial
C) mülayim, subekvatorial, tropik
D) subtropik, subekvatorial, tropik
E) arktik, mülayim, tropik

40. Turan ovalığında səhra və yarımsəhraların geniş yayılmasının əsas səbəbi:
A) materikdaxili mövqeyə malik olması
B) rütubətlilik əmsalının vahidə yaxın olması
C) çay sularının azlığı
D) düzənlik relyefin üstünlüyü
E) Şimal Buzlu okeanın təsiri

41. Avropada IV dövr buzlaşmasının yayıldığı əraziləri müəyyən edin.
A) Şimali Qafqaz, Alp dağları, Skandinaviya yarımadası
B) Skandinaviya və Kola yarımadaları, Novaya Zemlya adası
C) Kola və Krım yarımadaları, Şimali Qafqaz
D) Valday yüksəkliyi, Balkan yarımadası və Qafqaz dağları
E) Novaya Zemlya adası, Apennin yarımadası, Ural dağları

42. Avrasiyada rütubətlənmə əmsalının vahiddən böyük olduğu təbii zonalar:
A) savanna, meşə-çöllər
B) tayqa, çöllər
C) enliyarpaqlı meşələr, yarımsəhralar
D) musson meşələri, çöllər
E) meşə-tundra, tundra

43. Avrasiyada buxarlanma qabiliyyəti böyük olan təbii zonalar:
A) çöl, meşə-tundra
B) səhra, yarımsəhra
C) ekvatorial meşələr, tayqa
D) tayqa, tundra
E) savanna, tundra

44. Tundra və tayqanın yayıldığı ərazilər:
A) Cənubi Amerika və Avstraliya
B) Avrasiya və Afrikanın subtropik qurşaqları
C) Şimali və Cənubi Amerikanın subtropik qurşaqları
D) Şimali Amerika və Avrasiyanın tropik qurşaqları
E) Şimali Amerika və Avrasiya

45. Ərazisində tundra, meşə-tundra və tayqa zonaları olan materiklər:
A) Avrasiya, Cənubi Amerika
B) Avrasiya, Afrika
C) Afrika, Şimali Amerika
D) Şimali Amerika, Avrasiya
E) Şimali Amerika, Cənubi Amerika

T.me/BirlikTeam

46. Tropik səhra və savanna təbii zonalarının üstünlük təşkil etdiyi materiklər:
A) Şimali Amerika, Avrasiya
B) Avrasiya, Cənubi Amerika
C) Şimali Amerika, Afrika
D) Afrika, Avstraliya
E) Avstraliya, Antarktida

47. Tundra-qleyli və podzol torpaqların daha geniş sahə tutduğu ölkələr:
A) Hindistan, Yaponiya
B) Argentina, Braziliya
C) Almaniya, Çin
D) Kanada, Rusiya
E) Rusiya, Monqolustan

48. Qırmızı-ferralit torpaqların daha çox yayıldığı ölkələr:
A) Meksika, ABŞ
B) Fransa, Misir
C) Venesuela, Braziliya
D) Konqo, CAR
E) Braziliya, Rusiya

49. Qırmızı-sarı ferralit torpaqların daha çox yayıldığı ölkələr:
A) Braziliya, Argentina
B) Venesuela, Çin
C) Sudan, İraq
D) İndoneziya, Malayziya
E) Fransa, ABŞ

50. Daha hündür olan Kordilyerlərin şimal hissəsində yüksəklik qurşaqlarının az olmasının səbəbi:
A) isti cərəyanların daha çox təsir göstərməsi
B) ümumi Günəş radiasiyasının kəmiyyətinin böyük olması
C) mülayim enliklərdə yerləşməsi
D) Qərb küləklərinin təsir etməsi
E) qütbətrafı enliklərdə yerləşməsi

51. Cənub yarımkürəsinin tropik enliklərində materiklərin qərb sahillərində əsasən səhraların, şərq sahillərində isə meşə və savannaların yaranma səbəbi:
A) qərb sahillərdə soyuq, şərq sahillərdə isti okean cərəyanlarının olması
B) havanın şərq sahillərdə enən, qərb sahillərdə isə qalxan hərəkəti
C) şərq sahillərdə soyuq, qərb sahillərdə isə isti okean cərəyanlarının olması
D) qərb sahillərdə okean sularının şərqə nisbətən şirinliyi
E) şərq sahilboyunda hündür dağ silsilələrinin, qərbdə isə düzənliklərin yerləşməsi

52. Mərkəzi Asiyada səhra və yarımsəhraların yaranmasının səbəbi:
A) qərbdən rütubətli hava kütləsinin daxil olmaması və isti okean cərəyanı
B) şimaldan gələn hava axınlarının dağlar tərəfindən qarşısının alınması və yüksək təzyiq qurşağında yerləşməsi
C) şərqdən gələn musson axınlarının qarşısının alınması və səthin hamar relyefə malik olması
D) okeanlardan uzaq olması və cənubdan gələn rütubətli hava axınlarının uca dağlar tərəfindən qarşısının alınması
E) ərazinin cavan dağ sistemlərinə malik olması və yüksək təzyiq qurşağında yerləşməsi

53. Avrasiyada qarışıq və enliyarpaq meşələr zonasının qərbdən şərqə doğru tam zolaq əmələ ***gətirməməsinin*** səbəbi:
A) antropogen təsirin güclü olması
B) yayda havanın temperaturunun yüksək olması
C) Şərqə doğru torpaqların münbitliyinin artması
D) Şərqə doğru rütubətliyin artması
E) Şərqə doğru iqlimin kontinentallığının artması

54. Avropada səhra landşaftının yaranmasına mane olur:
A) dağların meridional istiqamətdə yerləşməsi
B) yayın rütubətli, qışın sərt quraq keçməsi
C) mülayim-dəniz hava kütlələrinin təsiri
D) soyuq cərəyanların gətirdiyi hava kütlələrinin təsiri
E) arktik hava kütlələrinin üstün təsiri

55. Avropada çöl zonasının qərbə tərəf azalmasının və tam zolaq əmələ gətirə ***bilməməsinin*** səbəbi:
A) sahildən soyuq cərəyanın keçməsi
B) qərbə tərəf rütubətin azalması
C) qərbə tərəf rütubətin artması
D) insanın təsərrüfat fəaliyyəti
E) Qara dənizin təsiri

56. Pampa, preri və qaratorpaq çöllərin geniş yayıldığı müvafiq ölkələri müəyyən edin.
A) Rusiya, Kolumbiya, Əlcəzair
B) Çili, Avstraliya, Finlandiya
C) Argentina, Kanada, İsveç
D) Rusiya, ABŞ, Finlandiya
E) Argentina, ABŞ, Rusiya

57. Savannalar, iynəyarpaqlı meşələr və qaratorpaq çöllərin geniş yayıldığı müvafiq ölkələri müəyyən edin.
A) Braziliya, Venesuela, Argentina
B) Hindistan, İsveç, Qazaxıstan
C) ABŞ, Kanada, Fransa
D) Hindistan, Rusiya, Özbəkistan
E) Qazaxıstan, Kanada, Çin

58. Üfüqi zonallığın daha az pozulduğu materiklər:
A) Cənubi Amerika, Avrasiya
B) Avrasiya, Şimali Amerika
C) Afrika, Avstraliya
D) Şimali Amerika, Afrika
E) Avstraliya, Şimali Amerika

T.me/BirlikTeam

59. Amazon ovalığında istiliyin və yağıntının bol olmasına baxmayaraq əhalinin seyrək olmasının səbəbləri:
A) meşələrin çox yaruslu olması; sənayenin yaxşı inkişafı
B) il boyu havaların isti keçməsi, səhraların geniş yer tutması
C) rütubətlik əmsalının vahiddən kiçik olması; əkinə yararlı sahələrin azlığı
D) keçilməz ekvatorial meşələr, ifrat rütubətlənmə, bataqlıqlar
E) təbiəti mühafizə etmək məqsədilə təsərrüfatın genişləndirilməsinə icazə verilməməsi

60. Avstraliya təsərrüfatının ixtisaslaşmasına təsir edən təbii amillər:
A) isti okean suları ilə əhatə olunması, zəngin neft və qaz yataqları
B) geniş ərazi, ekvatorial iqlim, münbit torpaqlar
C) çay şəbəkəsinin böyük sıxlığı, savanna və çöllərin geniş yayılması
D) geniş düzənliklər, yarımsəhra və səhra landşaftları, zəngin mineral-xammal ehtiyatları
E) digər materiklərdən uzaqlığı, geniş çöl və meşə-çöl zonalarının yayılması

61. Cənubi Amerikanın təsərrüfatının ixtisaslaşmasına təsir edən təbii amillər:
A) yarımsəhra və səhra landşaftları, geniş çöl və meşə-çöl zonaları, enerji resursları
B) zəngin meşə sərvətləri, mineral xammal ehtiyatları, bol su ehtiyatı
C) çay şəbəkəsinin böyük sıxlığı, münbit torpaqlar, Sakit okeanın güclü təsiri
D) qırmızı ferralit torpaqlar, dağlıq relyefin üstünlüyü, şirin sulu göllərin çoxluğu
E) üç okeanla əhatə olunması, düzən relyefin üstün olması, zəngin mineral ehtiyatları

62. Hansı materikdə iqlim qurşaqları və təbii zonalar iki dəfə təkrar olunur?
A) Antarktidada B) Avrasiyada
C) Şimali Amerikada D) Avstraliyada
E) Afrikada

63. Avstraliyanın səhraları:
A) Böyük Qumlu, Rub əl-Xali
B) Viktoriya, Qobi
C) Viktoriya, Böyük Qumlu
D) Qızılqum, Viktoriya
E) Böyük Qumlu, Atakama

64. Antarktida istisna olmaqla digər materiklərin hamısında rast gəlinən təbii zonaları müəyyən edin.
A) dəyişən rütubətli meşələr, savanna, tundra
B) yarımsəhra, tundra, tayqa
C) enliyarpaqlı meşələr, tayqa, meşə-tundra
D) iynəyarpaqlı meşələr, tundra, çöl
E) savannalar, səhra və yarımsəhralar

65. Şaquli qurşaqlığın az müşahidə olunduğu materiklər:
A) Cənubi Amerika, Avrasiya
B) Avstraliya, Avrasiya
C) Avstraliya, Şimali Amerika
D) Avstraliya, Antarktida
E) Cənubi Amerika, Şimali Amerika

66. Avstraliya materikində geniş yayılmış təbii zonalar
A) qarışıq meşələr, tayqa
B) ekvatorial meşələr, səhralar
C) iynəyarpaqlı meşələr, çöllər
D) səhralar, savannalar
E) çəmənliklər, tundra

67. Cənubi Amerikanın təbiətinə təsir edən okeanlar:
A) Atlantik, Sakit B) Sakit, Hind
C) Hind, Atlantik D) Şimal Buzlu, Sakit
E) Hind, Şimal Buzlu

68. Cənubi Amerikanın təbiətinə təsir etməyən okeanlar:
A) Sakit, Şimal Buzlu B) Sakit, Hind
C) Hind, Atlantik D) Atlantik, Sakit
E) Şimal Buzlu, Hind

69. Şimali Amerika materikində ***olmayan*** təbii zona:
A) arktik səhra
B) savanna və seyrək meşələr
C) ekvatorial meşələr
D) iynəyarpaqlı meşələr
E) dəyişkən rütubətli həmişəyaşıl musson meşələ

70. Təbii zonaları əsasən meridional istiqamətdə yerləşən materik:
A) Afrika B) Avrasiya
C) Cənubi Amerika D) Avstraliya
E) Şimali Amerika

71. Fiord tipli sahillərin daha çox müşahidə edildiyi yarımada:
A) Yukatan B) Pireney C) Hind-Çi
D) Malakka E) Skandinaviya

72. Daimi donuşluq zonasında yerləşən yayla:
A) Tibet B) Orta Sibir C) Deka
D) Qərbi Sibir E) Anadolu

73. Bütün coğrafi uzunluqlarda yerləşməsinə baxmayaraq, iqlim qurşaqlarının və təbii zonala ən az müşahidə olunduğu materik:
A) Antarktida B) Avrasiya C) Afi
D) Cənubi Amerika E) Şimali Amerika

74. Avstraliya səhralarının Afrika səhralarından əs fərqi:
A) yeraltı suların olmaması
B) qum örtüyünün qalın olması
C) heyvanat aləminin kasıb olması
D) qoyunçuluğun zəif inkişafı
E) vahələrin olmaması

T.me/BirlikTeam

75. Cənubi Amerikanın Pataqoniya yaylasında yarımsəhra landşaftının yaranmasının əsas səbəbi:
A) il boyu ekvatorial hava kütlələrinin üstün təsiri
B) cənubdan gələn isti və rütubətli hava axınlarının qarşısını uca dağların kəsməsi
C) soyuq Folklend cərəyanı üzərində yaranan hava kütlələrinin üstün təsiri
D) hamar səthə malik olması və yüksək təzyiq qurşağında yerləşməsi
E) şərqdən gələn rütubətli hava axınlarının qarşısını uca dağların kəsməsi

76. Avstraliya və Cənubi Afrikanın şərq sahillərində səhraların ***olmamasının*** səbəbi:
A) bitki və heyvanlar aləminin zəngin olması
B) sutkalıq temperatur amplitudasının böyük olması
C) soyuq okean cərəyanlarının təsiri
D) düz Günəş radiasiyasının çoxluğu
E) relyef və isti okean cərəyanların təsiri

77. Afrikanın şimalında və Avstraliyanın mərkəzi və qərb hissələrində geniş yayılmış landşaftlar:
A) subtropik və tropik meşələr
B) səhra və yarımsəhralar
C) dəyişən rütubətli subekvatorial meşələr və savannalar
D) meşə-çöl və çöllər
E) subtropik meşə və kolluqlar, savannalar

78. Səhra iqlimi üçün səciyyəvi olan rütubətlilik əmsalı:
A) $R.ə.=\frac{100}{100}$ B) $R.ə.=\frac{1000}{900}$ C) $R.ə.=\frac{200}{100}$
D) $R.ə.=\frac{100}{2000}$ E) $R.ə.=\frac{500}{400}$

79. Rütubətlilik əmsalının vahiddən böyük olduğu ərazilərin səciyyəvi əlamətləri:
1. bataqlıqlaşma üçün əlverişli təbii şəraitin olması
2. kserofit bitki örtüyünün inkişaf etməsi
3. sıx çay şəbəkəsinin olması
4. fiziki aşınmanın intensiv inkişaf etməsi
5. duzlu göllərin yaranması üçün şəraitin olması
A) 2, 5 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 5 E) 1, 4

80. Havanın orta illik temperaturu və rütubətlənmə əmsalı hansı məntəqədə torpaq əmələgəlmə prosesini daha da zəiflədər?

Məntəqə	t (C°)	$R.ə.=\frac{Y}{B}$
1	+15	0,7
2	+20	0,6
3	+18	0,8
4	+32	0,3
5	+25	0,9

A) 2 B) 4 C) 3 D) 1 E) 5

81. Tropik səhralarda fiziki aşınmanın intensivliyi asılıdır:
A) yağıntıların miqdarının və buludluğun çox olmasından
B) sutkalıq temperatur amplitudunun kiçik olmasından
C) ifrat nəmlənmə şəraitindən
D) sutkalıq temperatur amplitudunun böyük olmasından
E) çay şəbəkəsinin sıx olmasından

82. Qarışıq meşələr və tayqanın yayıldığı ərazilər:
A) Şimali və Cənubi Amerikanın subtropik qurşaqları
B) Avrasiya və Afrikanın subtropik qurşaqları
C) Şimali Amerika və Avrasiyanın mülayim qurşaqları
D) Şimali Amerika və Avrasiyanın tropik qurşaqları
E) Cənubi Amerika və Afrikanın subekvatorial qurşaqları

83. Torpaqların şoranlaşmasına səbəb olan əsas amillər:
A) rütubətlik əmsalının vahiddən böyük olması
B) buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərqin az olması
C) torpaqda humusun çox olması
D) buxarlanmanın və yağıntının çox olması
E) qrunt sularının səviyyəsinin səthə yaxın olması

84. Zonal landşaft əmələgətirici amillər:
A) geoloji quruluş, bitki, atmosfer təzyiqi
B) yağıntı və temperatur, torpaq, bitki örtüyü
C) torpaq örtüyü, süxurlar, çay şəbəkəsi
D) iqlim, relyef, geoloji quruluş
E) qrunt sularının səviyyəsi, bitki örtüyü, relyef

85. Üzvi aşınmanın daha güclü getdiyi təbii zonalar:
A) tropik səhralar, tundra
B) subtropik səhralar, enliyarpaqlı meşələr
C) yarımsəhra və quru çöllər
D) arktik səhralar, meşə-çöl
E) ekvatorial və mülayim qurşağın meşələri

86. Həm Şimal, həm də Şərq yarımkürəsində yerləşən səhralar:
1. Kalaxari 2. Qobi 3. Atakama
4. Rub-əl-Xali 5. Namib 6. Təklə-Məkən
A) 1, 4, 5 B) 1, 2, 6 C) 3, 4, 5
D) 2, 4, 6 E) 2, 3, 6

87. Düzgün coğrafi qanunauyğunluğu müəyyən edin.
A) Mərcan polipləri mülayim iqlim qurşağında yaşayırlar.
B) Fiziki aşınma tropik səhralarda daha güclü olur.
C) Soyuq okean cərəyanları sahildə rütubətli iqlim tipi yaradırlar.
D) Mövsümi dəyişkənlik ekvatorial qurşaqda kəskin nəzərə çarpır.
E) Böyük düzənliklər litosfer tavalarının kənarlarında yerləşirlər.

88. Subtropik iqlim qurşaqlarına aid olan təbii zona:
A) rütubətli ekvatorial meşələr
B) tundra və meşə-tundra
C) codyarpaqlı meşələr və kolluqlar
D) arktik səhralar
E) iynəyarpaqlı meşələr

89. Cənub tropiki boyunca yerləşən səhralar:
A) Atakama, Qobi, Böyük Qumlu, Tar
B) Namib, Rub-əl-Xali, Böyük Nəfud, Kalaxari
C) Böyük Səhra, Təklə-Məkan, Böyük Viktoriya, Kalaxari
D) Kalaxari, Namib, Atakama, Böyük Viktoriya
E) Böyük Qumlu, Qobi, Kiçik Nəfud, Tar

90. Fiziki aşınmanın daha güclü getdiyi ərazilər:
A) Böyük Səhra, Qərbi Sibir, Mesopotamiya ovalığı
B) Böyük Səhra, Amazon ovalığı, Tar səhrası
C) Böyük Səhra, İran yaylası, Atakama səhrası
D) Tar səhrası, Orta Dunay, Hind-Qanq ovalıqları
E) Braziliya yaylası, Böyük Çin düzənliyi, Qərbi Sibir ovalığı

91. Tundra zonasını səciyyələndirən əlamətlər:
1. Rütubətlənmə əmsalı vahiddən böyükdür.
2. Avrasiya, Afrika və Avstraliyada yayılmışdır.
3. Alçaq boylu kollar, mamır və şibyələr üstündür.
4. Enliyarpaqlı və iynəyarpaqlı meşələr geniş yayılmışdır.
5. Subarktik iqlim qurşağında formalaşır.
6. Rütubətli mülayim-dəniz iqlim tipində əmələ gəlmişdir.

A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 6 C) 3, 5, 6
D) 2, 4, 5 E) 1, 3, 4

92. Dağ yarımsəhraları üçün səciyyəvi ***olmayan*** əlamətlər:
1. güclü səth axımı və sıx bitki örtüyü
2. kəskin parçalanmış arid-denudasion relyef
3. məhsuldar torpaq örtüyü və bol rütubət
4. yarimsəhra və quru çöl iqlimi
5. geniş yayılmış buzlaq relyef formaları
6. zəif səth axını və seyrək ot örtüyü

A) 3, 4, 5 B) 2, 4, 6 C) 1, 2, 3
D) 1, 3, 5 E) 4, 5, 6

93. Cənubi Amerikanın selvası, Afrikanın rütubətli ekvatorial meşələrindən nə ilə fərqlənir:
1. Ekvatorun hər iki tərəfində yerləşməsi ilə
2. daha geniş sahə tutması ilə
3. meşələrin çox yarusluğu (mərtəbəli)
4. qırmızı-ferralit torpağa malik olması ilə
5. alçaq təzyiq qurşağında yerləşməsi ilə
6. daha zəngin bitki və heyvanlar aləminə malik olması ilə

A) 2, 6 B) 1, 4 C) 3, 6 D) 4, 5 E) 1, 5

94. Atakama və Namib səhralarına ***aid olmayan*** cəhət:
A) Soyuq okean cərəyanının təsiri ilə formalaşıblar.
B) Aşağı təzyiq qurşağında yerləşirlər.
C) Tropik enlikdə yerləşirlər.
D) Materiklərin qərbində yerləşirlər.
E) Cənub yarımkürəsində yerləşirlər.

95. Daha az landşaft qurşaqları müşahidə edilir:
A) subekvatorial qurşaqda yerləşmiş hündürlüyü 4000 m olan dağda
B) ekvatorial qurşaqda yerləşmiş hündürlüyü 5000 m olan dağda
C) mülayim qurşaqda yerləşmiş hündürlüyü 3000 m olan dağda
D) subtropik qurşaqda yerləşmiş hündürlüyü 5000 m olan dağda
E) arktik qurşaqda yerləşmiş hündürlüyü 3000 m olan dağda

96. Atakama və Namib səhraları üçün ümumi cəhət:
A) Alçaq təzyiq qurşağında yerləşirlər.
B) Soyuq okean cərəyanlarının təsiri ilə formalaşırlar.
C) İsti okean cərəyanının təsiri ilə formalaşırlar.
D) Materiklərin şərq hissəsində yerləşirlər.
E) Materikin daxili hissəsində yerləşirlər.

97. Şimal meşə qurşağını, cənub meşə qurşağından fərqləndirən xüsusiyyətlər:
A) subtropik qurşaqda yerləşməsi və qərbdən-şərqə tam zolaq əmələ gətirməməsi
B) mülayim qurşaqda yayılması və iynəyarpaqlı ağacların üstünlüyü
C) enliyarpaqlı ağacların üstünlük təşkil etməsi, sahəcə kiçik olması
D) sənaye əhəmiyyətinin az olması və zəif antropogen təsir
E) kiçik sahə tutması və antropogen təsirin güclü olması

98. Tayqa təbii zonasını səciyyələndirən əlamətlər:
1. boz, boz-qonur torpaqların geniş yayılması
2. enliyarpaqlı ağac növlərinin üstünlüyü
3. podzol torpaqların yayılması
4. iynəyarpaqlı ağacların üstünlüyü
5. Cənubi Amerika və Şərqi Asiyada geniş sahə tutması
6. Qərbi və Şərqi Sibirdə geniş yayılması

A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 3, 4, 6
D) 1, 4, 6 E) 1, 5, 6

99. Mülayim iqlim qurşağının çöl zonasında 4000 m-dən uca dağlarda ətəkdən zirvəyə doğru müvafiq olaraq hansı landşaftlar yarana bilər?
A) çöl, meşə-çöl, meşə, subalp, alp çəmənləri, qayalıq-buzlaq
B) çöl, yarımsəhra, səhra, subalp, alp çəmənləri, buzlaq
C) yarımsəhra, çöl, meşə, subalp, alp çəmənləri, qayalıq-buzlaq
D) meşə, meşə-tundra, tundra, qayalıq-daşlıq
E) çöl, subalp, alp çəmənləri, meşə-çöl, qayalıq-buzlaq

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

100. Enlik zonallığı və hündürlük qurşaqlığının müvafiq olaraq aydın müşahidə edildiyi regionlar:
A) Böyük Qafqaz və Tyan-Şan dağları
B) And və Karpat dağları
C) Qərbi Sibir və Kür-Araz ovalıqları
D) Lənkəran və Samur-Dəvəçi ovalıqları
E) Şərqi Avropa düzənliyi və Böyük Qafqaz dağları

101. Tayqa zonasının səciyyəvi əlamətləri:
1. subekvatorial iqlim qurşağında yerləşməsi
2. iynəyarpaqlı ağacların üstünlüyü
3. mülayim iqlim qurşağında yerləşməsi
4. enliyarpaqlı ağacların üstünlüyü
5. podzol torpaqların yayılması
6. qara torpaqların olması
A) 3, 4, 6 B) 1, 4, 5 C) 2, 5, 6
D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 3

102. Şimal mülayim qurşağının tərkibində yaranan təbii zonalar:
1. ekvatorial meşələr
2. savannalar və seyrək meşələr
3. səhra və yarımsəhralar
4. çöl və meşə-çöllər
5. qarışıq və enliyarpaqlı meşələr
6. tundra
A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 3, 4
D) 4, 5, 6 E) 3, 4, 5

103. Subtropik iqlim qurşağı üçün səciyyəvi olan təbii zonaları seçin:
1. Tayqa 2. Pampa
3. Səhralar 4. Kampos
5. Həmişəyaşıl codyarpaqlı meşələr və kolluqlar
6. Selvas
A) 2, 4, 6 B) 1, 4, 6 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 3

104. Aşağıdakı təbii zonalar üçün səciyyəvi olan torpaq tiplərini müəyyən edin.

1. savanna	a. podzol
2. tundra	b. tundra-qleyli
3. ekvatorial meşə	c. qırmızı -sarı ferralit
4. çöl	d. qırmızı-qonur
5. tayqa	e. qara torpaq

A) 1 – c; 2 – d; 3 – b; 4 – a; 5 – e
B) 1 – d; 2 – c; 3 – a; 4 – e; 5 – b
C) 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – d; 5 – e
D) 1 – d; 2 – b; 3 – c; 4 – e; 5 – a
E) 1 – a; 2 – b; 3 – c; 4 – e; 5 – d

105. Ərəbistan səhraları ilə eyni enlikdə yerləşən Cənub-Şərqi Asiya və Hindistanda meşələrin və savannaların yaranmasına səbəbi:
A) iri çay sistemlərinin olması
B) dəniz sahili mövqeyi
C) sahil relyefinin mürəkkəbliyi
D) ekvatordan uzaqlığı
E) musson küləklərinin təsiri

106. Orta çoxillik yağıntının və buxarlanma qabiliyyətinin miqdarına müvafiq olaraq yaranacaq landşaftları müəyyən edin.

N	İllik yağıntı (mm)	Buxarlanma (mm)
1	800	700
2	200	1100
3	400	300

A) 1 – səhra; 2 – meşə-çöl; 3 – tundra
B) 1 – meşə-çöl; 2 – bataqlıq; 3 – yarımsəhra
C) 1 – yarımsəhra; 2 – savanna; 3 – çöl
D) 1 – meşə; 2 – arktika səhra; 3 – çöl
E) 1 – meşə; 2 – tropik səhra; 3 – bataqlıq

107. Afrika savannalarına aid olan xüsusiyyətlər:
1. Rütubətli qışı, quru yayı ilə seçilir.
2. Heyvanlar aləmi zəngindir.
3. Heyvanların çoxu ağaclarda yaşayır.
4. Zəngin ot örtüyü ilə yanaşı ağac və kolluqlara da rast gəlinir.
5. Rütubətli yayı, quru qışı ilə seçilirlər.
6. İl ərzində yağıntıları bərabər paylanır.
A) 1, 4, 5 B) 1, 3, 6 C) 2, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 1, 3, 5

108. Afrikanın iqlim qurşaqlarına uyğun gələn əsas təbii zonaların düzgün sırasını göstərin:
1. Subtropik 2. Tropik
3. Subekvatorial 4. Ekvatorial
a. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kollar
b. Rütubətli ekvatorial meşələr
c. Səhralar
d. Savanna və seyrək meşələr
A) 1 – d; 2 – c; 3 – b; 4 – a
B) 1 – b; 2 – d; 3 – a; 4 – c
C) 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – d
D) 1 – a; 2 – c; 3 – d; 4 – b
E) 1 – d; 2 – b; 3 – c; 4 – a

109. Afrikada təbii zonalar üçün səciyyəvi ***olmayan*** torpaq tipləri hansılardır?
A) podzol, tundra-qleyli, qara
B) qırmızı-ferralit, sarı, qonur
C) qara, qırmızı-qəhvəyi, sarı
D) qırmızı-ferralit, qırmızı-sarı, çimli
E) qırmızı-qonur, qəhvəyi, sarı

110. Antarktida materikinə aid olan xüsusiyyətlər:
1. Havanın temperaturunun çox aşağı olması
2. alçaq təzyiq sahəsi
3. üzvi aləmin kasıb olması
4. bol yağıntılar
5. buxarlanmanin böyük olması
6. güclü küləklər
7. qalin buz təbəqəsi
8. okeanla materik arasında təzyiq fərqinin çox kiçik olması
A) 4, 5, 6, 7 B) 2, 5, 7, 8 C) 1, 3, 6, 7
D) 1, 4, 7, 8 E) 3, 5, 6, 7

T.me/BirlikTeam

38. Savanna və çöl zonalarında bitki örtüyünün bol olmasının müvafiq səbəbləri:
A) sərt iqlim şəraiti, yararsız torpaqlar
B) əlverişli temperatur və rütubətlik şəraiti, münbit torpaqlar
C) yayın quru, qışın sərt soyuq olması
D) alçaq təzyiq sahəsi, zəif yağıntı
E) güclü küləklərin olması, mənfi temperatur

39. Təbii zonaların daha çox olduğu iqlim qurşağı:
A) subekvatorial
B) ekvatorial
C) tropik
D) arktik
E) mülayim

40. Daha az hündürlük landşaft qurşaqlarının mövcud olduğu coğrafi enliklər:
A) tropik
B) mülayim
C) ekvatorial
D) qütb ətrafı
E) subekvatorial

41. Cənub meşə qurşağının yerləşdiyi təbii zonalar:
A) savannalar və seyrək meşələr
B) rütubətli ekvatorial meşələr
C) tundra və meşə-tundra
D) qarışıq və enliyarpaqlı meşələr
E) iynəyarpaqlı meşələr

42. Dağ yamaclarında yarğanların yaranmasının qarşısını almaq məqsədi ilə görülən tədbirlər:
A) torpaqların yuyulması, birillik ot bitkilərinin əkilməsi
B) yamacların uzununa şumlanması və mədəni bitkilərin əkilməsi
C) yamacların eninə şumlanması, ağac və kolların əkilməsi
D) yamacların eninə şumlanması, intensiv otarılma
E) yarğanların yaranmasına qarşı tədbir görmək mümkün deyil

43. Qara dənizin şərq sahillərində sarı torpaqların nisbətən geniş yayılmasının səbəbi:
A) iqlimin quru və soyuq olması
B) iqlimin isti və rütubətli olması
C) sutkalıq temperatur amplitudunun çoxluğu
D) iqlimin soyuq və rütubətli olması
E) dəniz sahilində yerləşməsi

44. Mexaniki tərkibinə görə torpaqlar ayrılırlar:
A) gillicəli, ferralitli, rütubətli, qumlu
B) qumlu, şabalıdı, məsaməli, narın
C) gilli, gillicəli, struktursuz, podzol
D) podzol, qleyli, dənəvər, məsaməli
E) gilli, gillicəli, qumlu, qumsal

45. Havanın orta illik temperaturu və rütubətlənmə əmsalı hansı məntəqədə torpaq əmələgəlmə prosesini daha da sürətləndirər?

Məntəqə	t (°C)	$R.ə. = \frac{Y}{B}$
1	+ 3	1,2
2	+10	0,4
3	+17	0,9
4	+25	0,3
5	+30	0,2

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

46. Planetimizdə əkin sahələri daha çox sahə tutan əsas təbii zonalar:
A) meşə, çöl, səhra
B) meşə-tundra, meşə, yarımsəhra
C) savanna, meşə-çöl, çöl
D) meşə, selva, meşə-çöl
E) meşə, tundra, preri

47. Savannaların təbiətində baş verən mühüm mövsümi dəyişkənliklər:
A) Yayda yağıntı az düşür, qışda isə çox düşür.
B) Yayda bitki aləmi canlanır, qışda isə quruyur.
C) Yay və qış rütubətli, yaz və payız quru olur.
D) Bitki aləmi qışda canlanır, yayda isə quruyur.
E) Yay və qış quraq, yaz və payız isə rütubətli olur.

48. İnsanların təsərrüfat fəaliyyətinin savannaların təbiətinə göstərdiyi mənfi təsirlər:
A) şəhərlərin sayının artması, meşələrin və əkin sahələrinin genişlənməsi
B) qoruq və yasaqlıqların yaradılması, növbəli əkin sisteminin tətbiqi
C) yeraltı və yağış sularından əkinçilikdə geniş istifadə edilməməsi
D) ağac və kolluqların qırılması, mal-qaranın həddən artıq otarılması
E) iri otyeyən heyvanların və milli parkların sayının artması

49. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə əsasən hansı fikrin *yanlış* olduğunu müəyyən edin.

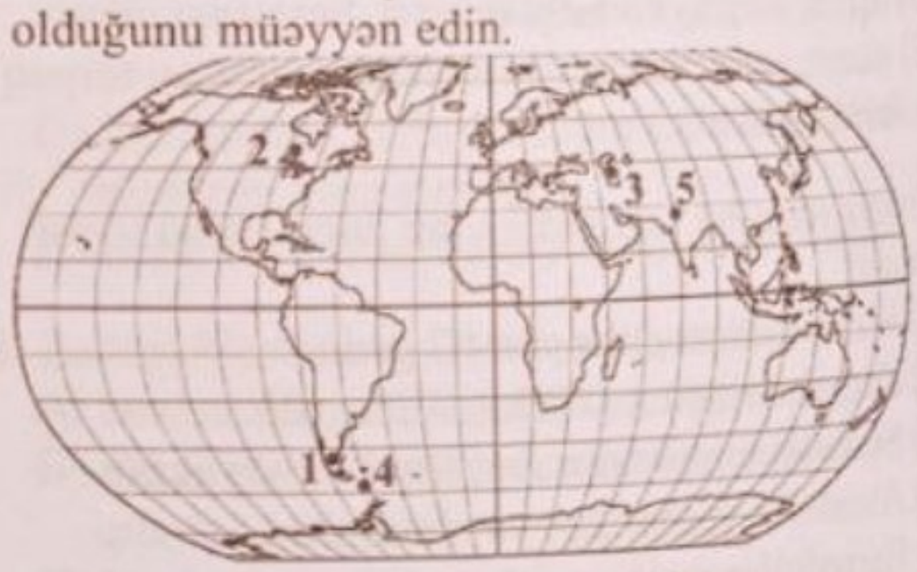

A) 3 – dünyanın ən böyük gölüdür.
B) 2 – dünyanın ən böyük şirinsulu gölüdür.
C) 1 – Atakama səhrasıdır.
D) 4 – dünyanın ən enli boğazıdır.
E) 5 – dünyanın ən hündür zirvəsidir.

T.me/BirlikTeam

50. Verilən dağları qar xəttinin hündürlüyünün azalmasına görə ardıcıllığını müəyyən edin.
1. Qafqaz
2. Kilimancaro
3. Ural

A) 2, 3, 1 B) 3, 1, 2 C) 1, 3, 2
D) 2, 1, 3 E) 1, 2, 3

51. Verilən dağları, qar xəttinin hündürlüyünün artmasına görə ardıcıllığını müəyyən edin.
1. Verxoyansk
2. Alp
3. Himalay

A) 1, 3, 2 B) 3, 1, 2 C) 3, 2, 1
D) 2, 3, 1 E) 1, 2, 3

52. Çöl və meşə-çöl təbii zonaları üçün səciyyəvi olan rütubətlik əmsalı:

A) $R.ə.=\frac{400}{200}$ B) $R.ə.=\frac{1000}{700}$ C) $R.ə.=\frac{400}{600}$
D) $R.ə.=\frac{800}{800}$ E) $R.ə.=\frac{900}{800}$

53. Tayqa təbii zonası üçün səciyyəvi olan rütubətlik əmsalı:

A) $R.ə.=\frac{100}{600}$ B) $R.ə.=\frac{200}{1000}$ C) $R.ə.=\frac{350}{300}$
D) $R.ə.=\frac{250}{100}$ E) $R.ə.=\frac{150}{800}$

54. İqlim qurşağı – torpaq – landşaftın (təbii zonanın) uyğun ardıcıllığının verildiyi sıranı müəyyən edin.
A) mülayim – podzol – savanna
B) subtropik – tundra-qleyli – meşə-tundra
C) subekvatorial – qırmızı-qonur – savanna
D) subekvatorial – qara – meşə-çöl
E) tropik – podzol – səhra

55. Ərazisində iynəyarpaqlı meşələrin geniş yayıldığı ölkələr:

A) 1, 3, 5 B) 4, 7, 8 C) 3, 5, 6
D) 2, 4, 5 E) 1, 3, 7

56. Xəritə-sxemə əsasən ərazisində codyarpaqlı həmişəyaşıl meşələr və kolluqların geniş yayıldığı ölkələr:

A) 5, 6, 8 B) 5, 7, 8 C) 2, 3, 4
D) 1, 7, 5 E) 1, 5, 6

57. Yalnız əsas iqlim qurşaqlarında yerləşən təbii zonalar:
1. çöl və meşə-çöllər 2. arktik səhralar
3. musson meşələri 4. ekvatorial meşələr
5. tayqa 6. meşə-tundra və tundra

A) 2, 4, 6 B) 1, 3, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 5 E) 1, 4, 6

58. Coğrafi təbəqəyə aiddir:
1. aşağı mantiya 2. termosfer
3. troposfer 4. Dünya okeanı
5. Yer qabığı 6. astonosfer

A) 1, 2, 6 B) 3, 4, 5 C) 1, 3, 6
D) 2, 4, 5 E) 1, 2, 3

59. Azonal landşaft əmələ gətirən amillər:
1. torpaq örtüyü 2. yağıntı
3. relyef 4. yeraltı suların səviyyəsi
5. bitki örtüyü 6. süxurlar

A) 1, 3, 5 B) 3, 4, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 6 E) 3, 4, 5

60. Təsvir olunmuş təbii zonanın səciyyəvi əlaməti:

A) $R.ə.=\frac{400}{450}$
B) $R.ə.=\frac{2000}{1500}$
C) Buludluluq 20%-dir.
D) Enliyarpaqlı meşələr üstündür.
E) $R.ə.=\frac{350}{300}$

T.me/BirlikTeam

61. Təbii zonaları torpaqların məhsuldarlığının artmasına görə düzün:
1. enliyarpaqlı meşə
2. tundra, meşə-tundra
3. tayqa və ya iynəyarpaqlı meşələr
4. savanna və seyrək meşələr

A) 2, 4, 1, 3 B) 3, 2, 4, 1 C) 1, 3, 4, 2
D) 1, 2, 3, 4 E) 2, 3, 1, 4

62. Təbii zonaları, canlılar aləminin zənginliyinin artmasına görə ardıcıllığını müəyyən edin.
1. tayqa
2. arktik səhra
3. ekvatorial meşələr
4. tundra

A) 2, 1, 3, 4 B) 1, 4, 3, 2 C) 2, 4, 1, 3
D) 3, 1, 4, 2 E) 4, 1, 2, 3

63. Ətəkləri çöl zonasında yerləşən Karpat dağlarının şərq yamacında yaranan şaquli qurşaqlar.
A) çöl, subalp və alp çəmənlikləri, meşə-çöl, qayalıq-buzlaq, meşə
B) çöl, yarımsəhra, səhra, subalp və alp çəmənlikləri
C) yarımsəhra, çöl, meşə, subalp və alp çəmənlikləri, qayalıq
D) meşə, meşə-tundra, tundra, qayalıq-daşlıq, çöl
E) çöl, meşə-çöl, meşə, subalp və alp çəmənlikləri, qayalıq

64. Ətəkləri yarımsəhrada yerləşən Tyan-Şan dağlarının şimal yamacında yaranan şaquli qurşaqlar:
A) səhra, yarımsəhra, meşələr, meşə-çöl, çöl, dağ kserofitləri, buzlaqlar
B) səhra, yarımsəhra, çöl, meşə-çöl, meşə-çəmənlər, buzlaqlar
C) yarımsəhra, çöl, meşə-çöl, meşə, alp çəmənləri, buzlaqlar, subalp çəmənləri
D) yarımsəhra, çöl, meşə-çöl, meşə, subalp və alp çəmənləri, qayalıq buzlaqlar
E) yarımsəhra, meşə-çöl, çöl, rütubətli meşələr, alp çəmənləri, bozqır çəmənlər, buzlaqlar

65. Müvafiq olaraq qırmızı-sarı ferralit, qırmızı-qonur və podzol torpaqların yayıldığı ərazilər:

A) 1, 5, 3 B) 2, 6, 7 C) 2, 4, 5
D) 3, 6, 4 E) 1, 5, 4

66. Müvafiq olaraq qırmızı-qonur, boz və qəhvəyi torpaqların yayıldığı ərazilər:

A) 5, 3, 7 B) 3, 1, 7
D) 1, 2, 6 E) 6, 2, 4 C) 2, 5, 4

67. Fəsillərin sayı, iqlim qurşağı və təbii zonaların müvafiq olaraq düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.
A) 3 – arktik – tundra
B) 4 – subtropik – codyarpaqlı meşə və kolluqlar
C) 2 – subekvatorial – codyarpaqlı meşə və kolluqlar
D) 1 – subarktik – yarımsəhralar
E) 2 – subtropik – tayqa

68. Fəsillərin sayı, iqlim qurşağı və təbii zonaların müvafiq olaraq düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.
A) 3 – subarktik – yarımsəhra quru çöllər
B) 2 – subekvatorial – savanna və seyrək meşələr
C) 2 – subtropik – iynəyarpaqlı meşələr
D) 1 – mülayim – savanna və seyrək meşələr
E) 2 – arktik – tundra, meşə-tundra

69. Rütubətlilik əmsalı vahidə bərabər və böyük olan ərazilərdə formalaşan torpaq tipləri:
A) qonur-meşə, qırmızı-ferralit, podzol
B) qəhvəyi meşə, sarı, boz
C) qara, tünd şabalıd, qırmızı-qonur
D) qırmızı-sarı ferralit, açıq şabalıd, boz-qonur
E) şabalıdı, boz-qonur, boz-çəmən

70. Rütubətlilik əmsalı vahiddən kiçik olan ərazilərdə formalaşan torpaq tipləri:
A) boz, boz-qonur, boz-çəmən
B) şabalıdı, qonur-meşə, podzol
C) qara, qəhvəyi meşə, boz-qonur
D) qonur meşə, podzol, tünd şabalıdı
E) qəhvəyi meşə, sarı, boz

71. Qırmızı-qonur torpaqların yayıldığı əsas iqlim şəraiti:
A) yayı isti rütubətli, qışı isti quru
B) yayı və qışı soyuq rütubətli
C) yayı və qışı isti quru
D) yayı soyuq quru, qışı isti rütubətli
E) yayı soyuq rütubətli, qışı isti quru

T.me/BirlikTeam

72. Meşələrin əhəmiyyətini müəyyən edən xüsusiyyətlər:

1. Atmosferi oksigenlə zənginləşdirir.
2. Tikinti materialları və mebel istehsalı üçün xammal mənbəyidir.
3. Su və torpaq qoruyucu əhəmiyyətə malikdir.
4. Qaraq iqlim şəraiti yaradır.
5. Torpaq eroziyasını sürətləndirir.

A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 3
D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 5

73. Coğrafi təbəqədə ritmik hadisələri yaradan səbəbləri müəyyən edin:

1. okeanların sahələrinin kiçilməsi
2. Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti
3. vulkanların püskürməsi
4. Yerin Günəş ətrafında hərəkəti
5. Yerin meyli fırlanması
6. zəlzələlərin tez-tez baş verməsi

A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 5 C) 2, 3, 5
D) 1, 4, 6 E) 1, 2, 6

74. Asiyanın səhraları:

A) Qızılqum, Tar, Qobi, Təklə-Məkan
B) Qızılqum, Namib, Qaraqum, Atakama
C) Qobi, Tar, Böyük Qumlu, Böyük Nəfud
D) Rub-əl-Xali, Atakama, Kiçik Nəfud, Tar
E) Viktoriya, Kalaxari, Tar, Liviya

75. Ölkə ərazisinin şimaldan cənuba doğru böyük məsafədə uzanması səbəb ola bilər:

A) yağıntıların bərabər paylanmasına
B) daha çox iqlim qurşaqları və təbii zonaların əmələ gəlməsinə
C) mineral ehtiyatların azalmasına
D) ölkə daxilində vaxt fərqlərinin böyük olmasına
E) əhalinin sıxlığının artmasına

76. Daxilində ancaq bir təbii zona olan iqlim qurşaqları:

1. Tropik 2. Subtropik 3. Mülayim
4. Arktik 5. Ekvatorial

A) 3, 5 B) 2, 4 C) 4, 5 D) 1, 3 E) 1, 2

77. *A* və *B* məntəqələri üçün ümumi səciyyəvi əlamət:

A) Sutkalıq temperatur amplitudu böyükdür.
B) Quru iqlim hakimdir.
C) Torpağın üzvi tərkibi kasıbdır.
D) Zəngin humus tərkibinə malikdirlər.
E) Əhali sıx məskunlaşmışdır.

78. Venn diaqramına əsasən, uyğun olan bəndləri müəyyən edin:

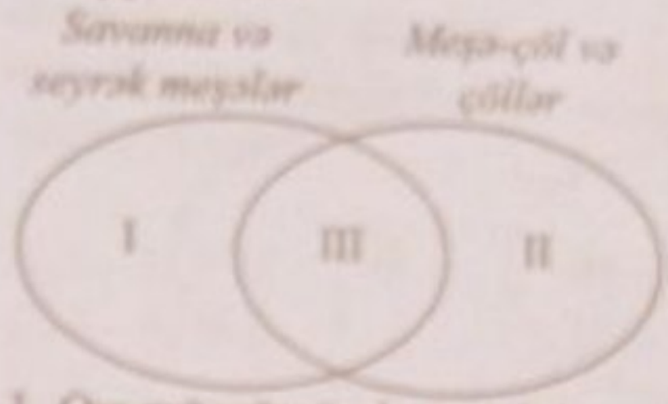

1. Qış mövsümündə tropik hava kütlələri üstünlük təşkil edir.
2. Nisbətən yüksək coğrafi enlikləri əhatə edir.
3. Yay mövsümündə ifrat rütubətlənmə şəraiti yaranır.
4. Həm Şimal, həm də Cənub yarımkürələrində yayılmışdır.
5. Ot bitkiləri üstünlük təşkil edir.
6. Buxarlanma qabiliyyəti nisbətən azdır.

A) I – 1, 2; III – 4, 5; II – 3, 6
B) I – 1, 3; III – 4, 5; II – 2, 6
C) I – 5, 6; III – 1, 3; II – 2, 4
D) I – 1, 3; III – 2, 5; II – 4, 6
E) I – 1, 2; III – 3, 6; II – 4, 5

79. Hansı variantda səbəb nəticə əlaqəsi doğru verilib?

	Səbəb	*Nəticə*
1.	quraqlığın artması	kserofit bitkilərin formalaşması
2.	qara torpaqların formalaşması	rütubətlənmə əmsalının birdən kiçik olması
3.	meşələrin qırılması	eroziyanın intensivləşməsi
4.	taxıl bitkilərinin əkilməsi	çöl və meşə-çöl zonasının genişlənməsi
5.	Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti	sutkalıq ritmikliyin yaranması
6.	İfrat rütubətlənmə	daha çox mənimsənilmə

A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 6 E) 1, 2, 4

80. Uyğunluğu müəyyənləşdirin.

	Rütubətlilik əmsalı		*Rütubətli zona*
1.	$R.ə. = \frac{1200}{1400}$	a.	Ekvatorial meşələr
2.	$R.ə. = \frac{700}{800}$	b.	Səhra və yarımsəhralar
3.	$R.ə. = \frac{200}{2000}$	c.	Savanna və seyrək meşələr
4.	$R.ə. = \frac{2600}{1200}$	d.	Çöllər, meşə-çöllər

A) 1 – a, 2 – b, 3 – c, 4 – d
B) 1 – d, 2 – c, 3 – b, 4 – a
C) 1 – b, 2 – d, 3 – c, 4 – a
D) 1 – c, 2 – d, 3 – b, 4 – a
E) 1 – c, 2 – d, 3 – a, 4 – b

T.me/BirlikTeam

81. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

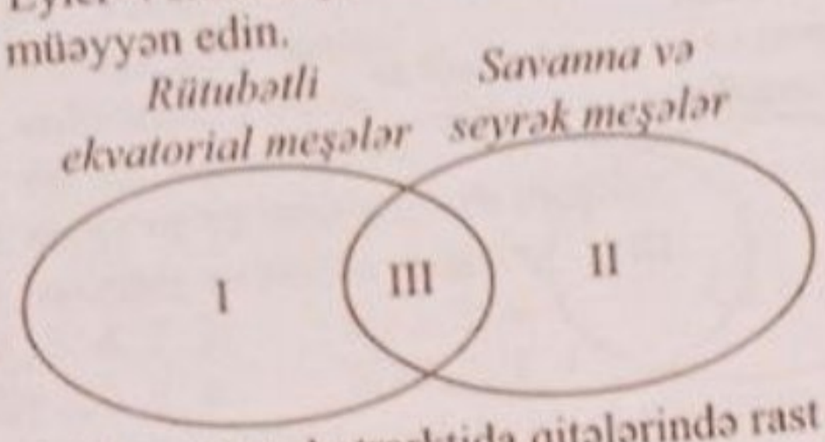

1. Avropa və Antrarktida qitələrində rast gəlinmir.
2. Zəngin ot örtüyünə və heyvanlar aləminə malikdir.
3. Keçilməz meşələr, ifrat rütubətlilik yaşayış üçün əlverişsiz təbii şərait formalaşdırır.
4. Aqroiqlim ehtiyatlarının yüksək göstəriciləri müşahidə olunur.
5. Qırmızı-qonur torpaqlar əkinçilik üçün geniş istifadə edilir.

A) I – 2; II – 1, 5; III – 3, 4
B) I – 3, 5; II – 4; III – 1, 2
C) I – 3; II – 1, 4; III – 2, 5
D) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4
E) I – 3; II – 2, 5; III – 1, 4

82. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

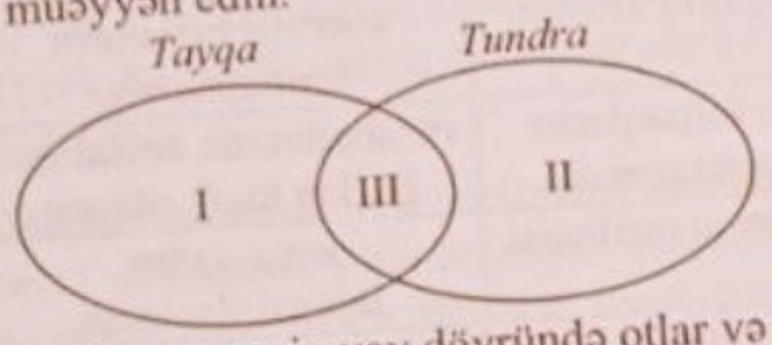

1. Qısa və sərin yay dövründə otlar və alçaq kollar bitir.
2. Şimali Amerika və Avrasiya materikində geniş sahə tutur.
3. Mülayim iqlim qurşağında az mənimsənilən təbii zonadır.
4. Rütubətlilik əmsalı vahiddən böyükdür.
5. Podzol torpaqlar geniş yayılıb.
6. yalnız keçid iqlim qurşağında formalaşır, ifrat rütubətliliyi ilə seçilir.

A) I – 2, 6; II – 1, 5; III – 3, 4
B) I – 3, 5; II – 4, 6; III – 1, 2
C) I – 3, 6; II – 1, 4; III – 2, 5
D) I – 1, 5; II – 2, 6; III – 3, 4
E) I – 3, 5; II – 1, 6; III – 2, 4

83. Klasteri tamamlayın:

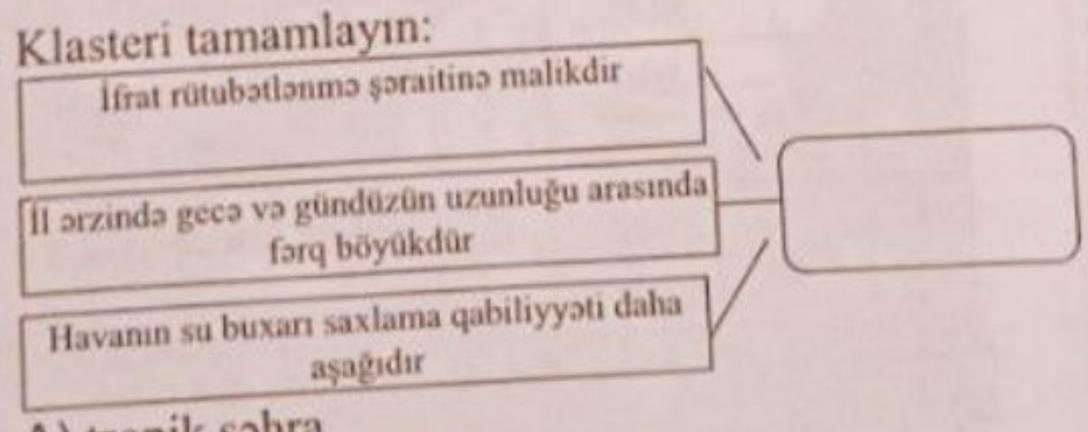

A) tropik səhra
B) ekvatorial meşələr
C) musson meşələri
D) codyarpaqlı meşə və kolluqlar
E) buz səhrası

84. Bataqlıq sahəsi qurudularsa, baş verəcək proseslər və coğrafi təbəqənin ümumi qanunauyğunluğunu müəyyən edin.

A) relyef dəyişər, yağıntıların miqdarı azalar; ritmiklik qanunu
B) torpaq örtüyü dəyişər, yeni bitki növləri yaranar; zonallıq qanunu
C) meşə və çəmən-bataqlıq bitkiləri məhv olar, yeraltı suların səviyyəsi aşağı düşər; bütövlük qanunu
D) mikroiqlim dəyişər, çay şəbəkəsi seyrələr; zonallıq qanunu
E) çəmən-bataqlıq bitkiləri genişlənər, yeraltı suların səviyyəsi yüksələr; bütövlük qanunu

85. İqlim qurşağı, təbii zona və torpaq tipinin düzgün verildiyi sıra:

1	Tropik	Həmişəyaşıl codyarpaqlı meşələr	Qəhvəyi
2	Ekvatorial	Savannalar və seyrək meşələr	Qırmızı-qonur
3	Subtropik	Çöl	Qara
4	Subtropik	Qarışıq meşələr	Podzol
5	Mülayim	Tundra və meşə-tundra	Tundra-qleyi

A) 5 B) 1 C) 2 D) 4 E) 3

86. İqlim qurşağı, təbii zona və torpaq tipinin düzgün verildiyi sıra:

1	Mülayim	enliyarpaqlı meşələr	qara
2	Subarktik	tayqa	podzol
3	Ekvatorial	həmişəyaşıl codyarpaqlı meşələr	qırmızı-sarı ferralit
4	Mülayim	qarışıq meşələr	çimli-podzol
5	Subekvatorial	savannalar və seyrək meşələr	şabalıdı

A) 5 B) 1 C) 2 D) 4 E) 3

87. Cədvələ görə hansı sırada qanunauyğunluq *pozulmuşdur?*

	İqlim qurşağı	*Təbii zona*	*Torpaq*	*Bitki*
I	Subarktik	tayqa	podzol	şam
II	Mülayim	codyarpaqlı meşə	qəhvəyi	kaktu
III	Subtropik	musson meşəsi	sarı	bamb
IV	Tropik	yarımsəhra	boz qonur	dəvə n
V	Subekvatorial	savanna və seyrək meşələr	qırmızı qonur	evk

A) I, V B) I, III C) II, IV D) IV, V

T.me/BirlikTeam

88. Torpaq fondunun insanlar tərəfindən mənimsənilmə dərəcəsinə görə azalan ardıcıllığı:
1. az yararlı və yararsız torpaq sahələri
2. becərilən sahələr
3. meşə və kolluqlar
4. çəmən və otlaqlar
5. yaşayış məntəqələri, sənaye və nəqliyyata işlənən torpaqlar

A) 3, 4, 2, 1, 5 B) 1, 5, 3, 4, 2 C) 1, 2, 4, 5, 3
D) 5, 3, 2, 4, 1 E) 5, 2, 4, 3, 1

89. Torpaq fondunun insanlar tərəfindən mənimsənilmə dərəcəsinə görə artan sırası:
1. az yararlı və yararsız torpaq sahələri
2. çəmən və otlaqlar
3. becərilən sahələr
4. yaşayış məntəqələri, sənaye və nəqliyyata işlənən torpaqlar
5. meşə və kolluqlar

A) 1, 2, 5, 4, 3 B) 1, 5, 2, 3, 4 C) 5, 1, 3, 2, 4
D) 2, 4, 3, 1, 5 E) 4, 3, 2, 5, 1

90. Orta çoxillik iqlim göstəricilərinə əsasən ərazidə yaranan təbii kompleksləri müəyyən edin.

Ərazi	t (°C)	Yağıntı (mm)	Buxarlanma qabiliyyəti (mm)
1	12	800	700
2	27	250	1100
3	3	400	300
4	25	1200	1500

A) 1 – meşə, 2 – yarımsəhra, 3 – tundra, 4 – savanna və seyrək meşələr
B) 1 – səhra, 2 – tundra, 3 – çöl, 4 – ekvatorial meşə
C) 1 – meşə, 2 – savanna və seyrək meşələr, 3 – tundra, 4 – səhra
D) 1 – savanna və seyrək meşələr, 2 – səhra, 3 – meşə-çöl, 4 – meşə
E) 1 – tayqa, 2 – codyarpaqlı meşə, 3 – arktik səhra, 4 – savanna və seyrək meşələr

91. Orta çoxillik iqlim göstəricilərinə əsasən ərazidə formalaşa biləcək təbii kompleksləri müəyyən edin.

Ərazi	T (°C)	Yağıntı (mm)	Mümkün büxarlanma (mm)
1	+27	200	1200
2	+2	300	200
3	+13	400	600
4	+26	2200	1500

A) 1 –səhra, 2 – tundra, 3 – çöl, 4 – ekvatorial meşə
B) 1 – səhra, 2 – meşə, 3 – bataqlıq, 4 – çöl
C) 1 – yarımsəhra, 2 – bataqlıq, 3 – tayqa, 4 – enliyarpaqlı yarpağını tökən meşə
D) 1 – savanna, 2 – səhra, 3 – iynəyarpaqlı meşə, 4 – bataqlıq
E) 1 – yarımsəhra, 2 – tayqa, 3 – dağ-çəmən, 4 – ekvatorial meşə

92. Qonur-meşə (I) və boz (II) torpaqların yaranması üçün əlverişli təbii şəraiti olan müvafiq məntəqələri müəyyən edin.

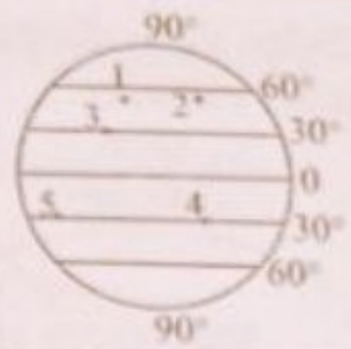

A) I – 1, 3; II – 2, 4, 5 B) I – 2, 4; II – 1, 3, 5
C) I – 3, 4; II – 1, 2, 5 D) I – 1, 2; II – 3, 4, 5
E) I – 2, 5; II – 1, 3, 4

93. Proseslərin düzgün ardıcıllığını müəyyən edin.
1. Torpağın məhsuldarlığı artır.
2. Eroziya və şoranlaşma prosesi gedir.
3. Meliorasiya tədbirləri keçirilir.
4. Torpağın məhsuldarlığı azalır.

A) 4, 3, 2, 1 B) 1, 2, 3, 4 C) 1, 3, 4, 2
D) 2, 1, 3, 4 E) 2, 4, 3, 1

94. Proseslərin düzgün ardıcıllıqla verildiyi cavabı müəyyən edin.
1. Qrunt sularının səviyyəsi aşağı düşür.
2. Şoranlaşma artır.
3. Kollektor drenaj şəbəkəsi çəkilir.
4. Torpağın əkinə yararlığı artır.

A) 2, 3, 1, 4 B) 2, 1, 4, 3 C) 3, 2, 4, 1
D) 3, 1, 2, 4 E) 1, 2, 3, 4

95. Ərazisində ən hündür şəlalənin, qabarmanın, zirvənin və ən böyük bataqlığın yerləşdiyi ölkələrin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
A) Venesuela, Çili, Nepal, Braziliya
B) Kolumbiya, Avstriya, Kanada, Rusiya
C) Konqo, Hindistan, Liviya, Avstraliya
D) ABŞ, Fransa, Hindistan, Ukrayna
E) Venesuela, Kanada, Nepal, Rusiya

96. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

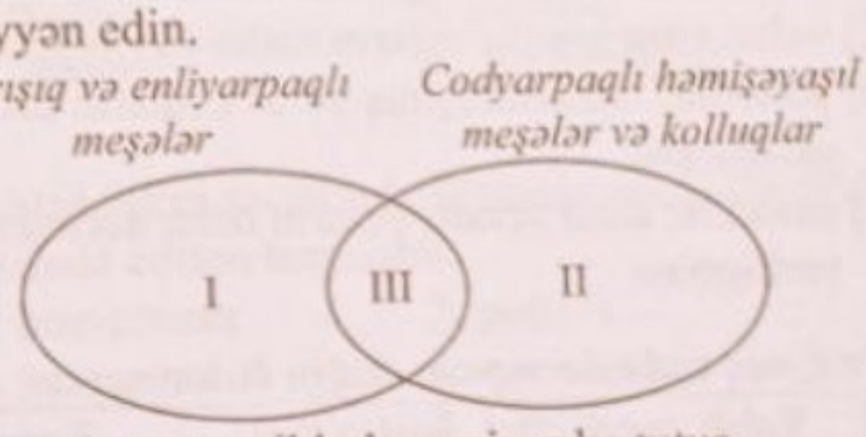

1. Avrasiya materikində geniş sahə tutur.
2. Cənubi Avropada qəhvəyi torpaqlar üzərində inkişaf etmişdir.
3. Qonur-qəhvəyi torpaqlar üzərində fıstıq, cökə, ağcaqayın kimi ağac növləri inkişaf edib
4. Materiklərin qərb hissəsində Aralıq dənizi iqlim tipi üçün səciyyəvidir.
5. Əsasən şimal materiklərinin mülayim iqlim qurşağında geniş ərazidə yayılıb.
6. Əsasən antropogen təsirə məruz qalmışdır.

A) I – 2, 4; II – 1, 5; III – 3, 6
B) I – 3, 5; II – 4, 6; III – 1, 2
C) I – 5, 6; II – 1, 4; III – 2, 3
D) I – 4, 6; II – 1, 3; III – 2, 5
E) I – 3, 5; II – 2, 4; III – 1, 6

T.me/BirlikTeam

97. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

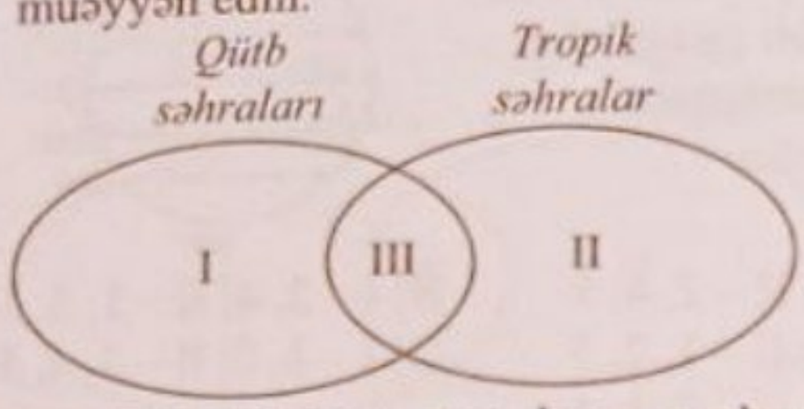

1. Yüksək təzyiq və enən hava axınları şəraitində yağıntı az düşür.
2. İqlim şəraitinin əlverişsiz olması ərazinin daha az mənimsənilməsinə səbəb olmuşdur.
3. İfrat rütubət və süxurların donmuş vəziyyətdə olması səciyyəvidir.
4. İsti və quru iqlim şəraiti bitki örtüyünün zəif inkişaf etməsinə səbəb olmuşdur.
5. Qütb gündüzləri və gecələri müşahidə olunur.
6. Boz torpaqlarda humus qatının qalınlığı çox azdır.

A) I – 3, 5; II – 1, 4; III – 2, 6
B) I – 1, 5; II – 4, 6; III – 2, 3
C) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4, 6
D) I – 3, 5; II – 4, 6; III – 1, 2
E) I – 2, 6; II – 3, 5; III – 1, 2

98. Mətni diqqətlə oxuyun və aşağıdakı sualı cavablandırın:

Yolu tropik səhradan keçən səyahətçi, bir qədər getdikdən sonra maraqlı mənzərə ilə qarşılaşdı. Səhranın ortasında ağac və otların bitdiyi yaşıllıq ərazi vardı.

Səyahətçinin qarşılaşdığı landşaftı və onun yaranma səbəbini müəyyən edin.

A) iynəyarpaqlı meşə; şirin yeraltı suların səthə yaxın yerləşməsi
B) göl; il ərzində bol yağıntı olması
C) vahə; şirin yeraltı suların səthə yaxın yerləşməsi
D) şoranlıq; minerallaşmış yeraltı suların səthə yaxın yerləşməsi
E) savanna; şirin yeraltı suların daha dərində yerləşməsi

99. Verilmiş cədvələ əsasən doğru sıranı seçin:

№	Təbii zona	İqlim tipi	Torpaq
1	Meşə-tundra	Subarktik	Tundra-qleyli
2	Codyarpaqlı meşə və kolluqlar	Aralıq dəniz	Qırmızı-sarı ferralit
3	Savanna və seyrək meşələr	Subekvatorial	Qəhvəyi, boz-qəhvəyi
4	Həmişəyaşıl subtropik meşə	Aralıq dəniz	Sarı-qırmızı
5	Tayqa	Mülayim kontinental	boz qonur

A) 4 B) 3 C) 2 D) 1 E) 5

100. Təbii zonanın adı, iqlimi, torpaq örtüyü və səciyyəvi bitkisi uyğun gələn cavabı müəyyən edin.

A) savanna, ekvatorial, qəhvəyi, dəfnə
B) ekvatorial meşə, subekvatorial, sarı, tozağacı
C) meşə-tundra, subarktik, tundra-qleyli, alçaqboylu tozağacı
D) iynəyarpaqlı meşə, mülayim-kontinental, qəhvəyi, küknar
E) həmişəyaşıl codyarpaqlı meşələr, rütubətli subtropik, boz-qonur, tozağacı

101. Yer kürəsində bitki və heyvanlar aləminin müxtəlifliyinin səbəbləri:

1. ərazinin mütləq hündürlüklərinin müxtəlif olması
2. Yer kürəsində su və quru səthinin qeyri-bərabər paylanması
3. Yer kürəsində əhalinin qeyri-bərabər paylanması
4. Yer qabığının qalınlığının müxtəlif olması
5. iqlimin coğrafi uzunluqdan asılı olaraq dəyişməsi
6. istiliyin və rütubətin qeyri-bərabər paylanması

102. Əraziyə düşən yağıntıların miqdarı 400 mm, buxarlanma qabiliyyəti 600 mm olarsa, verilən ifadələrdən hansılar doğrudur?

1. Çöl zonası yarana bilər.
2. Bataqlıqlar geniş yayılmışdır.
3. Əlverişli aqroiqlim şəraitinə malikdir.
4. İfrat rütubətlənmə şəraitinə malikdir.
5. Tropik səhra landşaftı üstündür.
6. Suvarmaya ehtiyac var.

103. Əraziyə düşən yağıntının miqdarı 800 mm, buxarlanma qabiliyyəti 700 mm olarsa, verilən ifadələrdən hansılar doğrudur?

1. Dəmyə əkinçiliyi inkişaf edər .
2. Kserofit bitkilər geniş yayılar.
3. Tundra zonası üçün səciyyəvidir.
4. Meşə landşaftı yaranar.
5. Suvarmaya ehtiyac böyükdür.
6. Bataqlıqlar yarana bilər.

104. Göstərilən məntəqələrə aid olan ümumi xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Tundra təbii zonasında yerləşirlər.
2. Mülayim iqlim qurşağında yerləşirlər.
3. Rütubətlilik əmsalı vahiddən kiçikdir.
4. Podzol torpaqlar yayılmışdır.
5. Tayqa meşələri mövcuddur.
6. Alçaq boylu kollar üstünlük təşkil edir.

T.me/BirlikTeam

105. Arktik səhralar və ekvatorial meşələr üçün ümumi əlamətlər:
1. Bitki örtüyü zəif inkişaf etmişdir.
2. Bütün il boyu bir hava kütləsinin təsirinə məruz qalırlar.
3. Sutkalıq temperatur amplitudu azdır.
4. İl ərzində gecə və gündüzün növbələşməsi pozulur.
5. Əsas iqlim qurşaqlarında yerləşirlər.

106. Çöl zonasının antropogen təsirə daha çox məruz qalmasının səbəbləri:
1. düzənlik relyefin üstün olması
2. ekvator və subekvator iqlimdə yerləşməsi
3. iqlimin kənd təsərrüfatı üçün əlverişli olması
4. münbit torpaqların geniş yayılması
5. bitki örtüyü və heyvanlar aləminin zənginliyi
6. çay və göl şəbəkəsinin zəif olması

107. İfrat rütubətlənmiş ərazilər üçün səciyyəvi olan torpaq tipləri:
1. şabalıdı
2. tundra-qleyli
3. qaratorpaq
4. podzol
5. qırmızı-sarı ferralit
6. boz-qonur

108. Quraq iqlimi olan ərazilər üçün səciyyəvi torpaq tipləri:
1. şabalıdı
2. podzol
3. qırmızı-sarı
4. boz-qonur
5. boz-çəmən
6. qəhvəyi-meşə

109. Torpaq ehtiyatlarına aid olan əlamətlər:
1. Tükənən və bərpa olunandır.
2. Endogen proseslərin üstün təsirindən yaranır.
3. Tükənməyən təbii ehtiyatdır.
4. Süxurların mexaniki tərkibinin onun məhsuldarlığına təsiri yoxdur.
5. Üfüqi və şaquli zonallıq üzrə paylanır.
6. Aşınma prosesi nəticəsində yaranır.

110. Torpaq ehtiyatlarına aid ***olmayan*** əlamətlər:
1. Tükənən və bərpa olunandır.
2. Endogen proseslərin üstün təsirindən yaranır.
3. Üfüqi və şaquli zonallıq üzrə paylanır.
4. Tükənməyən təbii ehtiyatdır.
5. Süxurların mexaniki tərkibinin onun məhsuldarlığına təsiri yoxdur.
6. Yer səthinin üst münbit qatıdır.

111. Təbii komplekslərdə istilik və rütubətin nisbətindən asılı olaraq dəyişir:
1. aşınmanın növləri
2. laylararası yeraltı suların səviyyəsi
3. bitki örtüyünün növ müxtəlifliyi
4. çay şəbəkəsinin sıxlığı
5. süxurların geoloji tərkibi
6. hündürlüyə doğru temperaturun dəyişməsi

112. Çöl və meşə-çöl təbii zonalarına aid olan əlamətləri müəyyən edin.
1. Əsasən ot bitkiləri yayılmışdır.
2. Yalnız bir iqlim qurşağında yayılmışdır.
3. Podzol və boz meşə torpaqları geniş yayılmışdır.
4. Avrasiya materikində daha çox ərazi tutur.
5. Münbit torpaqların olması kənd təsərrüfatının inkişafına imkan verir.
6. Tropik və mülayim enliklərdə formalaşır.

113. Üst bataqlıqların yaranması üçün əlverişli iqlim şəraiti olan təbii zonalar:
1. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
2. tayqa
3. tundra və meşə-tundra
4. çöllər
5. ekvatorial meşələr
6. savanna və seyrək meşələr

114. Üst bataqlıqların yaranması üçün əlverişsiz iqlim şəraiti olan təbii zonalar:
1. tundra və meşə-tundra
2. səhra və yarımsəhralar
3. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
4. çöllər
5. qarışıq və enliyarpaq meşələr
6. tayqa

115. Rütubətli iqlim şəraitində formalaşan, lakin əkinçilikdə istifadə ***edilməyən*** və ya az istifadə edilən torpaqlar:
1. boz-qonur
2. tundra-qleyli
3. podzol
4. şabalıdı
5. qəhvəyi
6. çimli-podzol

116. Arid iqlim şəraitində formalaşan, lakin əkinçilikdə istifadə edilən torpaqlar:
1. boz-çəmən
2. podzol
3. açıq şabalıdı
4. qonur-meşə
5. boz
6. laterit

117. Mətni diqqətlə oxuyun və aşağıdakı sualı cavablandırın:
İnsanlar son dövrlərdə təbiətə daha çox təsir etmiş, onu dəyişmişdir və nəticədə təbii landşaftlar mədəni landşaftlarla əvəz olunmuşdur. Bu ərazilərdə təbii amillərin az da olsa təsiri qalmaqdadır.
Belə landşaftlara aiddir:
1. dağ-çəmən
2. əkin sahələri
3. dağ-meşə
4. su anbarları
5. yarımsəhra və quru çöl
6. şəhərlər

T.me/BirlikTeam

118. 40° şm.e. 130° q.u.-dan havaya qalxan, Şimal qütbünədək 0°, sonra isə 180° azimutla cəmi 11100 km uçan təyyarənin yerə endiyi məntəqəyə aid olan əlamətlər:
1. III saat qurşağında yerləşir.
2. Qərb yarımkürəsinin ən böyük şəhərlərindən biridir.
3. Atlantik okeanı sahilində yerləşir.
4. Subtropik iqlim qurşağında yerləşir.
5. Yarımsəhra landşaftında yerləşir.
6. XV saat qurşağında yerləşir.

119. 70° şm.e. 10° ş.u.-dan, Şimal qütbünədək 0° azimutla, sonra isə 180° azimutla cəmi 9990 km məsafə qət edən təyyarənin endiyi məntəqəyə aid olan əlamətlər:
1. Arktik səhralar geniş yer tutur.
2. Günəş ildə iki dəfə zenitdə olur.
3. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
4. Ekvatora qədər məsafə 2220 km-dir.
5. Havay adalarına yaxın yerləşir.
6. Qütb gecə və gündüzləri müşahidə olunur.

120. Qrinviçdən 40° şm. enliyi üzrə 90° azimutla 8540 km məsafədə yerləşən məntəqəyə aid olan əlamətlər:
1. Coğrafi koordinatları 40°şm.e., 100°ş.u.-dur.
2. Bakı ilə yerli vaxt fərqi yoxdur.
3. Bakıdan 4270 km məsafədə yerləşir.
4. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
5. Musson iqlimi hakimdir.
6. İnkişaf etmiş ölkənin ərazisindədir.

121. Qrinviçdən 40° şm. enliyi üzrə 90° azimutda 4270 km məsafədə yerləşən məntəqəyə aid olan əlamətlər:
1. 50°ş.u.-da yerləşir.
2. VI saat qurşağının orta meridianı ilə arasındakı məsafə 3416 km-dir.
3. Tropik iqlim qurşağında yerləşir.
4. Platforma ərazisində yerləşir.
5. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
6. Londonla yerli vaxt fərqi 5 saat 20 dəqiqədir.

122. Yayı isti və rütubətli, qışı isti və quru olan ərazilərə xas olan əlamətlər:
1. Qara və şabalıdı torpaqlar üstündür.
2. Savannalar geniş yayılmışdır.
3. Havanın illik temperatur amplitudu böyükdür.
4. Yayda ekvatorial, qışda tropik hava kütlələri hakimdir.
5. Qırmızı-qonur torpaqlar üstündür.
6. Fiziki aşınma prosesi intensivdir.

123. Yayı mülayim rütubətli, qışı sərt soyuq, qısa olan ərazilərə xas olan əlamətlər:
1. Torpaqları qleylidir.
2. Sutkalıq temperatur amplitudu böyükdür.
3. Bitki örtüyü mamır və şibyələrdir.
4. Antropogen təsirə daha çox məruz qalır.
5. Həmişəyaşıl meşələr geniş yayılmışdır.
6. Yayda mülayim, qışda arktik hava kütlələri hakim olur.

124. Tayqa zonasının iqlimi üçün səciyyəvi *olmayan* məntəqələri müəyyən edin.

Məntəqə	Orta illik temperatur	Yağıntı, mm-lə	Buxarlanma qabiliyyəti mm-lə
1	+26°C	2000	1800
2	+14°C	300	1200
3	–7°C	200	150
4	+3°C	400	380
5	+6°C	500	450
6	+4°C	380	350

125. Meşə örtüyünün yaranması üçün *əlverişsiz* iqlim göstəricilərinə malik olan məntəqələri müəyyən edin.

Məntəqə	Orta illik temperatur	Yağıntı, mm	Buxarlanma, mm
1	+16°C	450	380
2	+14°C	600	550
3	–8° C	200	150
4	+26°C	2000	1800
5	+28°C	300	1200
6	+10°C	400	800

126. Uyğunluq gözlənilmişdir:

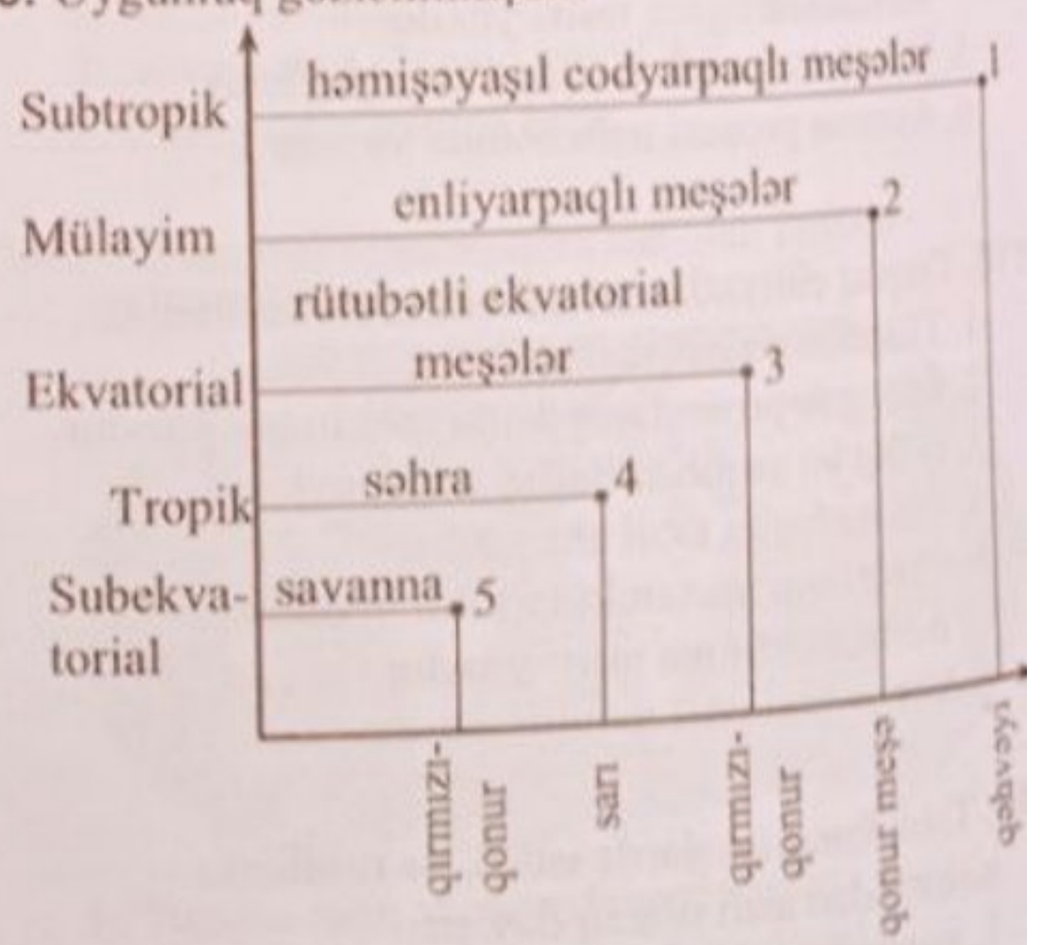

T.me/BirlikTeam

127. Uyğunluq ***pozulmuşdur***:

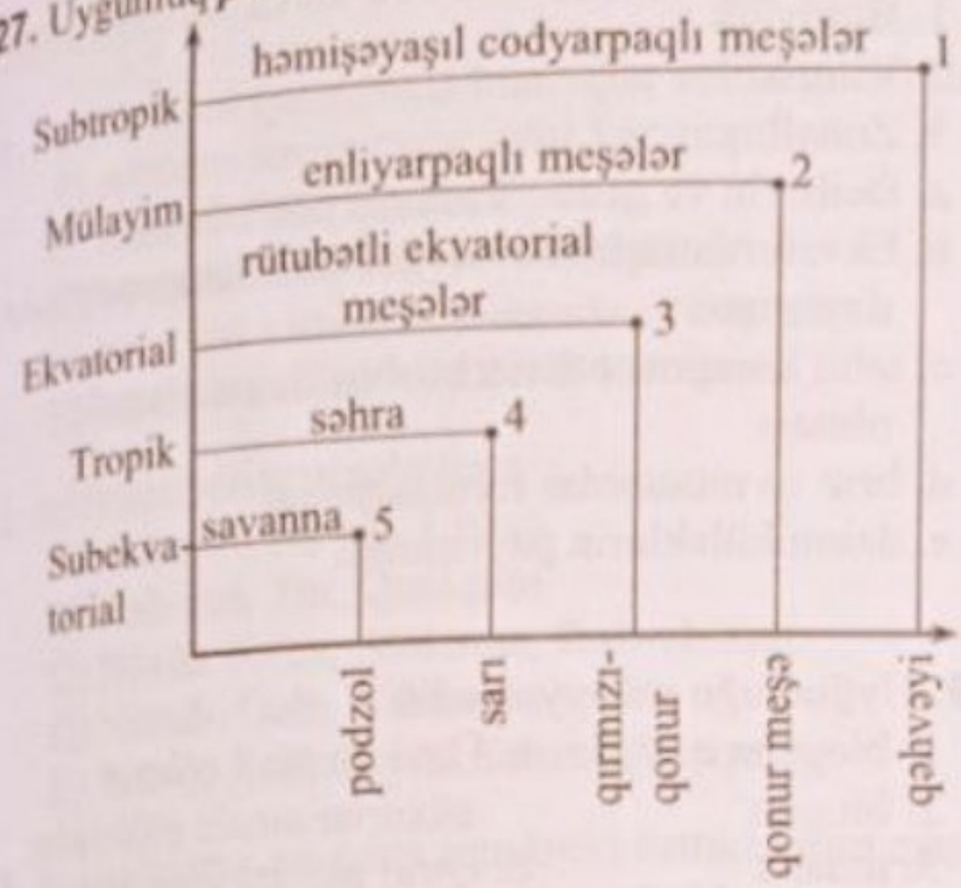

128. Xəritə-sxemdə verilmiş ərazilərin əsas xüsusiyyətlərini göstərin.

1. Çöl zonasıdır.
2. Tayqa meşələri yayılan ərazilərdir.
3. Mülayim iqlim qurşağında yerləşmişdir.
4. Podzol torpaqlar yayılmışdır.
5. Subtropik iqlim qurşağında yerləşmişdir.
6. Enliyarpaqlı meşələrdir.

129. Qanunauyğunluqların düzgün verildiyi cavabları müəyyən edin.

1. Tayqa → subarktik qurşaq → podzol torpaq
2. İynəyarpaqlı meşələr → mülayim qurşaq → podzol torpaq
3. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşələr → tropik qurşaq → qəhvəyi sarı torpaq
4. Qarışıq meşələr → subtropik qurşaq → qəhvəyi meşə torpağı
5. Preri → mülayim qurşaq → qara torpaq
6. Pampa → subtropik qurşaq → qırmızı-qara torpaq

130. Cənub-Qərbi Asiya üçün səciyyəvi ***olmayan*** xüsusiyyətlər:

1. səhraların geniş yayılması
2. litosfer tavalarının divergent sərhədində yerləşməsi
3. ilboyu gecə və gündüzlərin bərabər olması
4. sönmüş vulkanların mövcudluğu
5. Aralıq dənizi iqlim tipinin mövcudluğu
6. metamorfik süxurların mövcud olmaması

131. Sxemdə təsvir edilmiş təbii zonaya aid olan əlamətlər:

1. Əsasən dəmyə şəraitində taxıl əkinləri geniş sahə tutur.
2. Mülayim iqlim qurşağında geniş yer tutur.
3. Rütubətlik əmsalı 1-dən böyükdür, əsasən dəmyə şəraitində pambıq əkilən təbii zonadır.
4. Preri adlanan bu təbii zonada qara torpaqlar geniş sahə tutur.
5. Yalnız bir iqlim qurşağında yayılıb, yerli amillərdən asılı olaraq torpaq örtüyü dəyişir.
6. İynəyarpaqlı meşələrdə ağac tədarükü həyata keçirilir.

132. Ərazisində enliyarpaqlı meşələrin daha geniş yayıldığı dövlətləri müəyyən edin.

133. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin:

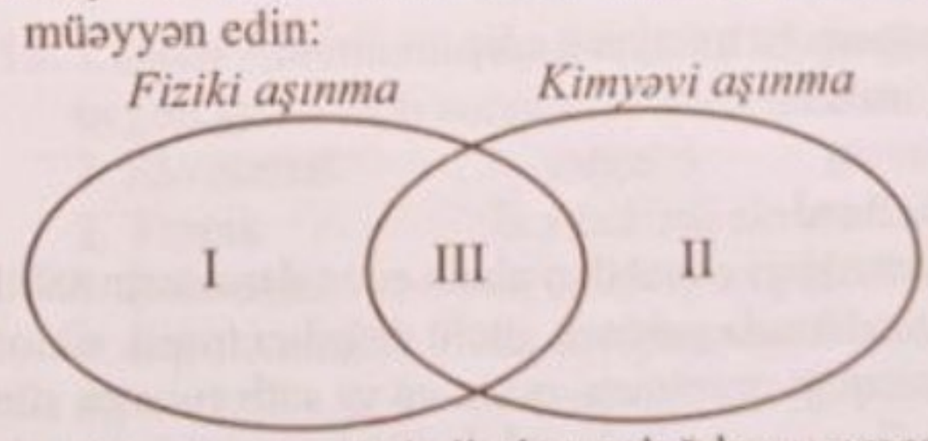

a. Süxurların suda həll olaraq dağılması prosesidir.
b. Bu proses morfoskulptur relyef formaları yaradır.
c. Süxurlar kimyəvi tərkibini dəyişmədən aşınır.
d. Rütubətli ərazilərdə daha intensiv baş verir.
e. Temperatur amplitudası böyük olan ərazilərdə baş verir.

T.me/BirlikTeam

111. Şərqi Avstraliya və Cənubi Amerikanın şərq sahillərinə xas olan ümumi cəhətlər:
1. meşələrin yayılması
2. isti cərəyanların təsiri
3. səhraların geniş sahə tutması
4. soyuq cərəyanların təsiri
5. çimli podzol, qara torpaqların yayılması
6. iri şəhərlərin yerləşməsi

A) 1, 3, 5 B) 3, 5, 6 C) 1, 2, 6
D) 2, 4, 5 E) 2, 4, 6

112. Avstraliya və Antarktida materikləri üçün ümumi olan xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. Bitki və heyvanlar aləmi çox oxşardır.
2. Cənub yarımkürəsində yerləşmişlər.
3. Hondvananın tərkibinə daxil idilər.
4. Sahillərinin isti və soyuq cərəyanlar yuyur.
5. Əraziləri qalın buz təbəqəsi ilə örtülmüşdür.

A) 2, 4 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 4, 5

113. Avrasiyanın subtropik qurşağı üçün səciyyəvi olan əsas təbii zonalar:
1. səhralar, yarımsəhralar
2. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
3. musson meşələri
4. savannalar
5. prerilər
6. tundra
7. tayqa
8. qarışıq meşələr

A) 2, 6, 7 B) 1, 2, 3 C) 1, 3, 7
D) 3, 4, 5 E) 4, 5, 8

114. Selvas meşələrinin təbii resurslarını mənimsəmək üçün həyata keçirilən tədbirlər:
A) Dünyada ən iri su anbarı tikilmişdir.
B) Transamazon şose yolu çəkilmişdir.
C) ABŞ-dan keçməklə Brazilyadan Kanadaya neft kəməri çəkilmişdir.
D) Panama kanalı çəkilmişdir.
E) İri çayları birləşdirən kanallar çəkilmişdir.

115. Cənubi Amerikada təbii zonalara müvafiq gələn yerli adlar:

1. çöllər	a. kampos
2. ekvatorial meşələr	b. pampa
3. Braziliya yaylasında savannalar	c. selvas

A) 1 – b, 2 – c, 3 – a B) 1 – a, 2 – b, 3 – c
C) 1 – b, 2 – a, 3 – c D) 1 – c, 2 – a, 3 – b
E) 1 – c, 2 – b, 3 – a

116. Asiyada musson meşələrinin geniş yayıldığı iqlim qurşaqları:
1. ekvatorial 2. subekvatorial
3. arktik 4. mülayim
5. subarktik 6. subtropik

A) 1, 3, 5 B) 1, 4, 5 C) 2, 3, 6
D) 2, 4, 6 E) 2, 3, 4

117. Avrasiyada buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərq böyük olur:
1. Qobi səhrası
2. Tayqa
3. Rubəlxali səhrası
4. Ekvatorial meşələr
5. Təklə-Məkan səhrası
6. Tundra

A) 1, 3, 4 B) 2, 4, 6 C) 1, 2, 3
D) 2, 5, 6 E) 1, 3, 5

118. Avrasiyanın mülayim iqlim qurşağında daha zəif mənimsənilmiş təbii zonalar:
1. tayqa
2. meşə-çöl və çöllər
3. səhra və yarımsəhralar
4. qarışıq və enliyarpaqlı meşələr
5. tundra

A) 1, 3 B) 2, 4 C) 2, 5 D) 1, 4 E) 1, 2

119. Avrasiyanın mülayim iqlim qurşağında daha çox mənimsənilmiş təbii zonaları:
1. tayqa
2. meşə-çöl və çöllər
3. səhra və yarımsəhralar
4. qarışıq və enliyarpaqlı meşələr
5. tundra

A) 1, 4 B) 1, 3 C) 3, 5 D) 2, 5 E) 2, 4

120. Ərəbistan, Hindistan və Hind-Çin yarımadalarına aid oxşar cəhətlər:
1. Musson meşələri geniş yayılmışdır.
2. Asiya qitəsində yerləşirlər.
3. Səhralar geniş yayılmışdır.
4. Ərazilərindən tropik xətti keçir.
5. Hind okeanının sahillərində yerləşirlər.

A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 2, 3, 4
D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 4

121. Avrasiyanın subarktik iqlim qurşağı üçün səciyyəvi təbii zonalar:
1. tayqa
2. tundra
3. qarışıq meşələr
4. meşə-tundra
5. enliyarpaq meşələr

A) 2, 5 B) 2, 4 C) 4, 5 D) 1, 2 E) 1,

122. Avrasiyada qərbdən şərqə doğru təbii zonaların dəyişilməsinin səbəbi:
A) günəş radiasiyasının azalması və küləyin güclənməsi
B) dağların şimaldan cənuba doğru uzanmaları geniş düzənliklər
C) okean tipli hava kütlələrinin təsiri, relyef
D) soyuq cərəyanlar, daimi donuşluq
E) materikin relyefi, çay şəbəkəsi

T.me/BirlikTeam

123. Xəritə-sxemdə rəqəmlərə əsasən hansı fikrin düzgün olduğunu müəyyən edin.

A) 2 – Cənub yarımkürəsinin ən böyük adasıdır.
B) 4 – Dekan yaylasıdır.
C) 5 – Prerilərdir.
D) 1 – And dağlarıdır.
E) 3 – Yutlandıya yarımadasıdır.

124. Şimali Amerika materikinin ucqar nöqtələrinin yerləşdiyi ölkə və iqlim qurşaqlarının düzgün *verilmədiyi* sıraları müəyyən edin.

N	*Ucqar nöqtə*	*Ölkə*	*İqlim qurşağı*
1	Şimal-Merçison	ABŞ	Arktik
2	Cənub-Maryato	Panama	Subekvatorial
3	Qərb-Uels şahzadəsi	ABŞ	Subarktik
4	Şərq-Sent Çarlz	Kanada	Arktik

A) 2, 4 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 4

125. Avstraliya materikinə aid ***olmayan*** əlamətlər:
1. Materikin ən enli yerindən cənub tropiki keçir.
2. Üzvi aləmin əksər növləri yalnız bu materikə məxsusdur.
3. Ekvatorial meşələr geniş sahə tutur.
4. Ən az əhali məskunlaşmış materikdir.
5. Çayları bolsuludur.
6. Vahələr geniş yayılmışdır.

A) 3, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 2, 4, 6
D) 3, 5, 6 E) 1, 5, 6

126. Avstraliya materikinə aid olan əlamətlər:
1. Ən quraq materikdir.
2. Ən rütubətli materikdir.
3. Ən kiçik materikdir.
4. Ən az əhalisi olan materikdir.
5. Ən çox girintili-çıxıntılı sahil xəttinə malikdir.
6. Çox zəngin bitki və heyvanat aləminə malikdir.

A) 1, 3, 4 B) 3, 4, 5 C) 2, 5, 6
D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 6

127. Rütubətlik əmsalı vahiddən böyük (1) və kiçik (2) olan təbii zonalar:
A) 1 – arktik səhralar, tayqa, ekvatorial meşələr
2 – tropik səhralar, yarımsəhralar, çöllər
B) 1 – çöllər, meşə-çöl, tayqa
2 – tundra, meşə-tundra, tropik səhralar
C) 1 – ekvatorial meşələr, savannalar, tropik səhralar
2 – yarımsəhralar, çöllər, enliyarpaqlı meşələr
D) 1 – savannalar, ekvatorial meşələr, çöllər
2 – arktik və tropik səhralar, meşə-çöl
E) 1 – tundra, meşə-tundra, meşə-çöl
2 – enliyarpaqlı və qarışıq meşələr, tayqa

128. Rütubətlik əmsalı vahiddən kiçik (1) və böyük (2) olan təbii zonalar:
A) 1 – enliyarpaqlı meşələr, tundra, arktik səhra
2 – tropik səhra, musson meşələr, çöllər
B) 1 – çöllər, səhralar, tayqa
2 – pampa, savanna, bataqlıq
C) 1 – tropik səhra, yarımsəhra, kampos
2 – selvas, Pataqoniya, quru çöllər
D) 1 – yarımsəhra, quru çöllər, tropik səhralar
2 – enliyarpaqlı meşələr, bataqlıqlar, tundra
E) 1 – tayqa, savanna, musson meşələr
2 – tundra, iynəyarpaqlı meşələr, çöllər

129. Avrasiyada mülayim qurşağın verilən iqlim tiplərinə uyğun gələn təbii zonaları müəyyən edin.
I. mülayim dəniz
II. mülayim kontinental
III. kəskin kontinental
IV. musson
1. tayqa
2. musson meşələri
3. enliyarpaq meşələr
4. qarışıq meşələr

A) I – 3; II – 4; III – 1; IV – 2
B) I – 1; II – 4; III – 3; IV – 2
C) I – 2; II – 1; III – 4; IV – 3
D) I – 3; II – 1; III – 2; IV – 4
E) I – 1; II – 4; III – 2; IV – 3

130. Avrasiyada subtropik qurşaqda iqlim tiplərinə uyğun gələn təbii zonaları müəyyən edin.
I. Aralıq dənizi
II. subtropik kontinental
III. musson
a. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşələr
b. səhra və yarımsəhra
c. çöl və meşə-çöl
d. dəyişkən rütubətli meşələr
e. qarışıq meşələr

A) I – a; II – b; III – d B) I – c; II – d; III – b
C) I – e; II – a; III – c D) I – e; II – d; III – a
E) I – a; II – c; III – d

131. Qərbi Avropada təbii zonaların Aralıq dənizi sahillərindən Barens dənizinə qədər müvafiq ardıcıllığı:
A) iynəyarpaqlı meşələr, qarışıq meşələr, enliyarpaqlı meşələr, meşə-çöllər
B) səhra və yarımsəhralar, çöllər, meşə-çöllər, iynəyarpaqlı meşələr
C) codyarpaqlı meşə və kolluqlar, enliyarpaqlı meşələr, qarışıq meşələr, iynəyarpaqlı meşələr
D) enliyarpaqlı meşə, səhra və yarımsəhralar, qarışıq meşələr, çöllər
E) codyarpaqlı meşə və kolluqlar, savannalar, enliyarpaqlı meşələr, tayqa

T.me/BirlikTeam

132. Qərbi Avropada təbii zonaların Barens dənizindən Aralıq dənizi sahillərinədək müvafiq ardıcıllığı:
A) codyarpaqlı meşə və kolluqlar, enliyarpaqlı meşələr, qarışıq meşələr, iynəyarpaqlı meşələr
B) tundra və meşə tundra, enliyarpaqlı meşələr, iynəyarpaqlı meşələr, çöllər, codyarpaqlı meşə və kolluqlar
C) iynəyarpaqlı meşələr, qarışıq meşələr, enliyarpaqlı meşələr, meşə-çöl və çöllər, rütubətli həmişəyaşıl meşələr
D) tundra və meşə tundra, codyarpaqlı meşə və kolluqlar, iynəyarpaqlı meşələr, enliyarpaqlı meşələr
E) iynəyarpaqlı meşələr, qarışıq meşələr, enliyarpaqlı meşələr, codyarpaqlı meşə və kolluqlar

133. Amerika qitəsində antropogen landşaftların üstünlük təşkil etdiyi ərazilər:
A) Alyaska, Mərkəzi düzənliklər, Pataqoniya
B) Mərkəzi Amerika, Amazon, Missisipi ovalıqları
C) Kanadanın cənub-şərqi, ABŞ-ın şimal-şərqi, Latın Amerikasının sahil rayonları
D) Kordilyerin dağətəyi rayonları, Kanadanın şimalı, Labrador yarımadası
E) ABŞ-ın Sakit okean sahilləri, Amazon, Orinoko ovalıqları

134. Aşağıda verilmiş bitki örtüyü və torpaq tiplərinin yayıldığı əraziyə uyğun gələn iqlim diaqramını seçin.

Bitki örtüyü
Çoxyaruslu həmişəyaşıl meşələr; heveya, seyba ağacları

Torpaq tipləri
Qırmızı-sarı ferralit torpaqlar

A)
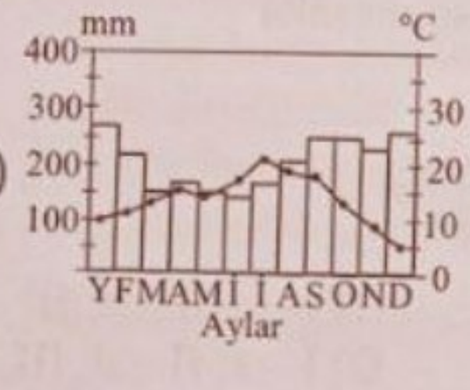

B)
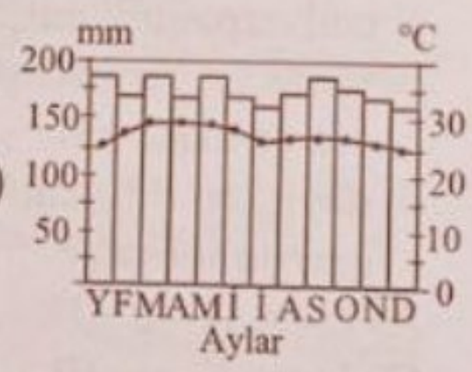

C)
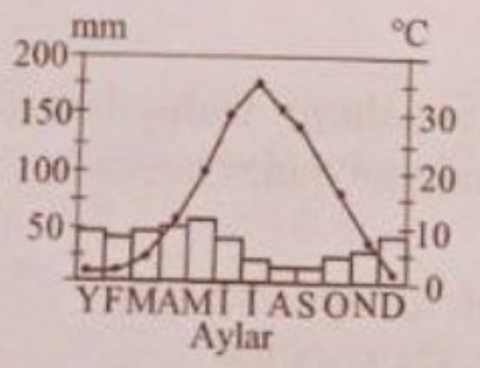

D)
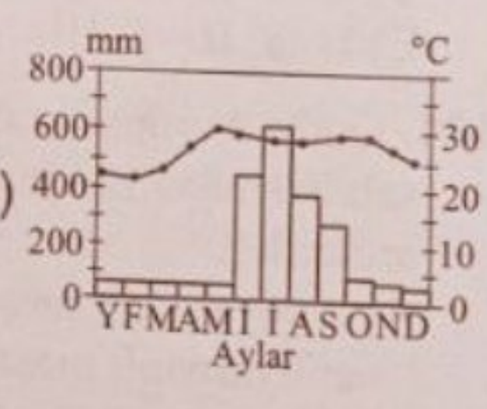

E)
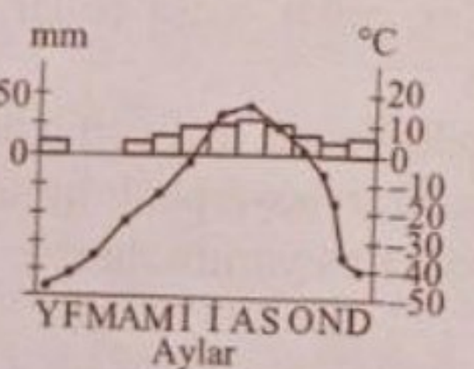

135. Aşağıda verilmiş bitki örtüyü və torpaq tiplərinin yayıldığı ərazilərə uyğun gələn iqlim diaqramını seçin.

Bitki örtüyü
yovşan, gəvən, kəngiz

Torpaq tipləri
boz, boz-çəmən, boz-qonur

A)
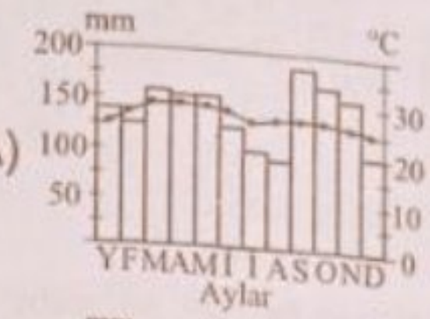

B)
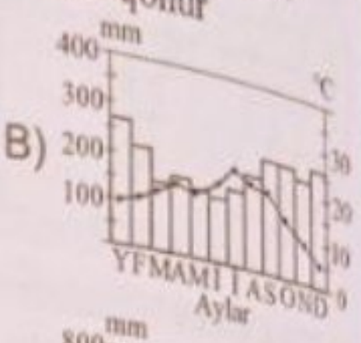

C)
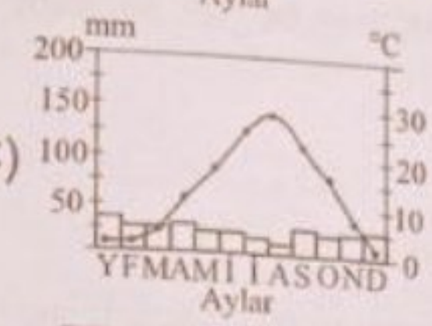

D)
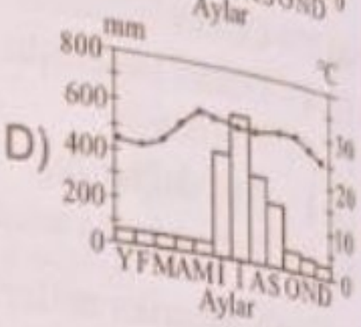

E)
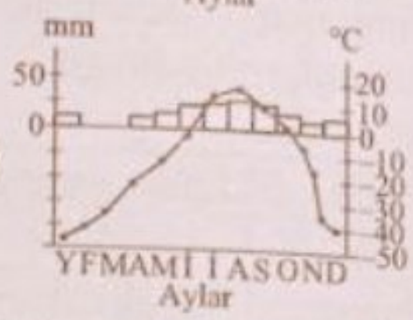

136. Səhra və yarımsəhraların geniş sahə tutduğu iqlim qurşaqları:
A) mülayim, subekvatorial, tropik
B) subtropik, subarktik, mülayim
C) mülayim, tropik, subarktik
D) tropik, subtropik, mülayim
E) subekvatorial, subtropik, tropik

137. Afrikanın təbii zonaları üçün səciyyəvi torpaq tipləri:
A) qəhvəyi, çimli podzol
B) boz-qonur, podzol
C) qırmızı-qonur, qara
D) qırmızı-qonur, boz-qonur
E) podzol, tundra qleyli

138. İqlim qurşaqlarına uyğun gələn təbii zonaları müəyyən edin.

I. rütubətli həmişəyaşıl meşələr
II. savanna və seyrək meşələr
III. tropik səhra və yarımsəhralar
IV. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşələr və kolluqlar
A) 1 – IV; 2 – II; 3 – I; 4 – III
B) 1 – II; 2 – III; 3 – IV; 4 – I
C) 1 – I; 2 – II; 3 – IV; 4 – III
D) 1 – II; 2 – IV; 3 – I; 4 – III
E) 1 – IV; 2 – III; 3 – II; 4 – I

T.me/BirlikTeam

139. Xəritə-sxemə əsasən A məntəqəsindən B məntəqəsinə hərəkət edən səyahətçinin müvafiq olaraq hansı təbii zonalardan keçəcəyini müəyyən edin.

A) rütubətli ekvatorial meşələr, savannalar, codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
B) rütubətli ekvatorial meşələr, savannalar, səhra və yarımsəhralar
C) savannalar, rütubətli ekvatorial meşələr, çöllər
D) codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar, savannalar, yarımsəhra və səhralar
E) rütubətli ekvatorial meşələr, meşə-çöl və çöllər, səhra və yarımsəhralar

140. Cənubi Amerika və Afrika materiklərinə aid *olmayan* cəhət:
A) Şimal və Cənub tropikləri materiklərin hər ikisini kəsib keçir
B) ekvator xətti hər iki materiki kəsib keçir
C) Şimal və Cənub yarımkürələrində yerləşmişlər
D) Atlantik okeanı sahillərində yerləşmişlər
E) savanna və seyrək meşələr geniş sahə tutur

141. Asiyanın hansı regionlarında antropogen landşaftlar daha geniş yayılmışdır?
A) Şərqi, Cənub-Şərqi, Cənubi Asiya
B) Mərkəzi, Cənub-Şərqi, Cənubi Asiya
C) Cənub-Qərbi, Şərqi, Şimali Asiya
D) Şərqi, Cənub-Qərbi, Cənubi Asiya
E) Şərqi, Qərbi, Mərkəzi Asiya

142. Mərkəzi Asiya səhralarını Cənubi Asiyanın savanna və dəyişkən rütubətli meşələrindən ayıran dağ silsilələri:
A) Tyan-Şan, Karpat
B) Alp, Ural
C) Himalay, Hindiquş
D) Qafqaz, Kopetdağ
E) Altay, Appalaç

143. Avrasiyada şimaldan cənuba doğru gəldikcə meşə zonasının meşə-çöl ilə əvəz olunmasının səbəbi:
A) relyefin daha da yüksəlməsi
B) rütubətliyin azalması
C) qışın daha sərt olması
D) torpaqların daha məhsuldar olması
E) günəş şüalarının düşmə bucağının azalması

144. Qərbi Avropanın təbiətinə aid olan xüsusiyyətləri müəyyən edin.
1. Enliyarpaqlı meşə zonası geniş yayılmışdır.
2. Antropogen landşaftlar geniş yayılmışdır.
3. Qışı həddindən artıq soyuq, yayı isə istidir.
4. Atlantik okeanından gələn hava kütlələrinin təsiri altındadır.
5. Kontinental iqlim xarakterikdir.
6. Quru çöl landşaftı geniş yayılmışdır.

A) 1, 2, 4 B) 2, 3, 6 C) 2, 3, 5
D) 3, 4, 6 E) 1, 4, 5

145. Şimali Afrikada yerləşən Böyük Səhrada təsərrüfatın inkişafına mənfi təsir edən amillər:
A) içməli su çatışmazlığı, toz burulğanları
B) faydalı qazıntıların bolluğu, iqtisadi böhran
C) demoqrafik böhran, seyrək məskunlaşma
D) çayların gursulu olması, tektonik qırılma
E) meylliyin çox olması, intensiv yağışlar

146. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

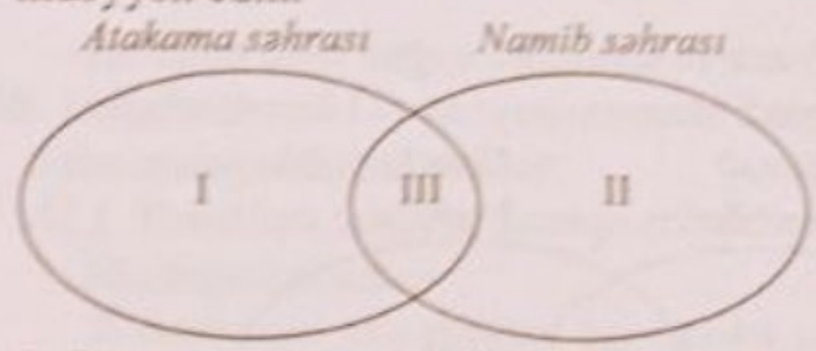

1. Peru cərəyanının təsirindən yaranır.
2. Ərazisində eyniadlı ölkə yerləşir.
3. Bengel cərəyanının təsiri ilə formalaşır.
4. Çili dövlətinin ərazisində yerləşir.
5. Fiziki aşınma prosesi intensiv gedən ərazidir.

A) I – 1; II – 4, 5; III – 2, 3
B) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4
C) I – 1, 4; II – 2, 3; III – 5
D) I – 3; II – 1, 2; III – 4, 5
E) I – 2; II – 1, 4; III – 3, 5

147. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

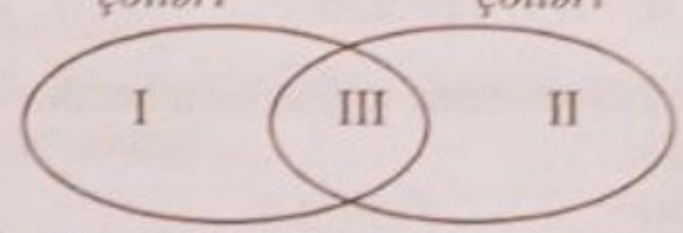

1. Meridional istiqamətdə uzanmışdır.
2. Kənd təsərrüfatı yüksək səviyyədə mexanikləşdirilmişdir.
3. Yalnız subtropik iqlim qurşağında formalaşmışdır.
4. Dünyanın mühüm taxılçılıq regionudur.
5. Qırmızı-qara torpaqlar formalaşır.

A) I – 2, 3; II – 1, 5; III – 4
B) I – 1, 2; II – 3, 5; III – 4
C) I – 4; II – 2, 3; III – 1, 5
D) I – 3, 5; II – 2, 4; III – 1
E) I – 1, 5; II – 4; III – 2, 3

T.me/BirlikTeam

148. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

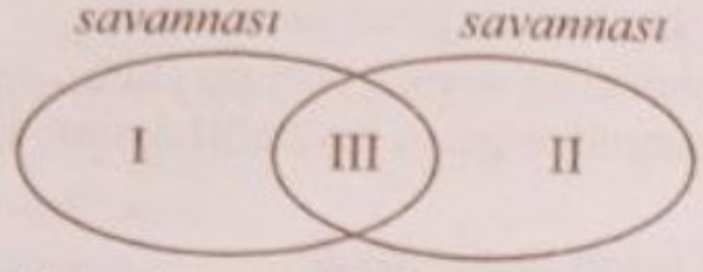

1. Materikin cənub hissəsində formalaşmışdır.
2. Pambıq və şəkər qamışının genetik cəhətdən modifikasiya olunmuş sortları yetişdirilir.
3. Çəltiyin becərilməsində əl əməyinə üstünlük verilir.
4. Həm şimal, həm də cənub yarımkürəsində yerləşir.
5. Əkinçilik suvarma şəraitində inkişaf etdirilir.

A) I – 2, 5; II – 1; III – 3, 4
B) I – 2, 5; II – 3, 4; III – 1
C) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4
D) I – 1, 5; II – 4; III – 2, 3
E) I – 2, 4; II – 1, 3; III – 5

149. Eyler-Venn diaqramına uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

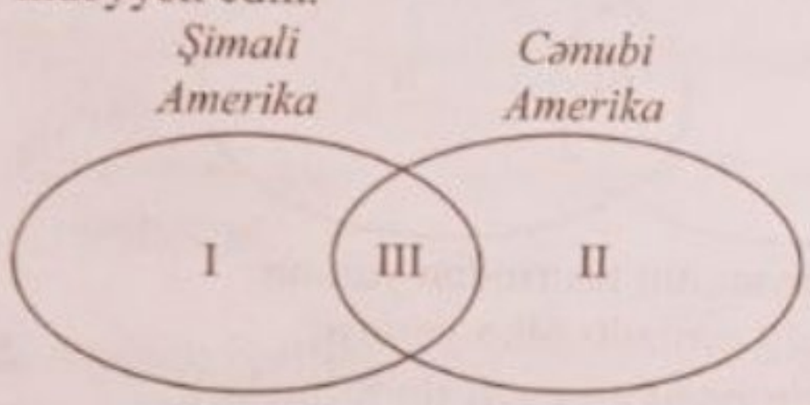

1. Qərb hissəsini uca dağlar əhatə edir.
2. Rütubətli ekvatorial meşələr geniş sahə tutur.
3. İqliminə Atlantik okeanın təsiri böyükdür.
4. Bütövlükdə şimal və qərb yarımkürəsində yerləşir.
5. Qədim Hondvananın tərkib hissəsidir.
6. Üç okeanla əhatə olunur.

A) I – 4, 6; II – 2, 5; III – 1, 3
B) I – 2, 5; II – 1, 3; III – 4, 6
C) I – 4, 6; II – 2, 3; III – 1, 5
D) I – 1, 4; II – 5, 6; III – 2, 3
E) I – 3, 5; II – 1, 4; III – 2, 6

150. Eyler-Venn diaqramına uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

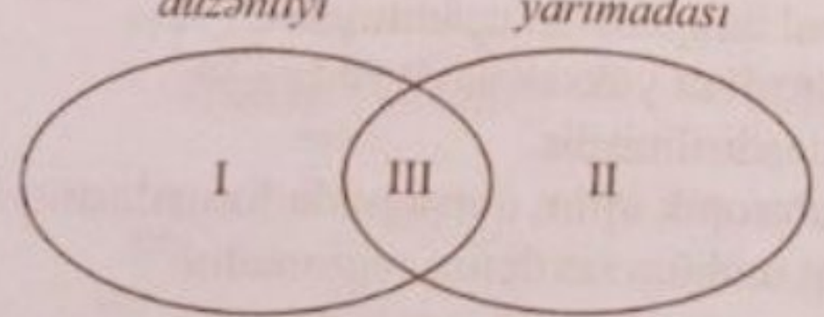

1. Bataqlıqlar geniş yayılmışdır.
2. Zəngin neft-qaz ehtiyatlarına malikdir.
3. İki yarımkürədə yerləşir.
4. Meşə örtüyü ilə zəngindir.
5. Düz radiasiya üstündür.
6. Qədim Hondvananın tərkib hissəsi olmuşdur.

A) I – 1, 4; II – 5, 6; III – 2, 3
B) I – 5, 6; II – 2, 3; III – 1, 4
C) I – 1, 2; II – 3, 5; III – 4, 6
D) I – 3, 4; II – 1, 6; III – 2, 5
E) I – 2, 6; II – 4, 5; III – 1, 3

151. Avrasiya materikinin müvafiq təbii zonalarında yerləşən uyğun ucqar nöqtələrini seçin.

I. ekvatorial meşələr	1. şimal
II. tundra və meşə tundra	2. cənub
III. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar	3. şərq
IV. arktik səhralar	4. qərb

A) I – 2; II – 1; III – 4; IV – 3
B) I – 3; II – 1; III – 2; IV – 4
C) I – 2; II – 3; III – 4; IV – 1
D) I – 2; II – 1; III – 3; IV – 4
E) I – 4; II – 2; III – 1; IV – 3

152. Verilən coğrafi koordinatların hansı ölkələrin paytaxtlarına uyğun gəldiyini və bu ölkələrdə yayılan əsas təbii zonaları müəyyən edin.

1. 21° şm.e. 106° ş.u.
2. 38° şm.e. 58° ş.u.

A) 1. Yaponiya – qarışıq və enliyarpaq meşələr
2. Qırğızıstan – çöl və meşə çöllər
B) 1. Vyetnam – musson meşələri
2. Türkmənistan – səhra və yarımsəhralar
C) 1. Hindistan – savanna və seyrək meşələr
2. Misir – səhra və yarımsəhralar
D) 1. İndoneziya – rütubətli həmişəyaşıl ekvatorial meşələr
2. Özbəkistan – çöl və meşə-çöllər
E) 1. Qazaxıstan – səhra və yarımsəhralar
2. Belarus – qarışıq və enliyarpaq meşələr

153. Verilən coğrafi koordinatların hansı ölkələrin paytaxtlarına uyğun gəldiyini və bu ölkələrdə yayılan əsas təbii zonanı müəyyən edin.

1. 48° şm.e. 4° ş.u.
2. 35° c.e. 56° q.u.

A) 1. AFR – tayqa meşələri
2. Venesuela – codyarpaqlı meşə və kolluqlar
B) 1. İspaniya – codyarpaqlı meşə və kolluqlar
2. Kolumbiya – rütubətli həmişəyaşıl ekvatorial meşələr
C) 1. Fransa – qarışıq və enliyarpaqlı meşələr
2. Uruqvay – pampa
D) 1. Polşa – çöl və meşə-çöllər
2. Argentina – musson meşələri
E) 1. Ukrayna – çöl və meşə-çöllər
2. CAR – səhra və yarımsəhralar

T.me/BirlikTeam

154. Səhra, savanna, enliyarpaqlı meşələr və dəyişən rütubətli meşələrin yayıldığı təbii zonaları müvafiq olaraq göstərin.

A) 2, 6, 3, 4 B) 2, 7, 3, 5 C) 4, 3, 2, 6
D) 1, 4, 2, 3 E) 2, 7, 6, 4

155. Xəritə-sxemdə verilmiş əraziyə aid olan əlamətlər:

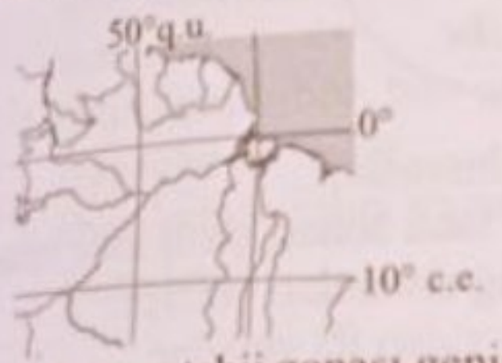

1. Pampa təbii zonası geniş yer tutur.
2. Sahilindən soyuq cərəyan keçir.
3. Çayların qidalanmasında buzlaq suları üstünlük təşkil edir.
4. Sahilindən isti cərəyan keçir.
5. Boz torpaqlar geniş yayılmışdır.
6. Çayların qidalanmasında yağış suları üstünlük təşkil edir.
7. Keçilməz meşələr geniş yer tutur.

A) 2, 4, 6 B) 1, 2, 3 C) 4, 6, 7
D) 5, 6, 7 E) 1, 3, 5

156. Xəritə-sxemə əsasən boz (I) və qonur-meşə (II) torpaqlarının yaranması üçün əlverişli təbii şəraiti olan müvafiq məntəqələri müəyyən edin.

A) I – 1, 2, 5; II – 3, 4, 6
B) I – 3, 4, 5; II – 1, 2, 6
C) I – 2, 4, 5; II – 1, 3, 6
D) I – 4, 5, 6; II – 1, 2, 3
E) I – 3, 5, 6; II – 1, 2, 4

157. İyun-avqust (1) və dekabr-fevral (2) aylarının rütubətli olduğu müvafiq ərazilər:

A) 1. Şərqi Afrika, Braziliya yaylası, Böyük Düzənliklər
2. Turan ovalığı, Lənkəran ovalığı, Orinoko ovalığı
B) 1. Qviana yaylası, Braziliya yaylası, Amazon ovalığı
2. Cənub-Qərbi Asiya, Cənub-Şərqi Asiya, La-Plata ovalığı
C) 1. Cənubi Avropa, Şimali Asiya, Böyük Səhra
2. Şimali Avropa, Böyük Düzənliklər, Amazon ovalığı
D) 1. Cənubi Asiya, Cənub-Qərbi Avstraliya, Qviana yaylası
2. Şimali Avstraliya, Cənubi Avropa, Braziliya yaylası
E) 1. Mərkəzi Asiya, Cənubi Asiya, Kür-Araz ovalığı
2. Şimali Afrika, Şərqi Asiya, Cənubi Avropa

158. Dekabr-fevral (1) və iyun-avqust (2) aylarının daha quraq olduğu ərazilər:

A) 1. Braziliya yaylası, Konqo çökəkliyi, Madaqaskar adası
2. Ərəbistan yarımadası, Şri-Lanka adası, Mərkəzi Avstraliya
B) 1. Qviana yaylası, Konqo çökəkliyi, Apennin yarımadası
2. Efiopiya yaylası, Florida yarımadası, Böyük Çin düzənliyi
C) 1. Pireney yarımadası, Dekan yaylası, Amazon ovalığı
2. Böyük Britaniya adası, Kiçik Asiya yarımadası, Missisipi ovalığı
D) 1. Şərqi Afrika yaylası, Böyük Zond adaları, Cənub-Şərqi Avstraliya
2. Kaliforniya yarımadası, Kolxida ovalığı, Şimali Avstraliya
E) 1. Cənubi Asiya, Qviana yaylası, Cənub Qərbi Avstraliya
2. Şimali Avstraliya, Braziliya yaylası, Balkan yarımadası

159. Xəritə-sxemə əsasən verilən məntəqələrin iqlim tiplərini və təbii zonalarını müəyyən edin.

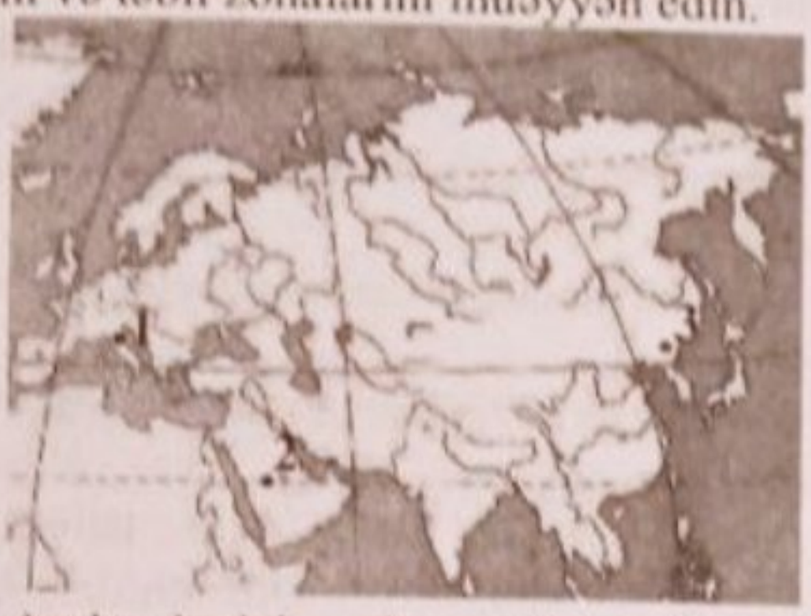

A) 1 – Aralıq dənizi; codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
2 – kontinental; səhra və yarımsəhralar
3 – musson; musson meşələri
B) 1 – Aralıq dənizi; rütubətli həmişəyaşıl meşələr
2 – kəskin kontinental; quru çöllər və səhralar
3 – musson; rütubətli ekvatorial meşələr
C) 1 – rütubətli dəniz; meşə-çöl və çöllər
2 – mülayim kontinental; səhra və yarımsəhra
3 – kəskin kontinental; savannalar
D) 1 – kontinental; çöllər və yarımsəhralar
2 – dəniz; meşə və kolluqlar
3 – musson; rütubətli meşələr
E) 1 – tropik və subtropik; səhra və yarımsəhra
2 –kontinental; çöllər və kolluqlar
3 – musson; ilboyu rütubətli meşələr

160. Xəritə-sxemə əsasən, verilən məntəqələrin iqlim tiplərini və təbii zonalarını müəyyən edin.

A) 1 – mülayim dəniz; codyarpaqlı meşə və kolluqlar
2 – mülayim kontinental; çöl və meşə-çöllər
3 – musson; rütubətli həmişəyaşıl meşələr
B) 1 – Aralıq dənizi; həmişəyaşıl meşələr
2 – kontinental; səhra və yarımsəhra
3 – rütubətli dəniz; enliyarpaqlı meşələr
C) 1 – mülayim kontinental; meşə və kolluqlar
2 – mülayim dəniz; çöl və meşə-çöllər
3 – kəskin kontinental; səhra və yarımsəhralar
D) 1 – mülayim dəniz; qarışıq və enliyarpaqlı meşələr
2 – mülayim kontinental; çöl və meşə-çöl
3 – musson; musson meşələri
E) 1 – mülayim dəniz; rütubətli həmişəyaşıl meşələr
2 – kontinental; səhra və yarımsəhralar
3 – bərabəryağıntılı; qarışıq meşələr

161. Savanna zonasında yerləşən şəhərlər:
A) Ankara, Sinqapur, Xartum
B) Sidney, Madrid, Pekin
C) Mexiko, Əddis-Əbəbə, Qahirə
D) Tripoli, Tokio, Havana
E) Braziliya, Nyu-Dehli, Dakar

162. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

1. Hondvananın tərkib hissəsidir.
2. Səhra və yarımsəhra təbii zonası geniş sahə tutur.
3. Ərazisində cavan dağ sistemləri yerləşir.
4. Sahilləri Sakit okean suları ilə yuyulur.
5. Ərazisi iki işıqlanma qurşağında yerləşir.
6. Ərazisini Cənub tropiki xətti kəsir.
7. Savanna və seyrək meşə təbii zonası geniş sahə tutur.
8. Bəzi iqlim qurşaqları və təbii zonalar təkrarlanır.

A) I – 2, 6; II – 5; III – 1,8; IV – 4, 7
B) I – 2, 5; II – 4; III – 6, 8; IV – 1, 3
C) I – 1, 4; II – 5, 6; III – 7; IV – 2, 3
D) I – 2; II – 4, 5; III – 3, 8; IV – 1, 6
E) I – 5, 6; II – 4, 8; III – 3, 7; IV – 1

163. Xəritə-sxemə əsasən səhralara uyğun gələn məntəqələri müəyyən edin.

164. Afrika materikinə aid ***olmayan*** xüsusiyyətlər:
1. Ərazisinin çox hissəsi mülayim iqlim qurşağında yerləşir.
2. Ərazisinin çox hissəsi qədim platformada yerləşir.
3. Tropik səhralar geniş yer tutur.
4. Enliyarpaq, yarpağını tökən meşələr zonası geniş sahə tutur.
5. Cənub-şərq sahillərinə Qərb küləkləri cərəyanı təsir göstərir.

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

165. Afrika materikinə aid olan xüsusiyyətlər:
1. Ərazisinin çox hissəsi qədim platformada yerləşir.
2. Mülayim qurşaq geniş sahə tutur.
3. Sahil xətti az parçalanmışdır.
4. Səhralar geniş sahə tutur.
5. Ən quru materikdir.

166. Afrika və Avstraliyanın ümumi fiziki-coğrafi xüsusiyyətləri:
1. Şərq yarımkürəsində yerləşirlər, başlanğıc meridianla kəsişirlər.
2. Relyefində düzənliklər çox yer tutur, qədim bünövrəyə malikdirlər.
3. Cənub tropik xətti boyunca qərb sahillərində enən, şərq sahillərində isə qalxan hava kütlələri üstündür.
4. Ərazilərində boz, boz-qonur və qırmızı-qonur torpaqlar üstündür.
5. Ərazilərində səhra və savanna təbii zonaları təkrarlanır.

167. Avstraliya, Cənubi Afrika və Cənubi Amerikanın ümumi fiziki-coğrafi xüsusiyyətləri:
1. Qərb və şərq sahillərinə isti cərəyanlar təsir göstərir.
2. Şərq sahillərində bərabər rütubətli subtropik iqlim tipi hakimdir.
3. Cavan dağ sistemləri üstünlük təşkil edir.
4. Ərazilərində enən hava axınları var.
5. Cənub tropik xətti boyunca qərb sahillərində quru səhralar, şərqində isə rütubətli meşələr və savannalar əmələ gəlir.

168. Göstərilən məntəqələrə aid olan ümumi xüsusiyyətləri müəyyən edin.

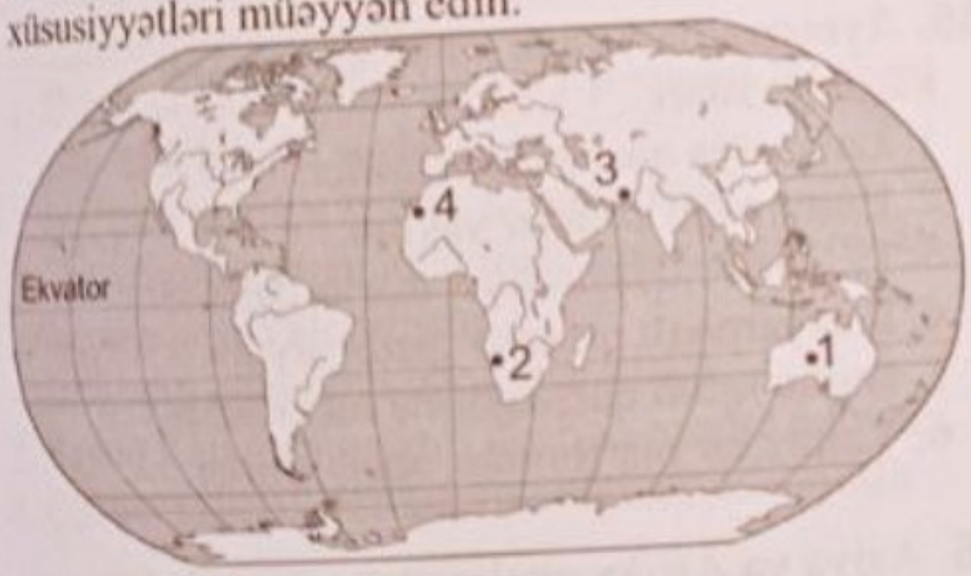

1. Buxarlanma çoxdur.
2. Bitki örtüyü zəif inkişaf edir.
3. Səth axını çox zəifdir.
4. Sıx çay şəbəkəsi vardır.
5. Enən hava axınları üstünlük təşkil edir.
6. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar formalaşır.

169. Şimali Amerika və Afrika materiklərini fərqləndirən əsas əlamətlər:
1. təbii zonaların enlik üzrə yerləşməsinin pozulması
2. bünövrəsinin bir tavadan təşkil olunması
3. üç okean suları ilə əhatə olunması
4. neft və qaz yataqlarının çox yayılması
5. subekvatorial iqlim qurşağının olması
6. əhalisinin əsasən Hind-Avropa dil ailəsinə mənsub olması

170. Arktika və Antarktika əraziləri üçün səciyyəvi ***olmayan*** xüsusiyyətlər:
1. Əsasən alçaq təzyiq qurşağında yerləşirlər.
2. Gecə və gündüzün normal növbələşməsi aydın nəzərə çarpır.
3. Rütubətlik əmsalı vahiddən böyükdür.
4. Əsasən yüksək təzyiq qurşağında yerləşirlər.
5. Qütb gecə və gündüzləri müşahidə olunur.
6. Ərazilərində quru sahəsi suya nisbətən üstündür.

171. Arktika və Antarktida üçün səciyyəvi olan xüsusiyyətlər:
1. Buxarlanma qabiliyyəti atmosfer yağıntılarının miqdarından azdır.
2. Havanın enən hərəkəti üstündür.
3. Havanın qalxan hərəkəti üstündür.
4. Ərazilərində vahələr geniş yer tutur.
5. Ərazilərində quru sahə üstünlük təşkil edir.
6. Bütün saat qurşaqlarında yerləşmişlər.

172. Afrika savannalarının Avstraliya savannalarından fərqli xüsusiyyətləri:
1. ancaq subekvatorial iqlim qurşağında yerləşməsi
2. daha zəngin heyvanat aləminə malik olması
3. iqlimin mövsümi dəyişkənliyi
4. ekvatorun hər iki tərəfində yerləşməsi
5. daha geniş əraziləri əhatə etməsi
6. kisəlilərin geniş yayılması

173. Avstraliya və Cənubi Amerikanın şərq sahillərinə xas ***olmayan*** cəhətlər:
1. səhraların geniş sahə tutması
2. soyuq cərəyanların təsiri
3. meşələrin yayılması
4. isti cərəyanların təsiri
5. əhalinin daha sıx məskunlaşması
6. yağıntıların çox az olması

174. Avstraliya və Cənubi Amerikanın şərq sahillərinə xas olan cəhətlər:
1. meşələrin yayılması
2. isti cərəyanların təsiri
3. səhraların geniş sahə tutması
4. soyuq cərəyanların təsiri
5. yağıntıların çox az olması
6. əhalinin daha sıx məskunlaşması

T.me/BirlikTeam

175. Afrika və Avstraliya materiklərinin oxşar əlamətləri:
1. Ərazilərin çox hissəsi qədim platformada yerləşir.
2. Dünyanın bolsulu çaylarının bu materiklərdə axır.
3. Sahil xətləri zəif parçalanmışdır.
4. Səhralar geniş sahə tutur.
5. Rütubətli ekvatorial meşələr yayılmışdır.
6. İqlim qurşaqları təkrar olunur.

176. Afrika və Cənubi Amerika materiklərinə aid olan oxşar əlamətlər:
1. Ərazilərin çox hissəsi qədim platformada yerləşir.
2. Səhralar geniş sahə tutur.
3. İqlim qurşaqları təkrar olunur.
4. Sahil xətləri zəif parçalanmışdır.
5. Eyni okeanlarla əhatə olunur.
6. Bütün iqlim qurşaqlarında yerləşir.

177. Şimali və Cənubi Amerika materiklərinin oxşar əlamətləri:
1. Şimal Buzlu və Atlantik okeanları ilə əhatə olunmuşlar.
2. Qərb hissələrində uca dağlar, şərqdə isə, əsasən, geniş düzənliklər yerləşir.
3. Qərbdə Sakit, şərqdə Atlantik okeanları ilə əhatə olunurlar.
4. Hər ikisi Avrasiya materikinə yaxındırlar.
5. Sahil xətləri kəskin parçalanmışdır.
6. Geniş meşə massivləri vardır.

178. Cənubi və Şimali Amerika materikləri üçün ümumi ***olmayan*** əlamətləri müəyyən edin.
1. Bir qitədə yerləşirlər.
2. Rütubətli ekvatorial meşələr geniş sahə tutur.
3. Hondvananın hissələri olmuşlar.
4. Dağ zirvələri qar xəttindən yüksəkdə yerləşir.
5. İqliminin formalaşmasında Atlantik okeanının təsiri böyükdür.
6. Üç okeanla əhatə olunurlar.

179. Braziliya yaylasına aid olan cəhətlər.
1. Kampos ərazidə geniş sahə tutur.
2. Platformanın əyilmə sahəsindədir.
3. Lyanos ərazidə geniş sahə tutur.
4. Platformanın qalxan sahəsidir.
5. Filiz faydalı qazıntılarla zəngindir.
6. Hündürlük qurşaqlığı aydın müşahidə olunur.

180. Avrasiya və Şimali Amerika üçün ümumi ***olmayan*** cəhətlər:
1. Ən uca dağları materikin qərb tərəfində yerləşirlər.
2. IV dövr buzlaşmasına məruz qalmışlar.
3. Şimal yarımkürəsinin bütün iqlim qurşaqlarında yerləşmişlər.
4. Lavrasiya qurusuna aiddirlər.
5. İynəyarpaqlı meşələr mövcuddur.
6. Bütün okeanlarla əhatə olunurlar.

181. Avrasiyanı Şimali Amerikadan fərqləndirən əlamətlər:
1. qərb küləklərinin iqliminə təsir etməsi
2. çaylarının bütün okean hövzələrinə aid olması
3. bütün iqlim qurşaqlarında yerləşməsi
4. buzlaşmaya məruz qalması
5. daxili axarsız hövzənin daha böyük sahə tutması
6. iynəyarpaqlı meşələrin geniş yayılması

182. Qərbi Sibir düzənliyinin və Ərəbistan yarımadasının fərqli cəhətləri:
1. Zəngin neft-qaz ehtiyatları vardır.
2. Dünya okeanına birbaşa çıxışları vardır.
3. Mülayim enliklərdədir.
4. Bataqlıqlar geniş yayılmışdır.
5. Şimal və Şərq yarımkürəsində yerləşmişlər.
6. Zəngin meşə örtüyünə malikdirlər.

183. Avrasiyanın subtropik qurşağı üçün səciyyəvi olan əsas təbii zonalar:
1. səhralar, yarımsəhralar
2. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
3. musson meşələri
4. savannalar
5. meşə-tundra
6. tayqa

184. Avrasiyanın mülayim qurşağı üçün səciyyəvi olan əsas təbii zonalar:
1. səhralar, yarımsəhralar
2. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
3. meşə-tundra
4. savanna və seyrək meşələr
5. qarışıq meşələr
6. tayqa

185. Avrasiya ilə Şimali Amerikanın oxşar xüsusiyyətləri:
1. Lavrasiya qurusuna aiddirlər.
2. Bütün təbii zonalar yayılıb.
3. IV dövr buzlaşmasına məruz qalıblar.
4. İynəyarpaqlı meşələr geniş yayılıb.
5. Bütün iqlim qurşaqlarına malikdirlər.
6. Yalnız bir platformanı əhatə edirlər.

186. Asiya və Afrika qitələri üçün ümumi əlamət:
1. Şimal yarımkürəsinin bütün iqlim qurşaqlarına malikdirlər.
2. Ərazilərinin böyük hissələri şimal və şərq yarımkürəsindədir.
3. Amerika qitəsinin sahillərini yuyan dənizlər onların sahillərini yumur.
4. Savanna təbii zonası yayılıb.
5. Ucqar nöqtələri dörd yarımkürədə yerləşib.
6. Aralıq dənizi iqlim tipinə malikdirlər.

T.me/BirlikTeam

187. Avrasiyada çöl və meşə-çöl təbii zonalarının daha çox mənimsənilməsinin səbəbləri:
1. iqlimin ifrat rütubətli olması, suvarmaya tələbatın olmaması
2. münbit torpaq örtüyü, birillik ot bitkilərinin zəngin olması
3. əlverişli iqlim şəraiti, rütubət əmsalının normal olması
4. rütubətli tropik iqlim, dəmyə əkinçilik
5. hamar relyefin üstünlüyü, əhalinin sıx məskunlaşması
6. hündür dağlıq yaylaların üstünlüyü, faydalı qazıntıların zənginliyi

188. Avrasiyada səhra və yarımsəhra zonalarının zəif mənimsənilməsinin səbəbləri:
1. şirin su mənbələrinin az olması
2. ifrat rütubətli iqlim
3. yarğan-qobu relyef formalarının yayılması
4. rütubətin çatışmaması
5. torpaqların zəif məhsuldarlığı
6. buludluluğun yüksək olması

189. Şimali Afrika səhraları ilə Cənub-Qərbi Asiya səhralarının fərqli əlamətləri:
1. Dəniz səviyyəsindən aşağıda yerləşən ən alçaq çökəklik burada yerləşir.
2. Qumlu səhralar çoxluq təşkil edir.
3. Yer kürəsi üçün mütləq maksimum temperatur burada qeydə alınmışdır.
4. İrriqasiya əkinçiliyi inkişaf etmişdir.
5. Soyuq Kanar cərəyanın təsirinə məruz qalırlar.
6. Çökmə mənşəli faydalı qazıntılarla zəngindir.

190. Şimali Afrika səhraları ilə Cənub-Qərbi Asiya səhralarının oxşar əlamətləri:
1. Dəniz səviyyəsindən aşağıda yerləşən ən alçaq çökəklik burada yerləşir.
2. İsti quru Səmum küləyi xarakterikdir.
3. Yer kürəsi üçün mütləq maksimum temperatur burada qeydə alınmışdır.
4. İrriqasiya əkinçiliyi inkişaf etmişdir.
5. Soyuq Kanar cərəyanın təsirinə məruz qalırlar.
6. Çökmə mənşəli faydalı qazıntılarla zəngindir .

191. Braziliya və Dekan yaylalarının ümumi xüsusiyyətləri:
1. Qərb küləklərinin təsirinə məruz qalırlar.
2. İqlimin əmələ gəlməsinə soyuq okean cərəyanların təsiri böyükdür.
3. Əraziləri ekvatorial iqlim qurşağında yerləşir.
4. Savannalar geniş ərazi tutur.
5. Okeandan gələn rütubətli hava kütlələri iqlimə təsir edir.
6. Yağıntılar il ərzində qeyri-bərabər paylanır.

192. Cənub-Qərbi Asiya üçün səciyyəvi ***olmayan*** xüsusiyyətlər:
1. müəyyən hissəsində Günəşin ildə iki dəfə zenitdə olması
2. Günəşin zenitdə olmaması
3. ilboyu gecə və gündüzlərin bərabər olması
4. sutkalıq temperatur amplitudunun böyük olması
5. qırmızı-ferralit torpaqların geniş yayılması
6. həm platforma, həm də geosinklinal ərazidə yerləşməsi

193. Orta Sibir yaylasını Dekan yaylasından fərqləndirən əlamətlər:
1. atmosfer yağıntılarının daha çox düşməsi
2. daha az atmosfer yağıntılarının düşməsi
3. şimalında hündür, cavan dağların yerləşməsi
4. zəif mənimsənilməsi və məskunlaşması
5. qədim platformadan ibarət olması
6. qərbində cavan platformanın yerləşməsi

194. Orta Sibir və Dekan yaylalarının ümumi əlamətləri:
1. iki yarımkürədə yerləşmələri
2. ərazilərində iynəyarpaqlı meşələrin geniş yayılması
3. atmosfer yağıntılarının çox olması
4. maqmatik süxurların geniş yayılması
5. filiz faydalı qazıntılarla zəngin olması
6. əhalinin sıxlığının az olması

195. Avstraliyanın şimal hissəsini cənubundan fərqləndirən xüsusiyyətlər:
1. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşir.
2. Dekabr və yanvar aylarında ekvatorial hava kütləsinin təsirinə məruz qalır.
3. Qırmızı ferralit, qırmızı-qonur torpaqlar üstünlük təşkil edir.
4. Keyp-York yarımadası burada yerləşir.
5. Soyuq okean cərəyanlarının təsirinə məruz qalır.
6. Sahillərində olan ən böyük adadan Bass boğazı ilə ayrılır.

196. Qvineya körfəzini Böyük Avstraliya körfəzindən fərqləndirən xüsusiyyətlər:
1. Materikin ən bolsulu çayı tökülür.
2. Dörd yarımkürədə yerləşir.
3. İlin soyuq dövründə bol yağıntı alır.
4. Sahilləri neft-təbii qaz ehtiyatları ilə zəngindir.
5. Tropik işıqlanma qurşağında yerləşir.
6. Buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərq böyükdür.

NOTE 9
AD CAMERA

182. Əsasən bataqlıq və yeraltı sularla qidalanan çayların axın rejiminin ümumi əlaməti:
A) Onlar yayda yağıntıların olmadığı vaxtlarda quruyurlar.
B) Yazda və payızda gur yağışların təsiri nəticəsində daşırlar.
C) Onlarda suyun səviyyəsi, əsasən, sabit olur.
D) Dağ buzlaqlarının fəal əridikləri vaxt səviyyələri kəskin artır.
E) Qışda yağıntı çox olduğuna görə bolsulu olurlar.

183.

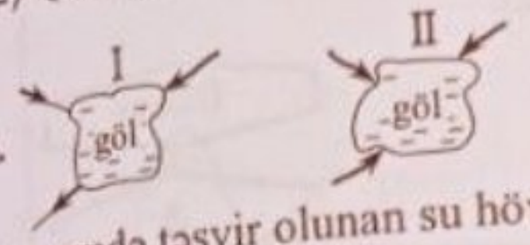

I sxemdə təsvir olunan su hövzəsinin II-dən fərqli əlamətləri:
1. Şor suludur.
2. Şirin suludur.
3. Axarlıdır.
4. Qışda suyun səviyyəsi qalxır.
5. Yalnız tektonik mənşəlidir.
A) 2, 5 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 5

184. Xəritə-sxemdə verilən ərazilərdən axan çayların bolsululuq dövrlərini müəyyən edin.

I. il boyu
II. iyun – avqust
III. dekabr – fevral
A) I – 2, 5; II – 3, 4; III – 1, 6
B) I – 2, 4; II – 3, 6; III – 1, 5
C) I – 3, 5; II – 1, 2; III – 4, 6
D) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4, 6
E) I – 4, 6; II – 2, 5; III – 1, 3

185. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn və göllərə aid olan ifadələrin müvafiq ardıcıllığını müəyyən edin.
"... göllər qrabenlərdə əmələ gəlir. Çay yatağının istiqamətini dəyişməsi nəticəsində yaranan göllər ... adlanır. ... göllər əsasən səhra və yarımsəhra zonalarında yayılmışdır".
A) axmaz, qalıq, axarlı
B) tektonik, axmaz, şorsulu
C) uçqun, vulkanik, tektonik
D) şorsulu, qalıq, axmaz
E) buzlaq, uçqun, şirinsulu

186. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

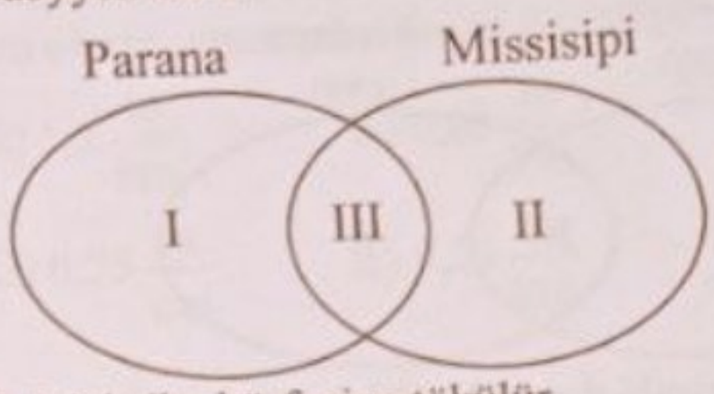

1. Meksika körfəzinə tökülür.
2. Bir neçə təbii zonadan axır.
3. Qolları Missuri və Arkanzas çaylarıdır.
4. Tranzit çaydır.
5. Mənsəbində estuari formalaşır.
A) I – 4, 5; II – 1, 2; III – 3
B) I – 1, 4; II – 2, 5; III – 3
C) I – 2, 3; II – 1, 4; III – 5
D) I – 4, 5; II – 1, 3; III – 2
E) I – 1, 2; II – 3, 4; III – 5

187. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

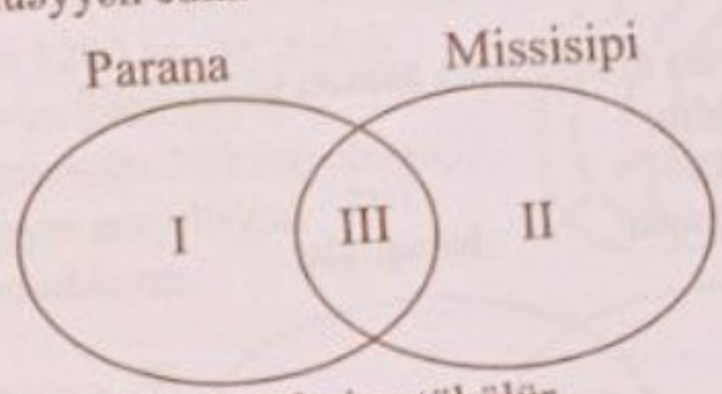

1. La-Plata körfəzinə tökülür.
2. Mənsəbində delta formalaşır.
3. Bir ölkənin ərazisindən axır.
4. Atlantik okean hövzəsinə aiddir.
5. Mənbəyi Braziliya yaylasındadır.
A) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4
B) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4
C) I – 2, 4; II – 1, 3; III – 5
D) I – 2, 3; II – 1, 4; III – 5
E) I – 1, 5; II – 3, 4; III – 2

188. Müvafiq olaraq yüksək və alçaq təzyiq qurşaqlarında yerləşən göllər:
A) Balxaş, Çad; Oneqa, Miciqan
B) Aral, Marakaybo; Yuxarı, Balxaş
C) Titikaka, Tüfan; Eyr, Aral
D) Eyr, Ölü dəniz; Viktoriya, Oneqa
E) Eri, Ağzıbircala; Xəzər, Çad

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

189. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

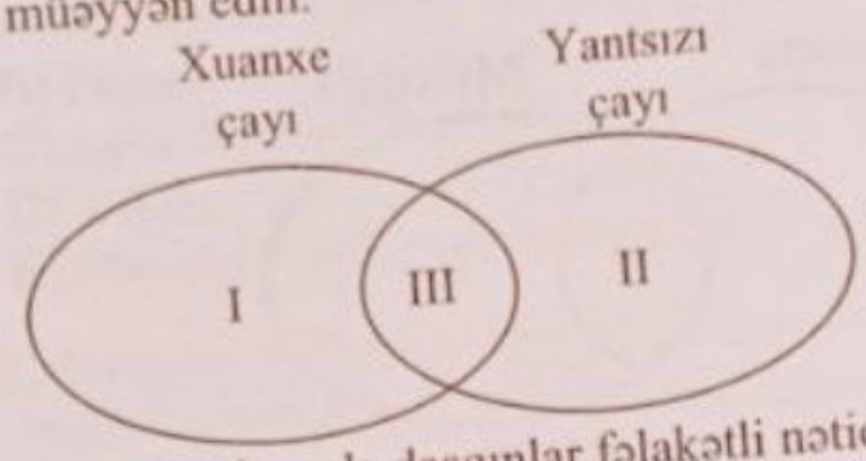

1. Yay aylarında daşqınlar fəlakətli nəticələrə gətirib çıxarır.
2. Orta axarında gil süxurları ilə örtülü olan Lyoss yaylasından keçir.
3. Hövzəsi tarixən sıx məskunlaşma və əkinçilik rayonudur.
4. Şərqi Çin dənizinə tökülür.
5. Asiyanın ən uzun çayıdır, mənbəyi Tibet yaylasındadır

A) I – 5; II – 2, 3; III – 1, 4
B) I – 2; II – 4, 5; III – 1, 3
C) I – 2, 4; II – 5; III – 1, 3
D) I – 3, 5; II – 1, 2; III – 4
E) I – 3, 4; II – 1; III – 2, 5

190. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin:

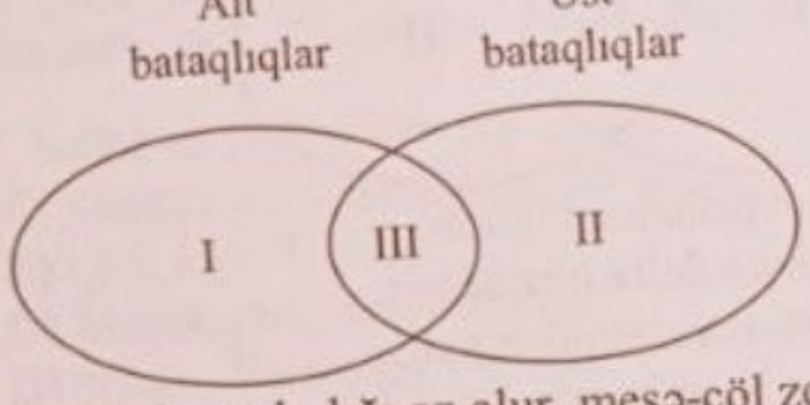

1. Torfun qalınlığı az olur, meşə-çöl zonalarında yerləşir.
2. Durğun sututarlarda sfaqnum mamırının yayılması ilə başlayır.
3. Mühüm təsərrüfat əhəmiyyətinə malikdir, müxtəlif bitki və heyvan növlərinin yayılmasına imkan verir.
4. Mineral tərkibli qrunt suları ilə qidalanır.
5. Tundra, meşə-tundra zonalarında yaranır.
6. Torfundan yanacaq kimi istifadə olunur.

A) I – 1, 4; II – 5, 6; III – 2, 3
B) I – 1, 2; II – 3, 6; III – 4, 5
C) I – 3, 6; II – 1, 4; III – 2, 5
D) I – 1, 5; II – 3, 4; III – 2, 6
E) I – 2, 4; II – 5, 6; III – 1, 3

191. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

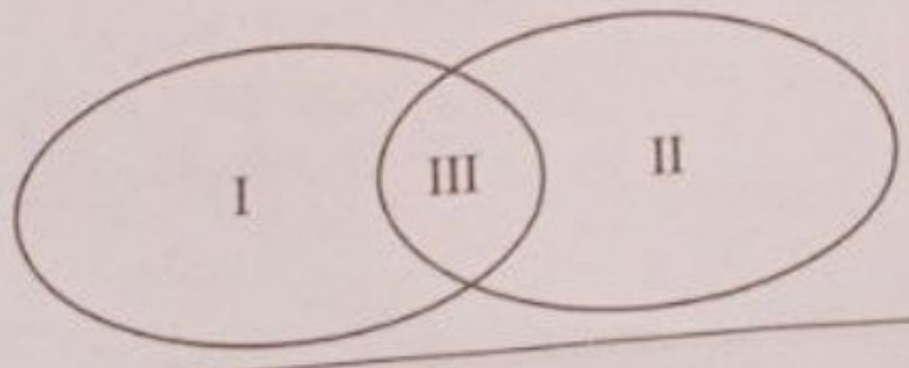

1. Aid olduğu materikin ən iri gölüdür.
2. Səviyyəsi dünya okeanından aşağıda yerləşir.
3. Neft və təbii qaz ehtiyyatları ilə zəngindir.
4. Bir neçə ölkənin ərazisində yerləşir.
5. Materikin şimal hissəsində yerləşir.

A) I – 2, 4; II – 5; III – 1, 3
B) I – 1, 4; II – 3, 6; III – 2
C) I – 3; II – 2, 6; III – 1, 4
D) I – 3, 5; II – 4; III – 1, 2
E) I – 1, 2; II – 5; III – 3, 4

192. Sxemi tamamlayın:

A) 1 – axmaz; 2 – axarsız; 3 – Afrika; 4 – Avrasiya; 5 – Urmiya; 6 – Lobnor
B) 1 – axarsız; 2 – axarlı; 3 – Şimali Amerika; 4 – Afrika; 5 – Nyasa; 6 – Baykal
C) 1 – axarlı; 2 – axmaz; 3 – Cənubi Amerika; 4 – Avrasiya; 5 – Çad; 6 – Ladoqa
D) 1 – axarsız; 2 – axarlı; 3 – Şimali Amerika; 4 – Avstraliya; 5 – Viktoriya; 6 – Cenevrə
E) 1 – axarlı; 2 – axarsız; 3 – Şimali Amerika; 4 – Avrasiya; 5 – Nyasa; 6 – Aral

193. *Sürətli A çayı raftinq idman növünün inkişafına şərait yaradır. Sürəti zəif olan B çayı isə başqa bir idman növünün-avarçəkmənin inkişafına imkan verir.*

A və *B* çayları ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. *A* çayı düzənlik ərazidən, *B* çayı dağlıq ərazidən axır.
2. Hər iki çay dar və dərin dərələrə malikdir.
3. *B* çayı enli çay yatağına malik olması ilə səciyyələnir.
4. *A* çayı Kolorado, *B* çayı Volqa ola bilər.
5. *A* çayı astana və şəlalələrə malikdir.
6. Hər iki çay hündür və dik yamaca malik yaylalardan axır.

A) 3, 4, 5 B) 2, 4, 6 C) 1, 4, 5
D) 2, 4, 5 E) 3, 4, 6

194. Çaylarda tikinti, meliorasiya işləri, gəmiçilik, əhalinin su təchizatı xarakterli işləri yerinə yetirmə üçün öyrənmək vacibdir:

A) duzluluğunu, uzunluğunu, su sərfini, illik axın
B) uzunluğunu, meylliyini, yağıntıların miqdarını
C) uzunluğunu, canlılar aləmini, bulanıqlığını
D) biokütləsini, meylliyini, uzunluğunu, su sərfi
E) su rejimini, su sərfini, meylliyini, düşməsini

195. Mənbəyi dəniz səviyyəsindən 2760 m, mənsəbi isə (–26 m) yüksəklikdə yerləşən, uzunluğu 750 km olan çayın orta meyilliyini hesablayın.

A) 5,4 m/km B) 3,7 m/km C) 4,1 m/km
D) 2,8 m/km E) 0,37 m/km

196. Verilmiş çayın hidroqrafına əsasən düzgün olmayan ifadələri müəyyən edin.

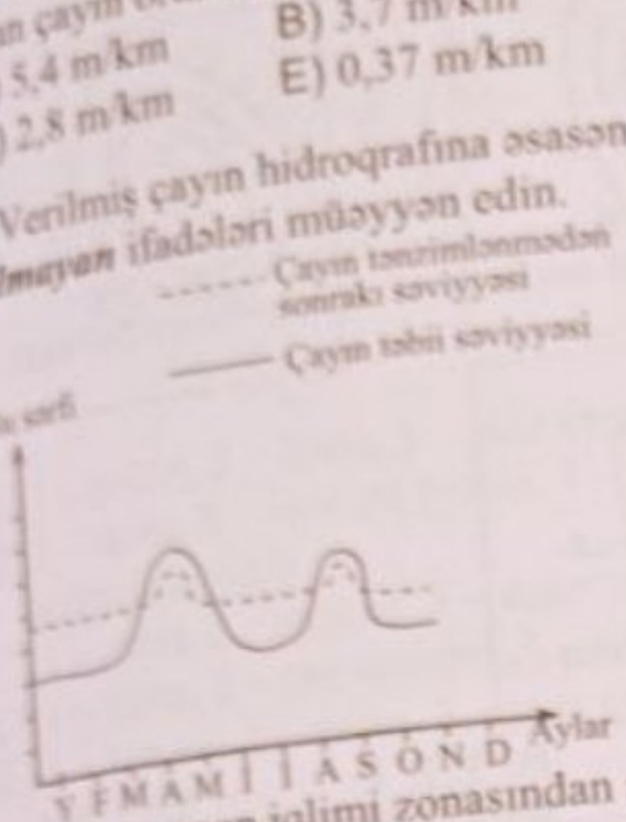

1. Çay musson iqlimi zonasından axır.
2. Çay yazda və payızda gursulu olur.
3. Çayın üzərində su anbarı qurulmuşdur.
4. Çayda suyun səviyyəsi və sərfi tənzimlənir.
5. Çay yayın axırında gursulu olur.
6. Hidroqraf Şərqi və Cənubi Asiya çayları üçün səciyyəvi ola bilər.

A) 2, 3, 4 B) 1, 5, 6 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 3, 4, 6

197. Rudolf, Tana və Balaton göllərinin yerləşdiyi dövlətlərin müvafiq ardıcıllığı:

A) Konqo, Kamerun, Bolqarıstan
B) Tanzaniya, Efiopiya, Belarus
C) Uqanda, Keniya, Almaniya
D) Keniya , Efiopiya, Macarıstan
E) Uqanda, Zambiya, Macarıstan

198. Məntiqi ardıcıllığı müəyyən edin.

1. Aral dənizinin səviyyəsi enir.
2. Mərkəzi Asiyada suvarma əkinçiliyi inkişaf edir.
3. Dənizin canlı aləmi kasıblaşır.
4. Dənizdə suyun duzluluğu artır.
5. Amudərya və Sırdərya çaylarının aşağı axarında suyun miqdarı azalır.

A) $5 \to 2 \to 3 \to 4 \to 1$
B) $2 \to 5 \to 3 \to 1 \to 4$
C) $1 \to 2 \to 3 \to 4 \to 5$
D) $2 \to 3 \to 4 \to 1 \to 5$
E) $2 \to 5 \to 1 \to 4 \to 3$

199. Havanın temperaturu çayın mənbəyində –4° C, mənsəbində isə 9,2° C-dir. Çayın uzunluğu 2500 km olarsa, onun meyilliyini hesablayın (m/km).

A) $0{,}64\,\frac{m}{km}$ B) $0{,}74\,\frac{m}{km}$ C) $0{,}88\,\frac{m}{km}$
D) $1{,}2\,\frac{m}{km}$ E) $0{,}78\,\frac{m}{km}$

200. Havanın temperaturu çayın mənbəyində –6° C, mənsəbində isə 10,2° C-dir. Çayın uzunluğu 3600 km olarsa, onun meyilliyini hesablayın (m/km).

A) $1{,}2\,\frac{m}{km}$ B) $0{,}85\,\frac{m}{km}$ C) $7{,}5\,\frac{m}{km}$
D) $0{,}75\,\frac{m}{km}$ E) $0{,}55\,\frac{m}{km}$

201. Sxemdə *A* nöqtəsi 800 m-də, *B* isə 1200 m-də yerləşir. *D*-dən *C*-yə axan çayın meyilliyi $3{,}2\,\frac{m}{km}$ olarsa, onun uzunluğunu hesablayın.

A) 500 km B) 800 km C) 400 km
D) 512 km E) 900 km

202. Sxemdə *C* nöqtəsinin mütləq hündürlüyü 600 m, *B*-nin hündürlüyü isə 1200 m-dir. *A*-dan *D*-yə axan çayın uzunluğu 300 km olarsa, çayın meyilliyini hesablayın.

A) $0{,}6\,\frac{m}{km}$
B) $4\,\frac{m}{km}$
C) $2\,\frac{m}{km}$
D) $6\,\frac{m}{km}$
E) $0{,}5\,\frac{m}{km}$

203. Mənsəbləri müvafiq olaraq çay, göl, dəniz və birbaşa okean olan çayların sırasını müəyyən edin.

	1	2	3	4
I	Anqara	Volqa	Dunay	Konqo
II	Volqa	Anqara	Makkenzi	Dunay
III	Araz	Kür	Amudərya	Don
IV	Anqara	Araz	Dunay	Volqa
V	Kür	Araz	Makkenzi	Anqara

A) V B) III C) II D) I E) IV

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

204. Sxemdəki *A* və *B* çaylarının meylliliyi müvafiq olaraq $10\frac{m}{km}$ və $12,5\frac{m}{km}$ olarsa, həmin çayların uzunluq fərqinin təqribi qiymətini hesablayın.

A) 43 km B) 22 km C) 50 km
D) 57 km E) 15 km

205. Sxemdəki *A* və *B* çaylarının uzunluqları müvafiq olaraq 100 km və 125 km olarsa, onların meyllilik fərqini hesablayın (m/km).

A) $35\frac{m}{km}$ B) $41\frac{m}{km}$ C) $18\frac{m}{km}$
D) $10\frac{m}{km}$ E) $26\frac{m}{km}$

206. Mənsəbləri körfəz, dəniz və okean olan müvafiq çaylar:
A) Ural, Yenisey, Murrey
B) Peçora, Ob, Xuanxe
C) Yukon, Dəclə, Mekonq
D) Amur, Konqo, Nil
E) Niger, Dnepr, Kolumbiya

207. Mənsəbləri çay, göl və dəniz olan müvafiq çaylar:
A) Ob, Reyn, Amur
B) İrtış, Sulak, Mekonq
C) Yenisey, Xuanxe, Araz
D) Araz, Murrey, Terek
E) Kür, Volqa, Kolumbiya

208. Sxemlərə əsasən *A*-dan *B*-yə axan və uzunluqları 2000 km olan çayların meyilliliyinin artma ardıcıllığını müəyyən edin.

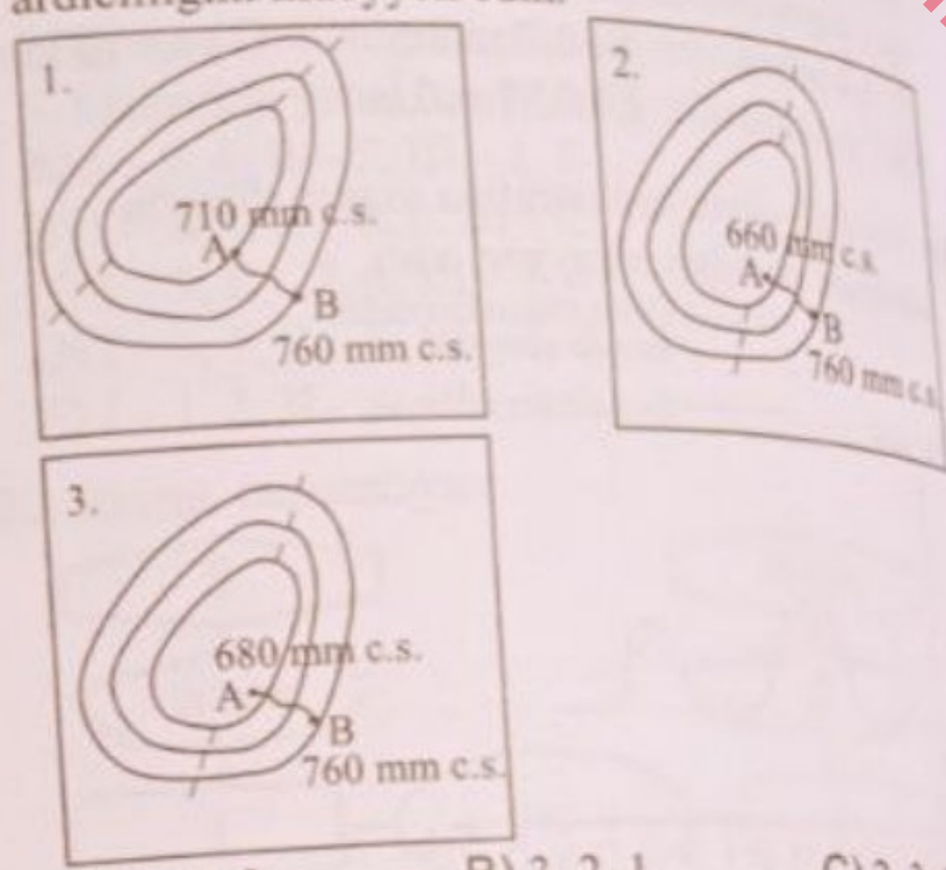

A) 1, 3, 2 B) 3, 2, 1 C) 2, 3, 1
D) 1, 2, 3 E) 2, 1, 3

209. Sxemlərə əsasən *A*-dan *B*-yə axan və uzunluqları 2000 km olan çayların meyilliliyinin azalma ardıcıllığını müəyyən edin.

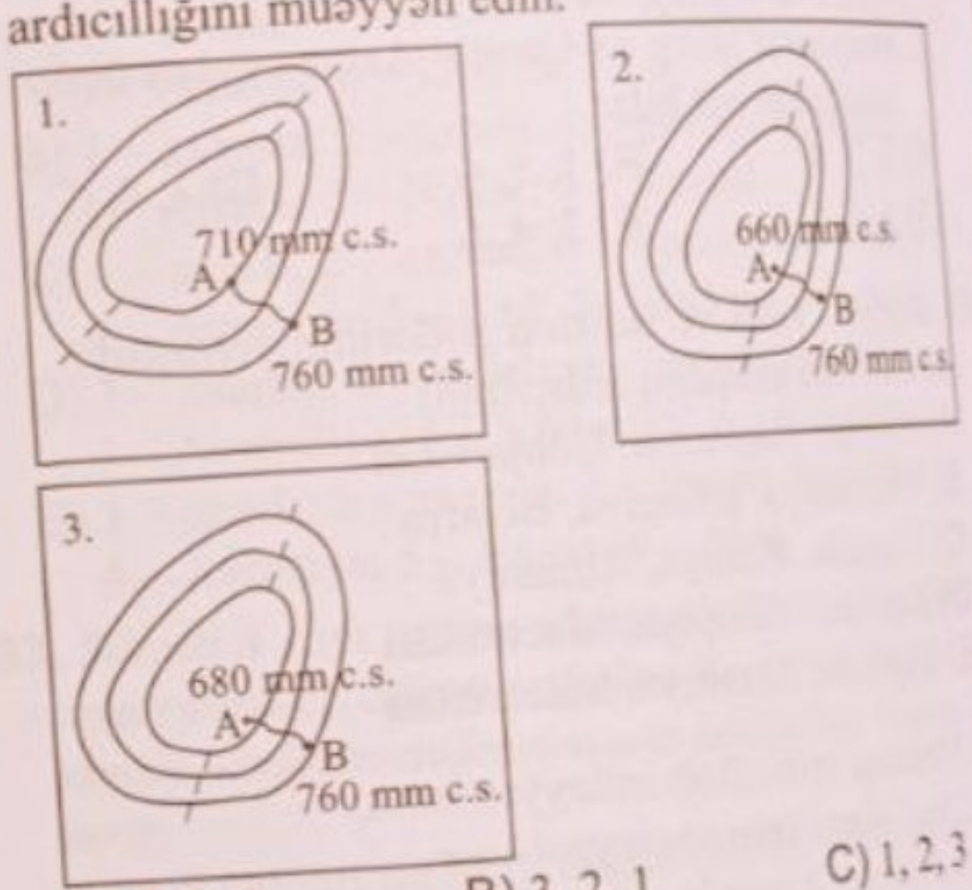

A) 2, 1, 3 B) 3, 2, 1 C) 1, 2, 3
D) 1, 3, 2 E) 2, 3, 1

210. Çayın profili üzərində verilmiş məntəqələrdə hansı relyef formaları yarana bilər.

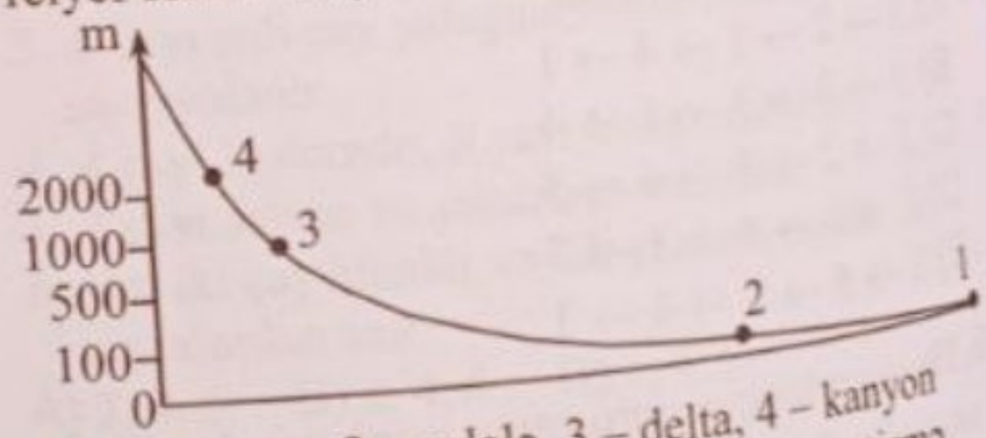

A) 1 – astana, 2 – şəlalə, 3 – delta, 4 – kanyon
B) 1 – delta, 2 – şəlalə, 3 – astana, 4 – gətirmə konusu
C) 1 – delta, 2 – terras, 3 – gətirmə konusu, 4 – axmaz
D) 1 – astana, 2 – axmaz, 3 – şəlalə, 4 – meandr
E) 1 – delta, 2 – meandr, 3 – terras, 4 – kanyon

T.me/BirlikTeam

211. Rəqəmlərə uyğun gələn çay elementlərini müəyyən edin.

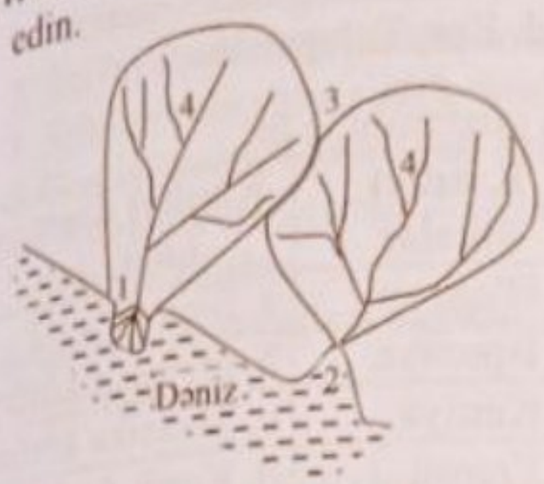

A) 1 – şəlalə, 2 – delta, 3 – əsas çay, 4 – estuari
B) 1 – delta, 2 – eroziya bazisi, 3 – məcra, 4 – gətirmə konusu
C) 1 – delta, 2 – estuari, 3 – suayrıcı, 4 – çay sistemi
D) 1 – delta, 2 – çay sistemi, 3 – astana, 4 – əsas çay
E) 1 – estuari, 2 – delta, 3 – əsas çay, 4 – meandr

212. Uyğunluğu müəyyən edin.

Çay	Töküldüyü körfəz	Mənsəbinin yerləşdiyi ölkə
I. Kolorado	1. Biskay	a. Argentina
II. Parana	2. Kaliforniya	b. Meksika
III. Luara	3. La-Plata	c. Fransa
	4. Hudzon	d. ABŞ

A) I – 2 – b; II – 3 – a; III – 1 – c
B) I – 2 – b; II – 4 – d; III – 2 – a
C) I – 4 – c; II – 3 – d; III – 4 – b
D) I – 1 – c; II – 3 – d; III – 1 – b
E) I – 3 – d; II – 4 – a; III – 1 – c

213. Uyğunluq gözlənilmişdir.

Çay	Qolu	Mənsəb forması
I. Ob	1. Anqara	a. delta
II. Yenisey	2. Kama	b. estuari
III. Volqa	3. İrtış	
	4. Ural	

A) I – 3 – b; II – 1 – b; III – 4 – a
B) I – 3 – b; II – 1 – b; III – 2 – a
C) I – 1 – a; II – 3 – b; III – 4 – b
D) I – 3 – a; II – 1 – a; III – 2 – b
E) I – 3 – a; II – 1 – b; III – 2 – a

214. Uyğunluq gözlənilmişdir.

Çay	Qolu	Mənsəb forması
I. Missisipi	1. Anqara	a. delta
II. Yenisey	2. Ohayo	b. estuari
III. Konqo	3. Ubangi	
	4. Neva	

A) I – 2 – b; II – 1 – a; III – 3 – a
B) I – 2 – a; II – 1 – a; III – 3 – b
C) I – 2 – b; II – 1 – a; III – 4 – b
D) I – 1 – b; II – 2 – b; III – 4 – a
E) I – 2 – a; II – 1 – b; III – 3 – b

215. *A* və *B* məntəqələri arasındakı havanın temperatur fərqi 2,7°C, miqyası 1:15 000 000 olan xəritə üzərində çayın uzunluğu 5 sm olarsa, sxemə əsasən çayın orta meyilliyini hesablayın (m/km ilə).

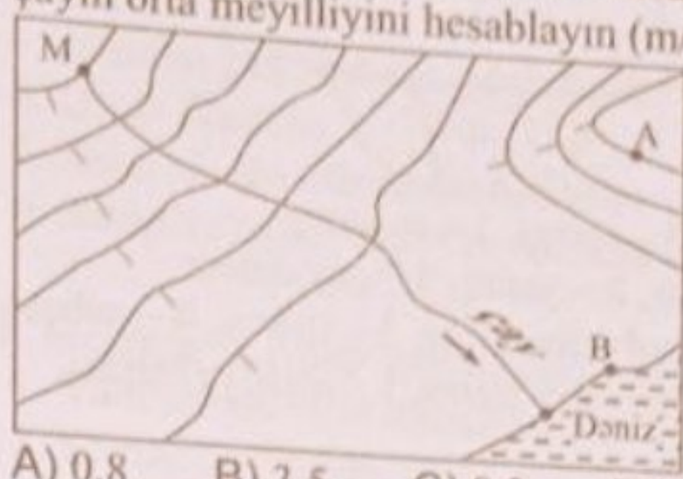

A) 0,8 B) 3,5 C) 0,2 D) 2,5 E) 1,2

216. *A* və *B* məntəqələri arasında atmosfer təzyiqi fərqi 45 mm.c.s., miqyası 1:25 000 000 olan xəritə üzərində çayın uzunluğu 3 sm olarsa, sxemə əsasən çayın orta meyilliyini hesablayın (m/km ilə).

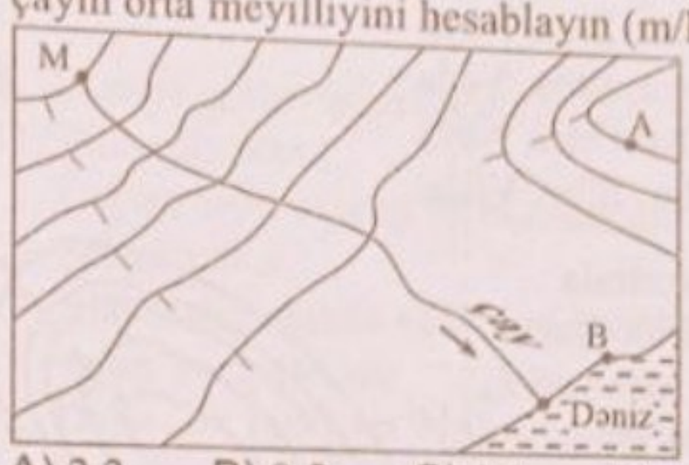

A) 2,2 B) 0,5 C) 1,2 D) 1,5 E) 0,7

217. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

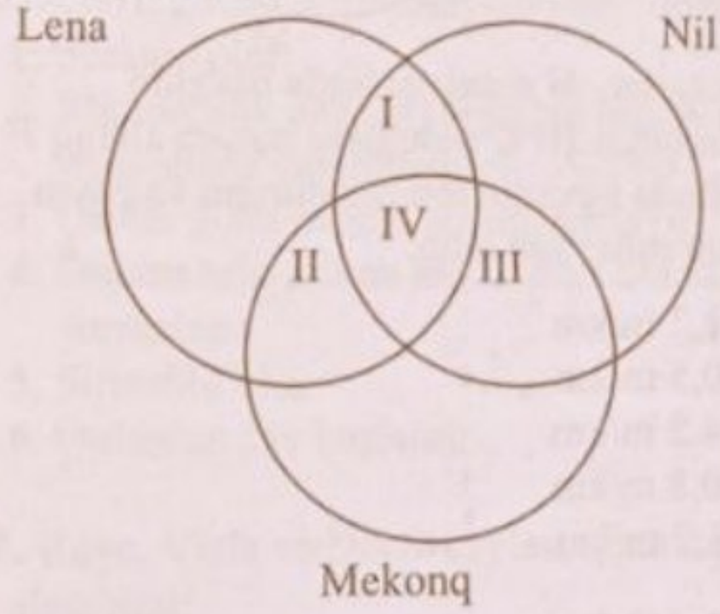

1. Asiya qitəsində yerləşir.
2. Mənsəbi deltaya malikdir.
3. Şimal istiqamətində axır.
4. Mənsəbində əhali sıx məskunlaşmışdır.
5. Su toplayıcı hövzəsi bir neçə iqlim qurşağında yerləşir.
6. Bir neçə dövlətin ərazisindən axır.
7. Mənsəbi mənbəyinə nisbətən daha yüksək coğrafi enlikdə yerləşir.

A) I – 1; II – 6, 7; III – 2, 4; IV – 3, 5
B) I – 2, 4; II – 5, 6; III – 1; IV – 3, 7
C) I – 3, 7; II – 1; III – 4, 6; IV – 2, 5
D) I – 4, 6; II – 1, 2; III – 5; IV – 3, 7
E) I – 3, 4; II – 5; III – 2, 6; IV – 1, 7

T.me/BirlikTeam

218. Çayın dərəsinin verilmiş rəqəmlərə uyğun elementlərini müəyyən edin.

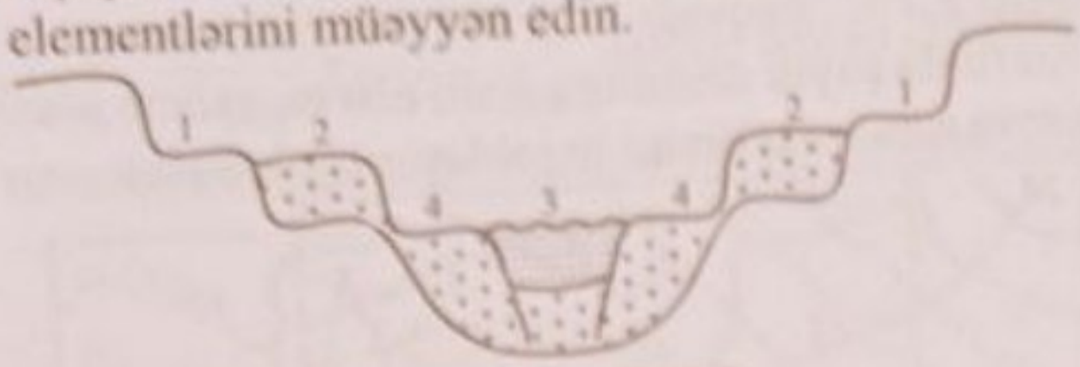

A) 4 – vadi, 3 – terras, 1 – məcra
B) 1 – subasar, 2 – yataq, 3 – çay dərəsi
C) 2 – akkumulyativ terras, 3 – məcra, 4 – subasar
D) 2 – akkumulyativ terras, 1 – eroziya terrası, 4 – suayrıcı
E) 3 – subasar, 4 – məcra, 2 – terras

219. Eroziya bazisi Şimal və Baltik dənizləri olan müvafiq çaylar:
A) Reyn, Elba; Odra, Visla
B) Odra, Visla; Elba, Reyn
C) Reyn, Odra; Elba, Visla
D) Visla, Elba; Odra, Neva
E) Sena, Odra; Elba, Visla

220. Verilmiş sxemdə uzunluğu 2500 km olan çayın mənbəyi *L*, mənsəbi isə *M* məntəqəsindədir. *M* və *F* məntəqələri arasındakı atmosfer təzyiqi fərqi

75 mm c.s.-dur. *M* məntəqəsində havanın temperaturunun 10°C olduğunu nəzərə alaraq *F* məntəqəsində havanın temperaturunu və çayın meyilliyini müəyyən edin.

A) 5,6°C, 1,2 m/km
B) 3,8°C, 0,5 m/km
C) 6,6°C, 4,2 m/km
D) 3,6°C, 0,8 m/km
E) 5,5°C, 1,2 m/km

221. Uyğunluğu göstərin.

Çaylar	*Töküldüyü körfəz*	*Mənsəbinin yerləşdiyi ölkə*
I – Luara	1. Kalifornıya	a. Banqladeş
II – Qanq	2. Siam	b. Fransa
III – Kolorado	3. Benqal	c. Meksika
	4. Biskay	d. Hindistan

A) I – 4 – b; II – 3 – a; III – 1 – c
B) I – 4 – c; II – 2 – d; III – 3 – b
C) I – 2 – b; II – 4 – c; III – 2 – a
D) I – 1 – c; II – 3 – b; III – 1 – a
E) I – 3 – a; II – 1 – a; III – 2 – c

222. Göllərin yerləşdiyi əraziləri mütləq hündürlüyünə görə azalan sıra ilə müəyyən edin.
A) Tanqanika, Titikaka, Eyr, Yuxarı
B) Titikaka, Eyr, Baykal, Yuxarı
C) Titikaka, Baykal, Eyr, Xəzər
D) Yuxarı, Baykal, Titikaka, Xəzər
E) Titikaka, Baykal, Eyr, Tanqanika

223. Qanunauyğunluq gözlənilmişdir:

Xətlər	Kəsdiyi ölkələr	Kəsdiyi dəniz və körfəzlər
I – Qrinviç	1. Əlcəzair	a. Şimal dənizi
II – Ekvator	2. İspaniya	b. Qvineya körfəzi
III – Şimal tropiki	3. Keniya	c. Meksika körfəzi
	4. Fransa	d. Karib dənizi

A) I – 2 – a; II – 3 – b; III – 1 – c
B) I – 2 – a; II – 3 – d; III – 1 – d
C) I – 4 – b; II – 3 – b; III – 1 – a
D) I – 4 – b; II – 2 – c; III – 2 – d
E) I – 2 – c; II – 4 – a; III – 3 – b

224. Ardıcıllıq *pozulmuşdur*:

№	*Çay*	*Mənbə*	*Mənsəb*	*Axdığı ərazi*
1	Anqara	Baykal gölü	Yenisey çayı	Orta Sibir yaylası
2	Niaqara	Eri gölü	Ontario gölü	Mərkəzi Düzənliklər
3	Neva	Ladoqa gölü	Botnik körfəzi	Şərqi Avropa düzənliyi
4	Nil	Viktoriya gölü	Aralıq dənizi	Somali yarımadası
5	Dunay	Alp dağları	Azov dənizi	Orta Dunay ovalığı

A) 1, 2, 5 B) 1, 4, 2 C) 3, 4, 2
D) 1, 3, 5 E) 3, 4, 5

225. Cədvələ əsasən doğru sıraları müəyyən edin.

№	Ölkələr	Göllər
1.	İssık-Kul	Monqolustan
2.	Labnor	Çin
3.	Van	İran
4.	Urmiya	Türkiyə
5.	Xubsuqul	Monqolustan
6.	Balxaş	Qazaxıstan

226. Xəzər və Balxaş gölləri üçün ümumi olan cəhətl
1. Axarsız göllərdir.
2. Ancaq bir dövlətin sahillərini yuyur.
3. Okean səviyyəsindən yüksəkdə yerləşir.
4. Duzluluq qeyri-bərabər paylanmışdır.
5. Sahillərində səhra və yarımsəhra landşaft üstündür.
6. Zəngin neft, qaz ehtiyatlarına malikdirlər.

T.me/BirlikTeam

227. Xəzər və Aral dənizləri üçün ümumi olan cəhətlər:
1. Axarsız duzlu göllərdir.
2. Səviyyələrinin qalxması müşahidə edilir.
3. Sahillərində yalnız türk dövlətləri yerləşir.
4. Geoloji keçmişdə əlaqəli olublar.
5. Onlara tökülən çayların sularından suvarmada istifadə edirlər.
6. Gəmiçilik kanalları vasitəsi ilə Dünya okeanına çıxışları var.

228. Qrunt sularına aid olan xüsusiyyətlər:
1. İki sukeçirməyən lay arasında yerləşir.
2. İki sukeçirən lay arasında yerləşir.
3. Birinci sukeçirməyən layın üzərində yerləşir.
4. Yer səthinə bulaqlar şəklində çıxır.
5. Çay və bataqlıqların qida mənbəyidir.

229. Artezian sularına aid olan xüsusiyyətlər:
1. İki sukeçirməyən lay arasında yerləşir.
2. İki sukeçirən lay arasında yerləşir.
3. Təzyiqli sulardır.
4. Yerləşmələri coğrafi enlikdən asılı deyil .
5. Dağlıq ölkələrdə daha geniş istifadə olunur.

230. Volqa və Kür çayları üçün ümumi olan cəhətlər:
1. Qidalanmada buzlaqların ərinti suları üstünlük təşkil edir.
2. Eyni iqlim qurşağından keçirlər.
3. Eroziya bazisləri okean səviyyəsindən aşağıda yerləşir.
4. Daxili axarsız hövzə çaylarıdır.
5. Təsərrüfatda geniş istifadə olunurlar.
6. Yüksək axın sürətinə malikdirlər.

231. Nil və Qanq çayları üçün ümumi ***olmayan*** cəhətlər:
1. Yerləşdikləri materiklərin ən uzun çaylarıdır.
2. Şimala axırlar.
3. Mənsəblərində delta əmələ gətirirlər.
4. Yayda bolsulu olurlar.
5. Mənbələri göldən başlayır.
6. Qidalanmalarında yağış suları üstünlük təşkil edir.

232. Nil və Qanq çayları üçün ümumi olan cəhətlər:
1. Yayda bolsulu olurlar.
2. Eyni okean hövzəsinə aiddirlər.
3. Vadiləri qədim məskunlaşma ərazileridir.
4. Mənsəbdə delta əmələ gətirirlər.
5. Mənbəyi mənsəbindən daha yüksək coğrafi enlikdədir.
6. Eyni istiqamətdə axırlar.

233. Amur və Mekonq çayları üçün ümumi olan cəhətlər:
1. Hind okeanı hövzəsinə aiddirlər.
2. Sərhəd çaylarıdır.
3. Musson yağışları ilə qidalanırlar.
4. Qışda donurlar.
5. Sakit okeanı hövzəsinə aiddirlər.
6. Sutoplayıcı hövzələri savannada yerləşir.

234. Mekonq və Amur çayları üçün ümumi əlamətlər:
1. Vadiləri sıx məskunlaşmışdır.
2. Sərhəd çaylarıdır.
3. Qar və buzlaqlarla qidalanma üstündür.
4. Yayda bolsulu olurlar.
5. Eyni okean hövzəsinə aiddirlər.
6. Nəqliyyat əhəmiyyətləri yoxdur.

235. Axarsız göllər üçün səciyyəvidir:
1. Şirinsulu olur.
2. Çaylar üçün mənbə və mənsəb ola bilər.
3. Şorsulu olur.
4. Rütubətlik əmsalı vahiddən kiçik olan ərazilər üçün səciyyəvidir.
5. Daha çox səhra və yarımsəhrada rast gəlinir.
6. Əsasən humid iqlimə malik olan ərazilərdə yaranır.

236. Axarlı göllər üçün səciyyəvidir:
1. Şorsulu olur.
2. Rütubətlilik əmsalı vahiddən böyük ərazilərdə daha geniş yayılmışdır.
3. Çaylar üçün mənbə rolunu oynayır.
4. Əsasən arid iqlimə malik olan ərazilərdə formalaşır.
5. Şirinsulu olur.
6. Onlardan çay başlamır.

237. Reyn, Visla və Dəclə çayları üçün ümumi ***olmayan*** əlamətlər:
1. Dağ çaylarıdır.
2. Nəqliyyat əhəmiyyətinə malikdirlər.
3. Buzlaqlarla qidalanırlar.
4. Mülayim qurşağın çaylarıdır.
5. Axını tənzimlənən çaylardır.
6. Qarışıq qidalanmaya malikdirlər.

238. Dnepr, Dnestr və Don çayları üçün ümumi əlamətlər:
1. Yüksək axın sürətinə malikdirlər.
2. Qarışıq qidalanmaya malikdirlər.
3. Daxili dənizlərə tökülür .
4. Dağ çaylarıdır.
5. Atlantik okean hövzəsinə aiddirlər .
6. Kanyonlar yaradırlar.

T.me/BirlikTeam

239. Xəritə-sxemdə verilən çaylardan, əsasən, yay aylarında bolsulu olanları müəyyən edin.

240. Düşməsi daha çox olan çayları müəyyən edin.

241. Düşməsi daha az olan çayları müəyyən edin.

242. Çaylara aid olan düzgün coğrafi ifadələri müəyyən edin.

1. Buzlaqların ərinti suları ilə qidalanan çaylar yayda bolsulu olur.
2. Meyllilik artdıqca çayın dağıdıcı fəaliyyəti güclənir.
3. Çaylar öz dərəsini eroziya bazisinə qədər dərinləşdirə bilərlər.
4. Yeraltı sularla qidalanan çaylarda suyun səviyyəsi il ərzində kəskin dəyişir.
5. Yağış və qar suları ilə qidalanan çaylarda suyun səviyyəsi il boyu dəyişmir.

243. Göllərə aid olan düzgün coğrafi ifadələri müəyyən edin.

1. Buzlaq mənşəli göllərin əksəriyyəti Avrasiya və Şimali Amerikada yerləşir.
2. Şorsulu göllərin çoxu axarlı olur.
3. Tufangöl uçqun mənşəlidir.
4. Tektonik gölləri uzunsov formaya və böyük dərinliyə malik olur.
5. Turan ovalığındakı ən böyük göl Aral dənizidir.

244. Şimal yarımkürəsində verilən iki çayın illik su sərfi göstərilmişdir. Qrafikə əsasən çaylara aid olan xüsusiyyətləri müəyyən edin.

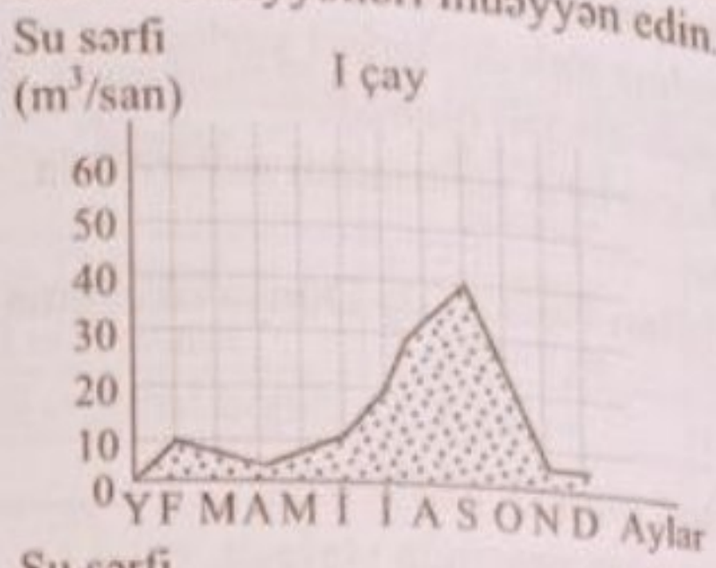

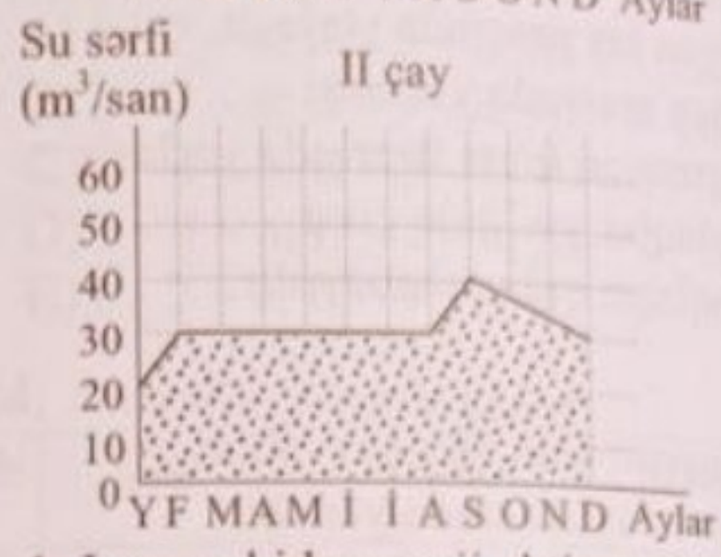

1. I çayın hidroenerji ehtiyatı (potensialı) daha yüksəkdir.
2. I və II çayların su sərfinin ən yüksək olduğu aylar eynidir.
3. II çayın illik su sərfi I çaydan çoxdur.
4. I və II çayların qış və yay mövsümləri arasındakı axın fərqi müxtəlifdir.
5. I çayın illik su sərfi II çaydan çoxdur.
6. II çayın qış mövsümü ilə yay mövsümü arasındakı axın fərqi 25 m^3/san-dən çoxdur.

245. Çayın mənbəyi 1950 m yüksəklikdə, mənsəbi okean səviyyəsində yerləşir, uzunluğu 450 km-dir. Bu çay üçün səciyyəvi əlamətləri müəyyən edin.

1. Qidalanmasında bataqlıq suları üstündür.
2. Dib eroziyası üstündür.
3. "V" şəkilli çay dərəcəsi yarada bilər.
4. Çayın orta meylliyi $2,7\ \frac{m}{km}$-dir.
5. Mənbəyi orta dağlıqda yerləşir.
6. Böyük nəqliyyat əhəmiyyətinə malikdir.

246. Çayın mənbəyi 2100 m yüksəklikdə, mənsəbi okean səviyyəsində yerləşir, uzunluğu 2800 km-dir. Bu çay üçün səciyyəvi əlamətləri müəyyən edin.

1. Suyun səviyyəsi il ərzində sabit olur.
2. Mənbəyi alçaq dağlıqda yerləşir.
3. Çayın meylliyi $0,75\ \frac{m}{km}$-dir.
4. Qidalanmasında bataqlıq suları və yeraltı suların payı çoxdur.
5. Gəmiçilikdə istifadə edilə bilər.
6. "U" şəkilli çay dərəsi yarana bilər.

T.me/BirlikTeam

247. Çayın mənbəyi 750 m yüksəklikdə, mənsəbi okean səviyyəsində yerləşir, uzunluğu 2500 km-dir. Bu çay üçün səciyyəvi əlamətləri müəyyən edin.
1. Yan eroziyası üstündür.
2. Çayın orta meyilliyi 5,7 $\frac{m}{km}$-dir.
3. Əsasən düzənlik çayıdır.
4. Meandr və axmazlar yarada bilər.
5. Yüksək axın sürətinə malikdir.
6. Dağ buzlaqlarının ərinti suları ilə qidalanır.

248. Xuanxe, Yantsızı, Mekonq çayları üçün ümümi əlamətlər:
1. Tranzit çaylardır.
2. Düşmə kəmiyyətləri böyükdür.
3. Bolsululuq yay aylarında müşahidə olunur.
4. Mənsəbləri subtropik qurşaqda yerləşir.
5. Aşağı axarlarında əhali sıx məskunlaşmışdır.
6. Şərq istiqamətində axırlar.

249. Nil və Niger çayları üçün ümumi əlamətlər:
1. Quraq ərazidən axır.
2. Mənbəyi ekvatorial qurşaqda yerləşir.
3. Delta mənsəblidir.
4. Eyni istiqamətdə axırlar.
5. Atlantik okean hövzəsinə aiddir.
6. Yüksək axın sürətinə malikdir.

250. Xəritə-sxemə əsasən üzərində delta yaradan çayları müəyyən edin.

251. Çayın eroziya bazisinin qalxması nəticəsində nə baş verir?
1. çayın mənbəyi ilə mənsəbi arasında hündürlüklər fərqinin azalması
2. dərinlik eroziyasının güclənməsi
3. axın sürətinin artması
4. düşməsinin azalması
5. çay dərəsinin genişlənməsi

252. Xəritə-sxemə əsasən həm Dünya okeanına, həm də daxili (axarsız) hövzəyə aid böyük çayların mənbəyi yerləşən ölkələri müəyyən edin.

253. Xəritə-sxemə əsasən çayları yalnız daxili (axarsız) hövzəyə aid olan ölkələri müəyyən edin.

254. Mənbəyi dəniz səviyyəsindən 2749 m, mənsəbi isə (–26 m) yüksəklikdə yerləşən, uzunluğu 750 km olan çayın orta meyilliyini hesablayın (m/km).

255. Çay yatağının en kəsiyinin sahəsi 12,8 m^2-dir. Suyun axın sürəti 14,5 $\frac{m}{san}$ olarsa, su sərfini hesablayın($\frac{m^3}{san}$).

256. Çayın su sərfi 240 $\frac{m^3}{san}$. Çayın en kəsiyinin sahəsi 300 m^2 olarsa çayda suyun axın sürətini hesablayın ($\frac{m}{san}$ ilə).

257. Çayın su sərfi 720 $\frac{m^3}{san}$, çay dərəsinin en kəsiyinin sahəsi 1800 m^2 olarsa, çayda suyun axın sürətini $\frac{m}{san}$ ilə hesablayın.

258. *A* və *B* çaylarının axın sürətləri müvafiq olaraq 1,8 $\frac{m}{san}$ və 1,2 $\frac{m}{san}$, su sərfləri isə 630 $\frac{m^3}{san}$ və 288 $\frac{m^3}{san}$ olarsa, bu çayların yatağının en kəsiyinin sahələri arasındakı fərqi hesablayın (m^2 ilə).

T.me/BirlikTeam

259. Çayın uzunluğu 1500 km-dir. Çayın mənbəyində təzyiq 410 mm c.s. mənsəbində isə 710 mm c.s. olarsa, çayın meylliyini (m/km-lə) hesablayın.

260. *A* və *B* çaylarının axın sürətləri müvafiq olaraq $1{,}8\,\frac{m}{san}$ və $1{,}2\,\frac{m}{san}$, en kəsiyinin sahələri isə 35 m^2 və 25 m^2 olarsa, bu çayların su sərfi arasındakı fərqi hesablayın (m^3/san).

261. Çayın uzunluğu 3500 km, meylliyi $0{,}8\,\frac{m}{km}$-dir. Çayın mənbəyi və mənsəbi arasındakı atmosfer təzyiqi fərqini hesablayın (mm. c.s. ilə).

262. Çayın mənbə və mənsəbi arasındakı atmosfer təzyiqi fərqi 455 mm. c.s., meylliyi $0{,}7\,\frac{m}{km}$-dir. Çayın uzunluğunu hesablayın (km ilə).

263. Mənsəbi Dünya okeanı səviyyəsində yerləşən çayın mənbəyində atmosfer təzyiqi 460 mm c.s., çayın meylliyi isə $0{,}5\,\frac{m}{km}$ olarsa, çayın uzunluğunu hesablayın (km ilə).

264. Mənsəbi dünya okeanı səviyyəsində yerləşən çayın mənbəyində atmosfer təzyiqi 560 mm c.s., çayın meylliyi isə $0{,}5\,\frac{m}{km}$ olarsa, çayın uzunluğunu hesablayın (km ilə).

265. *A* və *B* çaylarının mənbələri müvafiq olaraq dəniz səviyyəsindən 5485 m və 4180 m hündürlükdədir. Mənsəblərinin hündürlüyü isə müvafiq olaraq (– 15) m və (– 20) m-dir. *A* çayının uzunluğu 110 km, *B* çayının uzunluğu isə 140 km olarsa, bu çayların meyillikləri arasındakı fərqi hesablayın (m/km).

266. *A* və *B* çaylarının mənbələri müvafiq olaraq dəniz səviyyəsindən 5380 m və 2390 m hündürlükdədir. Mənsəblərinin hündürlüyü isə müvafiq olaraq (– 20) m və
(– 10) m-dir. *A* çayının uzunluğu 180 km, *B* çayının uzunluğu isə 120 km olarsa, bu çayların meyillikləri arasındakı fərqi hesablayın (m/km).

267. Çayın mənbəyi ilə mənsəbi arasında atmosfer təzyiqi fərqi 240 mm c.s. təşkil edir. Çayın meyilliyi $0{,}75\,\frac{m}{km}$ olarsa, onun uzunluğunu hesablayın (km-lə).

268. Çayın mənbəyi ilə mənsəbi arasında atmosfer təzyiqi fərqi 280 mm c.st. təşkil edir. Çayın meyilliyi $0{,}8\,\frac{m}{km}$ olarsa, onun uzunluğunu hesablayın (km-lə).

269. Çayın orta meylliliyi $2{,}5\,\frac{m}{km}$, uzunluğu isə 1200 km-dir. Çayın mənsəbində atmosfer təzyiqi 760 mm c.s. olarsa, mənbəyinin mütləq hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

270. Çayın orta meylliliyi $1{,}5\,\frac{m}{km}$, uzunluğu isə 1800 km-dir. Çayın mənsəbində atmosfer təzyiqi 760 mm c.s. olarsa, mənbəyinin mütləq hündürlüyünü hesablayın (m-lə).

271. Havanın temperaturu çayın mənbəyində 2°C, mənsəbində isə 17°C olarsa, meyilliyi 0,5 m/km olan çayın uzunluğunu hesablayın (km-lə).

272. Uyğunluğu müəyyən edin.

Göllər	*Çaylar*
1. Xəzər	a. Terek
2. Balxaş	b. Anqara
3. Aral	c. Ob
	d. Amudərya
	e. İli

273. Uyğunluğu müəyyən edin.

Göllər	*Çaylar*
1. Böyük Göllər	a. Anqara
2. Viktoriya	b. Nil
3. Baykal	c. Müqəddəs Lavrenti
	d. Volqa
	e. Missisipi

274. Eyler-Venn diaqramına görə uyğunluğu müəyyən edin.

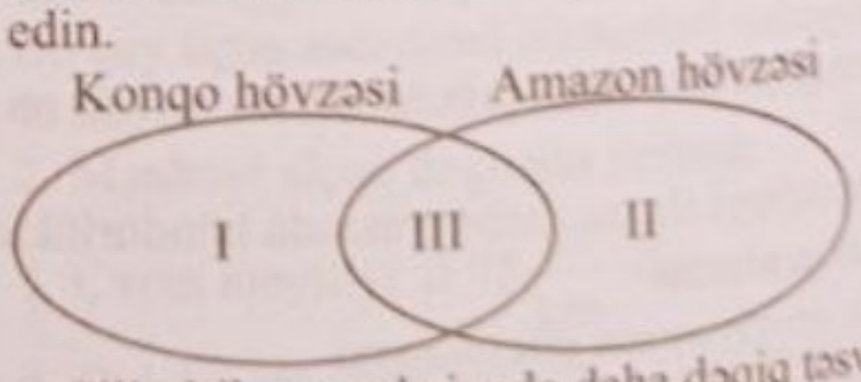

a. Silindrik proyeksiyada daha dəqiq təsvir edilir.
b Astana və şəlalələr geniş yayılmışdır.
c. Əsasən ovalıqlardan ibarətdir.
d. Aid olduğu materik dörd yarımkürədə yerləşir.
e. Kimyəvi aşınma baş verir.

T.me/BirlikTeam

Situasiya №23

Vaxtilə okean suları altında olmuş Azərbaycan ərazisi tektonik hərəkətlər nəticəsində üzə çıxmışdır. Mərhələlərlə baş verən qalxma və enmələr müxtəlif yaşlı süxurların yaranmasına səbəb olmuşdur.

67. Ərazidə baş verən tektonik hərəkətlərdə iştirak edən litosfer tavalarının adını yazın.

68. Qalxma və enmələr zamanı ərazidə yaranan iri tektonik zonaların adını yazın.

69. IV dövr vulkan küllərinin olduğu və IV dövr çökmə süxurlarının daha geniş yayıldığı tektonik zonaların adini müvafiq olaraq yazın.

Situasiya №24

Azərbaycan Respublikası fiziki-coğrafi xüsusiyyətlərinə görə bir-birindən fərqlənən ərazilərdən ibarətdir. Hər bir ərazi özünəməxsus təbii şəraitə malikdir. Xəritə-sxemdə verilmiş A və B ərazilərində müxtəlif təbii amillərin təsirindən fərqli təbii şərait formalaşır.

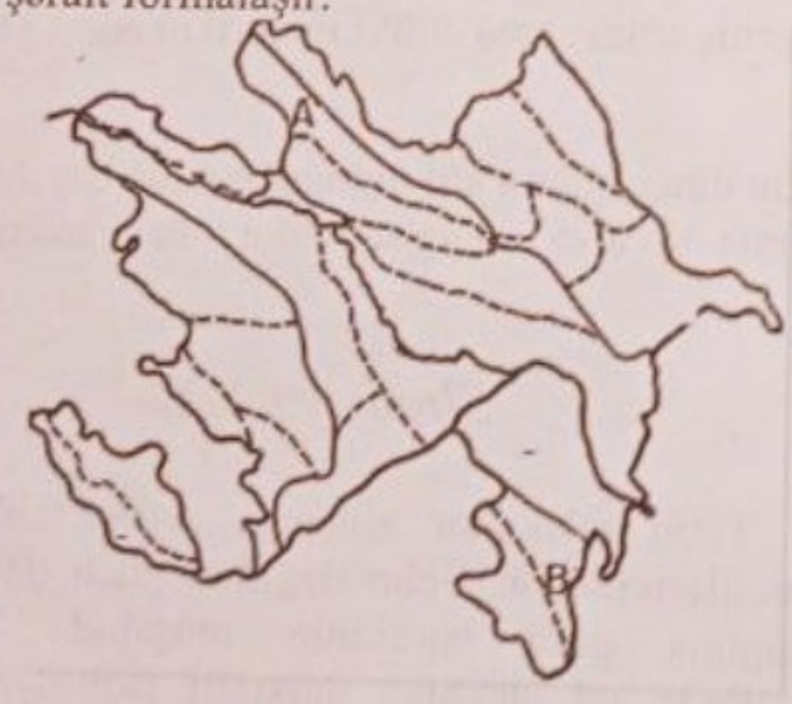

70. Xəritə-sxemdə verilmiş ərazilərin aid olduğu fiziki-coğrafi vilayəti və fiziki-coğrafi rayonu müəyyən edib yazın.

71. Xəritə-sxemdə verilmiş ərazilərdə formalaşan iqlimin yarımtipini və torpaq tiplərini müəyyən edib yazın.

72. Xəritə-sxemdə verilmiş ərazilərdə formalaşan landşaft tipini və inkişaf edən əsas meyvəçilik sahəsini müəyyən edib yazın.

Situasiya №25

Samur-Dəvəçi rayonu ərazisində (0-m) hündürlükdə yerləşən məntəqədə temperaturun $+30^0C$ olduğunu müşahidə edən ekskursiya iştirakçıları qərbə doğru hərəkət edərək, çatdıqları məntəqədə temperatur fərqinin 18^0C olduğunu müəyyən etdilər. Məntəqənin yerləşdiyi ərazinin özünəməxsus təbiətinin şahidi oldular.

73. Ekskursiya iştirakçılarının çatdıqları məntəqənin mütləq hündürlüyünü hesablayıb yazın

74. Ekskursiya iştirakçılarının çatdığı məntəqənin yerləşdiyi fiziki-coğrafi rayonu müəyyən edin və bu məntəqədə onların müşahidə etdiyi temperaturu hesablayıb yazın.

75. Ekskursiya iştirakçılarının başlanğıc məntəqədən son məntəqəyə qədər rastlaşdıqları iqlim tiplərini ardıcıllıqla yazın.

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

T.me/BirlikTeam

ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNİN BAKALAVRİAT SƏVİYYƏSİNƏ 19 MAY 2019-CU İL TARİXİNDƏ II İXTİSAS QRUPU ÜZRƏ KEÇİRİLƏN QƏBUL İMTAHANINDA COĞRAFİYA FƏNNİNDƏN İSTİFADƏ OLUNAN TEST TAPŞIRIQLARININ İZAHI

1. Xəritə-sxemə əsasən mərmər yataqlarının yerləşdiyi əraziyə uyğun gələn rəqəmləri seçin.

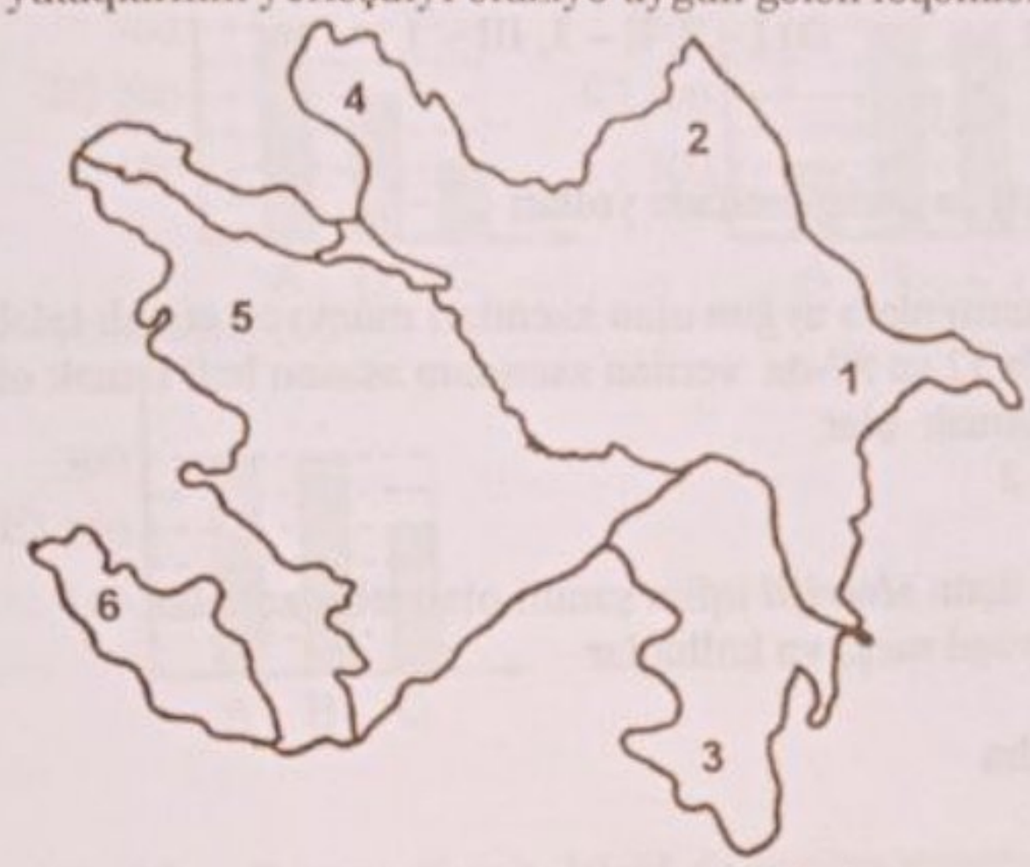

A) 2, 5, 6 B) 3, 4, 5 C) 1, 5, 6 D) 1, 2, 4 E) 2, 3, 4

Mövzu: Azərbaycanın geoloji quruluşu və faydalı qazıntıları

Sinif: 10

İzah: 10-cu sinif "Azərbaycan Respublikasının Faydalı Qazıntıları" mövzusu səh. 67-də "Faydalı Qazıntılar Xəritəsi"nə və səh. 68-də verilən "Faydalı Qazıntılar" cədvəlinə əsasən düzgün cavabı müəyyən etmək olar. Test tapşırığında verilən 2- Quba; 5- Daşkəsən, 6- Şərur ərazisində mərmər yataqları mövcuddur.

Cavab: 2, 5, 6

2. Cədvəldə verilmiş göstəricilərə əsasən məhsuldarlığın artma ardıcıllığının verildiyi sıranı müəyyən edin.

Ərazi	Əkin sahəsi (min.ha-la)	Məhsul yığımı (min tonla)
I	400	2400
II	300	1200
III	200	1000

A) I – II – III B) III – II – I C) II – I – III D) I – III – II E) II – III – I

Mövzu: Dünyanın kənd təsərrüfatı

Sinif: 11

İzah: Verilmiş test tapşırığında cədvəldəki göstəricilərə əsasən məhsuldarlığın artma ardıcıllığını müəyyən etmək lazımdır. Hər bir əkin sahəsi üçün məhsuldarlığı təyin etmək mümkündür. Məhsuldarlıq - 1 hektardan yığılan məhsulun miqdarıdır. (11-ci sinif səh. 128-132). Verilmiş hər bir əkin sahəsi üçün 1 ha-dan nə qədər məhsul yığıldığını hesablayırıq. Yəni:

I əkin sahəsi : 400 min ha- 2400 min ton olarsa 2400 : 400 = 6 t. 1ha – 6 t

II əkin sahəsi : 300 min ha- 1200 min ton olarsa 1200: 300 = 4 t. 1ha – 4 t

III əkin sahəsi : 200 min ha- 1000 min ton olarsa 1000: 200 = 5t. 1ha – 5 t

Beləliklə, məhsuldarlığın artma ardıcıllığını müəyyən etmək olar

Cavab: II – III – I

T.me/BirlikTeam

3. Uyğunluğu müəyyən edin.

I. Sinklinal
II. Horst
III. Rift dərəsi

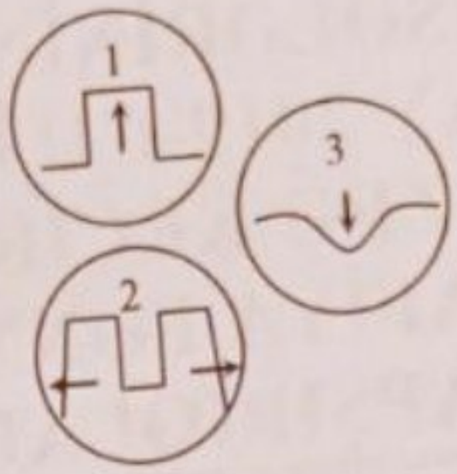

A) I – 1, II – 2, III – 3
B) I – 2, II – 1, III – 3
C) I – 1, II – 3, III – 2
D) I – 2, II – 3, III – 1
E) I – 3, II – 1, III – 2

Mövzu: Yer səthinin relyefi və ondan istifadə yolları
Sinif: 10
İzah: Tapşırıqda coğrafi terminlərə uyğun olan sxemləri müəyyən etmək tələb olunur. Bu tapşırığı 10-cu sinif səh. 51 və 7-ci sinif səhifə 52 və 89-da verilən sxemlərə əsasən həll etmək olar. Sinklinala -3, Horsta -1, Rift dərəsi – 2 sxemlərini aid etmək olar.
Cavab: I – 3; II – 1; III – 2

4. Bataqlıqların yaranması üçün ***əlverişli*** iqlim şəraiti olan təbii zonalar:

1. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar
2. Tayqa
3. Tundra və meşə-tundra
4. Çöllər
5. Ekvatorial meşələr
6. Savanna və seyrək meşələr

A) 1, 3, 5
B) 4, 5, 6
C) 1, 3, 6
D) 2, 3, 5
E) 2, 4, 6

Mövzu: Quru suları və onun təsərrüfatda rolu
Sinif: 10
İzah: Tapşırıqda bataqlıqların yaranması üçün əlverişli iqlim şəraiti olan təbii zonalar soruşulur. 10-cu sinifin 109 və 110-cu səhifələrində verilən sxem və izahata əsasən cavabı müəyyən etmək olar. Bataqlıqlar üçün əlverişli şərait tundra və meşə-tundra, tayqa və ekvatorial meşələrdir. Səhra və yarımsəhralar, codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar və çöllər bataqlıqların yaranması üçün əlverişsiz hesab edilir.
Cavab: 2, 3, 5

5. Eyni materikə aid olan yarımadalar:

A) Hindistan, Labrador
B) Skandinaviya, Somali
C) Kamçatka, Florida
D) Alyaska, Kiçik Asiya
E) Labrador, Kaliforniya

Mövzu: Materiklərin ümumi coğrafi səciyyəsi
Sinif: 9
İzah: 9-cu sinif səh. 26-da verilən Şimali Amerikanın fiziki xəritəsinə əsasən eyni materikə aid olan yarımadaları müəyyən etmək olar.
Cavab: Labrador, Kaliforniya

6. Sxemdə verilmiş *A*, *B* və *C* nöqtələrinin mütləq hündürlüklərinə aşağıdakı diaqramlardan hansı uyğun gəlir (nəzərə alın ki, *T* nöqtəsində atmosfer təzyiqi 720 mm c.st. təşkil edir)?

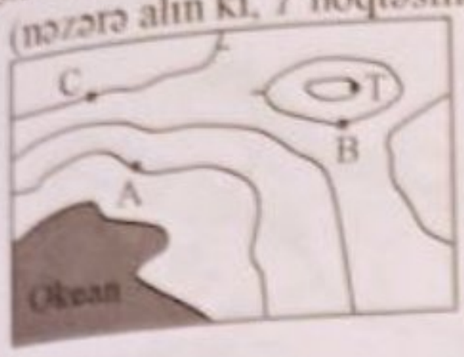

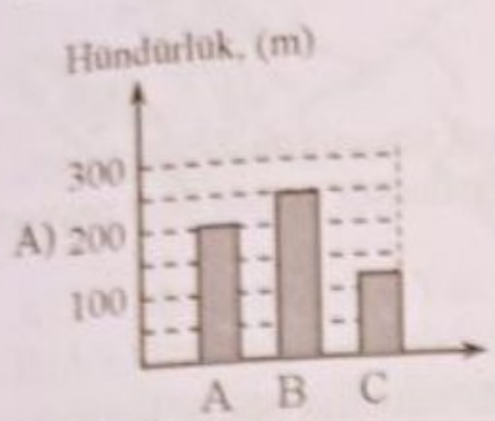

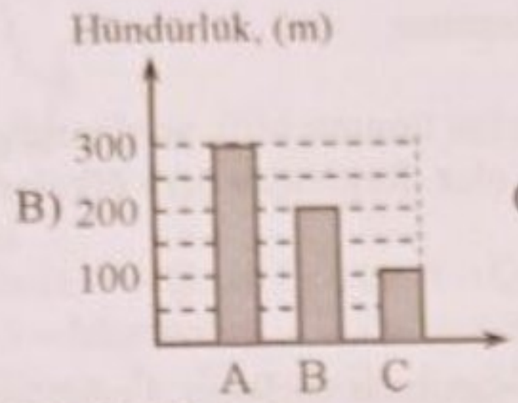

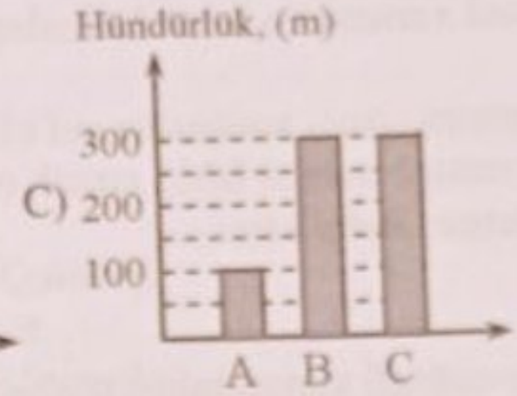

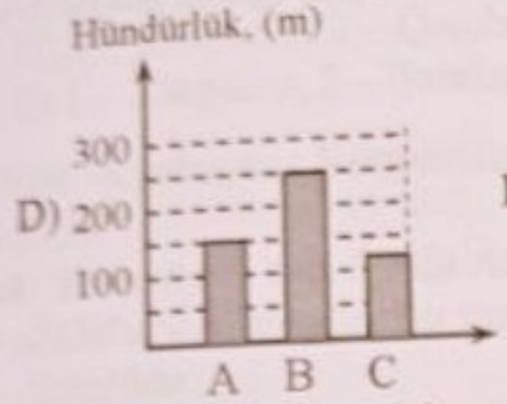

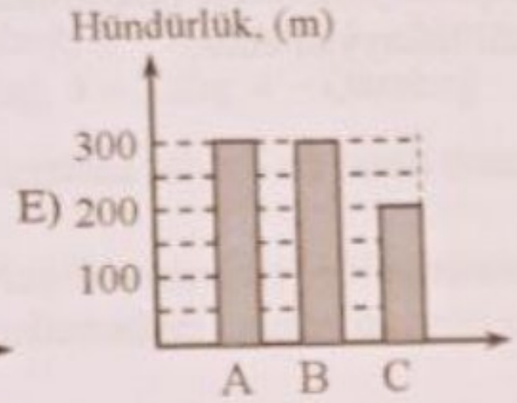

Mövzu: Kartoqrafik təsvirlər

Sinif: 11

İzah: Test tapşırığını 7-ci sinif səh. 68 və 9-cu sinif səh. 10-13-də verilən məlumatlara əsasən təhlil etmək olar. Sxemdə okeanın səviyyəsindən müxtəlif hündürlüklərə malik olan horizontallar üzərində A, B, C nöqtələri verilmişdir. Okean səviyyəsində (0 m) atmosfer təzyiqi 760 mm.c.s.-nə bərabərdir. Sxemdəki berqştrixlərə əsasən bütün nöqtələr okean səviyyəsindən yuxarıda yerləşir. Sxemdə T nöqtəsində atmosfer təzyiqinin 720 mm. c.s. olduğu verilir.

Verilənləri nəzərə alaraq okean səviyyəsi ilə T nöqtəsi arasındakı təzyiq fərqini hesablamaq olar. Yəni, 760-720=40 mm c.s. Hündürlük fərqini hesablayaq. Atmosfer təzyiqi 10 m-də 1 mm c.s aşağı düşür. 10m - 1 mm c.s.

X m – 40 mm c.s

X= 400 m.

Okean səviyyəsi ilə T nöqtəsi arasında 400 m hündürlük fərqi və 4 kəsmə yüksəkliyi var. 400: 4 = 100 m

Hesablamalara və sxemə əsasən müəyyən etmək olar ki, C və B nöqtələrinin hündürlükləri eynidir, yəni okean səviyyəsindən 300 m -dir və A nöqtəsi okean səviyyəsindən 100 m hündürlükdə yerləşir.

Cavab:

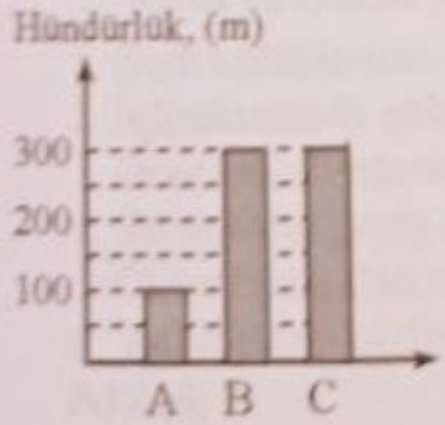

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

7. Ölkənin adı, yerləşdiyi region və paytaxtının müvafiq olaraq düzgün verildiyi sıra:

1.	Portuqaliya	Qərbi Avropa	Lissabon
2.	Hindistan	Şərqi Asiya	Dehli
3.	Tailand	Mərkəzi Asiya	Banqkok
4.	Oman	Cənub-Şərqi Asiya	Doha
5.	Danimarka	Şərqi Avropa	Amsterdam

A) 4 B) 1 C) 3 D) 5 E) 2

Mövzu: Dünyanın siyasi xəritəsi və onun formalaşması
Sinif: 7
İzah: Tapşırıqda dünyanın siyasi xəritəsinə aid olan ümumi bilik yoxlanılır. Test tapşırığını 7-ci sinif səh. 114 və dünyanın siyasi xəritəsinə əsasən təhlil etmək olar. Regionlar üzrə ölkələri və onlara uyğun olan paytaxtların təyin edilməsi tələb olunur. Beləliklə:
Cavab: 1

8. Böyük Qafqaz fiziki-coğrafi vilayətinin cənub-şərqində yerləşən *A* nöqtəsində müvafiq olaraq landşaft, torpaq tipi və rütubətlik əmsalının düzgün verildiyi sıranı müəyyən edin.

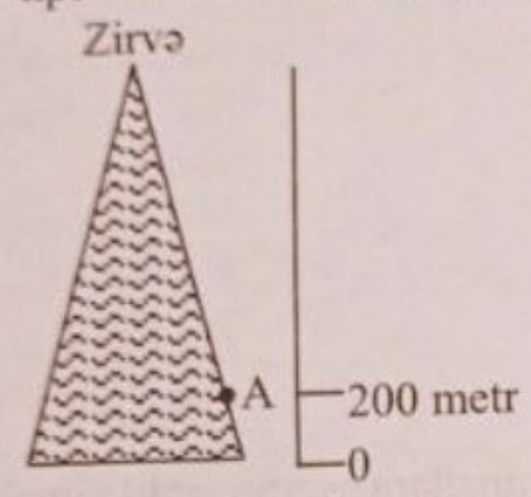

A) yarımsəhra, boz, R.ə.=0,3
B) çöl, dağ-meşə, R.ə.=0,1
C) yarımsəhra, qara, R.ə.=0,9
D) dağ-meşə, sarı, R.ə.=0,6
E) alp çəmənliyi, dağ-çəmən, R.ə.=1

Mövzu: Azərbaycanın torpaq, bitki örtüyü və heyvanat aləmi, landşaftı
Sinif: 11
İzah: Sxemdə verilmiş Böyük Qafqaz fiziki-coğrafi vilayətində 200 metr hündürlükdə yerləşən "A" məntəqəsində müvafiq olaraq landşaft, torpaq tipi və rütubətlik əmsalının müəyyən olunması tələb olunur. Bu məlumatlar 10-cu sinif səh. 77, 11-ci sinif səh. 63-65-də verilib. Böyük Qafqazın 200 m hündürlüyündə yarımsəhra yayılıb. Yarımsəhrada R.ə = 0,3 (rütübət catışmazlığı). Arid iqlim şəraitində boz torpaq tipi formalaşır. Beləliklə:
Cavab: yarımsəhra, boz, R.ə.=0,3

T.me/BirlikTeam

9. Xəritə-sxemə əsasən rəqəmlərə uyğun gələn dağ silsilələrini müəyyən edin.

A) 1 – Murovdağ, 2 – Yan silsilə, 3 – Şərqi Göyçə, 4 – Qarabağ
B) 1 – Qarabağ, 2 – Şahdağ, 3 – Murovdağ, 4 – Zəngəzur
C) 1 – Dərələyəz, 2 – Şərqi Göyçə, 3 – Yan silsilə, 4 – Murovdağ
D) 1 – Zəngəzur, 2 – Qarabağ, 3 – Burovar, 4 – Murovdağ
E) 1 – Zəngəzur, 2 – Şahdağ, 3 – Talış, 4 – Qarabağ

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının relyefi və onun təsərrüfat əhəmiyyəti
Sinif: 10
İzah: 10-cu sinif səh. 59-da Azərbaycan Respublikasının oroqrafik xəritəsi, səh. 60-61-dəki cədvəl və mətndə isə silsilələr verilmişdir. Bu məlumatlara əsasən düzgün cavabı müəyyən etmək olar.
Beləliklə :
Cavab: 1 – Zəngəzur , 2 – Şahdağ, 3 – Talış , 4 – Qarabağ

10. Xəzər dənizinə tökülən çayların şimaldan cənuba ardıcıl sırasını müəyyən edin.
A) Samur, Vəlvələçay, Qusarçay, Astaraçay, Lənkərançay
B) Qudyalçay, Samur, Vəlvələçay, Viləşçay, Lənkərançay
C) Qudyalçay, Vəlvələçay, Ataçay, Viləşçay, Astaraçay
D) Qusarçay, Ataçay, Vəlvələçay, Lənkərançay, Viləşçay
E) Samur, Viləşçay, Vəlvələçay, Lənkərançay, Astaraçay

Mövzu: Azərbaycanın daxili suları. Xəzər dənizi
Sinif: 10
İzah: Bu tapşırıqda Azərbaycan Respublikasının çaylarının adlarını və onların dəqiq yerləşməsini müəyyən etmək tələb olunur. 10-cu sinif səh. 101-də verilmiş "Azərbaycan Respublikasının daxili suları" xəritəsinə əsasən Xəzər dənizinə tökülən çayların şimaldan cənuba ardıcıl sırasını müəyyən etmək olar:
Cavab: Qudyalçay, Vəlvələçay, Ataçay, Viləşçay, Astaraçay

11. Braziliya və Dekan yaylalarının ümumi xüsusiyyətləri:
1. Qərb küləklərinin təsirinə məruz qalırlar
2. İqlimin əmələ gəlməsinə soyuq okean cərəyanlarının təsiri böyükdür
3. Əraziləri ekvatorial iqlim qurşağında yerləşir
4. Savannalar geniş ərazi tutur
5. Okeandan gələn rütubətli hava kütlələri iqlimə təsir edir
6. Yağıntılar il ərzində qeyri-bərabər paylanır

A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 6 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 6 E) 4, 5, 6

Mövzu: Yer səthini relyefi və ondan istifadə yolları
Sinif: 9
İzah: Braziliya və Dekan yaylaları okean sahilinə yaxın yerləşir. İsti okean cərəyanların təsirinə məruz qalırlar. Nəticədə rütubətli hava kütlələri yaylaların iqliminə təsir edir. Əraziləri əsasən subekvatorial iqlim qurşağında yerləşir. Burada yağıntılar il ərzində qeyri-bərabər paylanır və savannalar geniş ərazi tutur. (9-cu sinif səh. 62-65)
Cavab: 4, 5, 6

T.me/BirlikTeam

12. Uyğunluğu müəyyən edin.

Təbii resursların xüsusiyyətləri	*Təbii resurslar*
I. Tükənən, bərpa olunan II. Tükənən, bərpa olunmayan III. Tükənməyən	1. geotermal, günəş 2. fosforit, boksit 3. meşə, torpaq

A) I – 2, II – 1, III – 3 B) I – 2, II – 3, III – 1
C) I – 1, II – 2, III – 3 D) I – 3, II – 2, III – 1
E) I – 3, II – 1, III – 2

Mövzu: Təbii ehtiyatlar və onlardan istifadə
Sinif: 8
İzah: Tapşırıqda təbii resursların xüsusiyyətlərini müəyyən etmək tələb olunur. Təbii resurslar (ehtiyatlar) tükənən, tükənməyən və tükənib bərpa olunan qruplara bölünür. Verilmiş təbii resursların xüsusiyyətlərinə əsasən Günəş və geotermal resurslar - tükənməyən; meşə, torpaq – tükənən ancaq bərpa olunan, fosforit, boksit isə tükəndikdən sonra bərpa olunmayan resurslardır.
Günəş və külək həm də alternativ resurslardır. Mineral ehtiyatlar (fosforit, boksit) uzun geoloji dövrlər ərzində formalaşır. Onlar istifadə olunduqda tükənir və bərpa olunmur. Meşələrin və torpaqların uzun illər keçdikdən sonra bərpa olunması mümkündür. Bu haqda məlumat 8-ci sinif səh. 153-də verilmişdir. Beləliklə:
Cavab: I – 3, II – 2, III – 1

13. 5 litr dəniz suyundan 60 qram duz əldə olunmuşdur. Dəniz suyunun duzluluğunu təyin edin.
A) 12‰ B) 11‰ C) 20‰ D) 10‰ E) 14‰
Mövzu: Hidrosfer. Yerin su təbəqəsi
Sinif: 8
İzah: Verilən tapşırıq hesablama xarakterlidir. Dəniz suyunun duzluluğunu (yəni 1 litr suda necə qram duz olduğunu) hesablamaq tələb olunur. Bu məlumatlar 8-ci sinif səh. 106-da verilmişdir. 1 litr suda həll olan duzların qramlarla miqdarına duzluluq deyilir. Duzluluq promilli (‰) ilə ölçülür.
5 litr – 60 q
1 litr- x
60:5 = 12‰
Cavab: 12‰

14. V saat qurşağının orta meridianına aid olan xüsusiyyətlər:
1. 75° qərb uzunluğuna uyğun gəlir
2. Ekvator xəttinə paraleldir
3. Üzərində yerləşən bütün məntəqələrdə yerli vaxt eynidir
4. Ən qısa meridiandır
5. 75° şərq uzunluğuna uyğun gəlir
6. Bakı şəhəri ilə arasında yerli vaxt fərqi 1 saat 40 dəqiqədir

A) 1, 2, 4 B) 2, 4, 6 C) 1, 3, 5 D) 2, 4, 5 E) 3, 5, 6

Mövzu: Yer Günəş sistemində
Sinif: 9
İzah: Test tapşırığı 9-cu sinif 51 və 53-cü səhifələrdə verilən izahata əsasən hesablanır.
Əvvəl V saat qurşağının orta meridianını təyin etmək lazımdır.
5x15= 75 ş.u.
Orta meridianı təyin etdikdən sonra ona aid olan xüsusiyyətləri müəyyən etmək mümkündür.
Beləliklə, bu meridian 75° şərq uzunluğuna uyğun gəlir. Bir meridian üzərində yerləşən bütün məntəqələrdə yerli vaxt eynidir.
Bakı şəhəri ilə arasında yerli vaxt fərqini tapmaq üçün:
75°-50°= 25°; 1°- 4 min; 25°- 200 min; 200 min = 1 saat 40 dəqiqə
Və ya 25:15=1 saat (10° qalıq), 10x4= 40 dəq. Beləliklə 1 saat 40 dəq.
Cavab: 3, 5, 6

T.me/BirlikTeam

15. Azərbaycanda boru kəmərlərinin daha sıx olduğu iqtisadi-coğrafi rayonlar:
A) Abşeron, Quba-Xaçmaz, Naxçıvan
B) Abşeron, Aran, Gəncə-Qazax
C) Aran, Lənkəran-Astara, Şəki-Zaqatala
D) Aran, Gəncə-Qazax, Şəki-Zaqatala
E) Quba-Xaçmaz, Gəncə-Qazax, Dağlıq Şirvan

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqtisadi- coğrafi rayonları
Sinif: 11
İzah: Azərbaycanda boru kəmərləri nəqliyyatın mühüm bir növü sayılır. Boru kəmərləri həm sosial və istehsal infrastrukturun bir hissəsidir. Neft-qaz daşınmasında və ixracatında geniş istifadə olunan nəqliyyatdır. Neft və qaz əsas ixrac boru kəmərlərinin sıxlığı Abşeron, Gəncə-Qazax və Aran iqtisadi-coğrafi rayonlarda daha yüksəkdir.
Cavab: Abşeron, Aran, Gəncə-Qazax

16. Xəritə-sxemdə verilən iqtisadi-coğrafi rayon üçün xarakterikdir:

1. Arid iqlim, seyrək bitki örtüyü
2. Zəngin filiz ehtiyatları
3. Əhalisinin sayı və sıxlığının yüksək olması
4. Elektrik enerjisinin çox hissəsi alternativ enerji mənbələrindən alınır
5. Güclü yanacaq-energetika xammal bazasına malikdir
6. Emal sənayesi inkişaf etməmişdir.

A) 4, 5, 6 B) 2, 5, 6 C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 2, 3

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqtisadi- coğrafi rayonları
Sinif: 11
İzah: Tapşırıq ümumiləşdirmə xarakterlidir. 10-cu sinif səh. 87-də verilmiş "Azərbaycanın iqlim xəritəsi", 10-cu sinif səh. 158-də olan "Azərbaycan əhalisinin sıxlığı" xəritəsində və "Azərbaycanın iqtisadi-coğrafi rayonlarının sənayesi" mövzusunda (11-ci sinif səh. 124) verilən məlumata əsasən Abşeron iqtisadi-coğrafi rayonun fiziki və iqtisadi xüsusiyyətlərini düzgün müəyyən etmək olar.
Cavab: 1, 3, 5

17. Ölkədən gedən əmək emiqrantlarının sayının çox olması səbəb olur:
1. Təbii artımın aşağı düşməsinə
2. Ölkənin inzibati ərazi bölgüsünün dəyişməsinə
3. Əmək ehtiyatlarının azalmasına
4. Əhalinin yaş tərkibində yaşlıların payının artmasına
5. Təbii artımın yüksəlməsinə
6. Əmək ehtiyatlarının artmasına

A) 4, 5, 6 B) 1, 3, 5 C) 1, 2, 6
D) 1, 3, 4 E) 2, 3, 5

Mövzu: Dünya əhalisi
Sinif: 11
İzah: Əmək emiqrantları, əsasən, gənclər olur. Emiqrantlar ölkədən gedəndə əhalinin yaş tərkibində cavanların payı azalır, yaşlıların payı isə artır. Bu səbəbə görə təbii artım da aşağı düşür. Əmək ehtiyatlarını, əsasən, gənclər təşkil etdiyi üçün ölkədə əmək ehtiyatlarının azalması müşahidə olunur.
Cavab: 1, 3, 4

18. Dünyada enerji və xammal probleminin yaranmasının səbəbləri:

1. Faydalı qazıntı ehtiyatlarının məhdudluğu
2. Alternativ enerji mənbələrindən çox istifadə olunması
3. Bərpa olunmayan ehtiyatların tükənməsi
4. Xammala və enerjiyə olan tələbatın azalması
5. Təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə olunması
6. Tükənməyən təbii ehtiyatlardan zəif istifadə

A) 2, 4, 5 B) 1, 4, 5 C) 2, 3, 5
D) 1, 3, 6 E) 1, 4, 6

Mövzu: Dünyanın qlobal problemləri. Ekoloji mühit və onun mühafizəsi
Sinif: 7-11
İzah: Test tapşırığında dünyada enerji və xammal probleminin yaranmasının səbəbləri soruşulur. Bu haqda məlumat 7-ci sinif səh. 138, 9-cu sinif səh. 83 və 11-ci sinif səh. 45-də verilmişdir. Dünya əhalisinin sürətlə artması nəticəsində xammala və enerjiyə olan tələbatda artır. İstehsal olunan məhsulların xammalı isə əsasən bərpa olunmayan ehtiyatlardır. Eyni zamanda əhalinin və istehsalın elektrik enerjisinə olan tələbatı artır. Elektrik enerjisi tükənməyən təbii ehtiyatlardan istehsal oluna bilər, lakin tükənməyən təbii ehtiyatlardan hal-hazırda zəif istifadə olunur. Bu səbəbdən enerji və xammal problemi yaranır.
Cavab: 1, 3, 6

19. Xəritə-sxemdə verilən Azərbaycan Respublikası iqtisadi-coğrafi rayonlarının əhalisinin sayını azalma sırasına görə düzün.

1.

2.

3.

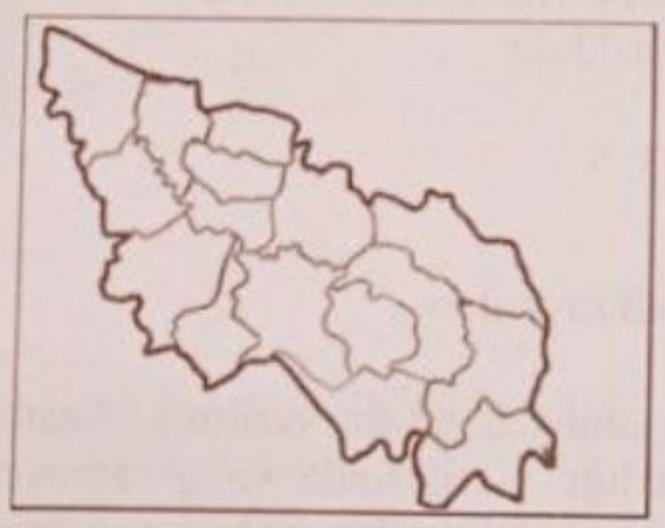
4.

A) 1, 3, 2, 4 B) 3, 4, 1, 2 C) 3, 1, 4, 2
D) 2, 1, 4, 3 E) 2, 3, 4, 1

Mövzu: Azərbaycan Respubliukasının iqtisadi-coğrafi rayonları
Sinif: 11
İzah: Tapşırıqdakı sxemlərdə - 1-Lənkaran, 2-Dağlıq Şirvan, 3-Abşeron, 4-Aran iqtisadi-coğrafi rayonları verilmişdir. 11-ci sinifdə (səh. 99) iqtisadi-coğrafi rayonların əhalisinin ümumi sayının verildiyi cədvələ əsasən düzgün cavabı müəyyən etmək olar.
Cavab: 3, 4, 1, 2

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

20. Təbii qazın beynəlxalq daşınmasının başlıca istiqamətləri:

A) Liviya → Əlcəzair;
Rusiya → İran

B) İran → Azərbaycan;
Braziliya → Kanada

C) Rusiya → ABŞ;
İran → Rusiya

D) Rusiya → Avropa;
Avstraliya → Yaponiya

E) Niderland → Rusiya;
Cənubi Afrika → Qərbi Avropa

Mövzu: Dünya nəqliyyatı və beynəlxalq iqtisadi əlaqələr
Sinif: 10
İzah: Tapşırıq "Dünya hasilat sənayesi" mövzusuna aiddir. (10-cu sinif, səh. 184)
Bu mövzuda dünyada təbii qazın daşınma istiqamətlərinin xəritə sxemi verilib. Bu sxemə əsasən doğru cavabı təyin etmək olar.
Cavab: Rusiya → Avropa;
Avstraliya → Yaponiya

21. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

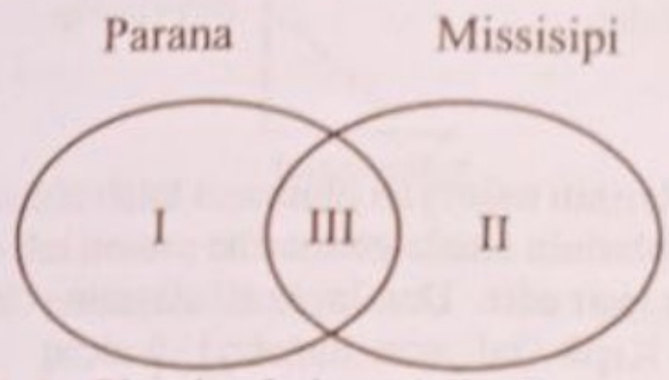

1. La-Plata körfəzinə tökülür
2. Mənsəbində delta formalaşır
3. Bir ölkənin ərazisindən axır
4. Atlantik okeanı hövzəsinə aiddir
5. Mənbəyi Braziliya yaylasındadır

A) I – 1, 3; II – 2, 5; III – 4
B) I – 2, 3; II – 1, 4; III – 5
C) I – 2, 4; II – 1, 3; III – 5
D) I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4
E) I – 1, 5; II – 3, 4; III – 2

Mövzu: Quru suları və onun təsərrüfatda rolu
Sinif: 9
İzah: Tapşırıqda Eyler-Venn diaqramına əsasən Parana və Missisipi çaylarına uyğun gələn bəndləri müəyyən etmək tələb olunur. Bu haqda məlumat 9-cu sinif səh. 86, 90, 106 və 110-da verilib. Cənubi Amerikada yerləşən Parana çayının mənbəyi Braziliya yaylasındadır . O, Braziliya və Argentina ərazisindən axır və Atlantik okeanın La-Plata körfəzinə tökülür və mənsəbində estuari formalaşır. Missisipi çayı Şimali Amerikada yalnız bir ölkənin (ABŞ) ərazisindən axır və Atlantik okeanına töküldüyü yerdə delta yaradır. Beləliklə:
Cavab: I – 1, 5; II – 2, 3; III – 4

T.me/BirlikTeam

22. Xəritə sxemdə rəqəmlərə uyğun gələn iqlim tipləri:

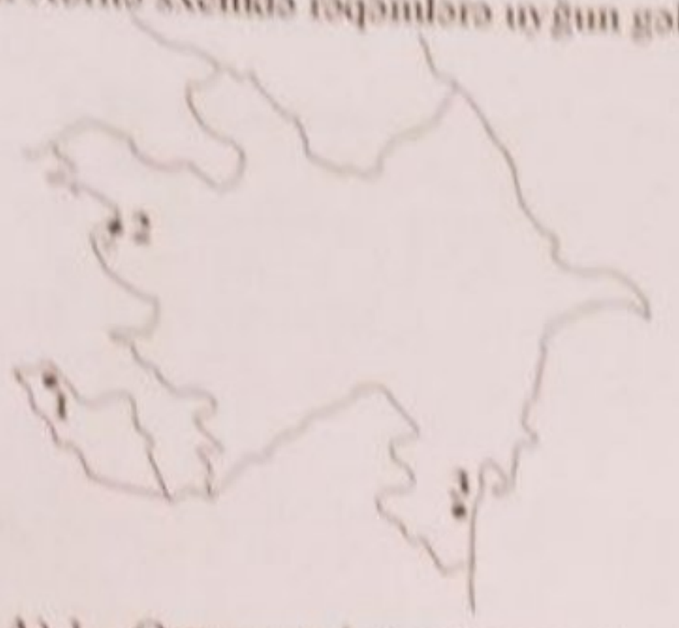

A) 1 – Qışı quraq keçən soyuq, 2 – yayı quraq keçən soyuq, 3 – qışı quraq keçən mülayim-isti
B) 1 – Yayı quraq keçən soyuq, 2 – qışı quraq keçən mülayim-isti, 3 – yayı quraq keçən mülayim-isti
C) 1 – Yayı quraq keçən soyuq, 2 – yayı quraq keçən mülayim-isti, 3 – qışı soyuq keçən yarımsəhra və quru çöl
D) 1 – Qışı quraq keçən soyuq, 2 – yağıntıları bərabər paylanan mülayim-isti, 3 – yayı quraq keçən mülayim-isti
E) 1 – Yayı quraq keçən soyuq, 2 – qışı mülayim keçən yarımsəhra və quru çöl, 3 – yağıntıları bərabər paylanan mülayim-isti

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqlimi
Sinif: 10
İzah: Tapşırıqda xəritə-sxemdə verilən rəqəmlərə əsasən iqlim tiplərinin müəyyən olunması tələb olunur. Azərbaycanın ərazisində müxtəlif iqlim tipləri formalaşır. Bu iqlim tiplərinin əmələ gəlməsinə əsasən relyefin mütləq hündürlüyü, silsilələrin yerləşməsi, Xəzər dənizi və s. amillər təsir edir. Dərələyəz silsiləsinin yüksək və orta dağlığında yerləşən 1-ci məntəqədə yayı quraq keçən soyuq, Kiçik Qafqazın dağətəyi və alçaq dağlığında yerləşən 2-ci məntəqədə qışı quraq keçən mülayim-isti, Lənkəran ovalığında olan 3-cü məntəqədə isə - yayı quraq keçən mülayim-isti iqlim tipləri müvafiq olaraq formalaşır. (10-cu sinif səh. 86-87).
Cavab: 1 – Yayı quraq keçən soyuq, 2 – qışı quraq keçən mülayim-isti, 3 – yayı quraq keçən mülayim-isti

23. 1:40 000 000 miqyaslı xəritədə 2 sm^2 sahə tutan bataqlıq 1:10 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm^2 olar?

Mövzu: Kartoqrafik təsvirlər
Sinif: 8
İzah: Tapşırığı 8-ci sinif səh. 39-da verilən nümunəyə əsasən hesablamaq olar.

Tapşırığın həlli:

1sm - 400 km

1 sm^2 -160000km^2

2 sm^2 – X

X= 320000 km^2

miqyası 1:10 000 000 olan xəritədə bu məsafəni hesablayaq.

1 sm -100 km

1sm^2 – 10000 km^2

Xsm^2=320000 km^2

X=32 (sm^2)

Cavab: 32

T.me/BirlikTeam

24. Rütubətli iqlim şəraitində formalaşan, lakin əkinçilikdə istifadə ***edilməyən*** və ya az istifadə edilən torpaqlar:

1. Boz-qonur
2. Tundra-qleyli
3. Podzol
4. Şabalıdı
5. Qəhvəyi
6. Çimli-podzol

Mövzu: Təbii ehtiyatlar və onlardan istifadə
Sinif: 11
İzah: Test tapşırığını 10-cu sinif səh. 135, 11-ci sinif səh. 64-də verilən məlumatlara əsasən cavablandırmaq olar. Rütubətli iqlim şəraitində tundra, meşə-tundra, tayqa, qarışıq meşələr təbii zonaları yaranır. Bu təbii zonalarda tundra-qleyli, podzol və çimli-podzol torpaqlar formalaşır. Bu torpaqlar əkinçilikdə istifadə edilmir və ya az istifadə edilir.
Cavab: Tundra-qleyli
Podzol
Çimli-podzol

25. Qrafiklərdən hansı doğru ***deyil***?

1.
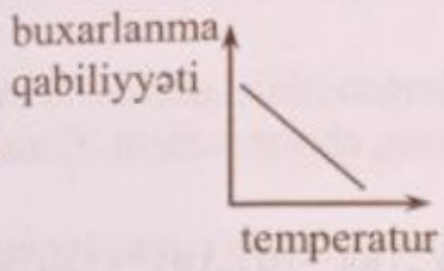

2.
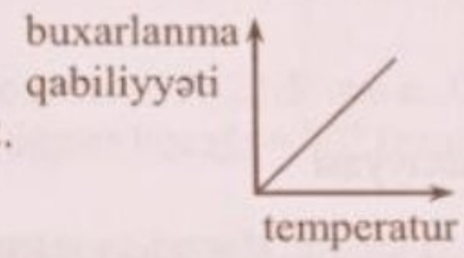

3.
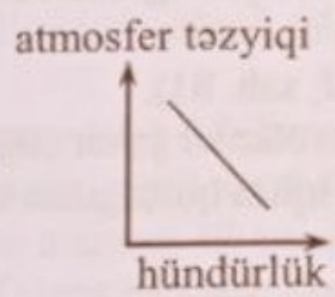

4.
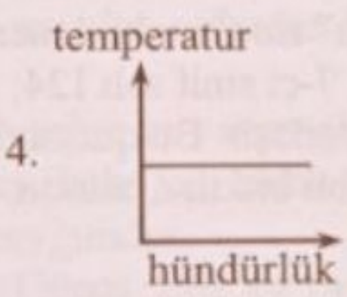

5.
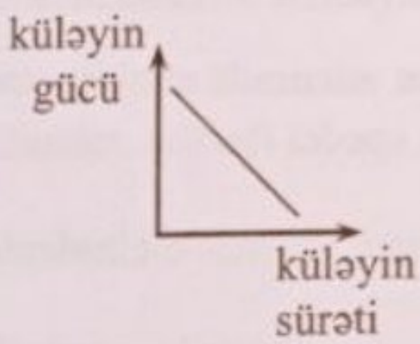

Mövzu: Atmosfer. Yerin hava təbəqəsi
Sinif: 10
İzah: Test tapşırığında verilmiş göstəricilərin asılılıq qrafiklərində səhv verilmiş qrafikləri müəyyən etmək tələb olunur.
Tapşırıqda temperatur ilə buxarlanma qabiliyyəti və küləyin sürəti ilə küləyin gücü tərs mütənasiblə göstərilir. Əslində bu göstəricilər arasında asılılıq düz mütənasibdir, yəni bir göstərici artdıqca digəri də artır. Hündürlük ilə temperaturun asılılığını göstərən qrafik də səhv verilmişdir. Çünki həmin qrafik hündürlük artdıqca temperaturun dəyişmədiyini göstərir. Bu da səhv cavabdır.
Cavab: 1, 4, 5

T.me/BirlikTeam

26. Xəritə-sxemdə verilmiş regiona aid ***olmayan*** xüsusiyyətlər:

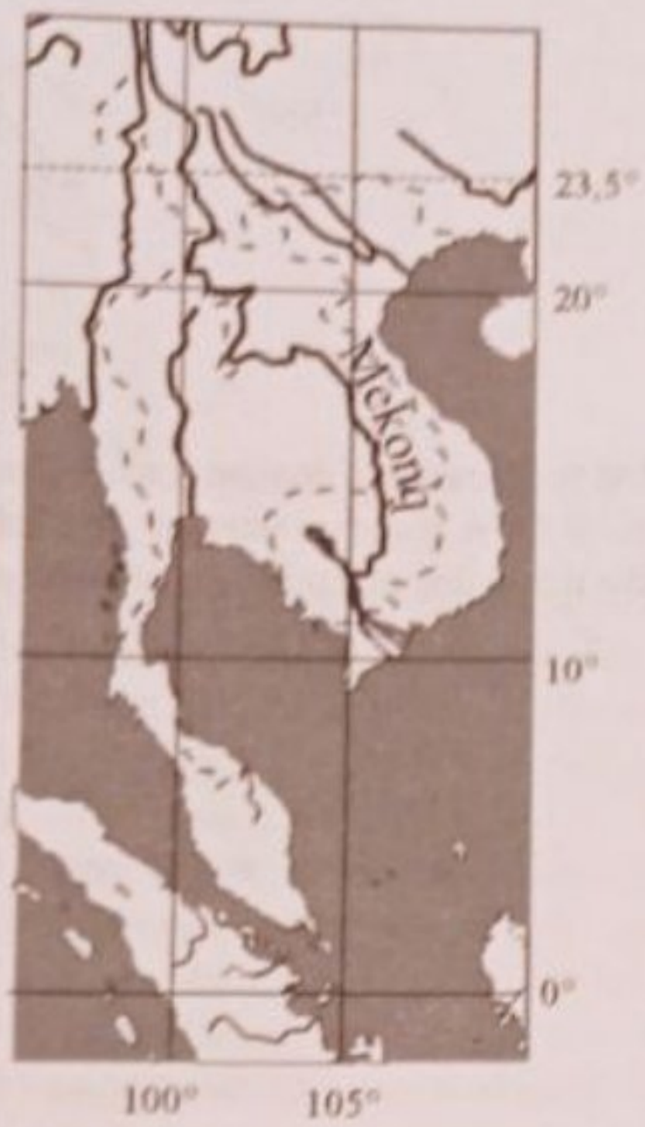

1. Təbii kauçuk və çəltik ixrac edir
2. Dünyanın "mis qurşağı" burada yerləşir
3. Əhalinin əksər hissəsi islam və buddizm dininə sitayiş edir
4. Şəkər çuğunduru, qarğıdalı və kətan yetişdirilməsi üzrə ixtisaslaşmışdır
5. Aqroiqlim ehtiyatı ilə yaxşı təmin olunub
6. Regionun əhalisi Altay dil ailəsinə aiddir

Mövzu: Dünya iqtisadiyyatının ümumi coğrafi səciyyəsi
Sinif: 10
İzah: Test tapşırığı ümumiləşdirici xarakterlidir və 10-cu sinif səh. 89-91, 184 -186, 192-193, 11-ci sinif səh. 81-də verilən məlumatlara əsasən cavablandırmaq olar. Xəritə-sxemdə Cənub-Şərqi Asiya regionu verilmişdir. Bu regionda qalay-volfram qurşağı yerləşir, "mis qurşağı" isə Cənubi Amerikadadır.
Regionun əhalisi Çin- Tibet və digər dil ailələrə aiddir (7-ci sinif səh.124; 11-ci sinif, səh. 81).
Region subekvatorial və ekvatorial iqlim qurşaqlarında yerləşir. Bu qurşaqda yerləşən ölkələr şəkər çuğundunu, qarğıdalı və kətan yetişdirilməsində ixtisaslaşmır, çünki bu bitkilər, əsasən, mülayim iqlim qurşağında becərilir.
Cavab:
Dünyanın "mis qurşağı" burada yerləşir
Şəkər çuğunduru, qarğıdalı və kətan yetişdirilməsi üzrə ixtisaslaşmışdır
Regionun əhalisi Altay dil ailəsinə aiddir

27. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Qazaxıstan
2. Türkiyə
3. Türkmənistan

a. ərazisindən axan çaylar iki okean hövzəsinə aiddir
b. ərazisində qütb gecə-gündüzləri müşahidə edilir
c. sahəsinə görə ən böyük türk dövlətidir
d. ərazisində Avrasiyanın ən hündür və ən alçaq nöqtələri yerləşir
e. ərazisində axan çaylar yalnız daxili (axarsız) hövzəyə aiddir

Mövzu: Türk dünyasının ümumi coğrafi səciyyəsi
Sinif: 11
İzah: Test tapşırığının doğru cavabını 11-ci sinif səh. 195-198-də "Türk dünyası birliyi" mövzusuna aid verilən xəritə və cədvələ əsasən cavablandırmaq olar. Qazaxıstan sahəsinə görə ən böyük türk dövlətidir, Türkiyə ərazisindən axan çaylar iki okean hövzəsinə aiddir, Türkmənistan materikdaxili ölkə olduğuna görə ərazisində axan bütün çayları yalnız daxili (axarsız) hövzəyə aiddir.
Cavab: 1-c; 2-a; 3- e

T.me/BirlikTeam

Situasiya tapşırıqları

Alternativ, tükənməyən enerji mənbələrinin axtarışı ilə məşğul olan ekspedisiya üzvləri 22 iyun tarixində London şəhərindən (0°-u.) 180°-lik azimutla hərəkətə başladılar. Həmin gün saat 12:00-da (günorta) Şimal yarımkürəsində B məntəqəsinə çatan ekspedisiya üzvləri ekstremal təbii şəraitlə qarşılaşdılar və cisimlərin kölgəsinin müşahidə olunmadığını müəyyən etdilər.

28. B məntəqəsinin coğrafi koordinatlarını və 22 iyunda məntəqəyə Günəşin düşmə bucağını müəyyən edib yazın.

Mövzu: Yer Günəş sistemində

Sinif: 8

İzah: Situasiya tapşırıqları – izah və yazı tələb edir.
Tapşırıqda verilmiş mətndə ekspedisiya üzvləri 22 iyun tarixində London şəhərindən (0.) 180°-lik azimutla (yəni cənub istiqamətində) hərəkət edirlər. Həmin gün saat 12:00-da (günorta) cisimlərin kölgəsinin müşahidə olunmadığı məntəqələr yalnız Şimal yarımkürəsində, yalnız Şimal Tropik xəttinin (23,5° şm.e.) üzərindədir. B məntəqəsi London şəhəri ilə eyni meridian üzərində yerləşir. B məntəqəsi Tropik xətti ilə London meridianın (0° u.) kəsişməsində yerləşir. Buna əsasən məntəqənin koordinatları (23,5° şm.e., 0° u.). Həmin gün Günəş B məntəqəsində 90°-lik bucaq altında düşür (zenitdə olur) və bu zaman cisimlərin kölgə müşahidə olunmur.

Cavab: B məntəqəsinin coğrafi koordinatları (23,5° şm.e., 0° u.).
22 iyun B məntəqəsində günəşin düşmə bucağı = 90° (zenitdə, düzbucaq)

29. B məntəqəsinin yerləşdiyi təbii zonanı və burada alternativ enerji mənbəyi əsasında tikilməsi məqsədəuyğun olan elektrik stansiyasını müəyyən edib yazın.

Mövzu: Biosfer, coğrafi təbəqə, təbii zonalar, onlardan istifadə

Sinif: 9

İzah: Bu məntəqə Afrikanın qərbində səhra və yarımsəhra təbii zonasına uyğun gəlir. Tropik səhralarda alternativ enerji mənbələri - günəş (helio) və külək enerjisidir. Buna əsasən Günəş (helio) və külək elektrik stansiyalarının tikintisi məqsədəuyğundur.

Cavab: Günəş Elektrik Stansiyaları (Günəş ES) və ya Helio Elektrik Stansiyaları (HES)
Külək elektrik stansiyaları (KES)

30. B məntəqəsində alternativ mənbədən enerji əldə olunmasına imkan yaradan üç təbii amili yazın.

Mövzu: Biosfer, coğrafi təbəqə, təbii zonalar, onlardan istifadə

Sinif: 9

İzah: Səhralarda alternativ mənbədən enerji əldə etmək üçün aşağıda verilmiş təbii amillər şərait yaradır.

Cavab:

1. Buludsuz hava
2. Düz günəş radiasiyasının üstünlüyü
3. Radiasiyanın çox olması
4. Günəşli saatların illik miqdarının çox olması
5. Günəşli günlərin sayının çox olması
6. İl boyu günəşin yüksək bucaq altında düşməsi
7. İl ərzində küləyin orta sürəti 4,5 m/s və ondan çox olması
8. Yüksək temperatur
9. Orta illik temperaturun yüksək olması
10. Güclü küləklər
11. Daimi küləklər
12. İl ərzində orta sutkalıq temperaturlarının cəminin çox olması
13. Fəal temperaturlarının illik miqdarının cəminin çox olması

T.me/BirlikTeam

Coğrafi informasiya vasitələri

Coğrafiya elminin inkişafı, səyyahlar və tədqiqatçılar. Məhəllin planı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	E	D	C	C	E	B	B	E	D	E	B	A	C	C	E	D	B	A	D	B	C	B	B	E	A	E	E	D	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	A	E	B	E	A	A	E	C	D	A	C	E	C	A	B	E	C	D	C	A	B	E	A	A	B	B	A	D	E
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
C	C	B	B	E	B	B	B	C	D	D	B	D	A	C	D	D	E	A	C	A	B	A	A	B	E	A	E	A	D
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
D	E	B	D	B	C	C	D	D	E	A	D	A	E	D	D	C	E	C	C	2, 5	1, 3, 6	1, 4, 6	2, 5	1, 3, 4	360	216	4800	3	432
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140										
2200	100	3	4	2000	600	200	2	9000	9	114	182	120	256	145200	144	32	40	515	3220										

Xəritə və Qlobus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	B	A	D	E	C	A	A	B	B	C	D	E	D	E	E	A	C	C	E	B	B	A	D	B	A	B	B	E	E
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	E	D	A	E	D	C	C	A	A	D	C	D	E	D	B	E	D	D	E	D	B	C	E	E	A	A	C	C	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
B	E	A	B	E	C	E	D	D	A	C	B	B	C	A	D	C	A	E	E	B	C	C	A	A	B	B	D	B	D
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
C	D	A	B	D	D	A	B	A	2, 3	1, 3	1, 4, 5	4, 5, 6	2, 4, 5	2, 4, 6	2, 3, 5	1, 3, 5	2, 3, 6	1, 2, 5	1, 3, 4	3, 4, 6	2, 3, 5	1, 3, 5	2, 4, 6	15570	15566	11,1	25	2,5	11100
121	122	123																											
b; c, d; a, e	c, d; b, e; a	b; c, d; a, e																											

T.me/BirlikTeam

Kainat. Yer Günəş sistemində

Kainat və Günəş sistemi. Planetlər. Yerin Günəş ətrafında hərəkəti

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
B	B	D	B	B	C	C	C	D	D	D	A	A	B	D	C	B	C	D	D	A	D	B	C	B	A	B	E	C	A
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	E	A	A	D	B	B	B	E	B	E	D	C	E	A	A	E	D	C	D	E	E	D	D	E	A	A	A	E	C
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
A	D	E	C	C	E	E	E	C	B	A	A	D	C	E	C	B	B	B	D	D	D	B	E	B	A	A	C	B	D
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
B	B	B	1, 4, 6	2, 4, 5	2, 4, 5	2, 3, 4	1, 4, 5	1, 3, 6	2, 3, 6	1, 4, 5	1, 3, 5	2, 3, 6	2, 4, 6	1, 3, 4	2, 3, 4	1, 3, 6	1, 2, 6	2, 4, 6	1, 4, 5	2, 4, 6	6,5	43	22,2	22,2	7770	9213	13	27	67
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131																			
6105	6660	44	18	36	38	18	6105	b, e; c, d; a	d; c; e	d; b, e; c																			

Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	E	A	C	A	B	B	B	A	B	B	C	D	B	A	D	D	D	A	E	E	D	E	E	A	C	D	B	D	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	C	E	B	B	A	D	E	E	D	E	A	C	E	B	A	B	B	D	E	A	E	A	E	D	A	E	B	B	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
C	A	C	D	B	D	C	B	A	E	E	D	D	B	A	D	A	E	C	A	A	B	C	D	C	A	C	A	C	B
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
B	C	D	B	B	D	C	E	D	D	C	A	B	E	1, 4, 6	1, 2, 5	2, 3, 6	1, 2, 4	1, 4, 5	2, 3, 6	1, 4, 5	2, 4, 6	2, 3	1, 4, 6, 7	1, 5, 6, 8	3, 5, 6	2, 3, 5	1, 4, 6	1, 3, 4	1, 4, 6
121	122	123	124	125	126	127																							
68,3	1281	1281	10017	1669,5	8540	6832																							

T.me/BirlikTeam

Yerin yaranması və inkişafı. Litosfer

Yerin planetar və geoloji inkişafı

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
B	B	D	D	A	B	A	B	A	D	A	C	C	E	C	A	B	E	D	D	A	2, 4, 6	2, 4, 5	2, 3, 1	a, c; b, e; d	a, e; b, c; d	a, d; b,c; e

Yerin daxili quruluşu. Yer qabığını təşkil edən süxur və minerallar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A	D	B	E	C	E	E	E	C	B	D	D	A	E	D	B	B	A	A	D	D	D	B	B	A	E	E	B	A	C
31	32	33	34	35	36	37	38																						
D	A	C	C	C	1, 3, 4	b, c, e; a, d	b; c; d, e																						

Litosfer tavaları. Platforma və geosinklinallar. Vulkan və zəlzələlər

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	B	D	A	E	D	D	D	A	A	C	B	D	E	A	C	D	B	C	E	B	D	E	D	A	B	A	D	A	E
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
E	E	B	E	A	B	C	E	B	D	B	A	D	A	A	C	D	C	E	A	E	C	C	B	D	B	B	A	E	C
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
C	A	C	B	A	C	B	D	D	E	E	E	A	C	C	B	D	E	C	2, 4, 5	2, 4, 5	1, 2, 4	2, 3, 6	1, 3, 5	1, 3, 6	2, 3	4, 5	2, 5	1, 4, 6	2, 4, 6
91	92	93	94																										
d, e; a, b; c	b, c, e; a, d	a, d; b, e	a, c; b, d																										

Dağəmələgəlmə mərhələləri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
E	D	A	A	B	C	C	B	D	E	A	D	B	E	C	C	E	B	1, 3, 6	2, 5, 6	1, 3, 6	1, 4, 5	1, 2, 5	1, 3, 5	a, c; b, e

T.me/BirlikTeam

Azərbaycanın geoloji quruluşu və mineral ehtiyatları

Azərbaycanın geoloji quruluşu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A	E	D	A	E	D	E	A	B	D	C	D	C	A	B	C	D	D	B	D	C	C	E	E	C	A	B	E	B	D
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51									
B	D	D	B	E	B	D	C	A	A	B	E	A	2, 5	1, 3	2, 3, 6	1, 4, 6	2, 3, 4	1, 5, 6	1, 2, 4	1, 3, 4, 6									

Azərbaycanın mineral ehtiyatları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	B	A	A	B	B	D	E	D	B	A	A	B	A	D	C	E	C	D	A	C	C	A	B	C	C	B	C	E	B
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	B	C	D	2, 3, 4	1, 5, 6	2, 3, 6	2, 3, 6	3, 2, 5	1, 3, 5	1, 3, 4	2, 3, 6	1, 3, 5	4, 5, 6	2, 3, 5	2, 5, 6	2, 3, 4	4, 2, 1, 3	3, 5, 1, 2	b, e; a, d; c	a, d; c; b, e	a, e; b, d	a, e; b, c	a, d; e; b	a, e; b, d; c	a, d; c; b, e	b, c, e; a, d	a, c; b, e; d	b; c, e; d	d; c; b
61																													
e; d; a																													

Yer səthinin relyefi

Endogen proseslər və relyef (Morfostrukturlar)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	B	D	B	C	E	D	A	C	D	C	E	D	B	A	D	A	B	D	C	E	A	A	C	C	E	E	E	C	A
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52								
D	E	B	A	B	A	B	A	B	B	A	C	A	1, 3, 5	1, 2, 5	1, 4, 5	2,4,6	2, 5, 6	2, 5, 6	d, e; b, c; a	a, c; d, e; b	c, d; b,e; a								

Ekzogen proseslər və relyef (Morfoskulpturlar)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	D	B	B	E	D	C	D	E	B	B	B	C	C	C	E	B	C	A	E	C	A	D	E	B	A	A	B	D	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
E	D	A	A	E	E	D	D	B	E	A	C	A	E	C	D	B	B	E	E	A	E	A	B	A	C	A	B	E	2, 3, 4
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77													
1, 2, 4	1, 4, 5	2, 4, 6	2, 3, 5	2, 3, 5	2, 3, 6	2, 3, 6	a, d; b, e; c	b, e; d; a, c	d; a, c, e; b	b, d; a, c, e	a, c, d; b, e	c; e; a	b; a; c	a, c; b, d	b, d; a, e	c; b, e; a													

T.me/BirlikTeam

Materiklərin fiziki-coğrafi mövqeyi, relyefi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	A	D	C	B	C	B	B	C	A	E	D	A	C	E	A	D	D	B	E	B	E	B	A	A	D	C	D	D	E
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
E	C	E	B	C	C	A	B	C	B	E	E	A	E	D	E	D	A	A	A	A	B	C	E	D	E	C	B	D	E
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
C	D	D	B	B	E	D	E	B	A	B	A	A	E	B	D	B	C	B	D	B	D	C	B	D	A	B	C	E	D
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
C	A	E	B	2, 4, 5	1, 2, 4	2, 3, 5	2, 4, 6	1, 4, 6	1, 3, 5	1, 2, 4	1, 3, 5	1, 3, 5	1, 2, 4	1, 2, 5	1, 2, 4	1, 4, 6	2, 3, 5	1, 2, 3	2, 3, 6, 8	1, 4, 5, 7	1, 3, 4	a, b, c; d, e	a, b, c; d, e	c; d; b	c; a; d	e; c, d; a, b	b, e; d; a, c	c, e; a, b, d	e; a, d; b, c

Azərbaycanın relyefi

Endogen relyef formaları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	D	D	C	A	B	D	E	D	D	E	A	A	D	A	A	C	E	A	D	B	D	B	B	C	C	C	E	E	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	A	B	E	A	D	B	E	C	C	E	D	B	E	D	E	B	E	C	C	C	A	A	B	B	E	B	B	E	C
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71																			
D	C	D	3, 5, 6, 8	1, 3, 5	2, 4, 5	1, 3, 6	4, 5, 6	2, 3, 5	2, 4, 5	1, 3, 6																			

Ekzogen relyef formaları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
B	B	B	C	C	A	C	D	A	B	C	C	D	D	B	A	E	A	D	E	A	2, 4, 5	2, 4, 6	2, 4, 6	2, 4, 6	1, 4, 5	2, 3, 5	1, 4, 6	2, 3, 5	2, 3, 5
31	32	33	34	35	36	37																							
4, 2, 6	2, 4, 6	b, c, e; a, d	b, d, e; a, c	c, d; a, b, e	d, e; a, b, c	2, 4, 6																							

T.me/BirlikTeam

Atmosfer

Yerin hava təbəqəsi. Günəş radiasiyası

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27			
B	B	D	D	E	C	B	D	E	C	A	A	A	E	D	B	A	C	C	C	D	B	B	A	E	e; a, b; c	d; a; b, c			

Havanın elementləri. Atmosfer hadisələri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A	D	B	E	B	C	A	C	B	B	D	D	E	E	B	C	B	E	A	D	C	A	A	C	C	D	C	B	A	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
D	B	D	D	B	A	B	A	D	B	D	C	C	E	B	A	B	E	E	E	D	C	A	D	B	E	D	E	B	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
E	E	B	E	D	C	E	A	D	A	B	A	A	D	A	E	D	B	A	B	B	C	C	B	D	B	B	A	B	C
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
C	C	E	A	C	E	A	C	A	D	A	A	B	E	C	C	B	C	D	B	A	B	D	E	B	C	B	A	A	C
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
B	E	E	B	D	E	B	A	B	B	E	B	A	C	A	A	A	D	D	B	E	E	C	A	B	B	E	E	D	E
151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
C	A	B	D	D	B	C	A	B	E	B	B	A	C	C	E	B	B	E	B	C	D	C	E	D	C	D	D	E	C
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210
A	C	C	C	D	E	A	C	E	E	D	A	C	E	E	D	D	E	D	C	E	C	A	C	D	E	D	B	A	A
211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240
D	D	A	E	D	E	E	1, 3, 4	1, 3, 4	2, 3, 5	2, 3, 5	2, 3, 6	2, 3, 5	1, 4, 5	2, 4, 5	1, 2, 6	2, 3, 5	1, 5, 6	3, 4, 6	1, 2, 5	2, 4	1, 5	3, 4, 5	1, 3, 5	1, 3, 6	2, 3, 6	2, 3, 5	1, 3, 4	1, 2, 6	600
241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270
700	8,2	12,7	4500	600	600	5000	4000	5,1	6,8	350	1000	500	90	42,5	4250	400	1000	2250	4,5	5,1	683	732	15	9	10,8	13,4	2000	3200	22,5
271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284																
415	4000	4200	810	1000	10	7	15	20	4, 4	b; d, e; a, c	b; d, e; a,c	b, e; d; a, c	a; b; d																

T.me/BirlikTeam

İqlim

İqlim və iqlim qurşaqları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	D	D	E	C	A	B	D	A	D	B	C	C	B	D	D	C	B	A	D	B	E	D	E	D	E	E	A	B	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	D	E	A	C	A	E	B	D	A	C	C	C	D	B	A	C	C	D	D	A	C	A	E	C	A	A	E	B	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
B	B	B	C	D	B	E	D	E	A	D	A	A	D	B	E	C	C	C	B	B	D	B	C	C	A	D	B	A	E
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
A	A	E	B	B	A	E	B	E	2, 3	1, 4, 6	2, 3, 5	2, 4, 5	1, 3	1, 4, 5	1, 4, 6	2, 3, 5	2, 4, 6	1, 4, 6	1, 3, 5	2, 4, 6	2, 4, 5	1, 2, 4	3, 4, 6	1, 3, 4	2, 3, 6	1, 4, 5	3, 4, 5	3, 4, 5	2, 4, 5
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131																			
1, 4, 6	2, 4, 6	2, 5	1, 2, 4	b, e; c; a, d	b, e; d; a, c	b, d; a, c; e	a,c; b; d, e	c; a; b	d; c; e	a; b, d; c, e																			

Materiklərin iqlimi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	A	B	A	E	D	A	B	C	B	A	E	A	B	A	E	D	C	C	D	E	D	B	A	C	B	A	C	B	E
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	C	C	B	E	E	A	E	E	D	C	E	C	D	C	B	E	B	E	D	C	D	C	E	B	A	E	A	C	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
D	C	E	D	B	B	B	D	B	B	D	E	D	E	B	A	A	C	C	B	C	E	C	C	C	B	A	D	A	E
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
E	E	B	A	E	D	D	E	C	A	E	A	E	C	A	C	E	C	C	B	D	B	B	A	A	D	A	B	A	D
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141									
C	D	1, 4	3, 5	1, 2, 5	1, 3, 6	1, 3, 5	2, 3, 5	2, 4, 6	1, 5, 6	1, 4, 5	2, 4, 6	1, 3, 4	c; d; e	c; d; b	a; c; d	b; a; c	a, d; c; e	a; d; c, e	a; c	b, e; c; a, d										

T.me/BirlikTeam

Azərbaycanın iqlimi

Günəş radiasiyası. Günəşin düşmə bucağı. Havanın temperaturu, yağıntı və küləklər

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	D	E	D	A	A	C	C	C	B	B	E	C	A	C	E	E	A	D	D	B	B	B	C	A	B	A	A	B	D
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	B	B	A	C	A	A	C	C	D	A	E	D	E	B	E	B	D	C	D	E	D	C	E	B	C	B	C	D	E
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74																
1, 3, 4	2, 3, 4	2, 3, 5	1, 4, 5	1, 4, 5	2, 3, 6	2, 3, 6	2, 3, 4	1, 3, 4	2, 5, 6	1, 4, 5	4, 2, 5, 1, 3	2, 5, 1, 4, 3	b, e; a, c, d																

Hava kütləri. İqlim tipləri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	A	C	D	B	D	B	B	A	A	E	B	B	A	E	A	B	B	A	D	E	B	E	E	D	C	C	C	B	A
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	A	E	B	E	D	B	E	C	A	A	B	D	A	C	A	D	C	D	E	A	D	E	A	B	C	B	D	E	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78												
1, 2, 5	5, 2, 7	3, 4	2, 5	1, 4, 5	1, 3, 5	1, 4, 6	2, 4, 5	1, 2, 5	1, 3, 6	1, 4, 5	1, 3, 4	1, 3, 5	1, 3, 4	b, d; a, e;, c	a; c, d; e	c, d; b; a	c; a; b												

Hidrosfer

Dünya okeanı və onun hissələri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	B	E	E	D	B	C	D	B	C	A	D	B	B	B	C	D	B	D	D	A	C	B	A	E	D	A	C	A	E
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	A	E	A	D	D	A	C	E	E	B	E	E	C	A	D	E	B	D	C	D	E	A	C	C	D	D	D	B	C
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
A	E	C	B	A	A	E	B	D	C	B	B	C	D	B	A	C	D	E	A	E	D	D	C	A	C	E	B	C	A
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
A	B	D	A	E	B	B	C	C	A	E	C	D	A	A	C	C	B	E	B	A	E	E	D	D	B	A	E	B	C
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132																		
A	C	E	D	1, 3, 5	1, 2, 5	2, 3, 5	3, 5	2, 4, 5	1, 3, 6	2, 4, 5	1, 3, 6																		

Okean suyunun xüsusiyyətləri. Cərəyanlar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	D	C	A	A	A	C	D	B	A	B	C	C	C	D	C	D	E	D	D	C	E	A	D	E	B	A	C	C	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
E	B	D	A	D	C	A	D	D	B	E	D	E	A	D	B	B	D	C	E	E	E	B	A	B	C	C	E	A	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
A	C	D	D	A	E	E	B	E	B	B	A	B	B	E	D	A	A	E	D	A	C	A	D	D	A	E	C	E	A
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
E	B	C	E	B	B	A	A	E	E	C	E	D	B	C	D	C	A	B	C	C	B	E	C	D	D	C	A	E	E
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
B	D	D	B	B	C	C	A	1, 2, 5	1, 3, 6	2, 5, 6	1, 3, 4	1, 4, 5	1, 3, 5	2, 3, 5	2, 4, 5, 6	2, 4, 5, 6	1, 2, 5, 7	3, 5, 6, 8	15	8	15	12	96	93	3300	5000	297,5	16	17,1
151	152	153	154																										
b, c; a, d, e	b, d; a, c, e	c, e; a, b; d	b, c; a, d; e																										

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

Quru suları

Çay, göl, buzlaq, yeraltı su və bataqlıqlar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	B	E	A	C	D	A	B	E	B	E	B	A	D	B	D	E	C	D	D	A	D	D	A	A	D	B	A	D	D
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
B	D	E	C	D	B	C	E	C	A	D	D	A	E	E	B	B	A	C	D	B	A	C	A	C	D	E	E	E	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
B	E	C	B	A	A	C	C	E	E	A	A	E	D	E	C	C	E	A	E	B	B	D	A	B	B	B	D	A	A
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
C	D	E	E	D	E	A	D	E	E	D	E	A	C	D	B	A	D	B	A	A	A	D	A	B	A	A	C	E	D
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
D	E	B	E	C	B	B	A	E	E	B	E	E	B	A	C	A	B	B	B	D	C	B	A	E	B	E	D	C	C
151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
D	C	D	B	A	E	C	B	A	B	E	A	D	B	D	A	B	C	A	E	E	E	B	D	C	B	C	B	E	A
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210
C	C	C	B	B	D	A	D	B	A	A	E	A	E	B	B	D	E	C	D	A	D	D	C	D	E	B	A	E	E
211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240
C	A	B	E	E	C	C	C	A	E	A	C	A	E	2, 5, 6	1, 4, 5	1, 4, 5	3, 4, 5	1, 3, 4	3, 4, 5	1, 2, 5	1, 3, 4	2, 3, 5	2, 4, 5	3, 4, 5	2, 3, 5	1, 3, 4	2, 3, 5	1, 4, 6	2, 3, 6
241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270
1, 4, 5	1, 2, 3	1, 4, 5	2, 3, 4	2, 3, 5	3, 5, 6	1, 3, 4	2, 3, 5	1, 3, 5	2, 3, 4	1, 4, 5	3, 5, 7	3, 4, 6, 7	3,7	185,6	0,8	0,4	110	2	342	280	6500	6000	4000	20	10	3200	3500	3000	2700
271	272	273	274	275	276	277	278																						
5000	a; e; d	c; b; a	b, d; c; a, e	a, c; b, d, e	b, e; c; a, d	b, c; e; a, d	d; c; a																						

Materiklərin daxili suları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A	A	A	B	D	C	E	A	C	A	C	D	D	D	C	D	A	D	A	D	E	C	B	B	E	A	D	C	D	A
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
B	C	C	D	B	A	E	B	D	C	D	A	A	A	C	B	E	E	C	E	C	B	E	B	B	D	E	A	B	E
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82								
E	B	B	C	D	E	B	E	B	C	E	D	E	B	2, 3, 6	2, 4, 5	2, 4, 5	1, 3, 5	2, 4, 6	1, 5, 6	2, 3, 5	d; c, e; a, b								

Azərbaycanın daxili suları. Xəzər dənizi

Azərbaycanın daxili suları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	A	A	B	A	A	E	B	A	C	A	C	B	E	A	E	B	B	B	D	D	B	E	E	A	B	A	B	E	A
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
E	A	D	B	C	A	B	C	D	B	C	A	B	E	B	C	D	C	C	D	A	B	E	C	D	E	B	A	B	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
A	D	B	A	D	A	E	E	C	A	D	E	C	E	A	C	A	A	D	D	C	D	D	B	A	C	A	B	D	D
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
E	B	C	E	B	E	E	B	B	B	C	E	E	C	A	B	E	A	C	A	D	B	C	C	B	C	E	E	E	A
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
E	D	B	E	B	C	C	C	D	A	D	E	D	C	B	D	D	C	A	E	D	A	E	D	D	D	A	E	D	D
151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
E	E	B	B	B	E	C	2, 3, 6	2, 5, 6	1, 3, 4	2, 3, 6	1, 3, 4	1, 3, 4	1, 3, 4	3, 4, 5	1, 2, 5	1, 2, 5, 7	3, 4, 5	1, 4	1, 3	1, 2, 6	1, 3, 6	2, 4, 5	1, 3, 6	2, 4, 5	2, 4, 5	3, 6, 7	1, 2, 5	1, 3, 4	1, 3, 4
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199											
1, 3, 6	1, 2	2, 4	1, 5, 6	90	80	2, 3, 5	1, 2, 5	3, 6, 1	3, 1, 5	e; b, c; a, d	a; b, e; c, d	d, e; b; a, c	b, d; c; a, e	a, e; b, c, d	c, d, e; a, b	a, d; b, c, e	b, d; c, e; a	d; b; a											

Xəzər dənizi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E	C	C	C	D	E	D	E	D	A	D	E	D	E	B	A	C	B	C	D	B	A	C	A	E	D	B	C	A	C
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56				
E	E	B	B	E	D	C	A	D	D	B	B	A	E	B	B	A	A	1, 3, 5	2, 4, 5	2, 4, 6	c, d; a, e; b	a, d; b, c; e	a; b, e; c, d	b, d; a, e; c	d, e; a, c; b				

T.me/BirlikTeam

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

Biosfer. Coğrafi təbəqə

Coğrafi təbəqənin komponentləri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	D	A	C	D	C	D	A	B	B	B	D	B	A	E	B	E	E	D	C	A	E	A	D	B	A	D	B	B	D
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
B	B	C	A	A	D	A	B	E	D	B	C	B	E	C	C	B	D	C	D	E	C	C	C	D	E	C	B	B	E
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
E	C	E	D	A	E	B	B	A	A	A	C	A	A	B	C	C	B	A	D	E	E	E	C	E	D	E	E	B	A
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
A	D	E	A	E	E	D	C	D	C	1, 2, 6	1, 3, 6	1, 4, 6	2, 4, 5	2, 3, 5	1, 3, 4	2, 4, 5	1, 4, 5	1, 5, 6	2, 4, 5	1, 3, 4	1, 4, 5	2, 3, 5	2, 3, 4	2, 3, 6	1, 3, 5	2, 4, 6	1, 4, 5	2, 4, 5	1, 3, 4
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141									
1, 2, 5	2, 4, 5	1, 3, 6	1, 2, 3	3, 5, 6	1, 2, 5	3, 4, 5	2, 3, 4	2, 5, 6	2, 3, 6	1, 2, 4	3, 7, 8	c, e; a, d; b	b, e; a, d; c	b, d; c, e; a	b; a, d; c	c; b; d, e	c; a, d; b, e	c; a, e; b, d	b, d; c; a, e	b, e; a, c, d									

Biochtiyatların Yer kürəsində paylanması

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
D	A	C	D	A	B	C	D	E	A	E	A	A	B	B	B	A	A	A	D	D	D	C	E	A	B	E	D	B	A
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
B	A	A	B	D	C	C	E	E	A	B	E	B	E	D	D	D	C	D	E	A	D	E	C	C	E	B	C	D	D
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
B	E	C	E	D	D	A	E	C	E	E	B	A	E	C	E	B	D	B	B	D	C	E	B	E	D	B	C	D	C
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
A	D	A	B	E	B	B	C	A	E	D	E	D	D	E	E	C	D	A	C	C	C	B	B	A	D	E	A	E	A
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
B	C	A	E	D	A	A	D	A	A	C	E	C	B	C	D	D	A	B	A	A	C	B	A	A	C	B	E	A	A
151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
C	B	C	A	C	B	D	E	A	D	E	D	1, 4, 6	1, 4, 5	1, 3, 4	2, 3, 4	2, 4, 5	2, 3, 5	1, 3, 6	1, 2, 6	1, 2, 6	2, 4, 5	1, 2, 6	1, 2, 6	1, 3, 4	1, 3, 4	2, 3, 6	2, 3, 6	1, 4, 5	1, 3, 6
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210
2, 3, 5	3, 4, 6	1, 2, 3	1, 5, 6	1, 3, 4	2, 4, 6	2, 3, 5	1, 4, 5	1, 3, 5	2, 4, 6	4, 5, 6	2, 3, 5	2, 4, 6	1, 4, 5	2, 3, 4	2, 4, 5	2, 5, 6	2, 3, 6	1, 3, 4	1, 4, 2	2, 4, 1	3, 4, 2, 1	b; c; d	b; e; a	b, c; d, e; a	a, d; b, e; c	d; b, e; a, c	d, e; a, c; b	c; b; a	a; c; b
211																													
b, d; c, e; a																													

T.me/BirlikTeam

MI NOTE 9
UAD CAMERA

T.me/BirlikTeam

Situasiya

<table>
<tr><td>1</td><td>Mümkün doğru cavablar:
1. Oduncaqdan yanacaq kimi istifadənin artması
2. Meşələrin əkin sahəsinə çevrilməsi
3. Qlobal istiləşmə
4. Meşə yağınları
5. Yeraltı suların səviyyəsinin aşağı düşməsi
6. Antrapogen amillər.
7. Yaşayış məntəqələrinin genişlənməsi
8. Əhalinin sayının artması
9. Su anbarları, yollar, kanalların çəkilməsi
10. Oduncaq kimi istifadə edilməsi
11. Mebel sənayesində istifadəsi
12. Tikintidə xammal kimi istifadə edilməsi
13. Qida sənayesi, əczaçılıq, kosmetik vasitələrin istehsalı</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Mümkün doğru cavablar:
1. Səhralaşma probleminin kəskinləşməsi
2. Şoranlaşmanın artması
3. Torpaq eroziyası prosesinin güclənməsi
4. Sürüşmə hadisələrinin çoxalması.
5. Yeraltı suların səviyyəsi aşağı düşür
6. Çayların və bulaqların quruması
7. Flora və faunanın məhvi</td></tr>
<tr><td>3</td><td>59754</td></tr>
<tr><td>4</td><td><table>
<tr><td></td><td>Dağların mənşəyinə görə qrupu</td><td>Dağların yaşına görə qrupu</td></tr>
<tr><td>Sxem – 1</td><td>qırışıq</td><td>cavan</td></tr>
<tr><td>Sxem – 2</td><td>qırışıq-faylı</td><td>qədim və ya yenidən törənmiş (cavanlaşmış)</td></tr>
<tr><td>Sxem – 3</td><td>faylı</td><td>qədim</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>5</td><td>I Sxem: seysmik cəhətdən fəaldır, fəaliyyətdə olan və sönmüş vulkanlara rast gəlinir, antiklinal və sinklinallar üstünlük təşkil edir, litosfer tavalarının subduksiya, konvergent sərhədlərində yerləşir, hündürlüyü çox olur
II Sxem: Seysmik cəhətdən fəaldır, Avrasiya materikində daha çox yayılmışdır, həm antiklinal-sinklinal, həm də horst-qrabenlərə rast gəlinir, Hertsin və Kaledon qırışıqlığında yaranmış Kaynazoyda yenidən qalxmaya məruz qalmışlar, yenidən cavanlaşmış dağlar adlanır, fəaliyyətdə olan vulkanlar yoxdur.
III Sxem: Əsasən Horst-qrabenlər yayılmışdır, seysmiklik zəifdir, litosfer tavalarının sərhədlərindən kənarda və ya onların mərkəzi hissələrində yerləşir, fəaliyyətdə olduğu vulkanlar yoxdur, Paleozoy erasında yaranmışlar, güclü denudasiyaya məruz qalıb.</td></tr>
<tr><td>6</td><td>Sxem – I: 6 – Himalay, 8 – Atlas; 10 – And, 12 – Alp
Sxem – II: 3 – Sayan, 4 – Altay, 5 – Tyan-Şan
Sxem – III: 1 – Ural, 2 – Skandinaviya, 7 – Böyük Suayrıcı, 9 – Kap, 11 – Appalaç</td></tr>
<tr><td>7</td><td>4 – Orta Okean sıra dağları və ya Rift dərələri</td></tr>
<tr><td>8</td><td>1. Şelf və ya materik dayazlığı
2. Materik yamacı
3. Abissal düzənliklər
4. Orta Okean sıra dağları
5. Novlar və ya dərin Okean çökəkliklər</td></tr>
<tr><td>9</td><td>1 – b; 3 – c, e; 5 – a, d</td></tr>
<tr><td>10</td><td>5 – Okean novu və ya dərin sulu Okean çökəkliyi</td></tr>
</table>

11	1. materik tipli 2. materik tipli 3. oken tipli 4. oken tipli 5. oken tipli
12	1 – b; 3 – c, d; 4 – a, e
13	cənub; 180°
14	15 300 km
15	Ən uzun – Avrasiya, Afrika materiki, Atlantik okeanı, Antraktida materiki, Sakit okean Ən qısa – Avrasiya, Atlantik okeanı, Şimal Buzlu okean, Avrasiya, Sakit okean
16	şərq- 90°, qərb-270°
17	11 100 km
18	qərb – Avrasiya, Atlantik okeanı şərq – Avrasiya , Sakit okean, Şimali Amerika, Atlantik okeanı
19	cənub; 180°
20	11100 km
21	Ən uzun – Avrasiya, Hind okeanı, Afrika materiki, Hind okeanı, Antarktida materiki, Sakit okean Ən qısa – Avrasiya, Şimal Buzlu okean, Şimali Amerika, Sakit okean
22	Qış aylarında mülayim iqlim qurşağından və ya şimaldan gələn rütubətli hava kütlələri; qışda mülayim hava kütlələrinin hakim olması.
23	Subtropik iqlim qurşağı (şimal yarımkürəsində); codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar.
24	2-ABŞ; 4-Türkiyə ; 6- İspaniya
25	Yay aylarında ekvatorial iqlim qurşağından və ya cənubdan gələn rütubətli hava kütlələri; yayda ekvatorial hava kütlələrinin hakim olması.
26	Subekvatorial iqlim qurşağı (şimal yarımkürəsi); savanna və seyrək meşələr.
27	2-Venesuela ; 3-Efiopiya ; 5-Hindistan
28	coğrafi koordinat- (23,5° şm.e. 0° u.); Günəşin düşmə bucağı- 90° (düz bucaq)
29	səhra və yarımsəhralar; günəş və ya külək elektrik stansiyaları (HES, KES).
30	Amillər: İl ərzində günəş şüalarının düşmə bucağının kəmiyyətinin böyük olması; Günəşli günlərin sayı çox. (Günəşli saatların sayı çox). Düz radiasiyanın üstünlüyü Yüksək temperatur Buludsuz günlərin sayı çox Yüksək buxarlanma qabiliyyəti Səhralarda əsən daimi küləklər Küləyin orta illik sürətinin 4,5 m/san olması.
31	coğrafi koordinat – (23,5° c.e. 117°ş. u.); günəşin düşmə bucağı – 90° (düz bucaq)
32	səhra və yarımsəhralar; günəş və ya külək elektrik stansiyaları (KES, HES).
33	Amillər: İl ərzində günəş şüalarının düşmə bucağının kəmiyyətinin böyük olması; Günəşli günlərin sayı çox. (Günəşli saatların sayı çox). Düz radiasiyanın üstünlüyü Yüksək temperatur Buludsuz günlərin sayı çox Yüksək buxarlanma qabiliyyəti Səhralarda əsən daimi küləklər Küləyin orta illik sürətinin 4,5 m/san olması.
34	1. A –Braziliya isti cərəyanı ; Braziliya cərəyanı 2. B –Peru soyuq cərəyanı; Peru cərəyanı
35	1. A – dəyişkən rütubətli meşələr 2. B – səhra və yarımsəhra; səhra

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

36

Ərazi	İqlim tipi	Torpaq tipi
A	rütubətli tropik	qırmızı-qonur
B	tropik səhra	boz, boz-qonur

37
1. A – Bengel soyuq cərəyanı; Bengel cərəyanı
2. B – Mozambik isti cərəyanı ; Mozambik cərəyanı

38
1. A- səhra və yarımsəhra ; səhra
2. B- savanna və seyrək meşələr, dəyişkən rütubətli ;savanna

39

Ərazi	İqlim tipi	Torpaq tipi
A	Tropik səhra	boz, boz-qonur
B	Rütubətli tropik	qırmızı-qonur

40 Subtropik

41
A- səhra və yarımsəhra
B- savanna və seyrək meşə; dəyişkən rütubətli musson meşələr

42

Ərazi	Heyvandarlığın əsas istiqamətləri	Yem növü
A	ətlik, ətlik-südlük	quru ot, saman
B	südlük, südlük - ətlik	yaşıl ot, silos

43 silindirik proeksiyası

44
1. Qlobusun ekvatorboyu əraziləri silindirə toxunur.
2. Ekvator boyu ərazilərdə təhrif sıfra bərabərdir.
3. Bu proeksiyada paralel və meridianlar bir-birilə düz bucaq altında kəsişir.
4. Bu proyeksiyadan daha çox dünya xəritələrinin təsvirində istifadə olunur.
5. Ekvatordan uzaqlaşdıqca təhrif artır.
6. Meridian və paralellər düz xətt şəklində olur.

45 195 km

46 Səhra və yarımsəhralarla əhatə olunması, tropik enliklərdə yerləşməsi, sahillərində yağıntıların az düşməsi

47 Bab-əl -Məndəb boğazı və Süveyş kanalı

48
1.Afrika və Ərəbistan tavasının aralanması Qırmızı dənizin yaranmasına və sahəsinin böyüməsinə səbəb olmuşdur.
2. Afrika və Ərəbistan tavasının fərqli hərəkət sürəti ilə aralanması
3. Litosfer tavalarının üfüqi yerdəyişməsi

49 A, E

50
1. Şərqi Avstraliya isti cərəyanı
2. Cənubi passat cərəyanı
3. dağların sədd mövqeyi (Böyük Suayrıcı dağların təsiri)
4. Sakit okeandan gələn rütubətli hava kütlələri
5. Cənub-Şərq passat küləkləri
6. Ekvatorial hava kütlələri

51
Dəyişkən rütubətli meşələr (musson meşələri) – A
Həmişəyaşıl rütubətli meşələr (rütubətli ekvatorial meşələr) – E

52
1. Coğrafi koordinantları 40^0 şm. e. və 4^0 q.u.
2. Eyni meridian üzərində yerləşdiyi üçün yerli vaxt fərqi yoxdur.

53 Priney yarımadası, İspaniya

54
1. Subtropik iqlim qurşağında
2. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar

55
I məntəqə – 20^0 şm. e. 45^0 ş.u.;
II məntəqə – 20^0 şm. e. 75^0 ş.u.

56 I- Ərəbistan ; I-Hindistan

57 subekvatorial, tropik, subekvatorial

T.me/BirlikTeam

<table>
<tr><td>58</td><td><table>
<tr><td></td><td>Küləklərin adı</td><td>Materikin iqliminə təsiri</td></tr>
<tr><td>a</td><td>Şimal passatı</td><td rowspan="3">Okean üzərində formalaşan rütubəti materik üzərinə gətirir.</td></tr>
<tr><td>b</td><td>Cənub passatı</td></tr>
<tr><td>c</td><td>Qərb küləyi</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>59</td><td>1-Braziliya- isti 2-Qviana-isti 3-Peru-soyuq</td></tr>
<tr><td>60</td><td>1. Peru.– səhra və yarımsəhra
2. Braziliya – dəyişkən rütubətli meşə
3. Qviana – dəyişkən rütubətli meşə</td></tr>
<tr><td>61</td><td>1. Tropik iqlim qurşağı
2. Tropik hava kütləsi</td></tr>
<tr><td>62</td><td>təbii zona: Səhra və yarımsəhra . tropik səhra; Afrika materiki</td></tr>
<tr><td>63</td><td>1. Fiziki aşınma
2. Sutkalıq tempratur amplitudunun yüksək olması</td></tr>
<tr><td>64</td><td>I-Dağ çaylarında , meyilliliyi vahiddən böyük olan çaylarda.
II-Çay yatağında leysan tipli yağışların yağması .Buz və ya mövsümü qarın sürətlə əriməsi.</td></tr>
<tr><td>65</td><td>1. Bina ,qurğuların və nəqliyyat infrastrukturun dağılması
2.Çay yatağında- mal qaranın məhv olması
3.Əkin sahələrini yararsız hala düşməsi
4.Bitki örtüyünün məhvi
5. Torpaqların eroziyası ,humus qatının yuyulub dağılması
6.Yaşayış məntəqələrin su altında qalması.</td></tr>
<tr><td>66</td><td>1.Çaylar üzərində hidrotexniki qurğular tikilir.
2.Fitomelorativ tədbirlər görmək
3.Sel qoruyucu meşə zolaqları salmaq
4. Ağac- kol bitkilərin əkilməsi</td></tr>
<tr><td>67</td><td>Avrasiya, Afrika və Ərəbistan tavaları və ya Ərəbistan və Şərqi Avropa</td></tr>
<tr><td>68</td><td>Ön Qafqaz çökməsi, Böyük Qafqaz qalxması, Kür çökəkliyi, Kiçik Qafqaz qalxması, Araz cavan platforması.</td></tr>
<tr><td>69</td><td>Kiçik Qafqaz qalxması, Kür dağarası çökəkliyi</td></tr>
<tr><td>70</td><td>A- Kür dağarası çökəkliyi vilayəti və Qanıx-Əyriçay rayonu
B- Lənkəran vilayəti və Lənkəran rayonu</td></tr>
<tr><td>71</td><td>A- Qışı quraq keçən mülayim-isti; Çəmən-meşə torpaqları
B-Yayı quraq keçən mülayim-isti; Sarı torpaqlar</td></tr>
<tr><td>72</td><td>A- Düzən-meşə; qərzəkli meyvəçilik
B- Düzən-meşə; sitrus meyvəçiliyi</td></tr>
<tr><td>73</td><td>3000m</td></tr>
<tr><td>74</td><td>1) Qonaqkənd fiziki –coğrafi rayonu
2) 12^0C</td></tr>
<tr><td>75</td><td>Yarımsəhra və quru çöl iqlimi, mülayim-isti iqlim, soyuq iqlim, dağ-tundra.</td></tr>
</table>

T.me/BirlikTeam

197. Böyük Avstraliya körfəzini Karpentariya körfəzindən fərqləndirən xüsusiyyətləri:
1. Materikin iki böyük yarımadası arasında yerləşir.
2. Sahilində codyarpaqlı meşə-kolluqlar və səhralar yayılmışdır.
3. Sakit okean hövzəsinə aiddir.
4. İlboyu tropik hava kütlələri hakimdir.
5. Subtropik iqlim qurşağında yerləşir.
6. Materikin cənubunda yerləşir.

198. Aşağıdakı əlamətlərin səciyyəvi olduğu ərazilər:
- Qışda tropik hava kütlələri hakim olur.
- İllik yağıntının böyük hissəsi dekabr, yanvar, fevral aylarında düşür.
- Qırmızı-qonur torpaqlar geniş yayılmışdır.

1. Dekan yaylası
2. Keyp-York yarımadası
3. Arnemlend yarımadası
4. Orinoko ovalığı
5. Anadolu yaylası
6. Braziliya yaylası

199. Aşağıdakı əlamətlərin səciyyəvi olduğu ərazilər:
- Yayda ekvatorial hava kütlələri hakim olur.
- Dekabr, yanvar, fevral ayları quraq keçir.
- Savanna və seyrək meşələr geniş sahə tutur.

1. Dekan yaylası
2. Keyp-York yarımadası
3. Hind-Çin yarımadası
4. Qviana yaylası
5. Pireney yarımadası
6. Braziliya yaylası

200. "Pataqoniya", "lyanos" "preri" ifadələrinin aid olduğu təbii zonaları müvafiq olaraq müəyyən edin.
1. Cənubi Amerikada yarımsəhra və quru çöllərin yayıldığı ərazi
2. Şimali Amerikanın çölləri
3. Amazon ovalığının meşələri
4. Cənubi Amerikanın şimal yarımkürəsində yerləşən savannaları
5. Cənubi Amerikanın çölləri

201. "Selva", "kampos" "pampa" ifadələrinin aid olduğu təbii zonaları müvafiq olaraq müəyyən edin.
1. Cənubi Amerikanın çölləri
2. Amazon ovalığının meşələri
3. Cənubi Amerikada yarımsəhraların yayıldığı ərazi
4. Cənubi Amerikanın cənub yarımkürəsində yerləşən savannaları
5. Şimali Amerikanın çölləri

202. Şərqi Avropa düzənliyində yaranan təbii zonaları cənubdan şimala doğru ardıcıllığı müəyyən edin.
1. tundra
2. tayqa
3. çöl və meşə-çöllər
4. qarışıq və enliyarpaqlı meşələr

203. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Dağların meridional istiqamətdə yerləşməsi nəticəsində üfüqi zonallığın pozulması aydın hiss olunur.	a. Antarktida b. Şimali Amerika c. Afrika d. Avstraliya e. Avrasiya
2. Təbii zonaları ekvatora nisbətən simmetrik yerləşir, şərq hissəsi daha yüksəkdir.	
3. Bütövlükdə cənub və şərq yarımkürəsində yerləşir.	

204. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Dünyanın qurudakı ən dərin çökəkliyi buradadır.	a. Afrika b. Avrasiya c. Şimali Amerika d. Cənubi Amerika e. Antarktida
2. Dünyanın "soyuq" qütbü burada yerləşir.	
3. Dünyanın ən böyük "tektonik çatı" şərqində yerləşir.	

205. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

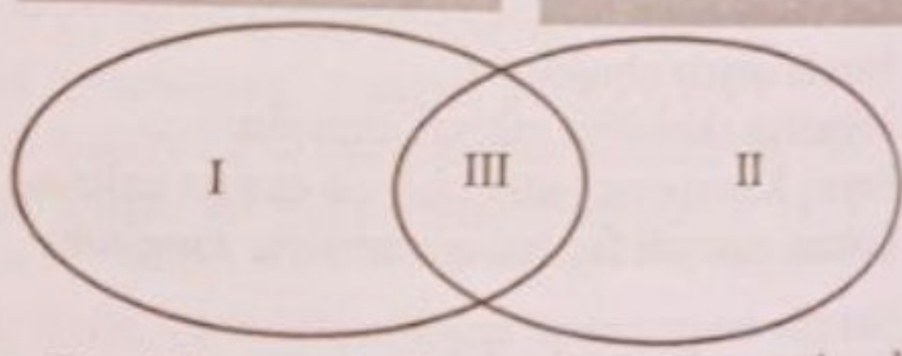

a. Dəyişkən rütubətli meşələr zonası yayılmışdır.
b. Sahil xətləri çox girintili-çıxıntılıdır.
c. Dağları materik və okean tipli tavaların toqquşmasından yaranıb.
d. Səhra landşaftı geniş ərazi tutur.
e. Qırmızı-qonur torpaqlar geniş yayılmışdır.

T.me/BirlikTeam

206. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

a. Geosinklinal qurşağa malikdir.
b. Litosfer tavalarının toqquşma zonasından uzaqda yerləşir.
c. Savanna və seyrək meşələr yayılmışdır.
d. Fəaliyyətdə olan vulkanlar mövcuddur.
e. Səhraları platformada yerləşir.

207. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

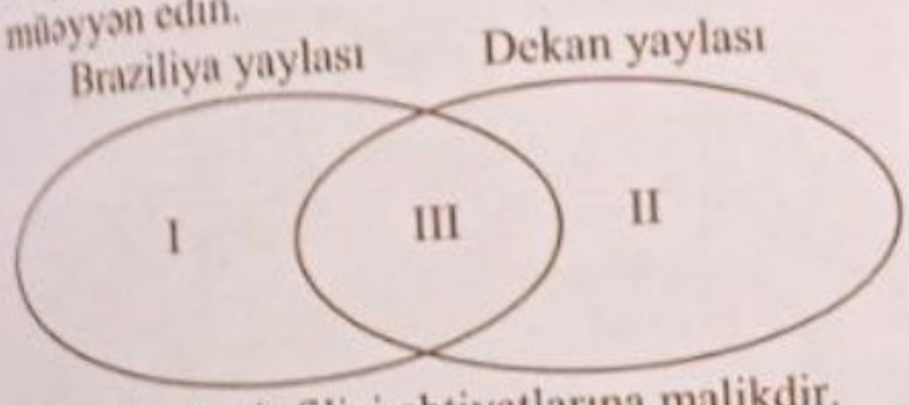

a. Zəngin dəmir filizi ehtiyatlarına malikdir.
b. İyun, iyul avqust aylarında bol yağıntı alır.
c. Ərazisində savannalar formalaşmışdır.
d. Dekabr ayında üzərində Günəş zenitdə olur.
e. Dekabr-fevral ayları daha quru olur.

208. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun olan bəndləri müəyyən edin.

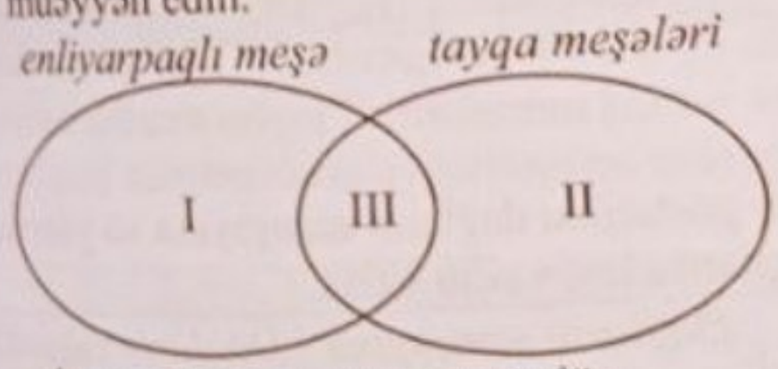

a. İynəyarpaqlı ağaclar üstündür.
b. Mülayim iqlim qurşağında yerləşir.
c. Podzol torpaqlar yayılmışdır.
d. Yayılmasına səbəb sahilboyu ərazilərdə mülayim iqlim şəraitinin olmasıdır.
e. Palıd, cökə, fıstıq ağacları üstündür.

209. Uyğunluğu müəyyən edin.

Məntəqələr	Təbii zonalar
1. Bayron burnu 2. Ras-Xafun burnu 3. Sent-Çarlz burnu	a. tundra və meşə-tundra b. savanna və seyrək meşələr c. dəyişən rütubətli meşələr d. çöllər və meşə-çöllər e. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kolluqlar

210. Uyğunluğu müəyyən edin.

Məntəqələr	Təbii zonalar
1. Almadi burnu 2. Cənub-Şərq burnu 3. Kabu-Branku burnu	a. savanna və seyrək meşələr b. dəyişən rütubətli meşələr c. codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kollar d. tundra və meşə-tundra e. çöllər və meşə-çöllər

211. Uyğunluğu müəyyən edin.
1. Şərqi Avstraliya
2. Mərkəzi Avstraliya
3. Şimali Avstraliya
a. Subekvatorial iqlim qurşağında yerləşir.
b. İsti cərəyanın təsiri altındadır.
c. Materikin ən dərin çökəkliyi yerləşir.
d. Burada ölkənin əsas limanları yerləşir.
e. Səhra və yarımsəhralar geniş ərazi tutur.

T.me/BirlikTeam

Sizə təqdim olunmuş situasiya mətnini diqqətlə oxuyun və uyğun tapşırıqları yerinə yetirin

Situasiya №1

Geniş yayılmış bir məsəl var "İlk doğranmış ağac bəşər mədəniyyətinin başlanğıcı, axırıncı doğranmış ağac isə onun sonu olacaq".

Son 100 ildə Yer kürəsində meşə massivlərinin 40%-nin azalması bu təhlükənin nə qədər yaxın olduğunu ifadə edir. Meşə massivlərinin sahəsinin azalması bir sıra problemlərin yaranmasına səbəb olur. Bu faktları Azərbaycan ərazisində meşə örtüyünün kəskin azalması da sübut edir.

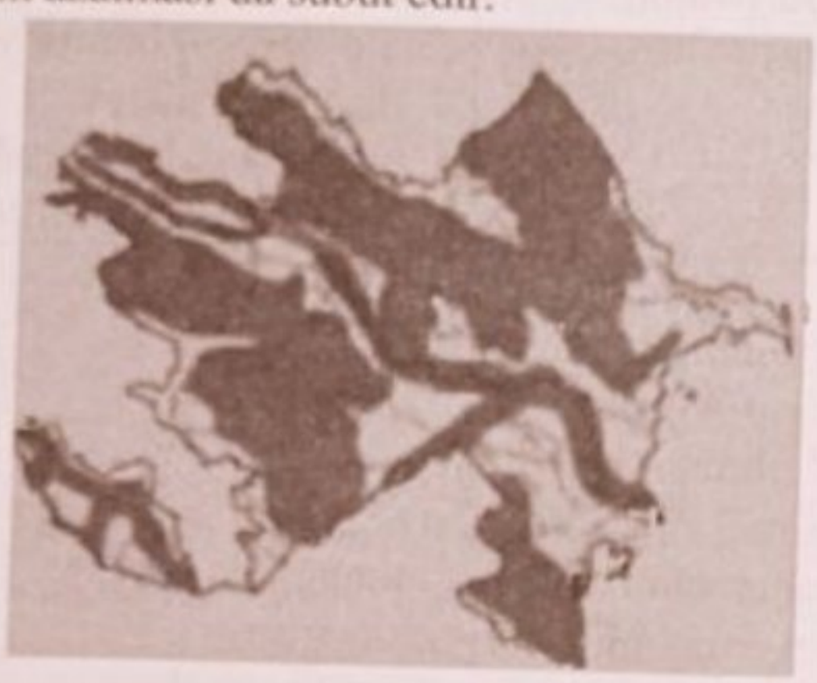

Eramızın əvvəlində ölkə ərazisinin 80%-i meşələrlə örtülü olmuşdur

Hazırda meşə ilə örtülü ərazi cəmi 11%-ə bərabərdir

1. Keçən dövr ərzində Azərbaycanda meşə sahələrinin azalmasının üç səbəbini yazın.

2. Meşə sahələrinin azalması ilə əlaqədar yarana biləcək 3 təbii problemi qeyd edin

3. Ölkə ərazisində meşə sahəsinin neçə hektarının məhv olduğunu hesablayın.

Situasiya №2

Dağlar mənşəyinə və yaşına görə müxtəlif qruplara bölünür. Alimlər dağların qrupları ilə onlarda rast gəlinən süxurların yatım formaları, həmçinin coğrafi mövqeyi arasında əlaqə olduğunu aşkar etmişlər. Dağlarda tektonik hərəkətlərin intensivliyi onların yaşından müəyyən dərəcədə asılıdır.

I Sxem

II Sxem

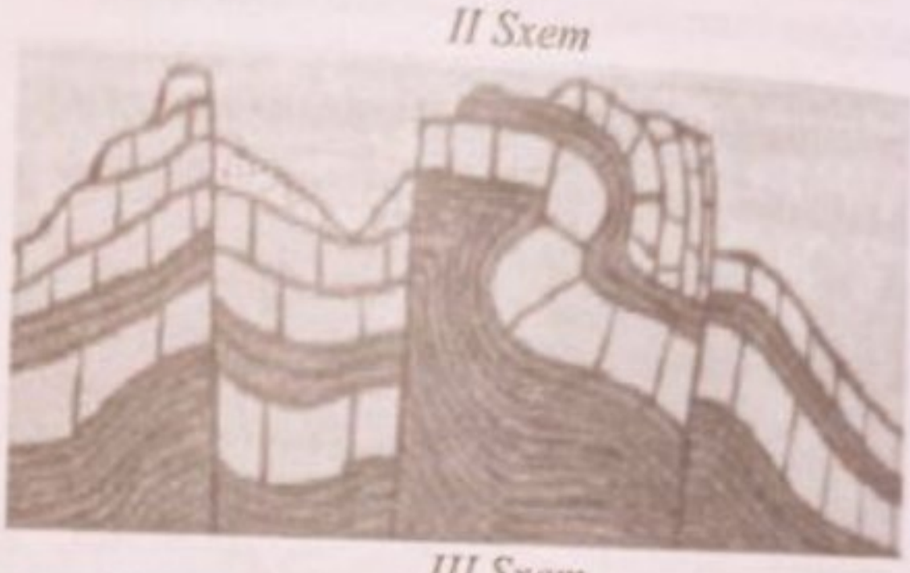

III Sxem

4. Sxemlərdə göstərilən dağların mənşəyinə və yaşına görə qruplarını təyin edib yazın.

	Dağların mənşəyinə görə qrupu	*Dağların yaşına görə qrupu*
I Sxem		
II Sxem		
III Sxem		

5. Verilən sxemlərdəki dağların hər birinə aid ən azı bir fiziki-coğrafi xüsusiyyət yazın.

6. Xəritə-sxemə əsasən verilmiş dağları cədvələ uyğun olaraq qruplaşdırın.

	Rəqəm – dağın adı
I Sxem	
II Sxem	
III Sxem	

Situasiya №3

Okean dibinin relyefi materiklərin relyefi kimi mürəkkəbdir. Lakin bu relyef formaları əsasən Yerin daxili qüvvələrinin fəaliyyəti nəticəsində yaranır. Burada düzənliklərə, sualtı qalxmalara və dərin çökəkliklərə rast gəlinir.

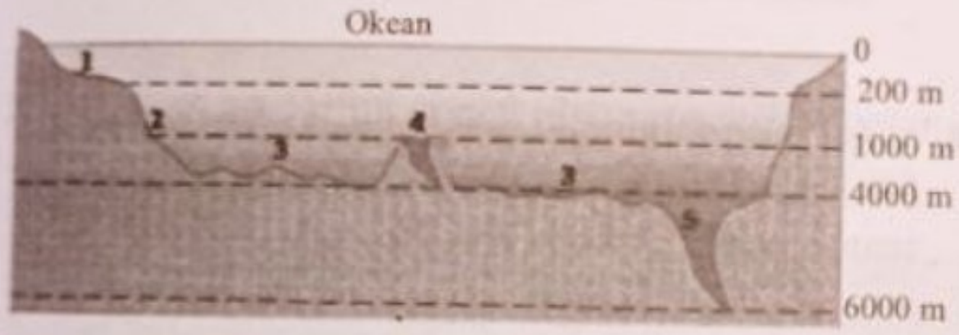

7. Sxemdə verilən rəqəmlərə əsasən Okean tipli litosfer tavalarının divergent zonası üçün səciyyəvi olan relyef formasının adını müəyyən edib yazın.

8. Sxemə əsasən Okean dibində formalaşan relyef formalarının adını rəqəmlərə uyğun olaraq yazın.

9. Sxemdə verilən 1, 3, 5 rəqəmləri ilə qeyd olunan okean dibinin relyef formalarının kontur xəritədə verilmiş məntəqələrlə uyğunluğunu müəyyən edib yazın.

Situasiya №4

Okean dibinin relyefi materiklərin relyefi kimi mürəkkəbdir. Lakin burada olan relyef formaları əsasən Yerin daxili qüvvələrinin fəaliyyəti nəticəsində yaranır. Burada düzənliklərə, sualtı qalxmalara və dərin okean novlarına rast gəlinir. Lakin Okean dibində həm materik, həm də okean tipli yer qabığı mövcuddur.

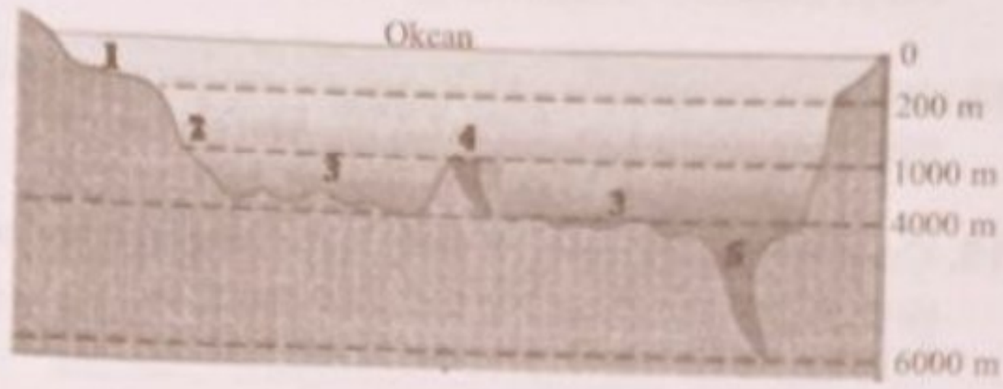

10. Sxemdə verilən rəqəmlərə əsasən litosfer tavalarının konvergent (subduksiya) zonası üçün səciyyəvi olan relyef formasının adını müəyyən edib yazın.

11. Sxemdə verilmiş okean dibinin relyef formalarının hər birinin malik olduğu yer qabığı tipini müəyyən edib yazın.

12. Sxemdə verilən 1, 3, 4 rəqəmləri ilə qeyd olunan okean dibinin relyef formalarının kontur xəritədə verilən məntəqələrlə uyğunluğunu müəyyən edib yazın.

T.me/BirlikTeam

T.me/BirlikTeam

Situasiya №5

Madriddən (40 şm.e. və 4. q.u.) meridian və paralel üzrə müxtəlif istiqamət və azimutlarla (0°, 180°, 90° və 270°) hərəkət edən dörd tədqiqatçı 40° şm.en. 176° ş.u-na çatdılar.Lakin tədqiqatçıların qət etdiyi məsafə və keçdiyi coğrafi obyektlər bir-birindən fərqli idi.

13. Ən uzun məsafə qət edən tədqiqatçının hərəkət etdiyi istiqamət və azimutu yazın.

14. 90° azimutla hərəkət edən tədqiqatçının getdiyi məsafəni hesablayıb yazın

15. Çıxış məntəqəsindən son məntəqəyə çatmaq üçün ən uzun və ən qısa məsafədə hərəkətə başlayan tədqiqatçıların keçəcəyi materik və okeanların adını yazın.

Situasiya №6

Pekindən (40° şm. e. və 117° ş. u) meridian və paralel üzrə müxtəlif istiqamət və azimutlarla (0°, 180°, 90° və 270°) hərəkət edən dörd tədqiqatçı 40° şm.en. 63° q.u-na çatdılar. Lakin tədqiqatçıların qət etdiyi məsafə və keçdiyi coğrafi obyektlər bir-birindən fərqli idi.

16. Eyni məsafə qət edən tədqiqatçıların hərəkət etdiyi istiqamət və azimutu yazın.

17. Ən qısa məsafə qət edən tədqiqatçının getdiyi məsafəni hesablayıb yazın.

18. Çıxış məntəqəsindən son məntəqəyə çatmaq üçün qərb və şərq istiqamətində hərəkətə başlayan tədqiqatçıların keçəcəyi materik və okeanların adını yazın.

Situasiya №7

Bakıdan meridian və paralel üzrə müxtəlif istiqamət və azimutla (0°, 180°, 90° və 270°) hərəkət edən dörd tədqiqatçı 40° şm.en. 130° q.u.-na çatdılar. Lakin tədqiqatçıların qət etdiyi məsafə və keçdiyi coğrafi obyektlər bir- birindən fərqli idi.

19. Ən uzun məsafə qət edən tədqiqatçının hərəkət etdiyi istiqamət və azimutu yazın.

20. Ən qısa məsafə qət edən tədqiqatçının getdiyi məsafəni hesablayıb yazın.

21. Çıxış məntəqəsindən son məntəqəyə çatmaq üçün ən uzun və ən qısa məsafədə hərəkətə başlayan tədqiqatçıların keçəcəyi materik və okeanların adını yazın.

Situasiya №8

İqlim göstəricilərinə əsasən hər hansı bir ərazinin iqlim xüsusiyyətlərini öyrənmək mümkündür. Təqdim olunmuş iqlim diaqramından istifadə edərək ərazinin təbii şəraiti haqqında məlumat əldə etmək olar.

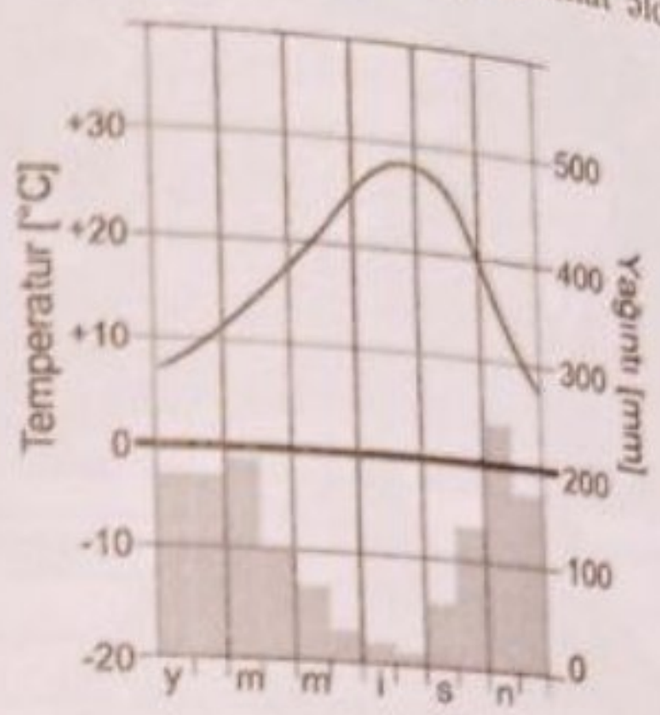

22. Təqdim olunan iqlim diaqramının uyğun gəldiyi ərazilərdə yağıntıların dekabr, yanvar, fevral aylarında çox düşməsinin səbəbini yazın.

23. Verilmiş diaqramın aid olduğu iqlim qurşağını və burada yaranan əsas təbii zonanın adını yazın.

24. Təbii şəraiti təqdim olunan diaqrama uyğun gələn ölkələrin adını xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə əsasən yazın.

REDMI NOTE 9

T.me/BirlikTeam

Situasiya №9

İqlim göstəricilərinə əsasən hər hansı bir ərazinin iqlim xüsusiyyətlərini öyrənmək mümkündür. Təqdim olunmuş iqlim diaqramından istifadə edərək ərazinin təbii şəraiti haqqında məlumat əldə etmək olar.

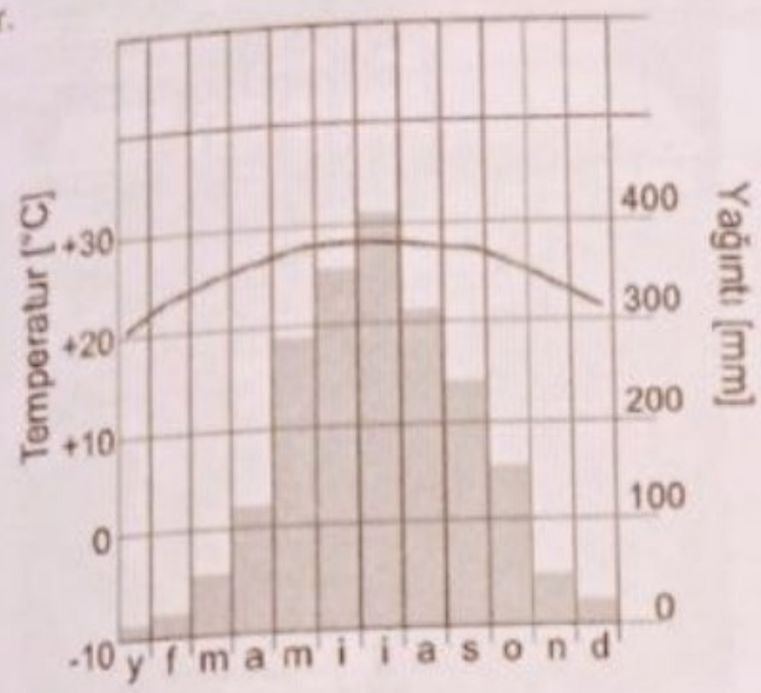

25. Təqdim olunan iqlim diaqramının uyğun gəldiyi ərazilərdə yağıntıların iyun, iyul, avqust aylarında çox düşməsinin səbəbini yazın.

26. Verilmiş diaqramın aid olduğu iqlim qurşağını və burada yaranan əsas təbii zonanın adını yazın.

27. Təbii şəraiti təqdim olunan diaqrama uyğun gələn ölkələrin adını xəritə-sxemdə verilmiş rəqəmlərə əsasən yazın.

Situasiya №10

Alternativ, tükənməyən enerji mənbələrinin axtarışı ilə məşğul olan ekspedisiya üzvləri 22 iyun tarixində London şəhərindən (0°-u.) 180°-lik azimutla hərəkətə başladılar. Həmin gün saat 12:00-da (günorta) Şimal yarımkürəsində B məntəqəsinə çatan ekispedisiya üzvləri ekstrimal təbii şəraitlə qarşılaşdılar və cisimlərin kölgəsinin müşahidə olunmadığını müəyyən etdilər.

28. B məntəqəsinin coğrafi koordinatlarını və 22 iyunda bu məntəqəyə Günəşin düşmə bucağını müəyyən edib yazın.

29. B məntəqəsinin yerləşdiyi təbii zonanı və burada alternativ enerji mənbəyi əsasında tikilməsi məqsədəuyğun olan elektrik stansiyasını müəyyən edib yazın.

30. B məntəqəsində alternativ mənbədən enerji əldə olunmasına imkan yaradan üç təbii amili yazın.

Situasiya №11

Alternativ enerji mənbələrinin axtarışı ilə məşğul olan ekspedisiya üzvləri 22 dekabr tarixində Pekin şəhərindən (117°ş. u.) 180°-lik azimutla hərəkətə başladılar. Həmin gün saat 12:00-da (günorta) Cənub Yarımkürəsində A məntəqəsinə çatan ekspedisiya üzvləri ekstremal təbii şəraitlə qarşılaşdılar və cisimlərin kölgəsinin müşahidə olunmadığını müəyyən etdilər.

31. A məntəqəsinin coğrafi koordinatlarını və 22 dekabrda məntəqəyə günəşin düşmə bucağını müəyyən edib yazın.

32. A məntəqəsinin yerləşdiyi təbii zonanı və burada alternativ enerji mənbəyi əsasında tikilməsi məqsədəuyğun olan elektrik stansiyasını müəyyən edib yazın.

33. A məntəqəsində alternativ mənbədən enerji əldə olunmasına imkan yaradan üç təbii amili yazın.

Situasiya №12

Cənubi Amerika materikinin tropik enliklərində yağıntıların paylanmasına müxtəlif amillər təsir edir. Xəritə-sxemdə verilmiş A və B ərazilərində yağıntıların miqdarındakı müxtəlifliyin yaratdığı təbii şərait, bu ərazilərdə fərqli təbii zonaların və torpaq tiplərinin yaranmasına səbəb olur.

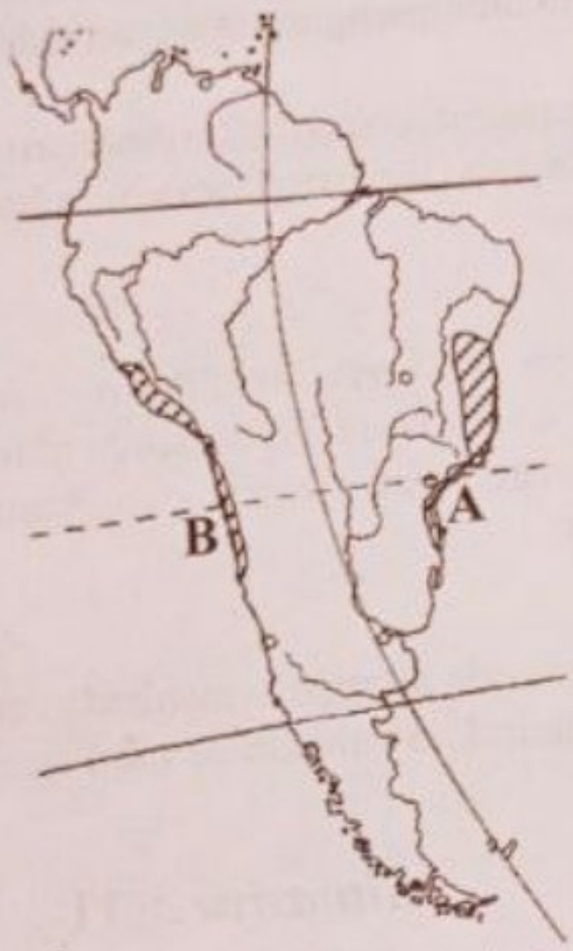

34. A və B ərazilərində yağıntıların miqdarına təsir edən okean cərəyanlarının adını yazın.

35. Verilən ərazilərdə formalaşan təbii zonaların adını yazın.

36. Cədvələ əsasən A və B ərazilərinin yerləşdiyi iqlim tipi və onlara uyğun olan torpaq tipinin adını yazın.

Ərazi	İqlim tipi	Torpaq tipi
A		
B		

Situasiya №13

Afrika materikinin cənubunda tropik iqlim qurşağı şimala nisbətən daha az sahə tutur. Buna baxmayaraq burada yağıntıların miqdarı qərbdən şərqə doğru dəyişir. Bu isə təbii şəraitin müxtəlifliyinə səbəb olur.

37. A və B ərazilərində yağıntıların miqdarına təsir edən okean cərəyanlarının adını yazın.

38. A və B ərazilərində formalaşan təbii zonaların adını yazın.

39. Cədvələ əsasən A və B ərazilərinin yerləşdiyi iqlim tipi və onlara uyğun olan torpaq tiplərinin adını yazın.

Ərazi	İqlim tipi	Torpaq tipi
A		
B		

T.me/BirlikTeam
REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

T.me/BirlikTeam

Situasiya №14

Avrasiya materikini şimal tropik xətti kəsir, lakin materikdə tropik iqlim qurşağı tam zolaq əmələ gətirmir. Təqdim olunmuş xəritə-sxemdə A və B ərazilərində yağıntıların paylanmasındakı müxtəliflik bu ərazilərdə fərqli təbii şəraitin yaranmasına və kənd təsərrüfatı sahələrinin yerləşdirilməsinə təsir edir.

40. Xəritə-sxemdə verilən B məntəqəsinin yerləşdiyi ərazi ilə həmsərhəd olan keçid iqlim qurşağını yazın.

41. A və B ərazilərinin yerləşdiyi təbii zonanın adını yazın.

42. Cədvələ əsasən A və B ərazilərinə aid olan xüsusiyyəti yazın

Ərazi	Heyvndarlığın əsas istiqamətləri	Yem növü
A		
B		

Situasiya №15

Kartoqrafik proyeksiya yerin kürə səthindən müstəvi səthinə (xəritəyə) keçmənin riyazi üsuludur. Bu zaman müxtəlif həndəsi fiqurların səthindən istifadə olunur. Qlobusun səthini müstəviyə açarkən təhriflər, yəni xətalar yaranır.

43. Kartoqrafik təsvirdə verilmiş AB parçasını müstəvi səthinə köçürmək üçün istifadəsi məqsədəuyğun olan kartoqrafik proyeksiyanın adını yazın.

44. İstifadə olunan kartoqrafik proeksiayaya aid olan ən azı 3 xüsusiyyəti yazın.

45. Miqyası 1:180 000 000 olan xəritədə A və B məntəqələri arasında məsafə 1,5 sm-dir. Məntəqələr arasında coğrafi uzunluq fərqinə əsasən təhrifi hesablayıb yazın. (Nəzərə almaq lazımdır ki, A-B məntəqələrinin yerləşdiyi paralelin 1^0-lik qövsünün uzunluğu 96,5 km-dir.)